Goff A748

Hain - 1130

[illegible]
ſtruo.
in[illegible] uoluit furioſis
man[illegible]ro. qui ſolo re
nec[illegible] mitte furioſe
e [illegible] ꝯfecisſe
as neſh cum dici fu
ocuiſſe, cum eis ad
re reſcri[illegible]o.
cui. quei[illegible] aucta inter
niceſito. ul' cmana
ach uo de omib; cu
amur. curatores eos
decem tabular. leges
ub; utpote legittimi
de ſanctiſe decrimo.
uo qui em hoib;
fortuniū accidit. aliq̄
ne lacamēto ingredit:
quiedi eis intmiſſio
go muita eſt diffici.
i indutie aliis maio
tio inducunt. antiq
ui ne medius furori
onis intcellio. an cu
nitur. iteꝫ morbo ad
grauatur. nos itaq; eis
itentes. ſanccimus cu
ioi furioſe hoibus
ue et longo ſiue ex p
poſſibile eſt. ⁊ inco
nomis eius ſepe ꝯſtitu
lib ee uaſicatē. ⁊ ut
ā pene furor eē. remi
rdem nō eē finiendā.
cū donec talis furioſ
pene tpr in quo hi
p inti ualla que pſec
curatorē agere ſ ip
dum ſapit. ⁊ heditā
a alia facere que ſa
r. ſin aūt furor ſtim
dderit, curatorē in cō
i. ut nomē cq̄e cu
tps hueir. effectum
o; b; redierit. ne ere
oci. fiat curatoris
ē ca naſcitur quā te

quē morb; dein ⁊
parētis ſiu ꝯſtitutu

[illegible] causas [illegible]
uidetur [illegible]
Imp. Seu. Q[illegible]
uel curam [illegible]
liberos in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Imp. [illegible] N[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Qui etia
Imp. [illegible] Patre[illegible]
[illegible]
[illegible]
Imp. Seu. L[illegible]
[illegible] aut surdu[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] seu [illegible]
Imp. Seu. Si uel [illegible]
uel curatores [illegible]
[illegible] administr[illegible]
[illegible] uel curatoris [illegible]
[illegible] non grauatur[illegible]
[illegible] pupillor[illegible]
[illegible] alie substitui [illegible]
[illegible] suis cur[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] iure [illegible]
[illegible]
[illegible] nomine [illegible]
Imp. [illegible] Quicumque
legitima etate [illegible]
[illegible]
Imp. Seu. O [illegible]
[illegible] quo [illegible]
[illegible] pupillor[illegible] seu
uel obligari [illegible]
ad agrum [illegible] fundi [illegible]
[illegible] fundi [illegible]
[illegible] pigno[illegible]
[illegible] pignoris [illegible]
[illegible] cum [illegible]
[illegible] pecunia [illegible]
[illegible] habere.
Imp. [illegible] Si pater [illegible]
[illegible] quos [illegible]
[illegible] operat[illegible]

FRATRIS IOANNIS ANNII VITERBENSIS Theologiæ profeſſoris ordinis predicatoꝝ:de comentariis Antiquitatũ ad Chriſtianiſſimos Hiſpaniarum Reges/Ferdinandũ & conſortem eius Eliſabetham Epiſtola incipit.

QVibus efferẽdi ſũt laudibus/reges ac principes qbus mũdus iuſte diſponit᷑/glorioſiſſimi ſimul & xp̄ianiſſimi/atq; Hiſpaniaꝝ catholici prĩcipes Ferdinãde & Eliſabeth hinc uel maxime patet: ꝙ cũ diuina hiſtoria damnet eos/ qui incõmunicabile nomen tribuerũt lignis & lapidibus/uocãtes eos deos: tamen ſolis principibus id cõmunicari non modo paſſa eſt:ſed etiã ipſa cũ hominibus/& gentibus appellatione ſua confirmauit:ſepiſſime deos/duces & iudices uocans. Nam Exodi.vii.ca.Moyſen/deũ nominauit:dicẽs. Ego te dedi deum Pharaoni.Et Exodi item.xxiii.Si furtũ latuerit:applicabit᷑ dñs domus ad deos.Et itẽ alibi.Diis nõ detrahes:& principẽ populi tui ne maledicas Et item in pſalmo.Principes populoꝝ congregati ſunt/cũ deo Abrahã:qm̄ dii fortes terre/uehemẽter eleuati ſunt. Et in alio pſalmo/ad principes prauos:deus inqt ſtetit ĩ cõcilio deoꝝ: in medio aũt deos ita diiudicat.Vſq;quo iudicatis iniquitatẽ & facies peccatorũ ſumitis?Et paulo poſt. Ego dixi dii eſtis: & filii excelſi omnes. Qua certe appellatione dignati fuerũt:ꝙ ſolis ipſis/qđ ad deũ ſpectat ius regendi atq; iudicandi loca/p̄uincias/& regna/& imperia/tributũ eſt.Vnde/& aurea etate/ quæ(teſte Ouidio)cepit principio generis humani/cũ nulla eſſet idolatria:principes iuſtos/appellabãt deos & numina.Qđ teſtat᷑ Ianus apud Ouidiũ in primo de Faſtis dicẽs. Tunc ego regnabam:patiens cũ terra deoꝝ/Eſſet: & humanis numina mixta locis.Eoſdẽ uocat iuſtos dicens infra.Proq; metu populũ/nõ uis ſed pudor ipſe regebat:Nullus erat iuſtis:reddere iura labor. Qđ ſi ita eſt/quia ita eſt/q; iuſtos principes deus uult deos dici ꝑ cõmunionẽ nominis/nõ ꝑ eſſentiam: conſequens neceſſario eſt/ ut in cõmunione noĩs/ cõmunes ſimul ꝑfectiones/ & quæ oẽs in nomine deitatis laudes ꝑfectionũ & qualitatũ continent᷑:hoĩ iuſto tribuant᷑. Tot igitur uirtutũ laudibus iuſtus princeps/procul mendacio atq; adulatione poteſt efferri:quot cũ dei nomine iuſto cõgruere poſſunt:ut eum deum/iuſtum/prudentẽ/fortem/inuictũ/temperatũ/caſtum/humilem/ pudicum/ueracem/mitem/in deum pium/in homines ſubditos ſollicitũ/legiſlatorem:ꝑturbatorẽ ſceleratorum/ amatorẽ & premiatorẽ bonorum.Qđ ſi quibus etate noſtra ex principibus merito a deo nomen illud cõmunicatũ eſt:quibus utiq; iuſtius tributũ eſt/ut ſint dii & numina in terra degentes: quã chriſtianiſſimis ſimul & glorioſiſſimis Hiſpaniarum principibus Ferdinãdo & Eliſabeth : qui animo diuino atq; inuicto formati: breui tempore effecerunt:quod octingentis ferme annis/maiores eorum attẽptantes/fruſtra eniſi fuerũt?Hii enim ſoli tenebras a luce diuiſerunt:tyrannos Hiſpaniarum & geriones/tanq̄ ſemen Herculeũ magna ui atq; fortitudine ſubſtulerũt: latrocinantes delerunt: impios hereticos tota Hiſpania pepulerũt/Mauros crucis inimicos/illo potentiſſimo regno Betico ſpoliauerũt: ad temperantiãq; ac relligionem & caſtimoniam quoq;/omnes iam lapſas relligiones reduxerũt: etiã ut unico uerbo omnes laudes eorũ colligam : quicquid fortitudinis:uictoriæ/caſtitatis/co-

Antequam, amice lector, huic Autori fidem prestes, consule, obsecro, quid de eo sentiat, et dicat, gravissimus Augustinus Tornielius tom. 1. suorum Annalium in Praefatione n. 9. et Gotfrea de dicit fores. In eadem sententia est etiam Escolanus Vallentinus.

mitatis/prudentiæ/pudicitiæ/pietatis/ſollicitudinis/ predicatur in Moyſe duce legiſlatore/& Dauid atq; ſanctis priſcis ducibus: hoc totũ noſtra etate/pricipes chriſtianiſſimi Hiſpaniarũ/a deo fuerunt iure aſſecuti. Nec ea ſunt in abſcondito: quæ iam totus una uoce perſonat orbis. Quid Hiſpania ferox? Pridem impiis & barbaris mixta: ad humanitaté & mores/mutata eſt. Boni afficiunt premio: impiis ſupplicium eſt in promptu. Docent hec qui Romæ degunt/ perchariſſimi familiares ipſis regibus Reuerendiſſimus. D. Ber. Caruaial Cardiñ. ſanctæ Crucis: & eorum orator illuſtris/dominus Garſias Laſſus. Nam alter inter Cardinales: ut inter ſtellas luna minores fulget/doctrina/uita/litteris/moribus/pietate. Alter uero etiã litteratis ſemper imixtus & iuſtis atq; religioſis: tam moratus eſt/ut eum ueluti alterum Catoné uenerentur: tã iuſtus/& plenus caſtimoniæ atq; relligionis: ut undiq; in ſe omnium animos ſimul/& oculos conuertat. Nõ igitur mirum: ſi tales ſeruitores atq; enutriti regia domo/tales principes habent: qui uniuerſum orbem illuminant/& ueluti dii ac uera numina ſint & dicãtur. Quales domini (inquit Criſoſtomus) tales & ſerui. Quam ob rem ipſe incognitus facie principibus chriſtianiſſimis/uirtute uero toti orbi notiſſimis/dicaui opera mea antiquitatum: nõ ꝙ iam ſenex Theologiã profeſſus his ſtudeam: ſed ꝙ e ſepulchris/& infernis fucinis abſconſa: & primum e latebris educta & in lucem prodita/eo tépore quo Beticæ regno potiti eſtis: iure Beticis uictoribus regibus/primũ dicata ſunt: Donũ quidé minimũ/ ex parte mei efferentis: ſed maximũ ex parte auctorũ/& eos ſuſcipientiũ principũ/ quos chriſtianiſſimos deus ſublimis & altiſſimus indies feliciores/ & altiores efficiat: ad felicem ſtatum chriſtianoꝝ/& eccleſiæ ſanctæ dei. Amen.

EIVSDEM FRATRIS IOANNIS ANNII Comentaria incipiunt: cuius prologus eſt primus de Etruſcis inſtitutionibus.

Fratris Ioannis Annii Viterbenſis ordinis prędicatorũ Theologiæ profeſſoris: ſuper opera de Antiquitatibus cõfecta Prefatio incipit.

THeologi officium eſt: rerũ ueritatẽ/p̄cipue quæ ad res diuinas ſpectat: & ad eã ꝑducit: ꝑquirere: iuenire: firmare: aperire: atq; ꝓ uiribus elucidare/ docere/ac tradere. Nec deeſſe illum decet uirtuti diuinæ pietati: quæ nõ modo in deũ/uerũ etiã in patrem ac patriã diffunditur: inter quę amor/& eternitas rerum geſtarũ/& antiquitas/ ac ſplẽdor eius/& defenſio/tum armis tum ſcriptis enumerant. Hęc ego in his meis ſcriptis/pro patria & Italia/immo & Europa tota ꝓfiteor. Ornatũ uero & elegantiã nõ profiteor: ſed ſolã & nudam ueritatẽ Quare cuilibet cedo/in copia & ornatu dicendi. At in iuenta ueritate/ illis ſolis palmã concedo/ & eos cenſores ſequar: qui contra me produxerint nõ tantũ ut blacterones & uerboſi uerba/ ſed potiores auctores/& certiora argumẽta. Qui uero infirmiora his argumenta/aut iuniores autores obiecerint: utiq; eadẽ facilitate contẽpnent/qua proferẽt. Hec enim mea opera iudices equos & eruditos cenſores: nõ uerboſos deſiderant. Si quis uero in his legerit quæ illũ offendat: ante bene examinet q̃ iudicet. At ſi quis obiicere cupit: nõ expectet id agere cũ mortuus fuero: quia tũc cũ laruis & umbris pugnabit: qđ ẽ timidi ſimul & ignorantis atq; inuidi officiũ. Me uiuente obiciat: & illico reſponſiones referet. Ordo autẽ libroꝝ erit pliniano more: ut in hoc primo libro/ omniũ libroꝝ ſequentiũ titulos/& capitula/& autores prenotem: & inde ſingulos libros ſingulariter digeram. ¶ Finit prefatio.

De omnibus operibus ſequentibus

Primus liber incipit: qui eſt ſecũdi libri & aliorum digeſtio.

Secũdus liber eſt de nouem inſtitutionibus Etruſcis/ ad eoſdẽ catholicos Hiſpaniarum principes.

De nominibus equiuocis: Diua Volturna: Volturnus: Palatua: Flora: Furina: Falucer: Luceres: Pomona: Pomonuſq; pater: Etruria: Turrena: Volturena: Tuſca: Thuſcia. ¶ Ex auctoribus. Ariſtotele. M. Varrone. T. liuio: Fabio pictore: Ouidio: Virgilio: Hieronymo: Ptolomeo: Plinio: Ennio: Iunio: Tolũnio Tuſco: Gotifredo Viterbenſi: Sempronio: Seruio: Dionyſio Halicarnaſſeo Propertio: Catone: Suetonio: Antonino Plutarcho: Myrſilo: Valerio Maximo: Helio Spartiano.

Secunda inſtitutio.

Qđ Turrena: Volturrena: Etruria: Volturna ſignificant eandẽ urbem turritis edibus extructã: & ꝙ omnis Eturſia & Volturſena eſt Turſena: ſed nõ conuertitur. Et ꝙ urbs Etruria fuit Tetrapolis regia: & eius portionibus regia munera tributa. Et ꝙ hec tria nomina Etruria: Turrena & Volturna ſunt ſinonima ſicut Marcus Tullius Cicero. ¶ Ex auctoribꝰ. Dionyſio Halicarnaſſeo: Myrſilo: Xenophõte: Sillio Italico: Beroſo: Manethone: Proptio: Virgilio: Plinio.

Tertia inſtitutio.

Qđ portiones urbis Etruriæ ſunt Arbanum: Tuſca: Volturna & Vetulonia. Et ꝙ ea eſt iuxta lacũ Vadymontus habẽs a tergo iuga cyminia: a fronte Volſiniẽſes: a ſiniſtris amnẽ Bleranũ & Tarquinienſes: & a dextris thyberim: ubi finitima Vmbriæ. Et ꝙ ea urbs ẽ/ubi tractus Vmbriæ/Saleumbrone: & nũc Viterbũ Lucumoniũ. Et cur Vetulonia cum ſit

mediterranea inter Volſinas & lacũ Cyminiũ:tamẽ haud ꝑcul mari eſſe dicit̃. ❡Ex auctoribus. T.Liuio:Plinio:Propertio:Catone:Virgilio: Myrſilo: Dionyſio: Herodoto. M.Antonio: Solino: Sempronio:Itinerario Antonini: Beroſo:Sillio:Virgilio.

Quarta inſtitutio.

De exciſa memoria Lybiſcilla. Q đ Viturgia uel mẽdoſo loco impreſſa eſt: uel eſt duplex. ❡Ex auctorib⁹.Ptolomeo.

Quinta inſtitutio.

De ſecũda exciſa Lybiſcilla tabula/quæ ĩcipit Faul faluceres.ꝙ ea exciſa fuit circa etatẽ Mecenatis / filii Menodori. Et ꝙ Faul ſunt quatuor ſacræ litteræ ĩ gentis luci lucumonũ.Et ꝙ hic lucus eſt in itinere Caſſiano/ uel Cyminio/ nõ ꝑcul Fgelido amne/inclyto luſtratione Eneę Et ꝙ cũ prius Ianus:inde ueteres Pelagi ſacrauerũt /Vertũno/Pomeno/Siluano.Et ꝙ hic lucus erat Lucumõibus curia/templũ. ❡Ex auctoribus. Catone: Virgilio: Seruio: Varrone: Plutarcho: Plinio. Ibidẽ ꝙ longhola eſt duplex:altera in Latio ſecus mare Volſcũ & a lõgitudine ſine aſpiratiõe dicit̃ Longula. Altera uero cũ aſpiratiõe Longhola eſt pars urbis Etrurię.Et ibi pulchra diſputatio ſup nono Liuii ab urbe cõdita: ad quã iſtaꝝ ꝑfectus ẽ Papirius dictator.

Sexta inſtitutio.

De prima tabula Cybelaria/ Grecis lřis & lingua ſcripta.Q đ Etruſci aſpiciebãt lřas Grecas/nõ ꝑdiſcebant.Et ꝙ hec tabula exciſa eſt ante Homerũ : rudi exiſtente Grecia/circa urbẽ Romanã conditã: ſcilicet poſt Marſiam Etruriæ Larthem/& ante Numã Romanoꝝ regem Et ꝙ hic Atlas Kityn / fuit Italus a quo Italia:ſocer penultimi Coriti/cognomĩe Jani iunioris:Et pater Electrę/ac Pleyadum Italicaꝝ. Et ꝙ hic regnauit principio/in Capena iuxta thyberim Auentinũ:inde in Etruria regia Tetrapoli:ubi noĩa/& cognoĩa/tituli & monumẽta adhuc ꝑmanẽt.Et ꝙ diuinæ lřę hoc teſtãt̃ ꝑter alios auctores. Et ꝙ Coritus & Iaſius regnauerũt in eadẽ ſede regia Tetrapoli Turrena:ubi adhuc extãt extremæ urbes Coriti/& Pleyadũ.Q đ Iſis ſoror Oſiridis uenit rate/ a Lybia Egypti ĩ thyberim:inde ad nuptias Iaſii & Cybelis in Veiuzam urbẽ/& Cybelis ꝑdia/ ubi primũ docuit ĩ Italia molere/& panes cõficere/paulo ante Dardaniã cõditã. Et ꝙ de nuptiis Iaſii/ & cõditione Dardaniæ/ Grecia mẽdax nimis audet ĩ hiſtoria.Et de errore Blondi.Et ꝙ Veiuzi dicti ſunt Etruſci Vei Sardiniani/ a qbus Veiẽtes geniti.Et de loco/& cauſa mortis Iaſii/atq tpe.Et de ſolutiõe cõtradictionis inter auctores & tabulã:qs primus cõdiderit Vetuloniã.Et de cognominib⁹Herculis egyptii/atq ritu incantãdi militiã.Et ꝙ ager etruſcus diuidit̃ in ſupiorẽ ꝑtem Trometinã & Troſſulã:& ĩ inferiorẽ Tuſcamiẽſem & Veiã Et ꝙ ĩ Trometina eſt regio Sanginaia/ ſicut in Sabatia:& in Troſſula eſt Sangnyna.& qs fuit iſte Sabatius Sangni. ❡Ex auctorib⁹.Catone:Beroſo:Archiloco:Virgilio:Seruio: Dioniſio:Igino:Fabio pictore:Tortellio Aretino:Sillio:Inſcriptione:Plinio:Itinerario Antonini: Manethone:Paleſato Spinga:Euſebio: Arũtinis Camillariis: Plutarcho:Strabone:Macrobio:Hieronimo:Ptolomeo &.T.Liuio.Ibidẽ tabula Ararathea.

Septima inſtitutio.

De decreto Deſiderii/ꝙ Lomgbardi ſũt Germani/q cũ Sidoniis Sarmatiæ ꝓximis/nũc Poloniſ/ occupauerunt Italiã. Et de triplici coꝝ ducatu circa thyberi. Q đ Deſiderius rex/ſeptẽ beneficia cõtulit etruriæ/ nũc Viterbo. Q đ a qualita-

tibus ꝑpriis & cōibus viterbū ſiginficat Veiterbū: Vita Heroum: Vi triū urbiū Vita urbiū: Vi turriū: Vi Thebū: Vita Herbū: Vita inermiū: Vi thermū. At ꝑ ſubſtantiā Viterbū ſignificat idē quod Etruſcę Lucumoniū: Grece paleologū: & latine ueterum dictatura. Et ꝙ Horchia erat pri̅ceps dea Viterbi/olim Etruriç. Et de mendoſa traditiōe Feſti: unde Lucumodii Lucēſes dicti. Et unde nūc patrimoniū dictū: quod antea a principe urbe Turrena & Etruria dicebatur.

¶ Ex auctoribus tā ueteribus q̄ modernis. Ptolomeo: Paulo hiſtorico lōgbardo: Sillio: Thoma aqnate: Donato: Liuio: Valerio maxio: Fatio Florētino: Lelio Vetuloniēſi: Thoma Veltrino: item Vetuloniēſi: Archangelo Michaele caprino para Tuſſo ſiue regio Tuſcaniēſi: Blondo foro liuienſi: Raymūdo Gallo: Hermolao Veneto: Archade noſtro: & interp̄tatione inuictiſſima nominū.

Inſtitutio octaua & nona.

Octaua inſtitutio eſt de tabula Ararathea: quā ſextę inſeruimus. Vltima uero eſt colūna Oſiriana. Q đ ſacrę litterę egyptiæ ſunt quedā effigies: quæ ad ſecretū aliquod/ magisq̄ ornatū aſpiciēti apparēt inſtitutę. De progenie Oſiridis & ortu. Q đ illius cognoīa fuerūt Iuppiter: Dionyſius: Olympicus: Iuſtus: Saluator: q uniuerſo imperauit orbi. Et qđ docuit. Q đ nō fuit in orbe locus/& prouincia nobilis/ quā nō adiuerit/& uocatus ab Italis/tunc a fontibus Iſtri qui & Danubius uenit ī Italiā cū Hercule ac diis egyptiis. Q đ Oſiris ab Alpibus fudit tyrānos Italię ī prima phlegrea Hiſtria: Hercules in tertia phlegrea Veſuuia: & mox ſimul iuncti/in media phlegrea Cyminia in ſubſidente campo Cymeo. Et ꝙ triūphauit cū diis/ & Muſis egyptiis in Vetulonia: in qua eſt columna monumentū huius expeditionis: Et in triumphū/a ſuo cognomine Api/Italiam dixit Apeninā/ideſt Taurinā. Q đ ſine fallo hæc eſt Oſiriana memoria: qa in eo ſunt tres effigies ſoli Oſiri tributa: ſemifacies crinita: Calathi: & ſceptra in trunco cū effigie inſtar oculi in ſummo itemq̄ ſerpens in imo ſceptri q occupa rat imperiū. Et quid oēs effigies ſignificent: Et quo pacto latine legantur.

¶ Ex auctoribus. Plinius: Macrobius: Xenophon: Diodorus: Heſiodus: Cato: Anthiocus Syracuſanus: Dioniſius Halicarnaſſeus: Beroſus: Herodotus: Ptolomeus: Tibullus: & noſter Tortellius.

Tertii libri comentaria ſuper Vertunianam Propertii.

Q đ idē fuit Ianus celū: vadymon: Vertunnus & Protheus. Q đ quadrifrōs & bifrons a auerſione diei & anni fingit̄/ & dicitur Dieſpiter: Iuppiter: optimus: Maximus. alii ſunt dicti Vertūni /Veioues. Cur pingitur multiformis. Q đ ſicut Horchia erat princeps dea Etrurię: ita Ianus Vadymon ſiue latine Vertūnus erat princeps Etruriæ: cuius pars ē Tuſca in Volſinenſibus focis. Q đ falſo exponit̄ /Cluſinos deſeruiſſe focos ꝑ volſinos. Q đ in uico thuſco primū Roma uidit deū Vertunnū aduectū/ex thuſca ſiue urbe Etruria. Q đ Ianus cepit dici Vertūnus ī Latio: qn̄ ſub Galerito ceptus eſt habitari uicus thuſcus. Q đ etiā Iano fuit Vertūno cognomen: quia eſt deus uertētis anni & diuerſaꝝ naturaꝝ ad concordiā/& eſt deus uertēdaꝝ rerū. Q đ Ianus dictus eſt Vertūnus & multiformis effectiue/quia uertit priſcos rudes ad oēs formas & modos ciuilis uitę/ ad honeſtatē tegumenti & uictus/& co-

habitationis: ad ratióes faſciū/ imperii/ militię:ferendi/plantādi: uini cōficiēdi: metendi: exercēdi: uenandi: aucupādi: piſcādi:mercādi:paſcendi:arandi: ad ra tióes quoq; holitorias/ a qbus Ianus Po monus pater/& eius uxor Veſta pemo/ na dicti fuerūt. Dictus quoq; fuit Ver/ tūnus unifer/auriga: patronus ſobrius ſacerdos:pōtifex. Vertit inſup hoies ad ritus/ſacraq; & theologiā:phiſicā & ethi cam. Q đ dictus ē ſolus ſator deorꝝ. Q đ uicus thuſcus illi ſacer fuit: ſub Galeri/ to Larthe Etruriæ. Q đ Galeritus Lucu mo fudit Sabinos:dedit primus Romu lo.xii.ꝑtoria ſiue lictores:impoſuitq; tri bus populis/ qbus Romana gens prin/ cipio cōſtitit/Etruſca noīa: & eos a duci bus ſuis noiauit:Sabinos quidē Tatiē/ ſes: Rumnēſes aūt qui Romulo cōmu/ nione Aſili coaluerāt:& Thuſcos Luce/ res. Q đ ſub Romulo ligneū Ianū/ver/ tunnū/ bifrontē in imo Argileto/ & ſub Numa Eneū factū/tranſtulerūt poſteri ad Argiletū ſupiorē. ¶Ex auctoribus. Beroſo:Ouidio: Diodoro:Xenophōte li bro de Equiuocis:Fabio pictore:Macro bio:Seruio: Myrſilo: Oratio: Varrone: Catōe:Liuio:Acrone:Porphirio:Dona/ to:& Dionyſio Halicarnaſſeo.

Quarti libri comentaria ſuper Equi/ uoca Xenophontis.

Q đ Saturni:Ioues: Hercules:Celi:Ve/ ſte:Rheę:Iunones/ noīa ſunt dignitatū ad ſeinuicē relata : ſimul & ad unū pri/ mū anologū: qa plures ſic dicti fuerūt: ut Cęſares. Q đ qui fuit uni genti Satur nus:alteri fuit Iuppiter:ut Belus priſc⁹. Et q uni fuit Hercules : alteri Iuppiter fuit:ut Aſſyrius filius Beli. Q đ Aſſyrius fuit ꝓpriū nomē:& Nynus cognomen. Q đ Aſſyrius fuit Babiloniis Hercules: & Aſſyriis Nynus / ideſt Iuppiter. Q đ Phoronei fuerūt duo:Antiquiſſim⁹ rex Grecię tpe Nyni:& iunior filius Inachi rex Argiuorꝝ. Q đ apud diuerſos diuer/ ſimode accipit̃ etas:& ānus. Cur Greci nihil compertū habēt ante Nynū:ſed a Nyno incipiunt. Cur Xenophon dicit lr̃as Grecis fuiſſe ab Egyptiis:cū a Cad/ mo illatas Grecię alii tradāt. Cur greca hiſtoria de tpibus ań primā olympiadē eſt incerta & incōſtans. Q ūo intelligāt̃ ſex milia annorꝝ/Iberice lr̃aturę ań Stra bonē. Q đ ab Ogyge priſco ad Nynum fuerūt āni nouē & q̄draginta ſupra du/ centos. Q đ Olympus eſt nomē equocū Q đ Homeri fuere plures. Q đ Nyni fue re plures Q đ ogyges fuere plures. Quo pacto Etruſci ſacrabāt Olympū: quem Romani foſſam & pomeriū uocabant. Q đ Galli gallera & galea ab inundatio ne nois originē hēt. Q đ inundatiōes fue/ rūt qnq;:quarꝝ prima ꝑceſſit Nynū ſub Ogyge priſco ānis.cc.xlix. Vltima fuit ſub egiptio Protheo. Q đ ꝓthei.i.vertū/ ni fuerūt plures. Q đ ut Iano principia rerū:eidē ut vertūno media & fines erāt dicata:ut ea bń uerteret. Q đ primo ver tūno Iano cōſenſu toti⁹ orbis/ſtatuę/arę/ ac tēpla dicata fuerūt. Q đ Cadmi fuere ſex:& penultim⁹ dr̄ e Phenicia lr̃as attu liſſe/nō phenicas/ ſed Galathis & Meo/ nibus pliſes/qs ultimus Homer⁹ emēda uit. Q đ Ioppe fuit cōditū ań diluuiū:& cur Semiramis & Babillonii dicti ſunt colūba. Q đ Titanes egypti & Phenices paulo poſt primū diluuiū Titanas ur/ bes tetrapoles ī egypto & phenica pale/ ſtina cōdiderūt. Aſſyriorꝝ & Phenicū te trapolis prima/& Achademia ubi fuerit & q̄ turpiter Hebrei & frater Delyra ab errent in noīe Arbano tetrapoli. Q đ oīs urbs regia antiqtus cōdebat̃ arbana.i. q̄drata/ſiue tetrapolis:ut Babillonia:Ni niue:Arbea:Ieroſolima:Samotracia:Sy

racuſę:Roma:Etruria. ¶Ex auctorib⁹. Seruio:Lactātio:Euſebio: Diodoro:Ariſtotile phiſico/Ariſtotile hiſtorico:Moyſe:Plinio: Anthioco Syracuſano:Dioniſio Halicarnaſſeo: Archiloco: Ioſepho: Beroſo:Strabone Metaſthene:Pōponio Mella:Plutarcho:Ouidio:Varrone:Tibullo:Catone:Solino:Maſea:Manethone: Iuuenale: Herodoto: Lucano: Macrobio:Oratio:Trogo:& Iuſtino.

Quinti libri comētaria ſup. Q. Fabiū pictorē de origine urbis Romæ.

Q đ aurea etas/ſata eſt poſt primū diluuiū ſub Iano Ogyge/añ Nynū Iouē Aſſyrioꝝ/ānis.cc.xlix.Q đ Ian⁹ex Scythia ꝑfectus/poſt iundationē terrarū/ prim⁹ rate uenit ī vaticanū/Leuū latus thyberis/ſub initiū aurei ſeculi:& olympū regiū Etrurię urbis:& duodenas coloniaſ totidēq; faſces/ad cōtinēdū rudes ī officio aurei ſeculi inſtituit:& q̄lis erat hec aurea etas:& quid docuit Ianus & eius uxor veſta. Q đ duo fuere prima Italiæ impia:primū ſub Iano Thuſcoꝝ:Poſterius Romanoꝝ.Q đ Nyno Ioue turbare incipiēte aureū ſeculū:Cameſes ante inde Saturn⁹ Caſpius/ad Ianū ſe cōtulerūt: qbus pmiſit dextrū latus thyberis/ Sabinoſq; & Latiū:ubi ad radices Capitolii Saturnus/ oppidulū Saturniā poſuit: Et hec ē prima Romæ origo aureo ſeculo turbari cepto : ſed nōdū totaliter uiciato/& ī argenteū cōuerſo.Q đ limes inter Ianū vadymōna thuſcū:& Cameſenā regionē atq; Saturniū Latiū / erat thyberis.Arę utriuſq; ꝑuincię/Ianiculę Etrurię & Saturnii Latii: erāt Ianiculū & Saturnia.De priſca facie agri Romāi inter thyberim & ſeptē colles:& de ordine colliū inter Capitoliū & Auentinū: añ aduentū Saturni.Et qs fuerit iſte Saturn⁹/cui aliū partū Grecia mēdax ſupponit ī hiſtoria.Et ubi urbs Veiens.Q đ tres primi colles culti ſunt Romę:Capitoliū a Saturno: Auētinus ab Italo/ubi Capenā pmiſſu Iani iunioris cōdidit:& Palatin⁹a Roma filia Itali.Q đ imponere locis & gētibus noīa : erat munus regū.Q đ Latiū principio dicta eſt Italia deīde Etruria:poſtea ſenſim tota/ab Alpibus uſq; in fretum Siculū.Q đ Italus ſuſcepta tutela īperii thuſci/regnauit in vetulonia.Q đ nemo in Italia regul⁹aut rex eſſe poterat añ imperiū Romanoꝝ: niſi Cretus de ſanguīe thuſco aut uerna eſſet thuſcoꝝ.Q đ añ Romulū in Latio null⁹rex ꝓprie ſed regul⁹extitit:primuſ/ q; omniū rex fuit Romul⁹/creatus a Celio Veibēno Larthe Etrurię: q Romulo triūphū cōtra Ceninēſes peperit & latinos.Q đ Romul⁹tetrapolim ſiue q̄dratā urbē ſtatuit in tertio colle/antea habitato a Roma filia Itali: Celi⁹uero quartū coluit cū thuſcis: ab eo dictū Celiū & ſibi iūctū quintū Celiolū a Celianis ſuis militib⁹:q poſtea viminalis dict⁹ ē.Q đ Galerit⁹ Lucumo Arbeę/thuſcus:& poſtea Lartes: triūphauit de Tacio & Sabinis ꝓ Romulo: & eos in federa coegit & tanq̄ princeps inter tres duces Taciū Romulū:& ſe Galeritū tuſcū Lucumonē/tribus gētibus qbus tūc Roma cōſtitit/īpoſuit a ducib⁹Etruſca lingua noīa/ Tacienſes:Rumnēſes:Luceres:& is primus dedit ꝑtoria Romulo. Q đ hoc Galerito facto Larthę Etrurię:Romul⁹tres colles inhabitauit:Tacius duos:& tuſci Luceres/uicum Tuſcum a radicib⁹Capitolii / ad radices Auentinas. Q đ eiaculatæ aquæ ſulphureæ / a Iano in Sabinos pro Romulo/eſt fabula pro militia Galeriti initiata ad lacū Vadymonnis. Q uid ſit alba ūde thyberis Albula quid lictor:quot armati ſuberant ſingulo lictori. Et de errore Ouidii ꝙ Crana

fuerit Iani Amaſia· Q đ Fauſtulꝰ & Car-
rucius/uiri Larentię: fuerũt thuſci· Q đ
tribus Trometina eſt Celiana: Luceres
uero a Lucumone· Q đ tempeſtate Ro-
muli/ urbs habitari cepta eſt/ a thyberi
ad ſeptem colles: inde a ſeptẽ collibus
ampliata ꝑ alios colles & cõualles uſqꝫ
ad menia quę nũc cernimus· Q đ uicus
thuſcus olim ante Romulũ & Luceres
thuſcos/erat paludalis: & dicebatꝰ cãpus
Lybiſſus/& Argeus: diſtinctus in infe-
riorẽ atqꝫ ſuperiorẽ Argiletũ· In hoc ui-
co thuſco erãt loca ꝑticularia: pars uiæ
ſacrę: Senaculũ: concordia: Grecoſtaſis:
Edes Saturni: Vertũnus: Forũ boariũ·
Vicus longhus: Vicus Amienſis: vicus
Stellatinus: Sabatinus: Larthenianus
q & Veiẽs: Phaliſcus: Herculis ara: ubi
Romę cẽditæ olympus: Forũ piſcariũ:
porta Carmẽtalis: Edes pudicitię: Ro-
tũda Herculis: Forum uenaliũ: Lacus
curtius: & hmõi· Q đ Thyberis deus di-
citꝰ Volturnus/ a capite imperii ueteris/
principe Volturna: Et ꝙ thyberis ob id
thuſcus amnis nõ latinus dicitur· Et ꝙ
Volturnus dicitur de pluribus: Et ꝙ ab
Etruſcis vertũnus Ianus vadymõ dicitꝰ
¶ Ex auctoribus· Beroſo: Xenophonte:
Ouidio: Trogo: Iuſtino: Diodoro: Ar-
chiloco: Acrone: Iuuenale: Macrobio:
Propertio: Cicerone: Virgilio: Euſebio:
Varrone: Plinio: Dioniſio Halicarnaſ-
ſeo: Liuio: Igino: Seruio: Tortellio: Plu-
tarcho: Solino: Cornelio Tacito·

Sexti libri comentaria ſup Myrſilum
Leſbiũ de origine Italię ac Turrenę·

Q đ prima ꝓpoſitio Myrſili ẽ falſa qua
dicit/oĩs Italia a Grecis eſt culta: & qn-
decim etatibus ante ruinas Troię dicta
Enotria/ab Enotrio Archade· Q đ Dio-
niſio minus creditꝰ q̃ Myrſilo: de tẽpore
aduẽtus Enotrii· Q đ plures fuere Eno-
trii: & plures Enotriæ terræ· Q đ Ianus
fuit antiquiſſimus Enotrius a quo Iani
genę uiri/ſeruata nois interꝑ̃tatione di-
cti ſunt Enotrii· & de cõtradictiõe Myr-
ſili: Dionyſii: Sempronii & Catonis de
origine Lygurũ/ & Enotriorũ in Italia:
q ſint antiquiores· Q đ de Turrenis/He-
rodotus & alii dicũt/originẽ habuiſſe a
Turrheno Lydo/ q cõſedit & habitauit
in thuſcia/in prima medietate thyberis
ſeptẽtrionalii· Alii uero eos dicũt ſuę re-
gionis eſſe indigenas/ & priſcos ſub Ia-
no habitatores Italiæ· Q đ in hac qõne
magis creditur ipſis Turrenis & uicinis
Romanis/ atqꝫ Lydis hiſtoricis/q̃ exter-
nis & remotis: Et de q̃tuor regulis ꝓbã-
di & uidẽdi/ cui magis in cõtentiõe hi-
ſtoricoꝝ ſit credendũ· Q đ nullus Tur-
rhenus nomĩe fuit filius Atus· Q đ ante
Atũ & Pelaſgos/ac regẽ eoꝝ fuit Turre-
nũ nomen: Et ꝙ fabula Turrenoꝝ Del-
phinoꝝ ꝑ̃ceſſit Atum/& Turrhenũ filiũ
eius: & qũo intelligatur illa fabula: &
quo tꝑe res illa fuit geſta· Q đ Turreni
dicũt ſe ſolos indigenas Italię/ & a Iano
ortos: & ab eo poſt diluuiũ conſtitutos:
& ab eodẽ ſuã tetrapolim cõditam: quã
non a Turrheno/ſed a Turſibus uocant
Turſenã: Volturſenã: Eturſiã· Q đ po-
ſteri uerterũt s in r· ut Cameſes/Cameſe-
na/arbos/decus/Valeſii/ Fuſii/ Phaleſii/
Turſis/ Turſena/ Volturſena/ Eturſia: ꝓ-
nũciant ꝑ r· Camers/Camerena/Arbor/
decor/valerii/Furii/Phalerii/ Turris tur-
rena/Volturrena/Etruria· Q đ Turreni
iacẽt medii iuter Phaliſcos & Peruſinos
& differunt ab eis ſermõe/deis/ & mori-
bus· Quod Romani eis uicini non uo-
cant eos a duce/ſed potius a loco Turſi-
to prima eorũ Metropoli/dicta Etruria
uocant Etruſcos· Q đ Turreni a duce ſe

uocãt Razenos. Q đ ſi Terbus fili⁹ Atus & frater Lydi uenit in etruriã/utiq; ipe Terbus ab ipſa Turſena Turrhenus cognominatus eſt:& nõ ab eo Turrena.
¶Ex auctoribus. Beroſo: Dioniſio: Catone: Fabio pictore: Virgilio: Varrone: Seruio: Plinio: Antonini Itinerario: Xãtho Lydo hiſtorico: Sillio: Euſebio: Xenophonte: Iuuenali: Ouidio: Solino: Iſidoro.

Septimi libri comentaria ſuper duo & uiginti fragmenta Catonis.

Q đ Catonẽ coegit ſcribere de originib⁹ Grecanica ĩpudentia & leuitas: qui relictis diſciplinis maioꝝ/ & inſtructi fabulis & nouis adinuentiõibus:incredibile eſt quãtas mendacioꝝ nebulas excitauerint:& oĩa corruperint. Q đ oẽs latini cõueniũt ceptã fuiſſe habitari Italiam/ aureo ſeculo ſub Iano. Q đ Italiæ ſplẽdiſſima origo fuit cũ tẽpore/ tũ pͥcipue origine gentis Sagę. Q đ aureũ ſeculũ cepit ante Nynũ ferme ãnis.cc.l. Q đ his tẽporibus originẽ Italiæ dedit primus Ianus ex Saga gẽte aduectus ĩ Vaticanũ/ dictũ a uagitu: cũ Gallis ꝓgenitorib⁹ Vmbrorũ. Q đ Ianus primã regiã Etruriã/& Surrenã auguſtalẽ/ubi rex ſalutaret̃ ſingulis mẽſibus/cõdidit. Et.xii.faſces ĩſtituit: & que ſint ille.xii. urbes quas poſt cõditionem Etruriæ ac Surrenæ poſuit. Q đ paulo poſt/cõſtitutis ſubregulis/Cameſe ac Saturno/circa Latiũ: oĩs origo Italiæ circa thyberim anguſtiſſima primum fuit. Q đ Italia a diis & ducibus & gentilibus plura fuit ſortita nomina:ut a Iano Ianicula ideſt Enotria/& ſic de aliis. Q đ thyberis uidet̃ fuiſſe ĩ tutela omniũ deoꝝ:unde nomen Albula habuit. Q đ Albula ab imperio nõ colore habet originẽ. Q đ Italia dicit̃ Apenina/ a duce egyptio Api: nõ a pœno/uel bobus. Q đ Italia primo diuidit̃ in Apẽninos mõtes / ĩ ciſapẽninã & tranſapẽninã. Q đ oẽm tranſapẽninã Italiã uſq; Alpes & Rhetos/thuſci miſſis coloniis tenuerũt:ubi & de ſingulis gentium eaꝝ originibus tradit:& de errore Grecorũ atq; mendacio de Iſtro & Iſtria. Q đ Galli dicti ſunt mariti gallinarũ: Celtę quoq; trãſalpini & Etruſci ciſalpini trãſapeninũ. Et Caſtrati Cybelis ſacerdotes/& lanigenę. Q uæ ciuitates Etruſcoꝝ in Alpibus & tranſpadũ & ciſpadũ ſint: & quid de Pado dicit̃. De Ancona & Gallia Togata. Q đ Larius Laro: Arunus: Atlaus ſũt originis Etruſcę. Latina declinatiõe dicti Atlas & Aruns. De origine totius gentis a Gargano mõte ad Brunduſiũ. inde uſq; ĩ Leucopetram. De origine gentiũ a Leucopetra ad Sarnũ. & a Sarno ad Thyberim. & de triplici genere Aboriginũ. Q đ Roma cepta fuit ſub Saturno: inde ab Italo & Roma filia eius in Auẽtino & Palatino colle ꝓſecuta: poſtremo ſub Romulo ꝑ colles & uicũ Thuſcũ fuit habitata a Taciẽſibus Sabinis. Et a Romnẽſibus Aſilanis: & a Lucerib⁹ Thuſcis: a qbus Romę princeps origo extitit. Q đ gens Etruriæ triplex eſt Maritima: Ciſcyminia: Veientana: & Tranſcyminia Etruſca. Et quæ ſint ſingulę urbes/& populi in ſingulis partibus. Q đ ab Oſtia/ Romę uſq; in Niceã finẽ littoris italici/ incolunt Lygures Etruſci: Lygures Populonii: Lygures Apuani: & Lygures montani:& unde iſtis origo. Q đ prima gẽs Etrurię hẽt metropolim Populoniã ideſt puppiũ Philarchã. Q đ ſcda gens etrurię a thyberi ad cyminia iuga dicit̃ Vientana ſiue Larthenianaa metropoli Eniano ſiue Veiẽte. Q đ tertia gens a

cyminiis iugis ad Piſtoriũ dicit̃ Etruſ-
ca/a principe urbe totius thuſciæ Etru-
ria ſiue Volturrena/quæ ſub radicib' Cy
miniis iacet ante Volſinas. Q đ Apeni-
nũ montẽ incolũt Lygures mõtani: ab
penino colle/trãſitu Hanibalis uſq; fon
tes Macræ. Q đ a fontib' Macræ ad fon
tes thyberis incolũt Thuſci Apuani ad
inferũ mare:ad ſuperũ uero Galli Aure
liani. Q đ a fontibus thyberis ad Narẽ
Vmbri incolũt. Q đ Apeninum a Nare
uſq; ad Sarnum habitãt Sabini & inde
Sabelli cognomie Samnites/a Sabo no
minati. Q đ ſequentes Lucani a Lucio
Samnite dicti ſunt: Q đ gentilẽ Sabi p-
ferunt/Sabini quidẽ Sangni: Romani
Sanctum: Barbari Sagam/a quo primi
Thuſci Sagi ideſt ſacri põtifices & ex-
piatores. Q đ Etruſci noluerũt recipere
Latinas lr̃as niſi ſub Cecynna Volturre
no/ longe poſt deuictam Etruriã: & hoc
quia ſemp horruerũt fabulas/& menda
cia Greca/ a quibus Latinæ litteræ pen
dent. Q đ tonſurã ouiũ/Romanis oſten
derũt Thuſci. Q đ Ianus bifrons/Q uiri
nalis/dicit̃ a uictoria Lucumõis a colle
Q uirinali mouentis : Q uirinalis uero
collis a Curina ideſt Iunone Sabina.
¶ Ex auctoribus. Lactantio: Ioſepho:
Dionyſio: Fabio pictore: Sẽpronio: Tro
go: Iuſtino: Macrobio: Varrone: Virgi-
lio: Ouidio: Iuuenale: Oratio: Seruio:
Xenophonte: Archiloco: Myrſilo: Ari-
ſtotile: Platone: Diodoro: Beroſo: Plinio
Feſto: Gellio: Liuio: Hieronymo: Igino
Tralliano: Antiocho: Martiali: Strabo
ne: Cornelio nepote.

Octaui libri comentaria ſuper unum
Fragmentum Itinerarii Antonini.

Q đ ab urbe in Gallias/ſex ſunt itinera
Maritimum: Litoreum: Aurelianum
Caſſianum: Cyminiũ: Flaminium.

Q uæ oppida aſſignent̃ maritimo: inter
quæ illuſtriora ſunt/ Populonia: Ge-
nua: Nicea.

Q uæ oppida occurrant itinere Litoreo
inter quæ clariora erãt Pyrgi: Grauiſ-
ce coſe: Volaterræ: Piſa: Luna.

Q uæ oppida occurrant itinere Aurelia
no: inter quæ nobiliora erãt: Tarqui-
niæ: Volce: Mons Tũnias: Turſena.

Q uæ oppida Caſſiano itinere ĩuenian-
tur: inter quæ p̃cipua erãt/Forũ caſſii:
Aruntini ueteres/ Camillarii: Sena:
Phocenſis: Luca.

Q uæ oppida ſint ĩ Cyminio itinere: in-
ter quæ p̄ſtabant Veiens: Sutriũ: Fa-
num: Volturnæ: Volſinæ: Cluſiũ ue-
tus & nouum.

Q ue oppida occurrũt itinere Flaminio
inter quæ ĩ pretio erãt Ocrea: Ocricu-
lum: Narnia/uel Spoletũ: Camerinũ:
Vrbinũ. ¶ Ex auctoribus. Plinio.
Catone: Ariſtotile: Verrio: Ptolomeo:
Strabone: Diodoro: Virgilio: Diony-
ſio: Pio. ii. pont. Max.

Noni libri comentaria ſuper. C. Sem
proniũ de Chorographia ſiue deſcrip
tione Italiæ & eius origine.

Q đ uniuerſa Italia aſſurgit ab Alpibus
& finit̃ freto Siculo/inſtar inſulæ cin-
cta mari ſupero & infero.

Q đ Alpes Italiæ ſic diuidũt̃: ab Nicea
ad Pœninũ Alpes Lygurũ: A Pœnino
ad Ocram montẽ Traſpadanoꝝ: & ab
Ocra ad Rhetos. Et ꝗ his ferme tota
origo Etruſca eſt.

Q đ mons Apeninus/ q ab Alpib' ortus
tendit̃ p mediã Italiã/uſq; in fretũ Si-
culũ: ſeptẽ primorib' gẽtibus incolit̃.

Q đ ab Alpibus ad fontes Macræ Ape-
ninus incolit̃ a Lyguribus montanis

quibus Phetontis origo:quem Lygu-
res Pheritonẽ uocabant•Et ꝙ Pheton
Colonias miſcuit ab Oſtiis Romanis
ad Niceam finem Italiæ•

Q đ Lyguribus omnib⁹ſicut & Etruſcis
origo eſt Ianus Genius: a quo Ianicu-
lum/& Ianua Genua•

Q đ a fontib⁹ Macrę ad fontes thyberis
Apeninum colunt Apuani:orti ueteri
bus Etruſcis lanigenis Gallis•

Q đ a fontibus thyberis ad Narẽ amnẽ/
incolũt Apeninũ Vmbri:ueterũ Gal-
lorũ Etruſcorum proles•

Q đ a Nare amne ad fontes Silaris iux-
ta Latiũ/ĩcolũt Apeninũ Sabini:San-
cti ſiue Sabatii Sangni/Caſpii genus:
q a Megale Turreno ius diuinũ & hu
manũ atq; diſciplinas didicere:& non
a Pictagora: ut Grecia mendax audet
in hiſtoria•

Q đ a fontibus Silaris/ad fontes Vultur
ni amnis/ Apeninum incolũt Sabelli/
quos latini Samnites/Greci Saunitas
uocant:a Sabinis orti•

Q đ a fontibus Vulturni & Sarni uſq; in
magnã Greciã:apeninũ coluerũt prin
cipio Thuſci: & reſiduum pro maiori
parte Greci•

Q đ ciſapẽnina Italia/ad inferũ mare:&
tranſapẽnina ad ſuperũ mare: ſũt loca
italię magis plana ſub radicib⁹apeninis

Q đ tranſapenina italia plana/ ad ſupe-
rum mare diuiditur in ciſpadanam/&
tranſpadam•

Q đ ciſpadana diuidit̃ in Emiliã:Aure-
liã: Flaminiã: Togatãq; Galliã• Item
Picenũ:& uſq; Brunduſiũ/ Idruntũ &
Leucopetrã• Et hic ponunt̃ primores
urbes/& earum origo•

Q đ trãſpadana italia Gallia/diuidit̃ in
Lariã:Venetias:Hiſtriã• Et hic ponit
urbes priores/& gẽtes/& origines eaꝝ•

Q đ in ciſapenina italia/diuiſio eſt iſta•

Ad Niceã a Macra tenuerũt Lygures
mõtani/ origine Phetontei• A Macra
ad Arnũ & portũ Lygurnũ ſũt Lygu
res Apuani : origine Etruſci : quos ſe-
quunt̃ Lygures Populonii uſq; ad ca-
put Etrurię•a quo ad oſtia ſunt Lygu
res Turreni/ubi campi cõplutoꝝ lapi
dum: clari pugna Herculis Egyptii: ĩ
quo errauit Plinius•Et de errore expo
ſitorũ Tibulli•ibi• Nos tenet Etruſcis
manatq; montibus unda•

Q đ poſt magnã Greciã a Velia ad Sila
rum/ ſunt Lucani proles Samnitũ •A
Silaro ad urbem Romã ut plurimum
tenuerũt Etruſci exceptis Bais & Cu-
mis:& de origine gentium illarum•

Q đ Roma nõ fuit dicta a Romulo:ſed
Romulus a deo Romę/incognitę ori-
ginis•

Q đ fuit Romulo & Remo ꝓpriũ nomẽ
Rumulo & Rumo/ab Etruſca deriua
tiõe ruma ideſt mãma qua fuerũt la-
ctati a lupa:a qua ruminalis ficus ubi
lactati:& Rumnẽſes uiri:q cõmuniõe
Aſili adheſerunt Romulo: & Luceres
thuſci•& Tacienſes Sabini/a ducibus
omnes dicti•

Q ñ:& a quibus cõdita eſt Roma:Et de
mẽdaciis leuitateq;/ fabuloſe & ſtoma
choſitate Grecoꝝ in rõnibus & antiq-
tate Italiæ• ¶Ex auctoribus• Ptolo-
meo:Liuio:Plinio:Beroſo:Catõe:Dio-
niſio:Solino:Diodoro: Seruio:Verrio
Virgilio:Ouidio: Sillio:Varrone:Fa-
bio pictore:Martiali:Metrodoro Sce-
ptio:Igino:Plurarcho•

Decimi libri comentaria ſup Archilo-
ci Epithetum de temporibus•

Q đ de tẽporibus Homeri poetę notatis
ab Euſebio:ſolus Archilocus p̄ualet•

Q đ ducentis quinquaginta ferme ãnis
ante Nynũ fuit priſca inundatio/ poſt

quã hoĩes uiuebant auream uitam•
Q đ auus Nyni Saturnus cepit regnare anno primo & trigeſimo ſupra centũ poſt primum diluuium: Et regnauit annis•lvi•
Q đ Belus Iuppiter regnauit ãnis•lxii•
Q đ Nynus regnauit ãnis•lii• Semiramis•xlii•
Q đ a primo ãno Nyni ad ortũ Deucalionis ſupputanť anni•cccc•li•a priſca uero inundatiõe ſeptincenti• Ab huius Deucalionis ortu ad conditã Troiam: colliguntť anni•c•xxviii•ſed a priſca ĩundatione octo & uiginti ſupra octin centos•
Q đ Troia ſtetit paulominus trecentis ãnis ſub regibus ſex/Dardano:Erictonio:Troe:Ilo:Laumedõte:Priamo•
Q đ p quincentos annos poſt captiuitatem Troiæ floruerũt octo Homeri:Et de ſinguloꝝ patria:arte:atq; tempore• Et ꝙ Greci eiſdẽ lrĩs uſi ſũt quibus & antiquiores ſe Celtæ ſiue Galli•
❡Ex auctoribus• Diodoro:Ioſepho: Solino•Maſea phenice:Pyndaro:Antimacho:Nichandro: Ariſtarcho:Dionyſio Tracio:Ariſtotile:Simonide:Socrate:Eratoſthene:Phylochoro:Apollodoro:Xenophonte:Iulio Ceſare•

Vndecimi libri comentaria ſup Metaſtenẽ Perſam de Iudiciis tempoꝝ•
Q đ ſola/ unica/& publica/ atq; certiſſima tẽpora habenť/ex Monarchiis:qa publica fide ſacerdotũ tunc notariorũ digeſta ſunt per ſingulos Monarchiarum reges & annos•
Q đ ante Perſarum & Medorũ Monarchiam/pceſſit Aſſyria: cuius tempora/ annos & reges/ueraciſſimi Caldei ſeruarũt:& Beroſus publica fide trãſſum pſit:& idcirco eũ ſolũ ſequunť Perſæ•
Q đ ante Nynũ•cc•xlix•annis regnauerunt tres reges/Ogyges: Saturuus Babillonicus:Belus Iuppiter•Inde a Nyno ad Sardanapallũ trigeſimũſextum regem Aſſyriorũ: regnatum eſt annis mille ducentis triginta quatuor•
Q đ quiſq; plures aut pauciores annos in Monarchia Aſſyrioꝝ aſſerit:funditus negať & reicitur:ut qui publicæ fidei contradicens fabuleť & ſomniet•
Quã ob rem ex Grecis reiciunť Herodotus:& Cthesia Gnidius/& quiſquis eos ſequitur:Et Euſebius ĩ ſex ultimis annis Sardanapalli•
Q đ publica fide Perſaꝝ regnatũ eſt ab Arbace primo/uſq; ad Alexandri Monarchiam:annis•cccc•xcv•
Q đ Euſebius de tẽporibus funditus redarguiť Herodotũ fabulatorẽ ſecutus tam in regibus q̃ eoꝝ annis/huius monarchiæ Perſarũ : quia publicæ illius fidei cõtradicit:quã qa Cthesias Gnidius ſequiť:idcirco ſolus ex Grecis cũ Methaſthene chronographo Perſa recipiť•Ob id ſimiliter explodunť Ioſephus:Affricanus:Clemens:Tacianus & alii cõtradicẽtes publicæ fidei Perſicæ•Iidem reſpuunť in tẽporibus Monarchiæ Grecoꝝ/& Latinoꝝ/quia publicæ fidei Monarchiarũ Grecæ atq; Romanæ aduerſanť:Quas quia Euſebius ſequiť:idcirco in utraq; recipiť•
❡Ex auctoribus•Maſca: Ioſepho:Ouidio:Xenophonte: Solino: Beroſo: Fabio pictore:Diodoro:Phylone hebreo Diuinis litteris:Petro comeſtore•

Duodecimi libri Capitula ex chronographia quatuor Monarchiarũ•
Q đ ab Ogyge ad Nynum fuerunt anni•cc•xlix•
Q đ a Nyno ad finẽ Monarchiæ Aſſyrioꝝ uſq; ſcilicet initiũ Arbacis Medi: numeranť anni Mille•cc•xxxiiii•

Q đ monarchia Perſarũ & Medorũ durauit annis·cccc·xv·

Q đ ab Alexandro magno ad principiũ monarchię Romanæ deuicto ultimo rege Syriæ & Aſię Philippo: colliguntur anni·cc·xxxvi·

Q đ ab initio dictæ monarchię Romanorũ: uſq; ad interitũ Othonis cęſaris ante Veſpaſianũ ſunt ãni·c·lxiiii·

Colligũtur oẽs anni certiſſimi a priſco diluuio ſub Ogyge per annos publicę fidei Monarchiarũ: uſq; ad interitum Othonis / octo ac ſeptuagita ſupra trecentos & duo milia·

❡ Ex auctoribus publicę fidei· Beroſo: Metaſthene: Cthesia Gnidio: Euſebio Liuio·

Tertiidecimi libri Cap·ex emendatiſſima nuper chronographia Etruſca·

Q đ ea ſola hiſtoria certiſſima eſt quæ p ſubſtantiã conſtat uera narratiõe: & p principia indiuiduantia / dicta hic & nũc cõſtat ſua Chorographia propria atq; nõ diſcrepante a publica monarchiarum fide·

Q đ ab Ogyge Iano / aurei ſeculi fundatione Etruſci imperii: uſq; ad ſuũ ſubregulum Cameſem: fuerunt totidem anni quot ab Ogyge ad Nynũ fundatorem monarchię Aſſyrioꝝ: uidelicet anni ducenti quadraginta nouem·

Q đ a Cameſe uſq; ad Italũ fratrẽ Heſperi: fuerunt anni·cccc·xxx·

Q đ ab Italo ad finem Mezentii: fuerũt anni·cccc·lii·

Q đ a Tarcone tertio: ſucceſſore Mezentii uſq; ad ſextum annũ Celii: qui iuuit Romulũ: ſupputãt ãni·cccc·xxiii·

Q đ a ſeptimo anno Celii / quo fundata eſt tetrapolis ſiue q̃drata urbs Roma uſq; ad perdomitã tetrapolim Etruriã enũmerant anni·cccc·xliiii·

Q đ ab Elbio Larthe ſub quo perdomita eſt Etruria: uſq; ad Cecynnam qui primus recepit litteras latinas i Etruria: colliguntur anni·c·xxix·

Q đ a p̃dicto Cecynna uſq; ad Mecenatem & Octauianũ Auguſtum: fluxerunt anni·c·xxxviii·

Q đ a Mecenate uſq; ad interitũ Othonis: ſcribuntur anni·c·xiii·

Q đ a Iano priſco / uſq; ad Sceuinum ſocium Othonis / & interitum Othonis / decurſum fuit in Etruria ſub Larthibꝰ quinquaginta quinq; / & p̃clariſſimis decem principibꝰ: totidẽ annis: quot gentilis monarchiarũ ſupradicta publica fides tradidit: ſcilicet octo & ſeptuaginta ſupra trecẽtos & duo milia·

Q ui fuerint dicti Larthes / & principes Etruriæ: & quibꝰ nominibꝰ appellati: & quot quiſq; regnauerit annis·

❡ Ex auctoribꝰ· Iuuenale: Beroſo: Manethone: Suetonio: Appiano: Phylõe: Liuio: Fabio pictore: Dionyſio Halicarnaſſeo: Euſebio: Catone: Macrobio Feſto: Proptio: Virgilio: Diodoro: Solino: Varrone: Myrſilo: Xenophonte: titulis: Ouidio & Metaſthene·

Q uartidecimi libri comentaria ſuper Philonẽ de temporibus: In prohemio queſtionali·

Q đ quatuor obiectiones contra certitudinem Genealogię Saluatoris proponunt cũ Iuliano apoſtata heretici·

Q đ differt ſi ſcribas Helyh / uel Eli·

Q đ eadem ſunt Helyh: Helyachim: & Ioachym·

Q đ quidam magis delirãt in ſacris litteris q̃ exponant· ❡ In prefatione·

Q đ Caldeorũ traditio ſola peruenit ad Adam: per tempora ante Nynũ & diluuium priſcum·

Q đ Ouidius ſecutus eſt Caldeos: de formatione hominis & mundi.
Q đ excepta/chaos ipſi⁹ eternitate: Moyſes conſentit.
Q đ ferme tot ãnos enumerat Moyſes a primo diluuio ad Adã: quot teſte Dio doro ponũt Caldei de antiquitate diſciplinarum ſuarum.

In prima parte Breuiarii.

Q đ ab Adam uſq; ad diluuiũ fuerũt anni mille ſexcenti quinquagintaſex: A diluuio aũt ad Abrahã.cc.xcii. Et ab Abraham ad inchoatum tabernaculum legemq; datã: fuerũt anni quinq; & quincenti: Ab hoc uero templo ligneo ad inchoatum ſub Salomone: colliguntur anni.cccc.lxxx.

In ſecunda parte Philonis.

Q đ Dauid decreto ſtatuit: ut nati ex ſe atq; Berſabeę ſuccederet alter alteri.
Q đ poſteros Salomonicę ſucceſſiõis ad unũ interemit Athalia: ſucceſſores uero ex Natam fratre Salomonis percuſſit excepto uno infante Ioas. Et diſputatio contra delirantes.
De trib⁹ officiis ſoli primogenito ꝓpriis & de zanedrin ideſt ſenatu & dictatura Hebraica. Quare Iorã occidit frẽs.
Q đ a templo Salomonis inchoato uſq; ad crematũ ſupputant̃ anni.cccc.xl.
In tertia parte quæ eſt ſecũdus libell⁹.
Q đ propter carceres Ioachin editi ſunt pſalmi duo: octogeſimus ſeptimus/& octogeſimus octauus.
Q đ a deſolatione templi ad liberationẽ fluxerunt anni.lxx.
Q đ a ſoluta captiuitate ad Alexandrũ magnũ colligunt̃ anni.c.xci.
Qui fuerũt duces ex domo Dauid/a ſoluta captiuitate: uſq; ad Iudã Machabeum: & qui ſummi pontifices.
Quando & ſub quibus geſta ſunt/ quæ ſunt ſcripta in Iudith & Heſter.
Q đ ab Alexandro ad Iudã Machabeũ/ fluxerunt anni.c.liiii.
Q đ a Iuda Machabeo ad Herodem colliguntur anni.c.xxix.
Q đ Herodes prim⁹ alienigenaꝝ tyrannidem aſſumpſit: cuius ſucceſſio durauit a principio regni ſui uſq; ad Agrippinũ & decrepitã etatem Pphylonis: annis.c.xxxiiii.
Q đ falſi frẽs nitebant̃ corrũpere euãgelia: & de genealogia uera Saluatoris.
In ultima parte. Q đ quæ ſequunt̃ in Phylone alius appoſuit: de auctorib⁹ ſequendis uel reiciendis.
Reſponſiones clarę ad ſupradictas quatuor obiectiones hereticorum & Iuliani apoſtatę.
Q đ ſicut angelus Sathanę ſe tranſfigurat in angelum lucis: ita falſi apoſtoli transformabant ſe in apoſtolos xp̃i.
Qui erant q reſiſtebãt apoſtolo & quos excõmunicauit apoſtolus nominatim & quæ dicantur genealogiæ fabuloſæ & queſtiones legis interminatæ.
¶ Ex auctoribus. Ioſepho: Hieronymo: Thoma: Moyſe: Septuaginta interpretibus: Diuinis libris: & gentilibus: Diodoro: Xenophõte: Plinio: Antichyde: Epigene: Beroſo: Critodemo: Macrobio.

Quintidecimi libri comentaria ſuper quinq; libros antiquitatum Beroſi In prohemio. Q đ Beroſus floruit circa tẽpora Alexandri magni q patria Babillonicus: dignitate Caldeus: ſcripſit hunc librum Athenienſibus: ad emendãdos antiquitũ cõplurimos errores.
In primo libro. Q đ inter qnq; diluuia: primũ ante Nynũ dicit̃ antonomaſice inundatio terraꝝ: ante quod Caldei

tradũt p̃ceſſiſſe litteras/ artes/ & hoĩes
ãnis mille ſexcentis quinquaginta &
amplius•
Q đ diſciplina greca cõparatiõe caldai/
cę:tota eſt fabuloſitas: & p totã uitam
errare cõpellit:Et uaticiniũ Catonis•
Q đ diluuiũ primũ/ ſcelera hominũ ſi/
mul & aſtroꝝ curſus ꝓuocauerunt•
Q uę fuit prima urbs in orbe/ ante pri/
mũ diluuiũ• Vbi ſit urbs a Moyſe di/
cta Eden:a Grecis paradiſus•
Quid Pphenices & Egyptii/ & Caldei/
tradãt de priſco diluuio:Et q̄ cũ Moy
ſe cõcordãt nominãdo Noam/& filios
eius & Archã:& locũ & tempus• Et q̄
Noam uocauerũt Ogygẽ/a loco Phe/
nicię palestinę/ubi eſt prima Phenicũ
metropolis Arbea:quæ & Hebron•
In ſecũdo libro•Q đ genus humanũ ſal
uatũ fuit & reparatũ ĩ priſca Scythia
Saga/circa Araxem fluuiũ/ĩ Armenia
maiore• Et unde ibi urbs prima dicit̃
Saga Albina•
Q đ Noam dixerũt ſatorem deorum &
hominũ:chaos & ſemen mũdi•Et uxo
rem ei⁹ Tyteam cognoĩauerũt terrã•
Genealogia & theogonia omniũ princi
pũ/ & regum antiquorũ in figuris ar/
borum redacta•
Q đ quidã delirant in exponẽdo nume
rum ducũ coloniaꝝ poſitum a Moyſe
Geneſis•x•capitulo•
De Tuyſcone Germanoꝝ fundatore•
De Araxa priſca• De•xvii•Tytanibus
egyptiis/filiis Iani ſiue Noę ac Terræ
uxoris:Et mendaciis Grecoꝝ•Et q fue
runt primi quatuor dii maiores• De
Oſiri:De Brygo:Meſa:& Thyno• De
Phetonte/Cydno/Lygure/Eridano•
De Sabacre•De Sypo & filia eius Tyle
cognomine Cybele•De Hercule egyp
tio: & quinquaginta Toſpiadibus: &
mendaciis Grecorum• Et ſimiliter de
Gerionibus•
In tertio libro•Q đ natura & deus affuit
in celeri multiplicatione generis hu/
mani poſt diluuium•
Q đ anteq̃ colonias per orbem mitteret
Noa: docuit duces coloniarũ theolo/
giam:ritus ſacros/a quib⁹ Saga dictus
Docuit phiſicam & modos uiuendi•
Q đ ſacerdotes inſtituit notarios & diſ/
ciplinarum doctores•
Q đ docuit Aſtronomiã:ob quã illi dica
uerũt urbes:& cognominauerũt Celũ
& Solẽ•unde Saturn⁹ egyptius Came
ſes dictus eſt fili⁹ Celi & Solis• Ob eã/
dẽ cauſam exiſtimauerũt Noam mor/
tuũ/conuerſum in animã motricẽ celi/
& ius uertẽdi cardines omne penes eũ
eſſe:Et cur gentes inſculpunt Ianũ cũ
curſu ſolis:ſceptro:clauibus•
Q đ Tytheam uxorem Noę uocauerũt
Veſtam & Terram:& cur•
Q đ docuit agriculturã & uinũ confice/
re : a quo illum Ianum/ ideſt uiniferũ
cognominauerunt•
Q đ filius eius Cam ſtudebat impietati
& impudicitię/& patrẽ magice caſtra/
uit: & ob id dictus fuit Cameſes/ideſt
Cam infamis• In quarto libro•
Q đ Ianus multiplicato genere huma/
no diuiſit orbem in Aſiam:Aphricam
Europã:cõſtituẽs ſingulis ptib⁹ ſingu/
los monarchas tres priores filios ſuos
Q đ anno•c•xxxi• a priſco diluuio con/
dita eſt Babillonia•
De coloniis miſſis in Egyptũ: Lybiam:
Cirenẽ•Numidiam & Affricam:prin/
cipe Cameſe Saturno Egyptioꝝ•
De coloniis miſſis in Aſiam orientalem
Indiam: & Arabiam felicẽ: deſertam:
& Petreiã:& Pheniciã:& ducibus eoꝝ
De coloniis miſſis ĩ Europã:in Germa/

niam quidem & Sarmatiam principe
Tuyſcone:Et aliis:in alia loca.
Qđ Ianus docuit eos metropolim ſolã
Turſitã fundare:& habitare in criptis
tuguriis & antris. In quinto libro.
Qđ anno.c.xxxi. a diluuio: Hymbrotꝰ
Saturnꝰ Caldeoꝝ cõdidit Babilloniã.
Qđ ſub eo Comerus coluit Thuſciam:
Tubal Hiſpaniã. Hic Tarachon fuit
cognomine.Galliam fundauit Samo-
theus cognomine Dis:& Tuyſcon fun
dauit Germanos. Gog Arabiã felicẽ:
Meſa aũt Valacchiam:Illirim & Dal-
matiam. Ianus condidit Hircanos:&
de eius profectione.
De conditiõe Maſſagetaꝝ:Medoꝝ:Per
ſarnm:Aſſyriorum:Magogoꝝ:& Ana
meonũ ſiue Meonum.
De ſecundo rege Babillonię Ioue Belo.
Sub eo Comerus in thuſcia tuguria in
Veias cõuertit/& Cluſiũ poſuit. Tyras
fundato Tyro etiã Traces fundauit.
Ianus ponit colonias in Arabia felice.
Cameſes in Italiã uenit.Ianus ab Ara
bia in Numidiã cõceſſit ad Tritonem
Araxa oẽm Scythiam coloniis replet.
Belus circa obitũ excogitauit frãgere
aureũ ſeculũ: & cõtra Sabatiũ Caſpiũ
ideſt Saturnum Sagam parauit arma
ſed añ obiit:q̃ moueret. Succedit Tri-
toni in Lybia Hamon filiꝰ/cui Came-
ſes locauit cõiugẽ Rheam ſibi ſororẽ.
Hamõ clam Rhea ex Almãthea nym
pha genuit Dionyſium Lybicum.
De tertio rege Aſſyrioꝝ Nyno. Qđ hic
primus militiã inſtituit:& decẽ ferme
ãnis nouiſſimis aureũ ſeculũ in argen
teũ cepit cõuertere:ſub quo a Caſpiis ĩ
pontũ fugit Saturnꝰ.Sub eo Tuyſcon
Germanos: Samothes uero Gallos:&
Tubal Hiſpanos: formãt lrís: carmi-
nibus & legibꝰ: & Cameſes corrũpere
nititur Thuſcos.
Qđ ob ſtuprũ Almantheę/lis primũ or
ta inter Hamonẽ & Rheam.Rhea ad
Cameſem uenit & utriq; cõtra Hamo
nem mouẽtes/Lybia potiti ſunt:pulſo
Hamone.Ianus ab Affrica ĩ Hiſpaniã
colonias tranſportauit:ubi duabꝰ urbi
bus fundatis in Thuſciãq; ueniẽs:ter-
tio anno Cameſem ab Italia diſcedere
iuſſit: Et filiã ſuã Cranã faſcibus inſig
nitã Aboriginibꝰ creauit Helernã:ipſe
vetulonię docebat:atq; iura dicebat &
reddebat. Vbi Cameſes ab Italia ĩ Si-
ciliã diſceſſit:& Hamonẽ in Lybia ſu-
perauit.Oſiridem ex ſorore Rhea ge-
nuit.Dionyſius cũ ſibi in filiũ adopta
uit cũ Minerua apud Tritonidẽ/deui-
ctis Saturno & Rhea:& Oſiridẽ egyp
to p̄fecit.
Quę fuerint quę Ianꝰ Thuſcos edocuit.
Qđ ultimis ãnis Nyni ſecũdi reges fue
runt: Iberis quidem apud Hiſpanos:
& Magus apud Gallos.
De Semiramide q̃rta regina Aſſyrioꝝ.
Qđ ſub ea nata ẽ ex cameſe ac Rhea Iſis
ſoror & cõiunx Oſiridis: Et Saturnꝰ ad
Ianũ ueniẽs Latio p̄poſitus fuit.Apud
Germanos regnat ſecũdꝰ rex Mãnus.
Qđ Veſta Thuſcis uirginibus ſacrum
ignem credidit.
Qđ Saturnus Sabatius cũ Iano regnat
& Sabũ filiũ Sabinis p̄ficiẽs in Thuſ-
cia morit᷑:ubi ab eo Sabatia dicit᷑.
Qđ tertius rex Hiſpanię Iubalda fuit.
De qnto rege Aſſyriorũ Nyniade. Qđ
ſub eo Ianus in Thuſcia obiẽs: Larthẽ
reliqt filiũ Razenũ/ a quo thuſci Ra-
zeni.Oſiris cum ſorore Iſide fruges &
aratrũ inueniũt. Iano templũ/& cog-
nomen diuinũ dei Vertũni ſtatuũt.
Qđ apud Gallos regnat Sarron.
De ſexto Aſſyrioꝝ rege Ario.Qđ paulo

ante/ Cameſen in Bactriis obtrūcato:ĩ Italia Razen⁹ſorori Cranę lucū & pa/ rentalia ſacrat/ iuxta Thyberim Iani/ culum.

Qđ apud Lybiam regnat Hyarbas / a quo Hyarbę:apud Hiſpanos Brygus unde Phrygii. Apud Italos Aruns fi/ lius Razenui.

De.xvii.Aſſyriorum rege Aralio.

Qđ ſub hoc rege Amazones in Lybia uicerunt Hyarbam.Apud Germanos regnauit Herminō.Apud Celtas Bar/ dus.

Qđ ex Armenia Peruſinæ & Auſones colonię uenerūt ad Aruntē Larthem: hiſq; loca aſſignata:& ſimiliter Phetō ti Lybico & Lyguribus.In Italia reg/ nat Tages Larthes aruſpex: & ĩ trib⁹ locis arſit Italia: in Hiſtria:Cymea:& Veſuuia/ quę loca Aramei Palenſanas & Greci Phlegreas dixerunt.

De.viii.rege Aſſyrioꝝ Baleo Xerxe.

Qđ ſub hoc apud Hiſpanos regnat Ta gus : apud Germanos Marſus : apnd Lygures Lygure filio dimiſſo/ Pheton in Ethiopiā regreditur.

De.ix.Aſſyriorum rege Armatrite.Qđ ſub eo apud hiſpanos regnauit Betus/ apud Ianigenas Larthes Sicanus/ qui tēplo Terrę ideſt Veſtę dicato eā cog/ nominauit Horchiam: & de coloniis accolis Padi.

Qđ Gerio aſſumpſit in Hiſpania tyrā/ nidē primus:& Bardns iunior regnat apud Gallos.

De.x.Aſſyriorum rege Bel Ocho. Qđ ſub eo apud Germanos regnat Gam/ briuius:apud Emathios Macedo fili⁹ Oſiris.apud Hiſpanos trigemini Ge/ riones.

Qđ Itali oppreſſi a gygantibus euoca/ uerunt Oſiridem tunc agentem in ui cinis Italię fontibus Iſtri: qui potitus Italię/ illā.x.annis compoſuit: & a ſui cognomento Api Apeninā ideſt Tau/ rinam cognominauit:& diſceſſit: reli/ ctis nepotibus ſuis Leſtrigōe Larthe Italię & Phorco rege maritimo.Apud Gallos regnauit Lucus: & Actica in/ gens inundatio obtigit ſub Ogyge iu niore Actico.

De.xi.Aſſyriorum rege Baleo iuniore.

Qđ ſub hoc Phorcus/ Veios Etruſcos primos colonos in Sardiniam tranſ/ portauit a quibus Vei Sardiniani na/ tione Tuſci.

Qđ Oſiris de toto orbe benemeritus/ a fratre perimit̃ in Egypto conſciis gy/ gantibus in toto orbe:etiā ipſo Leſtri/ gone.Quos omnes fili⁹Oſiridis Her/ cules egyptius bello indicto ſubſtulit Et ĩ Italia deletis Leſtrigonibus.xxx. ānis regnauit:multiſq; beneficiis Ita/ lię impenſis rediit in Hiſpanias/ quas ante a Gerionibus liberauerat:& Hiſ palum regem illis prefecerat.

De.xii.Aſſyriorū rege Altada. Qđ ſub eo Hercules reliquit Vetulonię regem filium ſuum Tuſſum/ a quo portio pa ra Tuſſa:ideſt coronata Tuſca. Apud Gallos regnat filius eiuſdem Hercu/ lis Galatheus: a quo Galli Galathæ. Apud Germanos Vandal⁹:a quo Van dali.Hercule ĩ Hiſpania mortuo/ Hiſ pani templū & urbes dicant: & Tuſ/ cus filius eius in Etruria primus mili tiam incantare more paterno docet.

De.xiii.Aſſyriorum rege Mamito. Qđ ſub hoc regnauit Larthes Etrurię Al/ teus Tuſci filius in Italia:& Heſperus in Hiſpania: & Narbon in Gallia: & Teutanes in Germania.

De.xiiii.Aſſyriorum rege Mancaleo.

Qđ Italus Atlas pulſo fratre Heſpero

in Italiam: regnauit i Hiſpania: Inde ab Hiſpaniis in Siciliã & ab ea in thyberim ueniens, relicto in Hiſpania rege Sicoro tandẽ cõiugio Electrę fact⁹ gener Coriti, regnauit Larthes Italiæ i Vetulonia. Apud Gallos regnat Lugdus. Apud Germanos Alemãnus Hercules.

Q đ Italus regnans in Vetulonia, filiam ſuã Romã primã ſubregulã in Latio cõdidit: a qua latini reguli ceperunt.

De. xv. Aſſyriorũ rege Sphero. Q đ ſub hoc ortus eſt Deucalion. Apud Italos Larthes Etrurię fuit Morges fili⁹ Itali, & cognatus Coriti: & poſt eũ Corit⁹ fit Larthes. Apud hiſpanos regnat Sicanus paulo poſt obitum Spheri.

De. xvi. rege Aſſyriorum Mamelo. Q đ ſub hoc fuit apud Latinos Romaneſſus filius Romę ſecundus ſubregulus & primus Saturn⁹ indigena Latii: & Sicanus regnat apud Hiſpanos. apud Gallos Beligius.

Q đ eodem anno ceperũt regnare & totidẽ ãnis. Cecrops primus apud Athenas, & Iaſius in Etruſca Turrena ſede patris Coriti: & ꝙ in ei⁹ nuptiis affuit Iſis quę uixit annis ſexcentis unica inter feminas.

De. xvii. Aſſyriorũ rege Spareto. Sub huius anno quarto ꝓprie ceperũt Cecrops & Iaſius: & aliquãto poſt apud Hiſpanos Siceleus.

Q đ Magi cum Hebreis de magica contemnentes ſubmerſi ſunt mari rubro ſub ſequente rege.

Q đ diluuium Theſſalicum ſub Deucalione, & incendium ſub Phetonte iuniore accidit.

Q đ lis prima inteſtina in Etruria orta eſt, inter Iaſium & Dardanum.

De. xviii. Aſſyrioꝝ rege Aſcatade. Sub hoc regnauit apud Hiſpanos Luſus: apud Gallos Allobrox.

Q đ Romaneſſos prim⁹ Latinoꝝ Saturnus ſacrat̃: & ſucceſſit illi fili⁹ eius Picus priſcus. Dardanus dolo pemit Iaſium & fugit in Samotraciã: & ſucceſſit Larthes Etrurię Ban.

Q đ poſt in Phrygiam & Meoniam ueniens Dardanus ad patrem Turrheni Atum: donatus eſt agro Phrygiæ ubi condidit Dardaniam. Turrhenus ecõtra in Etruriam adnauigans: a Bante & Cybele atq; Etruſcis Comi hoſpicio ſuſceptus: & ciuilitate Turrenę donatus fuit.

¶ Ex auctoribus cũctis ut in precedentibus libris.

Sextidecimi libri cõmentaria ſup Manethonis ſupplementũ pro Beroſo.

Q đ ſicut Beroſus p Aſſyrioꝝ reges enarrauit alioꝝ antiquitates ita eaſdẽ proſequit̃ Manethon egyptius p reges & Dynaſtias ſuorum Egyptiorũ.

Q đ Manethon uicio ſcriptorũ inuenit̃ in aliquot annis mendoſus.

De Egypto fratre Danai a quo egyptus urbs Titanim & prouincia nomen accepit.

Q đ ſub eo Dardanus Dardaniã condidit, & ꝙ de temporibus regum Troianorum ueracius ſcripſit Archilocus q̃ Manethon: & Euſebius eum ſecutus. Sub eodẽ Egypto Turrenus fuit Larthes Etrurię: & Romus rex Gallię: In Latio Faunus priſcus. Et anno. lxvii. eiuſdem Egypti item in Latio Annus Faunigena.

De Menophi ſucceſſore egypti. Q đ ſub hoc apud Gallos regnauit Paris: & in Etruria Tarchon prim⁹. Et apud Hiſpanos Teſta. & nouiſſimis annis Me

nophis:in Etruria Abas: & eiuſdē nominis Abas apud Argos.

De Dynaſtia poſt Menophim quę durauit annis.c.xciiii.

Q d ſub hac Dynaſtia regnauerunt in Etruria Veibonus Vetuloniēſis.Item Oſcus Tarcon ſecūdus:Thyberinus: Mezentius: & Tarcon tertius. Apud Gallos ſub eadem Dynaſtia regnauerunt:Lemānus:Olbius:Galatheus iunior: Namnes Rem⁹.Apud uero Hiſpanos ſub eadē Dynaſtia regnauerūt Romus:Palatuus.In Latio reguli fuerunt Mars cognomine Ianus iunior. Ceculus cognomine Saturnus iunior Picus iunior:Faunus iunior: Latinus Eneas.

De Dynaſtia Diapolitanorum: quę durauit annis.c.lxxvii.

Q d in hac Dynaſtia Larthes Etruriæ ac reguli Latii floruerunt. In Etruria quidē Ocnus:Pipinus: Nycius:Pyſe⁹ Tuſcus iunior.Annus Felſin⁹.In Latio uero Aſcanius:Poſthuuus:Eneas Siluius.Latinus iunior.Alba.In Gallia uero Francus.

Tam Manethonis q̄ Beroſi cōmētaria pendent ex auctoribus.Diodoro:Ariſtotile:Xenophonte: Ouidio:Archiloco: Solino: Lucano: Strabone: Fabio pictore: Ptolomeo: Plinio: Hieronymo:Sillio:Moyſe:Feſto:Ioſepho:Maſea Phenice:Virgilio:Seruio:Hieronimo egyptio:Oratio:Propertio: Cornelio Tacito:Trogo:Iuſtino.

Demiſeptimi libri Capitula ſup quadraginta queſtiones Annias.

De limitibus Thuſcię q.i.
De diuiſione gentiū Thuſcię q.ii.
Quo pacto intellligatur carmen Virgilii de Thuſcia: quod eſt de Mantua: Gens illi triplex:& reliqua. q.iii.
Quo pacto Thuſcis nō Mantuę eſt genus omnibus unum. q.iiii.
Quid ſignificet hoc nomen Coritus:& cuius eſt originis: & quot fuerint Coriti. q.v.
Quomodo Volturna & Turrena ſint eadem. q.vi.
Quare apponitur Vol. q.vii.
Vbi cōſedit Turrhen⁹ cū Lydis. q.viii.
Quomodo Volturna dicitur a Virgilio urbis Agillinę ſedes. q.ix.
Q d quaſi p̱ interp̄tationē Virgili⁹ Volturnā dixit ſedem lapide uetuſto fundatam in iugis Etruſcis. q.x.
Quę duaꝝ ſit Volturna regia. q.xi.
De deſcriptione fani Volturnę a Virgilio data. q.xii.
Q d fanum & lucus p̱prie ſunt Arameę originis:īproprie uero latinę. q.xiii.
Cuius originis ſit Lucumo. q.xiiii.
Q d eadem ſunt Lucumoniū: Paleologum & Viterbum. q.xv.
Quid plures dicāt de noīe Viterbū:unde ſumatᷓ & quid ſignificet. q.xvi.
Q d ſint ſinonyma Etruria:Volturna: Turrena:ſicut Marcus Tullius Cicero. q.xvii.
Cur Turſena dicatᷓ Turrena. q.xviii.
Cur Eturſiam & Eturſos/Romani dixerunt Etruriā & Etruſcos. q.xix.
Q d Etruria/urbem & prouinciam ſignat. q.xx.
An ſit mendoſus codex ubi Plinius dicit Volturreni cognomine Etruſci: in eadem parte Volſinienſes. q.xxi.
An Seruius recte dicat Etruriā eſſe originis Grecę. q.xxii.
Quid eſt tetrapolis Etruria. q.xxiii.
De regionib⁹ intra Volturnā. q.xxiiii.
De ſecūda pte dicta Vetulonia q.xxv.
An Alceus hāc Turrenā attigerit: & de

Argonautis aduectis in Volturnam. q.xxvi.
An Cecynna fuerit Volaterranus uel Volturrenus? q.xxvii.
De tertia parte quadriurbis Etrurię dicta para Tuſſa: ideſt haſtata Tuſca. q.xxviii.
De quarta parte quadriurbis Etruriæ dicta Arbanũ & Caſtrum Herculis. q.xxix.
Quomodo diſtant Tuſcia & Thuſcia. q.xxx.
De ordine gentium Thuſcię. q.xxxi.
Cur Plinius diſcreuit inter Arbanum/ Tuſcam: Vetuloniã & Volturnã: cum ſint una urbs tetrapolis. q.xxxii.
An carmẽ Tuſcanellę ſit uerũ. q.xxxiii
Quo pacto diſtent Tuſſa Nana: & para Tuſſa: item Tuſcanella & Tuſca. q.xxxiiii.
Quo pacto Galba Etruſcus/ genus traxit a Minoe ac Paſiphe. q.xxxv.
De origine uocabulorũ pertinentium ad extremas urbes Coriti & alia loca. q.xxxvi.
De origine Corthonę ac Cornueti. q.xxxvii.
De fabuloſo Dardano Samotrace. q.xxxviii.
De aduentu Iſidis in Italiã. q.xxxix.
An primos panes Iſis Viterbi confecerit. q.xl.

¶Finis.

t

RADVNT Greci/ Myrſilũ fuiſſe patria Leſbium: profeſſione hiſtoricum: qui de bello Pelaſgico in Thuſcia & Latio contra Siculos ſcripſerit. Cauſa ſcribendi fuit Myrſilo/ſolita inter Grecos diſcordia de origine Turrenoꝝ/& Italię. Conſentit enim Italiam habitatam a Grecis/ ab hiſq; totã emanaſſe/exceptis Turrenis. Herodotus econtra/etiã Turrenos includit. Dioniſius Halicarnaſſeus Myrſilum totum ſequit̃ in primo libro: excepto tẽpore aduentus Enotrii in Italiã. Et ideo nõ fruſtra erunt hec comentaria: q̃uis qui Dioniſium in primo libro legit: etiam Myrſilum uideatur legere. Fiet tamẽ uterq; clarior/& Dioniſius & Myrſilus: his noſtris comentariis. Duo autem facit Myrſilus. Primũ breuibus abſoluit: in quibus cũ Herodoto & aliis conſentiat. Secundo in quibus contradicat. Primũ his uerbis abſoluit dicens.

Italiam coluere: Greci: Archades: Veneti: Lygures: Ardeates: Rutuli: Siculi: Pelaſgi: Iapiges: Lacedemones: Salentini: Pelii: Eniani: Achei: Oropite: Pilii: Piſi: & eiuſcemõi. Horũ primꝰ Enotrius Archas cũ Peuccino frẽ colonias trãſportauit ubi habitabãt tũc dicti Auſones: ubi nũc Enotria regio ẽ: e regiõe Peuccinorũ. Hec fert̃ prima colonia ex Grecis: paulominus quindecim etatibꝰ ante ruinas Troie.

A fine huius exponere incipiã. Ruinę Troianę fuerũt anno trecenteſimo minus tribus q̃ condita fuit a Dardano Tuſco/ut enumerant Archilocus in Epitheto/ & Euſebius de tẽporibus. Dardanus uero illã condidit: ut auctor eſt Beroſus/anno uigeſimo nono poſtq̃ interemerat fratrem ſuum Iaſium: qui annis iam quinquaginta regnauerat. Porro ut auctor eſt idem Beroſus/ ante Iaſiũ regnauit pater eius Coritus ãnis triginta tribus/quẽ cognatus antceſſit Morges nomine/ ãnis decem: ſed ante hũc Atlas Italus ex Electra filia annis decẽ & nouẽ: a quo Italia dicta fuit. De etatibus diſſentit Dioniſiꝰ: qui in primo libro ſupputat decẽ & ſeptẽ: ubi hoc loco Myrſilus notat minus.xv. Sed Myrſilo credit̃: quia de antiquitatibus antiquiori credendum eſt. Eſt autẽ etas ſpatium uiginti quinq; annoꝝ: ut Xenophon docet in Equiuocis. Quare xv. etates reddunt annos trecentos quinquaginta. Quare.xxiiii. anno Iaſii uenit Enotrius Archas: quia ab eo anno ad ruinas Troię.xv.etates/ideſt trecẽti quinquaginta ſupputant̃ anni. Ergo ut ex dictis patet/preceſſit Enotriũ Grecum Italus annis ſex & octoginta. Nõ igitur Enotrii Archades ante Italũ coluerunt Italiam: qui iuniores Italo inueniunt̃: ſed illi Enotrii ante Italũ: quos ſignificat Virgilius dicẽs in primo Eneidos. Eſt locus (Heſperiã Grai cognomine dicũt) Terra antiqua/po-

tens armis/atq; ubere glebę Enotrii coluere uiri:ſed fama minores· Italiam dixiſſe ducis/de noīe gentē·Sane ſciendū eſt tres fuiſſe Enotrios· Poſtremꝰ fuit poſt Italū iſte Grecus Archas/qui ut oēs Geographi cū Myrſilo cōſentiūt:tenuit portiunculam Apulię circa mare:& ibi erāt qui dicebantᷣ ante eū Auſones: ut etiā Dioniſius cōſentit in primo li·Et dicitᷣ Enotria Greca·Et de hac nō credo intelligat Virgiliꝰ: quia ſub aduentū Enea nō ſibi ꝑmiſſa eſt illa pars quę erat antiquitꝰ potens imꝑio & armis·Fuit alius Enotriꝰ rex Sabinoꝝ/a quo tractꝰ Sabinę dictus eſt ꝓprie Enotria ante Italū:ut Varro ſcribit/& Seruiꝰ repetit ſuꝑ·vii·Eneidos·Nec de hac pōt intelligi Virgiliꝰ/tū quia ad eā habendā/uel coꝝ auxiliū nō mittebatᷣ Eneas: tū p̄cipue quia nō erat antiquitꝰ potēs armis & imꝑio cū a Iano & deinceps imperiū Italię atq; arma eſſent penes Thuſcos: ut ī·v·ab urbe cōdita inſinuat Liuiꝰ:& Fabius pictor exprimit ī de origine urbis Romę· Tertia Enotria fuit ubi regnauit Heſperus frater Atlantis Itali:ut Virgiliꝰ inſinuat·Regnauit aūt in urbe regia Vetulonia & Latio:ut auctor eſt Fabius pictor·Et de hac intelligit Virgiliꝰ:quia Eneas ad Latiū habitandū mittebatᷣ:& ad Etruſcoꝝ auxilia cōtra Turnū:ut idē Virgiliꝰ in·vii· viii·&·x·Eneidos exprimit: ubi & terrā antiquā/armis & imꝑio potētiſſimā aſſerit Quis aūt fuerit iſte Enotriꝰ antiquiſſimꝰ ante oēs colens Etruriā & Latiū: reſpōdet Cato de originibꝰ ꝙ fuit Ianus·Et ſi opponatᷣ:quia in Etruria Iani tp̄e uſq; ad Mezentiū nō fuit uinū/quippe qa Mezētiꝰ Etrurię Larthes auxiliū Rutulis cōtra Latinos tulit uini mercede/qđ tū in agro latino fuiſſet:ut auctor eſt·M·Varro:& Plinius refert in·xiiii·lib·naturalis hiſtorię ca·xv·Igitᷣ cum Enotria dicatᷣ uinifera:& Enotrius uinifer:et tp̄e Iani nō erat uinum in Etruria & Latio:negat hoc Cato dicens Ianum dictū Enotriū:quia primꝰ inuenit uinū & far· Et tn̄ uſq; ad Mezentiū nō fuit uini uſus ad poculentiā & uſum menſæ:ſed ad ſacra libamia· Vnde Fabius pictor ait/principio Ianum inueniſſe uinū & far ad religionē & ſacrificia magiſq̃ uſum:& ob id ſibi farrata & uinū in omni ſacrificio p̄libari· Addit autē Beroſus ꝙ ipſe dictus eſt a Scythis/lingua eoꝝ Ianus:quia primus in Armenia inuenit uinū· Aramea enī & Hebrea lingua/ Iain uinū dicitᷣ/a quo Ianus uinifer deriuatᷣ· Ergo Aramee Ianus dicitᷣ:& Grece Enotrius/& latine uinifer:tam ꝑ interpretationē nominis q̃ munere inuenti uini/ſiue ad uſum cōmunē/ſiue ad ſacrificia·Hactenus de Enotrio:nunc de prima Grecoꝝ colonia· Myrſilus dicit Enotrii Archadis claſſem primā fuiſſe· Beroſus uero & Cato & Sempronꝰ dicunt primā fuiſſe Lygurum ex Actica:multis etatibꝰ & ſeculis ante res Troianas·Dioniſius uero in primo li·ꝑ inuectiuā dicit Catonē & Semproniū & alios ſimillima fabulis texere: quia nō definiūt hiſtoriā· Sed dicimus ad hanc obiectionē Dioniſii:ꝙ de antiquitatibꝰ magis creditur antiquioribus ſe Catoni/ Sempronio & Beroſo ueraciſſimo/ q̃ ſibi iuniori & ſepe in hiſtoria mendaci Greco: & ut ait Plinius in·iii·naturalis hiſtorię:pudet rationē Italię mutuari a Grecis:ubi a latina diſſentiūt hiſtoria·Nec opus erat Catoni & Sempronio & aliis/definire Lygurū hiſtoriam:quia abſolutas Italię origines ſcribūt· Sequitᷣ Myrſilus:quē & Dioniſius ſequitᷣ·Venit inquit Enotrius Archas:ubi erant qui tunc dicebantur Auſones·Ergo nomen Auſonię fuit ante Dardaniam conditam·Quod equidem concedit ueraciſſimus Beroſus·Non ergo dicti

ſunt Auſones ab Auſone Vlixis filio poſt Troianū excidiū· Piſi teſte Plinio in·vi· naturalis hiſtorię/a Piſa oppido Archadię/ p̄tęrfluente Alpheo amne dicti: qui ut ait in·iii·libro condiderūt Piſas in Etruria:dicēte Virgilio in·x·Eneidos· Hos parere iubent Alpheę ab origine Piſę:urbs Etruſca ſolo·Strabo in·v·dicit/ꝙ eā condiderūt ſocii Neſtoris qui dicti ſunt Pilii· Sed prebuit ei errorē urbs Piſis uicina: ab his Piliis condita/& dicta Pilia:& ab Etruſcis Capilia· Ca enī deriuationē Etruſce ſignificat:ut Capenianum:Caferonianā:Capenas:Capilia:ideſt orti a Peniis: Feroniis & Piliis· Proferimus nūc corrupte Campenianū:& Campiliā addito·m· ſicut corrupte proferimus Campitoliū pro Capitolio· Oropitū uero eſt urbs Achaię: ut patet in Ptolomeo·Per ſincopā nūc proferimus Orpitū: & mutata·p·in·b·Orbitū ut protulit Deſideriꝰ rex in decreto exciſo in Alabauſtro· Eſt aūt Orpitū in Thuſcia urbs propinqua Volturnę atq; Volſinę·Achei ab antiquo rege Achaię dicti·Hii teſte Iuſtino Peruſinā portionē condiderūt/duce Vibio/ut inſcriptio quedā lapidis Peruſię indicat· Nā primā eius partē condiderūt Peruſini:ideſt Griphonii Armeni:ut auctor eſt Beroſus:alterā uero Turrhenus Meon:uti ſcribit Appianus de bellis ciuilibus·Vnde eſt Peruſia tripolis·Enianos uocat Plutarchus Enetanos:& Xenophon Enaphos·Eniani fuerūt Pelaſgi ſic dicti ab amne & Eniphea regiōe Theſſalię:ubi fuit preliū inter Pompeiū & Cęſarem:dicēte ipſo Pompeio apud Lucanū li·vi·Sanguine Romano q̄ turbidus ibit Enipheus·Et itē·Et iuxta fluuios & ſtagna undantis Eniphei·Hii Eniani cōdiderūt in Thuſcia frrme·xii·miliario diſtantem a Roma/a ſe dictā urbem Enianā:quā epitheto etruſco uocauerūt Larthenianū:ideſt principē & metropolim Enianū· Poſtmodū ut in aliis comentariis uidebitur:Etruſci Vei eiectis Pelaſgis:adiecerūt cognomen Veiens· Pelii fuerūt incolę montis Theſſalię/qui Pelion dicitᷣ:ubi Chyron habitauit:Et celebratū fuit conuiuiū Tetidis & Pelei:a quo mons Pelion & Pelii incolę·Hii Pelaſgi Emonii ſunt:& incoluerūt in Thuſcia montē iuxta Orpitū:quem adhuc Peliam dicimus:ſed eius amnē peliam/corrupte paliam pronūciamus· De aliis gentibꝰ:quas Myrſilus nominat & extra Thuſciā ſunt:legat comētaria qui uult noſtra/ſup Semproniū:fragmenta Catonis:& Beroſum·Nūc ad originē Turrenorꝝ ueniendū eſt:de quibus eſt principale inſtitutum Myrſili:qui duo facit·Primo recitat opinionem aliorum de Turrenis·Secundo maximis ac ualidiſſimis argumentis reprobat eam·Primo igitur ſic refert dicens·

Turrenis oꝛiginē quidē ſuſpicanᷣ fuiſſe a Lydis. Eriſtimāt enī Atu regi Meonie pꝛognato Herculis ⁊ uirgīs Omphales filie Jardane regine Meonum:fuiſſe geminos Lydum ⁊ Turrenū. Cum regnum neq;

Strabo in·v· fere eadem dicit:excepto quia non nominat/ad quā portionē Thyberis Thurrenꝰ cōſederit·Dioniſius itē Halicarnaſſeus ī primo libro refert hāc opinionē fuiſſe Herodoti & aliorꝝ:q ut inſinuant Dioniſius & Myrſilus:ſic argumentabanᷣ·Vbi hactenus & etate noſtra ſunt urbes Meonię & Turrhenię appellate

duos capet: & neqz terre ſterili
tas ingentē multitudinē pate-
retur ſorte Ato iacta: Lydū ſuc
ceſſorem deſignauit: Turrhe-
num uero cū maiore parte po-
puli ad querēdas nouas ſedes
foras abire iuſſit. Is in ſepten-
trionalē Thyberis partem ue-
niēs: eiuſqz totam medietatē a
fontibꝰ uſqz ad locum ubi erat
p̈ſcis Vmbris habitatio tenuit
& cū eis conſedit & cohabitauit
& urbes dictas hactenus Meo
nias & Turrhenias edificauit.

ibi conſedit Turrhenus Meon.
Sed hactenus perſeuerant urbes
dictę Meonię atq; Turrhenię in
cboando a fontibꝰ thyberis: uſq;
ad finē huiꝰ medietatis ubi erat
priſca Vmbroꝝ habitatio. Qua-
re abſq; dubio illo uenit atq; ibi
cū Meonibꝰ cōſedit Turrhenus.
Hoc loci notandū eſt: ꝙ prima
medietas ſeptētrionalis Thybe-
ris de qua Herodotus cum aliis
ꝓbant: eſt a fontibꝰ thyberis uſq;
Hortem oppidū thyberinū: ubi
ſecūda pars thyberis ad meridiē
& Oſtiam labitur. In prima me-
dietate inueniunť .xii. oppida a
Turrheno & Meonibꝰ dicta: ut
oſtendimꝰ in Anniis queſtionibꝰ
queſtiōe octaua. Et in hoc ut pa
tet fundant ſe/qui uolunt Turre
nos habere originē a Lydis. Quod uero inſinuant Myrſilus & Dioniſius dicentes
ꝙ in fine huius fuit priſca Vmbroꝝ habitatio: uidetur cōtrariari Plinio: qui in .iii.
naturalis hiſtorię ca. vi. nō ad thyberinā regionem: ſed ad maritimam uidetur po-
nere priſcam habitationē Vmbrorū dicens: Vmbro fluuius nauigioꝝ capax/ Et ab
eo tractus Vmbrię portuſq; Thelamon. Reſpondendū eſt ꝙ nullum eſt nomen in
Plinio quod ſonet originem Vmbroꝝ: ſed fluuiū & ſequentem tractum. Perquiren
dum eſt igitur in regione thyberina/in agro Volturreno ubi finitur hec prima thy
beris medietas ſcd̄m quod arguit Herodotus & eius ſocietas. Inuenimus autem in
Itinerario Antonini Cęſaris/iter a Roma thyberinū/in Gallias hoc modo. Thybe
rinū iter eſt Gallera: Larthenianū ſiue Veiens: Roſulum: Sutrium: Ocilianū: Cy-
minia iuga: Volturrena/cuius preclaris geſtis inuidit Liuius. Saleombrona: Lar-
this: & reliqua: ut in comentariis eius dicemus. Sale autem Aramea lingua eſt/ori-
go & exitus alicuius: ut Rabi Samuel interpretať. Similiter diuus Hieronymus/
Sale dicit ſignificare egreſſum: libro de interpretationibus nominū. Quare Sale-
vmbrona eſt locus ab Herodoto & aliis dictꝰ ubi fuit priſca Vmbris habitatio/ubi
orti: & a qua egreſſi diffuſi ſunt per eius tractum in Thuſcia uſq; ad mare & tranſ-
thyberim ad montes Vmbrię. Sequitur autē Antoninus poſt Saleombrona & Lar
thes: Volſinū. Quare quoniā ordinate per iter procedit: utiq; Saleombrona eſt an-
te fluuium Larthis & Volſinienſes: & eſt ut paulo poſt dicet Myrſilus ager Voltur
renę tetrapolis ubi geniti fuerunt Vmbri. Cui ualidiſſimo argumento eſt: quia li-
mes huius agri in amne Larthis quem uulgus Martis profert: adhuc etas noſtra
uocat caſum Saleombrone. Nunc totus ager Viterbenſis dicitur: Et a Vetralla in-

cipiunt ruſtici uocare planiciem Sale/& ad amnem Larthem Salevmbrone : ut in Anniis queſtionib⁹ probauimus. Itaq; Myrſilus recitata opinione atq; ratione eoꝝ qui ante Turrhenũ & Lydos ueniſſe ad thyberinã regionẽ & Volturnam/ quę fuit priſcis Vmbris habitatio & ortus/unde primũ nati ſunt/ac ꝓpterea Saleombrõe dictam: nũc reddit ad confutandã eoꝝ opinionẽ. Et facit duo. Primo illos reprobat. Secũdo circa finẽ libri: rationi eoꝝ factę reſpondet. Prima autẽ pars ſubdiuidit᷑ in duas partes. In prima declarat quib⁹ hiſtoricis ſit magis credendũ ſi diſſentiũt. Secundo probat propoſitũ. De primo ſic dicit.

Ca. III.

Sȝ hii aperta mẽdacia fingũt. Nã de gentis antiquitate ⁊ origine magis credit᷑ ipſi genti atq; uicinis q̃ȝ remotis ⁊ externis. Magis igit᷑ creditur ipſis Lydis ⁊ Turrenis atqȝ his uicinis Romanis: ⁊ qui ꝯſentiũt in eoꝝ patria hiſtoria ⁊ origine: q̃ȝ quibu ſuis aliis q̃ȝuis alias eruditiſſimis.

Canones ꝑ habenda ueritate hiſtorię hic tradunt᷑. Prim⁹ eſt Plinii in principio ſecũdi naturalis hiſtoriæ dicẽtis. Neminẽ unum ſequor: ſed quẽcunq; ueriorẽ perſpexero. Stultũ eſt enim ꝓpterea quia quis quedã uera ſcribit/etiã in erratis eũ ſequi. Legamus ergo ex oĩbus roſas: ſpinas uitem⁹. Secũdus canon eſt: quẽ Myrſil⁹ hoc loco exponit. Tertius eſt q̃ſi huic ſimilis. Tẽpora & annales Monarchiarũ in tẽporib⁹: abſq; repugnãtia ꝑualent omnib⁹ : qa magis certi. Et hic canon ponit᷑ in fine Phylonis: & in principio Metaſthenis. Quarta regula. Si duo ſint pares patria/& antiquitate: afferenti probatiora credit᷑. Quinta regula ẽ beati Hieronymi Qđ abſq; certo auctore uel rõne dicit᷑: eadẽ facilitate cõtemnit᷑ qua profert᷑. Poſita ergo ſecũda regula Myrſilus incipit contra Herodotum & eius ſimiles arguere ex Lyda patria hiſtoria: quid de Turrheno ſcribat dicens.

Ca. IIII.

Ceterũ quecũqȝ hi patrii hiſtorici dicũt: aduerſant᷑ ſupradicte traditioni de Turrheno Meone. Eteni Xanthus Lydus in patria hiſtoria: nullũ Turrenũ Aty fuiſſe ſcriblt: ſed geminos Lydum ⁊ Torebũ: a quib⁹ Lydos ⁊ Torebos ĩ Aſia populos eſſe tradit: in nullo penit⁹ differentes: niſi quadã prolatione: ⁊

Hoc idẽ argumentũ facit Dioniſius Halicarnaſſeus in primo libro uſus eiuſdẽ Xanthi auctoritate: hoc modo. Null⁹ fuit Turrenus filius Atus: ut Xanthus ſignificat. Igit᷑ nullus eiuſce uenit in thyberim. Et reſpõdet᷑ ꝙ Xanthus deprompſit nomẽ ꝓprium Torebus: & nõ cognomen Turrhenus: qđ aſſumpſit teſte Beroſo a Turrena urbe qua fuit donatus. Stãt eni ſimul/ut null⁹ Turrhenus noĩe fuerit filius Atus: & aliquis Turrhenus cognomine

quidẽ parua ut Dores ⁊ Actici
Quis ergo ex Lydis hiſtoricis
Turrhenũ filiũ Atus ⁊ fratrẽ
Lydi: miſit in primã medieta-
tẽ thyberis: ubi antiquiſſimis
Umbris fuit priſca habitatio.

Cum etiã ſiquid tradit de bel-
lo pelaſgico Xanthꝰ: aſſerit pe-
laſgos antiquiores Atu: agreſ-
ſos bello Thuſciã: que quondã
Umbria dicta ẽ occupaſſe Cro
tonẽ: inde Thyberinã regionẽ
inuadẽtes etiã ipſam Turrenã
cepiſſe: ⁊ cũ turrẽis cohabitaſ-
ſe ⁊ ab eis plurimã militarẽ pi
tiam didiciſſe p̃cipue nauticã:
qua tũc toti orbi erant admira
biles: de quibꝰ fabulant̃ greci:
ꝙ in delfinos uerſi ſunt qui na
uibus alludũt: ⁊ his ſocii fiunt
Re enim uera tunc Delfini ob
pyrraticã ſimul ⁊ dominiũ ma
ris dicebant̃. Erant enim claſ-
ſe potentes: ⁊ undiq; colonias
tranſportabãt. Argumẽto ſũt
qui Turreni dicunt̃: in inſulis
Acticis ⁊ faucibꝰ Tracie. Nã-
q; Turrena ſimul lingua: ⁊ cũ
quibꝰ habitãt loquunt̃: ⁊ eoſdẽ
deos ut Turreni colũt: ⁊ eiſdẽ
litteris utunt̃. Quare non poſ-

fuerit filius Atus: qui traduxerit
in Turrenã colonias: nõ tñ prin-
cipiũ generis fuerit thuſci: ſed cõ
mixtus atq; iunctus eis a ſangui
ne auito: ut Sillius in. viii. libro
ſcribit. Verum addicit argumen
tum a tempore ualidiſſimum di
cens.

Ca. V.

Inchoandum eſt ab argumento
ualidiſſimo temporis: poſtea ſin
gula ſunt exponenda. Xanthus
inquit dicit. Atum fuiſſe poſt Pe
laſgos/q ceperunt Turrenos tũc
dictos. Ergo Tuſci nõ ſunt dicti
a Turrheno filio Atus/qui nõ ex
tabat. Rurſus longe ante Pelaſ-
gos iam Turrenum nomen erat
in inſulis Acticis: & faucibꝰ Tra
cię: quos in colonias tranſporta-
uerũt Turreni: quos Greci fabu-
lant̃ cõuerſos in Delfinos. Qua-
re multis etatibꝰ fuerũt Turreni
ante Atum: qui etiã ipſos Pelaſ-
gos antiquiores Atu p̃ceſſerunt.
Hiis etiã argumẽtis utit̃ Dioni-
ſius Halicarnaſſeus in primo li-
bro. Examinãda igit̃ ſunt ſingu
la. Primũ ꝙ dicit Pelaſgos agreſ
ſos fuiſſe Turrenos ante Atũ: ui-
det̃ falſum: quia Turrhenus filiꝰ
Atus uenit ĩ thuſciã: quãdo Dar
danus ex Samotracia profectus
ad Atum Meonię regẽ/fuit dona
tus regione Phrygia/ubi cõdidit
Dardaniã: & Turrhenus ueniẽs
in thuſciam donatus eſt ciuitate
Vetulonia: ut Beroſus in. v. anti-
quitatum memorat. Ceterũ Ar-
chas filius Iouis ſubegit hoc tẽ-
pore/ circa Dardanię conditionẽ
Pelaſgos: qui nõdum uenerãt in

ſunt dici ab aliquo Atus filio: q ante Atum Pelaſgũq; regẽ inueniunť dicti Turreni: Et multarũ coloniarum auctores eodem nomine atq; ritu: ante Atũ preſcriptarum. Hec a Lydis didicimus.

Thuſciam: ut notat Euſebius de tẽporibus conditiõis Dardanię. Quare Pelaſgi eiecti nõ fuerunt ante Atum & turrhenũ: ſed eodẽ tempore. Ad hoc reſpondeť: negando ꝙ Archas eiecerit priſcos Pelaſgos: de quibus loquiť Myrſil⁹. Sed quos ſubegit Archas remanſerũt ſubiecti nõ eiecti. Qui autem pepulerunt eos fuit exercitus eorũ quibus dux fuit Deucalion: ut ſecutor Myrſili: Dioniſius dicit in primo libro. Exorſus eſt autem regnare Deucalion circa Parnaſum anno. xxi. Cecropis & Iaſii fili Coriti Tuſci: ut notat Euſebius de temporibus. Eodem enim anno ceperunt regnare Cecrops Athenis: & Iaſius Vetulonię: ut auctor eſt Beroſus in quinto antiquitatum. Verum hec reſponſio nõ ſatiſfacit: quia ſi in Euſebio de temporibus & Beroſo numeremus a. xxi. anno Iaſii & Cecropis uſq; ad Dardaniam conditam: non ſunt plures anni q̃ quinquaginta: & ideo Atus pater Turrheni erat: cum Deucalion Pelaſgos a Theſſalia pepulit: Et Turrhenus erat in conditione Dardanię: quando primum Pelaſgi uenerunt ad Spiretum Padi oſtium: ut Dioniſius in primo libro eſt auctor: & nos in Etruſca hiſtoria collegimus.

Quã ob rem alia eſt argumentatio Myrſili & Dioniſii/ ſi bene ad dicta eoꝝ reſpicimus. Eſt enĩ iſta argumẽtatio. Qui dicti ſunt nomine Turreni/ & cognomine Delfini domini maris/ ſcribunť fuiſſe ante Atum/ & Pelaſgum regem. Quare Turrenũ nomen erat ante Turrhenum filiũ Atus: & ita non dicti ſunt Turreni a Turrheno Meone. Notandum igiť de antiquitate fabulę Turrenorũ Delphinoꝝ: deinde de ipſa fabula. Fuit igitur geſta res Delphinorum ut notat Myrſilus ante Pelaſgũ regem a quo Pelaſgi. Fuit autem Pelaſgus etatibus ſex: anteq̃ Deucalion illos pelleret ab Aemonia regione Theſſaliæ. ut Dioniſius notat in primo libro. Numeremus igitur ſex etates a. xxi. anno Iaſii & Cecropis/ quo cepit regnare Deucalion retrocedendo per annos Aſſyriorum tam in Euſebio q̃ Beroſo. Regnauit itaq; Deucalion anno. xxiiii. Sparethi regis Aſſyriorum/ ut notat Euſebius: a quo anno ad ſextumdecimum Altadis regis Aſſyriorum retro/ ſupputant annos centum quinquaginta: tam Euſebius q̃ Beroſus. Hii autem anni ſex etates efficiunt: quoniam etas uigintiquinq; annorum ſpatium eſt apud Grecos/ uti Xenophon docet in equiuocis. Quare ante Altadã/ qui teſte Euſebio atq; Beroſo decimus impauit poſt Nynũ res Turrenoꝝ Delphinoꝝ geſta eſt/ & potẽtes claſſe maritima Turreni/ colonias in inſulas Cicladas nauigio ꝑuehebãt. Inuenio aũt in Beroſo/ ꝙ duob⁹ annis ante Altadã Hercules Egiptius potitus ẽ Italia ĩterfectis Leſtrigonib⁹. Quaꝛ ſub leſtrigõe res Delſinoꝝ geſta eſt. Prebet argumẽtũ ualidũ/ ꝙ ea etate Leſtrigõ regebat regiam Vetuloniam: & frater eius Phorcus deferebat ꝑ mare colonias ut Beroſus docet. Et

Et ob id Phorcũ deum maris loquacitas greca fecit:ut Varro dicit & Seruiꝰ ſup·v·
Eneidos refert: & nos in comentariis Beroſi ſcripſimꝰ· Fuit huic cognomẽ portitor
latine:& Porthmeus grece:& Dagutus Aramee:ideſt piſcis porcus·Nam piſcẽ Da
gon:utum uero porcũ Aramei dicũt:ut periti Hebrei talmudiſtę exponunt· Hinc
Dagatus eſt piſcis porcus ideſt Delphin· Nã ob peritiã nauticã & aſſiduã nauiga/
tionẽ ſimilitudinarie Delfin dictus·Quã ob rem noluit in Italia cũ fratre regnare
ſed Corſicã & Sardiniã ſibi ſedẽ maris eligẽs: toti imꝑauit cũ pyrratis turrenis ma/
ri· Tandẽ cũ Atlante bello nauali cõgreſſus: teſte Varrõe ac Seruio:mari occubuit
& deus marinꝰ habitus/nedũ Delfin·Dixerũt aũt greci eũ Porthmea/ideſt nauigio
uectatorẽ de loco ad locũ· Vnde fingit᷑ portitorẽ animaꝝ in fluminibꝰ inferis:quia
infero mari reſidebat:& ad gentiũ litora turrenas colonias deportabat· Et iõ fabu/
loſe nauclerꝰ inferi fingit᷑:uti eſt illud Iuuenalis i·iii·Satyra cũ ait· Iã ſedet in ripa
tetrũq; nouiſſimꝰ horret porthmea·Et in·iiii·Georgicoꝝ Virgiliꝰ:Nec inquit porti
tor Orci/ampliꝰ obiectã patit᷑ tranſire paludẽ·Itaq; ut Xanthus tradit:ante Darda
niã conditã & Atum & Pelaſgũ regẽ: ideſt ducẽtis ãnis ante aduentũ Meonis tur/
rheni in Thuſciã/res Delphinoꝝ Phorci/qui dicebant᷑ turreni/geſta fuit·Ergo nõ a
Turrheno filio Atus tũc dicebant᷑ turreni:quia nõ extabat· Et hoc argumentũ qđ
auctore Xantho faciũt Myrſilus & Dioniſiꝰ:eſt a tpe inexpugnabili· Fabula uero
Delfinoꝝ turrenoꝝ fingit᷑ a Grecis:& ab Igino & aliis latinis/& ꝑcipue Ouidio re/
fert᷑ in·iii·Metamorphoſeos:qui dicit in ea claſſe fuiſſe Delfinoꝝ turrenoꝝ uiginti
inter quos ex regia urbe Tuſca fuit Lybacas:ex Meoniano thyberino agro Aceſtes
Sed Meonia ꝑ anticipationẽ dixit Ouidiꝰ more poetico:qa eo tpe tota Volturna re/
gio erat dicta·Et ex Turrena regia ideſt Volturna/Lybus:Ofeltes:Medon:Etalion
Prorcus:Epipeus:Alcymedon & Melanthus·Hii puellũ bacũ ſiue Dioniſiũ egyp
tiũ ſecũ ferebãt·Dicit᷑ puer: quia Oſiris paulo ante i egypto interemptꝰ & deus ha/
bitus fuit Apis:Iuppiter iuſtus: Dioniſiꝰ & eiuſcemodi: ut copioſe tradit Diodorus
in prĩo libro· Vnde qa deũ nouellũ ferebãt:dicit᷑ in fabula puer·Et cũ expoſuiſſent
Aceſtẽ ſacerdotẽ cũ ſimulacro:& coloniis in naxo inſula: mox in Delfinos cõuerſi:
ideſt admodũ Delfinoꝝ in mare nauigiis ductis nauigãtes/alias colonias deduxe/
rũt i inſulas/Acticę oppoſitas· Vnde iſulę turrenę dicunt᷑: ut auctor eſt Poſſidoniꝰ
Inde ad boſſorũ Tracię alias turrenas colonias dimiſerũt/cũ religiõe tuſca:quos in
colę bilingues appellabãt:ut hoc loco Myrſilus ſignificat: & Dioniſiꝰ in prĩo libro
exprimit·Ex quo patet grecos ꝑcepiſſe nedũ egyptias:ſed etiã tuſcas religiões· Qđ
uero durauerit hic ritus uſq; ad Pentheũ regẽ: patet ex fabula:quę fert Pentheum
punitũ:quia religauit Aceſtẽ/ideſt Aceſtis ritus tuſcos in ſacris Dioniſii· Qđ uero
de more ſuo falſum Greci addiciunt in fabula eſt : quia ad ſuũ Dioniſium Bacũq;
referunt:qui tamen floruit poſt Pelaſgum regem nõ minus trecentis annis: ut pa/
tet in tẽporibus Euſebii·Qum etiã uſq; ad tempora Orphei durauerũt Orgia Ba/
chi Tuſcaniẽſia·Nã Orpheus mẽdacio uſus in gratiã Thebanoꝝ:finxit eſſe Orgia
Dioniſii Greci:quę erant egyptii: ut Diodorus refert in primo libro· Refert quoq;
Dioniſiꝰ Halicarnaſſeꝰ in primo libro quoſdã opinatos Turrenos eoſdẽ fuiſſe & Pe
laſgos ob nimiam uetuſtatem·Sed eos refellit probans longe ante fuiſſe Turrenos

cū quibus Pelaſgi poſtea eiecti in thuſcia cohabitauerūt: teſte Myrſilo· Sed cōtra
Myrſilū & Dioniſiū uidet̃ eſſe Plinius in·iii·naturalis hiſtorię ca·vi·dicens·Etru/
ria ſepe mutauit nomen·Vmbros inde exegere antiquitus Pelaſgi:hos Lydi:a quo
rum rege Turrheni:mox a ſacrifico ritu lingua Greca Thuſci cognominati fuerūt
Si Etruria dicta eſt Vmbria/& Salcombrona:quia priſcis Vmbris fuit priſca nati/
uitas & habitatio:ut ſupra eſt expoſitū:Etſi teſte Myrſilo Pelaſgi cū Turrenis ha/
bitauerūt:quomodo illos exegerūt? Reſpondendū eſt:ꝙ exegerūt debet exponi ꝓ
ſubegerunt· Nam ut narrat in primo libro Dioniſius:Siculi in Thuſcia cohabita/
bant Etruſcis:quia Phalaris & pheſcēnium prius a Siculis q̃ a Pelaſgis inhabitatę
fuerūt:& ipſi Siculi erāt Itali:quia cū Italo uenerūt: & Meones Italis iuncti erant
a ſanguine auoꝝ/ſimul & ſacrata Luco ingenti Turrena ſedes priſci Coriti:ut Sil/
lius ſcribit:& nos expoſuim⁹ in Annia qōne·iiii·Porro capta Corthona & Turrena
regia:exegerunt Pelaſgi Siculos: ut patet in Dioniſio·Et ob id a parte totum dixit
Plinius/exegerūt Vmbros:ideſt cōſanguineos Thuſcoꝝ Siculos·Vmbros tū Tur/
renos ueteres coegerūt/ut cū eis participato uiuerēt imperio: & Lucū ingentē pro
federe ſacrarent:dicente Virgilio in·viii·Eneidos: de hoc Luco· Siluano fama eſt/
ueteres ſacraſſe Pelaſgos: Lucūq; diemq;· Sed paulo poſt/Turreni:eoſdem pepule
runt:ut idē Dioniſius narrat·Sed iterū dices:quo modo ab Etruria pepulerūt Vm
bros:cū Vmbri ſint extra Etruriā? Reſpondet̃ ex ſuperiorib⁹:ꝙ eſt duplex Vmbria
Prima eſt paterna & antiqua:quā Antoninus in Itinerario/& etas noſtra uocat Sa
levmbrona/& eſt ager Volturrenus:ut in fine dicit Myrſilus·Vnde limitē eius ad
huc dicimus uulgo/caduta di Sale vmbrone·Et hii ſunt cum quibus conſedit Tur
rhenus Meon:ut ait Herodotus:quia eoꝝ ciuilitate Turrena donatus eſt:ut Bero/
ſus exprimit: & Sillius in·viii·ſignificat dicens: Meonieq; decus quondā Vetulo/
nia gentis·Et ab hac etruria mutato noīe dicta eſt Vmbria ſcilicet priſca:ut Plini⁹:
& Myrſilus inſinuāt:& tam Xanthus q̃ Myrſilus & Dioniſius Halicarnaſſe⁹ Vm/
briam uocāt de bello Pelaſgico:quia ante Pelaſgos Vmbria dicta erat·Turreni au
tem ꝓgenitores Vmbroꝝ uocati ſunt Galli ueteres a latinis:dicente Solino in Col
lectaneis:Veterū inquit Galloꝝ prolem Vmbros eſſe·M·Antonius aſſeuerat·Gal/
li autē ueteri etruſco & Arameo ſimul & Hebreo uocabulo/a Gallim ideſt inunda
tione dicti ſunt· Et ideo ueterū inundatorum proles prima in Sale vmbrona ſunt
Vmbri iuniores:qui poſtea multiplicati ꝑ Thuſciā & in montib⁹ Apeninis diffuſi
fuerunt:& paterno epitheto/nō ꝓpria fortuna Vmbri dicti ſunt·Ergo hoc pacto in
tellexit Iſidorus libro·xiiii·ethimologiaꝝ dicens: Thuſcia eſt pars Italię:Vmbria
uero eſt pars Thuſcię:ſcilicet priſca Sale vmbrona· Et de iuniore Vmbria ſubdēs:
Eſt inquit etiā Vmbria in Apeninis iugis ad meridiē uerſa·Exponit igit̃ Myrſilus
& eū ſecutus Dioniſius Halicarnaſſeus:ꝙ Xanthus Lydus in patria hiſtoria/ nul
lum filiūm nomine Turrhenū fuiſſe Atu memorat:& ꝙ in narratiōe Pelaſgici bel
li nō ſolum ante Atum:uerū etiā ante primū Pelaſgoꝝ regem fuiſſe Turrenos no/
mine/dn̄os maris tradit: & ob id in Lyda hiſtoria/ potius contra Herodotū & ſibi
conſentiētes de Turrenis haberi:q̃ pro eis·Nunc quid a Turrenoꝝ hiſtoria trada/
tur:ita ſubiungit dicens·

Nūc quid de ſe Turreni dicāt eſt inferendum. Primū rident ſe ab aliquo aduena denominatos: q̄ ſe ſolos indigenas in Italia exiſtimant: atq; a uetuſtiſſimi dei ſui quē Ianum Vadymōna uocant filio Razenua nomināt. Tetrapolim quoq; ſuā Eturſiam eiuſq; partē Boltur ſenam: Betuloniā Tuſſam: & Harbanū cognomine Calumbum a Luco nuncupāt: eamq; a ſuo deo aureo ſeclo mox poſt inundationem terrarum nedū ante Atum conditam aſſerunt. Nam & ab inundatiōe ipſa ſuū agrum ſua patria lingua uocāt Saleumbrone: ubi primū geniti Vmbri. Producūt quoq; ſue uetuſtatiſ ueſtigia multa: ut deos: ritus: mores: litteras: leges. Que profecto omnia congruūt his que probatiores greci hiſtorici tradunt. Scribunt enim ſolos Turrenos in Italia uetuſtiſſimos eſſe: qui neq; ab aliis pendent origine: neq; ut ceteri conuene & aduene: ſ; propria regione ſe oriūdos: quādo quidem uetuſtiſſimi differunt deis & moribus nedū ab aliis Italie populis: ſed etiam a uici

Ca. VI.

Ferme cuncta Dioniſius in primo libro ab loco iſto Myrſili excerpſit: ut patet percurrenti primum librū Dioniſii. Et ſunt hec argumēta. Primū quidem quia indigenę ſunt omniū antiquiſſimi. Porro hiſtorici eorꝫ dicūt ſe ſolos īdigenas Italię. Quare uetuſtiſſimi: & ante Turrhenū aduenam. Item hiſtorici eorꝫ & ſeipſos a Razenua dei ſui Iani filio cognominant. Nō ergo Turreni cognominant̄ a Meonibus Hec eadē duo argumenta antiquitatis Thuſcorum/cū quia nō aliunde conuenę uel aduenę: ſed ſoli indigenę in Italia: tū quia a uetuſtiſſimi Iani filio Razenuæ cognominant̄: Etiam Dioniſius in primo libro facit. Sane ſcd̄m Beroſum/Iano fuerunt plures liberi inter quos iuniores/ marem Cranū: & femellam Cranam uocauit. Cranā fecit Helernam in Latio. & eius meminit Ouidius in. vi. Faſtorꝫ. Etruſci illam a patre uocauerunt Ianam: cui ſacra erat Herba quā adhuc dicim9 capillos Ianæ. Porro huius fratrē Cranum cognominauit Ianum Razenuum/a Raz ideſt ſacer: & Inuus ideſt incubus & propagator. Hinc Razenua ſacer propagator dicitur: & p̄erat cōiugiis. Eſt igitur deus cōiugiorū Etruſcorū: a quo Vetulonię adhuc perſeuerant. amnis Razenus: regio Razenenſis: & cripta Razenua/ ut expoſuimus in. xxvii. queſtione Annia: & in comentariis Beroſianis. Tertium argumentū a nominib9 urbis regię quā profe

nis Crotonienſibus ⁊ Peruſi‑
nis a fronte ⁊ a proximis Pha
liſcis a tergo: quos inter medii
iacent. Nam cunctis Thuſcis
dii deeqꝫ ſunt Juppiter ⁊ Ju‑
no: ſoli Turreni colunt Janum
⁊ Veſtam: quos lingua ſua uo‑
cant Janib Vadymōna: ⁊ La‑
bith Horchiam.

runt Eturſiam: & partes ei⁹ Vol‑
turſenam & reliqua. Cui⁹ eni no
minis origo eſt a Turſibus: utiqꝫ
nō a Turrheno. Ceterū Voltur‑
renam & Etruriam/ illi uocant a
Turſibus Eturſiā & Turſenam
& Volturſenam/ ideſt antiquam
Turſenā. Non igitur a Turrhe‑
no Meōe: ſed a Turſib⁹ Turreni
Volturreni & Eturri ſiue Etruſ‑
ci dicti ſunt. Hoc argumentū in
primo libro: etiā Dioniſius Ha‑
licarnaſſeus facit: & nos totū ex‑
poſuimus in queſtionib⁹ Anniis. vi. ix. x. xvi. Nec te moueat ꝙ hic Grecus Myrſi‑
lus ſcribat Bolturſenam & Betuloniam: quia Greci utuntur ſepe. B. pro. u. latino.
Calumbū/ ut in Annia q̄ōne. xxviii. expoſuim⁹: uiride interp̄tat᷑. Et quia uetuſtiſſi
mos Turrenos aſſeruit: ꝓbat ꝑ id/ ꝙ antiquiſſimi Italię populi exiſtimant᷑ Vmbri
iuniores: ut etiā Plinius ſcribit in li. iii. naturalis hiſtorię. ca. xv. Ergo his antiquio
res fuerūt ꝓgenitores eoꝝ ueteres Galli Ianigene Saleumbroni: ut expoſuimus. Et
hii fuerūt aureo ſeculo & fundauerunt regiā Volturrenā ideſt antiquā Turrenā: ut
etiā Cato in originibus dicit. Ergo an̄ Nynū & aureo ſeculo poſt fundationē/ Tur‑
rena a Turſibus/ & nō a nouitio aduena Turrheno Meone dicta fuit. Argumenta
quoqꝫ Turreni ſuę antiqtatis ꝓferūt quinqꝫ. ¶ Deos in primis: qa oēs alii Thuſci ha
bent & colūt Iouē & Iunonē. Nā Turreni habēt a frōte uicinos Cortoniēſes & ꝓxi‑
miores Peruſinos: & tn̄ Peruſia colit Iunonē uti urbis deam principē: ut ſignificat
Appian⁹ de bell' ciuilib⁹. A tergo uero Turrenis ꝓximi ſūt Phalaris & Phaliſci quo‑
rū mons ē Soracte: ut Acron dicit ſup odas Oratii. oda illa. Vides ut altū ſtet can‑
didū niue Soracte. Turreni uero antiq ideſt Volturreni iacēt medii iter Phaliſcos
a tergo/ & Peruſinos a fronte & colūt Phaliſci uti Peruſini Iunonē: dicente Ouidio
in Faſtis: Adde ſenē Taciū: Iunonicolaſqꝫ Phaliſcos. Soli uero Turreni differunt
diis: ſcilicet primo antiqſſimo Iano Vertūno cognoīe: qa is eſt princeps deus Etru‑
rię: ut auctor eſt Varro in primo de lingua latina: & uetuſtiſſima eius uxore Veſta
Horchia: qa ea eſt dea Etrurię: ut Liuius aſſerit in. vi. ab urbe cōdita. Et itē ex mi‑
noribus diis eſt deus Cranus Razenua. Verū nedum a uicinis ſibi/ ſed remotis dif
fert deis: quia Populoniis philarcha deus erat Iuppiter. Contra Myrſilū: Varronē
& Liuiū uidet᷑: qa etiā Romę Ianus Vertūnus & Veſta quę & Horchia colebant᷑.
Reſpondet᷑ ꝙ nō colebant᷑ ut dii municipales principes: qa dii principes in Latio
ſunt ops & Saturn⁹: ut Varro ē auctor ī de ligua latina. Aliud argumentū antiqta‑
tis priſcę ē ſermo Arameus/ quo Turreni etiā a ꝓximis Phaliſcis differebāt: qa teſte
Strabōe in. v. Phaliſcos ponūt diſtinctā linguā & gentē a Turrenis. Sīlr̄ & Cor‑
toniēſes diſtinguūt᷑ ſermōe a Turrenis: ut Dioniſius exprimit in prīo libro. Tertiū
antiqtatis ueſtigiū ſunt lr̄ę Etruſcę/ quę ī ſola Turrena nūc p̄rimonio reperiūt᷑. Et
ſunt antiquiſſimę phenices: ut oſtēdimus in editiōe de origine lr̄aꝝ & philoſophię

Quartum argumentū ſunt leges Ianigenę & quintū ritus/& religiones Ianigenæ/ quibus ſicut ante oēs tēpore fuit dedita gens Etruſca: ita excelluit arte colendi eas ut auctor eſt Beroſus in antiquitatibus.et Liuius in principio quinti ab urbe con/dita. Vltimū argumentū tam Myrſili q̃ Dioniſii in primo libro:probat magis cre dendū eſſe hiſtoricis Grecis qui cū patria Turrenoꝝ hiſtoria ſentiunt:q̃ aliis Gre/cis qui ab eis diſſentiunt: quia in patria hiſtoria magis crediť patriis hiſtoricis & qui eos ſequunť:q̃ alienis & remotis. Vnuſquiſqꝫ enim certius nouit domus pro/prię ac patrię interna geſta:q̃ externi & remoti. Quare ꝓbatiora quib⁹ certius cre/datur/ſcribunt Greci qui Turrenos tradunt nō eſſe Lydoꝝ prolem/ſed priſcā gen/tem Italię indigenā:quia his ſolis ꝑſeuerant priſcę litterę/mores/ritus/dii/ſtudia/le ges:aliis uero ſunt hec aduenticia & noua & nimis a uetuſtate differentia. Contra hoc pōt obici:quia Valeri⁹ Maxim⁹ in li.ii.ca.more Iudoꝝ dicit/ꝙ a Curetib⁹ & Ly dis Thuſci trahunt originē. Reſpondetur ꝙ nō negat Myrſilus quin Thuſci ha/buerint aliquantā originem ab his/ut patebit in fine: ſed negat ꝙ prima his origo & denominatio Turrena fuerit a Lydis/ quibus certiſſima origo fuit ante Nynū/ aureo ſeculo ſub Iano/& mox poſt inundationē terrarū: cum fuerint ueteres Galli/ ideſt priſci inūdati:genitores Vmbroꝝ/ut Cato in originibus ſcribit:& Solinus in Collectaneis ex.M.Antonio referat dicēs: Veterū Gallorum prolem Vmbros eſſe M.Antonius aſſeuerat:& eoſdē a Grecis dictos Vmbros:paterno epitheto:quia tē/pore aquoſę cladis imbribus ſupſtites fuerunt. Hactenus argumenta ꝓduxit Myr ſilus:& poſt eum Dioniſius a patria hiſtoria Lyda & Turrena:nunc a uicinis Tur renę Romanis teſtimonium ultimū requirit dicens.

Ca.VII.

Ipſi quoqꝫ Romani fatentur Etruſcos eſſe uetuſtiſſimos et aureo ſecl'o natos:a quib⁹ aras ritus:diuinationes: colonias ⁊ diſciplinaſ habuit priſca Italia initio ſumpto a prima coꝛtetra poli dicta Etruria: a q̃ illos Ro mani Etruſcos cognominant. Nō eſt igiť aduerſariis ulla uia qua probēt eos Turrenos a fi lio Atus habere uel nomen uel originē:ſed id nomen deſump/ſiſſe a Turſib⁹:qa ipſi Surſes ⁊ Surſenas ſi ſunt urbes pon/tificie:⁊ Turſes ac Turſenas ſi

Hec cuncta iterato Dioniſius in primo libro repetit:uiſqꝫ tota ar/gumenti in hoc eſt. Omnis pro/batio certiſſima hiſtorię ē ab au/ctoribus patriis / uel patrię pro/ximis. Quare aduerſariis nulla certa uia reſtat probandi Turre nos eſſe prolē Lydam/uel ita co/gnomiatos a Lydis. Si eni Xan/thum Lydum hiſtoricū legant/ inueniēt nullū nomine Turrhe/num fuiſſe filiū Atus/ aut ueniſ/ſe in Thuſciā/ſed Turrenos fuiſ/ſe maris dn̄os ante Pelaſgum re/gem. Si item querant Thuſcorū patriam hiſtoriam : reſpondebit ſolos Turrenos eſſe in Italia indi genas/& a nullo alio pendere/au reo ſeculo ortos/ Iano deo & p̄re/ſeqꝫ parentes eſſe Vmbroꝝ & to/tius Italiæ : quibus ſolis ſint dii

patrię principes Vertũnus:Horchia/parentes Italię & Razenua deus/ a quo uti a duce ſe Razenos uocãt:& a turrita metropoli Turrenos/quã Aſiani lĩgua ſua Moſſyneã:Etruſci uero Turſenã & Surſenã proferũt: Romani autẽ Surrenã & Turrenam. Si ultimo a uicinis Romanis querant de Turrenis:utiqꝫ Fabius pictor:Cato Sempronius & alii uetuſtiores Romani/dicent ſe uocare illos non a Turrheno aliquo duce:ſed a prima regia metropoli dicta Etruria etruſcos:aureo ſeculo ſub Iano ortos/uetuſtiſſimos/patres Vmbroꝝ atqꝫ Faunoꝝ & Nympharũ Aboriginũ priſcorum:a quibus priſca Italia religionẽ & diſciplinas ſuſceperit. Nulla igitˀ reſtat aduerſariis uia: ut a probatioribus ſumant argumentũ. Hoc loco notandũ eſt ꝙ falſum eſt quod Myrſilus ait Turſenã dici turritã tetrapolim. Nam ultra Lucam & montẽ Catinũ in Apuana Thuſcia eſt Turſena oppidũ olim turritũ paruũ:& non tetrapolis/ſed monopolis:ut oculus ꝓbat. Hoc oppidũ etas noſtra corrupta prima lr̃a.t.& poſita.c.ob ꝓpinquitatẽ prolatiõis:nõ Turrenã ſed Curſenã profert. Poteſt tñ ſaluari Myrſilus: quia loquitˀ ſolum de antiquis Turrenis qui Volturreni ideſt antiqui Turreni dicuntˀ.Et hoc uidetˀ ad intentionem ipſius Myrſili & Dioniſii in primo libro.Et hoc patet ex tribus.Primo quia loquitˀ de Turrenis qui iacẽt medii inter Peruſinos & Phaliſcos. Secũdo quia dicit ꝙ Romani uocant eos Etruſcos a metropoli dicta Etruria.Sed ea eſt Volturrena circa Volſinos:ut copioſe ꝓbauimus in qõnibus Anniis:quia Turſena/Eturſia/Eturſa/Volturſena/quas Romani proferunt Turrenã/Etruriã/Etruſcos/Volturrenos/ eandẽ habent tum detiuationẽ tum definitionẽ:tum uel maxime quia inuincibilẽ a cõiugatis habẽt argumentationẽ. Si enĩ teſte Plinio in tertio naturalis hiſtorię ca.vi.ciues Volturreni in quoꝝ parte eadẽ ſunt Volſiniẽſes/hii ſunt ꝓprio cognomine Etruſci:utiqꝫ ciuitas Volturrena in cuius parte eadem ſunt Volſinnienſes:ipſa ſit ꝓprio cognomine ciuitas Etruria neceſſe eſt.Sed hoc ut diximus copioſe explanata ſunt in queſtionibꝰ Anniis:& in comentariis Xenophontis dictũ eſt quid ſignificent iſta/Monopolis/Dipolis/Tripolis/Tetrapolis.Itaqꝫ Myrſilus loquitˀ de Volturrenis Etruſcis priſcis/qui medii ſũt inter iuga Cyminia & Volſinienſia/ubi limites erant Peruſini.Et in his eſt uerũ ꝙ Turſena & Volturſena ideſt antiqua Turrena ſignificat turritam tetrapolim nũc Viterbum: ut in Anniis qõnibꝰ ꝓbauimus: cui Surſena quã Surrenã proferimus: proxima eſt:& inſcriptio dicit Surrenienſibus Auguſtalibus. Et ita ſaluatur Myrſilus. Tandẽ ex his Myrſilus ita concludit dicens.

Ca.VIII.

Qđ ſi etiaꝫ ad hos uenit Torebus filius Atus:utiqꝫ nõ ab eo aduena noĩati ſunt Turreni indigene:ſed ecõtrario ab eis Terobus fuit cognoĩatus Turrenus a grecis. Igitˀ ꝛ ſi totã Italiã coluerint greci: ut noſtri tra

Vltima concluſio Myrſili p unã diſtinctiuam/ probationẽ habet hoc modo. Aut Torebꝰ filiꝰ Atus nõ uenit in Thuſciã/& ita Turreni nõ dicuntˀ ab eo:Aut uenit: & tunc quia indigenę nõ denominantˀ ab aduenis:& item ante Pelaſgũ regẽ: Turrenũ nomẽ & dominiũ inuenitˀ: cõſequẽs eſt: ut antiqui Turreni nõ dicantˀ a

dunt:ex ipſis tñ Lydis ⁊ Tur-
renis uiciniſq; Romanis: falſa
eſſe oſtẽdim⁹: que cõtraria his
de Turrenis multi ut diximus
conſcripſerunt. Finit.

Torebo nouitio/neq; ſint ples ly
dorum:ſed econtrario ipſe adue-
ne Torebus/ ab indigenis Tur-
renis cognominatus ſit Turrhe
nus. Notandum eſt primum ꝙ
greci qui dicũt Turrenos fuiſſe
antiquiores nomine Turreno/q̃
Torebus filius Atus:ſcribũt.rh.
aſpiratum Turrhenus:ut ſignificet prolatio Etruſca qui dicunt Turſenum & tur/
ſena/& non Romana qui proferũt Turrenũ & Turrenã.Nam.rh.aſpiratũ ſemi/ſi/
eſt.Et ideo dicit Myrſilus:ꝙ nõ Turreni a Turrheno:ſed potius Turrhenus a tur
renis deriuatiõem habet.Item quia aduenæ ab indigenis cognominant: Cõtra qa
Etruria a Turſibus dicta/& habitatoribus Vmbria: ab aduenis Pelaſgis/& Lydis
Turrhenis mutauit nomen:ut inſinuat Plinius li.iii. naturalis hiſtoriæ ca.vi.Ad
hoc reſpondet ꝑ id quod ait Serui⁹ ſup primũ Eneidos:quia uicti a uictorib⁹ nomẽ
accipiũt.Et idcirco Etruſca Vmbria Pelaſgia/licet parũ durauerit a uictorib⁹ Pelaſ
gis dicta fuit:qui Siluano fanũ ingens Volturnę ſacrauerũt:teſte Virgilio in.viii.
Eneidos:iuxta quã Volturnã adhuc manet planicies dicta: cãpus pellaſgi a uulgo
Et mox a Turrhenis uictorib⁹ dicta eſt Turrhenia:ut ſupradicto loco Plinius dicit
& nos in Etruſca hiſtoria explanauim⁹.Porro Torebus ueniẽs nõ uicit eos:ſed iure
cõſanguinitatis a Cybele uxore Iaſii:& filio eius Bante/Larthe Thuſcię/comi hoſpi
cio ſuſceptus & Vetulonia decoratus eſt:ut auctor eſt Beroſus in.v.antiquitatũ.Et
Sillius ſignificat in.viii.libro dicẽs:Meonięq; decus quondã Vetulonia gentis.Et
idcirco Torebus ut aduena ſuſceptus:& in eorũ ciuilitatẽ/iura/leges/ritus/loquelã/
& cognomen tranſiens: Turrhenus/& ab eo Turrheni Lydi cognoĩati fuerũt.

Finiunt comentaria ſuper Myrſilum.

Eiuſdem fratris Ioannis comentaria ſup fragmenta Catonis.

m ARCVS Cato Porcius: Semproni⁹ & alii uiri illuſtres Romani ſcripſe-
rũt de origine gentiũ & urbiũ Italię:ut ait Dioniſi⁹ Halicarnaſſe⁹ in prĩo
libro.Et Semproniũ quidẽ nõ potui de originib⁹ inuenire:niſi is liber ſit
cui eſt titul⁹:de diuiſiõe antiqua Italię:cuius iã comẽtaria cõfecimus. Porro quiſqs
fuerit iſte Cato q de originib⁹ ſcripſit:nõ potui eũ integrum habere: niſi fragmenta
& quidẽ inordinata in Collectaneis uetuſtis cuiuſdã magiſtri Guilielmi Mãtuani
Nos uero in ordinẽ ſolum fragmẽta redegimus:ut cũcta ſimul quiſq; legat/quę ad
unã regionẽ Italię ſpectant: & alia ſingula ſuis locis: ut ſub exẽplo/quę ad Etruriã
ſolam fragmẽta ſpectant/in Etrurię comentariis ponemus/& ſic de ſingulis.Et qm̃
plurima coꝝ quę in his fragmẽtis Cato ponit: etiã Plinius/Semproni⁹ & alii docẽt
& in aliis comentariis expoſuimus: idcirco ne ĩmenſitas comentariorũ lectorẽ ob-
ruat:breuibus abſoluemus cũcta:niſi ubi noua neceſſitas dicendi plura occurrerit.
Diuidunt autem hec fragmenta in duas partes.In prima eſt unũ fragmentũ pro-
hemii.In ſecũda ſunt fragmẽta originũ.Primo igitur ponit fragmentũ prohemii:
in quo hec ſunt uerba Catonis.

Greci tam impudēti iactantia iam effundūt: ut qm̄ his dudū nemo reſpōderit: ideo libere a ſe ortam Italiā ⁊ eandē ſpuriā ſimul ⁊ ſpurcā atq; nouitiam: nullo certo auctore aut ratione ſed p ſolam inſaniam fabulent̄. Quā ob rem nūc ut ceteris latinis uiā faciā: quecūq; memoria prodita gentib9 Italie ſunt ⁊ nūc Romano impio ſubditis diis uolentib9 ſcribere īſtituo.

Ergo Grecoꝝ iactantia/ſimul & ignominioſa origo italiæ p inſaniam a Grecis falſo obiecta: Catonē īpulit ad ſcribendū de origine italiæ. Quā obiectionē etiā ſcribens ad filiū deplorabat: quā ad uerbū Plinius ponēs in. xxix libro naturalis hiſtoriæ ca. prio: Marci inquit Catouis ppria uerba ponam9: Dicā de iſtis Grecis ſuo loco Marce fili quid Athenis exquiſitū habeā: & ꝙ bonū ſit illorū lr̄as aſpicere nō perdiſcere. Vincam nequiſſimū & indocile genus illorū: Et hoc puta uatem dixiſſe. Quandocunq; iſta gens ſuas litteras dabit: oīa corrūpet. Tūc etiā magis ſi medicos ſuos huc mittet. Iurarūt inter ſe barbaros oēs necare medicina. Sed hoc ipm̄ mercede faciūt: ut fides his ſit: & facile diſpdant. Et ſubdit Cato. Nos quoq; dictitāt barbaros & ſpurios: noſq; magis q̄ alios opicos appellatione fedāt. Itaq; Cato uaticiniū egit ut cū Roma & italia eoꝝ autores recipet: tū oīa corrūperēt: qa autores eoꝝ pleni mēdaciis: omniū originib9 nebulas inicere curauerūt Vn̄ Lactāti9 in prio li. diuinaꝝ īſtitutionū ca. xv. Apud ēt malos reges panegiricis mendacib9 adulant̄: qđ malū a Grecis ortū ē: quoꝝ leuitas īſtructa dicēdi facultate & copia: incredibile ē quātas mendacioꝝ nebulas excitauerit. Scim9 eni inquit Ioſephus cōtra Appionē grāmaticū in quot locis Hellanic9 de genealogiis & tēporib9 ab Agiſilao diſcrepat: & ī quātis Herodotū corrigit Agiſilaus: & Ephorus Hellanicū in plurib9 oñdit eſſe mendacē: & Ephorū Tymeus: Tymeū poſteri: Herodotum cūcti. Semp eni Greci ut autor ē Diodor9 in. iii. puo tpe lr̄is īpenſo ad queſtū cōuertunt̄: & ei9 gr̄a nouas res p opinionē adinueniūt: & de reb9 maximis diſſentiūt & altercant̄: nullaq; certa ſcientia reddita: ſemp in cōfuſo auditores ſuos relinquūt: & p oēm uitā aīos hominū errare cōpellūt. Quā ob rē ut Cato ī fragmētis dicet: Etruſci ſemp horruerūt lr̄as & diſciplinas Grecoꝝ: & ob id nolebāt ēt lr̄as latinas ſuſcipe ēt poſtq̄ Etrurię ciuitas Romanis a Turreno data fuit. Itaq; iuxta eiuſdē Catonis uaticiniū: qa futurū erat: ut ſuſceptis lr̄is & autorib9 Grecis italię uetus fulgor obtenebraret̄ mendaciis Grecoꝝ: ipſe caritate patrię atq; italię motus: luſtrauit italiam: & quecūq; memoria prodita erāt apud ſingulas gentis italię collegit: potiſſime apud Turrenos qui patres Vmbroꝝ fuerūt: & illas uetuſtiſſimas leges/lr̄as/ritus/mores/temporaq; inundatiōis & Iani retinebant: ut Dioniſius in primo libro inſinuat: & Myrſilus ſuperius expoſuit. Vnde occurrit Cato mendaciis & uerboſitati Grecorū pro ſeruanda italiæ antiquitate: & quidem ſplendidiſſima: oſtendens habitatam italiam longe ante uiciatorem aurei ſeculi Nynum regem Aſſyriorum: quando Greci non extabant: nec quiſpiam eorum in italiam uenerat. Et hāc antiquitatem

auream/qua per totum orbem nulla erant nota inuaſiua arma ante Nynum: omnes conſentiunt fuiſſe ſub Iano/ Cameſe/atq; Saturno priſco Caſpio/non greco/qui poſt Nynum primus floruit Apteras: annis quingentis & amplius ut notat Euſebius de temporibus/& nos copioſe probauimus in aliis comentariis. Vnde/ut uidemus omnes ab aureo ſeculo originem Italiæ ſcribere atq; mentibus hominum imprimere ſtuduerunt/Fabius pictor/Sempronius/Trogus/Iuſtinus/Cato/Virgilius Ouidius/tam in Faſtis q̄ in opere maiore:Macrobius in Saturnalib⁹/Et alii qui de Iani/& eius collegę uetuſti Saturni etate loquūtur. Hoc enim principio ueluti fulgore maximo Grecis mendaciis oppoſito: mox uelint nolint:concludebant noſtri maiores. Ianus regnauit in Italia aureo ſeculo. Ergo Italia habitata fuit i primo generis humani ortu:quoniam tam greci q̄ latini confitentur/ꝙ in principio generis humani/prima etas aurea ſata fuit. Alioquin principium generis humani/non fuiſſet prima etas. Rurſus ita noſtri/Greciam mendacem audentem in hiſtoria redarguebant. Ianus regnauit etate aurea. Ergo ante Nynum fuit habitata Italia: quippe ꝙ ipſi greci concedunt Nynum fuiſſe primum/ quem nouerint cupiditate regnandi toti Aſiæ atq; Egipto arma uictricia intuliſſe/& auitum aureum morem gētibus immutaſſe. Erant enim tum rudes ad reſiſtendum homines/qui aureo ſeculo aſſueti/nulla nouerant arma: & ob id facile terminos uſq; Lybiæ illos perdomuit: ut noſter Trogus ait & poſt eum Iuſtinus abreuiat in primo Epithomatum. Verꝝ nunc etate noſtra qui ſe litteris grecis dant/ etiam hec negligunt/tantum uidelicet uirus contra ueritatem ſecum ferunt littere grecæ: ut nūc etiam/quod maiores noſtri probauerunt aureo ſeculo natam Italiam funditus ignorent: Et nō aduertunt quod Iuuenalis noſter Aquinas exclamet in Satyra: Et quidquid grecia mendax audet in hiſtoria. Et item:quid inquit rancidius q̄ ꝙ ſe non putat ulla formoſam/ niſi que de Thuſca Grecula facta eſt. Et item:Omnia grece/cū ſit turpe magis noſtris neſcire Latine. Feminas reprehendit/ſed uiros includit:cū nullus ſe putet doctum:niſi qui de Thuſco qui prius diſciplinas fluctuantes Grecoꝝ horruerat teſte Catone:Greculus eſt factus:Gaudent quidam Itali/ꝙ omnia greca fabuloſa nouerunt:cum ſit noſtris magis turpe res neſcire latinas/& Italiæ origines & antiquiſſimos ſplendores. Bonum eſt inquit Cato/litteras grecas aſpicere non per diſcere. Aſpiciamus igitur autores Grecos:ut ſi quid conſonum Italico fulgori inuenerimus: uti noſtrum ab eis eripiamus. Vbi uero contraria ſcribunt: non perdiſcamus ideſt non credamus quoniam ueritatem ut cancer corrumpunt: pudeatq; rationem Italiæ mutuari a Grecis:ut loquitur Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ cap. xvii. Hactenus de prohemio Catonis/nunc ad originum fragmenta reuertamur:in quibus cato facit duo. Primo ponit in cōmuni originem orbis:& Italiæ. Secundo ſingularū gentium Italiæ. Primo igitur ponit duas opiniones de origine orbis & Italiæ in cōmuni dicens contra Grecam leuitatem.

Italie ſplēdidiſſima origo fuit: tum tēpore tum origine gentis

Breuibus Cato abſoluit innumeras hiſtorias/ & infinitā ſiluā rerum: quæ cuncta utcūq; nos ex/

Cepit enĩ aureo ſeculo ſub principib⁹ diis Jano: Cameſe: Saturno gente Phenica & Saga: que poſt inundationē terrarū p orbē prima colonias miſit. Et de mūdi quidē origine autores nō paria ſentiūt. Nā caldei ſibi ſempiternitatē pſuadēt. Phenicibus uero ac Sagis magis placet origo. Inter utroſq; cōuenit ante Nynū circiter annis qnquaginta & ducētis quibus durauit aureū ſeculum: terras fuiſſe inundatas: & in Scythia Saga renatū mortale genus. Siue enĩ ab eterno mūdū exiſtimes: & ignis principio cūcta tenuerit: & ſenſim ĩ ſua loca elemēta coeūtia hoīes pdurerint ſiue ut fert ante aureū ſeculum terras ſubrutas inundatio poſſederit: & exſiccata humo apparuerint hoīes: equidē principatus originis ſemp Scythis tribuit: a quib⁹ auctis colonias p orbē miſſas ferūt.

ponemus. Prima fronte uanitatem Grecā/& ignominiā obiectā elidit dicens: Italię origo ſplendidiſſima conuincit a multis locis. Primo quidē ex tēpore ſplendidiſſimo: quia aureo & non ferreo ac ſpurio ſimul & opico ſeculo nata eſt. Secundo a ſplendore progenitorū. Sane ſciendum eſt ut hic ait Cato: & Diodorus etiā in tertio libro. Caldei ſempiternum mundū opinati ſunt: Phenices uero Sagi ex tēpore factū crediderunt. Primos ſequit Ariſtotiles: ſecundos Plato & xp̃iana fides. Cōueniunt de inundatione uniuerſali; quę p̃ceſſit Nynum & auream etatem ānis ducentis quiquaginta: ut Cato ſupputat: aut his uno minus ut tradunt alii/ ex Grecis quidem Xenophon & Archilocus: Ex Phenicibus Maſeas Phenix & Hieronym⁹ egypti⁹: & ex latinis Fabius Pictor. Fuerūt autem diluuia ab auctoribus notata quinq; Vniuerſale quæ p antonomaſiā dicitur terrarum inundatio. Secundū Nyliacum: Tertiū Acticum. Quartū Theſſalicū. Quintum Pharonicum. Quę in libro de equiuocis Xenophon: & nos in comentariis ſup ipſum expoſuimus. Cato & Fabius & alii de primo loquūtur: qa ipſo exacto ceptum eſt humanū gen⁹ & prima etas aurea. Sed ſiue diluuiū p̃ceſſerit ſiue nullū diluuiū ante Nynū uniuerſale fuerit: utiq; nō ſemp fuere hoīes: ſed poſt chaos inumera tpa/uel poſt dictū diluuiū cepit ex putrefacta humo genus hominū pdire: ut greca uanitas cōtra uerā phiam ſenſit: Et Diodorus in prio li. repetit. Nō enim qđ nobiliſſimū eſt in natura ſemel accidit/neq; diſponi poteſt corpus ſine certo ſemine ad humanam animam. Sed de his alias. Siue ergo ex putrefactione primum ceperiut homines/ſiue a deo conditi:

ſiue a prima inundatione terrarum ſeruati:queritur ubi primum ceperint/ & inde
diffuſi fuerint per orbem·Reſpōdet hoc loci Cato:& ſimiliter Trogus/& eius abre
uiator Iuſtinus:& ſanctus Moyſes:ꝙ primũ in Scythia ceptum eſt/&Scythis prin
cipatus originis a cunctis ratione tribuitur·Querēdum eſt item/quo loco Scythie
primo reſedit·Reſpondet Diodorus Siculus in·iii·Ex Scythica hiſtoria:ꝙ princi/
pio ſui parua numero & ignobilis dominatu qui non erat: cōſedit gens hominum
iuxta fluuium Araxim in Armenia maiore· Moiſes quoq; in Armenia maiore ſal/
uatum fuiſſe humanum genus/& multiplicatum:& ab inde per orbem in colonias
diuiſum/ſcribit·Eadem ſcribunt Beroſus caldeus/ Maſeas phenix/ & Ieronimus ac
Manethon egiptii:ut autor eſt Ioſephus in primo de antiquitate iudaica· Eſt autē
Armenia maior/eadem Aramea & Saga/uicina Perſis:ut inſinuat Plinius in·vi·na
turalis hiſtorię cap·xvii·dicens·Scytharum populi:Perſe illos Sagas uniuerſos ap
pellauere/a·proxima Saga gente:antiqui Arameos·Cui argumento eſt urbs prima
quam edificauerũt iuxta Araxem fluuium ubi conſederunt· Nam Ptolomeus per
ſyncopam uocat illam Sagalbinam:alii uero Geographi ſine ſincopa Saga Albina
ſicut quidam per ſincopam Volturnam:alii ſine ſincopa Volturrenam uocitant·
Eſt autem Saga lingua Aramea:id quod Sangni lingua Sabina:et ab eo ſanctus et
ſacerdos lingua latina·Vnde Sagam Feſtus pro ſacerdote expiatrice expoſuit:et di
uus Ieronimus libro interpretationũ/ꝓ ſacrificulo & imolatore ideſt pōtifice inter
pretat'·Quare illa priſca gens poſt diluuiũ dicta eſt Saga ideſt pontificia & Thuſ
ca ſiue ſacrificola: quia teſte Beroſo religiones & ritus a Iano edocta primum fuit·
Moiſes uero tradit/ꝙ Noa primus pontifex cum filiis & uxoribus ſacrificia & ho/
locauſta obtulerit·Siue igit' idem ſit Ianus & Noa:ut tempus & Epitheta utriuſq;
conuincunt/& Beroſus aſſerit :& plures iuniores conſentiunt:ut in comentariis Be
roſianis expoſuimus:ſiue homines principes diuerſi fuerint/omnes tam̄ Iano Epi/
theta ſplendidiſſima tribuunt:ꝙ ante inundationem fuerit cum filiis & uxoribus
patria Phenix & nauigio in Armenia cum eis ſaluatus fuerit primus pater/Chaos/
& ſemen orbis unde dei & homines formati fuerunt: Primuſq; rex & Monarcha
etatis aureę penes quem unum erat uſti cuſtodia mundi:& ius omne uertendi car
dines & dandi Albam uirgam/ideſt primas faſces·ut Beroſus explicat:& omnis la/
tina hiſtoria de Iano conſentit: quam Ouidius in primo libro de Faſtis & aliis re/
collegit·Vnde ab eo Saga/Sagi Tuſci appellati ſunt a pluribus:uti eſt illud Plinii
in tertio naturalis hiſtoriæ capitulo decimoſeptimo·Omnia inquit ea flumina foſ
ſaſq;/primi/Sagi fecere/Thuſci/egeſto Amnis impetu per tranſuerſum in Atriano/
rum paludes:quæ ſeptem maria appellantur: nobili portu oppidi Thuſcorum A/
triæ/a quo Atriaticum mare ante appellatum:quod nunc Hadriaticum·Et inme/
diate ſuperius/ab eis Sagis oſtium Padi ponitur·Et caue a corruptiſſima impreſſi/
one/que Hadriam oppidũ & prius Hadriaticum mare:& aſagi:ꝓ Atria:Atriaticũ
& Sagi ſomniat: & cuius impreſſionis ſtomachoſa & aperta uicia ꝓbauimus qōne
xx·Annia·Cui argumēto eſt/ꝙ ēmēdate ibidē/Sagis oſtium Padi impreſſit·Expo/
ſuit igitur in communi Cato & breuibus/ tanq̄ etate ſua manifeſtiſſimis : ꝙ Italia
orta eſt non etate opica/ ſpurca/uiciata/ & ferrea/ſed prima aurea/ in primo ortu ge/

neris humani ante Nynũ:Et item nata eſt a ſplendiſſimo patre Iano Saga pontifi/
ce maximo/religioſiſſimo/litteratiſſimo/philoſopho/theologo/patre omniũ deoꝝ &
hominũ/monarcha totius primi generis humani/ penes quẽ unũ & ſolũ tunc erat
Vaſti cuſtodia mũdi aurei/& ius omne uertẽdi res & cardines/ & ob id Vertunnus
deus uertendaꝝ rerum dictus:cui etiã forma militis eſſet: quia faſces dabat ad con
tinendos homines in aureo officio:uti Pictor ſignificat. Quare non a ſpurcis Gre/
cis qui aurea nõ erant etate : ſed a tempore aureo & ſplendidiſſimis principibus &
diis/ regibus & pontificibus ſplendiſſima eſt origo Italię. Deinde Cato in cõmuni
tradit:ubi primũ Ianus cum coloniis ueniens conſedit in Italia/& eam uagientem
in cunis ſuſcepit:Et ubi primã metropolim &.xii.populos cum faſcibus totidẽ pro
regenda Italia inſtituit dicens.

Et ex his ueniſſe Janũ cũ Dy/
rim ⁊ Gallis ꝓgenitoꝛibꝰ Vm
bꝛoꝛũ rateqꝫ cũ coloniis ꝑ thy/
berim uectũ : ad leuũ thyberis
Etruriã tenuiſſe locũ: ubi colo/
nias incõtinẽte pꝛimum expo/
ſuit.et ipſum deuꝫ ſimul Vati/
canũ habitũ dictũqꝫ fuiſſe. Et
regionẽ Vaticanã ideſt uagica
nã dictaꝫ ꝙ ibi Janus quaſi in
cunis natã pꝛimũqꝫ uagienteꝫ
Italiã exceperit. Inde cũ colo
niis a Vagicano pꝛogreſſuꝫ in
tractũ Vmbꝛie fundaſſe regiã
⁊ fani Olympum foſſamqꝫ ſa/
craſſe:⁊ Auguſtalẽ Turrenaꝫ:
nõ longe a regia dicaſſe:ubi ad
ſalutandũ regẽ.xii. colonie no/
nis lunaribꝰ cõuenirent. Inde
duodenis coloniiſ faſces ad cõ
tinendos rudes ſcribũt ſingu/
lo p̃toꝛiano lictoꝛi: quatuoꝛ ⁊ ui
ginti armatis ingenuis diſtri/

Dyrim Mauri:ſed Etruſci Atlaũ
Greci Atlantẽ intelligunt: ut au
tor eſt Beroſus : et Plinius ſigni/
ficat in.v. naturalis hiſtoriæ ca.
ii.dicens. A fuut ad Dyrim(hoc
enim Atlanti nomen eſſe lingua
Maura conuenit) ſunt.cc.milia
paſſuũ. Ceterum ueteres Galli/
ueteres inundati interpretantur
ut in cõmẽtariis ſup Xenophon
em ac Myrſilũ expoſuimus. Fuit
enim Ianus ſaluatus ab inunda
tione cum filiis & uxoribus in
Scythia Saga: ut Beroſus tradit.
Progenitores ergo Vmbroꝝ fue/
runt ueteres inundati Ianigenę:
ut hoc loco Cato aſſerit: & Fabiꝰ
pictor & alii latini tradunt/quos
Solinus in Collectaneis colligẽs
Veterum inquit Galloꝝ prolem
eſſe Vmbros. M. Antonius aſſe/
uerat:quos Greci Vmbros dixe/
runt: quia aquoſa clade imbribꝰ
ſupſtites fuerunt. De leuo & ſini
ſtro latere thyberis:quę ſũt Etru
ria & Latiũ:& de prouincia Sa/
turni Latio/in qua dii principes
ſunt Saturnus & ops:ſimulqꝫ de
Etruria/ubi dii prĩcipes ſunt ver
tũnus & Horchia:ideſt Ianus &
Veſta:iam ſatis expoſitum eſt in

butis. Eas poſuit Colonias ad ripas quidē thyberinas Ianiculū: ⁊ Arin Ianū: ad ripas Arni totidem pheſulas: ⁊ id idem Aryn Ianū. Ad litus Etruſcū q̄tuoꝛ: pheregene: Volcen: Volaterra: Cariara: q̄ ⁊ latīe luna. In mediterraneis q̄tuoꝛ. Ogygianū: Aretiū: Roſellas: Volſiniū. Paulo poſt dextrū thyberis latus regulis ſuis permiſit. Cameſi a quo Cameſene due: ⁊ Saturno a quo Saturnia olim quod nunc Capitolium: ⁊ ab ea late Saturnia terra. Hec pꝛia fuit aurea illa etate: ⁊ quidē anguſtiſſima oꝛigo Italie.

comentariis ſuper Fabiū pictorē & Myrſilum. De Vaticano ita dicit Gellius de Acticis noctib⁹ li. xv. Agrum vaticanū/& eiuſdem agri deum p̄ſidem appellatū acceperamus a uaticiniis/quę ui ac inſtinctu eius dei in eo agro fieri ſolita eſſent. Sed p̄ter hāc cauſam. M. Varro in libro diuinaꝝ rerum/aliam eſſe tradit iſtius nominis rationē. Nam ſicut inquit deus Arius appellat᷑/araq; ei⁹ ſtatuta ē quę eſt ī infima noua uia/ ꝙ eo in loco uox diuinitus edita fuerat: ita vaticanus deus nūcupatus penes quē eſſent uocis humanę initia: qm̄ pueri ſimul atq; parti ſunt eam primā uocē: quæ prima in vaticano ſyllaba ē edūt Idcirco uagire dicit/ exprimente uerbo ſonū uocis recentis. Hec Gellius. Vatire enim & uaticare apud Etruſcos erat uagire: ſicut natire & naticare: erat ceſſare a uagire. Arguмēio eſt/quia Etruſci nūc Viterbenſes/apud quos innumera manent antiquitatis argumenta: cum puerū in cunis uagientē ut faciant ceſſare iubent: dicunt: natica puerum. Q đ uero ubi regia metropolis eſt Volturna & fanum eius/ibi conſederūt. & Fabius pictor: & Myrſilus Catoni conſentiūt: & ratio cōuincit. Vbi enim geniti ſunt Vmbri: ibi Ianus cū Gallis progenitoribus eoꝝ conſederunt. Geniti autē fuerunt in Sale vmbrona circa Volſinos/tunc ager Volturrenus/nūc Viterbenſis dictus: ut ſupra Myrſilū demonſtrauimus. Q uare in regia Volturrena Viterbenſi principio Italię cōſedit Ianus/& colonię primę. Q uid ſit Olympus/& foſſa ſacra: & ritus ſacrandi loci: copioſe expoſitū eſt in comentariis ſup Xenophontē & Pictorē. De Turrena Auguſtali/quā Surenam dicimus/& in fine Myrſili tetigim⁹/ & medio miliari diſtat a Volturna: hoc notandū eſt ꝙ Suia cognominabat᷑: & a Iano ac Veſta/igni ueſtali atq; ſacrificiis fundata & dicata fuit: ut uerſus Etruſcis litteris/in ſacrario Ry yelli ſcriptus indicat/quē ſuo loco interpretati ſumus. Eſt autē Suia teſte Hieronymo & talmudiſtis/ſalus & ſalutatio: quia ibi. xii. populi ī nonis lunaribus ad ſalutandū Larthem ueniebant: ut dicit hoc loco Cato: & Macrobius refert in primo Saturnaliū. De faſcibus lictoribuſq; ac pretoriis/copioſe tradūt comentaria noſtra ſup Fabium pictorē. De. xii. uero urbibus primis & originibus uocabuloꝝ ſciendū: ꝙ Ianiculū: Enotriū ac uiniferum/ interpretatiōe ſunt eadem: ut

oſtendimus ſup Myrſilum. Etiã Ianus condidit uiculum pro limite ſacro inter ſe atq; Cameſen:& inter prouinciã ſuam Ianiculam Etruriam:& inter Saturniam Latium:uti explicauimus ſup Pictorem & Semproniũ. Secunda urbs Arin Ianũ ideſt ſublimitas Iani. Differunt inter ſe Caryn & Aryn:quia primũ interpretatur uinea/alterum ſublime:ut tam diuus Hieronymus q̃ talmudiſtę perhibẽt. Hinc genuenſe promontoriũ Caryn Ianũ:ideſt uinea Iani:& nõ longe ſancta Maria in uineis. Igitur Caryn Ianũ:urbs eſt ſublimis Iani ſiue ſublimis ideſt celſi Iani ſiue qa in edito poſitũ & ſublimi loco. Teſte enim Dioniſio in primo libro mos condendi urbes antiquis fuit:ut eas conderent nõ magnas ſed paruas & locis minutis. Erant enim pauci homines ab initio. Quatuor urbes ad mare condidit. Prima eſt Phere gene:latine uero fortuna Genii:quia phere fatum dicunt Aramei:ut Samuel Talmudiſta dixit: Geniũ uero principium & patrẽ poſteritatis intelligunt. Vnde Ianus Genius deus Italię ſicut & Vaticanus dictus eſt. Hinc Ianua urbs a Iano ſicut & Caryn Ianũ:& eadem Genua ab eodem Iano Genio dicta eſt. Non enim exiſtimandũ ꝙ Ianus ſolas. xii. colonias poſuit ſub metropoli una regia: ſed ꝙ illas primas a principio pro imperio & gubernatione Italię inſtituerit: & ex eis auctis/ in alia loca Italię traduxerit: alias. Cui argumento:eſt quia omnẽ Cſ Apeninã Galliam quę Lombardia dicit̃:& omnes Italię alpes Thuſci coloniis repleuerunt poſt has duodenas urbes. Ita enim ſub Iano ceptum eſt imperiũ Thuſcoꝝ in tota Italia aureo ſeculo & innoxio:nõ armoꝝ uiolentia: quę ea etate nõ erat: ſed ſucceſſiua coloniarũ miſſione atq; propagatione per Italiã. Semp enim iuniores & poſteri natura nõ armis impellente/ſeniſſimis priſciſq; domibus:qui loco deoꝝ a poſteris habebant̃:regebantur: uti Ariſtotiles in primo libro Politicoꝝ inſinuat: & fragmenta Theophraſti & Themiſtii Peripeteticoꝝ exponunt. Qđ autẽ ſub Iano is ordo ſeruatus fuerit in Italia:& etas ipſa aurea irreuincibiliter probat: qm̃ natura tunc uiuebatur:qua poſteri ueneratione ac pudore nõ ui/ ſeniorũ imperio & faſcibus ſubdebant̃:& Fabius pictor inſinuat & Cato & Sempronius docent:& alii plures qui ſub Iano ceptum imperiũ Thuſcorũ: & ab eis miſſas p Italiam colonias more illi etatis aſſeuerant. Quos Liuius breuibus imitatus in. v. ab urbe condita:his uerbis repetit. Thuſcoꝝ inquit ante Romanoꝝ imperiũ/opes:mari:terraq; longe patuere Supero mari & infero quibus italia iſulę modo cingit̃/quantũ potuerint:noia ſunt argumẽto:ꝙ alterum Thuſcũ cõi uocabulo gentis:alterũ Atriaticũ/ab Atria Thuſcorum colonia/uocauere Italicę gentes. Greci Turrhenũ atq; Atriaticũ eadem uocant. Et mox de anguſtiſſima:ut ait Cato:huius imperii aurei origine ſubdens Liuius. hii inquit Thuſci in utrũq; mare uergentes/ duodenis urbibus prius ciſapeninũ incoluerũt terras ad inferum mare. Poſtea tranſapeninũ totidem quot originum capita coloniis miſſis: tennerũt uſq; ad alpes omnia loca quę tranſpadũ ſunt excepto Venetoꝝ angulo:qui ſinũ circũ incolunt maris. Alpinis quoq; ipſis haud dubie ea gentis origo eſt:& maxime Rhetiis:quos loca ipſa efferarũt:ne quid preter ſonum linguę ex antiquo:neq; eum incorruptum retinerent. Hec Liuius. Itaq; etiam ſub Iano plures colonię paſſim per Italiam miſſę ſunt:preter illas dnodenas Etrurię: quarũ duę ad thyberim fuerũt Ianiculũ & Aryn Ianum. Et ad mare qua-

tuor:quarum prima pheregene ideſt fatũ Iani genii dicta eſt·Latini per ſincopam
phregene proferũt:q̃uis impreſſio ſtomachoſa phregne impreſſerit:& quidam fal/
ſo fregellæ ſcripſerit·Nã fregellę in cãpania mediterranea:phregene uero in Etru/
ria maritima eſt/circa locũ ubi nũc Palus:de qua Sillius in·viii·libro· Necnõ Ar/
golico dilectum litus Aleſo/ Alſium:& obſeſſe campo ſualente phregene·Secunda
colonia eſt Volcen:celebrata a Ptolomeo/ Plinio/ & aliis chorographis Thuſcie·
Hanc ſuam coloniam fecere Romani/uti Plinius in·iii·naturalis hiſtoriæ·cap·vi·
inſinuat dicens·Colonia Volcentum/a populo Romano deducta·Iacet diruta nũc
non procul caſtro urbe maritima:& abſq; ·l· proferunt accole/Voce pro Volce/uti
ſcribit Ptolomeus·Eſt autem ce/& cen/id quod æs uel argentum/ ut Samuel dicit:
& diuus Hieronymus interpretat᷑·Alii metallum quodcũq; ſignificare dicũt·Vol
autẽ ut in Anniis q̃onibus diximus:ſignificat antiquiſſimũ & priſcum·Hinc Vol/
cen:priſca urbs Eraria eſt:ubi primũ Ianus ſignauit ęra·Quod nõ tacuit Iginus &
Protarchus Trallianus:ut autor eſt Macrobius in primo Saturnaliũ:ubi ait· Cũq;
Ianus ſignaret ęra:habuit in honore memoriã Saturni·Mons quoq; maritim⁹ huic
urbi proximus:etiã mons Volcentarius dicit᷑:q̃uis nautę ſiue per interpretationem
ſiue per corruptionẽ proferãt mons Argentarius·Tertia urbs eſt Volaterrę·Ater ut
Samuel dicebat Scythica olim lingua: latam plateã ante exitũ domus ſignificat·
Ergo quia hoc eſt uti Atriũ/quod a Thuſcis primũ uenit:ut autor eſt Varro de lin/
gua latina:argumentũ eſt/Atrianos Thuſcos eſſe Volaterranos ideſt priſcos Atria/
nos·Quare urbs eſt prima Atriorũ inuentrix: & a cuius colonia Atriaticum mare
prius dictũ fuit:Et inclyta Perſio uate· Quarta urbs Luna:ſic dicta ab inſigni: ut
expoſuimus alibi:dicente Martiali:Caſeus Etruſcę ſignatus imagine lunę·Verum
ut ait Cato p interpretationẽ latinã Luna dicit᷑:ſicut grece Selene: ut Strabo in·v·
dicit·Nam Sago Etruſco uocabulo Cariara dicit᷑:nũc corrupte Carrara· Eſt enim
Car teſte Hieronymo urbs:& iara luna·Hinc Cariara eſt urbs Luna nunc deſerta:
non procul Macra:ultimo limite Etrurię:ſicut Phregene non procul primo limite
Thyberi·Ceterũ ut ait Cato:circa Arnũ duas colonias ex·xii·primis poſuit·Alterã
Pheſulas quaſi Pheſulai:alteram Aryn ianã·Forte ad Arnum aliquis collis uel tu/
mulus eſt ubi colonias Aryn Ianũ ideſt ſublime Iani oppidũ poſuit·Et forte inue/
niret᷑ ſi quis ſpectet nõ procul tranſitu Arni:quem etas iſta pontem Aryn Ianũ uo
cat· Hi ſunt Fluentini p̃terfluenti Arno appoſiti:nũc Florentini·Vrbs quidem Flo
rentia noua eſt:ſed gens Ianigena uetuſtiſſima: una ex primis·xii·coloniis Iani: ex
quibus una pars uici Thuſci Arnienſis Romę condita fuit:ut expoſuimus ſup Fa/
bium pictorẽ· Pheſe autẽ tranſcenſus eſt: & ulai palus: ut Samuel noſter expoſuit:
& diuus Hieronymus li·de interp̃tationib⁹ conſentit·Hinc Pheſulai plation Ara/
mea & Pheſulę prolatione Romana eſt tranſcenſus a paludibus· Subiacens enim
planicies paludoſa erat : a Iani etate/uſq; ad Herculẽ egyptiũ: qui omnes paludes
retorſit in unũ alueũ:cui cognomentũ ſuũ Arnum indidit:ut in comentariis Bero/
ſianis expoſuimus·Vrbs nũc diruta eſt:& ſociis Aryn Ianis:nũc Florẽtinis adiecta
Porro quatuor alias colonias &·xii·ultimas poſuit inter Arnũ & regiũ fanũ Vol/
turnę·Vnã Ogygianũ a ſuo cognomie poſuit· Nã Ianus/Ogygius patria phenice

fuit:ut Beroſus ſignificat:& Xenophon de equiuocis dicit· Et hoc ſignificauir Soli
nus cum de primo diluuio ſcribit/ꝙ primum diluuuium notatum fuit ſub Ogyge
a quo ad Deucalionem interfluxerũt anni ſeptincenti·ut etiam in comentariis Xe
nophõtis expoſuimus·Eſt regio Ogygiana/ inter Senas & Aretium:in qua poſteri
edificatum oppidum/Ogygianum dicunt:uulgo uero Gygianum truncuta prima
ſyllaba de more Thuſco:ut oſtẽdimus in queſtionibus Anniis·Alteram coloniam
a cegnomine uxoris ſuæ Veſtæ Ianus uocauit Aretium·ut ait Cato·Sane ſciẽdum
eſt/ante omnem linguam latinam fuiſſe ſupradicta nomina urbium·xii· Et ideo q̄
latine putant dicta falluntur nimis/ſicut qui pheſulas/ſia ſola:& Aretium ab aris/
uel aratura uel ab ariditate exponunt· Hec enim nomina ante latinam linguam
ab Etruſcis indita/ ſunt Arameę originis· Et ut ait Beroſus Veſtam Iani uxorem/
Aretiam dixerunt:ideſt terram·Eadem enim eſt Veſta & Terra cognomine apud
latinos/ſicut apud Arameos labit & Aretia ſiue Horchia:ut ſuper Beroſum oſtendi
mus·Et ideo unam ex·xii·primis coloniis Aretium/ab uxore Ianus cognomiuauit
Ruſelle turrim & magis propugnaculum ſignificat/ deriuationemq; habet a Ros
ut diuus Ieronimus uidetur ſignificare libro interpretatõnum·Eſt etiam dirutum
oppidum iuxta Thermas ſancti Philippi:& Roſelle uulgo dicuntur· Vltima co-
lonia/Volſina/ideſt priſca Syna ideſt aſſeſſoria:ut Samuel exponebat·Forte aſſide/
bant primi apud Ianum &·xii· Lucumones· Vnde cum regia Volturrena cogno-
mine Etruria/in eadem parte cõnumerata fuit:dicẽte Plinio in·iii·naturalis hiſto-
riæ ca·vi·Volturreni inquit cognomine Etruſci in eadem parte Volſinienſes·Hæc
inquit Cato eſt priſca Italię origo:anguſtiſſima quidem numero hominũ:ſed ſplẽ-
didiſſima/tempore & genitoribus diis uetuſtiſſimis/& non aduenis nouiciunculis
grecis·Sequitur aliud fragmentum de nominibus Italiæ:his uerbis·

Italia cõplura a diis et ducibꝰ
ſortita fuit noĩa:a Iano quideꝫ
Ianicula: quẽ quidã Enotriuꝫ
dictũ exiſtimant: qꝛ inuenit ui-
nũ ⁊ far. Cameſena a Cameſe:
⁊ a Saturno Saturnia: Sale-
ombrona quoqꝫ a gentilibus.
Durauit Saturnia nomen to-
tidem ferme ãnis quot ante au
rea etas uſqꝫ ad Apim:deorꝫ
Italie ultimũ: ut Antiochꝰ Si-
racuſanꝰ ſcribit:a quo Apenina
quã Taurinã idẽ interp̄tat̃ : ⁊

A Thyberi inchoando eſt expo-
ſitio/quia per eam uidebitur in-
tentio Catonis contra Grecos in
hoc fragmẽto·Ianus primus om
nium in Vaticanum & Ianiculũ
uenit/ut omnes cõcedunt:quẽ &
antiquiſſimũ omnium geniorũ
& deorum Italię uolunt/dicente
noſtro Aquinate Iuuenali in Sa
tira·Dic mihi nũc queſo:dic an-
tiquiſſime diuum·Reſpõdes hiſ
Iane pater? Vnde ueteres Salii
ſacerdotes carminibuſ ſuis/Ianũ
celebrant/ deum deoꝝ & patrem
ut autor eſt Macrobius in ſatur
nalibus·Beroſus quoq;/omnium
deorum maiorum & minorum

ſi greci ꝺ moꝛe quidā a bobus Herculis: uel quos opimos gignit italia ut ait Hellanicꝰ: aut a Vitulo egreſſo: ut Herodotꝰ uel quidam greci boues uocāt italos: ut fabulatoꝛ Timeus: dictam exiſtimēt. Inde a duobꝰ fratribus altero Heſperia: altero Italia poſtremū nomē retinuit. hiis nominibus pꝛincipio nūcupata fuit Italia circa thyberim: ut q̧ inter omnes Italie amnes: in omniū deoꝛū ⁊ pꝛincipuꝫ tutela eſſet: atqꝫ imperii totius ex his cōmunis ſedes: a quo in pꝛincipio ⁊ oꝛigine ipſa Italie: Albula nomē a Janigenis habuit. Diuiditur auteꝫ in Apeninos montes. ⁊ ciſapeninam ⁊ tranſapeninā Italiam.

atq; hominum conſutium & patrem aſſerit. Cameſes & Saturn' rate Thuſcum uenerunt in Amnem ad eundem Ianum: uti Beſus: Trallianus: Iginus & Macrobius in primo Saturnaliū/& Ouidius in primo de Faſtis aſſerẽt Cranam filiā ſuam deam circa ripas Thyberis/deam Helernam Ianus fecit. ut teſtantur Beroſus in. v. & Ouidius in. vi. de Faſtis. Ita abinitio quatuor dii maximi ad eundem locum Thyberis cōuenerunt: Ianus: Cameſes: Saturnus: & Crana. Apis quoq; q Taurus ab Anthiocho interpretatur iuxta Thyberim uenit/& a ſe italiam Apeninam ideſt Taurinā dixit: ut hoc loci Cato ſignificat. Heſperus quoq; Vetulonię regnauit haud procul a Thyberi: & in Auẽtini parte Thyberina Italus Capenā condidit: ut Fabius pictor & alii ſcribūt. Ex his hoc fit a Catone argumẽtū. Omnes duces qui genuerūt Italiā ceperūt circa Thyberim/in cuius regione ultro citroq; cepta eſt Italia. Nam in quoꝝ tutela locus eſt: in eo dii Genii genuerūt Italiam. Quare amnis Thyberis attingens Etruriā & Latium/eſt ſolus locus in tutela deoꝝ Genioꝝ Italię. Sed enim nullus hoꝝ deoꝝ reperitur Grecus. Nō igit' Italia a Grecis ſpurcum exordiū habet: ſed a ſplendiſſimo ſanguine diuū & deoꝝ. Ianus & Cameſes & filia eius Crana: atq; Saturnus nō fuerunt Greci ſed Aramei: ut tam Beroſus q̄ latini cōcedunt: & nos ſup Semproniū atq; Fabium pictorē declarauimus. Item Apis egyptius/cognomine Iuppiter iuſtus: Dioniſius fuit: nomine autem Oſiris/qui in Italia triūphauit de Gygantibus: ut clariſſime probauimus ſuper Beroſum. Item Heſperus & Atlas Italus a quo Italia nomina ſumpſit fuere externi a Grecis. Quare nullus Grecꝰ fuit origo Italię: licet opici & ſpurci Greci aduenę benignitate Italica ad habitandū aliquāti admiſſi. Hanc puto mentē eſſe Catonis: quia quidquid de origine Italię ſcripſit contra inſanas improperatiōes Grecoꝝ retulit. Nūc ſingula Catonis dicta ponderanda ſunt. Ianū quidam uolunt fuiſſe Enotriū quia uinū & far primus docuit: & ob id teſte Fabio pictore in omni ſacrificio ſibi far cum mica ſalis

offerebat̃ & uinũ libabat̃. Q đ cõgruit ei: qđ Ouidiꝰ in primo Faſtorũ dicit: querẽs.
Mox ego: cur: q̃uis alioꝝ numĩa placẽ: Iane tibi primũ thura: merũq; fero. Et ſupe/
rius. Inde inqt uocor Ianus: cui cũ cereale ſacerdos: Imponit libũ farraq; mixta ſale
De triplici uero Enotria & Enotriis tribꝰ: dictũ eſt ſatis in comẽtariis ſup Myrſilũ:
& ſiĩter de Vmbrona. De Cameſena quoq; & Saturnia: ſup Semproniũ & Fabium
pictorẽ traditũ eſt ad longũ: Et nõ minꝰ de Heſpo & Italo. De Api & Oſiride/ & qđ
ab eo fuerit dicta Italia Apenina ſiue Taurina: exactiſſime ſcripſimꝰ in comentariis
Beroſianis. Q đ uero ait Grecos de more cõtrariari Antiocho Siracuſano/ ad id retu
lit qđ ad Marcũ filiũ ſcripſit: Grecos eſſe genꝰ nequiſſimũ & indocile. Nequiſſimũ
quidẽ: qa oibus inuidẽs cũctos alioꝝ ſplendores ad ſe trahere/ & a ꝓpriis gentibus
excludere ac nebulas mendacioꝝ iniicere ſtudẽt. Indocile uero: qa nunq̃ antiquio
ribus de antiquitatibꝰ cedũt. Vnde teſte Dioniſio Halicarnaſſeo in prĩo libro. An/
tiochus Siracuſanꝰ eſt ſiquis alius antiquiſſimꝰ hiſtoricus. Et ut in eodẽ libro dicit/
q̃uis aliã dicãt Italiã dictã Taurinã a bobus: Antiochus tñ ſcribit a duce ipſo dictã
Taurinã: mox ut deſiit dici Saturnia. Et tñ iuniores fabulatores a bobus dictã ſom
niant: quaſi nos ignoremus exponere/ cur Grecia & Peloponeſſus dicta fuerit anti/
quitus Egialea ideſt Hircina: quia opimos hircos gignit: & qa genus hominũ eſt
ſpurcũ/ fetidũ & hircinũ: & quia Itali Grecos uocãt Hircos. Et tñ ſicut mihi nõ eſt
iuniori credendũ de antiquitatibꝰ: ſed uetuſtioribꝰ hiſtoricis: ita neq; iunioribus fa
bulatoribꝰ Hellanico/ Herodoto & Tymeo: ſed antiquiſſimo Antiocho de antiqſſi/
mo Italię cognomine Apenino ſiue Taurino credit̃. Q uare qñ Apteras uetuſtiſſi/
mus Grecoꝝ Saturnus/ impius/ ferreus q patrẽ caſtrauit: filios interemit: fratribus
bella & ferrũ intulit: longe poſt Apim ĩmo & aureũ ſeculũ fuit annis ferme ſexcen
tis/ ſi a Nyno uſq; ad ipſum in Euſebio numeres: conſequẽs neceſſario eſt: ut p̄clare
mẽtiant̃ quidã Greculos ſecuti: q Grecũ Saturnũ ueniſſe ad Ianũ aureo ſeculo ſcri
bũt: ut copioſe ꝓbauimꝰ in comẽtariis Sẽpronianis: Fabianis & Beroſianis: in qbus
& mẽdaces Grecos oñdimꝰ/ dicẽtes Italiã & Hiſpaniã Heſpias dictas a ſidere/ cũ a
duce Heſpo ſint cognõiatę. Hoc pacto refellunt̃/ q poeno duce Hanibale putãt Ita
liã dictã Apeninã. i. Taurinã: quę teſte Antiocho & aſtipulatore Catone/ ab ipo du
ce Api fuit ſic dicta cũ deſiit dici Saturnia poſt aureũ ſeculũ/ ãnis fere. cc. & . l. Tot
eni durauit aureũ ſeculũ & Saturnia nomẽ: ut Cato inſinuat: & Beroſus ſupputat a
morte Saturni Iuſti aurei & pii/ uſq; ad triumphũ Apis ĩ Italia. A quo uſq; ad Ha/
nibalem colligunt̃ anni mille ducenti & amplius: ut in emendata noſtra chrono/
graphia numerant̃. Q uare mille ac ducentis annis & amplius ante Poenũ Hani/
balẽ Italia dicta eſt Apenina. Prebet his errorẽ tranſitꝰ Hanibalis in introitu Italię
q Poenus ab Hanibale dicit̃: de quo mõte Iuuenalis in Satyra: Et montẽ inqt fre/
git aceto. Q đ uero ait Italiã diuidi ĩ tres ptes: uidelicet ĩ mõtes Apeninos q diuidũt
mediã longitudinẽ Italię: Et itẽ in Italiã Ciſapeninã ad inferũ mare: & trãſpeninã
ad ſuperũ pelagus atriaticũ: Eandẽ diuiſionẽ iſinuat Liuiꝰ in. v. ab urbe cõdita: ubi
de origine & amplitudine iperiii Thuſcoꝝ ſcribit: Et itẽ Sẽproniꝰ exp̄ſſit: cuiꝰ comẽ/
taria cõfecimꝰ. Poſtremo de noĩe Thyberis priſco Albula dicẽdũ ẽ. Et primo quot
noibus appellatꝰ ẽ. Scđo a qbꝰ cognomẽta accepit. Tertio qñ. Q uarto qd ſignificet
albula. Q uinto qd ſit ei dextrũ & ſiniſtrũ: qa ſupradixit ip̄e & Fabiꝰ ꝙ Ianꝰ ad leuã

thyberis tenuit Etruriã·Ad primũ reſpõdet Plinius in·iii·naturalis hiſtorię:ca·vi·
Thyberis inqt:antea Thybris appellatꝰ:ſed prius Albula·Et Virgiliꝰ in·viii·Enei⸗
dos ait·Tũ reges:aſperq; ĩmani corpe thybris: A quo poſt Itali:fluuiũ cognoĩe thy
brim Diximus:amiſit uerũ uetus Albula nomẽ· Tribus igiť noibus inſignis fuit·
Albula:Thybri & Tiberi·Ad ſecundũ dico/ꝙ Tiberis dictꝰ eſt a Tiberino rege Al⸗
banoꝝ:ut dicit Liuiꝰ in prĩo ab urbe cõdita:& Ouidiꝰ in·ii·de Faſtis cõfirmat dicẽs
Albula quẽ tiberim/merſus tiberinꝰ ĩ undis:Reddidit:hibernis forte tumebat aqs·
Et in·xiiii·Metamorphoſeos ait:Sed capis ante fuit:regnũ Tiberinꝰ ab illis Cepit:
& in Thuſci demerſus flumĩs undis:noĩa fecit aquę·Thybris uero dictus eſt a cog
nomine Thyberis regis Thuſcoꝝ:ut Virgiliꝰ ſignificauit & nos in·xxxiiii·qõne An
nia demõſtrauimus· Sed Albula deriuationẽ habet ab Alba Iani:de qua Ouidius
in·vi·de Faſtis ait·Sic fatus ſcilicet Ianus/& uirgã qua ſtryges pellere poſſet/A fori
ribus noxas(hec erat Alba)dedit·Et Beroſus in·v·antiquitatũ:Ianus inqt Aborigi
nibns filiã ſuã Cranã creauit reginã eiq; ſceptrũ cum alba dedit·Et hoc eſt qđ Cato
ſignificauit & Virgiliꝰ:ꝙ uerũ & uetus nomẽ thyberis fuit ſub Ianigenis Albula·ſ·
ab Alba Iani· Ad tertiũ uero queſitũ reſpondeť:ꝙ Tiberinus rex Albanoꝝ qui ab
Enea fuit decimꝰ:ſubmerſus periit in thyberi/& ei ultimꝰ nomẽ dedit/ante urbẽ Ro
mam conditã ãnis tribꝰ & ſexaginta ſupra centũ:ut Euſebiꝰ de tpibus cõſentiẽs lati/
nę hiſtorię ſupputat·Thyberinꝰ uero fuit quẽ Pelaſgi cognoĩauerũt thyberim:tpe
Theſei regis Athenienſiũ·Cuiꝰ inuincibile argumẽtũ eſt:qa Mãtho fatidica ſerui⸗
uit ſub Theſeo & Cleonte:& fugiẽs nauigauit in thuſciã ad Thyberinũ regẽ:a quo
grauida peperit Ocnũ conditorẽ Mantuę:ut oẽs tã latini ꝗ greci cõſentiũt· Quare
eodẽ tpe Theſeus Athenis/& Thyberinꝰ in Thuſcia regnabãt:& ab uno ad alterum
adnauigauit fatidica manto:ut aũt Euſebiꝰ notat de tpibꝰ Theſeꝰ regnauit ſub Pria
mo·Igiť añ Troię excidiũ regnauerũt ſil' apud Troiã Priamꝰ:apud Athenas Theſeꝰ
& apud Fanũ Volturnę Larthes thyberinꝰ/ante Mezentiũ Agillinũ: ut etiã notat
Manethon ĩ ſupplemẽto Beroſi·Quare penultimũ nomẽ thybris inditũ fuit Albu
lę añ ruinas Troię ſub Priamo/anteq; urbẽ conditã ãnis quatrincẽtis qnquaginta
& ampliꝰ qñ nõ extabat lingua latina·Et multo minꝰ ante Troiã cõditã extabat lin/
gua latina/qñ uetus uerũ & priſcũ nomen Albula erat· Qđ etiã ſic patet· Duo alia
cognomina tenuit Albula anteꝗ ſub thybri nomẽ albula amitteret·Primũ fuit Ly
dus/a Lydia gẽte bello ꝑclara:quę teſte Virgilio quondã iugis inſedit Etruſcis ideſt
Volturrenis uicinis thyberi:qm̃ ut ait Pliniꝰ in·iii·naturalis hiſtorię:ca·vi·Voltur
reni circa Volſiniũ/ſunt cognoĩe Etruſci·Etenim a fontibꝰ thyberis uſq; ad finẽ prię
medietatis ſeptẽtrionalis Turrhenꝰ Meon cõſedit & Lydas·xii·colonias poſuit: ut
Herodotꝰ ſcribit:& Myrſilus repetit: & Dioniſiꝰ Halicarnaſſeꝰ in primo li· breuibꝰ
refert·Porro Meones uenerũt tpe quo Dardanꝰ interẽpto frẽ ſuo Iaſio/fugit ĩ phry⸗
giã:ut auctor eſt Beroſus in fine antiquitatũ· Quare añ Troiã conditã Albula ce⸗
pit cognominari Lydus amnis/a gente eius accola:quali nominę quandoq; Virgi⸗
lius & poetę illũ nominãt·Sed frequẽtiore cognoĩe Tuſco:ut in ſuperioribꝰ uerſibꝰ
Ouidius & Virgilius·viii·Eneidos·Et Martialis libro·iiii·epigrãmatũ:Heſpias in
quit Tuſco lauit ĩ amne boues·Quidã dicũt Tuſcũ dictũ/quia oriť in Etruria·Sed

eadē ratione diceret Vmbro: quia orit̃ in Vmbria. Et ideo ſumēda eſt ratio a Fabio pictore ſic dicēte. Thyberis limes imperii Volturreni inter ueteres Ianū & Saturnū: qui a principe illi⁹ urbe Volturrena dictus eſt p ſincopā Volturn⁹: & ob id Tuſcus nō latinus. Sunt ergo duo cognoīa/a regia Volturrena ideſt antiqua Turrena indita thyberi/uidelicet p ſincopam Volturnus: ſine ſincopa Turrenus & Tuſcus. Hinc Varro in primo de lingua latina: Thyberis inquit ut quod caput extra Latiū Volturnus nō ſpectat ad linguā latinā/etiā ſi tranſit in uſum latine linguę. Nā Volturrena & Turrena ſine ſincopa/aut cū ſincopa Volturna & Turna: ut eſt extra Latium caput imperii Tuſci: eſt originis Etruſcę & Aramcę: ut ꝓbauimus in q̃onibus Anniis. Ita nō debent ſcribi cū aſpiratione: Turrenus: Volturrenus & Tuſcus: quia Tuſca eſt pars ciuitatis regię: ut in eiſdem queſtionib⁹ oſtendimus. Hinc ſine aſpiratione ſcribendū eſt in. vii. Eneidos ubi dicit̃. Turrenoq; boues in flumine lauit Iberas. Etenim ante omnē linguā latinā & Grecam ſub Iano fuit nomen Turrenum & ſub Hercule egyptio Tuſcum: uti copioſe ꝓbauimus ĩ queſtionib⁹ dictis: & ſuper Myrſilum. Itaq; nomina & cognomina Thyberis fuerūt Thybris ſub Priamo: Tiberis ſub rege Albano: Lydus ſub Turrheno Meone: Tuſcus ſub Tuſco rege filio Herculis egyptii. Sub Iano & Saturno Volturren⁹ ab urbe regia. Reſtat de priſco omniū nomine Albula/ quid ſignificet & unde ſit nominis origo: quod fuit quarto loco queſitū. Ad quod reſpondēt quidam ꝙ Thyberis dictus fuit Albula/a colore albo. Sed falſitas hui⁹ apparet ex duobus. Primo ex proprio epitheto: de quo Seruius ſuper. vii. Eneidos. Propriū inquit epithetū Thyberim coloris eſt flauum eſſe: ut ibi Virgilius dixit: Et multa flauus harena. Et Oratius in Oda. Vidim⁹ flauum Thyberim retortis litore Thuſco uiolente undis ire deiectum. Et Ouidius in xiiii. Metamorphoſeos. In mare cū fulua prorumpit Thybris arena. Secundo apparet falſum: quia nō extabat lingua latina/ cum Albula nomen accepit ſub Iano: ut expoſuimus: & hoc loci Cato inſinuat. Ergo Albula nomen accepit compoſitum ab ula/& Alba ſceptro Iani. Pro quo ſciendum eſt de his tribus uocabulis: Alba: ula & ulai. Alba quidem eſt nomen compoſitum ab al: quod eſt commixtio: ut diuus Hieronymus perhibet. Eban uero ut noſter talmudiſta Samuel dicebat differt ab ebal. Ebal enī/ut dicebat/& Hieronym⁹ conſentit/eſt aceruus lapidū. Eban uero eſt aceruus ex uirgis & ferro. Vn̄ ſiqs cōmiſceret lapides & faſciculū faceret: diceretur Alebal/ſiue p ſincopā Albal. Si uero ſit faſcis unus ex flagello & ferro cōmixtus: dicitur Aleban/ & p ſincopā Alban: a qua urbs regia priſcę Scythię iuxta Araxem dicitur Albina: & ei herens prouincia Albania: & ager Iani regius in duas regiones diuiſus: nomina priſca tenet. Ry Ianus & Albi Ianus: a quo Albula Thyberis. Ergo ſceptrum Iani quod dedit Cranæ erat Alba: ut Beroſus ſcribit: & Ouidius teſtatur. Alba uero eſt faſcis commixtus uirgis & ferro. Sunt enim faſces: quibus ſingulis uirgis ad flagendum ſunt incluſę ſingulę ſecures ad percutiendū: quas primus more Scythico Ianus inſtituit: ad terrendum noxios/ne turbarent aureum ſeculū. Vnde & Ouidius hoc ſignificauit dum dixit: ꝙ Ianus dedit Cranæ uirgā quę erat Alba ideſt faſcis: qua Stryges pellere poſſet a foribus noxas. Et has prim⁹ inſtituit Ianus: ut ait Cato: & dedit. xii. primis coloniis ad continendū rudes: ut ait Fabius

pictor.Dedit aūt in regia cuius pars dicitur Vetulonia:dicēte Sillio in.viii.de ea.
Bis ſenas illa dedit primas ꝑcedere faſces: Et iunxit totidem tacito terrore ſecures.
Quemlibet enim regē Lucumonē antecedebat ſuus lictor ferens faſcē uirgaꝝ & ſe/
curim:ut ait Dioniſius Halicarnaſſeꝰ in.vii.li.Sūt ergo antiquitꝰ faſces/ſicut nunc
corona & ſceptrū inſignia iuſti imperii:& ſepe Alba ſiue faſces ponūt in auctoribꝰ
ꝓ ipſo impio:& impiali re:uti eſt illud Oratii in oda. Te ſepe & albo vare fides co/
lit uelata pāno. Albus ideſt impialis toga/pānus Etruſca lingua dicebat: qua ſolū
uelari digni erāt fideles duces & ſacerdotes religioſi. Vnde apud Araxē fluuiū: ubi
teſte Diodoro cōſedit principio genꝰ humanū Sagū & ibi urbs regia condita dicta
fuit Saga Albina/& p ſincopā ut Ptolomeꝰ ſcribit Sagalbina: ideſt Saga impialis.
Primaq; huic finitima colonia & ꝓuincia Alba & Albania Scythico uocabulo etiā
a Ptolomeo & Geographis deſcribitur: ꝙ primę a Sagalbina colonię impiales illo
miſſę fuerūt.Quare nō mirū ſi regio ubi cōſedit Ianus omniū pater & rex dicta ſit
Alba Iana ſiue de more cōpoſitionis p ſincopā Albiana ideſt imperiū Iani & impe
rialis regio Iana.Extant argumēta nois tam regis q̄ imperii. Nā ubi regia eſt Iani
Volturna:adhuc Ry Iana & Ry Ianenſis dicit ideſt regia Iani. Ry enim regis uo
cabulū eſt:ut in Anniis qōnibꝰ diximꝰ.Altera aūt huiꝰ regionis pars/quę a Ferenti/
no oppido uergit in thyberim Albiana dicebat/a qua fluentū quę ī thyberim mer/
git/uſq; ad hanc etaté Albiianū dicit:quod etiā herentē thyberi planiciē Vmbriæ
cognominat Albianā. Vnde non mirū ſi thyberim Ianigenę a principe urbe regia
Volturnū:& a faſcibus Albula ideſt impiale fluentū denoīauerūt:quia ulai eſt pa/
lus:ula uero fluentū. Et hoc eſt qđ Cato intēdit contra Grecos:ꝙ nō fuit curę diis/
ut ſpurci ac nouitii Greci eſſent primi cultores Italię:quia ipſi dii & principes pri/
mi aureo ſeculo & deinceps elegerūt regionē thyberinā & eiꝰ fluentū: tanq̄ cōmu/
nē arcem & ſedē imperii deoꝝ & nō Grecorū: & noīa ſua locis fluento/& gentibus
Italię indiderūt:ut eſſet firmū argumentū atq; eternum:ꝙ gens Itala orta ſit anti/
quiſſimo tpe a deis principibꝰ orbis:& nō a Greculis nouitiis in tota rerū natura:
ut Ioſephus uocat eos in libro cōtra Appionē grāmaticū.Nā Greci fuerūt poſt cō/
ditā Troiam rudes quidā Aborigines:quoꝝ incerta eſt origo:qui pulſis Ianigenis
eā incoluerūt:dicente Strabone in Geographia Grecię:ꝙ eam antea coluerūt bar/
bari.Et argumentū eſſe ait/ꝙ apud eos multa barbara noīa manēt.Et ob id ſuā ori
ginē neſciūt:& deos a phenicibꝰ/egyptiis & Illiricis mutuati/ſuos fecerūt celū:Her
cules:Saturnos:Ioues & eiuſcemōi: primuſq; omniū qui origies & formas & ritus
Grecoꝝ eſſe ꝑclare mentitꝰ fuit Homerꝰ qui fuit heri ac nup:ut ait Herodotꝰ in.ii.li
bro:& Ioſephus contra Appionē grāmaticum. Sequit fragmentū de Hiſtria &
Alpibus Italię dicens.

Alpes oēs Italie colonias fuiſ/
ſe Thuſcoꝝ incole aſſerūt: ⁊ ab
ipſis uel ducibus uel capitibus
originū: nomia gentibꝰ ⁊ locis
indita: ut Rhetii a Rheto rege

Iā ſuperiꝰ ex Liuio ſciuimꝰ Thuſ
cos priꝰ inhabitaſſe terras duode
nis urbibꝰ Ciſapēninū ad inferū
mare: poſtea trāſapeninū miſſis
coloniis tenuiſſe oīa trāſpadū lo
ca/& ipos Alpes Italię uſq; Rhe/

Lydorũ ⁊ Veronenſes. a uera colonia Thuſca: Comenſenſes a fani regiis Volturrenis a q̄bus uallis Volturrena: ⁊ Oſci a quib⁹ Oſcela. Hiſtria quoqȝ a duce miſſo a Jano nomen retinet. At Grecorꝫ quidã ſcribunt dictuȝ ab Jſtro amne cognoīe Danubio: cui Dane gẽtes accole nomẽ impreſſere: fabulanturqȝ ramũ ex eo in Hiſtriã effluere inqȝ Hadriaticũ mergi. Fingũt alii Argonauim in Hiſtriã primũ ab Jſtro e montib⁹ humeris uectã: ⁊ in Hadriaticum demiſſam. uidelicet tãta ẽ in mentiẽdo grecorꝫ uanitas ſimul ⁊ leuitas: ut ab hiſtri oſtiis ad eius fontes immẽſa gentiũ ſpatia tranſuolarint: et amnes etiam obſtãtes tranarint: ⁊ humeris ea cõuecta ꝯnauigarint: ut etiã in Jtalia mentiẽdi ſibi loca inuenient. Neſcio Argonaui ne Greci aquas: an Argonauis humeris mõtes nauigarit.

tios. Sempronius uero etiã ciſpadanã totam Italiam ſcribit deductam a Thuſcię Lartibus Bianoro & Felſino. Ibi quecunqȝ Cato hic ſcribit: clarius digeſta leges. Sed ꝙ hic ait Hiſtriã a duce Ianigeno dictã: utiqȝ a Beroſo Caldeo qui ĩ pretio a Romanis fuit habitus exerpſit: qui in. v. antiquitatũ ſic ait. Anno Saturni Babilonici patris Beli. xxvii. Tuyſcõ Sarmatas maxĩos populos fundauit: & Meſa cũ filiis Iſtri priſcos Meſios poſuit/ab Adula mõte uſqȝ Ponticã Meſemberiã. Eos miſſos fuiſſe a Iano ex Scythia ĩ Italia ſuperius ſcribit/de quibus in comentariis Beroſianis copioſe ſcripſimus. De Danubio uero qui & Iſter: Plinius in. iiii. naturalis hiſtorię ca. xiii. Iſter inquit ortus in Germanię iugis montis Arnotę ex aduerſo Rauci oppidi Gallię: multis ultra Alpes milibus: ac ꝑ innumeras lapſus gẽtes Danubii nomĩe imenſo aquarum auctu/ ubi primũ Illiricum alluit Iſter appellatur: ſexaginta amnibus receptis: medio ferme numero eorũ nauigabili: in pontum Vaſtis ſex fluminibus euoluitur. Ex his patet ꝙ ab Iſtro fluuio non dicitur Italia Hiſtria: quia non dicitur Iſter amnis/ niſi remotiſſimus ab Italia ubi Illiricum alluit: ut dicit Plinius.

Ergo a capite aliquo originis dicto Hiſtro & miſſo a Iano tum prouidenti Italiæ: ut Cato iſinuat: nomẽ accepit Hiſtria. Itẽ libro tertio ca. xix. Iſtriã inquit cognoĩatam a flumĩe Iſtro in Hadriã effluẽte e Danubio amne/eodẽqȝ Iſtro: ex aduerſo Padi fauces cõtrario eorꝫ ꝑcuſſu/mari ĩteriecto dulceſcẽte/pleriqȝ dixere falſo: & nepos Corneli⁹ etiã Padi accola. Null⁹ eni ex Danubio amnis ĩ mare Hadriaticũ effũdit̃. Deceptos credo: qm̃ Argonauis fluĩe ĩ mare Hadriaticũ deſcẽdit/nec ꝓcul Tergeſte

Nec iam conſtat quo flumine/humeris trauectam Alpes/diligentiores tradunt ſub
iſſe Iſtro·& cap·ſequente/Pola inquit nunc Iulia:quondam a colchis condita · Er-
go a Scythis:ut Cato & Beroſus indicant·Sequitur fragmentũ de regione Venetia
rum his uerbis·

Venetia eſt omnis ora circũ ſi-
num maris poſt Hiſtriaꝫ uſqꝫ
oſtia Padi. Quibuſdam placet
a Tylauento illos exordiri. Nã
Tauriſanos Perſe gentem ab
Api duce conditã aſſerũt. Ve-
netis cunctis prima origo phe-
tonthea eſt:que grecis occaſio-
nem mentiendi de phetonte et
Eridano ꝓbuit. Poſteriꝰ mix-
ta his nobilis ſtirps Troiana:
a quibus Patauiuꝫ ſuo condi-
tore inclytum.

De ora Italiæ Veneta plura etiã
Sempronius dicit· Pheton uero
pater Lyguris non fuit Grecus:
ſed qui ab egypto in Acticam:&
ab Actica in Italiã primas colo-
nias tranſportauit ante Enotriũ
& omnes Grecos:ut Cato ſignifi
cabit in his fragmentis· Contra
quod dictũ Catonis obſtrepit in
primo libro Dioniſius Halicar-
naſſeus:dicens Catonẽ ſimilia fa
bulis texere·Sed iã Cato reſpon-
dit· Vincam inquit Grecorũ ne-
quiſſimũ & indocile genus : qui
litteris ſuis omnia corrũpũt:pu-
detqꝫ mutuari a grecis rationem
Italię: ut ait Pliniꝰ·De hoc Phe-
tonte ample tradit Beroſus : quẽ
Cato ſequitʳ :& nos in eius comẽ-
tariis expoſuimus· Itaqꝫ lõge ante Pheton in Lyguria & uſqꝫ Tylauentũ colonias
poſuit:& ſi paucas ante Troiã conditã·Poſt Troiam uero euerſam Antenor & Tro
iani quidã in Venetias migrauerũt:& ideo Cato dicit ꝙ poſt mixta eſt illis Troia-
na nobilis proles· Vnde in·iii·libro naturalis hiſtoriæ ca·xx·Plinius: Venetos in-
quit Troiana ſtirpe ortos:auctor eſt Cato. Nõ deſunt qui ab Enetis Aſię putẽt· Be-
roſus uero a duce Phetonteo Eridano/circa Padũ poſitas colonias aſſerit:& ab aliis
poſteris Phetontis Eneto: Tyla:& uento: Venetos omnes:a cuius regiõe poſtea Ve
netię urbs clariſſima nomen accepit:ſicut ab agro ueteri Ogygiano/ caſtrũ ibi poſt
ea conditũ Ogygianũ inter Senas & Aretiũ dicitur:& Vetulonię fons nouus Sipa
lis a Sipali uico Cybelis nomẽ poſteriꝰ habuit·Q uę uero greci mẽtiuntʳ de Phetõte
& Eridano:ſcripſimus in comentariis Beroſi·Sequitʳ fragmentũ Catonis: hoc pre-
notato: ꝙ Tauriſci ſunt Norici ut Pliniꝰ notat in·iii·naturalis hiſtorię ca·xxi· qui
prius Carnos· Et hi Tauriſci ab Api ideſt Tauro noiati/qui eo ad fontes Iſtri uici-
nos uenerat:ut Diodorus dicit in primo libro eſſe ſcriptũ in colũna Oſiridis Iouis
Iuſti:qui & Apis: & ab eo loco uocatus eſt ab Italis contra gygantes/ quibus bellũ
per totũ orbem indixerat:ut notat Beroſus in·v·antiquitatum·Et Diodorus in·vi·
aſſentit dicens Ioui Iuſto fuiſſe patrẽ impiũ:& ipſum omnibꝰ facinoroſis & impiis
per totũ orbem indixiſſe bellum: & uti Macedones circa Palenẽ in Macedonia il-
lum iuuerunt:ita Itali ſibi affuerunt in campo Phlegreo:quẽ poſteri Cymeũ dixe-

runt: & ob id conſenſu totius orbis Iouis Iuſti Saluatoris cognomina promeruit. Itaqꝫ a fontibus Iſtri & Noricis Apis Oſiris Iuppiter Iuſtus in Italia triumphauit & a ſe Apeninā dixit: ut Beroſus ſcribit: & Antiochus atqꝫ Cato teſtant̃: & Diodorus quaſi per protocollum aſtipulat̃. Sūt Oſiridis ueſtigia multa in Vetulonia: nedum in tota Italia. Ab his Noricis Oſirianis Tauriſanis/cōdita eſt urbs clara Tauriſium: ut nomen arguit: quam corrupte proferūt Triuiſiū. Nūc ſequitur fragmentum Catonis de tranſpadana Gallia/ita dicentis.

Omnia ſub Alpibus trāſpadana loca priſci conuene Thuſci miſſis coloniis tennere: ab hiſqꝫ multa loca nomina retinent. Plura deleuerūt galli: qui primi Arunte Cluſino duce alpes tranſcenderunt: ⁊ ſenſim ab oī gallia ciſalpina Etruriaꝫ pepulere: ab hiſqꝫ nomē ſortita retinet gallia ciſalpinā qua Mātua ſuo cōditore Ocno Bianoro et Thuſcoꝝ rege illuſtris. Penetrauere tranſalpes Boi: Senones: Inſubres: ⁊ alie gallie trāſalpine gentes. Gallia ciſpadana olī Bianora a uictore Ocno: poſtea Felſina dicta uſqꝫ Rauēnā: nūc gallia Aurelia ⁊ Emilia a Romanis ducibꝰ nomen habet. Princeps metropolis Felſina primū a rege Thuſco conditore. Inde a ſucceſſore Bono Tuſcanienſi Bononia dicta. Spiretū padi oſtiū a Pelaſgis conditoribꝰ Spyra dictū: ⁊ a Diomede inſtauratū. Nouaria

De tranſpadana regione diximꝰ in comētariis Sempronianis. Veteres Galli Italiæ & primi Galli qui tranſcenderūt Alpes Italiæ: & primi Galli qui ſuperato Apenino uenerūt in Thuſciā: & cremauerūt urbem Romam: differunt. Veteres enim Galli ab inundatione dicti fuerūt Ianus & Ianigenæ patres primæ & antiquiſſimæ prolis Italiæ Vmbrorum ante Nynum/ aurea prima etate/ quę ſata eſt poſt diluuium uti expoſuimus pluries. Hii fuerunt ante urbem crematā ferme duobus milibus annorum: ut in emendata chronographia patebit. Galli uero primi qui tranſcē derunt alpes Italię a Galathe filio Herculis dicti ſūt Celtę quos uulgo Francigenas dicimus. Venerunt autē in Italiā teſte Liuio in. v. ab urbe cōdita/illecti dulcedine uini ab Arunte Cluſino/ in ultionē ſtupratę a Lucumone tū potēte uxoris: anno ante crematam urbem ducenteſimo/ tēpore Tarquinii priſci: & poſt aureum ſeculū paulominus Mille quincentis annis. Hii tranſcenſis alpibus ſenſim/a Tranſpadana regione primū pepulerunt Thuſcos ab imperio: deinde a ciſpadana/ donec Rhetus ab eis pulſus etiā a ciſpadana/ coactus eſt du-

ante ab Herculis egyptii noĩe
Lybia: τ a cognoĩe Aria egyp-
tio uocabulo Leonina: ſed a Ly
guribꝰ iſtaurata: nouaria dicta
eſt. Olanũ ante ab thuſcoꝝ du-
ce: qui cuz Oropiis coloniis ibi
primꝰ inſedit: quoꝝ origo incer
ta uti Comi: Bergomi Lycino-
fori: τ aliquot circa populoruz:
inde ab inſubriũ pricipe nomi-
ne Medo adaucta: Mediolanũ
nomẽ ſeruat. Padus ante a du
ce coloniaꝝ Eridanus: ſed a pro
funditate Botigon ab Etruſcis
τ Botigũ a Lyguribꝰ: τ a circa
arbore Picea: Gallice Padus
nũcupat᷑. Poſt Padi oſtia Ra-
uẽna: Sabina ſtirps. Interiit
Saga oppiduz Etruſcoꝝ: uti τ
Atria: a quo mare Atriaticum:
qđ nũc Hadriaticũ. Gallia fla
minia a Rauẽna ad Ariminũ: a
comitibꝰ Herculis condituz: a
quo cognominat᷑. Ab eo ad An
conam Senegallia a Senoni-
bus dicta pulſis Etruſcis: nũc
Gallia Togata.

¶ Sequitur fragmentum hoc paruum.

Ancona prius Picena uocabu
lo etruſco ſil᷑ τ Aboriginũ dicta

cere colonias Thuſcas i Rhetios
ut omnes hiſtorici conſentiunt.
Ita ob ſtuprũ unius femellę: per/
ditũ eſt imperiũ Thuſcoꝝ in to/
ta Gallia Ciſalpina: ab eis ſic dic
ta: & tandem a Longbardis uic/
toribus Longbardia & per ſinco
pam Lombardia. Sunt aũt Lõg
bardi Germani: ut patet in Pto/
lomeo. Galli uero qui occupaue
runt Imperium Thuſcoꝝ in Al/
pibus & tota Lombardia: ab eis
Gallia Ciſalpina dicta: fuerunt
Boi. In ſubreſ: & Senones: q mul
tis oppidis mutauerunt nomina
Ergo origo totius Italiæ tranſa/
penninæ que uulgo Lombardia
dicitur: etiam uſq; Anconam: nõ
eſt greca ſed Thuſca & Pheton/
tea mixta cum aliquot ex finiti/
mis Gallis/ & Germanis. Ex Gre
cis uero: qui dicent᷑. Nam Vene
tiis mixta proles Troiana Thuſ
cæ originis eſt a Dardano Thuſ
co. Particulares uero urbes ſunt
heę. Mantua a Larthe Thuſco
tranſpadana metropolis Etruſco
rum tranſpadanorũ ſola reliqua
Et in Ciſpadana urbs Bononia:
Felſina dicta cum eſſet princeps
Etrurię Ciſpadinę. ut Plinius no
tat in. iii. naturalis hiſtorię. cap.
xvi. & . xx. Mediolanum: ex quo
nomen utriuſq; ducis retinuit/ ar
gumentum eſt: non armis ſed co
muni concordia & ſociis armis/
ibi a Thuſcis & Gallis imparatũ
eſſe. Spyra oppidum/ in oſtio Pa
di a Pelaſgis conditum/ ſed inde
damnati & eiecti: ut teſtatur Di
oniſius Halicarnaſſeus in primo li. Inde inſtaurata a Diomede preualẽs ut creditũ
eſt Delphicis theſauris: ut refert Cato i. iii. naturalis hiſtorię ca. xvii. De eo uero qđ

ait de Nouaria & Como:ſic dicit Plinius in eodem lib.ca.xviii.Vercelle lybiciorũ/
ex Saluis ortę Nouaria ex Verta macoris uocantiorum/non ut Cato exiſtimat Ly/
gurum.Et item.Inſubres cõdiderunt Mediolanum.Orobiorum ſtirpis eſſe Comũ
atq; Bergamũ & Lyniciforũ/& aliquod circa populos autor eſt Cato: ſed originem
gentis ignorare ſe fatetur:quam docet Cornelius Alexander ortam e Grecia/inter/
pretatione etiam nominis uitam in montibus degentibus.Hec Plinius.Vult ergo
Plinius ꝙ nõ Lygures/ut Cato/ſed Alpini Vocantii Vertamacori cõdiderint No/
uariam:Verum exiſtimo eas primum ab Alpinis Thuſcis coloniis tam Vercelles
q̄ Nouariam conditas/quia primi omniũ tenuerũt Alpes: Deinde a lybio Hercule
egyptio adaucte:Vnde & Lybici etiam a Ptolomeo nominat̃ tota utriuſq; regio:&
Aria ideſt Leonina ſicut Arnus & Lybarnus Muſarnus ſunt cognomina Herculiſ
cõdita ab Hercule:& ultimo inſtaurata a Lyguribus:dicta/ eſt noua Aria ideſt Le
onina noua ſiue noua Herculea.Orobioꝝ gẽtis originem Cato dicit eſſe incertam
propter argumentũ uocabuli orobios qđ poteſt eſſe grecę uel Etruſcę originis.Gre
ce enim oros mons & Bios uictus & uinens dicunt̃: & ita Orobii ſunt uiuentes in
montibus a quibus ſunt Comenſes & Bergomenſes:& ita eſſet illis aduẽticia & no/
uicia Grecula origo/ut Alexander arguit a greci uocabuli origine. Sed modeſtius
locutus eſt Cato dicens:Eſſe ambigue originis/quia orobium etiam eſt nomen Sa/
gum Arameum quoꝝ lingua utebant̃ Sagi Ianigenę.Nam oros etiam apud Ara/
meos & Hebreos Talmudiſtas eſt mõs:& bit filius uel filia.Hinc Orobii filii mõ/
tiũ qui montes incolunt & alpes & ab his fuerunt Comẽſes Bergomite & eiuſcemo
di:quia Thuſci prius alpes poſtea ſubſidentem Oram coluerunt.Cum ergo Alex/
ander cornelius dicit:eſſe grecę illos originis:hoc negat̃.Et cum probat ab origine
uocabuli greca/quod eſt ualidiſſimũ in hiſtoria argumentum:hoc non iuuerit/qa
ut ait Cato/Oropium nomen eſt incertę originis cum tam Grecę q̄ Aramcę ſit ori/
ginis.Nunc uero regula ſuccedit/ ꝙ ubi eſt nomen Barbarum: ibi origo prius fuit
Barbara/etiã ſi id nomen poſtea effluxerit in linguam latinam uel Grecã: ut Veſta
eſt nomen Arameũ/ab Eſta qđ eſt ignis uel flãma ut Talmudiſtę phibent:& efflu/
xit poſtea in linguam Grecã. Vnde ab Eſtomę Veſta Grece deriuatur. Et tñ Veſta
uxor Iani non fuit Greca origine ſed Barbara.Nec mirum ſi Greci multa nomina
a Barbaris mutuati ſunt:ut Strabo ſignificat in Geographia Grecię:quia ut arguit
Barbari prius incoluerũt Greciã:& lingua Barbara eſt antiquior q̄ Greca & latina
Quã ob rem cum prius ſit Orobiũ nomen Etruſcum q̄ Grecũ : & certa ſit hiſtoria
Thuſcoꝝ ab initio cõuenam prolem eſſe Alpinos ſimul & omnia trãſpadana loca/
& nõ aduenã Greculã:cõſequens eſt:ut Orobii ſint iidem & cõuenę Thuſci Alpiũ
incolę. Vnde Sempronius & in ſuperiore fragmento tertio ab iſto/Cato/Comenſes
retulerũt eſſe Volturrenę regię originis/ab argumentis certiſſimis lacus coꝝ Larii/
& uallis Volturrenę adhuc apud eos dictę. De Padi nominis origine ſic ait Plini⁹
in.iii.naturalis hiſtorię ca.xvii. Metrodorus inquit Sceptius/dicit:qm̃ circa fontẽ
multa ſit arbor Picea/quę Pades Gallice uocetur: Padum hoc nomen accepiſſe: &
Lygurum lingua amnẽ ipſum Bodingũ uocari:qđ ſignificet fundo carentem. Cui
argumento eſt oppidũ iuxta Induſtria:uetuſto nomine Bodinco Magum:ubi pre

cipua altitudo incipit• Ariminū a comitibus Herculis dicit conditum:probatqꝫ a
cognomine qđ eſt ualidiſſimū in hiſtoria argumentū• Ar enim uel Ari eſt cogno-
men Herculis egyptii: quoꝝ lingua ſimul & Hebrea & Aaramea ſignificat leonē•
Iminim uero teſte Talmudiſta Samuele & diuo Hieronymo uocabulo Himenus
ſignificat ipſe numerat feſtinātes• Hinc Ariminim Aramee: eſt id quod latine leo
ſiue Hercules ipſe numerās feſtinātes/ſcilicet ad expeditionē contra tyrānos Italię
Quidā Ariminū:quia nō habent aliud ad latinā originē recurrūt: quaſi prius fue
rit latina lingua q̄ nobilis & antiquiſſima Barbara: & oppida ſplendidiſſimæ anti
quitatis:aut nouitia aut Grecula faciunt:& quidē falſo•Plinius in•iii•naturalis hi
ſtoriæ:ca•xvi• etiā illi amnē Ariminū aſſignat: quia p̄cipue amnibus noīa indide-
bant ueteres:quaſi īmortalius duraturis• Reſidua quę in hoc fragmento deficiunt
reperies in Sempronio/& comentariis noſtris ſuper eū• Sequitur autem fragmen
tum aliud Catonis his uerbis•

Galliaꝫ Togatā pꝛimi coluere
Lyburni ⁊ Siculi:quos pepu-
lere Vmbꝛi:hos Etruſci trecen
tis et amplius eoꝝ ualidiſſimis
oppidis iuſti moꝛe belli expug-
natis. Eos tandē uicere Galli.
Piceni lingua Etruſca genꝰ ſa-
crū dicit̄ oꝛti a Sabinis. A Pi-
cenis ad Garganū montē aliis
⁊ aliis tēpoꝛibꝰ diuerſe gentes
tenuere. Marſia duce Lydoꝛū
in quibꝰ Aſculū. Pꝛecutii:in q-
bus Hadria ſiue Atria. Veſti-
ni: in quibꝰ Amiterni. Marru-
cini ⁊ Peligni in quibꝰ Curſel-
lum. Oꝛton ⁊ Sulmo. Frenta-
ni pꝛimum a Lyburnis ⁊ Dal-
matibꝰ:inde bis pulſis a Thuſ
cis oꝛti: quoꝝ lingua Larinum
metropolī uocauerūt: ideſt no-
bilem pꝛincipeꝫ. Laronē enim

Conſtat Plinium in•iii• natura-
lis hiſtorię multa exhoc loco mu
tuatum a Catone• Vnde ca• xii•
Brunduſio conterminus pedicu-
lorum ager/nouem adoleſcentes
totidemqꝫ uirgines ab illiriis tre
decim populos genuere•Et infra
Laritium:Diternia Tifernus am
nis:inde regio Frentana•Et cap•
xiii• Alia a Catone oppida genti
bus aſſignat dicens• In ueſtinis
Angulani:Sabinoꝝ Amiternini
Gelianus inquit autor eſt: Lacu
Fucino hauſtum Marſorum op-
pidum Archipe:cōditum a Mar
ſia duce Lydorum• Et item cap•
xiiii• Piceni orti ſunt a Sabinis
uoto uere ſacro•Et in ca•ſequēte•
Circa inquit Ariminum ab An-
cone:Gallica ora incipit:Togata
Gallia cognomine:Siculi & Ly-
burni plurimi tenuer̄ in eius tra
ctu in primis Palmenſem/Precu
tianum Hadrianumqꝫ agrum•
Vmbri eos expulere:hos Etruria
hanc Galli•Vmbrorum gens an
tiquiſſima Italię exiſtimatur: ut
quos Vmbros a Grecis putēt di-
ctos:qꝫ in undatiōe terraꝝ:hym

Etruſci ⁊ Larunē ⁊ Arunē uo-cant nobilē principez. Inde in tranſpadana Lariū lacum: ⁊ in Thuſcia Larones amnes: ⁊ A-runes colonie: et uiri Arunes: quos Thuſci ſecunda declina-tione: Romani ⁊ greci ſicut At-las tertia declinant ⁊ proferūt Aruntes.

bribus ſuperfuiſſent. Trecēta eo-rum oppida: Thuſci debellaſſe reperiunt̃. Hec Plinius. In hac Vmbria & hoc capitulo Plinius enumerat. Hyſpellum: Tuder: Fulginates: Menaniates. Spole-tum: Ameriam qui proprie Vei-lumbri: ideſt a Veis priſcis Vm-bris orti/a Ptolomeo & Geogra-phis uocantur/uocabulo uero E-truſco. Et ideo argumentum ma-ximum eſt/ab origine nominis uetuſtiſſimi Etruſci: eos fuiſſe pri-mam omniū & uetuſtiſſimam ueteꝝ Galloꝝ Ianigenoꝝ prolem/in Sale Vmbrone ortam/cuius adhuc amnes Veios uocamus & montem Veiocum. Hinc plures eti-am eos cum Thuſcis cōnumerant. Quod uero ex antiqua Thuſcoꝝ gramatica re-liquit nobis Cato eſt: quia Arunus & Laronus & Atlaus ſecunde declinatōis apud Thuſcos erant: Apud uero grecos & Romanos tertie: ut Aruns Aruntis: & Atlas Atlantis. Ex quo patet facile inuentu eſſe: ubi ſint in Thuſcia: quos Plinius in .iii. naturalis hiſtorię uocat Arūtinos ueteres: Aruntinos fidētiores: & Arūtinos Rul-lienſes. Sunt etenim ubi manent uocabula Etruſca: Arunes & Larones. Et in Sa-batia quidem non procul Roma/lacus Sabatinus emictit amnem laronem/a quo oppidum Amnilara non Anguillara dicitur. Hii igitur ſunt Aruntini fidentiores a Sabatio Sancto Fidio dicti: qui populos in regione condidit: ut in comētariis Be-roſianis diximus. Alter uero amnis Laro eſt/qui per Rullianam regionem/primū/inde montem Atho preter fluens in mare mergitur. Et ideo Aruntini Rullienſes dicuntur: & non Iulienſes/ut ridiculoſa impreſſio dicit. Aruntes uero ſenes ut Vir-gilius uocat: ſiue Aruntini ueteres ut Plinius loquit̃: hii ſunt Volturnę camillarii ut poſtea uidebitur. Sequitur fragmentum Catonis: hiis uerbis.

A Gargano ad Brundusiū co-luere Celii: unde Apuli Daunū Apuli Boi: in quibꝰ Arpe: Ca-nuſiū Barariū. Sub his Ape-ninus ex tranſuerſo diuidit in duo fines italie quos inter Ta-rentinus ſinus iacet. Circunqz ipſuz undiqz e magna Grecia Ad orientē uero magne grecie

Plinius in .iii. naturalis hiſtoriæ ca. vi. Greci inquit/genus in glo-riam ſui effuſiſſimum: Italię quo-tam partem appellauerunt mag-nam Greciam. Inuenerunt igit̃ in aliquota paruaqꝫ portiuncula Italię locum: ubi aduenæ Greci ab ipſis Italis excepti ſuum nom̃ indiderent: quo facilius mentirē-tur/etiam reliquas partes Italiæ a ſe ortas fuiſſe. Porro de tempo-re quo uenit grecus Enotrius/li-cet magno impetu contra Cato-

pars eſt cenotria Archadum:⁊
Calabri priꝰ Auſones: ad quos
Greca uerboſitas fert ueniſſe
primã grecoꝝ claſſem ãnis fer-
me quatrincentis ante ruinas
Troie:cũ Enotriũ ducẽ Archa
dũ poſt Troiã conditã adnaui-
gaſſe ĩ Calabriã tradat Anthio
cus ſiracuſanꝰ:et circa orã ma-
ritimã poſuiſſe colonias. Et ut
partius mentiantꝰ Greci:ab eo
quondã dictã Italiã Enotriam
ſcribũt:cũ ab initio Italie a ue-
tuſtiſſimo rege ſabinoꝝ ⁊ Etruſ
coꝝ penes quẽ erat imperium
id nomen ſortita fuerit.

A leucopetra ad Sarnũ amnẽ
uicinũ Neapoli tenuere diuer-
ſi populi Umbri:Itali:Samni
tes:Siculi:Peuccini:Picẽtini
⁊ Etruſci:quoꝝ urbes ſũt Clu-
ſium:Peſtũ: Elea nunc Uelia:
Inter amnẽ Uolturnũ ⁊ mon-
tes Apenini. Sabelli ſunt pro-
les Sabinoꝝ:ut nomẽ eſt argu
mento:a Latinis Samnites: a
Grecis Saunites appellati.

nem & alios Dioniſius in primo
libro inuehatur:tamẽ Catoni &
antiquiſſimo Anthioco Siracu-
ſano magis creditur de antiqui-
tatibus & ęnotriis:ut oſtẽdimus
ſupioribus comentariis:& in his
que ſupra Myrſilum & Sempro-
nium explanauimus:Nunc ad a
liud fragmentum conuertamur:
quod hoc modo Cato ſcripſit.

Hoc fragmẽtum ualde diminu-
tum eſt:& ideo in Sempronio re
quiratur Leucopetra eſt ultimũ
Italiæ/e regiõe Siciliæ a qua uer
ſus interius litus & mõtem Ape-
ninum tenuerũt hii qui uenerũt
ex Vmbria:& Etruria / & Sicilia
cum Italo:& item ex Enotria cũ
Peuccio Archade fratre Enotrii:
& Samnites qui e Samnio uene
rũt duce Lucio a quo Lucani di
cti fuerunt:ſicut a Bruto Vmbro
Brutii:& Piceo Etruſco Picẽtini.
Supra docuit declinare Cato: ut
qđ Etruſci ſecunda declinatione
dicebant Piceus·picei: Latini in
tertia Pices picentis protulerunt
Dicit autem Sabellis eſſe argu-
mento nomen/ ꝓ ſint proles Sa-
binorum:quia omne nomen de-
riuatiuum & diminutiuũ/origi-
natꝰ neceſſario a primitiuo & in
tegro.Ergo quoniam diminuti-
uum & deriuatiuum eſt Tuſſa
Nana & Tuſcanella/a Para Tuſ
ſa & principe Tuſca: neceſſario
conſequens eſt:ut Tuſſa Nani & Tuſcanelli ſint proles Tuſſæ ſiue Tuſcæ princi-
pis a qua Plinius Tuſcanienſes uocat. Sequitur fragmentum.

A Thyberi ad Sarnũ incolue-
re primi Aborigĩes proles Um

Qui populi tenuerint Campani
am ueterem & nouam & a Thy-
beri ad Sarnum / exponit Cato.

broꝛum. Princeps his urbs uetuſtiſſima Camerena a Cameſe condita: non pꝛocul ubi poſtea Alba Thuſci his admixti: Oſci qui nūc Capuani. Voloſci quoſ uocamus Volſcos: quibus metropolis fuit Anſur nūc Taracina: Stabia: Anitini: Hoꝛtenſes: Longbani: Oſcoꝛi: Macrani. Auetini latie Grauiſce. Picenti: Soꝛani: Pherentinates: Phꝛegenates: Sāgnini Thuſculani: Certinenſes: Vꝛſentini: Volcentani.

Primi fuerūt primi Aborigines. Sane Aboriginum triplex gen⁹ extitit. Vltimum fuerūt circa aduentum Enee Itali conuenę quibus admixti aduenę in certis ſedibus uagabantur: & latrocinio uitam agebant: de quibus loquitur in Catellinario Saluſtius: & Dioniſius in primo libro. Hii latine Aborigines ideſt abſq; certa origine dicti ſūt: quia nemo his aſſignauit eam. Secundū genus fuit ante hoc in magna Grecia/ dicti Grece Aborigines ꝙ e montibus Archadię cum Enotrio uenerunt. Vnde & Cato & Dioniſius in ſupradicto libro aiūt: Aborigines fuiſſe Grecorū genus. Tertium genus fuit aureo ſeculo/ uocabulo Etruſco & Arameo dicti Aborigines. Tres dictiones ſunt/ Ab/ideſt pater: Ori/ideſt foramen & cauea: Genos/ideſt poſteritas & proles: ut periti Talmudiſtę & diuus Hieronymus exponunt. Hinc Aborigines eſt paterna cauea nata proles: quoniam priſcis aureo ſeculo edes erant antra & tugura/ & cauę quercus: ut Ouidius in primo Metamorphoſeos inſinuat: & Virgilius in .viii. Eneidos dicit de eis. Gens uirum truncis/& dura robore nata. Et de hac dicit Cato ꝙ fuit prima Vmbrorū proles. Ianigenę enī Galli ueteres/fuerunt patres omniū: & prima eorum proles antiquiſſimi Vmbri: ut ſupra expoſuimus. Hii uero Vmbri genuerunt Aborigines priſcos: a quibus alii orti ſunt in Italia priſca/ideſt circa Thyberim quę fuit priſca Italia: ut ſupra Fabium pictorem expoſuimus. Et hoc pacto intelligitur ꝙ Aborigines dicti ſunt/a quib⁹ fuit aliis origo Italię ſubaudi priſcę. Alioquin non ſtaret: quia ante eos inueniunť Vmbri antiquiſſima & prima Italię proles: & ante Vmbros inueniuntur patres eorum Galli Ianigenę ueteres. Et de hac priſca Italia intelligitur/ quod Iuſtinus ait ultimo Epithomatum: Primi inquit qui tenuerūt ſedes Italię fuere Aborigines: quib⁹ rex fuit Saturnus iuſtus. Sed ante Saturnum fuit Cameſes Saturnus Egypitorum ut aſſerit Beroſus: & Cato/& Iginus & Macrobius in primo Saturnaliū. Hic enin Cameſes qui & Saturnus Egyptiorum/ regnauit in Lybia: & Sicilia/ & Italia: ut Beroſus ſcribit: & Diodorus in quarto libro conſentit. Vnde & ab eo Cameſe Cameſenas/quę & Camerenæ urbes inuenimus conditas in Lybia/Sicilia/& Latio & Vmbria. Eſt enim Cameſena in montibus: Et in Latio circa Albam fuit Camerena quam expugnauit Romulus: urbs Aboriginum uetuſtiſſima: ut in ſecundo libro ſcribit Dioniſius: & hoc loco Cato inſinuat. Nec te moueat ꝙ loco .s. poſteri po

ſuerunt·r·ut Cāmeſes & Cameſena dixerunt Camers & Camerena:quia hoc fuit in
uſu antiquis/ ut oſtendimus in queſtionibus Anniis· Hii igitur fuere prima Latii
& Campanię origo/& nō Greci· Poſtea aui eorum Thuſci/mittebāt colonias & ita
multas regiones tenuerūt a thyberi uſq; ad magnā greciā:ut ſup Semproniū oſten
dimus·qui uero ex thuſcis colonias miſerūt hoc loco narrat Cato:& Plinius in·iii·
naturalis hiſtorię a·vi:ca·paſſim in regionibus eoſdē enumerat:quoꝝ etiā exponer̄
origines nō pigebit·Thuſculanos a Thuſcis dictos/nom̄ accuſat·Sagnini Thuſci
ſunt in Sabatia/qbus amnis eſt dictus adhuc Sangninaia a Sangni gentili Sabi·
Et itē Sangnina eſt oppidū Volturrenę nūc Viterbi:in regiōe adhuc dicta Sangni
naia/cuius lōgitudo eſt a ſcā Maria Sangninaia ad ip̄m oppidū ferme deletū San/
gnina:circa celenū·Phregenates item ex phregene una ex·xii· principibꝰ urbibus
Iani:de qua ſupradictū eſt·Pherētinates:a ferentino Troſſulo oppido Othonis Ce
ſaris/ut memorat Suetonius in eius uita·Diſtat a Vetolonia nūc Viterbo/ qnto mi
liario·Sorani:Thuſci ꝑmanēt/uerſus mare/ad ius Senenſiū nūc ꝑtinētes·Picenti a
duce Etruſco:ut ſupra expoſuimus·Nuetū nūc Cornuetū/ diſtat a Volturnę fano/
uigeſimo lapide·Inſcriptio eoꝝ/uocabulis & lr̄is Etruſcis/uocat eos Nuetinos/ideſt
latine Grauiſcos·Qđ uero poſtea additū eſt cornuetani:ab inſigni eoꝝ corno arbo
re factū eſt:ut in qōibus anniis explanauimꝰ·Volcētini:a Volcen urbe una ex· xii
principibus dicti:nom̄ eſt argum̄to:ſicut & Cercinēſes colonię/ a Cercine portione
Vetulonię dictę:de qua Cercine:in queſtionibus anniis diximus· Hii tenuerūt ul
timum Italię ꝓmontorium/ a quibus nomen accepit: & cuius meminit Plinius in
iii·naturalis hiſtoriæ capitulo·xi·Cercinum inquit eſſe longiſſimū Italiæ promon
torium/aliqui exiſtimant·Senes noſtri Aſcreani ferunt fama teneri/tantæ maieſta
tis olim fuiſſe quod nunc dicitur Viterbum:ut etiam maleficos ab ultimis Apulię
illos traheret ſuppliciis afficiendos· Standum eſt autem famæ ubi uetuſtas dero/
gat certam fidem:ut ait Liuius in·vii·ab urbe cōdita· Verum nec fides abeſt/Lucu
mones quibus tota Italia ſubiecta erat : in fano Volturne reſidentiam habuiſſe: in
cuius ꝑte Vetulonia Cercinę ē/a qua Lucumonias Cercinas colonias inextima Ita
lię miſerūt·Vrſentini:nō dubiū a Tuſcoꝝ familia Vrſa nominati·Argumentum a
nomine/in uico Thuſco Romę Vrſam familiā cōſediſſe/ & ob id Romāos Vrſinos
& antiquiſſimos eſſe:& Tuſcaniēſes ſimul/& uici Thuſci colonos: Anitini:ab Ani
tinenſi agro in Tarquinenſi·ſicut Longhani & Oſcori/a Familiis Vetulonię dicti/
quoꝝ predia etiam etas noſtra uocat campum Oſcuꝝ & longhū·Vnde in Tuſca/
uicus longhus eſt/a quo in uico Thuſco Romę eſt uicus longhus:uti ſup Fabiū Pi
ctorem & in anniis qōibus diximus·Oſcora quidem familia/dicta ab Oſco Larthe
a quo poſiti Voloſci ſiue Antiqui Oſci & poſtea Oſci/qui & Capuenſes/ut exponit
Seruius ſuper illo carmine Eneidos:Oſcorumq; manum· De his omnibus memo/
riam facit etiam Plinius in·iii·naturalis hiſtorie· Nam cap̄·vi·ſparſim numerat a
Thyberi ad Sarnū:Sorā:Ferētinates:Phregenates:Sangninos:Thuſculanos:Ani
tinū:Hortēſes:Taracina oppidū/ligua Volſcoꝝ Anxur dictū:Oſci:Volſci:& a Sur
rena auguſtali Surrentū:Nuetanos uero Pliniꝰ ꝓlatiōe Romana Nubetanos ꝓfert

qm̄ Nuctū Nubetū & Grauiſcū aerem dicūt Etruſci: ut in interptatione Cornuetana docuimus. Si copioſius de Etruſca origine queris a Thyberi ad finem Italię. Lege Semproniū cum noſtris comentariis. Sequit̄ fragmentū Catonis.

Roma principio ſui paſcua bobus erat. Circū thyberim ſeptem rupes ſibi ppetue ī Ernid do ſuccedētes: cauis paruis diſtincte erāt: ſub qb⁹ alueū thyberis qn̄qʒ egreſſus paludes ī planiciē rupib⁹ ſubſidentē īferebat. Saturn⁹ prim⁹ incoluit Capitoliū: Italus Auentinum: Roma palatiū. Celius cū Tuſcis Celiū & Diminalē: Romul⁹ cū palatio: in quo quadratā Romam condidit etiā Exquilinuʒ tenuit ab Excubiis dictū: quas illi Lucumo dedit more thuſco xii. littorum ideſt trecentor̄ armatorū ad cuſtodiam corpis ſimul & dignitateʒ: quia Tacius non erat ſine ſuſpitione in fide ſocietatis.

Etruria olim Italie prīceps ab eor̄ metropoli regia ſic cognominata: a Thyberi in Macraʒ diffundit̄. Gēs prima illor̄ maritima Lygurū dicta a filio phetontis Lygure quē mōtani Lygures pheriton nūcupāt. Poſt thyberina oſtia pheregene primū Etrurie oppidum in uicino

Primo querit̄: cur tā breuiter de origine urbis Romę trāſiuit Cato? Reſpondet̄: quia uoluit haberi pro certo ſolū a trib⁹ gentibus: uidelicet Luceribus: Thuſcis: & Romnenſib⁹ Albanis: & Tacienſibus Sabinis / originē habuiſſe Romam & nō a Grecis: nec uidebatur Catoni rem certam ponere in compromiſſo & diſputatione. Et quia ante ſe Fabius pictor ampliſſime ſcripſerat: ſuper quem cōmētaria edidimus. Q đ autem Cato ſecutus ſit Fabiū: patet per id quod in ſecundo libro Dioniſius dicit: ꝙ Fabium pictorem ſecutus eſt Cato Porcius: & quidā alii in hiſtoria expoſitionum Remi & Romuli.
Sequitur fragmentum.

Supradixim⁹ Phregenas dictas a fato Genii: uerū Cato ſentit dictas a duob⁹ uidelicet ab ipſo Genio Iano & poſtea a Phetōte qui colonias adiecit. Credat̄ igit̄ Catoni magis q̄ ſupiori expoſitioni cū quia antiquiori de antiqtatibus magis credit̄: tū ul̄ maxime ꝙ ualidiſſimo a genimato limitibus noīe utit̄. Pro quo notandū eſt ꝙ Phetontem Hebrei uocant Phuth: Egyptii Pheth: Aramei

litore dictū a genio Iano q pri-
mus ibi coloniaſ poſuit ⁊ a phe-
ritone ideſt Phetonte qui colo-
nias adiecit: uti in Lyguria mō
tana ubi a genii coloniis genua
oppidū: ⁊ ab adiectis pheritia-
nis id idē coloniis: amni proxi-
mo ⁊ regioni pheretiane nomē
reliquit. Primus omniū greco
rum Pheton ex Actica ſolués
cum Lygure filio multis etati-
bus ⁊ ſeculis ante Enotriū Ar-
chadem colonias adiecit Itali-
co litori: ab oſtiis thyberinis uſ
qꝫ ad Niceam Maſſilienſium:
⁊ in medio portum Lygurnuꝫ
a filio nuncupās: ultro citroqꝫ
litus omne Lyguriā dixit. Ve-
rum Etruſci ⁊ eos ſecuti Roma
ni ab oſtiis Thyberinis Etruſ-
cum uocauerunt uſqꝫ ad caput
Etrurie. Inde Populonicum
ab urbe metropoli Popiū Ro-
mane Puppium. Poſtremo a
Lygurno portu ad Macrā: ad
cuius fontes eſt Apua oppidū:
Apuanos Lygures uocāt: mō-
tanos uero oēs Lygures qui a
Macra ī Niceā effundunt. In
mōtanis lyguribꝰ ſunt portus
Herculis egyptii. Nā Lybar-
nū in hiis eſt a nomine ſimul et

Pheritō: & Greci ac latini Phetō
ut hoc loci ex pte ſignificat Cato
& nos ſup Beroſum plene expo-
ſuimꝰ. Et ut patet in Beroſo / & in
comētariis diui Hieronymi ſup
x. ca. Geneſeos Lybei antea Phu
thei a Phuth & Phetōte dicebāt
ſed deuicto Antheo eoꝝ principe
ab Hercule nomē uictoris Lybii
ſuſceperūt. Vnde & Diodorꝰ Si-
culus in fine quarti libri ait Her
culé egyptiū non Grecū ſubacto
orbe / poſuiſſe in triūphū colūnā
in Lybia. Deinde notandū q in
hiſtoria inuincibile argumentū
eſt ubi nomē ducū limitibꝰ gemi
nat: ut quia ſuperū & inferū ma
re quibꝰ limitat Italia dicuntur
Turrenū: cōſequens eſt: ut tota
Italia fuerit colonia & potentatꝰ
Turrenorū: ut ualido argumēto
Liuiꝰ pbauit in. v. ab urbe cōdi-
ta / ubi ait. Quantū ualuerint ſu
pero & infero mari qbꝰ Italia in-
ſulę modo cingit: noīa ſunt argu
mēto / qa utrūqꝫ Turrenū uocant
Greci. Ceterū litus ab oſtiis thy
berinis uſqꝫ Genuā geminato no
mine Pheritōis & Genii limitat
qa circa thyberim eſt pheregene
a Pheritōe & Genio dictę: & Ge
nuę eſt Genua a Genio: & Pheri
ton amnis & regio. Quare oē li-
tus ab oſtiis Thyberis uſqꝫ Ge-
nuā fuit coloniaꝝ Iani Genii Ita
lię & Phetōteaꝝ quę & Lygurū
Vn & portus Lygurnꝰ in medio
Quare ab thyberi ad Genuā iu
re antiqui Lyguriā dixerūt & di
uiſerūt: ī Lyguriā Etruſcā: Popu
lonicā: Apuanā: Mōtanā: Geniā
& Mōtonā mōachā. Genua a ge
nio & Ianua ab eodē Iano dicta.

cognomine illi⁹. Greci: ubicũq; nomẽ Herculis audiũt: putant eſſe ſuũ a nomine ſumẽtes argumentũ: cuꝫ tamẽ ille neq; nomine Lybius: a quo denicti Lybii: ſꝫ Alceus dictus ſit: neq; dictio Hercules ſit greca ſꝫ egyptia. Nã illi Heraclio ideſt Junonis gloria cognomẽ fuit.

Vnde ibi Carycus Ianũ ideſt uineę Iani. Vnde & ſancta Maria in uineis Genuę. Carım enim uineę ſunt i plurali/ & Carin in ſingulari: ut diuus Hieronymus interpretatur: & Talmudiſtę cõſentiunt. Notandũ item ꝙ nomina localia & gentilia & interdũ cõmunia dum ueniũt in compoſitione ſemp ſincopantur: aut p ſineresim ultima ſyllaba primę dictionis abicitur/ niſi fiat hiatus: quia tunc etiã prima ſyllaba ſecundę dictionis ſubtrahit̃ gratia Euſoniæ. Exemplũ ſincopę in compoſitione Vol & Turrena: dicitur Volturna: & Lianũ Coriti: Corti Lianum. Exemplum ſineresis primę dictionis: ut Corit Nyenta: Cort Noſſa: Cort Enebra: Cort enim ſimul in cõpoſitione ſincopatur ablata media littera. i. & in fine ſinerizatur: amota finali prolatione. Vnde Pheriton ſi componatur cum genio: aufertur ultima ſyllaba ton: & a Genio i medium & dicitur Pheregenum oppidum. Etſi additur ſincopa dicitur Phregenũ. Aliquando uero in cõmunibus ſinerizatur prima ſyllaba ultimę dictionis: & ultima primę: ut magis auctus in compoſitione dicit̃ mactus: ſicuti illud eſt Mactę uirtutis eſto. Portus uero Herculis & Monachũ in Lyguria montana Monacha: dicitur inquit Strabo ab Hercule Greco. Sed Cato leuiter dictum ac falſo exiſtimatum: probat a pluribus. Primo a Lucina urbe Lybarno: quam etiam Ptolomeus & Geographi ſcribunt. Nam Lybius eſt nomen propriũ Hercolis egyptii/ & Arnus eſt unum ex cognominibus: ut ait Beroſus in. v. antiquitatum. Sunt aũt cognomina eius Her: Hercol: Ar: Arno: Muſarno: quę lingua Egyptia ſignificant: Her quidem pellitum quia induebat̃ ſimplici pelle leonis quotidie. Col etiã apud Hebreos totum ſignificat. Hinc Hercol ſignificat pellitum totũ: quia pellibus ferinis toto corpore tegebatur pro armis/ nõ dum armis inuentis in primo ortu generis humani: ut ait Diodorus i primo li. Ar uero & Ari ſignificat leonẽ: dictuſq; fuit Ar ab inſigni ſuo leone qa ab inſigni ſepe noíabant̃ duces: ut macedo lupus/ & Anubis canis: teſte Diodoro in prío li. No aũt famã celebrẽ ſignificat. Hinc Arno ideſt leo celebris a uirtute/ qua ut ait Diodor⁹ ꝓpulſabat iniurias ab hũano genere. Muſa itẽ diſciplinã ſignificat apud oẽs gẽtes. Dict⁹ eſt igit̃ Muſarn⁹ ideſt doctor leo celebris qa dedit⁹ fuit iniciationib⁹ & incantamẽtis militarib⁹: ut ſignificat Diodorus in. vi. Ergo Lybarni Lygures ſunt colonie Herculis egyptii: ut a nomine arguit Cato & cognomine: a quibus propulſauit hominũ malorũ iniurias/ & leonẽ inſigne ſuũ reliquit. Arniẽſes quoq; Thuſci dicunt̃: quia ab his propulſauit iniurias ſtagnantis planiciei & reduxit cunctas paludes in unũ alueũ: & illis Leonẽ inſigne dimiſit: ut Florẽtinis. Muſarni itẽ in Tuſca urbe/ nũc Viterbo ſunt/ a quib⁹ ꝓpulſauit gygantũ íiurias tũ in ꝓxíma Etruſca Lyguria ubi cõpluti lapides Lamonis: tũ ꝑcipue Lurkios Leſtrigões a principatu Vetulonię: itẽ illis íſigne ſuũ leonẽ/ & ſceptrũ Lõgholã

reliquit:& incantamenta iniciationeſq; militares ad lacum Vadymonnis edocuit. Vnde collis Arbani ab eo Muſarnus/& oppidũ dirutũ nõ procul lacu Vadymõnis dicit᷑ Muſarna ciuitas. Qđ non ſolum in Thuſcia/ſed etiã in indię regnis Gedroſia & Carmania egit:ubi metropoles urbes Muſarnas & populos Muſarnos fundauit ut in Ptolomei Geographia & aliis Coſmographis notatũ uidemus. Ergo ꝑ argumentũ a noie & cognominibꝰ:in Italia egyptius Hercules nõ Grecus reliquit monumẽta expeditiõis ſuę:quia Lybius:Arnus:Muſarnꝰ fuerũt cognoia eius & nomẽ ſicut Greco nomẽ fuit Alceus/cognomẽ Heraclius. Similiter Hercules eſt nomen egyptię originis nõ Grecę qđ falſo furati Greci tribuerũt Amphitrionis filio:ut ingenue fatet᷑ Herodotus in.ii.libro.Similiter Monachus portus Lygurię eſt egyptię originis nõ Grecę:ut uoluit Strabo:Eſtq; dictio compoſita a Mon & Akes/ideſt habitatione & municipio hamantiũ: qui ſcilicet hamis piſcabantur. Itaq; concludit Cato:nihil eſſe in tota Lyguria originis Grecę. Sequitur.

Gens prima etrurie maritima eſt. Oppida in his Pheregene Alſiũ:Agilla que ⁊ Cere: a Pelaſgis conditũ. Pyrgus:Grauiſce ab aere dictũ: Coſe: Volce:Thelamon: Ab argonautarum principe cũ in Etruriaꝫ ad Lucumones ꝓfectus Hercules Alceus lacũ cyminiũ effecit ⁊ puella Faula ſubrepta ex Fano ad Euandrũ perrexit. Vmbro fluuiꝰ limes tractꝰ Vmbrorũ:Caput Etrurie limes Etruſcorũ Phaliſce:Populoniuꝫ nauiũ ⁊ claſſis Etruſcoꝝ olim priceps. Volaterre ⁊ uada eiꝰ. Piſa cõdita a Piſis alpheis pelaſgis. Luca illuſtris Lukio Lucumone rege Thuſcoꝝ. Lucus et mõtes Feroniani. Luna:Cariara ab Etruſcis dicta: a Grecis

Excurrit Cato/ab oſtiis Thyberis/ad oſtia Macrę gẽtem primã Thuſcię maritimam: ubi multa queruntur. Primo:quar̃ dimittit Maſſam / preclarã urbem etiam etate noſtra:de cuius lucumone/ meminit Virgilius in.x.dicens: Maſſicus ęrata princeps ſecat equora Tygri. Reſpondet᷑ qa/nõ multum fuit in uſu geographoꝝ ponere illam. Contra hoc uidet᷑: quia in uſu geographorum fuit ponere Tarquinas:& tamen Cato eam preterit. Reſpondent quidam:quia Cato poſuit in maritimis/in quibus autores cõcordãt. Reliquit igit᷑ Tarquinias quia in ea diſcordãt. Nã Plinius enumerat eam cũ mediterraneis in iii.naturalis hiſtorię ca.vi.& Sillius Italicꝰ eãdẽ in maritima gẽte:ut oſtendimus.xxxi. queſtiõe annia. De quatuor urbibus primis a Iano poſitis Pheręgene: Volce:Volaterrę:Luna:ſuperiuſ diximus. Alſium dictum ab Aleſo Argiuo:ut ſignificat Sillius in viii.dicens. Necnon Argolico di

Selene. Apua in trāſitu Apeni
ni ad fōtes Macre: unde apua/
ni Lygures ab arno ad Macrā

lectū litus Aleſo / Alſium. Nam
in comparatōe & deriuatione no
minum gētilium & localium: ut
plurimū ſincopa fit & Sinereſis:
ut Aleſium / Alſium: & Volturre/
na Volturna. Plinius in.iii.ſimiliter enumerat in hac gente Phregene: Alſiū: Agil
la Cere cognomine: nūc Cere uetus. Item Purgus a quo ſancta Maria Purgani / uul
go Vurgani. Grauiſce ab aere: ſed Etruſce Nuctum / latine Nutetum ideſt Grauiſ/
cum: & ab inſigni ut ſupra oſtendimus: nunc Cornuetū. Coſas in plurali dixit Vir
gilius / Quiq; inquit reliquere coſas. A barbaris Gothis deſtruncte / poſt ſub Deſi/
derio Longbardorum rege reſtitute / ut eius decretum oſtendit Aſidonię dictę ſunt
Nam Sidones etiam in Germania ſunt in qua & Longbardi ut in Ptolomeo ꝓdit
Hinc Aſidonia: quaſi a Sidoniis Longbardis condita dicit Sequitur.

A thyberi ad cyminia iuga: ſe/
cūda gens Thuſcie ē: cognoīe
a Thuſcis Lartheniana: ideſt
metropolis Eniana. Larthem
enī ſummū regum uocāt. Enia
nū uero urbs ī ea ab Enetanis
pelaſgis cōdita: quā Vei Etruſ
ci pulſis pelaſgis ampliatam: a
principatu prouīcie ſimul ⁊ cō/
ditorib⁹ priſcis Larthenianū.
Romani uero a genere populi
Veiens uocauerūt. Oppida in
his ſunt: Sabum in Sabatia a
Sabo conditū: Larthenianū
cognomine Veiens. Nepe fal/
laris: Soracte: Phaliſcorū mōs
appollini ſacer: Phaliſcanum:
Pheſcēniū: Ombricū: a priſcis
Vmbris dictū: Flauianū: Ar/
cennū: Meſiū: a quo ſilua Me/
ſia: Roſulum: Are Mutie: Su/

Gens illi triplex inquit Virgili⁹:
uti expoſuim⁹ in queſtionib⁹ An/
niis. Ex urbibus in hoc fragmen
to & ſupiori aſſignatis patet ue/
rum eſſe quod Dioniſius in prio
libro aſſerit: antiquiſſimaſ urbes
fuiſſe paruas. Qđ profecto ī his
omnibus cernimus. Larthenia/
num enī de quo in comētariis ſu
pra Semproniū & aliis locis ex/
poſuimus: erat urbs Metropolis
totius prouincię: & tamen nunc
extimatur & ē parua. Plutarch⁹
in uita Romuli dicit / Veientes a
Romulo dictos Sardinianos / qa
Etruſci ſiue Volturreni dicuntur
eſſe coloni Sardiniani: quia ſcili/
cet primi ab Etruria in Sardiniā
colendā miſerunt colonias. Vn/
de ut Strabo in.v.aſſerit: cū Her
cules miſiſſet Iolaum cū Toſpia/
dibus in Sardiniā: īuenit Iolaus
ibi colonos Barbaros natiōe thuſ
cos cum quibus habitauit. Sed
hic ſunt duo dubia. Primū: cur
Romulus uocauit Veientes Sar/
dinianos. Nam licet Etruſci cog
nomine Volturreni / ob colonias

trium a pelaſgia cõditũ ab in-ſigni grano dictũ. Romana ſocietate inclitum. Capina a qua Capinates: Lacus cyminius & Troitum Phaliſcorum: finitimum Etruſcis.

illo miſſas cognominati ſint Sardiniani: nõ tamen ſequitur ꝙ eo epitheto Veientes debuerint dici. Reſpondet᷑: ꝙ poſteri ſepe dicũt᷑ epitheto pr̃no: ut de Vmbris ſepe diximus. Enetani uero ſiue Eniani Pelaſgi fuerunt / eiecti a Veis Etruſcis ut hoc loco iſinuat Cato: & etiã Plutarchus in uita Romuli ſignificat dum ait ꝙ Vei Etruſci dicunt᷑ coloni Sardiniani: & clarius Dioniſius in. ii. libro dicit Veiens eſſe generis Etruſci. Et idcirco epitheto paterno pulſis Pelaſgis dicti ſunt & ipſi Sardiniani. Secundũ dubium: quis Hercules fuit q Iolaum miſit cum Toſpiadibus? Ad hoc Greculus mendax audebit reſpondere ꝙ fuit Alceus ſuus/non Lybius egyptius. Et ut ſibi credatur: mutabit. o. in. e. & dicet Teſpiades. Sed quia de more dicunt & nihil probant: idcirco eadem facilitate reiciunt᷑ qua proferunt. Nam tẽpore Alcei florebat Etruſcorũ imperiũ: nec ꝑmittebãt alienos principatu miſceri: & uix premiũ uiriũ e fano Volturnę retulit Faulam puellã: ut Verrius aſſerit: & nos in aliis explanauimus. Preterea ea etate inſula refertiſſima coloniis erat. Et ideo Sillius & latini ad Lybiũ non Alceum retulerũt/ Toſpiades cum Sillius primũ Toſpiadũ Sardum/Lybico non Alceo ſanguinę ortum decantauit in. xii. li. dicens. Mox Lybici Sardus/generoſo ſanguine fidens /Herculis: & reliqua. Deinde ut ſuper Semproniũ ꝓbauimus/Larthenianum cognomine Veiens non diſtat ab urbe Romana/plus tertiodecimo miliario. Nec debet queri ſub nomine Veiens/quo nominabant Romani: ſed quo Etruſci uocant ad hanc etatem Larthenianum: uulgo uero corrupta prima littera Marthenianũ pro Larthenianum proferunt. Nam Veios amnes/& predia Veia/ & nomen Veium/ nuſq̃ in tota Thuſcia / nullibiq; q̃ in tetrapoli Etruria nunc Viterbo repperies. Itaque ut Cato edocet ſicut ab Etruria urbe/cognomen accepit tota Thuſcia: ita a Lartheniano/& Veiente metropoli: cognominata eſt ſecunda gens Lartheniana ſiue Veiens ab urbe Roma uſq; ad iuga Cyminia: proxima urbi Etrurię. ut ſignificat Liuius in primo ab urbe condita ubi ait. Erat Sabinis uicina Etruria: proximi aũt Etrurię Veientes. Vtiq; proximi tam limite q̃ genere: ut expoſuimus. de urbibus huius prouincię: has enumerat Cato. Sabum. nunc uocant Sanctum Sabum: ſiue a Sagni gentili Sabi/q̃ Romani Sanctum: Fidium: ſemipatremq; uocabant/ut ſup Sempronium expoſuimus/ſiue adiecto aliquo alio ſancto. Nepe ab inſigni nemen habet. Fallaris etiam Phaliſcę dicebat᷑. Vnde cum Seruius ſupra. vii. Eneidos dicit Ianum quadrifrontem e Phaliſcis urbe Romam aduectum: non contradicit Macrobio in primo Saturnalium dicenti/e Fallaris: quia eadem urbs eſt Phaliſce ac Phalaris Soracte eſt mons Phaliſcoꝝ: ut etiam Acron aſſerit ſuper Odam illam Oratii Vides ut alta ſtet niue candidum Soracte. Errant igit᷑ qui putant montem Phyſconum eſſe montem Phaliſcoꝝ: quia primus eſt inter Etruriam & Volſinas: alter uero inter Phalarim & Flauianum. ſiue alter in Etruria/alter in Veiẽte. Phaliſcanum

uulgo nunc corrupto dicitur philamanum. Pheſcennium unum in campania Qđ autem hoc loci Cato & in. iii. naturalis hiſtorię Plinins in Thuſcia numerat: eſt oppidū Phaliſcoꝝ in Veiente: & eſt nunc uulgo dictū Ciuita caſtellana: ut docuimus in. xxxvii. queſtione annia. Vmbrica urbs ferme deleta iuxta Pheſcenniū. Flauianum iuxta thyberim adhuc nomen habet: & eius meminit Virgilius in. viii. cum Veientes populos enumerans ſub Meſſappo: dicit Hii pheſceninas habent acies: ęquoſqꝫ phaliſcos Hii Soractis habent Arces Flauiniaqꝫ arua & Cymini cum mōte lacum. Arcenna ſiue Arcennū oppidum Veientum circa limitem Cęritanū/deletum a Romanis/ut ī fine. iiii. libri ab urbe cōdita dicit Liuiꝰ. Poſtea reſtitutū & reparatum: Barcennum dicit᷑/prepoſita de more conſonante. Veꝝ ut ſuper Beroſum oſtendimus primū omnium nomen illi fuit Brygianum/nunc corrupte Braccianū Meſium oppidum non procul loco nunc Baccano dicto erat. Nam que nunc ſilua Baccani dicit᷑: antea Meſia a Thuſcis dicebat᷑: de qua Liuius in primo ab urbe cōdita dicit: ſilua inquit Meſia Thuſcis adempta fuit. & in bello Veiente cum Fabiis dicit/ auditam fuiſſe uocem e ſilua Meſia. Roſulum/& mons Roſulus nomen retinet. Arę Mutię: uulgo Are Muzę: oppidum in edito eſt iuxta Pheſcennium: de quo Plinius in. ii naturalis hiſtorię: ad Aras inquit Mutianas in Veiente/ & in ſilua cyminia loca ſunt: in quibus de pacta terrę non extrahunt᷑. Sutrium per ſineresim componitur/a ſuto/ideſt fruměto & tris. Sunt enim tres ſpice illius inſigne: ut xxxvii. queſtione diximus. Aberrant igit᷑ quidam ridiculi/qui Sutrium a Saturno conditū fabulātur: Eſt enim ante a Grais pelaſgis conditū: ut nomen arguit: & per v pſilon debet ſcribi Sytrium. Capinam ſcribit etiā Plinius in. iii. naturalis hiſtorię/ & capinates lucoſqꝫ Capinos ſcribendnm eſt ac dicendum/ a Capi eorum olim inſigni falcone. Nam capena & ſilua capena in colle Auentino erat: uti Fabius pictor & Sempronius: & alii tradūt. Troitum oppidum phalicorum ultimum eſt in cyminis in limite Viterbenſis agri/& ideo finitimū Etruſcis. Stomachoſa impreſſio Liuii in. x. ab urbe condita: impreſſit Troilum ꝑ Troitum ab inſigni olim eorum Piſce dictum/quod a Gothis dirutum perſeuerat: Familia Troita Viterbum diu colentem. Sequitur.

Gens tertia Thuſcie transcyminia: a Cyminiis diffunditur ad Piſtoriuꝫ. In his Volturrena ſub radicibꝰ cyminiis iacēs cognomine Etruria: a qua tres gētes Etrurie appellant᷑ Etruſci: ut a cōmūi metropoli: ⁊ ager Etruſcus antea Vmbronus dictꝰ ubi Vmbri orti. In eo agro

Sicut a Metropoli Babillonia: Egypto: Perſia: Samnio: oēs ſub ea regiones cognomina acceperunt: pari forma tres Thuſcię gētes a metropoli ſua Etruria & antiqua Turrena/dictę ſunt Etruſcæ ac Turrenæ ut hic ſignificat Cato: ſed priario ſignificato Volturreni iuxta Volſiniēſes/hi ſunt cognomine Etruſci: ut aſſerit Plinius in. iii. naturalis hiſtorię: ac propterea volturrena ad radices ſubiacēs Cyminias eſt metropo-

Ferentia: Troſſoluz: Meonia:
Meonũ: Turrhena: Volturna
Sub Volturrena Aruntes ue-
teres cogmine Camillarii: lon-
gius Blere Olena: Tuſſa Nana
Larthes oppidum: Sale Vm-
brona: Cort Noſſa: Cort Enebra
mons Coriti ĩ iugis Cyminiis:
e regione mõs Phiſcon que et
arx Iti: Volſine: Pelii: Oropite
Sentinas: Cluſiũ uetus a pug-
na ſ3 a duce Comerſol: montes
Tumniates: Sora: Soana nõ
ꝓcul Saturnia lapides a Ioue
cõpluti in auxiliũ Herculis cõ-
tra Lygures Etruſcos gygan-
tes: a filio dicti Lamones: am-
nis Pelia: mõs Pelius. Mons
Tumnias Roſelle: Vmbro in
mõte Sena colonia: Phocẽſes
Piſtoriũ: Vmbro amnis: Stel
lates: Fluẽtini qui ⁊ Arnienſes
Cluſiũ nouũ: unde Cluſentinus
tranſitus Hanibalis: Aretiuz:
Crotona a Crotone ſocio Her-
culis condita.

lis Etruria: ut hic Cato memorat
Quod profecto & argumentum
a coniugatis inuincibile demon
ſtrat. Si enim Volturreni/ iuxta
radices ſub cyminias & Volſini/
enſes/hii ſunt cognomine Etruſci
ut aſſerit Plini⁹: utiq; neceſſario
ſequitur quod ait Cato: ut Vol-
turrena iuxta Volſinienſes & ra
dices ſub cyminias ip̄a ſit cogno
mine Etruria: a qua de more an/
tiquo tres Thuſcię gentes deno-
minationem habeant. De origi-
ne uero nominũ Turrena/Etru-
ria/Volturrena: & qua orthogra
phia ſcribenda ſint: in queſtioni
bus Anniis/& ſuper Myrſilũ co-
pioſe tractauimus & ſimiliter de
Sale Vmbrona: Peruſia: Stellati/
bus: Arnienſibus. Nunc per ſin-
gula excurrem⁹: que hic enume-
rat Cato/& que Plinius in.iii.na
turalis hiſtorię ca.vi. Ferẽtia qn-
to ferme miliario diſtat a Fano
Volturnę: de qua queſtione An-
nia.viii. tetigimus. Troſſulum:
& Meonia: Meonum: Turrhena
ibidem expoſita ſunt. Volturna
minor monopolis non tetrapoliſ
in agro Fani Volturnę regię alte
ra deleta eſt. Deinde Cato quæ
alia oppida Volturrenę regię ui
cine eſſent enumerat. Arũtes in-
quit ueteres cognomine Camil-
larii. Plinius eos uocat Arunti-
nos ueteres. Virgili⁹ in.vii.Enei
dos: notat eos a comentariis Tuſcorum & ſecretarios atq; referendarios annalium
antiquorum/qui referebant dicẽtes: his noſtris agris ortus Dardanus Turrena ſe-
de patris Coriti: in Phrigiam abiit. Sic enim ait. Fama eſt obſcurior annis: Arũtos
ita ferre ſenes: his ortus in agris Dardanus: Ydeas phrigię penetrauit ad urbes/
Traiciamq; Samum: que nunc Samotracia fertur. Hinc illum/Coriti Turrena a
ſede profectum. Aurea nunc tenent celi/ ſtellantis ſolia. Sunt enim Camillarii

cognomine mont Aruni/ideſt municipia Arunta/ut comentario octauo ſuperiore/ & in queſtionibus anniis expoſuimus. NaM Mont municipia uel uicus/Aruni uero declinatione Romana/Aruntes dicuntur. Porro Camillus Etruſca lingua miniſter eſt/quem dominorꝶ camerariũ & ſecretariũ dicimus:ut Macrobius/Seruius & alii dicunt. Hinc Camillum teſte Seruio Etruſci uocant etiam Mercurium ſecretarium deorꝶ. Quare Camillarii ſenes Aruntes/ erant ſecretarii & cãcellarii Lucumonum: Eratq; uicus corꝶ in delitiis Thermarꝶ/diſtans a Fano Volturnę ſede Turrena Coriti/uno miliario/non procul Thermis Iaſinellis. Sunt nunc ueſtigia Thermarꝶ:& ſubfodiunt ſepe uetuſtatis plura argumenta:& adhuc initiũ uici uocamus Etruſca lingua Camillarium/& pontem eius Camillarium:inclitũ martirio ſanctorum Martirꝶ Ilarii ac Valentini:& finem uici adhuc uocabulo ueteri uulgo mont Arunes dicimus:ideſt Aruntes municipes uel uiculi Aruntũ. Quare falſo ſcribũt in.vii.Eneidos quidam Arũcos ita ferre ſenes:quia Arunci ſunt noui/ſub Enea nõdum conditi:quando Latinus Eneę oratoribus dixit:Veteres Aruntes ita ferunt/& ſcribũt hec uerba. Dardanus ortus his agris/& profectus a Turrena ſede Coriti patris ſui/Ydeas phrygię penetrauit ad urbes. Itaq; nõ Latinus ibi dicit his ortus Cãpanię agris/& Turrena ſede coriti/quia falſum eſt.ſed ſolum dicit/ ita ſcribere & aſſerere camillarios Aruntes/quod ad unguem uerum eſt : dum Aruntini ueteres ut uocat Plinius:aut Arunti ſenes:ut Virgilius/uel aruntes ueteres Comillarii/ut notat Cato ſcribũt:his Aruntinis Turrenę ſedis Coriti patris ſui:ortus eſt Dardanus. Sed de his ſatis. Sequit᷑. Longius inquit Blere. Nam Aruntes Camillarii uno lapide aberant a Volturna:Blere uero decimo. Origo nominis eſt a fluere. Nam latini. F. ponunt ubi Etruſci. B. quia Blere eſt Flere. Flere aũt eſt fluere & ſcaturire ſiue erumpere lacrimas uel aquas. Hinc Blere oppidum dictum/ ꝗ non ꝓcul ab eo duorꝶ fluminum Minionis & Blerani fontes fluant erumpant & ſcaturiant. Olena oppidum Dirutũ iuxta Tuſcanellam:ubi & diruta iacet Tuſſa Nana/ad hanc etatem dicta:ad diſtinctiõem Tuſſę Parę. Nam Para Tuſſa eſt princeps & coronata Tuſca a Tuſco rege filio Herculis dicta/pars regie tetrapolis:Tuſſa uero Nana id eſt Tuſca parua/a cuius ruinis Tuſcanella condita ab Aſcanio/ut incolæ ſcribunt: & a Cane Tuſcanella cognominata ſicuti perhibent:& nos ample oſtendimus Annia queſtiõe.xxxiii.&.xxxiiii. De coriti uero extremis urbibus copioſe dictum eſt ſuperius queſtione Annia.xxxvi.&.xxxvii. Mons uero phyſcon corrupte phiaſconem proferunt. Dictus ſic fuit a phiſconibus ueteribus Pelaſgis/qui ſacrauerũt fanum ingens Volturnę:ut Virgilius in.viii.Eneidos memorat. Vnde & iuxta Volturnam/uerſus Cyminiũ iter/ ad huc fontem Phyſcorꝶ dicimus/ & uerſus montem phiſconem iuxta Volturnam ꝓferimus duplici.ll.campũ pellaſgi. Nam teſte Ptolomeo & Geographis:urbs phyſcę eſt in pelaſgiotis Macedonię : a quibus phyſcũ nomẽ & pelaſgi in agro Volturreno. Dictus eſt etiam idem mons Arx Iti/ ideſt Iouis/qui & coriti. Idem enim fuit Iuppiter & Coritus:ut Beroſus exprimit.& in fine primi libri diuinarum inſtitutionum refert Lactãtius. Quare falſo in hiſtoria ſancti Flauiani martiris ſcribit᷑ Arx ici pro iti:ſicut in Virgilio Aruncos pro Aruntos De Peliis Pelaſgis ſunt/mõs & amnis Pelia/quem corrupte dicimus Paliam/iuxta

Oropitum/quem per ſincopam Orbitum uocat in Decreto Deſiderius rex. Exquo patet multis locis nomina reliquiſſe Pelaſgos. Nam Oropitum eſt urbs Achaię: ut patet in Ptolomeo. Vnde & Achei etiam duce Vibio ut aiunt: Peruſiam ampliaue runt. Sed uidetur ꝙ Cato contra ſuũ inſtitutũ agat: quia ut ab initio patuit: Cato inſtituerat oſtendere Grecos Italię nullam dediſſe originem. Ad hoc dicimus ꝙ li- cet magna parte Italię potiti Pelaſgi etiã magnas urbes condiderint: tñ ut ait Dio- niſius Halicarnaſſeus in primo libro: nõ licuit eis diu uictoria uti: quia mox a uici nis & ꝓcipue Turrenis a tota Italia pulſi fuerũt: & ita a Grecanica origine integra Italia manſit. Sentinas oppidũ erat inter Aquaſenſes & montes T-mniates: a quo adhuc dicitur pons Sentinus: & in Liuio legimus Etruſcoꝝ agrum Sentinatẽ. Eſt etiã Sentinas ager in Phaliſcis. Cluſium uetus eſt cognomen a pugna: quia cluere antiqui pugnare dicebant: ut ait Plinius libro. xv. naturalis hiſtoriæ: ca. xxix. Nã illi propriũ nomen fuit Comerſol. Quod & Liuius in. x. ab urbe condita conſentit ubi ſcribẽs: Cluſiũ inquit antea Comerſolũ dicebat᷑. Et quidem a duce: ut ait Cato. Beroſus in. v. antiquitatũ ait Ianum inſtituiſſe regem Vetulonię Comerum cogno mine Gallum: a quo regio & loca nominata ſunt. Veſtigia permanẽt/Cluſii priſcũ nomen Comerſol ideſt Comeri iugum: & in agro Volturreno uallis Comera: & Ry Comerium ideſt regis Comeri Amnis: & in phaliſcis Comerſana inſula. Montes Tunniates nunc ſunt dicti Radicophani & ſancta Flora/& uulgo corrupto Dun- niata pro Tunniata: de quibus Strabo dicit in. v. ꝙ Populoniam & Coſas ſequitur proſpectus Tunnorum. Nam ab his montibus uſq; portum Herculis & Coſas pro ſpectus eſt/ubi eſt lacus Oropitelli: in quem Tunni ſequuti purpuras & Glandes irruunt: ut ibidem ſignificat. Et ideo Tunniates dicunt᷑/ qui nũc Roda Coſani/a Longbardis appellati ſunt. Sora/& Soana in maritima Senenſi ſunt: & neſcio quo pacto in mediterraneis hic ponunt᷑. De Lamone & pugna Herculis in tertio comẽ tario ſupra Semproniũ diximus. Ruſelle iacent dirutæ ad Thermas ſancti Philip pi: de quibus Liuius ait/pugnatum a Romanis fuiſſe in agro Ruſellano. Vmbro- nem in monte exiſtimo eſſe nunc ſanctũ Quiricũ quia ſub eo oritur Vmbro fluui- us: qui per Roſſetum nunc addita. G. Groſſetum eſt/in mare mergit᷑: ubi finit tra- ctus Vmbriæ qui a Sale Vmbrone in regione Thyberina incipit. Sena colonia: de qua Plinius in. iii. naturalis hiſtorię. Colonia inquit Senẽſis. Circa tempora Pom pei colonia deducta eſt: quam teſte Appiano in primo de bellis ciuilibꝰ: Pompeius quoniam fauebat duci Martio: hoſtiliter diripuit. Saturniam nuper iidem Senen ſes reparauerunt: cuius meminit idem Appianus in eodem libro: Silla inquit ex ſu is Romę nõnullis prepoſitis Cluſium ꝓfectus eſt/quo intrant reſidua belli: ortaq; equeſtri pugna iuxta Glanem fluuium ad quincentos ex hoſtibus Sylla occidit: quo etiam tempore circa Saturniam reliquias hoſtium uicit. Hii Saturnini teſte Plinio: ante uocabant᷑ Aurunini. Aurunus autem fuit Larthes Etrurię: ut Beroſus ſcribit in. v. antiquitatũ. Phocenſes dicti omnes qui regionem uallis Fluenti Eſarę incolũt/ubi & uetuſtiſſimus lacus & oppidũ Phocekiũ uulgo dicitur. Eam appel- lationẽ habent ut fama proditur/ꝙ ibi Phocenſes Pelaſgos/Turreni & Crotonien/ ſes deleuerũt. In hac regione rex Deſiderius condidit oppida dicta ſanctos Gemi-

nianũ & Miniatẽ:ut exciſum Alabauſtro eius decretũ memorat. Piſtoriũ eſt tripli
cis originis. Latinę. n. origine ut fert a piſtorib⁹ in catellinario bello nom̃ magis re
firmauit q̃ deſumpſit: qa a Pelaſgis hitatũ fuit: ut nomẽ accuſat/ qa a piſtos & oros
origine Greca cõponit Piſtoriũ/ideſt fidelis terminus. Nã fidi uiri eũ locũ incole
bãt: qa clauis eſt & tanq̃ clauſtra oppoſita Gallie Ciſalpinę nũc Lõbardię: Vers etiã
antiqor illi inuenit Etruſca origo. Eſt enim nom̃ cõpoſitũ a piſt/qđ teſte Samuele
Oſtiũ & oros qđ eſt mõs. Hinc Piſtoriũ ꝓprie dictũ: ꝙ ſit oſtiũ trãſcendẽdi Apeni
nũ montẽ/a Thuſcia in Galliã. Vnde & ab eo in gallias cõtẽdebat Catillina: ut Sa
luſtius in Catellinario ſignificat: Et Antoninus in Itinerario dicit Piſtoriũ eſſe uię
Aurelianę atq; Claudianę tranſitũ in Gallias. Vmbro alter fluuius & Stella/in re
giõe Piſtorieſi & Prateſi ferunt. Stellatini in uico Thuſco Romę: unã tribũ effece
rũt: ut ſuper Fabiũ pictorẽ uidimus: Piſtoriũ cinxit primus menibus/rex Deſideri
us. Fluentini cognomine Arnieſes ab Arno cui ꝑterflucti uicatim erant appoſiti/ut
Plinius ſignificat: a Iano ex primis. xii. populis poſiti fuerũt: ut in principio ſigni
ficauit Cato: & nos ibi expoſuimus. Tribũ etiã ipi unã in uico tuſco Romę funda
uerũt: ut in Fabio pictore uidimus. Cluſiũ nouum adhuc in cluſentino dicit: unde
trãſitus fuit Hanibali in Aretiũ & Traſimenos. Exiſtimo a pugna Hanibalis Clu
ſentina regio dicta: quã uulgus nũc corrupte Caſentinã appellat. Eſar fluuius deus
dictus: qa lingua etruſca Eſar dr̃ deus ut Suetonius dicit in uita: octauiani: Cur aũt
illũ etruſci uti deũ extimuerint: fabulã refert Strabo i. v. li. Is Eſar fluuius cũ Arno
cõgredit/& ſimul cũ eo in mare mergit/nõ ꝓcul portu lygurno. Croton mediterra
nea/tpe Dioniſii halicarnaſſei colonia Romanoꝝ facta/& dicta Cortonia: ut in. i. li.
idẽ Dioniſius aſſerit. Ergo antiqtus/neq; cortona dicebat neq; ab antiquo corito de
riuatõem & originẽ habuit: ſed crotõ mediterranea appllãta ẽ: ut Dioniſi⁹ & cato &
alii dicũt: & a ſocio herculis egiptii originẽ traxit: q Croton dictus eſt. ſequit.

Apenin⁹ mõs italiã ĩ duo ſecat. Radices ſub penino trã
ſitu Hanibalis in Alpib⁹ a Nicea ad ipm ferme peninũ
in latitudinẽ extendũt: & uſq; ad Macrã Lygures mõ
tani incolũt: A Macra itẽ ad fontes thyberis ad inferũ
mare Thuſci: ad ſuperũ galli Aureliani & Emiliani. A fõ
tibus rurſus thyberis ad Narẽ Vmbri ĩhabitãt. Prin
cipio Thyfernũ: & ĩ fine Ameria Tuder ſũt. Galli oẽm
Vmbriã pulſis etruſcis occupauert: exceptis Typher
no: Eſiſio: Hyſpello: Fulgineo: & uetuſta Veioꝝ ꝓle quã
Veilũbrã. i. Veiã ꝓlẽ antiquã Vmbrã dicũt: ĩ quibus
principes ſũt Spoletũ: Tuder: Meuania & Ameria fer
me nõcẽtis ãnis et ãpli⁹ reſtituta añ Perſe bellũ a Veis
Etruſcis antea cõdita: duce Ameroe Atlãtis itali ex Ple

yona uxore filia. A Nare porro amne uſq; ad Equiculos tenēt ſabini a Sabo cōditi Sabatio Sangni gētili edito. Iñ ad fōtes Sarni amnis: ſabelli Sabinoꝝ ꝑles incolūt

De Penino & Apenino: & incolis eorū: copioſiſſime in comentariis Sempronianis traditū fuit. Quę uero percurrenda ſunt/ hec uident̄. Primū quia Plini⁹ in.iii.naturalis hiſtorię dicit Catonē tradere ante Perſeū bellū annis ſupradictis Ameriam cōditā/cū tñ dicat: reſtitutā a Veis. Videt̄ mihi ad hoc dicendū: ꝙ uel Cato alibi illud ſcribit: uel Plinius ſumit cōditam cōiter: qa oīs urbs dicit̄ cōiter cōdi cum fundatur: uel conſumatur/uel ampliatur: uel reparatur/uel reſtituitur & reedificatur. Vnde & a pluribus & diuerſis temporibus legimus Carthaginem fuiſſe conditam. Ceterū de Atlante Italo/ſocero Coriti Thuſci/& uxore ac filiab⁹ ei⁹ geniti in Volturrena ſede Coriti/& locis eoꝝ extantib⁹/ſimul & Sabatio Sangni gētili Sabi: in Beroſianis comentariis plene tradidim⁹. Sequit̄ tamē omnes Veilumbros a Veis priſcis Vmbris ortos in Salevmbrona. Nā Vei amnes & Veia uetuſta predia in Salevmbrone eſt. Eſt enim Veilumber Veia proles Vmbra. Sequit̄ textus Catonis.

Lucani a Samnitib⁹ duce Lucio dicti/ſed añ illū colonię erāt Etruſci generis q ſunt Buſſentum a Vuſſetinis: Sentini: Tergilani. Vrſentini item a Traſimenis: Volcentini a Volce maritima & Thebani ab Ocno miſſi.

Sup Semproniū & in aliis de his dixim⁹: quos etiā Plini⁹ in.iii.naturalis hiſtoriæ hiis locis enumerat. Etruſcę uero fuiſſe originis noīa ſunt argumēto. Nā Vuſetini ſunt incolę Volturreni in Thermis adhuc Vuſetinis dictis: quāq̄ ī Plinii.iii.li.ca.vi. Eſetini ſtomachoſa impreſſio notat. Cuius error patet: cū qa tota impreſſio illa mendoſa eſt: tū uel maxīe/qa poſt maritmā gentē & colonias Thuſcię/Plini⁹ ꝑ ordinē Alphabeti alias urbes & uicus Thuſcię enumerat. Et ut patet ibi/Eſetini ſunt in lr̄a. V. Quare Vuſetini Tuhſcię ſunt/a qb⁹ Buſſentū. Vñ & Buſſeta uulgo Thermas & uicus deletos ꝓferim⁹. Sentini utiq; a Sentinatib⁹ orti: ſicut Vrſentini a Traſimenis. Vrſaiam enim regionē: planitiēq; ſibi ſubiacentē: Cortonięſes nūcupant. Thebani ab Ocno miſſi/dicti ſunt/ qui tum ſua genitrice fatidica Mantu Thebana ad Thyberinū uenerūt: & Etruſcis cōiugio iuncti fuerūt/& illo miſſi. Sequit̄.

Sangni gentilē Sabi pronuntiant Sabini: Sanctū Romani Sagaz Barbari: a quo & Sagi primi Thuſci ideſt pōtifices & ſacri expiatores. Ex quo patet leuitas cū loquacitate grecanica q̄ a Lacedemoniis ortos ſcribunt Sabinos: & greca origine a Seuome dictos fingūt. Sed Roma tū rudis erat cū relictis

Etiā tpe Plinii Sagi Thuſci dicebant̄/q egeſſerūt ſeptē maria/ & Oſtio Padi Sagę nomē īpoſuerīt: ut ſcribit ī.iii.naturalis hiſto.ca.xvii. Feſt⁹ quoq; Sagas exponit expiatorē: & diu⁹ Ieronym⁹ imolatorē qđ eſt pōtificis & ſacerdotis officiū. Sed de his tetigimus ſup Sēproniū: & Beroſum: & Fabiū pictorē: ubi etiā oſtēdim⁹ Sabinos a Thuſcis nō Grecis originē & diſciplinas aſſecutos fuiſſe Hoc loci notanda ſunt hec. Pri-

lr̄is ⁊ diſciplinis Etruſcis: mirabū̄da grecis fabulis: reruꝫ ⁊ diſciplinaꝝ erroribꝰ ligaret̄: q̄s ipſi Etruſci ſemꝑ horruerū̄t: neqꝫ ob id latinas qdē̄ uoluerunt ſuſcipe uſqꝫ ad Cecynnā̄ Volturrenū̄ magiſtrū̄ quadrigarū̄ ⁊ auguruꝫ principē̄: patrē̄ Menippi ⁊ auuꝫ Menodori: quos añ illū̄ pr̄ eiꝰ Volturrenꝰ: auuſqꝫ Titus ⁊ ꝓauus Turrenus ſemꝑ Romanis principibꝰ cariſſimi renuerū̄t: cū̄ ad eas recipiē̄das urgerent̄. Nā̄ ipſe Turrenus pr̄e Elbio Volturreno ⁊ regū̄ Etruſcoꝝ ultimo ad lacuꝫ Vadymō̄nis ceſo: Equideꝫ ad reddendā̄ urbē̄ Etruriā̄ ā̄no ſecundo Olympiadis centeſime uigeſime quarte allici potuit: ſꝫ ad recipiē̄das latinas lr̄as nunq̄̄ꝫ ꝑſuaderi potuit.

mum ꝙ Ianus docuit Phiſicā̄ & Aſtronomiā̄: ut Beroſus aſſerit & phiſici: quia teſte Macrobio phiſici Ianū̄ miris argumē̄tis diuinitatis cō̄ſecrā̄t. Et ut ait idē̄ Beroſus & Macrobiꝰ ī prīo Saturnaliū̄ referens Xenophontē̄/ primꝰ Italos docuit ritus ſacros & religionē̄ & Theologiā̄: adeo ut Mithici tradā̄t ſub Iano omniū̄ domos religiō̄e ac ſanctimonia fuiſſe munitas. Et ut ꝓſequit̄ Beroſus moralē̄ etiā̄ & diuinatiō̄es/ q̄bus preualuerū̄t Etruſci docuit. & lr̄is mā̄dauit. Que omnia uſq; ad ſuā̄ etatē̄ durauiſſe Diodorus in. vi. aſſerens: Turreni inq̄t lr̄is & inueſtigationi rerū̄ naturaliū̄ atq; theologię plurimo tp̄e impē̄ſo/ p̄cipue in interp̄tatiō̄e fulguꝝ uerſati ſunt: adeo ut uſq; ad etatē̄ meā̄ uniuerſus orbis/ tū̄ admiret̄ uiros: tū̄ interp̄tibꝰ fulgurū̄ utā̄t̄ Secū̄do notandū̄ eſt ꝙ ipſe Ianꝰ fuit patria Ogygius Phenix: & ob id ꝓprie Etruſcę Ianigenę lr̄ę atq; diſciplinæ erā̄t phenices/ cedem Aſſyrię: quarū̄ a Grecis diſtantia eſt: cū̄ q̄a phenices & Caldeę certiſſimę ſunt & antiquiſſimę & toti orbi admirabiles: Grecę uero cō̄fuſę & nulla unq̄̄ certa ſententia habita: per omnē̄ uitam homines errare cō̄pellant: ut clare aſſerit Diodorꝰ in. iii. li. Et ideo nō̄ mirū̄ eſt q̄d ait Cato: quia Etruſci ſemꝑ horruerū̄t lr̄as & diſciplinas Grecoꝝ uti nouitias & incō̄ſtantes & ſibiipſis diſſidē̄tes: cū̄ ipſi antiq̄ſſimas & uſq; ad tē̄pora Diodori toti orbi admirabiles a Iano traditas retinerent. Audeo dicere atq; ꝓbare cū̄ oportuerit/ etiā̄ ipſum Ariſtotilē̄ incō̄ſtantē̄ eſſe/ atq; pluribus locis mendacē̄. O quantum nocuit ueritati Italicę a Iano traditę: introductio uaniſſimę philoſophię Grecoꝝ. Vere Cato uates fuit/ qui ut in principio oſtendimus ad filiū̄ ſcribē̄s: quā̄docunq; inquit gens iſta lr̄as ſuas ad nos adducet: oīa corrū̄pet. Tertio notandū̄ ē̄ ut ait Liuiꝰ in nono ab urbe cō̄dita. Romani diſcebant antea litteras & diſciplinas Etruſcas: ut poſtea Grecas: quia rudis Roma nō̄ aduertebat ſed mirabatur eius fabulas & mendacia. Nam poſtea erudita/ & animaduerſa eorum mendoſa leuitate

exclamabat·Oĩa nouit Greculꝰeſuriẽs:Et itẽ quicqd Grecia mẽdax audet in hiſto-
ria·Et idcirco Etruſci nolebãt diſciplinas latinas ſuſcipe: qa pendebãt a greca fabu
loſa mendoſitate·Quarto notãda eſt Genealogia principũ fani Volturnę poſt ꝑdo
mitã Etruriã·Vltimus inqt Etruſcoꝝ Larthes fuit Elbius/a quo uicus Cyminiꝰ El-
bius in Ptolomeo legimꝰ·Hoc ceſo ad lacũ Vadymõnis:urbẽ defenſabat Turrenus
filius eiꝰ:q eã tandẽ Romanis dedit:ut hic notat Cato:& Valeriꝰ maximꝰli·iiii·ca·
penulti·cũ de Etruſco adoleſcente loquẽs:qđ inqt ſequit᷑ externis annectã: qa ante
geſtũ eſt ꝙ ciuitas Etrurię daret᷑·Huius Turreni filiꝰ fuit Titus:qui ſi quo auctore
memoret᷑:nõdum cõperi·Huic Tito pater fuit Volturrenꝰ:nõ ſolũ ꝓut volturrenus
eſt nomẽ locale:ſed ꝓpriũ: uti Florẽtinus & Romanus· Huius Volturreni filiꝰ fuit
Cecynna illuſtris principatu quadrigaꝝ & augurãdi:ut hoc loci Cato:& Pliniꝰ na-
turali hiſtoria:& nos in·xxvi·&·xxvii·qõne Annia docuimꝰ· Argumentũ uero qđ
primus lr̃as latinas ſuſcepit:qa in Surrenę Thermis canale ingens plũbeũ Cecyn-
ne iuenit Paulus benignꝰita latinis lr̃is exciſum·TVRR· TITIANI·V·C·ideſt
Turreni:Titiani:Volturreni:Cecynnę· Ita Cecynnę epithetũ paternũ/auitũ/& ꝓ-
auitũ antecedũt more latino·Hic Cecynna genuit Menippũ patrẽ Menodori:cu-
ius meminit Appianꝰin li·v·de bellis ciuilibꝰ dicẽs Menodorũ Turrenũ claſſe pa-
rata affuiſſe Iulio Cęſari cõtra Pompeiũ iuniorẽ: fuitq; bello nauali Menocrate ſu-
perior Menodorꝰnr̃ Turrenꝰ·Etenĩ ſemp cari fuerũt Etruſci/& inter dños qdrigaꝝ
& principes legionũ cõputati apud Romanos:ut hoc loci Cato: & Oratiꝰin primo
ſermonũ/Satyra ſexta a patribꝰ& auis ſub Mecenate cõmendat dicẽs· Nõ qa Me-
cenas Lydoꝝ quicqd Etruſcos Incoluit fines/nemo generoſior eſt te:Nec ꝙ auus ti
bi maternus fuit atq; paternus·Olim qui magnis legionibꝰimpitarint· Hoc quoq;
loci notandũ ẽ ꝙ quidã Mecenatẽ exiſtimãt fuiſſe ex antiqua Turrena ſiue Etruſ-
ca lingua Volturrena:percarũq; Octauiano fuiſſe:quia fuit filiꝰMenodori cuiꝰ ope
atq; induſtria uicit reſiduas belli Pompeiani furias Iulius Cęſar Octaniani pater·
Sic enim Mecenas incoluit ſiue incola fuit Etruſcus ideſt Volturrenus: qa Etruſci
ſunt ꝓprio cognomine Volturreni: quibus ſolis limites Etruſci & Lydoꝝ fines ſunt
iidem/tã ex parte Cyminia ꝙ thyberina· Nã Vetulonia fuit a principio decus Meo
nię gẽtis:ut ait Sillius in·viii·& eadem Lydia gens bello ꝓclara iugis inſedit Etruſ
cis ideſt Volturrenis & Cyminiis:ut clare oſtendimus in qõnibus Anniis/precipue
qõnibꝰ·viii·ix·xi·xxx·&·xxxii·Et a Turrena thyberis Turrenꝰ/& a gẽte Lydius di
ctus ẽ:& ab eadẽ urbe Etruria & Tuſca cognoĩe/dictus eſt Etruſcꝰ& Tuſcus nõ lati
nus:ut Fabiꝰpictor in fine de origine urbis Romę aſſerit·Vñ Acron ſupradictũ car
men exponẽs ait·Lydorũ inquit Etruſcos fines incoluit Mecenas: qa Lydi ꝓfecti
ex Aſia incoluerũt Etruriã circa thyberim dicẽte Virgilio/ubi Lydius amnis inter
opima ferẽs·Magnis aũt legionibꝰ:qa inqt Porfiriꝰ/magnis Lucumõibꝰimpitarũt
ꝓaui Mecenatis & fr̃is eiꝰ·Erant enĩ Thuſcię·xii·ꝓp̃li & ſinguloꝝ ſingulꝰLucumo
rex atq; ſingula legio:qbꝰ unus impabat·Idẽ dicit Seruiꝰ ſup·viii·&·x·Eneidos·Et
hoc modo expoſitio Oratiani carminis eſt uera ad unguẽ ꝙ aui paterni & materni
Mecenatis ĩpauerũt magnis legiõibꝰ·xii·pploꝝ:qa Elbiꝰ fuit Larthes Etrurię & eiꝰ
plurimi añceſſores·Et ita ĩ odis expoſitio hec uera ẽ/ubi Oratiꝰait·Mecenas attauis

edite regibus ſcilicet Larthibꝰ nc dū Lucumonibus. Et in alia Oda. Turrena inqt regū ꝓgenies tibi:quia antiqua Turrena ideſt Volturrena Elbius & eiꝰ aui Larthes orti ſunt. Quidā dicūt eundē Mecenatē oriūdū Aretio:inducūtq; Macrobiū in.ii. Saturnaliū ita dicentē. Auguſtus qa Mecenatē ſuū nouerat eſſe ſtilo remiſſo/molli & diſſoluto:talē ſe in epiſtolis quas ad eū ſcribebat ſepius exhibebat:& cōtra caſtigationē loquēdi/quā alias ille ſcribēdo ſeruabat in epiſtola ad Mecenatē familiari: plura in iocos effuſa ſubtexuit ita. Vale mel gentiū:Metuelle ebur:etrurię ęſar:Aretiū adamas:ſupernus thyberinū margaritū cylneoꝝ:ſmaragde Iaſpi: figuloꝝ Berille:Porſenę carbunculū. Ad hec reſpondet᷑ ꝙ nihil de ortu Mecenatis magis de Aretio q̄ Etruria & Cluſio Porſenę exprimit᷑ in hac epiſtola:ſed ſolū epitheta quę Auguſtus ei tribuebat:utputa ꝙ eſſet gentibus dulcis:Aretio adamas:Etrurię ęſar:thyberinis ſupernus:Figulis ideſt poetis Berillus & reliqua. Eſt aūt ęſar lingua Etruſca deus:'dicente Suetonio in uita Octauiani:Ictu inquit fluminis ex inſcriptione: Cęſar:ſtatuę eiꝰ prima lr̄a noīs effluxit:reſpōſumq; eſt cētū ſolos dies poſthac uictu rum/quē numerū.c.lr̄a notauit:futurūq; ut inter deos referret᷑:ꝙ ęſar ideſt reliqua pars e Cęſaris noīe:Etruſca lingua deus uocaret᷑. Rurſus qđ ad ꝓpoſitū noſtrū facit/Mecēnas inter poetas eximios latinos nutritus:uix linguā latinā ſciebat cū ſtilo ſcriberet remiſſo/molli/inconſtante atq; diſſoluto: ut intelligas paulo ante a Cecynna Volturreno ſuſceptas latinas litteras/ adhuc ab Mecenate diſſolutas & molles haberi:ut Cato inſinuat. Sequitur.

Palatinū collē Roma Itali filia:ſed prius Palatini Aborigines tenuerūt:q ex agro Rheatino ad paſcua ouibꝰ querenda illo ꝓfecti ſunt. Argumento eſt Vellia palatini altera pſ:a uellēda lana:ante bis mōſtratā Etruſcam tonſuram appellata.

Varro in prio libro de lingua latina eadē ſcribit: & nos ſuper Fabiū pictorē expoſuimus. Et quia Vellia a uellēdo unde & uellus nomē habet: idcirco debet ſcribi geminato.ll. Nā unico.l. Velia ē urbs Italiæ:ut Virgilius:Portus reqre Velinos. Etruſci docuerūt Italiā lanificiūt & tonſurā ouiū: & tincturā pannoꝝ:qa teſte Silio ī.viii. Vetulonia prīceps Tyrio ueſtē p̄texuit Oſtro. Et ob id uellus Romanū nuncupabatur Tuſcum/a doctoribus Tuſcanienſibus:uti eſt id Iuuenalis in Satyra.
Preſtabat caſtas humili fortuna latinas/ Quondā/nec uiciis cōtingi parua ſinebat/ Tecta labor:ſomniq; breues:& uellere Tuſco: Laxatę dureq; manus. Sequit᷑.

Capitoliū dictū a capite inuēto fluēte ſanguine dū Iouini templi fūdamēta iaceret princeps Tarquinꝰ. Nā antea Tarpeiꝰ a Tarpeia ibi ſcutis Sabinoꝝ

Capitolium ſepe mutauit nomē ut Cato nunc & Varro in primo de ligua latina docent. Ianus uero unde dicatur Quirinus expoſnit:cuius hiſtoria tacta eſt ſuper ſecundū librum Fabii pictoris. Sequitur.

obruta:ſʒ prius Saturnꝰ uoca-
baẗ. Sub eo Janus q̃drifrons
Quirinꝰ a uictoria Lucumonis
a Quirino colle mouentis.

Quirinalis a Junone Sabino-
rũ dea quã illi curitim ideſt ha-
ſtatã Junonẽ uocant. Etenĩ ha
ſtam Curim ⁊ Curinã ꝓferũt:
q̄ꝫ hiis ſiẗ ⁊ Etruſcis non eſt lr̃a
q. ſicut Romanis. Jnde q̄rites

Itum Etruſci etiã & Itim ꝓferũt: quos Egyptii Iſum & Iſim: Latini aũt Iouẽ & Iunonẽ: ut Seruiꝰ ſup Eneida/& Macrobius in Saturnalibꝰ inſinuãt. Vnde ſub ſtatua Cybeẗ de Iſi egyptia quę uenit ad nuptias eius: ita ſcriptũ ẽ litteris & uerbis Etruſcis.

Veizu Meos iti: Meos iey zeb: ideſt Veiuzo hoſpita Iſis/hoſpitata eſt epulatrix: ut ꝓbauimus in tractatu de litteris & titulis inuentis Etruſcis.

Expliciũt comentaria ſup duo & uiginti fragmenta Catonis de origine Italię.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii comentaria ſuper Epithetũ Archiloci de tẽporibus.

Comentarium primum.

a RCHILOCVS Grecus Chronographus: floruit Olympico certamine uictor/floruit cum Simonide & Ariſtoxene Olypiade. xxix. ut Greci ſcribunt & Euſebius annotat in eadem Olympiade. Cauſa edendi hoc Epithetum de tẽporibus plures fuere. Vna quidẽ cõmunis ſibi & aliis Grecis: Quã facit funditus ignorabant Greci/qui primi reges fuerint in orbe/& aureo ſeculo ante Nynum/ quippe quia Nynus primus fuit qui aſſecutus eſt ſcriptores Grecos: ut Diodorus in. iiii. libro: & Xenophon de Equiuocis inſinuant: idcirco ad complete ſcribendũ hiſtorias & antiquitates: neceſſe fuit ab Aſſyriis mutuari & mandare litteris: qui reges ante Nynum: quot ue quiſq; annis ſinguli regnauerint. Deinde/quia etiã de tẽporibus/ a Nyno uſq; ad primã Olympiadem/Greci auctores per opiniones ſcribunt/& ſibi mutuo contradicũt: & ob id incerta eſt omnis Greca hiſtoria de temporibus: ut auctores ſunt Euſebius de tẽporibus primę Olympiadis: & Ioſephus cõtra Appionẽ grãmaticũ: idcirco neceſſe fuit ad depellẽdos errores ab hiſtoricis/cum ipſa certiſſima Barbaroꝝ hiſtoria concordare Grecoꝝ incerta tempora/quantũq; tẽporis interceſſerit a Nyno uſq; ad conditionem Troię: quot ue annis & quibus regibus Troia durauerit. Deinde/quia circa ſenectutẽ ſuam qua uixit Archilocus (ut aiũt) annis centũ & decem errari ceptum erat de temporibus Homeri: idcirco ipſe coactus eſt etiã Epithetũ protrahere/ab excidio Troiano uſq; ad Homerũ poetam. Huius Epitheti meminit Euſebius cum de tẽporibus Homeri loquitur: & nos paulo inferius adducemus. Itaq; de tẽporibus aurei ſeculi que preceſſerunt Nynũ: & quę idẽ Nynus uiciare cepit omniũ primus: ut auctores ſunt Fabius pictor: Trogus & Iuſtinus: his uerbis abſoluit Archilocus.

Maſeas Phenix Damaſcenus: libro nonageſimo ſeptimo hiſtoriarũ aſſerit ante Nynuꝫ ferme ducentis quinquaginta annis fuiſſe inundationem terrarũ: ⁊ quẽdam cui teſtimoniũ perhibet Moſeus antiquiſſimus hiſtoric⁹ liberatũ circa fluuiuꝫ Araxim ad mõtes Caſpios: tumqꝫ recenti celo et rudi humano genere uixiſſe aureã uitam: in qua nullo ferente legẽ: natura ipſa uiuebat̃: quouſqꝫ Nyn⁹ ⁊ Semiramis arma populis inferẽtes: primi uitam uiciare ceperunt humanã. Tradunt igitur Caldei uno et trigeſimo atqꝫ centeſimo ab Ogyge ãno regnaſſe apud ſe Saturnuꝫ auum Nyni: annis ſex ⁊ quinquaginta: primũqꝫ Babillonie fundamẽta ieciſſe. Hunc ſecutũ fuiſſe filiũ Belum Iouem: ⁊ rexiſſe Caldeos ⁊ Aſſyrios ãnis duobus ⁊ ſexaginta: Nynũ uero duob⁹ ⁊ quĩquaginta. Semiramidẽ duob⁹ ⁊ q̃draginta. Ea Babilloniaꝫ magnitudine ĩdicibili extruxit. Supputant̃ igit̃ a Nyno ad ſecũdũ ãnũ Spheri quo ortus eſt Deucalion ãni uni⁹ ⁊ quinquagĩta ſupra .cccc. ſeptincẽti uero a prima ĩundatiõe nouimeſtri: a qua ad Troiã colligit Maſeas annos nõ minus octo et uiginti ſupra octingentos.

Vt dixim⁹: qa ante Nynũ tpa ignorauerũt Greci: cõpulſi ſunt ab ipſis Aſſyriis & Phenicib⁹ hiſtoriã mutuari. Hunc Maſeam etiã contra Appionẽ Grãmaticum/ & in primo de antiqtate Iudaica producit Ioſephus dicẽs. Maſeas inquit Damaſcenus libro .xcvi. hiſtoriarũ ita ſcribit. Eſt ſup Myriadã excelſus mons in Aramea/ qui Baris appellatur: in quo multos cõfugiẽtes (ſermo ẽ) diluuii tpe liberatos: & quẽdã ſimul in Archa deuectũ in montis Ocile ſummitate/ lignorũqꝫ reliquias multo tpe conſeruatas: cui⁹ meminit etiã Moyſes Iudeorũ legiſlator Hec Maſeas. De tpe autẽ quo cepit prima aurea etaſ ante Nynũ oẽs hiſtorici latini cõueniũt/ mox hoĩe ſato/ ſatam fuiſſe ſimul aureã etatẽ: ut Ouidi⁹ indicat in prĩo Metamorphoſeos: & nos in aliis comẽtariis ſup Fabiũ pictorẽ dixim⁹. Porro de quinqꝫ diluuiis & eorũ tpibus: copioſe expoſitũ eſt in Xenophõte de equiuocis: & in comẽtariis eius Itaqꝫ ubi Archilocus abſoluit tempora ex Annalibus Aſſyrioꝝ & Phenicũ ab inundatiõe prima terraꝝ uſqꝫ ad conditã Troiam: nũc ab ea cõdita uſqꝫ ad deſtructam ex Annalibus regum Troianoꝝ ſubinfert dicẽs.

Regnatū vero fuit Troie ſub regibꝰ ſex: ſub Dardano quidē uno ⁊ triginta ānis: ſub Ericto‑nio quinqȝ et ſeptuaginta: ſub Troe ſexaginta: ſub Ilo quīqȝ ⁊ quinquaginta: ſub Lamedō‑te: ſex ⁊ trigīta: ſub Priamo. xl.

Clara eſt littera: in qua error Euſebii de temporibus regum Troianorum cōuincitur: ſequuti diſſidentem ſibi ipſi Grecam hiſtoriam. Et ob id in hac re Troiana ſequimur abſqȝ errore Archilocū qui non grecas pugnas defendit ſed ſolos regū Troię annales ex Maſca phenice proſequit̃. Deinde de temporibus ab euerſione Troię uſqȝ ad Homerum poetam diſtinguit: de cuius patria & temporibus indocile ſemper genus litigauit: ut uere oſtendant ſe nihil ſciuiſſe. Nam ut ipſimet Greci confitentur: ſi de Homeri patria/a Pyndaro Lyrico queres: ſibi ipſe diuerſus erit: & nunc Smyrneum/nunc Chium aſſeuerabit. Si ab Anthimacho & Nicandro expetis: Colophoniū cenſebunt. Si ab Ariſtarcho & Dioniſio Tracio: haud dubitabunt Athenienſem dicere. Ariſtotiles eum Salaminum: Simonides uero Argiuum eum fuiſſe cōtennit. Hactenus de patrię eius erratis. Nūc de temporibus: Euſebium de temporibus Eneę Siluii/ſcribentem: audiamus his uerbis. Homerus inquit his fuiſſe temporibus/ a quibuſdam iudicat̃. Et ſubdens: quanta inquit apud ueteres de eo diſſonantia fuerit: manifeſtum eſſe poterit ex ſequentibus. Quidam eum ex quibus Socrates: ante deſcēſum Heraclidarꝫ ponunt. Eratoſthenes: poſt. C. annū Troianę captiuitatis. Philocorus uero/Ionicę migratiōis tempore: ſub Archyppo Athenienſium magiſtro: qui fuit poſt captam Troiam: annis. c. lxxx. Ceterum Apollodorus Athenienſis. cc. xl. anno euerſionis Ilii. Extiterunt alii: qui paulo anteq̄ inciperent Olympiades/retro. cccc. annis Troiane captiuitatis/eum fuiſſe putent: licet illum Archilocus dicat fuiſſe. xxiii. olympiade & quincenteſimū Troiane captiuitatis annum ſupputet. Hec Euſebius. Quę omnia Archilocus ex hiſtoriis dictarū patriarum perquirens qui fuerint illis temporibus apud eos dicti Homeri: has caligines diſſoluit dicens.

Secuti ſunt anni quincēti a captiuitate Troie uſqȝ ad. xxiii. Olympiadē in quibꝰ floruerūt Homeri octo Horū primꝰ in annalibꝰ Teutei regis Aſſyriorꝫ tradit̃: q uigeſimꝰ ſeptimus a Nyno extitit. Hic Homerꝰ ut ibi tradit̃: fuit Smirneꝰ ⁊ p̄fectꝰ eiuſdē regis paulo ante deſcenſum Heraclidarū in peloponeſſum: āno

Licet Euſebius nō definiat pro Archiloco expreſſe: tamen ſub tacite p iſtam coniunctionem/licet/determinat. Quaſi dicat. Licet Archilochus certiſſimꝰ tēporꝫ autor pbe / diſſoluat equiuocatiōes nominis Homeri/quia pluref fuerūt/ut etiam Xenophon de equiuocis dicit: & tempora eorū & nobilitates ex annalibꝰ patriis probet/ & etate ſua

xx. Demophontis regis Athenien
ſiũ: qñ Pyrrhus in tẽplo Apollinis
fuit ab Oreſte interẽptus. Hunc ſe-
cutus eſt Homerus Chyius: qui ut
Chyenſiũ memoria tradit: floruit ar
te medicine anno decimo nono Me
lanthis regis Athenienſium. Alius
fuit Homerus patria Cumeus: qui
ut ipſi Cumei ꝑhibent: enituit magi
ca magis q̄ʒ lr̄atura: ãno. xxiiii. Co-
dri regis Athenienſiũ. Quartuʒ: ci-
uem ſuũ ꝑdiuitẽ Salaminẽſes Cy-
prii efferũt: arte inſtitoria inclytum:
ãno octauo Agaſti Atheniẽſis. Biẽ-
nio poſt emerſit Homerꝰ Colopho-
nius: quẽ illoꝝ annales migratione
Jonica ꝑdicãt effluxiſſe: arte picto-
ria ſimul ⁊ ſculptili. Sextus fuit A-
theniẽſis: qui ut ipi ſcribũt: illuſtris
reuocatiõe abolitarũ legũ et nouaꝝ
latione floruit ſub Archyppo. Sep-
timuʒ Argiui habent: Muſice atqʒ
geometrice diſciplĩe ꝓceptis admi-
rabilem: ãno decimoſeptimo: Dio-
geneti Athenienſis.

Vltimũ hunc Homerũ etas noſtra
cernit: q olympiade. xxiii. ⁊ a Troie
excidio anno quincenteſimo: patria
Meon Olympico certamine uictoꝝ:
iudicio totiꝰ grecie eximius poetaꝝ
eſt habitꝰ: ⁊ ei ſoli ius tributũ emẽ-
dãdi caracteres ⁊ nomina ⁊ linguã

ultimum fuiſſe tradat: ta-
men illi in equiuocatione/
& ſtulticia perſeuerant: qa
ut in principio fragmento
rum Catonis probauimus
grecoꝝ genus eſt cõfuſiſſi-
mum/& per omnem uitam
homines errare compellẽs:
ſimulqꝫ indocile atqꝫ neqſ-
ſimum: querẽs litteris ſuis
a natura ſua/cuncta corrũ-
pere. Inſtructi enim copia
dicendi/ut ait Lactantius:
mirabile eſt: quantas men-
daciorum tenebras & cali-
gines excitauerint. Credit
ergo Archiloco/cum ſtudi-
oſe annaliũ patriorum per
ſcrutatori: tum ꝑcipue qa
ultimo Homero qui queri
tur ipſe Coetaneus fuit: de
cuius laudibus hec dicit.

Archilocus floruit: ut Euſe
bius notat/& nos ſupra di-
ximus. Olympiade uigeſi
manona: Et Homerus ui-
geſimatercia. Quare ante
floruit Homerus q̄ Archi-
locus: ſex olympiadibꝰ: id
eſt annis uigintiquatuor:
quoniam Olympias apud

grecam: que ut ferūt Cadmus Samotrax fere Barbara ⁊ plena ruditatis attulit: ſub excidiū Troianū: cum reuerſus eſſet a fuga quam inierat ob certamē qđ illi priſca uxor intulerat propter nuptias ſuperinducte Armonie. Sunt ergo nūc caracteres ab Homero forma elegantiore. Naȝ primi barbariē quādam uetuſtā ⁊ nō phenicā ferebant: qꝛ nihil phenicum habēt ut cernimus: ſed Galatharū ⁊ Meonū figuras retinent. Idē Homerus reformauit caracteres et grāmatice ꝑcepta primꝰ dedit: cū antea quiſqȝ ſermone ſcriberet: ſimul ⁊ loqueret̃ uernaculo: Que ꝑfecto etiā Italia que ⁊ magna Grecia ſuſcepit. Hactenus de temporibus.

Finis.

Grecos eſt ſpatiū quatuor annorum: ſicut apud latinos luſtrum eſt ſpacium quinq; annoꝝ. Fuit igitur Archilocus coetaneus Homero poetę de quo erat perquiſitio. Et ideo ſibi ſoli ꝑter om̄es creditur. Quot uero Cadmi fuerint ſuper Xenophontē de equiuocis expoſuimus: ac etiam de nuptiis huius Cadmi. Et certamē paſſus eſt āno ferme octogeſimo anteq̄ excideretur & cremaretur Troia ut Spinga & Paleſatus tradunt: & Euſebius de tempnribꝰ notat. Nō ergo poſt huius Armonię & Cadmi nuptias edificata ē Troia a Dardano Samotrace/ qui cū Iaſio & Cybele his nuptiis interfuit: ut Grecia mendax audet in hiſtoria: qa ante has nuptias ducentis annis & amplius inuenit̃ Troia condita ab alio Dardano Thuſco filio Coriti: qui teſte Virgilio ꝑfectus a Turrena ſede Coriti ꝑfectus i Samotraciā primo/ poſtea Ydeas Phrygię penetrauit ad urbes: iſq; fuit Dardanus Iliacę primus pater urbis & auctor. De litteris uero reformatis ab Homero Meone/ ꝙ ſimılētur Gallathis & Meonicis caracteribus/ etiam argumento eſt/ quod ait Cęſar in. vi. Comentarioꝝ: ꝙ Galli uſq; ad illud tempus utebant̃ litteris quibus & Greci.

Expliciunt comentaria ſuꝑ Epithetū Archiloci de temporibus.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii comentaria ſup Methaſtenem. Prefatio.

Etaſthenes Perſa fuit gēte/ut titulus indicat: qui ſic inſcribit. Metaſthenes Perſa: de iudicio tempoꝝ & annaliū perſarum. Tractat enim de cenſura annalium duarum Monarchiarū uidelicet Aſſyrioꝝ & Perſarum. Et idcirco quiſqs ille fuerit qui librum traduxit: exiſtimo melius dixiſſet de cenſura q̄ iudicio. Corruptius uſus eſt Petrus Comeſtor/qui ſcolaſticas hiſtorias edidit. Nam ſuper Danielem prophetam/dicit. Metaſthenes in libro iudicioꝝ. Nam &ſi etiam ad indicia & iudicia tempoꝝ hec referri poſſunt: proprie tamen ad cenſuram & emendationem eoꝝ qui per opiniones priuatas/preter publicam annalium fidem ſcripſerunt: conſtat opus editum. Corruptiſſime tamen inueni hunc/in aliquibus Megaſthenem pro Metaſthene: quia primus fuit Grecus & hiſtoricus: hic uero Perſa & chronographus: & ille laicus: hic uero ſacerdos: quia non ſcripſit niſi publica & ꝓbatā fide quod erat proprium ſacerdotis officium: ut hoc loco ipſe Metaſthenes indicat. Et idcirco omnes greci autores de temporibus ferme/ut uerboſi reiciunt: quia nō erāt ſacerdotes: nec probata fide ſcribebant: ſed teſte Ioſepho contra Appionem/Et Euſebio de temporibus primę Olympiadis/quiſq; ꝑ opiniones ut cuiq; uiſum eſt ſcripſit. Vnde nec mirum ſi inter ſe pugnant & diſſentiūt: & inteſtino bello non philoſophiam modo ſed etiam totam hiſtoriam confodiunt & obtruncāt. Facit aūt duo Metaſthenes. Primo ponit cenſuram de temporibus. ſecūdo caſtigatiſſimos annales duarum Monarchiarum tradit. De primo ſic cenſet.

Qui de tēporib9 ſcribere parāt neceſſe eſt illos non ſolo auditu ⁊ opiniōe chronographiā ſcribere: ne cū ꝑ opiniōes ſcribūt uti greci: cū ipſis pariter ⁊ ſe ⁊ alios decipiāt: ⁊ per oēm uitaꝫ aberrēt. Verū abſqꝫ ullo errore fiet: ſi ſolos annales duaruꝫ monarchiaruꝫ aſſecuti: ceteros oēs ut fabulatores reiecerim9. In his enī tam liquide atqꝫ uere digeſta ſūt tpa: reges ⁊ noīa qꝫ apud eos ſplēdidiſſime reg͛natū eſt. Neqꝫ tñ oēs recipiēdi ſunt q de his regib9 ſcribūt: ſꝫ

Dat regulas tempoꝝ Metaſthenes: ut ex eis ſciemus iudicare q autores ſint accipiendi in chronographia: & qui reiciendi. Prima regula eſt iſta. Suſcipiendi ſunt abſq; repugnantia omnes q publica & ꝓbata fide ſcripſerūt. Et declarat ꝙ ſacerdotes olim erant publici notarii rerum geſtarum & tempoꝝ: qui preſentes eſſent/aut ex antiquioribus copiarent: ſicut nunc inſtrumentū publicum & probatum dicitur: qđ a notario preſente publicatur & ſcribitur: aut ex antiquiore notario per preſentem notarium traducitur. Secunda regula eſt iſta Geſta & annales quatuor Monarchiarum non poſſunt negari & reici ab aliquo: quia ſolum publica fide notabantur: & in bibli

ſolū ſacerdotes illiꝰ regni: penes quos eſt publica ⁊ probata fides annaliū ſuorū: qualis eſt Beroſus. Nā is Caldeus oē tēpus Aſſyriorū digeſſit ex antiquorū ānalibꝰ quē ſolū uel maxime unū Perſe nūc ſequimur

othecis aut archiuis ſeruabātur. Unde & in Eſdra legimus ꝙ cōtrouerſie de repando tēplo: diffiniebant̄ ex annalibus Perſarum ſeruatis in Bibliothecis: & Etheſias Gnidius recipit̄ in tꝑibus ꝑſaꝝ: qa ex annalibus publicis trāſtulit. Tertia regula. qui ſolo auditu uel ꝑ opiniones ſcribūt/priuati: hii non ſunt in tꝑibus recipiendi: niſi ubi a publica fide nō diſſentiūt. Cui argumēto eſt: qa qđ ꝑ opinionē uł auditū tradit̄: pugnā patit̄ inteſtinā: quales fuere greci/q ut hic inſinuat Metaſthenes & Ioſephus ꝓbat cōtra Appionē: ſibi ipſis de tꝑibus diſſident/ & de mēdacio alterutrū accuſant: ut eſt pugna inter Herodotū: Agiſilaū: Hellanicū: Ephoꝝ: Tymeum & reliquos. Et nota ꝙ Ioſephus ꝑ has Mataſthenis regulas facit ualidiſſimum argumentū: ꝙ greci nō habuerūt litteras a Cadmo: qa nulla publica ꝓbata fides inuenta eſt unq̄ in archuus ſacerdotum aut publicis Bibliothecis. Et ideo nuꝑ habuerūt mutuati a Meonibus & Galathis: ut ſupra ſignificauerūt Xenophon & Archilocus. Ex his patet ꝙ nemo de tꝑibus ſuſcipiēdus eſt/niſi annalibꝰ quatuor Monarchiaꝝ concordet. Et in monarchia qdem Aſſirioꝝ qa publica fide ſcripſit Beroſus caldeus: cōſequens eſt ut in tꝑibus eiuſdē monarchie ſibi det̄ palma. & item eum ſequutis Perſis: ex quibus eſt Metaſthenes: & grecis/ex qbus ſunt Xenophon in equiuocis & Archilochus & Euſebius. Reiciunt̄ a tꝑibus huius Monarchie Aſſirioꝝ q priuatas opiniones cōtra publicā ꝓbatāq; fidem ſcribūt/ex grecis/ Herodotus Hellanicus Agiſilaus: & ex Latinis/Iuſtinus/Gellius/& Oroſius. In ſecunda uero Monarchia Perſaꝝ & Medoꝝ autor publice fidei fuit Metaſthenes Perſa: & Etheſias Gnidius: ut in. iii. libro Diodorus notauit. Reiciunt̄ Ioſephus ex Hebreis/ & Clemens: Tacianus: Aphricanus: & Euſebius ex grecis/ qa priuatas opiniones ſequuti cōtra publicā fidem notāt reges & tꝑa: que in bibliothecis & annalibus nō fuerunt & cōtra omnem publicā fidē ſcribūt Cyrū añ dediſſe licentiā Hebreis in Babillone captiuis/& mortuū: q̄ Babilonia Darius eius patruus potiret̄. Proinde idē Euſebius qm̄ in tertia Monarchia grecoꝝ/& in quarta Romanoꝝ publicā annaliū fidē ſeqt̄ in utraq; recipit̄. Recipit̄ & Philo Hebreus: qa nec in uno qdē mēſe diſcrepat. Reiciunt̄ Ioſephus & Talmudiſtę. q in multis tꝑibus de publico mēdacio cōuincunt̄ Hactenus de cenſura. Nunc Metaſthenes ad fidem publicam Beroſi conuerſus tempora Monarchiæ Aſſiriorum/breuibus digeſta per reges/& quantum quiſq; regnauerit abſoluit dicens quid ſcribat Beroſus.

Is ergo tradit ante Nynū ducētis ⁊ quadraginta nouē ānis regnatū fuiſſe ſub tribꝰ diis re

Xenophō/ab Ogyge uſq; ad Nynū: eoſdem deos quos Metaſthenes & Beroſus & totidem annos enumerāt ex deſcriptiōe Semiramidis: ut ſuꝑ eū expoſuimus li.

gib⁹: quorũ qui prim⁹ uniuerſo ĩpe-
rauit orbi fuit Ogyges q̃ p̃fuit ĩun-
dationi terrarum. Inde Saturn⁹ fun-
data Babillonia regnauit ãnis ſex ⁊
quinq̃ginta Belus iuppiter ei⁹ fili⁹
duob⁹ ⁊ ſexaginta. Nynus ei⁹ fili⁹
qui prim⁹ monarchiã cepit: ãnis qn
quaginta duob⁹. Semiramis: qua
draginta duob⁹. Zameis: ãnis trigĩ
ta octo. Arius triginta. Arali⁹: qua-
draginta. Xerſes Baleus triginta.
Armatrites: triginta octo. Beloch⁹
priſcus: qnq; ⁊ triginta. Baleus iu-
nior: duo ⁊ quinquaginta. Altadas
duo ⁊ triginta. Mamitus: triginta.
Mancale⁹ triginta. Spher⁹: uigin-
ti. Mamel⁹ triginta. Spareth⁹ qua
draginta. Aſcatades: q̃draginta. A-
myntes: quinq; ⁊ quadragĩta. Bel
ochus iunior: qnq; ⁊ uiginti. Bel le
pares triginta. Lamprides trigin-
ta duo. Soſares: uiginti. Lãpares:
triginta. Pãnias: qnq; ⁊ q̃dragin-
ta. Soſarm⁹: decẽ ⁊ nouẽ. Mytre⁹
uiginti ſeptẽ. Tautani⁹: trigĩta duo
Tenteus: q̃draginta. Tyne⁹ trigin
ta. Dercylus q̃draginta. Eupales:
triginta octo. Laoſthenes: q̃dragin
ta qnq;. Pyrithydias: triginta. O-
frate⁹: uiginti. Ofragane⁹: qnq̃gin-
ta. Aſcrazapes: quadraginta ⁊ duo
Tonoſcócoleros. xv. Nunc Greci

de Equocis. Saturnũ uero
hic appellat Nymbrotum
patrẽ Beli & auũ Nyni: ut
Beroſus exprimit. Itaq; ab
Ogyge uſq; ad Nynũ q̃ ui-
ciare cepit aureũ ſeculũ cu
piditate monarchię: fuerũt
anni. cc. xlix. ut cõuenit in
ter auctores Beroſum: Me-
taſthenẽ: Xenophontẽ: Fa-
biũ pictorẽ & Catonẽ: ſup
quos iam cõmẽtaria cõfeci
mus. Ogygem uero uocãt
Noam cognoĩe Ianũ: ut
Beroſus exprimit/q̃ prefuit
diluuio: & primũ gen⁹ hu-
manũ ut antiquiſſim⁹ om-
niũ pater rexit: dicẽte apd̃
Ouidiũ in primo de Faſtis
eodem Iano. Me penes eſt
unũ: uaſti cuſtodia mũdi:
& ius uertẽdi cardines: oẽ
meũ eſt. Igit̃ uerıſſime tẽ-
pus ꝓbatũ publica fide ab
inundatiõe terrarum ad pri-
mum Monarchã Aſſyriorum
Nynũ: ſunt ãni. cc. xlix. A
Nyno aũt uſq; ad finẽ Sar
danapalli durauit Aſſyrio-
rũ monarchia/annis q̃tuor
& triginta ſup ducentos ac
mille: Ergo/quia Euſebius
eoſdẽ reges & tpa Aſſyriorum
ſequit̃ a Nyno uſq; ad Sar
danapallũ recipiendus eſt
exceptis ſex annis. Notat
enĩ regnaſſe Sardanapallũ
ãnis uiginti: cũ ãnales Aſ-
ſyrii ſcribãt. xv. Hec itaq; ĩ
publica Perſarũ bibliothe-
ca ex Aſſyriana publica fi-
de poſita excerpſit Meta-
ſthenes: ĩ qua etiã publici

Sardanapallū uocāt. Huc uſq₃ Beroſuſ. Nos aūt illū imitati: nullo alio auctore uſi ſum⁹: q̄₃ publica Suſiana biblioteca: in q̄ annales Perſaꝝ ferūt fuiſſe Bel ochū tertiū: Sardanapalli clandeſtinū hoſte₃: qui eius militie prefectus erat.

annales Perſaꝝ erāt/cōtinētes quo pacto poſt Sardanapallū/Medoꝝ & Perſaꝝ monarchia cepit bipartita īter Medos & Babillonios/ deinde qūo reunita fuerit/ ſub primis Cyro & Dario. Cepit autē hoc pacto: quia Bel ochus tertius princeps militię Sardanapalli: ꝓdito dño ſuo Sardanapallo: partitus eſt cū Medis monarchiā: ut Metaſthenes enarrat dicēs de eodē ꝓditore.

Js cū Arbace tū Medorū principe partit⁹ ē monarchiā ea lege: ut Bel ochus Babilloniā Arbaces Medeā atq₃ Perſas regeret. Jtaq₃ interfecto ⁊ ex ſeipſo flāmis īiecto Sardanapallo: Monarchia bipartita fuit. Apud Medos in ea: hii regnauerūt ānis q̄tuor ⁊ trecētis. Arbaces uigīti octo. Mādanes: quinq̄ginta. Soſarmon: triginta. Arti Carmin: quinquaginta. Arbianes: duo ⁊ uiginti. Arceus. xl. Artines: uiginti duo. Aſtybar⁹ cū Apāda filio: uigiti. Apanda ſol⁹ triginta. Hoc Cyrus ⁊ Darius deuicto: regnauerūt ānis trigīta ſex. Nā ante reunitā monarchiā: regnauerunt in Perſide annis ſex. Jnde aliis ſex Perſico regno reſignato Cambyſi filio: ſexennale bellū Tamyri regine Scythaꝝ intulerūt Sexto āno a Babilloniis euocati atq₃ Balt Aſſare interfecto: reunitam monarchiā in Perſas tranſtulerūt.

Diodorus ī. iii. libro copioſiſſime de Bel ocho & Arbace atq₃ Sardanapallo hiſtoriā tradit: & qūo Ctheſias Gnidius ī tēporib⁹ monarchię Aſſyrioꝝ deficiat: non digerēdo reges & eoꝝ noīa & tpa/quibus quiſq₃ regnauerit. Sed ī monarchia Medorū laudat eūdē Ctheſiā: qui ex publica fide atq₃ bibliotheca Perſarū/annales in Greciā retulit. & eadem refert: quæ hic Metaſthenes. Et ideo Grecus Ctheſias recipit̄ in tēporib⁹ Perſarū/& repellit̄ a tēporibus Aſſyrioꝝ: ſicut ecōtra Euſebius recipitur de tēporib⁹ Aſſyrioꝝ: & excludit̄ funditus a tēporib⁹ Perſarū/qa ſecutus Herodotum & priuatos fabulatores Grecos: corrupit publicā & ꝓbatā fidem: quā incorrupte referunt Diodorus/Ctheſias & Metaſthenes. Et nota ī Diodoro Siculo dicēte: ꝙ Apandā Greci uocāt Aſtya-

gem. Et caue ibi a corruptione impreſſorũ: qui Bel Oſum, & Bel Eſum ꝑ Bel Ochũ impreſſerũt. Ergo in bipartita monarchia regnatũ fuit apud Medos & Perſas ãnis quatuor & trecentis: & ꝑ conſequens totidem apud Caldeos & Babillonios: ut Metaſthenes ſubinſert dicens.

Totidẽ annis in bipartita monarchia regnatũ eſt apud Babillonias. Primus Phul Belochus: ãnis quadraginta octo. Phul Aſſar: uigintiqnq;. Salman Aſſar: decẽ & ſeptẽ. Sẽnacherib: ſeptẽ. Aſſar Adon: decẽ Merodach duo & quinq̃ginta. Ben Merodach: uiginti uno. Nabugdonoſor primꝰ: triginta quiq;. Nabugdonoſor magnꝰ quinq; & q̃draginta. Amilinus Euilmerodach: triginta. Filiuſ huiꝰ primus Reg Aſſar: tribus Secundꝰ Lab Aſſar Dach: ſex Tertius Balt Aſſar: quinq;.

Phylo Hebreus eadem ꝑſequit᷑ quæ & hoc loci Metaſthenes: & nos ſup eum comentaria cõfecimus. Diuinę quoq; litterę ĩ quarto libro Regũ: & ĩ. ii. Paralippomenon: hoꝝ Babillonię regũ reminiſcunt᷑: quia aſſidue bellum habuerũt cũ gente Hebrea. Nã de Belo, ocho cognomine Phul, ita ſcribit᷑ in. iiii. li. Regũ ca. xv. Venit Phul rex Aſſyrioꝝ contra Manaem regẽ Samariæ. Nec te moueat ꝙ uocat eũ regẽ Aſſyriorum: quia diuinæ litteræ oẽs reges Babillonię uocãt reges Aſſyriorũ. De Phul Aſſar cognomĩe Teglat: eodem ca. ita ſcribit᷑. Venit Teglat Phul Aſſar cõtra Phacee regem Samarię: & tranſtulit in Aſſyrios galileã & uniuerſam terram Neptalim. Et capitulo ſequente: Miſit inquit Achaz rex Ieruſalẽ ad Teglat Phul Aſſar regem Aſſyrioꝝ: ut iuuaret eum cõtra reges Samarię ad Damaſci. De Salman Aſſar: ita ſcribit᷑ capitulo ſequẽte. Aſcẽdit Salman Aſſar rex Aſſyrioꝝ contra Oſcam regẽ Samarię & cepit eũ ſexto anno Ezechię regis Ieruſalẽ: & trãſtulit decẽ tribus iſrael in Aſſyrios: ut ſcribit᷑ ca. xvii. & . xviii. ubi de Sennacherib dicit᷑. Anno quartodecimo Ezechię regis: aſcendit Senna cherib rex Aſſyrioꝝ ad uniuerſas ciuitates Iuda munitas: & cepit eas. Et de Aſſar Adon: ita ſcribit᷑ ca. xix. Cũ Senna cherib ſacra faceret in tẽplo dei ſui: duo filii eius interfecerũt eũ: & regnauit Aſſar Adon filiꝰ eius pro eo. De Merodach ſcribit᷑. xx. ca. Miſit inquit Merodach rex Babillonioꝝ litteras & nũtios ad Ezechiam regẽ Iuda. De filio huius Ben Merodach nomen nõ habetur in diuinis litteris: ſed ſolũ ꝙ captiuauit & incarcerauit Manaſſem filiũ Ezechię: poſt mortẽ ipſius Ezechię: ut patet in. ii. li. Paralippomenon ca. xxxiii. Porro primi Nabugdonoſor q huic ſucceſſit: fit mentio in. iiii. li. Regũ ca. xxiii. De magno uero Nabugdonoſor qui cremauit Ieroſolimã & templũ: & duxit Hebreos captiuos in Babilonẽ, & Euil Merodach eius filio: meminerint finis Paralippomenon & Regum. De tribus uero huius filiis, magiſter hiſtoriaꝝ ſcolaſticarũ, repetit Me-

taſthenis locū iſtū. Q đ uero interfecto Balt Aſſare reunita ſit monarchia & tranſla
ta in Perſas: etiā uates Daniel. v. capitulo meminit. Itaq; Metaſthenes expoſitis an
nalibus Monarchię bipartitę Medorum & Perſarū: mox reunitę publicos annales
uſq; ad Alexandrū refert ſic dicens.

Balt Aſſare interfecto: regnauerūt
ſimul Cyrus ⁊ Dariꝰ annis duobꝰ
inde ſolus Cyrus duobꝰ et uiginti.
Filiꝰ Darii priſcꝰ Artaxerſes Aſſue
rus: ānis uigīti: ultiōe interea ſump
ta de factiōe Tamarica: que ꝑ dolū
patruū tradiderat Tamyre. Huiuſ
duo filii: Cyrꝰ Artabanes ⁊ Dariꝰ
Longimānus: ſeptē menſibꝰ ꝓ im-
perio dimicarunt: ⁊ ſeptimo menſe
Longimanno uictoria ceſſit: regna-
uitq; annis ſeptē ⁊ triginta. Eius fi
lius Dariꝰ Nothos: ānis decē ⁊ no-
uem. Magnꝰ Artaxerſes Darius
Meneon: ānis quinq̃ginta quinq;.
Artaxerſes Ochus: ſex et uiginti.
Noſtra etate Arſes: ānis q̃tuor. Da
rius ultimꝰ ſex. Magnꝰ Alexander
qui trāſtulit imperiū in Grecos: an
nis duodecim. Seleucus Nichanor
qui nūc agit trigeſimū annū: ſucceſ
ſit toti Aſie ac Syrie. Finit.

Ex his patet/reunitā Mo-
narchiā duraſſe ānis uno
& nonaginta ſupra cenū.
A principio uero ab Arba
ce uſq; ad magnum Alex-
drum: perſeuerauit annis
quinq; & nonagīta ſupra
quatrincētos. Patet quoq;
Metaſthenē hūc floruiſſe
circa tempora magni Ale
xādri. Cetera copioſe ſunt
expoſita in comētariis ſu-
per Phylonem. Verū/qa
in annalibꝰ Grecanicę mo
narchię/a Seleuco & mag
no Alexādro uſq; ad Phi-
lippum ultimū/ Euſebius
ſequitur publicam fidem
Aſię ac Syrię per ipſius di
geſta tempora/& reges/ &
ī Romana Monarchia la
tinam fidem publicā no-
tat: idcirco in omnibus tē-
poribus ſequimur Euſebi
um excepta Monarchia
Medorum & Perſarum ab
Arbace uſq; ad magnum
Alexandrum.

Finiunt comentaria ſuper Metaſthenem.

Incipit tertius liber Eiuſdē fratris Ioannis Annii:ſup Vertunnianā ꝓpertii.
Prefatio.

q Voniam ſepe meminit Beroſus cognominum ac proprii nominis Noe: & a latinis non negligunť:& ſepe falluntur quidam exiſtimantes non eſſe eundem Noam/Ianum/Vertunnum Vadymonna quia eos feſtinauit greca leuitas:uiſum eſt mihi non eſſe ſuperfluum ymo neceſſarium hec ſup Vertunnianam Proptii comentari:ut uideant ingenia latina omnia epitheta propria Iani Vertunni ſimul collecta ſimul ſumpta niſi ſoli Noe conuenire nemini alii:ac ꝓpterea eundem eſſe Noam qui aliis cognominibus appellatur. Finit.

Incipiunt comentaria ſup Vertūnianam Propertii in quarto libro Elegiarū.

a Perienda ſunt cognomina & cauſę cognominū Iani qui & Noe. Nā etiā teſte Beroſo: nō ſolum Ianus ſed etiā Celum ſol cognomina habuit/ quia docuit(ut ait)aſtronomiā. Que etiā cūcta ſubripit Diodorus:qui in primo libro dicit Oſiri patrem fuiſſe Saturnū egyptium pana. Saturni uero patrem fuiſſe ſolem. In quarto uero libro dicit Saturno qui regnauit in egypto/ Lybia/Sicilia & Italia fuiſſe patrem Celum qui primos homines a feritate ad ciuilitatē reduxit:& eos erudiuit. Rationes uero cognominū Diodorus ſimul & Beroſus conſentiūt ad unguem/ꝙ celum cognomen habuerit: quia docuit Aſtronomiā & populis multa p̄dicebat/& ob id illum exiſtimauerūt habere diuinā naturam & mouere atq; uertere celos & elemēta:& cūcta uertibilia: & ideo Vertūnū illū dixerūt:ut in.v.dicet. Qđ & Ouidi⁹ in prio de Faſtis referēs:inducit Ianū ita loquentē.
Quicqd ubiq; uides/mare/celū/nubila/terras: Oia ſunt nr̄a clauſa:patētq; manu.
Me penes eſt unū/uaſti cuſtodia mūdi: Et ius uertēdi cardines omne meum eſt.
Qđ ſi uere is penes quē unū eſt omne ius uertēdi cardines/ dicit unicus deus uertendarū rerum:neceſſario conſequens eſt/ut Ianus ſit idem unicus deus uertendarum reꝝ/qa penes eū unū eſt/uaſti cuſtodia mundi/& omne ius uertendi Cardines Neceſſario igiť eſt idem Ianus & Vertunnus:quia idem deus Vertendaꝝ reꝝ. Sed Ianus oratur in principio omnis rei inchoande ut feliciter aſpiret/& idem inuocať ut inchoatam bene uertat ad finemq; feliciter ꝑducat:ut Donatus ait: ꝑ ultima epiſtola in primo epiſtolaꝝ Oratii dicentis. Vertunnū Ianūq; liber ſpectare uideris: Scilicet ut preſtes/Soſioꝝ pumici mundū. ideſt tu liber epiſtolaꝝ uideris ſpectarē Ianū a principio & eundē Vertunnum qui bene atq; adeo ad finem feliciter uertit: ut iam poſſis preſtare mundū & ornari/& dari Soſianis/qui in foro uenāliū libros ornabant & ligabāt inter Ianū ad radices capitolii qui principio inuocabať/& eundem Vertunnū in foro tranſitorio/qui ut ad finem bene feliciterq; uerteret orabať. Et hanc idemtitatē ſignificauit Fabius pictor in fine de origine urbis Romæ: ubi ſcribens. Thyberis inquit fuit limes imperii Volturreni/inter ueteres Ianum & Saturnū/qui a principe illius urbe Volturrena/ ꝑ ſincopā dictus eſt Volturnus:& ob id Tuſcus nō Latinus. Nā quod Volturnū ſine ſincopa primitiuū eſt nomē: notat fluuiū in Sānio & oppidū Romanū in litore/ a quo Volturnus deus Thyberinus in Latio:ſicut & Volturnus ut caput imperii in Etruria. Quā obrē deū Thyberinū

ſuū dicit eſſe Roma atq; Etruria:eundē & Ianū Vertūnū/& ab his dictū Vadymō-na. Hec Fabius. Idē igiť Ianus & Vertūnus Vadymōna:qa uado Aramei dicunt:id qđ latini uerto:& egyptii Protho. Et idcirco idē multifors/ꝓtheus/Vadymon/ideſt Vertūnus/qui celos & cardines & uertibilia uertit. Igiť Vertūnus & Ianus idem & celū. Vñ Ianū q̄ſi Eanū ꝙ celum eat & uertať ac giret:ab ethimologia nois exponit Cicero:ſicut Macrobiꝰ in prio Saturnaliū exponit dicēs. Phiſici ſiue naturales phi loſophi Ianū magnis cōſecrant argumentis diuinitatis. Nā ſunt q eū mundū/ideſt celū eſſe uoluerūt. Ianūq; ab eundo dictū/ꝙ mūdus ſemp eat dū in orbē uoluit: & ex ſe initiū faciens in ſe referť:ut Cornificius li. Ethymoꝝ. iii. Cicero inqt nō Ianū/ ſed Eanū nōiat ab eundo. Hec Macrobiꝰ. Ex quo patet ꝙ multę celeſtes ꝓprietates & nōia Iano tribuunť: qa celi animā motricē fuiſſe Ianū poſt mortē exiſtimauerūt de quibus hec dicenda ſunt. Celum eſt pater omniū/& terra mater. Ita phiſici aiūt: Ianus ē antiqſſimus pr̄ omniū:& eius uxor Veſta mater. Et ideo celū & terra dicū-tur. Celū item uertit tempus in quatuor tpa/ Ver:Yemem:Eſtatem:Autumpnū:& ideo dr̄ dñs uertentis anni Ianus qa hec docuit/ & ꝑdicebat ex his multa: celū iure deuſq; uertentis anni dr̄. Vñ Macrobius in primo Saturnaliū. Ianus inquit apud nos in quatuor ptes ſpectat:ut demr̄at eius ſimulacrū e phaleris aduectū. Et phe-nices illū figurāt inſtar draconis caudā in os reflectētis/qa idē eſt finis & principiū anni. Et ſup. vii. Eneidos de Dñio anni ibi/Sūt geminę portę belli/ Seruius ſic hēt. Ianū inqt faciūt quadrifrontē:q illū faciūt deū totius anni:qui in quatuor tpa di-uidiť. Et ſubdit. Anni aūt eſſe dñm illā res probat:qa ab eo iniciū anni nominať & in ipm finit. Vnde & ſibi in quatuor ptibus anni uertētis/primitię offerebanť:& ob id Vadimōna Etruſce aūt Vertūnus Latine cognomē accepit:ut ꝓpertius inſinuat inducens eum in. iiii. li. Elegiaꝝ ita dicentē. Et qa uertētis fructū ꝑcipimus anni: Vertunnū rurſum credidiť eſſe ſacrū. Prima mihi uariat liuentibus uua raceis: Et coma lactenti/ſpicea fruge tumet. Hic dulces ceraſas hic autumpnalia pruna: Cernis/& eſtiua/mora rubere die. Similiter phiſici cōſecrant Ianū & Veſtā ſiue ter rā Pomonā/in quarta frōte ac pte anni ſecū colloq de cōiugio faciūdo:& a pomona terra ſpni Ianū/qa tūc uertit ſe in formā uetulę/quia yems ſenio ſimilať:ut Aſtrono mi & ipſa natura phibent. Sed qa ultima facie Iano/ſimilis finita/mox uertitur ad uer que eſt facies pulcra & Iuuenilis:ideo ſtatim terra pomona/ capta grauidať & fructificat & floreſcit. Quod Mithici ideſt fabulis utētes poetę memorāt: qualem fingit de Vertunno & pomona Ouidius/xiiii. li. Methamorphoſeos. Hec de argu-mentis phiſicoꝝ/ꝓ diuinitate Iani cōuerſi in aīam celeſtiū dñam/& motricē ob qđ celū:& dñs uertētis āni/& quatuor tpum eius/& reꝝ uertibiliū/Vertunnus cogno-mēta ꝓmeruit a ſua poſteritate. Nūc cur ſolis cognomētum habuerit referendū ē ab hiſtoricis & phiſicis. Id ob multa referunt. Beroſus dicit/qa docuit curſum ſolis/ toto celo euntis. idipm Macrobius in primo ſaturnaliū ſic exponit. Ianū quidā uo-lūt ſolē demōſtrari:& ideo bifrontē/quaſi utriuſq; ianue celeſtis ortus & occaſus po tentē : q exoriēs apiat diē:occidens claudat. Seruius quoq; ſup vii. Eneidos : q inqt Ianū bifrontē faciunt:hii eū dñm dici que habet ortū & occaſum ideſt uigintiqua tuor horas uolunt. Vnde & Dieſpiter/ideſt matutinus & diei pr̄ diciť: uti eſt illud

Oratii li·Sermonū:de uita ruſtica:ubi ait·Matutine pr̄/ſiue Iane libentiꝰaudis·De dn̄io quoq; duaꝝ portaꝝ ſolis ſcilicet ortus & occaſus:& p̄ſidētia ſui ad alios Ioues: ita Ouidius refert in primo de Faſtis inducens ipſum Ianum ita dicentem·
Preſideo foribus celi cū mitibus horis: Et redit officio Iuppiter ipſe meo·Q đ ſi offi cio atq; impio Iani redeūt & obediūt alii Ioues & dii:neceſſario cōſequēs eſt ut cete ri ſint veioues ideſt pui Ioues:& Ianus ſolus a phiſicis cōſecrantibꝰeū magnis argu mētis diuinitatis dicat̄ Iuppiter/optimꝰ/maximꝰ·Iuppiter quidē ideſt iuuās pr̄:cōe ſibi & aliis iouibꝰ·Maximꝰuero:qa ſator omniū deoꝝ & maioꝝ & minoꝝ:ut tā Be/ roſus q̄ Proptius in Elegia ſequēte exprimūt· Optimꝰaūt/qa ipſe p̄ſidet cū mitibus ideſt felicibꝰhoris & īfluētiis· Ab uniformi enī motu nonę ſperę quā Ianū mouere exiſtimabāt:nō ꝓcedit niſi una & optima uniformiſq; influētia:ut ꝓbant phiſici & Aſtronimi·Nā uariato & nequitia difformitatis & infelicis afflatus ſiderū/eſt ſolū ut ꝓbāt a difformitate Veioniū ſiue ſiderū & ſperaꝝ inferioꝝ:q̄s Oratiꝰli·ii·ſermo/ nū & Satyra·vii·uocat uerſiones iniquas & Vertūnos iniquos dicens·Iam mechus Romę:iam uellet doctus Athenis/Viuere: vertūnis(quotquot ſunt)natus iniqs·
Verum qm̄ de cognominū Noę/Iani & Vertūni rōnibꝰſepe reiterat̄ a Beroſo & aliis latinis auctoribꝰ:q̄s oēs ſimul collegit Proptius in·iiii·li·Elegiaꝝ:in Elegia ad Ver tunnū:idcirco ne oporteat nos ea repetere ſepius:ad laudē ipſius Noę iuſti/& aurei Vertūni Iani principis Italię/referemꝰtotā Elegiā Proptii: in qua ꝓpertiꝰfacit ꝓſo/ peiam·Inducit enī Vertunnū primo ſibi loquentē· Scđo/cur moret̄ ſimulacrū eius Romę· Tertio cur dicat̄ Vertūnus·Quarto/qn̄ & a quo fuit illo aduectus·Quinto à quo & qualiter & primo formatus in uico Thuſco·Itaq; qm̄ Ianus quadrifrons & bifrons formabat̄:habēs in ueſte formas omnium rerum:idcirco fingit Propertius ſibi tot formas admiranti:deum Ianum ita ſibi dicentem·

Quid mira?e meas tot in uno corpore formas?
Accipe Vertunni ſigna paterna dei.

Quaſi dicat/ne mireris ꝓperti/tot formas in hoc ſimulacro īpreſſas:qa hec ſunt ſig/ na paterna:ideſt patrię Thuſcię & urbis Tuſce/a qua huc tranſlatꝰſum· Signa enī ad ſignificandū fiunt·Et idcirco ad ſignificandū cauſas diuinitatis meę urbs Etru ria imp̄ſſit mihi hec ſigna & formas· Eſt enim Vertūnus princeps deus Etrurię:ut ait Varro in primo de lingua latina·Et dea Etrurię eſt Horchia:ut aſſerit Liuius in vii·ab urbe cōdita·Eſt aūt Aramee Horchia p interp̄tationē id qđ Pomona latine: ut Samuel Talmudiſta expoſuit· Hinc & illud Myrſili de origine Italię/Turreni inqt ſoli/a ceteris etiā ſibi uicinis Thuſcis differūt ſermōe ac deis/qa cū ceteri Thuſ ci colāt Iouē & Iunonē:ſolis Turrenis dii principes ſunt Vertūnus:Horchia & Ra zena·Et itē· Turreni ſe ſolos indigenas ī Italia exiſtimāt: atq; a uetuſtiſſimi dei ſui quē Ianū Vadymōna dicūt/filio Razenua nuncupāt·Etruriā quoq; tetrapolim ſuā cuiꝰꝑtes Volturſenā:Vetuloniā:Tuſſam & Harbanū cognoīe Calumbū:a luco nū cupāt:a deo ſuo cōditā referūt·Nota q; Cato in originibꝰ& nos in comentariis ſup Fabiū pictorē atq; Myrſilū & fragmēta Catonis expoſuimꝰ:Ianꝰ cōdidit regiā·xii· pplis:quā tetrapolim fecit:& cōi noīe uocauit Eturſiā & turſenā/quę eadē ſunt & ſi gnificāt urbē metropolim/turritis edibꝰextructā:quā poſteri latini uocauerūt Tur

renã & Eturriã:& trãſpoſito uno·r·Etruriã:a qua tota ꝓuincia deſumpſit nom̃·Huius una ꝑs adhuc dicitͬ para Tuſſa ideſt coronata tuſca: ut ſupradictis locis: ac etiã ſuꝑ Xenophontẽ:& in·xl·qõnib⁹ Anniis dicitͬ· Ab hac Tuſca regia coronata a qua Tuſcanieẽſes ciues:fuit Romã traduct⁹ Vertũnus in uexillo Galeriti Lucumonis ꝓ Romulo cõtra Sabinos:& habita uictoria:ꝓ communi Tacienſibus/ Romnẽſibus & Luceribus deo habitus·Et hoc eſt quod ipſe Ianus Vertunnus ſecundo exponit: unde & quando fuerit tranſlatus Romam dicens·

Tuſcus ego:Tuſcis orior:nec penitet inter
Prelia:uolſinos deſeruiſſe focos.
Hec me turba iuuat.nec tẽplo delector ebur/
Romanũ ſatis eſt:poſſe uidere ſolũ.
no:

Q ñ p aſpiratione ſcribitͬ Thuſcia : ut i qõnib⁹anniis ꝓbauim⁹:ſig/nificat totã ꝓuinciã a thyberi ad Macrã·Q ñ aũt ſine aſpiratõe ſcribitͬ tuſcia/uł in tuſcis uł tuſca:ſignificat urbẽ regiã etrurię circa uolſinieẽſes:de qua Ouid·in·iii·metamorphoſeos ꝓ Delfino tuſcanieẽſi dicit·Furit inqͭ audaciſſimus om̃i· De numero lybacas:q tuſca pulſus ab urbe: Exiliũ dira pena/ꝓ cede luebat· Et qa Vertũ/nus erat princeps etrurię regius deus/cuius templũ ſiue ſacellũ eburneũ erat a tota urbe dicatũ:idcirco ſine aſpiratõe ſcribendũ eſt/& dicendũ·Ego q nũc romę color/ſum tuſcus ideſt tuſcanieẽſis urbis princeps deus· Et a tuſcis ſiue tuſcanieẽſibus uexillo ductus/orior etiã romę deus·Nec penitet me reliqſſe Volſinos focos/ideſt regionẽ tuſcę urbis in qua ẽ uolſiniũ:inter ꝑ̄lia:qñ ſcilicet galeritus lucumo me in uexil/lo p̄ſente/iuuit ꝑtes Romuli/cõtra Sabinos:ut circa finẽ exprimitͬ·Quare qdã falſo ſuſpicatͬ/dicendũ eſſe Cluſinos focos/inter ꝑ̄lia Porſenę:qa cõtrariũ in fine dicet ꝓpertius·Et qa fanũ Volturnę erat regiũ/qppe qa ad ip̃m indicebatͬ cõciliũ·xii·pplĩſ Etrurię:ut pluribus in locis ab urbe cõdita ſcribit Liuius:hinc eſt/ꝙ tuſca & uolturna ſunt in eodẽ loco:qa tetrapolis ꝑtes ſunt in eadẽ urbe·Vñ utriqꝫ tuſcę regio eadẽ & uolſinę aſſignatͬ:ut hic notat ꝓpertius/& ſiłr uolturnę regię a qua uolturreni:de qua Plinius in·iii·nãlis hiſtorię·c·vi· Volturreni inqͭ cognõine ſunt Etruſci: & in eadẽ ꝑte Volſinieẽſes·Quare qm̃ Vetulonia & Harhanũ erãt regię ꝑtes: cõſequens neceſſario eſt/ut eiuſdẽ tetrapolis urbes cẽnt·tuſca: Volturna:Harbanũ: & Vetulonia:ut copioſe oſtendimus·Annia·q·xii·&in aliis comẽtariis·Dicit aũt nõ ſe letari amplius eburno ſacello etrurię:ſed noua gente Luceꝝ/& Romanoꝝ:qa ianus iure ibi colẽdus erat ubi caput impii orbis:qppe qa ip̃e erat ſator om̃ diuũ:& penes ſolũ illũ erat uaſti cuſtodia orbis/Et oẽ ius uertẽdi cardines ut diximus·Sed qm̃ gẽtem thuſcã cõdidit ab inicio/religiõibus deditã:idcirco dicit ſe uoluiſſe habitare in uico thuſco/ubi luceres erãt:nõ ubi tacienſes & romnenſes·Et hoc eſt quod ait·

Hac quondã Thyberin⁹iter faciebat ⁊ aiunt:
Remorum auditos per uada pulſa ſonos.

Suꝑ Fabiũ pictorẽ copioſe oſtẽdimus: oẽm planitiẽ extenſam a colle Auẽtino uſqꝫ ad Ianũ quadrifrontẽ in radicibus capitolii/nõ fuiſſe añ Galeritũ & Romulũ habitabilẽ/qa thyheris egreſſus alueũ multis in locis ſtagna effecerat etiã uſqꝫ palatiũ· Hac enim labebatͬ thyberis añq̃ Vertũno factis ſacrificiis:auerteretͬ in ſuũ Alueũ

ut aſſerit Seruius ſup·viii·Eneidos ibi·Rumore·ii·Et totā hāc planitiē luceres ſic/
cauerūt & incoluerūt:& ab eis dictus eſt uicus thuſcus ut autor eſt Fabius pictor
de origine urbis Romę·Et qa Vertūnus erat in uico tuſco:ut ait Varro in·i· de lin
gua latina:idcirco dicit ꝙ thyberis primo labebat̃ ꝑ uicū thuſcū:& lintris ac cym/
bis nauigabat̃·Deinde dicit cur uocet̃ Vertunnus·Vbi notandū eſt :ꝙ Ianū mox
poſt mortē thuſci cognominauerūt Vadymōna ideſt Vertūnū:ut Beroſus dicet in
v·li·In thyberina uero regione ſemꝑ māſit nom̄ Ianiculū & Ianus/uſq; adGaleritū
q amnē auertit·Vñ Ouidi⁹·in·vi·de Faſtis/ubi dixit/hic ubi fora ſunt:udę tenuere
paludes:mox adiūxit ꝙ Vertūnus multiformis nō cepat dici añ auerſum amnē·ſic
eni ait· Nondū cōueniēs diuerſis iſte figuris: Nomen ab auerſo cepat amne de/
us· Et hoc eſt quod ſequitur Vertunnus in Propertio dicens·

At poſtq̃z ſuis tandem ille conceſſit alūnis:
Vertūnus:uerſo dicoꝛ ab āne deus.

Hoc loco Proptius incipit dicere ratiōes quare dictus ſit Vertūnus / q ante Ianus
dicebat̃·Et primo dicit qñ Romę & qr̃ ſic dictus ſit·Cepit eni ianus cognominari/
Vertūnus in Latio:qñ thyberis cōceſſit & dedit locū hītabilem ſuis alumnis ideſt
accolis luceribus thuſcis·Ratio aūt fuit qa tūc inuocato Iano/primū auerſus ē am
nis·Et ideo ab hoc effectu auerſiōis/dicor primū Rome Vertūnus deus·Dii eni de
nominant̃ felices uel infelices & cognoninant̃ a rebus quas preſtant:ut in bucco/
licis Seruius dicit ſup eglogam·v·ibi·Sis bōus felixq; tuis· Et qa añ luceres/Ianus
nō p̄ſtiterat romę auerſionē:idcirco nō añ/ſed in auerſiōe dictus eſt deus Vertūnus
Veꝶ qa thuſci ut dixim⁹/mox ut obiit extimauerūt dñm anniuertētis: idcirco illū
ab inicio Vertūnū uocauerūt & illi primicias q̃tuor tꝑm offerebāt/ut in uere cera/
ſcos & lactentes ſpicas:in eſtate mora & primum matureſcentes uuas:& in autum
pno prunas & eiuſcemodi:que Ianū in conuerſione partiū anni extimabāt efficere
(Et ideo dicit·

Seu qꝛ uertentis fructū ꝑcepimus anni
Vertūnū rurſum:credidit eſſe ſacrum
Primū mihi uariat:liuētib⁹ uua racemiſ
Et coma lactenti ſpicea fruge tumet:
Hic dulces ceraſas:hic autūnalia pꝛuna
Cernis:ꝛ eſtiua moꝛa rubere die.

Deiude Beroſus di
cit Ianū cognomi/
natū deū pacis cō/
cordie ac federis Et
Seruius ſuper·xii·
Eneidos ibi·latonę
q; duplex gen⁹:Ianū inqt rite inuocat:qa ip̄e faciūdis federibus preeſt·Nāq; poſtq̄
Romulus & Tacius in federa cōuenerūt/Iano duplicis frōtis ſimulacrū factū fuit
quaſi duoꝶ populoꝶ·Fuit aūt factū ex ſtipite ligneo: ut in fine huius elegię Prop/
tius dicit·Moiſes dicit geneſis·c·ix·deū iniiſſe fedus cū Noa/ne amplius immitte/
ret diluuium iratus:& ob id inter duas naturas diſcordes Ianus eſt Vertunnus:qa
uertit eas ad pacē & concordiā/non ſolū homines/ſed & arbores:ut patet in inſitiōe
arborum diuerſarum naturaꝶ·Eas quia concordes efficit Ianus/atq; in federa uer/
tit:idcirco & Ianus Vertunnus/& ſibi prima inſitionis poma dicant̃·Et hec eſt alia
ratio nominis Vertunni:de qua Propertius ſub infert dicens·

Inſitor hic ſoluit:pomoſa nota corona:
Cum prius inuito ſtipite mala tulit.

Et ſubdit ꝙ heę tres rõnes nois Vertũni/uidelicet ꝙ Romę primũ Ianus cepit dici
Vertũnus:qa p̃ſtitit auerſionẽ thyberis:apud Thuſcos uero ab initio: qa ſemp exi-
ſtimatus eſt deus rerũ uertendarũ uertẽtiſq; anni/atq; p̃fectus paci & federibus fa-
ciendis/uertendiſq; diſcordibus in unũ: ipſę inquã ſunt uerę rationes huius nomi-
nis Vertũni & nullę alię ita dicens.

Mendax fama:notes:alius mihi nominis index:
De ſe narranti:tu modo crede deo.

Quaſi dicat crede mihi de me narranti has tres rationes. Addam tibi ultimam:qa
dicor Vertũnus/quia uerto me in omnẽ formam:de quo ſic dicit.

Oportuna mea eſt cunctis natura figuris:
In quãcunq; uoles uerte:decorus ero.

Hoc loco natura Iani dicit̃/eius ingeniũ & prudẽtia:q̃ enituit:/& de qua Macrobi⁹
in.i.Saturnaliũ dicit.Ianus gemina facie prefert̃/qd̃ ꝑfecto ad ipius prudentiã re
fertur:qui & preterita nouerit/& futura ꝓſpexerit. Teſte aũt Ariſtotele in Ethicis/
prudentia omnes uirtutes metit̃ quia ipſa eſt recta ratio agibilium.Agibilia/aũt a
nobis ſunt multiformia:quia uel ad ciuilitatẽ/uel religionẽ/uel uite ſuſtentatitõem
agibilia ordinant̃.Et ideo forma & inſtitutio uiuendi dr̃ /Iani figura pulcra:qa na
tura iuſtiſſimi Iani fuit prudẽtia/que ſe cõuertit in oẽm formã & figurã recte uiuẽ
di.Ergo/qa ut ſupra diximus ab his que p̃ſtant dii nomia accipiũt:recte Ianus uo/
cat̃ Vertũnus figuraꝝ/qa p̃ſtitit hũo generi prudentiã & oẽm formã uiuẽdi.Qd̃ ꝑ
fecto ſignificauit Acron ſup illud Oratii/Vertũnis(quotquot ſunt) natus iniqs:ſic
dicẽs.Deus q hũanis mẽtibus p̃eſt dr̃ Vertuunus:qa uertit & mutat hũanas mẽtes
ad regimẽ uite:quo pacto q ſe neſcit regere/dr̃ natus Vertũnis iniqs.Ergo Ianus re
cte Vertũnus dictus eſt / qa uertit illos priſcos rudes hõies ad oẽs rõnes honeſte ac
religioſe uiuẽdi:dicẽte Macrobio in.i.Saturnaliũ. Mithici referũt/ ſub Iano fuiſſe
oim̃ domos religione ac ſanct:tate munitas Xenophon item/tradit Italicũ Ianũ/in
Italia diis templa feciſſe/& ritus ſacroꝝ inſtituiſſe & ob id in omni ſacrificio prefa-
tõem ꝑpetuã meruiſſe.Eadẽ ſcribũt Fabi⁹ pictor de origine urbis Romę/& Cato in
fragm̃tis.Rõnes uero agriculturę/regiminiſq; totius uitę docuiſſe Ianũ/q & celũ/ñ
ſolũ Diodorus in.iiii.li.ubi loqt̃ cur Scithę/Lybi & Affri ĩpoſuerũt priſco⁹regi cog
nomen celũ ſempiternũ omniũ regẽ immortalẽ.exponit:ſed cõplures alii/ut Acrõ:
Porfirius & Donatus/q regẽ antiqſſimũ Etrurię Vertũnũ aſſerũt/docuiſſe om̃s rõ-
nes bñ uiuẽdi/ſerẽdi & plãtandaꝝ arboꝝ & agriculturę/a qua fortis Etruria creuit
in imperiũ totius Italię:ut aſſerit Seruius exponẽs in.ii. georgicoꝝ illud Virgilii:
ſic fortis etruria creuit.Sic ergo carm̃ Propetii:exponat̃.Mea natura & prudẽtia ci-
uilis:eſt oportuna & idonea cunctis figuris uiuẽdi.Verte me Vertũnũ/in quãcũq;
uoles figurã/& inſtitutõem uitę decorus ero:qa ſemp illã inſtitutõem inuenies ad
honeſtatẽ ꝑtinere.Et dat multa exempla:quoꝝ forme imp̃ſſe erãt in tota ueſte Iani
Et prio qdẽ in ueſte erat imp̃ſſa camiſia lõga quã a loco ubi repta fuit uocat Coã ut̃

Ceam:& ſimiliter erat ibi forma togę impreſſa:idcirco decorus ibi eſt: quia nõ mõ docuit ueſtes ad honeſtatem ne nudi eſſent: ſed etiam ad diſcernendum ſexum/ ne promiſcui eſſent. Et hoc eſt quod dicit.

Indue me Ceis:fiam nõ dura puella:
Atq; toga ſumpta:quis neget eſſe uirum.

Ergo Ian⁹ dicit̃ uerſus in formã uiri & puellę: qa tegumẽta illis cõgruẽtia p̃ſtitit. Et qa p̃ſtitit rationẽ fenariã & falcẽ fenariã ſicut Saturn⁹ putatiuã:idcirco fingit̃ uerſus in formã fenarii:& in ueſte forma uiri fenarii imp̃ſſa erat:de quo ſic ſequit̃.

Da falcẽ ⁊ torto frontẽ mihi cõprime feno:
Iurabis noſtra gramina facta manu.

Et Ouidius in .xiiii. Metamorphſeos de eodẽ dicit. Tpa ſepe gerẽs:feno religata recẽti: Defectũ poterat gramen uerſare uideri. Itẽ in ueſte Iani imp̃ſſę erãt formę armati militis & ſegetũ meſſoris:& iõ dicebat̃ Ian⁹ uerſus in militẽ armatũ & aliqñ in meſſorẽ: qa docuit rõnes metẽdi/& corbas & uentilabrũ. Itẽ docuit militiã &.xii.ſecures/ad cõtinẽdũ bonos in aurea uita & terrendũ noxios:nõ ad occupãdũ aliena regna libidine dñandi: ut aſſerũt Fabi⁹ pictor de origine urbis Romę:& Cato in fragmẽtis. Vñ & Cranę dedit ſceptrũ & Albã.i.faſces:ut p̱bauim⁹ ſup.iiii.fragmentũ Catõis: De q̃ uirga Alba/id ẽ impiali/data a Iano Nymphę Cranę/tã Ouidi⁹ in.vi.de Faſtis q̃ Beroſus in.v.huius meminerũt. Ita hec militię ratio laudabilis erat & decora. Et de his ſequit̃.

Arma tuli quondã:memini:laudabar in illis:
Corbis in impoſito pondere meſſor eram.

Et Ouidius de eodem Vertũno in.xiiii.Metamorphoſeos de forma meſſoris dicit. O quotiẽs habitu duri meſſoris ariſtas Corbe tulit: ueriq; fuit meſſoris imago. Et ſiliter ibidẽ de armata forma Vertũni ſcribit. Rurſus in ueſte Iani erãt imp̃ſſę formę ſobrii iudicis/& uinoſi atq; ebrii uinitoris: quia docuit rõnes ſũmarias iudicãdi ut Ouidius ĩ primo de Faſtis/de regno Iani loquẽs:ſic dicit. Proq; metu pp̃lm:ſine ui pudor ipſe regebat: Nullus erat iuſtis reddere iura labor. Docuit & cõficere uinum & uinalia:ut Fabi⁹ pictor & Cato aſſerũt:& nos in comentariis noſtris p̱bauimus: & ob id dicũt ipſum dictũ priſcũ Enotriũ ideſt uiniferum. Porro Moyſes de Noa Geneſis.ix.ca. & Beroſus in.v.dicũt eũ inueniſſe uinũ/& inebriatũ fuiſſe. Et ob id ut ait Beroſus:dictus eſt Scythis Ianus ideſt uinoſus. Inuenit̃ nomẽ Ianus ab initio Italię añ oẽm linguã latinã & Grecã: ut p̱bauin⁹ in li.de origine lr̃aꝝ & philoſophię. Quare Ianus nõ ſpectat ad originẽ latinã ul' grecã:ſed ut ait Beroſus Scythicã/qui uti Hebrei uinũ dicũt Iain & ab eo Ianũ. Ergo quẽ latini a uino uiniferũ Et Greci ab Eno Enotriũ:eundem Scythę atq; Hebrei a Iain ideſt uino/uocant Ianum ideſt uinoſum. Et de his duabus rationibus uitę ſubditur his uerbis.

Sobrius ad lites:ſed cũ eſt impoſita corona:
Clamabis capiti uina ſubiiſſe meo.

Amplius in ueſte Iani formabat̃ ſacerdos mitra lucumonia redimit⁹/& alba ueſte põtificia:itẽq; formabat̃ & phũs uti Apollo cũ cythara: & ita uerſus dicit̃ in formã

lucumōis & Apollinis:qa teſte Catōe & Fabio pictore docuit Lucumōes·xii·faſces
& ueſtes pōtificias/qa Lucumōes uelati infulis & mitris erāt: ut docet Dioniſiꝰ Ha
licarnaſſeꝰ in·iiii·li·Docuit itē primꝰ his religionē & theologiā:& rituales:atq; aras
& ritus:ut Macrobiꝰ/Xenophō & Beroſus dicāt·Docuit & ſecreta nature atq; phiſi
cā ut Beroſus dicit/inter quę Aſtronomiā & cōcētus ſyderū oſtēdit/ob quę illū phi-
ſici miris argumētis diuinitatis extollūt:ut auctor eſt Macrobius· Et qm̄ omnia fe
re carmine ac lyra decantāt theologi:poetę atq; pontifices/quę Ianus docuit:idcir-
co dicit̃ cōuerti in formā pontificis & Apollinis:ut in ſequenti carmine ſic dicit·

Cinge caput mitra:ſpeciē furabor Achiui:
Furabor ⁊ phebi:ſi modo plectra dabis.

Dicit̃ Achiuus ad ſimilitudinē/licētia poetica:nō quia Ianꝰ ab Achiuis acceperit re
giā & ſacerdotalē mitrā:ſed qa Achiui reges/& ſacerdotes Achiui/ab eiꝰ Lucumōibꝰ
regibꝰ & ſacerdotibꝰ acceperūt· Vñ & Bachi pōtifices Turrena ſiue Lydia mitra ute
bant̃:ut dixit Propertius in Elegia ad Bachū his uerbis·
Candida laxatis onerata colla corymbis Cingit Baſſaricas:Lydia mitra comas·Itē
quia docuit ad exercitiū ludū Circi: & ad exercitiū & uictū ſimul docuit uenatio-
nē & aucupiū & piſcationē/& nauigia/& inſtitoriā:idcirco in ueſte eius impſſa erāt
Auriga:fanuſq; & retia cū harūdine: & hamus in calamo: & mercator ornatꝰ toga-
tus·Et ob id in deū faunū & Vertūnū mercatoꝝ numerū uerſus fingit̃:& forū Boa
riū/piſcariū/tranſitoriū/& uenaliū illi dicatū:& breuiter totus uicus Thuſcus a ſū/
mo Argileto ubi eſt Ianus ſūmus in foro trāſitorio & circo maximo uſq; ad imū Ar
giletū ubi Ianus q̄drifrons ad radices Capitolii erat illi dicatꝰ qui uicus erat oībus
Romanę urbis uicis nobilior & opulētior/pleniſſimꝰ p̄diuitibus mercatoribꝰ:ut ſig
nificat Oratiꝰ li·eplaꝝ prio & epla prima dicens· O ciues o ciues:querēda pecunia
primū eſt· Virtus poſt nūmos: Hoc Ianus ſūmus ab imo pdocet· Vñ in eodē uico
Tuſco iuxta eccleſiā ſancti Georgii:ſunt ueſtigia arcus triūphalis Boarii fori inſti
torū:ubi ſic exciſum eſt·Impatori·Cęſar·L·ſeptimio:Seuero ptinaci·Aug·Arabic·
Adiabenic·parth·M·Fortiſſimo:Feliciſſimo·Pont·Max·Trib·poteſt·xii·Impato/
ri·xi·Cos·iii·patri patrię·Et impatori·Cęſar·M·Aurelio Antonio Pio Felici:Aug·
Trib·poteſt·vii·Cōſ·iii·patri patrię·Procoſ:Fortiſſimo feliciſſimoq; principi·Et Iu
lię Aug·matri·N·& Caſtrorū· Et Senatus·Et patrię:Et imp·Ceſ·M·Aurelii Anto
nini:Pii:Feliciſ·Aug·Parthici:maximi:Brictanici maximi: Argētarii & negocian-
tes Boarii/huius loci deuoti/eoꝝ numini·ſupple Iano Vertūno· Et hoc ſignificatur
cum in ſequentibus uerſibus:ſic dicit Vertūnus·

Eſt etiam Aurige ſpecies Vertūnus ⁊ Elus:
Traicit alterno:qui leue pondus equo.
Caſſidis impoſitis uenor:arundine ſumpta
Faunus plumoſa ſum deus aucupio.
Suppetat hic piſces calamo predabor:⁊ ibo
Mundus:dimiſſis inſtitor in tunicis.

Ergo cadẽ rõne dr̃ cõuerſus in pomoꝝ patrẽ:& Siluanũ aruoꝝ pecoriſqꝫ deũ:& deũ Pana Thuſcię atqꝫ Italię/& eiuſcemodi:qa inſtituit rõnes paſtoralis artis:& bubulci & agriculturę & ortoꝝ/ & pomarioꝝ/& pratoꝝ:ꝓpter quę ĩ eiꝰ ueſte formata erãt paſtor:ſtimulꝰ:ſerpiculꝰ:ligon:cucumer:caulis:trifoliũ & eiuſcemõi:de qbꝰſic ai:·

Paſtor ⁊ ad baculũ boſſum curare:uel idẽ
Serpiculis:medio puluere ferre roſam.
Nã qd ego adiciã:ꝺ quo mihi maxia fama ẽ
Ortorum in manibus dona probata meis:
Ceruleꝰcucumis:tumidoqꝫcucurbita uẽtre
Me notat:⁊ iunco braſſica iuncta leni.
Nec flos ullus hiat pratis:quin ille decẽter
Impoſitus fronti langueat ante mee.

Ouidiꝰ quoqꝫ in·xiiii·Metamorphoſeos: Mitiche iducẽs fabulã celi & terre/ſiue Iani & Veſtę: ſiue Horchiæ ac Vertũni/ſiue latine Pomonę ac Pomoni:& ſcribens ſub quo rege ars ortulana & pomaria primũ in Latiũ ab Etruria traducta fuit:ſic laudat Pomoná· Rege ſub hoc:pomona fuit/qua nulla latinas/Inter Amadriadas/coluit ſolertiꝰortos· Nec fuit arbore/ſtudioſior altera fetꝰ Vnde nomẽ tenet· Nõ ſiluas illa nec amnes/Rus amat/& ramos felicia poma ferẽtes· Et interpoſitis de aliis Pomonę amatoribꝰ:mox de pomoꝝ patre Vertũno ortolano eius amatore/ſimul & paſtore atqꝫ bubulco:ſic ſubdit·
Sedeni ſupabat amãdo/hos quoqꝫ Vertũnꝰ:Falce data/frõdator erat:uitiſqꝫ putator Induerat ſcalas:lecturũ poma putares:Sepe manu ſtimulos rigida portabat:& illũ Iuraſſes feſſos:modo diſiunxiſſe iuuẽcos· Ergo qa in oẽs rõnes uiuẽdi trãſformauit hoĩes:iure Vertunnũ Ianũ cognominauerũt·Et hoc eſt qđ tandẽ cõcludit dicens·

Sic mihi ꝙ formas eque uertebar in omnes:
Nomen ab euentu patria lingua dedit.

Nomẽ inqt patria lingua thuſca dedit/nomẽ Vadymõna ideſt latine Vertũnũ: ab hoc euẽtu & effectu : quia eque ac facile uertebar ideſt uertebã hoĩes in omnes formas & rationes uiuendi· Deinde dicit/quo tpe/& quo duce thuſco/& quo ſingulari bello uenit Romã:& quo premio donati ſunt ſui tuſci·Sane ſciendũ eſt:ut Fabiꝰ pictor de origine urbis Romę dicit:cui in pluribus cõcordat Dioniſius in·ii·libro: & nos copioſiſſime probauimꝰ ſup eundẽ Fabiũ: cũ Romulus impar eſſet Sabinis implorauit auxiliũ a Lucumonibus· Cõmiſſum fuit negotiũ Galerito Lucumoni Arbani·Qui ex urbe colonia magna manu ueniẽs/ſupauit Sabĩos & ad fędus peuciendũ cũ Romulo coegit:diuiſit urbẽ in tres tribus:ꝑtoria & lictores Romulo ſtatuit:& ſuis Luceribus uicum tuſcum tribuit:& Ianum ſtatuit ligneum· Primo ergo Vertũnus gratias agit & polliceť pacem Romanis pro uico dato ſuis Thuſcis· Secundo pro forma ęrea ſibi ſtructa·De primo ſic dicit·

At tu Roma meis tribuiſti premia Thuſcis:
Vnde uicus hodie:nomina Thuſcus habet.
Tempore quo ſociis uenit Lucumonius armis:

Atq; Sabina feri: contudit arma Taci.
Vidi ego labentes acies & tela caduca:
Atq; hoſtes turpi terga dediſſe fuge.
Sat faciam diuũ ſator: ut Romana per euum:
Tranſeat ante meos: turba togata pedes.

Verũ qa ut dixim⁹/hec in comentariis ſup Fabiũ pictorẽ copioſe explanata fuerũt: ubi & mendaciũ Dioniſii de morte Galeriti deteximꝰ: & ſimiliter eũ q uult uicum Tuſcũ datũ fuiſſe ſub Cluſino Porſena: idcirco unũ hoc loco notãdũ occurrit: quia ſolius Iani Epithetũ eſt/eſſe ſatorẽ deoꝝ. Alii eni dei pñt dici pr̃es: ut Mars pater: & pater Apollo: ſed nõ ſator: quia ſolus Ianus genuit deos tã maiores q̃ minores: ut dicit Beroſus. Et ideo quia Ianus & Vertũnus idẽ: iure Vertũnus ſe appellauit ſatorẽ diuũ. His ſic expoſitis: fingit Properti⁹ ſe feſtinare a foro tranſitorio ad forũ Romanũ/ad recipiendũ vadymonia & idcirco nolle ſe ampli⁹ audire: Vertũnũ uero iubere: ut audiret alios ſex uerſus ſequẽtes: nec ſe amplius illũ detenturũ ſic dicens.

Sex ſuperãt uerſus: te qui ad uadymonia curris
Non moror: Nec ſpatiis ultima meta meis.

Multa noĩa Etruſca Romani in linguã ſuã tranſtulerunt: uti & aliaꝝ gentiũ: ſicuti in comentariis aliis oſtendim⁹. Inter ea eſt uadymoniũ ideſt uertũniũ: eo ꝙ uertit hominũ mentẽ de altero ancipitẽ & ſuſpectã/ad firmitatẽ & ſecuritatẽ. Nam uadymõna Etruſci: ſed uertũnũ dicũt Romani. Vñ Ianũ uertũnũ q̃ſi ſponſorẽ ſecuritatis/Romani poſtea poſuerũt in foro trãſitorio/quo tranſibatᷣ in forũ Romanũ. Vñ Ianũ quẽ uitę principiũ & matutinũ patrẽ inuocauit Orati⁹ li. ii. Sermonũ: Eundẽ uitę uertendę Vertunnũ ſubiũxit/qui ſe ſponſorẽ & Vadem Romę capet: qui ut Ianus principio/& Vadymon ſiue Vertũnus bene uertẽdę/uitęq; finiendę/uadem eũ caperet atq; ſponſorẽ. Sic enim ait. Matutine pater ſiue Iane libentius audis/ Vnde hoĩes operũ primos uitęq; labores/ Preſtituũt (ſic diis placitum) tu carminis Eſto/ Principiũ: Romę ſponſorẽ me capis: ſcilicet ad ſponſiões & uadymonia qbus prees Ergo dicit. Propti fige gradũ/qui ad uadymonia curris in forũ Romanũ: quia ego ſum Vadymõ ideſt Vertũn⁹ rei ſpõdendę: & lege ſex uerſus ſequentes in hũc modũ.

Stipitis aceruus eram properãti falce dolatus
Ante Numam: grata pauper in urbe deus:
At tibi Mamuri: forme celator enee:
Tellus artifici ne terat oſca manus.
Qui me tam dociles potuiſti fundere in uſus:
Vnum opus eſt: operi nõ datur unus honos.

In his ſex uerſubus tanguntur quatuor cauſę ſimulacri: & tempus & ordo. Primũ eſt tempus quo factum eſt: uidelicet ante Numam Pompilium/ideſt ſub Romulo cõtra eos qui ſub exactis regibus & Porſena in principio Elegię expoſuerũt. Teſte

eni Seruio ſup·xii·Eneidos: cũ Sabini fedus cũ Romulo iniuiſſent deuicti:tũc Ia-
nũ bifronté ibi poſuerũt/quaſi duo ppłi in unũ coiuiſſent·Et ut ait in·vii·Eneidos:
Fecerunt Ianũ in imo Argileto/ubi poſtea Eneũ fecit Numa/ut hic ait Propertius·
Ergo ante Numã primo factũ eſt· Materia uero ex qua primũ factũ eſt ſimulacrũ
ſub Romulo lignea: more antiquo ad ſignificandũ ꝗ dii amãt pauptaté in qua in
uenitur honeſtas & fides dicente ad deos Tibullo:Ne pudeat priſco uos eſſe ſtipite
factos:Sic ueteres ſedes incoluiſtis aui· Tũc melius tenuere fidé:cũ paupere cultu/
Stabat in exigua ligneus ede deus· Et hoc eſt qđ ait· Stipitis aceruus erã ꝓperanti
falce dolatꝰ ante Numã:grate paup in urbe deus · Gratã urbé appellat: qa ob partã
uictoriã/auxilio Lucerũ ad lacũ Vadymõnis iniciatoꝝ:ibi uenerabat̃:ut Fabius pi
ctor aſſerit:& nos in eiꝰ comẽtariis clare oſtendimꝰ·Deinde tangit materiã ſub Nu/
ma & artificé Mamuriũ Oſcũ ideſt Capuanũ:qa ut ait/Numa ęreũ fecit Mamurio
opifice:qđ Romulus ligneũ dolauerat·Mamuriꝰ ut aiũt auctores fuit peritiſſimus
arte fuſoria:qué euocauit Numa ad fundẽdũ·xii·ancilia:& etiã ut dicit̃ fudit ęreũ
Ianũ in eodé loco & imo Argileto indicé pacis & belli:ut auctor eſt Liuiꝰ in prĩo ab
urbe cõdita· Ad hoc infimo Argileto ad ſuperioré bifrons tranſlatꝰ eſt & in infimo
ſubſtitutꝰ quadrifrons·de quo Seruiꝰ ſup·vii·Eneidos· Simulacrũ inqt hoc Numa
inſtituit circa imũ Argiletũ iuxta Theatrũ Marcelli in breuiſſimis duobus tẽplis·
Duobꝰ aũt:ꝓpter Ianũ bifronté·Et ſubdit·Poſtea uero captis Phaliſcis urbe Thuſ-
cię/inuentũ eſt ſimulacrũ Iani cũ quatuor frontibꝰ·Vñ quo Numa inſtituerat/trãſ
latũ eſt ad forũ tranſitoriũ:& tẽplũ quatuor portarũ ibi ſubſtitutũ eſt· Ex hoc etiã
patet qđ Pictor:Cato & alii dicũt Ianũ & Vertũnũ eadé eſſe:qa Numa idé ſimula-
crũ ęreũ fecit qđ Romulꝰ ligneũ·Porro Romulꝰ Vertũnũ in forũ tranſitoriũ tranſ/
latũ fecit: Numa Ianũ formauit ad radices Capitolii ubi infimus Argiletꝰ & tẽplũ
q̃tuor portaꝝ· Vñ idé Ianus & Vertũnus·Cauſa formalis huiꝰ Vertũni lignei prius
inde ęrei fuit Ianus bifrons:manibꝰ geſtãs ſceptrũ:claues & numerũ·ccclxv·ĩ ueſte
uero formas oẽs fuſas a Mamurio:in quas ſeſe uertebat·Finis uero uſus eiꝰ plurimꝰ
& honor:qa tot formis celatꝰ erat:ĩ uſus dociles: ut docerẽt q̃s uitę ratiões & bñficia
pater Noa ſiue Ianus ĩpendiſſet hũano generi:& ob ea in cũctis honores diuios ex/
ciperet·Et hoc eſt qđ ait·Mamuri:hoc opus & ſimulacrũ eſt unũ/a te facile fuſum ĩ
uſus dociles/ideſt in ſignificata docẽtia bñficia Iani:ſed honos operi non dat̃ unus:
ſed tot quot imagines utiles & dociles cõtinet·Et nota ꝗ ſicut rões uitę quas Ianꝰ
tradidit fuerũt ex oĩ pte honeſtę ut ſupra dixit· In quãcunq; formã me uertes/deco
rus ero:ita Mamuriꝰ & Tuſci quibꝰ deus princeps erat/oés formas in ſimulacri Ve-
ſtę tã ordinate ac decore diſpoſuerũt:ut admirabilis decẽtia & decor ſimulacri red-
deret̃:dicẽte Tibullo· Talis ĩ externo felix Vertũnus Olympo/Mille formas habet
mille decẽter habet· Eſt auté Olympus nõ ſolũ celũ/& mons quiſq; altiſſimus: ſed
& pomeriũ ideſt locus augurio primũ in urbe ſacratꝰ:ut docẽt ex Grecis Xenophõ
in li·de Equocis: & Plutarchꝰ in uita Romuli dicẽs·Etruſci ſacrãt lr̃is & myſteriis
qbuſdã & foſſa:quã olympũ dicimꝰ·Vertũnꝰ igit̃ deꝰ princeps Etruſcoꝝ ut ait Var
ro de lĩgua lati· hẽt mille decẽtes formas ĩ olympo ſacro luco ĩgẽti fanoq; Volturnę
eterno·Eternũ dicit/alludẽs uocabulo Vol·qđ ĩ qõnibꝰ primis Anniis oſtendimus

ſignificat priſcū antiquiſſimū & eternū. Vnde ſi Vol addis ad Turrenā/& dicas ꝑ
ſincopā Volturnam/aut ſine ſincopa Volturrenā a qua Volturreni dicunt̃:ſignificat
eternā uel priſcā antiquiſſimā Turrenā. Quare/qa fani Volturnę epithetū ꝓpriū ē
Vol ſiue eternū:iure id epithetū ꝓ Volturna & Olympū ꝓ luco & fano eius accipit
dicens: Felix Vertūnus & Ianus q & Noa princeps deus Etrurię:habet quidē mille
formas/ſed decētes in Olympo eterno ideſt fano Volturnę:ad qđ cōcilia indicebāt̃
xii.populis Etrurię/ut in pluribꝰ locis ab urbe cōdita Liuiꝰ aſſerit. Nō enim niſi in
augurato loco cōſilia habere poterant:ut Seruiꝰ auctor eſt ſuꝑ Eneida. Et hic lucus
ingens erat religiōe Lucumonū ſacer late/qa cōis regius ciuibꝰ & accolis Etrurię:ut
in octauo Eneidos Virgiliꝰ ſcribit:& Seruius exponit:& nos in qōnibꝰ Anniis oſtē/
dimus. Hoc fanū urbemq; illius tetrapolim regiā/Ianus eius deus princeps Vady/
mon/primā omniū fundauit:ut cato in.ii.fragmento de originibus dicit/& Fabius
pictor atteſtat̃:& Myrſilus aſtipulat̃:& nos in comētariis coꝝ oſtendimꝰ. Hiis ita
ſuꝑ Propertiū expoſitis:facile intelligunt̃ quęcūq; poetę hiſtorici:phiſiciq;/ac Bero
ſus tradūt:excepto ꝙ Beroſus falſum ſcribere uidet̃ dicēs:ꝙ ſolū hec duo regna Ita
licū & Scythicū uenerant̃ Noam cognoīe Ianū. Nā phenices illū etiā ut celū ſem/
piternū regē & patrē uenerant̃/cui teſte Macrobio in primo Saturnaliū ponūt ſi/
mulacrū draconis in orbē admodū celi reuoluti. Eundē qa in Affrica docuit Aſtro
nomiā:& bñficia rationeſq; uitę ruralis atq; ciuilis eis ꝑſtitit:etiā ut celū regē ſempi
ternū omniū uenerant̃: ut Diodorus in.iiii.ꝓhibet. In egypto quoq; ſtatuas & tē/
pla habuit. Vñ ut auctor eſt Pliniꝰ in.xxxvi.naturalis hiſtorię:ca.v.Ianus pater di
catus ab auguſto in ſuo templo:ex egypto aduectus fuit. Xenophon quoq; in li.de
Equocis diſtinguit de ꝓtheis ideſt Vertūnis mutantibꝰ ſe diuerſas formas. Nam ut
diximꝰ in pluribꝰ locis editionū noſtraꝝ: ꝙ egyptii Protho dicebāt: hoc Aramei &
Etruſci uado:& latini uerto. Hinc eadē ſunt protheus: Vadymon Vertūnus. Dicit
ergo poſtremū protheū ſiue Vertūnū fuiſſe egyptiū: qui erat ſacerdos magni Ver/
tūni phenicis:cui cōſenſu totiꝰ orbis/tēpla ſtatuę & arę dicatę fuerūt ī Europa/Aſia
& Egypto. Hec in comētariis ſuꝑ Xenophontē late expoſuimus. Nō ergo recte Be/
roſus ſcribit Ianū patrē uenerari ſolū in Scythia & Italia:q principatū deitatis ha/
buit in toto orbe:id eodē Iano affirmāte apud Ouidiū in prīo de Faſtis & dicente.
Me penes eſt unū uaſti cuſtodia mūdi:Et ius uertēdi cardines omne/meū eſt. Hoc
dubiū ſoluat quiſq; eruditꝰ:ut placet: Tenet aūt in manibꝰ numerū curſus ſolis quē
docuit/ut etiā Macrobiꝰ cōſentit. Duodecim uero aras tenet ſub pedibus ob plures
cauſas. Primū qa.xii.pomeria prima/ſiue.xii.olympos primis.xii.pplīs etrurię ſta
tuit:q ſuberāt Iano Larthi & urbi eiꝰ Etrurię: ut Fabius pictor & Cato in.ii.fragmē
to referūt. Secūda cauſa eſt/quā Macrobiꝰ in prīo Saturnaliū refert: & Varro in.v.
li.diuinaꝝ rerū ſcribit:Iano.xii.aras dicatas ꝓ totidē menſibꝰ. Sceptrū tenet:qa pri
mus faſces imperii iuſtiſſimi inſtituit:ut Fabiꝰ & Cato exponūt. Similiter ut aiunt
tenet claues:qa ad pudicitiā & caſtimoniā ac religionē tutandā:oſtiis patentibꝰ ap
poſuit ualuas & ſeras/ac claues. Et ob id a Iano inuētore Ianua/nō a Ianua Ianus di
ctus ē:ut quidā falſo ſuſpicant̃:quia Ianus nomē fuit ante latinā linguā: & idcirco
Ianua nomē eſt Etruſcū/ab inuentore originem habens.

Expliciunt Propertiana comentaria.

Eiuſdem Theologię profeſſoris fratris Ioannis Annii Viterbenſis:pro comentariis Phylonis:queſtionale prohemium incipit.

q VERITVR de genealogia Saluatoris/ ſit certa & manifeſta:nec ne? Nam Iulianus apoſtata/& poſt eum ſequuti heretici/ perſuaſerunt ſibi ipſis eſſe tū falſam/ tum incertam. Sic enim teſte Hieronymo arguebat apoſtata Ceſar. Ea inquit apoſtata Ceſar Genealogia iure manifeſta dicitur: quę a primis ſcriptoribus/ non ſibi mutuo contradicentibus/ unanimi traditione promulgatur. Porro primi promulgatores genealogiæ Chriſti / principeſq; ſcriptores fuere duo: alter quidem Matheus:qui Chriſti archana probe nouit & retulit:alter uero Lucas:qui euange/lium ut aiunt/dictante beata uirgine/ progeniei Chriſti eruditiſſima/& approbante Paulo apoſtolo & dicente cuius laus eſt in euangelio per omnes eccleſias cōſcripſit.Quare genealogia chriſti ab his promulgata/falſa eſt/ne dum obſcura/quia ſibi mutuo contradicunt:dum alter dicit uirum Marię Ioſeph fuiſſe filiū Iacob ex ſtirpe Salomonis: alter uero eundem fuiſſe filium Elyh/& ex ſtirpe Nathan affirmat. Qđ ſi etiam utrouis parēte & utrauis ſtirpe genitus fuerit:quid inquit uiri Mariæ Ioſeph ſtirps ad Chriſtum/a quo nō fuit genitus/ut eorūdem ſcriptorum uterq; tradit. Vnus enim putaticium filium Ioſeph dicit:alter illum conceptum ante Ioſeph nuptias de ſpiritu ſancto tradit:& ob id in ſuſpitionem ueniſſe Ioſepho/tamq; uali/dam ut ne angelo quidem crediderit/ admonenti hoc factun uaticinio Iſaię.Nam & ſi eam nō dimiſit: non tamen ipſam poſt partum uirginem manſuram credidit: quia ſcribitur. Non cognouit eam a ſpiritu fecundatam/donec peperit: quando licentia maritali etiam oculis/intactā cognouit. Sed hec forte credibilia poſſent eſſe: niſi(quod contra naturā eſt)conſcriberēt Salathielē & Zorobabelem a Salomone atq; Nathan genitos:cū in utraq; linea naturalis poſteritatis uterq; ſcribatur.Quo qd abſurdius:q̄ duob⁹patrib⁹unū eundēq; concipi & naſci. Hec Iuliani Ceſaris obiecta contra genealogiā Saluatoris.Sequunť obiectiōes hereticoꝝ.Prima obiectio eſt iſta.Que eſt indeciſa atq; interminata genealogia/& in ſcandalum fidei atq; ꝓuocatiua apoſtaſiæ ſi uentiletur atq; diſputetur:ea nō eſt manifeſta & certa/ſed ob/ſcuriſſima/incertaq; atq; potius falſa. Ceterum eiuſmodi eſt genealogia Chriſti/ de qua diſputare uetat Apoſtolus/ prima ad Thymoteum epiſtola/ primo ca.dicens. Denunties quibuſdā/ne aliter doceant/neq; intendant fabulis & genealogiis interminatis/que qōnes preſtāt magiſq̄ edificationē dei/que eſt in fide.Et in ep̄la ad Titum tertio ca.Stultas inquit qōnes/& genealogias/& cōtemtiones & pugnas legis deuita.Sūt enim inutiles & uane:Verum ad Iuliani oppoſitiōem:qua dicit.Quid ad genealogiam xp̄i Ioſeph:a quo xp̄s non eſt genitus/ btūs Thomas in poſtilla ſuper Natheum & Lucam/& gloſa ordinaria ſup Matheum primo ca. eandem queſtionem repetunt his uerbis.Quid inquiunt ad xp̄m genealogia deducta a Dauid ad Ioſeph/cum xp̄s nō fuerit ex ſemine Ieſeph:Et reſpondēt.Nō eſt conſuetudo ſcripturaꝝ/ut ordo mulierū in genealogiis texetur.Et ideo nō ꝑ Mariā / ſed per Ioſeph inducitur:ex quo fit manifeſta & certiſſima genealogia Marię/quę genuit xp̄m qa uir cogebatur accipere uxorem ex ſua tribu & familia / per legem latam / Numeri

ultimo capitulo/dicentē. Oēs uiri ducēt uxores de tribu & cognatione ſua:& cūctę feminę de eadem tribu maritos accipiēt: ut hereditas pmaneat in familiis:nec ſibi miſceant tribus: Sed ita maneant ut a dño ſepatę ſunt. Porro beatus Hieronym⁹ ad Iuliani obiecta:ita reſpondet. Hec ꝑfecto q̃ turpiter heretici atq; iudaizātes xp̄iani aberrēt indicant/dum neq; lineas Salomonis & Nathan/alterā alteri adoptiōe atq; ſucceſſiōe regni/quę ſub Athalia cōpleta eſt/ fuiſſe obnoxiam intelligunt:ut Ppylo illuſtris Hebreus ſcribit:neq; aduertūt alterū euangeliſtarū uiri/ alterū ipſius uirginis genealogiā texere: & corrupta orthographia ſcribere Eli quod eſt deus meus Nam Elyh/Lucas ſcripſit/ qđ apud Syros eſt deus fortis aut reſurgens: idem apud Hebreos Ioakin. Is eſt pater Marię uirginis. Vñ beatus Hieronym⁹. Verum qa oīs hec dubitatio tollit̃:ſi diligenter cōſiderent̃/quę Phylo Hebreus de tēporibus ſcribit/quod ꝑfecto opus etiā ad tēpora gentiliū plurimū ualebit: idcirco ſuper ipſum comentaria inſtituimus. Fuit autem iſte Phylo inter uiros illuſtres a diuo Hieronymo numeratus:quem ſuſpicant̃ quidā ut ſcribit in prologo ſuper prouerbia Salomonis ſcripſiſſe librū Sapientię. Cū inter Iudeos & Egyptios Alexandrinos mutua cedes facta fuiſſet:miſſus eſt Phylo admodū eruditus adoleſcēs/legatus ad Tiberiū Auguſtū/anno imperii eius uigeſimo: ubi offendit prefectū Tiberii Seianū Tuſcum/filium Mecenatis: qui plurimū apud Ceſarē poterat: & inſtantiſſime cohortabat̃:ut gentē Iudeoꝝ deleret: teſte eodem Phylone libro legationis ſecūdo:& Euſebio id notante in uigeſimo primo anno Tiberii. Edidit plura opera inter quę illud eximium eſt/quod breuibus & abſolutis uerbis emēdauit/omnia tempora ad ſuam rectitudinem & integram ueritatem:ab Adam uſq; ad ſuam ultimam decrepitatem:& ob breuitatem operis/illud Breuiarium de temporibus appellauit: mirorq; cur a Theologis ſenſim neglectus fuerit/& ab Epiſcopis derelictus:cum ex eo pendeant multa contra Hebreos:& complura diuinarū dubia litterarum eluciden tur. Sed uel ignoro cur ita factum ſit:aut ſi ſcio non auſim dicere. Soluant ad rem nō ad hominem ſi poſſunt: quod Paulus ad Hebreos ſeptimo capitulo: manifeſtū eſt:quia dñs Ieſus ex tribu Iuda ortus ſit. Nam ſi legimus comentaria iuniorū ſup Matheū & Lucam:ipſa genealogia Saluatoris/ quę teſte apoſtolo erat Hebreis ad quos ſcribebat manifeſta:nunc tam dubia & incerta redditur/ eorū ſtultis imo impiis litigiis/& ſubtilibus queſtiunculis: ut irriſioni pateat Iudeis:qui ex his exiſtimant etiam apud priſcos Chriſtianos ſemp fuiſſe incertam/ob falſitatem euangeliſtarum xp̄i genealogiā: ac ꝑpterea nō poſſe probari xp̄m noſtrū eſſe Meſſiam/qui ab euangeliſtis non aperte ſcribat̃ fuiſſe de domo Dauid: & qui uident̃ docti chriſtiani in ea re ſibi mutuo aduerſentur / & ſeipſos & alios per inuolucra inuoluant & decipiant. Nam ut mihi ſepe reſponderunt & quidem ueriſſime/Delira poſtillauit ideſt poſt illa antiqua annihilauit/& plicauit:Burgenſis inuoluit: & alius repli cauit. Proh impietas. Scriptura ſacra manifeſta eſt : teſtimonium dei lucidum eſt ſapientiam preſtans paruulis. Nō egent lr̃ę diuinę plicis/nō inuolucris/nō replicis qa hec nō ſapientiā p̄ſtant paruulis/ ſed eorū aīos in cōfuſo relinquūt:& ꝑ cēm uitā aīos hominū aberrare cōpellunt: ut de Grecis Diodor⁹ ſcribit in.iii.libro. Non qui plicant/nō qui replicant:ſed qui explicāt & elucidāt me/uitam eternam habebunt

ut ſacrę litterę cōteſtant᷑. Sed de his hactenus. Nā has ineptias quas & ſtultas queſtiones & cōtentiones aplus ſupra uetuit in epla ad Titum: ſatis aperuim⁹ in comētariis noſtris: quę ardore fidei cōfecimus ſup oēs diuinę hiſtorię libros. Nūc ut breuibus & lucidis & explicatis/inuincibilibuſq; tum expoſitione/tum reſponſiōe utamur ꝑ genealogia Saluatoris atq; diuinis tēporibus: ꝓmittimus comentaria ſuper duos libellos Breuiarii Philonis de tēporibus: in quoꝝ primo enumerat tēpora ab Adam uſq; ad deſolationē templi: & in ſecundo ab eadem deſolatione uſq; ad ſuam etatem ſecula digerit. Vltimo reſpondebimus ad obiecta.

Explicit queſtionalis prologus.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Theologię profeſſoris comentaria incipiunt ſuper Phylonis Breuiarium de temporibus ſuper primum librum.

Comentaria ſuper primum librum Phylonis. Prefatio.

e XPONEMVS antea librū primū Phylonis: Deinde ſecundū. Tertio ex his reſpondebimus reſolutorie ad obiectiones factas contra genealogiam Saluatoris. Primus liber diuidit᷑ in duas partes. In prima tractat in ſumma/quę tēpora fluxerunt ab Adam uſq; ad quartū annū Salomonis. In ſecunda: ab eo anno uſq; ad deſolationem templi. Verum qm̄ de priſcis ſeculis atq; temporibus ſepenumero fit mentio in omnibus ſequentiū auctorum libris idcirco ne ſepe nos oporteat eadem ad longum repetere: hoc loco admonendos exiſtimo lectores: ut initio utamur beati Hieronymi in comtēario ſuper illud apoſtoli ad Hebreos dicentis. Fide credimus aptata fuiſſe ſecula: ut ex inuiſibilibus uiſibilia fierēt. Vbi diuus Hieronymus ſic ait. Caldeorum ueterū traditio eſt: huius uiſibilis & formati mūdi/ fuiſſe inuiſibilem & informē preiacentē naturā ſempiternam/ a nullo productam: quam poſteriores Greci/ ilem chaoſq; uocauerūt/Moyſes uero abiſſum. Hanc materiam ad uiſibilitatem & formam fuiſſe a meliore natura deductam confitentur/atq; uti Moyſes primo cepiſſe ſtellis ornare celos/ex tēpore nō ab eterno produnt: inde terrā ornatam fuiſſe animantibus & plantis: poſtea piſcibus aquas: uolucribus aerē: poſtremo hominē dominū mundi factū. Q uę omnia Naſo in opere magno a Caldeis accepta: ad unguem ꝓſequutus eſt. Q uin etiā & annos & homines ante regnū Macedonū ſub Alexandro produt a quibus orti ſunt: annis circiter quatuor & triginta ſupra ſexcentos & tria milia. Q uę ſi retro ab Alexādro ſupputes: peruenies ad Adam primū. Q uod profecto Moyſes in omni eoꝝ ſcientia atq; hiſtoria eruditus conſcripſit: & qđ erroris erat eliſit in ipſo initio dicēs. In principio creauit deus celū & terram/ quę erat inuiſibilis & incompoſita: quia tenebrę erant ſup faciem abyſſi. Q uod ſi nobis obiciant Caldei Moyſem id nō probaſſe: in promptu eſt reſponſio: quia neq; ipſi ſuā poſitionē firmant: ſed p opinionē ſcribunt Eſt autē omni humana opinione certior fides: quę & rationi magis ſonat: & quod ingenia & natura non tollerant/ut natura inferior par ſuperiori durationi fiat: horret: & qua credimus ut ait Apoſtolus aptata fuiſſe ſecula ut ex inuiſibilibus & in-

compoſitis ad uiſibilia & formata deducerentur. Que profecto prepoſitio efficien-
tis/& materialis ſimulq; ac temporis habitudinẽ refert. Hec beatus Ieronimus. In
hac auctoritate beati Ieronimi multa memoratu digna cõtinent᷑. Primũ: ꝙ quãdo
dicit aplũs ex inuiſibilibus uiſibilia facta fuiſſe: iſta ꝓpoſitio/ex: cõſtruit᷑ cũ iſto ab
latiuo inuiſibilibus in habitudine triplici. Primo in habitudine cãe efficientis ide
alis: qa iſte mundus uiſibilis factus eſt effectiue/ex archetipo inuiſibili/ne dũ ſcđm
fidem/ſed etiã ſcđm Platonem. Ex quo teſte Ieronimo elidit᷑ unus error caldeoꝝ &
alioꝝ/qui ponũt chaos & materiã mundi a nullo ꝓductã. Secũdo conſtruit᷑ in ha-
bitudine cãe materialis/in qua philoſophi cũ fide cõueniunt: ꝙ ex inuiſibili ideſt
informi/rudi/ & indigeſto chaos a deo & meliore natura q̃ chaos/ꝓductus & forma
tus ſit iſte mũdus uiſibilis: & in ptes ſpẽſq; reꝝ ac formas digeſtus. Tertio cẽſtruit᷑
in habitudine tpis/ſicut qñ dicimus ex mane fit meridies/ideſt poſt mane. Ita cum
dicit aplũs ex inuiſibilibus uiſibilia ſunt facta: ideſt poſt inuiſibilem/& informem
atq; confuſam mũdi ſubſtantiã: facta eſt uiſibilis formatio: & diſtinctio reꝝ ex tpe.
Et in hoc cõueniunt gẽtiles cũ fide. Neminẽ enim lego/etiã ex eis qui aſſerũt chaos
eternũ: qui poſuerit formatõem eternã/ſed ex tpe factã: ut etiã Moiſes poſuit. Vnde
Ouidius q nõ ſolũ caldeos/ſed etiam omnes qui eternitatẽ materie poſuerũt ſequu
tus eſt/in primo Metamorphoſeos: etiã ex tpe cepiſſe ſtellas & formatõem reꝝ aſſe-
rit. Et eternitatẽ qdem inuiſibilis materię ſic deſcribit. Ante mare & terras/& quod
tegit omnia celũ: Vnus erat toto nature uultus in orbe Quem dixere Chaos/ru-
dis/indigeſtaq; moles. Deinde ꝙ ceperint primo ſtelle/& deorum/ideſt ſignorum
celeſtium ymagines & Planetarum qui dii dicuntur apparere: poſtea animalia: &
ultimo hominem: his uerſibus aperit.
Hanc deus & litem melior natura diremit: Sidera ceperũt toto efferueſcere celo.
Neu regio foret ulla ſuis animalibus orba: Aſtra tenẽt celeſte ſolũ: formeq; deoꝝ:
Ceſſerũt nitidis/habitãde piſcibus undę. Terra feras cepit: uolucres agitabilis aer
Deinde ꝙ hõ ſit ultimo factus: ſic aſſerit. Sanctius his aĩal/mentiſq; capacius altę
Deerat adhuc: & qđ dñari in cetera poſſet. Natus hõ ẽ: ſiue hũc diuino ſemĩe fecit
Ille opifex reꝝ: mundiq; minoris origo Siue recens tellus & reliqua. Veꝝ quoniã
hec copioſe tradidimus in comentariis ſup geneſim ad litteram/ & ad illũ locũ hec
magis ptinent: idcirco nunc ad chronographiam Philonis regrediamur/quę a pri-
mo homine incipit: & a quo añ Alexandrũ ferme tribus milibus annis atq; ſexcẽtis
& trigintaquatuor ſe ortos Caldei inſinuant: ut ex ſupradicta Ieronimi auctorita-
te apparet. Aduerte etiam eoſdem Caldeos/eodem tpe ſcilicet Ade/ fuiſſe doctos ab
eo aſtronomiã & litteras: ut coniicitur ex his que refert Diodorus Siculus in. iii. li.
dicẽs. Caldei mũdũ ſempiternũ fuiſſe affirmãt: & neq; principiũ habuiſſe neq; finẽ
ſortituꝝ. Anni uero qbus ſe uacaſſe aſtronomie aſſerũt: nõ facile qs crediderit. Ante
enim aſcenſionem ſiue monarchiã Alexandri tria & quadraginta milia ſupputant
annos: ſcilicet: mẽſtruales/ ut ait Xenophõ in libro de equiuocis: quẽ mox poſt phi
lonẽ expoſituri ſumus. Eſt aũt annus mẽſtruus a loco luminari coitus/ad reditũ lu
nę ad eũdem gradum: & amplius ad lineam medię coniũctionis: ideſt uiginti no-
uem diebus annus is menſtruus conſtat. iuxta aſtronomiam qua excelluere caldei

Porro menſtruorum quadraginta tria milia: efficiũt ãnos ſolares ferme totidem quot ſupra Hieronym⁹ ſupputauit. Et ideo litterę ſimul & diſciplinę oēs infuſę cum primo homine ceperũt: ut Caldei aperiunt: & theologi pſequunt. Plinius uero in. vii. naturalis hiſtorię: capitulo ultimo arguit/ Aſſyrias litteras eternas fuiſſe/ ob id q cũ ante Nynum ſiue priſcum Phoroneũ (nam eodem anno uterq regnare cepit: ut eſt auctor Xenophon libro de Equiuocis) annis quindecim ceptę ſint littere Egyptię quę ſunt antiq̃ſſime: nunq̃ in auctorib⁹ inuenit origo Aſſyriarum. Ei⁹ uerba ſunt hec. Aſſyrias litreras ſemp fuiſſe arbitror. Nam Antichydes repertas in Egypto fuiſſe a Menone quodã ſcribit: idq monumẽtis probat. xv. annis añ Phoroneũ antiquiſſimũ Grecię regem. E diuerſo Epigenes apud Babilloniã ſeptincentorum uiginti annorum/ obſeruatiões ſiderũ coctilibus laterculis inſcriptas docet: grauis auctor in primis. Qui minimũ Beroſus & Critodemus. cccc. octoginta. Et cõcludit Plinius. Ex quo patet eternũ fuiſſe uſum litterarum. Sed fundamentũ Plinii falſum eſt: & conſequẽtia nulla: quia in auctorib⁹ ipſis Aſſyriorum quorum principes ſunt Caldei: origo inuenit ante monarchiã Alexandri. xliii. milib⁹ annis menſtruis: qui ſub Adam incipiũt/ & in Alexandro finiũt: ut Hieronymus dicit: & in noſtra topographia demõſtrabit: quã poſt comentaria ſup Metaſthenẽ explicabim⁹. Et idcirco que Greci & latini de ſempiternitate litterarum & hominũ ſomniãt/ magiſq̃ ſcribant uitanda ſunt ut nihili & cũ ipſis Caldeis atq Moyſe auctorũ uetuſtiſſimo/ de antiquitatibus & priſcis tẽporib⁹ conſentiam⁹: quos Philo ſequutus/ duos de temporibus libellos edidit: primuſq in duas partes diuidit. In prima ab Adam/ primo Caldeorum & gentis humanę doctore ſimul & parente tẽpora fert uſq ad templi edificationẽ: inde uſq ad eius deſolationẽ. Primã uero partẽ breui ſumma excurrit dicens.

a

Ab Adam uſq ad diluuiũ fluxerũt ãni mille ſercẽti quinquaginta ſex. A diluuio ad Abraham: duo & nonaginta ſupra ducẽtos. Ab Abrahã ad Moyſem: quinq & uiginti & q̃trincenti. A Moyſe ad exitũ d Egypto: & inchoatũ templũ ligneũ: anni octoginta. Ab eo: ad inchoatũ lapideũ anno quarto regni Salomonis: & executiõi mandatũ decretum Dauid de ſucceſſorib⁹ regni: anni colligũtur octoginta & quatrincenti.

Hec eſt igitur prima pars Philonis: quã ipſe in quinq partes diuidit: ut in littera patet: in quarum prima ponit tempus ab Adam uſq ad diluuium ſub Noa. In ſecũda ſcribit tempus a Noa: uſq ad Habraã. In tertia ab Habraã uſq ad Moyſem. In q̃rta: a Moyſe/ uſq exitum populi ab egypto In quinta: ab hoc exitu uſq ad inchoatum templum ãno quarto Salomonis. Verum quoniam ſumma temporũ in chronographia eſt confuſa: & incerta & obſcura pluſq̃ chaos/ niſi digeratur per ſingulos uiros aut Reges & Duces/ aut capita originum ſibi

perpetuo ſuccedentia:& quot inter eos anni colligantur: apudq; Caldeos & ipſum
Moyſem ſimul ſinguli homines & anni digerant̕ :idcirco Moſaica chronographia
utemur ante diluuiũ:qm̃ Caldeam reperire nõ potuimus: q̃uis omni ſtudio & ſolli
citudine uſi fuerimus:& ut pro aliis antiquitatibus habendis/ ita pro hac digeſtiõe
tẽpoꝝ ante diluuiũ nihil inexploratũ obmiſerimus· Nam Beroſus/ ut etiã Plinius
tetigit: ſolum de temporibus inſcriptionũ quarundã p annos·cccc·lxxx· ante Ny-
nũ & Phoroneũ ſupputauit:ſuppreſſis ſingulis ducibus & tẽporibus· Porro Moy-
ſes Geneſis·v·ca·ſtuduit ſingulos duces & tẽpora digerere·Erant autẽ ducum loco
primogeniti ſucceſſores/& capita originũ/ per quos digerebant̕ tẽpora: qui nume-
ro·x·fuere ante diluuiũ hoc modo· Adam primus uixit annis centũ & triginta/&
genuit Seth· Seth uixit·c·v·& genuit Enos· Enos uixit ãnis·xc·& genuit Caynã
Caynã uixit·lxx·& genuit Malaleel· Malaleel uixit·lxv·& genuit Iareth· Iareth
uixit·c·lxii·& genuit Enoch· Enoch uixit·lxv·& genuit Matuſalem· Matuſalẽ
uixit·c·lxxxvii·& genuit Lamech· Lamech uero uixit·c·lxxxii·& genuit Noam
Noa uero cũ quincentoꝝ eſſet annoꝝ:genuit Sem:Cam:& Iapet·Anno autẽ ſexcẽ-
teſimo uitę ſuę:uidit Noa terras iundatas per nouẽ menſes integros: & ut ait Moy
ſes/decimo mẽſe cacumina montiũ apparuerũt in Armenia: & Delos inſula in ma-
ri:ut Solinus meminit· Verũ uſq; ad finẽ duodecimi menſis expectauit Noa exſic-
cationẽ terrę & preceptũ egrediendi ex Archa·Ex quo patet Moyſem annos ſolares
duodecim menſiũ intelligere in ſupradicto capitulo· Nec ſolus Moyſes retulit ui-
tam priſcoꝝ hominũ ferme annis mille duraſſe/ tum recente celo/ & natura prona
in celerem multiplicationẽ generis humani:ſed etiã de his longeuis conſcribũt oẽs
qui antiquitates apud Grecos & Barbaros conſcripſerũt : ut Manethon qui Egyp-
tiorũ hiſtoriam texuit: & Beroſus qui Caldaicam deflorauit: & Mochus/& Eſtyus
adhuc & Hieronymus egyptius & Maſeas/qui phenicam deſcripſerũt:ſicut refert
Ioſephus in primo de Antiquitate Iudaica· Patet etiã Ioſephũ & quoſdã iuniores
aberrare: qui plures annos q̃ ſupra collegerit Moyſes enumerant/ & qui Ieronimo
imponũt a ſe falſo poſitũ numerũ aſſignaſſe· Nouit enim diuus Hieronymus ſu-
praſcriptũ a Moyſe numerũ·Hiis autẽ occaſionẽ prebuit ignoratio modi numerã
di chronographice·Patet quoq; prima concluſio Philonis ꝙ ab Adam uſq; ad dilu
uiũ:nõ fuere plures anni q̃ ſex & quinquaginta ſupra ſexcentos & mille· Q đ uero
ait Philo/ a diluuio ad Abraham fluxiſſe annos ducẽtos nonaginta duos: id idem
a chronographia Moyſi deſumpſit Geneſis·xi·capitulo hoc modo·

Sem biẽnio poſt diluuiũ genuit Arpaxat· Arpaxat uixit ãnis·xxxv·& genuit Sale
Sale uixit annis·xxx·& genuit Heber· Heber uixit ãnis·xxxiiii·& genuit Pelech·
Pelech uixit annis·xxx·& genuit Reu· Reu uixit annis·xxxii·& genuit Saruch·
Saruch uixit annis·xxx·& genuit Nachor·Nachor uixit ãnis·xxix·& genuit Tha
ram·Thara uixit annis·lxx·& genuit Habraã· Sunt ergo a diluuio ad Habraã ut
ait Philo/anni ducenti nonaginta duo· Quare Noa pater uiuebat̕:quia uixit poſt
diluuiũ annis trecentis & quinquaginta: ut Beroſus ſcribit in·v·antiquitatum: &
Moyſes aſſerit Geneſis nono capł̃o· Tertiã quoq; concluſionẽ ſuã Philo deſumpſit
a Moyſe per capita patrum hoc pacto· Habraã centenarius:genuit Iſaach·Iſaach

ſexagenarius:genuit Iacob & Eſau. Iacob nonagenari⁹:geniut Ioſeph. Ioſeph ui-
xit decem & centū annis/poſtq̄ ſequuta eſt ſeruitus in egypto annis.lxv. & natus ē
Moyſes qui octogeſimo etatis ſuę anno ſtetit coram Pharaone & eduxit populū ex
Egypto in deſertū:eodēq; anno ceptum eſt templū ligneū: ideſt tabernaculū fede-
ris. Quare uera eſt ſumma Philonis: q; ab Habraā ad Moyſem interceſſerūt anni
quatrincenti uiginti quinq;/ & a Moyſe ad inchoatū templū ligneū/ & legem datā
in monte Sinai:anni octoginta. Ex quo patet q; ab Habraā ad legem datā a Moy/
ſe:colligunt᷑ anni quinq; ſupra quincentos/a quibus ſi ſubtrahis etatis Habraę an-
nos ſeptuaginta quinq;:qn̄ accepta repromiſſione cepit peregrinari:ut patet Gene/
ſis.xii.ca. utiq; cōſequēs neceſſario erit:ut āno trigeſimo & quatrincenteſimo poſt
repromiſſionē data ſit lex Moſaica:nō ad reprobandā & caſſandā dictam repromiſ
ſionē Meſſię:ſed ſolum ad preparandū populū ut digni eſſent ſuſceptione illius:qa
non decreto legis eſt hereditas benedictionis:ſed ſola liberalitate ac repromiſſione
dei ante legem factam ānis triginta ſupra quatrincentos. Et ita argumentat᷑ ap̄lus
ad Galathas.iii.ca. Habraę inquit factę ſunt repromiſſiōes/& ſemini ei⁹/q eſt xp̄s.
Quę uero poſt quatrincentos & triginta annos facta eſt lex:nō irritat & euacuat re
promiſſionē: quia ſi eſſet hereditas repromiſſę benedictiōis ex lege/ iam nō eſſet ex
repromiſſione:quod eſt falſum:quia nō Moyſi ſed Habraę per repromiſſionē dona
uit deus. Eandē ſummā Moyſes expoſuit Exod.xii.cap̄. Habitatio inquit filiorum
iſrael qua habitauerūt in Egypto ſubaudi a prima uice qua Habraam deſcēdit in
Egyptū:fuit annoꝝ.cccc.xxx. Ceterū ſequens cōcluſio Philonis qua dicit a templo
ligneo ad lapideū ſupputant᷑ anni.cccc.lxxx. eadem ponit᷑ in tertio libro Regum
ca.vi.hoc modo. Anno quatrincenteſimo octogeſimo egreſſionis filiorum iſrael ab
Egypto/in anno quarto regis Salomonis cepit edificare domū. Hec ſumma digeri
tur ab ipſo Moyſe uſq; ad Salomonē:nō per capita originū:ſed per ipſos duces He
breoꝝ:quoꝝ primus fuit Moyſes:qui octogeſimo anno etatis ſuę eduxit populum
de Egypto:ut dicit᷑ Exodi.vii.ca.&.xl.ānis p̄fuit ī deſerto: & ita uixit ānis.c.xx. ut
ultio ca. Deuteronomii ſcribit᷑. Digerunt᷑ ergo dicti āni.cccc.lxxx.p duces hoc mō.
Moyſes p̄fuit annis.xl. Ioſue p̄fuit annis.xxvii. Othoniel p̄fuit annis.xl. Aod
p̄fuit annis.lxxx. Delbora & Barach.xl. Gedeon p̄fuit annis.xl. Abymelech fi
lius eius.iiii. Thola p̄fuit annis.xxii. Iayr p̄fuit annis.xxii. Iepte p̄fuit ānis.vi.
Eſebon p̄fuit annis.vii. Labdon p̄fuit annis.viii. Samſon p̄fuit annis.xx. Heli
prefuit annis.xl. Samuel & Saul annis.xl. Dauid primus ex tribu Iuda.xl.
Salomon uero filius Dauid regnauit ānis quadraginta: & quartus eius regni/fuit
quadrincenteſimus octogeſimus ab egreſſu filioꝝ iſrael ab Egypto:quando in de-
ſerto data eſt lex: & inchoatū fuit tabernaculū federis ferculum/ uice templi ſtabi-
lis. Nam quia populus nō ſtabilis erat una manſione:nec ad regnū ſtabile in terra
promiſſiōis puenerat: idcirco feretriū templū ligneū fabricatū iuſſu diuino fuerat
ut inclinatiſſimus ad idolatriā populus:utcūq; relligione teneretur.

Sequitur ſecunda pars Philonis. Comentariū.II.

ſ Iquideʒ oꝛta lite inter fi-
lios David quos ex Ber
ſabee genuerat: quis regno pꝛe
cederet: David edicto ſtatuit a
iunioꝛibus inchoari: ⁊ ut alteri
ſuccederet: ubi poſteritas natu
ralis deficeret. Itaqʒ a Salo-
mone minimo ceptū eſt: ⁊ a Na
tan illi natu pꝛoximioꝛe filio di-
cto Abiaſar ⁊ Mathat: ⁊ poſte-
ris eiꝰ Abiaſarim atqʒ Matha-
thym: ideſt ut om̄es dicerent̃ ⁊
eſſent fratres pꝛ̄cipis ⁊ dona-
ti tēpoꝛe ad ſuccedendū. Hinc
uſqʒ ad Ioſaphat ⁊ Ochoziam
poſteritas Nathā ſemꝑ dicta ē
Abiaſarim. Nam quos occidit
Ioꝛā poſteros Nathā: quos pa
ter in tribu Iuda pꝛeter decre-
tuʒ honoꝛauerat: filii Ioſaphat
fratres Ioꝛam dicti ſūt. Simi-
liter infantes eoꝝ quos Ioꝛam
liberos quidē: ſʒ reditu uacuos
in tribu Iuda reliquerat: dicti
ſunt fratres et filii Ochozie: cū
tñ Ochozias unicꝰ ſolus ex Io-
ram ⁊ Salomone ſupſtes eſſet
Quo perempto: omnē ſtirpem
regiam Abiaſarim Athalia co-
nata eſt delere: niſi pꝛouidētia
Ioſabet ſoroꝛis Ochozie ex A-
biaſarim: ſaluatus fuiſſet mini-

Hec eſt ſecunda pars huius pri-
mę partis pricipalis: in qua Phi-
lo uolens colligere tēpora per ſo
lam poſteritatē Dauidicā: inter-
ſerit paucis uerbis infinitā ſiluā
hiſtoriaꝝ. Primo enī reddit cau-
ſam edicti/ideſt ſtatuti dauid de
ſucceſſoribus ſuis ex ſolis filiis
quos ex Berſabee ſuſceperat.
Vbi notandū eſt ꝙ in ſecūdo li-
bro Regum capitulo.v.& in pri
mo libro Paralippomenon capi-
tulo.iii.diſtinguunt̃ filii Dauid
per feminas/uxores uel concubi
nas. Vxorum filii erant iure cō-
muni Hebreoꝝ & gentium apti
ad ſuccedendū honori & digni-
tati atqꝫ hereditati paternę: cōcu
binarū autem minime. Vnde in
lege etiam naturę/Sarra dixit ad
Habraam/Geneſis.xxi.capitulo
Eice ancillā & filium eius: qa nō
erit heres filius cōcubinę ancillę
cum filio meo Iſaach. Et ca.xxv.
de filiis aliarū cōcubinarū Ha-
brae dicit̃. Dedit inquit Habra-
am cūcta quę poſſiderat Iſaach:
filiis uero concubinarū largitus
eſt munera: & ſeparauit eos a fi-
lio ſuo Iſaach dum adhuc ipſe ui-
ueret. Et ideo in ſupradicto capi
tulo ſolū in Genealogia Dauidi-
ca ponunt̃ filii naturales uxorū
quos ipſe ex eis genuerat: & filii
concubinarū nō nominant̃ niſi
in cōmuni: quia nō erāt apti reg-
ni ſucceſſione. Qui uero ex uxo-
ribus erant: his uerbis enumerat
Nati ſunt Dauid filii: ex Achi-
noe quidē Amon primogenitus.
Ex Abigail uero Daniel. Tertius
Abſalon ex Maaca. Quartꝰ Ado-
nias/ex Agit. Quintꝰ Saphatias/

mus ex Abiaſarim ĩfans Elyb
qui ⁊ Eliakin. Nam ſinonyma
ſunt Syris et Egyptiis Elyb:
Eliakin: Joakin. Cognoĩatus
autẽ infans Elyb fuit Joas pri
mus ex domo Dauid: ⁊ poſte-
ritate Nathã: pro quo myzmor
a dextro ⁊ leuo choro decanta-
tus fuit: qui a.lxx.ſeniorib⁹ ſep
tuageſimus quart⁹ poſitus eſt
⁊ ſub Joiada inſtitut⁹: ne diſp-
deret deus fundit⁹ domũ Da-
uid: ubi finierat ꝑles Salomo-
nis. Ab iſto Joas atqz deĩceps
in rememoratione: reges ſemꝑ
binomii ⁊ trinomii fuerũt. Nã
iſte prim⁹ dictus eſt Elyb: Joas
Symeon. Item Mer: Manaſ-
ſes: Ezechias: Jeſus: et eiuſce-
modi. Itaqz a quarto ãno Sa-
lomonis uſqz ad finem poſteri
tatis eius ⁊ primũ ſucceſſorem
Abiaſarim cognoĩe Joas: ſup-
putanť anni octo ⁊ triginta ſu-
pra centum. A Joas uero uſqz
ad ſpontaneã tranſmigrationẽ
Joakin anni ſunt.cc.xci.cõnu-
meratis.x.annis quib⁹ regna-
uit Amon captiuo patre Mer q
⁊ Manaſſes. Porro a tranſmi-
gratione ad deſolationem anni
ſunt undecim.

ex Abithal. Sextus Iethraam de
Egla. Sex ergo nati ſunt ei ĩ He-
bron / ubi regnauit. vii. annis &
ſex menſibus. Triginta autẽ &
tribus annis regnauit in Ieruſu-
lem / in qua abſq; liberis concubi
narũ: nati ſunt ei ex Berſabee fi-
lii q̃tuor / Sciammaa: Sobau: Na
thã & Salomõ. Ergo Nathã iſte
nõ fuit ille propheta & ſacerdos:
neq; fuit filius Vrię adoptatus a
Dauid / ut quidã delirantes / nul-
lo certo auctore aut cõtrario tex-
tu litterali ſomniant: in hoc peio
res Philone atq; Iudeis qui hoc
horrent. Sequereť enim ꝙ xp̃us
nõ deſcendiſſet ex uero ſangui-
ne Dauid: & ꝙ Lucas decepiſſet
chriſtianos / qui naturalẽ ſangui
nem Dauid ꝑ Natan uſq; ad Sal
uatorẽ cõtexuit. Vt autẽ nõ ſub-
ticeamus deliberatũ cõtra xp̃m
delirantiũ argumentũ: ſcias ꝙ ſe
fundant in ꝓuerbioꝝ ca. iiii. ubi
Salomõ dicit: ꝙ fuit tenell⁹ puer
coram patre ſuo: & unigenit⁹ co-
rã matre ſua. Ergo inquiunt fuit
unigenitus reſpectu Dauid. & ꝑ
conſequẽs / alii filii Berſabeę fue-
runt adoptati a Dauid. Vere ubi
lyra nõ bene ſonat / equidẽ magi
ſtra experiẽtia delirat. In primis
negatur iſtis delirãtibus contra
xp̃m & eius ſcriptorẽ Lucam: ꝙ
Vrias adhuc liberos nũq̃ habue
rit ex Berſabea puella. Secundo
negať ſibi conſequentia: qa igno
norauit Dialeticã: quia econtra-
rio infertur. Fui unigenitus corã
matre mea / ergo nullũ alium ha
buit mater mea filiũ. Non enim
dicit fui unigenit⁹ corã p̃re meo /

ſed puer & tenellus/ quia ultimus ab eo genitus: & coram matre mea fui unigeni-tus quia ea procurãte/Dauid decreuit illum ſucceſſurum regno quod ad primoge-nitum pertinebat. Vnde in tertio li. regum ca. primo dixit Berſabee ad Dauid: tu in quit iuraſti mihi/ꝙ filius meus Salomon regnabit poſt te. Tertio patet ꝙ iſti falſo ſibi uendicant nomen ſenſus lrãlis/cum in equiuocatione litterę decipiant ſeipſos & alios. Non enim diuinę litterę unigenitũ uocant ſemp eum qui unicus genitura eſt: ſed etiam qui unicus ſit ad ſucceſſionem. Nam Habraam ante Iſaac genuit Iſ-maelem: & tamen deus uocat eum unigenitum non Sarrę ſed Habree/Geneſis ca. xxii. dicens ad Habraam. Tolle filium tuum unigenitum quem diligis Iſaac. Et infra/ non pepercisti inquit filio tuo unigenito propter me. Ergo dicas unigenito tuo non Sarre: & unigenitus coram matre mea/nõ reſpectu patris. Ex quo patet ꝙ ad ſenſum repugnantem clare litterę/exponant: & catholicam atq; lucidiſſimam di uinam ſcripturam & fulgidam non explicent: ſed plicent & replicent/& confundãt & ipſi ſplendido ſoli nubes & caligines ingerant. Sed his dicendum eſt: cur ſe ſapi entes uocent & poſtillatores: cum patentia & clara ſcripturę ſacrę loca & cognita: ex ponant imo plicent per ignotiora & occultiora/& que eadem facilitate contempnã tur: qua contra lucidum caliginoſius proferunt. Verum horum innumeros errores litterales tum patẽtes tum in fide ſaluatoris periculoſos: locis ſuis quibus opus fu-it/expoſuimus atq; redarguimus in comentariis noſtris ſuper diuinas litteras. Qđ uero ad inſtitutũ philonis facit hoc eſt: quia ex peccato Dauid dictum eſt illi a Na than propheta: non recedet gladius & diſcordia de domo tua ineternum. Vnde pri mogenitum Amonem interfecit Abſalon: qui & ipſe diuino iudicio percuſſus inte-riit: ſubſequutaq; diſcordia ſucceſſiõis inter reſiduos fratres: iurauit Dauid ideſt fir mauit decreto ut recte Philo exponit: ꝙ minimus inciperet Salomon: inde Nathã ſi Salomonis poſteritas deficeret. Moriebatᷣ ergo unius poſteritas alteri: quod De cretum ferme eſt de iure gentium: excepto ꝙ Dauid inſtituit ut a minoribus inici-um fieret/quod & de facto iurauit non ſe reuocaturꝫ: & Adoniam maiorem natu q̃ quatuor filii Berſebee ab preſumpto regno depoſuit/ut patet primo c. tertii libri re-gum. Ergo ut ibi dicitur a Berſabee: tu rex iuraſti mihi ꝑ dominum deum ꝙ Salo-mon regnaret/& Dauid reſpondit ſicut iuraui tibi per dominum deum iſrael: ita fi et: utiq; decretum iuramento firmatum inſinuat. Quod autem addit per dominũ/ oſtendit non amore carnali ſed diuina iuſſione illud geſtum: ut clarius oſtendit in primo libro Paralippomenon ca. xxvii. quando moriturus dixit principibus. Do-minus elegit Solomonem filium meum ut ſederet ſuper ſolium meum: & dixit mi hi. Ego firmabo regnum eius ineternum: ſi perſeuerauerit cuſtodire legem meam. Quod autem intellexerit illum Salomonem proiciendum a regno quoad poſteros explicauit in eodem capitulo quãdo Salomoni dixit. Et tu fili mi Salomon ſi que-ſieris dominum: inuenies eum. Si autem dereliqueris illum: proiciet te ineternum Quod uero filios Nathan Salomon fecerit Ahyaſarim & Mathatym: ut ait Philo ex decreto iam inſinuato: patet in. iii. libro Regum. iiii. ca. ubi ſcribitᷣ de tribus fi-liis Nathan conſtitutũ Ahyaſarẽ fuiſſe illum qui erat adoleſcentior in ordine. Sic enim ſcribitᷣ ibi. Azarias filius Nathan erat ſup eos: qui aſſiſtebãt regi. Cabul uero

eiuſdem Nathan filius erat ſacerdos amicus regis:& Ahiaſar:p̄poſitus domus. Sacerdos hic accipitur ꝓ prefecto ſuper omnes ſacerdotes :ut in ſcđo libro regum:in fine octaui capituli dicit̃. Filii inquit Dauid ſacerdotes erant. Quod in prīo libro Paralippomenon in fine decimioctaui capituli:ita in textu exponitur:Filii Dauid erant/ad manus regis ideſt ad officia regia que tria erant. Primū:ut eſſet ſuper omnes maiores regni qui aſſiſtebant ei. Hoc habuit Azarias primogenitus Nathan. Secūdū/ut preeſſet Zanedrin:ideſt collegio ſacerdotū & doctoꝝ legis/penes quos erat publica poteſtas iudicioꝝ & ſceptrum occidendi & uiuificandi/eligendi reges & deponendi/ut fecit Ioiada pontifex contra Athaliam. Et huic prepoſuit ſecundo genitum Nathan. & ideo dicit̃ ſacerdos/quia illis prepoſitus/non ad ſacrificandū/ſed eos continendum regio iure:& amicus regis ne cum eis contra regem conſpiraret. Tertium officium fratris uel primogeniti regis/ut domus & familia omnis regia tanq̄ a primogenito regeret̃:quod eſt ius ſucceſſionis. Hoc munus habuit adoleſcentior filius Nathan. Vnde nomine dignitatis ibi appellat̃ ubi ſcribit̃:Prepoſitus domus Salomonis erat Ahiaſar ideſt frater principis ut diuus Ieronimus & Philo exponunt. Lucas uero filium hunc Nathan dicit Mathat ideſt donatus ſucceſſiōe regni. ex dicto decreto:ut Philo expoſuit. In plurali aūt Philo & Hebrei uocant Ahiaſarim & Mathatim omēs poſteros Nathan ideſt fratres principis & donati tempore ad ſuccedēdum:ut Philo exponit/& exemplificat de fratribus Ioram & Ochozię. Vbi notādum eſt/ꝙ in. iiii. li. regum ca. x. dicit̃ ꝙ Hyeu interfecit fratres Ochozię regis Iuda quadraginta uiros:non adoleſcentes:& in. ii. libro Paralippomenon ca. xxii. ſcribit̃ ꝙ erant iſti principes Iuda & filii fratrum Ochozię. Quo pacto inquiunt aliqui erant fratres Ochozię ſi erant ei nepotes & filii fratrum. Reſpondet̃/a Philone & ueteribus Hebreis: ꝙ littera dicit/ꝙ erant frates uel nepotes qui miniſtrabant ei uidelicet in ſupradictis tribus officiis regiis/que ſpectabāt ad ſolos ſucceſſores. Et ideo inquantum erant Ahiaſarim dicebantur fratres & ſorores principis & nepotes omnes de linea Nathan. Inquantū uero linea Nathan ſuſcitabat ſemē fratris ſui Salomōis ſi deficeret: dicebant̃ filii principis & regis familie Salomonis & non Nathan/quia ſecundū legem nature atq; Moſaicam qui ſuſcitat ſemen fratri ſuo:etiam nomen eius ſuſcitat. Vnde nunq̄ dicunt̃ aut raro filii & poſteri Nathan ſed Salomonis. Et ideo Ioas & Ioſabet eius ſoror dicunt̃ eſſe filii regum ex poſteritate Salomonis/cum tamen eſſent ex Ahiaſarim & Matathym. Vnde patres fratrum Ochozie dicti ſunt fratres etiam Ioram patris eiuſdem Ochozie & filii Ioſaphat. Vnde ca. precedente ditit̃ ꝙ Ioram habuit fratres filios Ioſaphat/quos occidit. Quare autem occidit:dicūt aliqui/ut eoꝝ bona poſſideret:& ne ſe eiecto aliqs eorum regnaret. Vtraq; cauſa partim falſa : partim uera eſt. Prima enim falſa eſt in eo ꝙ dicit ut bona eorum poſſideret:quia ipſe uoluit ſolū bona/que preter decretum Dauid illis Ioſaphat conceſſerat:ut ait Philo. Pro quo nota ꝙ pro medeitate reddituū regni uiuebant ſimul poſteri Salomonis & Nathan ex decreto. Cuius argumentum eſt:quia cum decem tribus deſciuerint ab filio Salomonis:ex duabus reliqs Beniamin & Iuda:ex decreto diuino dicto per prophetam ſola una tribus Iuda data eſt pro regno ſucceſſorum Salomonis:ut patet in. ii. libro Paralip

poinenon ca·x·ubi dicit ꝙ nõ eſt ſequutus quiſpiã domũ Dauid preter tribum Iu
da ſolam· Vnde duas dictiones exceptiuam & excluſiuam/preter/ & ſolam adiecit:
ut intelligas nullo pacto ad regimen/& reditum/regis poſteri Salomonis/pertinu-
iſſe tribum Beniamin:ſed ſolam tribum Iuda·Et ſi obiciat̃ ꝙ in ca·ſequenti dicitur
ꝙ rex Iuda conuocauit tribum Iuda & Beniamin ad pugnandum contra alias·X·
tribus rebelles:utiq; hoc facit pro Philone/quia qui utilitate & comodo ac redditi-
bus regni gaudẽt:debent etiam cõmuni inpenſa bellare· Ergo filius Salomonis &
fratres ſui ex Nathan ſimul & cõmuni inpenſa bellare debuerunt : rex quidem in
tribu ſua Iuda ciendo militem:& fratres ſui in tribu ſua Beniamin·Ex quo patet ꝙ
quãdo queritur:quomodo impletum fuit decretum diuinum quo dixit ad Ierobo-
am/dabo tibi decem tribus/& filio Salomõis unam ſolam: cum duę tribus ſequutę
ſint domum Dauid:reſponſio clara eſt:quia dicit dabo unam tribum filio Salomo
nis·Nam alteram dederat filiis Nathan fratribus Salomonis·Vnde patet ꝙ ex de
creto Dauid & diuino : ad regem ſpectabat omnis penſio & redditus totius tribus
Iuda·Ioſaphat aũt rex ex linea Salomonis/pater naturalis Ioram & auus Ochozię
preuaricatus eſt decretum/quia etiam in tribu Iuda preter alia dona dedit filiis ſu
is Ahiaſarim penſiones cum ciuitatibus munitiſſimis:& Ioram ſolum conſtituit re
gem:diminuto redditu:ut ſcribit̃ in·ii·li· Paralippomenon· Et ideo interfecit eos/
non ut haberet bona eorum/quia dimiſit ea eorum filiis quos non occidit: ſed ut re
ſtitueretur ſibi totus redditus·Poteſt tamen dici/ꝙ illa bona eorum erant/quia Io-
ſaphat uir ſanctus erat: & reuelatione diuina uidebat finiendã poſteritatem Salo-
monis/iuxta ꝙ dixerat Dauid Salomonis/ſi non queſieris dominum/proiciet te ine
ternum·Et ideo diuino iuſſu potuit mutare decretũ/& incipere dare ſuſcitatoribus
ſeminis Salomonis partem tribus Iuda·Et hoc pacto ſaluatur prima ueteꝝ reſpon
ſio:ꝙ interfecit filios Ioſaphat ſuos fratres:ut poſſideret bona eorũ/que diuino nu-
tu ceperunt habere in tribu regia·Partim quoq; uerum eſt/ꝙ timuit/ne ſe eiecto:in
ciperent ſuccedere anteq̃ finiret̃ poſteritas Salomonis·Quod ꝓfecto conata eſt fa-
cere Athalia:ut ait Phylo:quia ut ſcribitur quarti regum·xi·ca·& in·ii·li·Paralip-
pomenon·xxii·ca·eadem Athalia uidẽs mortuum filium ſuum Ochoziam ſcilicet
& ſtirpem Salomonis finitam: interfecit omne ſemen regium filios filii ſui Ocho-
zię/qui ſcilicet ſucceſſuri erant/ & non naturales quia nullus illi erat: adeo & nulla
ſpes eſſet / ut quis amplius regnaret de ſtirpe Ochozię tam naturalis q̃ ſuſcitatiua
ſeminis eius ex Nathan: niſi quia infans in cunis Ioas ſeruatus eſt: qui fuit trino-
mius Elyh:Simeon:& Ioas·Verum aduerte Philonem quia non dicit fuit primus
rex trinomius/ſed primus ex Ahiaſarim·Alias eſſet falſum:quia pater eius ſucceſſi
one Ochozias fuit trinomius:ut patet in·ii·libro Paralippomenon:ubi cap·xxi·di
citur Ioachaz:& in ſequente dicitur Ochozias·& quidam uolunt etiam nominatũ
Azariam·His ita expoſitis clara eſt littera Phylonis:qui reuerſus ad tempora dicit
A quarto inquit anno Salomonis uſq; ad deletã poſteritatem eius naturalem: ſunt
anni·c·xxxviii·Hos annos digerunt/per tempora regum eius poſteritatis/ liber ter
tius & quartus regum:& ſecundus Paralippomenon hoc modo·
Salomon a quarto anno regnauit annis·xxxvi· Roboam regnauit annis·xvii·

Abias regnauit annis tribus• Aſa autem regnauit annis•xli• Ioſaphat regnauit annis•xxv• Ioram regnauit annis•viii• Ochozias regnauit anno•i• Athalia regnauit annis•vii• Anni uero ſequentes uſq; ad deſolationem ſic ſunt digeſti• Ioas primus ex Nathan regnauit annis•xl• Amaſias regnauit annis•xxix• Azarias regnauit annis•lii• Ioathan regnauit annis•xvi• Achaz regnauit annis•xvi Ezechias regnauit annis•xxix• Manaſſes regnauit annis•lv• Amon connumeratis•x•abſente patre•xii• Ioſias regnauit annis•xxxi• Ioachaz regnauit menſibus tribus• Ioachim regnauit annis•xi• Ioakin/qui & Elyh Neri: mẽſibus tribus•& quarto menſe ultro in Babiloniam tranſmigrauit:pro quo Sedechias regnauit annis undecim:& facta eſt deſolatio•

Explicit primus libellus Philonis incipit ſecundus•

Secundus liber• Comenta•primum•

Ecundus libellus Phylonis diuiditur in quatuor partes• Prima ponit tempora a deſolatione templi uſq; ad Iudam Machabeum• Secunda ab eo:uſq; ad Herodis tyrannidem• Tertia a Tyrannide eius uſq; ad finem legitimi regni• Quarta ab eius ſucceſſore uſq; ad etatem ſuam•Itaq; de prima parte ſic dicit•

e T a deſolatione ad carceres Ioakin:ſunt anni.xx ⁊ ab eius tranſmigratiõe.xxxi ſex ãnis ſequẽtibus tũc editus Mizmor octogeſimus ſeptimꝰ In fine aũt ſeptimi anni: Euilmerodac:eductũ Ioakin de carcere:in honore habuit:eũqꝫ populꝰ Neri cognoīauit:ꝙ lucerna dauid q̃ timebat̃ extincta illuxerit.⁊ Mizmor octogeſimꝰ octauus editus eſt ad gratiaꝝ actiõem atqꝫ cõſeruatõem gẽtis ⁊ celerẽ:miſſiõem Meſſie.mox liberato Neri datus eſt a deo filius Meſezebeel cognomento Salathiel:q anno decimoſeptimo ante ſolutõem captiuitatis

Plura mẽoratu digna dicit• Primo quia diſtinguit annos tranſmigrationis ſpontaneę/a deſolatiõe/& captiuitate in uita totius regni•Et de utriuſq; diſtinctõne atq; geſtis ſcribitur in fine quarti libri Regum & ſecundi Paralippomenon• Et de utraq; eſt uaticinium Ieremię•ca•xxxiiii•ubi in fine contra Sedechiam dixit/ & ſolitudinem atq; deſolatõnem uocauit dicẽs•Reducam Caldeos in ciuitatem hanc/& preliabũtur contra eam/ & capient eam/ & ſuccedent igni:& ciuitates Iuda dabo in ſolitudinem:quia nõ erit habitator• Qũo aũt ſit ĩpletum ſcribitur in eodem libro Ieremię a•cap•xxxvi•uſq; ad•xl•& in fine Vaticinii eius : & in fine quarti libri Regũ/& ſecundi Paralippomenon•Eiuſdem deſolatiõis uaticinium & quantũ temporis duratura eſſet deſolatio:expreſſit capitulo•xxv• hoc modo•

Barachiam qui anno.xvii.ſolu
ta captiuitate Dux populi fuit:
⁊ ab eo ducatu dictus Zoroba-
bel.anno a trāſmigratiōe octo-
geſimoprimo ⁊ a deſolatōe.ſep
tuageſimo. Prefuerūt aūt po-
pulo duces ex domo Dauid ⁊
ſacerdotes ex Leui ſeorſū uſqꝫ
ad tpa Aſmonai:Et de his ſep-
tuaginta ſeniores:ſic inſcriptis
reliquerunt.Ieſus filius Ioſe
dech magnus pōtifex cum Ba
rachia Zorobabele filio Meſe-
zebelis filii Neri ipe eſt Ioakin
anno primo Cyri uenit Ieroſo
limā:q ſcdo anno dū iacerēt fū
damēta ꝓphetantibus Agai ⁊
Zacharia:ob mortē Darii Iſta
ſpis in peditū eſt opus:nec adi
ri potuit Cyrus q bello Tami-
rico erat impeditus. Succeſſit
interfecto Cyro Aſſuerus:priſ-
cus Arthaxerſes:qui bellū pa-
bat cōtra Arthaxat: factionis
Tamirice fautorē:q ⁊ ad defec
tiōem cōpulerat Aſſyrios:Me
doſqꝫ ac Perſas:⁊ Aſſuer⁹ in-
tra Babilloniā ſeſe cōtinebat.
ad eū Ieſus pōtifex : qa duces
Syrie contra hebreos ſcripſe-
rāt:ſe cōtulit:relicto in pōtifica
tu anno.xii.Aſſueri filio ſuo Io

Nabugdonoſor regem Babillōis
ſeruum meum adducam contra
ciuitatē iſtam/&habitatores qui
circum eam ſunt: & interficiam
eos/& ponam in ſolitudines ſem
piternas:& erit uniuerſa terra ei
us in ſolitudinem:& in ſtuporē.
Et ſeruient omnes gentes iſtę re
gi Babillonis ſeptuaginta annis
Cunqꝫ impleti fuerint.lxx.anni
uiſitabo iniquitatem regis Cal-
deoꝝ/ & reliqua. Ex quo ſequit̃
Philonem recte poſuiſſe.lxx.an
nos deſolatiōis & ſolitudinis/nō
tranſmigrationis:ut quidam in/
conſiderate ſcribunt. Quos etiā
annos deſolationis non tranſmi
gratōis uocauit doctiſſimus Da
niel ꝓpheta.ix.ca.dicens.In an/
no inquit primo Darii filii Aſſue
ri de ſemine Medoꝝ qui impera
uit ſuper regnum Caldeoꝝ anno
regni eius:Ego Daniel intellexi
in libris/ numeꝝ annoꝝ/ de quo
factus eſt ſermo dñi ad Ieremiā
ꝓphetam/ut cōplerentur deſola/
tionis Ieruſalem:ſeptuaginta an
ni.Et quia clara eſt littera:idcir-
co omnem aliam expoſitiōem/ꝓ
batam ab obſcuriori/ negamus:
Et hoc de primo.Secūdo notan/
dum eſt: ꝙ Philo digerit annos
unum & nonaginta ſupra centū
a primo anno Monarchię Cyri
& Darii uſqꝫ ad magnū Alexan/
drum per ſex pōtifices:quos etiā
Neemias enumerat ca.xii. dicēs
Ieſus ſacerdos genuit Ioakin.Ioa
kin uero genuit Eliaſib/ patrem
Ioaddæ. Ioathan fuit pater Ied-
duę & filius Ioade/Hos ut ait eti
am ſeptuaginta ſeniores memo-

akin qui ⁊ Elyb. Ergo qꝛ eo an
no erat Aſſuerꝰ occupatꝰ bello:
non eſt auditus Jeſus. Victoꝛ
cuz ſequente anno miſſum a ſe
Holofernē a Judeis truncatū
audiſſet: edicto publico uetuit
templū erigi. Succeſſerūt duo
filii eius: qui de impio cōtendē
tes: Dario Longimāno qui uo
tum relaxandi edictum patris
emiſerat: ſeptimo menſe uicto-
ria ceſſit. Anno eiꝰ pꝛimo reuer
ſus Jeſus: hoꝛtantibꝰ iiſdē pꝛo-
phetis edficar̄ templū annixꝰ
eſt. Geſſit ergo ieſus pōtifica-
tū pꝛimū uſqꝫ ad. xii. annū Aſ-
ſueri pꝛiſci: ānis ſex ⁊ triginta.
Joakin filiꝰ in eiꝰ abſentia: āniſ
octo. Js et Judit geſta cōſcrip-
ſit: et anniuerſariā liberationis
memoꝛiā: quotānis agendā in-
ſtituit. Jdē Jeſus reuerſus pꝛo
ſecutꝰ eſt pontificatū annis ui-
ginti: uſqꝫ ad uigeſimum annū
Longimāni: natus ānos trigin
ta ⁊ centū. Ei ſucceſſit Joakin:
itē ſecūdo pōtifex: ānis. xlviii.
uſqꝫ ad. xii. annū magni Arta-
xerſis Aſſueri: q geſta Heſter
ſcripſit: ⁊ memoꝛiā phurim in-
ſtituit: hoꝛtante illū per litreras
Mardocheo: qui decem ⁊ octo

ria produnt: ſiue ſeptuaginta ſe-
niores intelligat Zanedrim: ſiue
ſeptuaginta interpretes: qui etiā
ut ait enumerant totidem annoſ
a duce Zorobabel uſqꝫ ad Iudā
primū Hyrcanum de domo Da
uid. Rurſus per Pontifices leui-
tici generis & Duces Dauidicos
colligūt dicti ſeniores/ annos q̄-
tuor & ſexaginta ſupra centū ab
Alexandro uſqꝫ ad Iudā Macha
beum. Et qa ipſe Phylo digerit
ipſe ſingulorꝝ nomina & annos:
idcirco legant in rextu. Tertio
notandū ꝙ ſolus Phylo habuit
Chronographiam annaliū qua-
tuor Monarchiarū: ut in emen-
datione Chronicarū uidebitur.
Et ideo ſolus ipſe in temporibus
ex Hebreorꝝ ſcriptoribus recipi-
tur. Quin etiam nō per opinio-
nes ut Ioſephus ſed etiā ſeptua-
ginta ſeniorum teſtimonio uſus
certiſſima ſcribit. Sed de his ha-
ctenus. Vltimo excurrēda eſt lit
tera Phylonis/ ſiquid obſcurum
eſt elucidandū. Carceres Ioakin
iniuſtę fuerunt: quia ſub fide pu
blica ſeſe cum ſuis/ poteſtati ma-
gni Nabugdonoſor permiſit: &
poſt lapſum tēporis illū in uin-
cla coniecit: & idcirco illū tanq̄
iniuſte ibi poſitum filius magni
Nabugdonoſor cognomie Euil-
merodach & nomine Amilinus/
eduxit & honorauit: ut ſcribitur
in quarto libro Regum capitu-
lo. xxiiii. & . xxv. & in ſecūdo Pa-
ralippomenon capitulo ultimo.
Qd uero Hebrei Mizmor: id la-
tini dicunt pſalmū. Et pſalmus
octogeſimus ſeptimus ē pſalmꝰ/

ãnis etatẽ Iſaach ſupauit. Ter
tius pontifex ſucceſſit Eliaſib:
ãnis uno τ uiginti: uſqȝ ad. xx-
xiii. magni Artaxerſis. Hic pri
mus poſuit Ieroſolimis portã
gregis. Quartꝰ põtifex Ioada
geſſit pontificatũ annis. xxiiii.
τ totidẽ Ioathan uſqȝ ad finez
Ochi Artaxerſis. Vltimus ſub
Perſis fuit ſextꝰ pontifex Iad
dua ãnis. x. Principes uero ex
domo Nathan. Primꝰ Syme-
on qui τ Ioas. Rurſus leui qui
τ Amaſias. Itẽ Ieſus q τ Eze-
chias. Her quoqȝ q τ Manaſ-
ſes. Hii ante captiuitatẽ. Por-
ro in captiuitatis ſolutione Zo-
robabel primꝰ p̃fuit annis octo
τ quinquagĩta. Reſa Myſciol-
lam: ſex τ ſexagĩta. Ioãna Ben
Reſa: tribus et quinquaginta.
Iudas primꝰ cognoĩe Hyrca-
nus q̃tuordecim. Ab Alexãdro
uero ad Aſmonaym põtifices
uſqȝ ad Iudã: Onias priſcꝰ an-
nis uigĩti ſeptẽ. Symon priſcꝰ
xiii. Eleazarus Antiochi theos
inimicꝰ uiginti. Manaſſes Se-
leuco Gallinico amicus: uiginti
ſeptẽ. Symon iuſtꝰ honoratꝰ a
magno Anthioco: uiginti octo.
Onias huiꝰ filiꝰ a Seleuco ſpo-

Dñe deus ſalutis mee: editus &
decantatus ſex annis quibus Ioa
kin fuit iniuſte in carceribus: &
ſequens pſalmus / quãdo fuit ab
Euilmerodach liberatus: ad quẽ
ſenſum litteralem nos expoſui-
mus in comentariis ſuꝑ pſalteri-
um. Neri appellat etiam ipſum
Lucas euangeliſta patrem Sala-
thieus: cui nomẽ proprium fuit
Meſezebeel. Huic fuit Batachi-
as filius / qui a principatu cogno
minatus ẽ Zorobabel ideſt prin
ceps captiuitatis Babel. Porro
Zorobabel genuit Reſa cogno-
mine Miſciollam. Lucas eũ uo-
cat Reſa: & liber ſecundus Para
lippomenon ca. iii. Miſciollam.
Porro breuibus ponit genealogi
am / Neemias. iii. cã. dicẽs. Et iux
ta eum edificauit Miſciollam fi-
lius Barachię filii Meſezebel. De
bello Tamirico Philo ſequitur
ueram hiſtoriam Perſaꝝ & Me-
taſthenis Perſę chronographi / &
aſſerit poſt mortem Darii inter-
fectum & non ante / ut ſomniaue
runt Herodotus & Euſebius no-
ſter. Et hoc eſt quod ſignificat Eſ
dras ca. iii. & . iiii. ꝙ licet Darius
& Cyrus adepta Monarchia ſol-
uerint captiuitatem Babillonicã
quam ibi inuenerũt: & dederint
licentiam reponendi templum:
tamen fuit impeditum a uicinis
ducibꝰ Cyri omnibus annis Cy-
ri: & poſt eum ſequutus Artaxer
ſes / publico edicto ꝓhibuit: hoc
addens ꝙ ſemꝑ ciuitas illa rebel
larat cõtra reges: quia ſcilicet in-
terfecerat femina Holofernem
principem ſuum / exiſtente pon-

liatus templo:triginta nouem. Hunc ſequitˀ Judas Aſinonai. Duces uero ex domo Dauid uſq; ad dictũ Judã fuere: Joſephus primꝰ: annis ſeptẽ. Abner Semei.xi. Elyh Matathias.xii. Aſar Maath.ix. Nagid Artaxat decẽ. Agai Helly:octo. Maſſot Naum:ſeptẽ. Amoſ Scyrach:quatuordecim. Matathias Siloa:decẽ. Joſephus iunior Arſes: honoratꝰ a Ptolomeo: ſexaginta. Janeus ſecundus Hircanus:pfuit annis ſex & decem.

tifice Ioakin ſuffecto a patre Ieſu ut Phylo ſcribit:& in libro Iudit cõmemoratur. Et non te moueat ꝙ iſte Aſſuerus uocetur Nabugdonoſor ĩ libro Iudit: quia ut ibi dicitur & Phylo ſcribit: Artaxat inuaſerat Monarchiã/ tenebatq; Aſſyrios Medos & Perſas. & iſte Aſſuerus ſolam Babilloniã: ubi rex cõmuni appellatione dignitatis uocatur Nabugdonoſor/ & in Egypto Pharao/ Romę Papa. Et Iudei quidem iuniores feſtũ agunt triumphi Iudit/ & librum habent dubium propter nomen Nabugdonoſor. Perdiderũt enĩ omnẽ ſapientiam:quã ſui habuerunt:& Phylo ex auctoribus certiſſimis ſeptuaginta ſanctis ſenioribus tradit. Et ob id eccleſia recipit eum & facit argumentum apud ueteres Iudeos & chriſtianos: licet nõ apud modernos Iudeos: quibus etiam ipſa lux ueteris teſtamenti ferme obſcuratur. Sed de his alias. Vocabulum uero zanedrin/ quia ſepe occurrit: interpretatur a Talmudiſtis collegium ſceptri & publicę poteſtatis totius regni/ quę erat penes .lxx. ſeniores ex principalioribus de tribu Iuda & aliarũ tribuũ:quibus unus rex preerat:& loco ſui Salomon ex decreto Dauid & dei/ poſuit Matathym ut expoſuimus. Dicunt aũt Talmudiſtę in libro zanedrin/ ꝙ hoc erat publicum ſceptrum inſtitutũ a deo in deſerto/ Numeri.xi.capitulo:ubi deus inſtituens regimen totius populi ait ad Moyſen. Congrega inquit mihi ſeptuaginta uiros de ſenioribus Iſrael:quos tu noſti ꝙ ſenes populi ſunt & magiſtri:& duces eos ad oſtium tabernaculi federis:facieſq; ibi ſtare tecum. Et deſcendã & loquar tibi:& auferam de ſpiritu tuo: tradamq; eis:ut ſubſtentẽt onus populi tecum:& nõ tu ſolus graueris. Super hoc ſceptrũ erat tribus Iuda & rex:ſicut & Moyſes. Vnde zanedrim erat collegiũ publici regiminis & poteſtatis quibus unus preerat. Et hii dicunt uſitato ueteri uocabulo ſenes ſiue ueteres/ Romana uero lingua Senatores/ Aramea & Etruſca/ Lucii/ ultima ſyllaba habente accentũ: & Grece Palei. Porro etiam eſt opus ut ſint magiſtri/ ideſt uerbiſtę/ cuius uerbo pareatur/ quos Romani a uerbo & dicto imperioſo dictatores uocant: & cõmuni uocabulo unico Magiſtratus. Ergo collegium publicę poteſtatis etiã apud Hebreos uetuſtiſſimos dicebatur Senatorium magiſtrale: apud Romanos Senatorium dictionale: apud Etruſcos Lucumoniũ: apud Grecos Paleologum. Vnde nomina importantia publicam poteſtatem apud ueteres/ cõpoſita inuenimus ex duabus dictionibus:qua-

rum altera uetuſtatem & ſenium: altera uerbū & rationē imperioſam importet:ut apud Hebreos zanedrim:apud Romanos Senatus decretū: apud Grecos Paleologum/a paleos uetus/& logos ratio & uerbū: apud Etruſcos Lucumoniū a lucu uetus/& Moni ratio & uerbū•Et tandē Viterbum ueterū uerbū/ſiue dictatura•Quare a loco & argumentatione nō modo a uetuſtiſſimo more:uerū etiam ab inexpugnabili & ſemp̄ inuicta interpretatione/eadem ſunt apud Romanos Senatus decretum & uerbum/quę apud Talmudiſtas zanedrim: & apud Grecos paleologum:& apud Deſiderium regem Viterbum/& apud Etruſcos Lucumonium•De his hactenus• Quod uero Phylo ſcribit Mardocheū ſuperaſſe Iſaach annis decē & octo•ſignificat eundem Mardocheū uixiſſe annis duo de ducentis:quia Iſaach uixit annis uiginti de ducentis : ut patet Geneſis capitulo•xxxv• De regibus uero Nathanicis ante captiuitatis liberationē & ducibus poſt liberationē / ſiue nomina ſiue cognomina uſq; ad Iudam Machabeū cōueniunt Lucas euangeliſta/& Phylo/& in multis Ioſephus:inter quos precipui fuerūt Ioſephus Arſes:& Ianneus ſecūdus Hircanus amici Ptolomei : de quibus etiam in temporibus Ptolomei Euſebius notat dicens•Ioſephus uir inter ſuos nobilis legatus a Iudeis ad Ptolomeū miſſus/ cum familiaritatem eius ob plurima in cū meruiſſet obſequia:dux Iudeę & regionū finitimarum inſtituitur•Et de filio•Hircanus inquit Ioſephi ducis Iudeę filius/ſcilicet poſt mortem patris/ cum ad Ptolomeum perrexiſſet honorifice ab eo ſuſceptus eſt• Verum fratris eius contra eū ſeditione mota:magnarum calamitatum Iudeę genti cauſa extiterūt• Hec Euſebius ex Clemēte & Taciano& Aphricano•Aſinonay Hebraice/ſed latine dicitur pugnax & uulgo palladrinusab armata pallade:Grece uero Machabeus•Hec de prima parte•

De partibus temporum ſecunda & tertia & quarta•

i Am primus libellus Phylonis percurrit tēpora ab Adam uſq; ad ſpontaneā deditionē atq; tranſmigrationē Neri/ qui & Ioakin• Secūdus quoq; libellus abſoluit primā temporū partem a deſolatione uſq; ad Iudam Machabeū•Nūc proſequit̄ tempora aliaꝝ partiū libelli:a Iuda Machabeo ad tyrannidē Herodis:& ab ea ad legitimū principatum:a quo ad ſuam etatem Phylo ſic proſequit̄ dicens•

m Or ſecuti Aſmonai ſimul cum pontificatu etiaꝫ ducatū a domo Dauid ſubripuerunt : unde oꝛta inimicitia et ſimultas. Iudas Aſmonai coꝛreptis armis contra Antiochū il-

Quot fuerint Antiochi reges Syrię & Aſię poſt magnū Alexandrū•Lucide enumerat Euſebius de temporib⁹: & nos in emendata chronographia poſuim⁹• Sūt autē anni a Iuda Machabeo uſq; ad tyranicū principatum Herodis/centum uiginti nouē: ut hic

luſtrem ⁊ filiū eius Eupatorez
atqȝ Demetriuȝ:prefuit annis
quinqȝ. Ionathas eius frater:
decem ⁊ nouē. Symon ab An-
tiocho Sidete īmunitate dona
tus:p̄fuit annis octo. Ioannes
Hyrcanus priſcus ex Aſmona
im: ānis.xxvi. Ariſtobol⁹ uno.
Ianne⁹ Alexāder.xxvii. Eius
uxor Alexādra nouē. Ultimus
Hircan⁹:trigīta q̄tuor:qui cap
tus a Parthis relicta uxore ac
filia et ei⁹ frē Ariſtobolo: mox
Herodes iubente Senatu Ro
mano inuitis Hebreis regnuȝ
tyrannicū iniit:ſumpta ſibi ux-
ore filia Hyrcani capti a Par-
this et declarato filio eiuſdem
Hircani Ariſtobolo pontifice:
ut iudeorum animos ad ſe incli
naret. Subſtulit autem ex filia
Hircani ſibi uxore filios duos
Sȝ cū anno uigeſimo ſexto ty-
rannici regni ſui Herodes re-
uerſum ſocerū Hircanū aduer
teret:more priſco regis ſalutari
ab hebreis. Illum ſibi ſocerum
ſocrumqȝ atqȝ filiam ſibi uxo-
rem: ⁊ duos ex ea ſuſceptos li-
beros: ⁊ Ariſtobolū interemit:
bienniōqȝ poſt hebreos multiſ

enumerat Phylo. Duobus annis
min⁹ regnaſſe Aſmonai/ Ioſeph⁹
tradit ideſt uiginti ſeptem/ſupra
centum. Talmudiſte uero in li-
bro Aaboda Zara:in diſtinctio-
ne que incipit. Lipf ne Idiem/ai-
unt: Rabi Iocep tradere Aſmo-
nai regnum duraſſe annis tribus
& centum: uidelicet uiginti ſex
minus q̄ ponat Philo. Sed dicen
dum/ꝙ Iocep dicit regnum ſcili-
cet pacificum. Nam uiginti ſex
annis pugnatum eſt/ a Iuda qui
dem Machabeo quinqꝫ/ & a Io-
natha/decem & nouem: & a Si-
mone duobus. Nam tertio anno
immunitatem ab Anthioco Si-
dete accepit. Et ideo concordant
Iocep Talmudiſta & Phylo:Io-
ſephus uero in temporibus reii-
citur:quia tam in diuinis litteris
q̄ gentilibus inuenitur quoad tē
pora erroneus. Nam libri Ma-
chabeorum qui abſqꝫ tempori-
bus ſcripti erant/ & geſta/ & ſub
quibus regibus acta erant apud
ueteres habebantur:Ioſephus tē
pora addiciens Apocriphos red-
didit. quia ponit Anthiocum il-
luſtrem regnaſſe anno centeſi-
mo trigeſimo ſeptimo poſt Alex-
andrum:ut in primo libro Ma-
chabeorum primo capitulo ſcri-
bitur: qui tamen regnauit anno
centeſimo quinquageſimotertio
ut patet in annalibus Grecorum
per ſingulos reges Aſiæ & Syriæ
poſt Alexandrum/ quos Euſebi⁹
de temporibus erudite notauit.
Hec eſt autem una maxima Me
raſthenis & Chronographorum
ꝙ omnis autor reicitur qui pre-

calamitibus afflixit. Anno ue/
ro trigeſimo pŕicipatus ſui ty/
rãnici: Zanedrim ex domo Da
uid deleuit: ⁊ Annaleum quen/
dam atqꝫ Zanedrim ex Proſe/
litis ſuffecit qui nimiuꝫ in lege
uidebãtur eruditi. Tum ⁊ Sa
lome ſororeꝫ ſuam ⁊ uirum eiꝰ
de tribu Iuda. Itemqꝫ propri/
um filium quem ex uxore eiuſ/
dem tribꝰ ſuſceperat interfecit
qꝛ diceretur iam in lege promiſ
ſus Xpiſtus natus. Feſſi tandẽ
Hebrei: ultro ſibi ac eius poſte
ris regnum obtulerunt: iuran
tes in fide ipſius ac poſteroruꝫ
ſeſe permanſuros. Regnauit
hic primus Herodes Aſcaloni
ta tyrannico principatu: annis
triginta uno: ⁊ legitimo ſex. Et
filius eius Archelaus ãnis no
uem. Herodes autem Tetrar
cha annis uiginti quatuor: cuiꝰ
uigeſimo primo anno Legatus
a noſtris iudeis ab Alexandria
miſſus adoleſcens erã. Sequu
tus eſt hunc Agrippa priſcus:
annis ſeptẽ. Agrippa iunior an
nis ſeptẽ ⁊ uigĩti. ⁊ Agrippinꝰ
qui ⁊ Agrippa ultimꝰ annis tri
ginta: uſqꝫ ad hunc ultimuꝫ an
num etatis mee decrepite.

ter Annales quatuor Monarchi
árum de temporibus ſcribunt:
quia in eis eſt publica temporũ
per ſingulos reges digeſta fides.
Porro Herodes regnauit tyran/
nico principatu annis uno atqꝫ
triginta & ſex legitimo principa
tu. In ſumma regnauit annis tri
ginta ſeptem/ut omnes cõcedũt/
Ab eo autem per ſucceſſores uſ/
qꝫ ad annũ quo hec ſcripſit Phy/
lo/ſupputantur anni ſeptem &
nonaginta. Ergo regnatum eſt
in domo Herodis legitimo prin
cipatu annis quatuor & centum
In ſupradicta uero diſtinctione
Talmud/uno minus ſupputat
rabi Iocep dicens. Regnum He
rodis durauit ſtante templo an/
nis centum tribus: ubi gloſa Ra
bi Selamo dicit/cum triginta an
nis Barcozbe cũ Agrippa/ quod
eſt falſum quia Barcozban cepit
cum Agrippa regnare anno ulti
mo Agrippe/cum quo rebellauit
Romanis/ a quibus hoſtis iudi/
catus fuit. Et ideo quia in illa di
ſtinctione non ponit Iocep/ niſi
annos quibus regnatum eſt uel
legitime/uel pacifice/idcirco/ſub
ſtulit ultimum annum Agrippe
ultimi/quem Philo uocat Agrip
pinum: & ita remanent anni reg
ni legitimi Herodiani cẽtum &
tres: ut uere ponit Iocep. Si uero
uolumus ſcire quantum regna/
uerit falſus Meſſias q̃ ipſi Tal/
mudiſtæ uocant Barcozban ſiue
Bencozban ideſt filium menda/
cii quia decepit eos: utiqꝫ hoc pa
cto ſciemus. A trigeſimo primo
anno Herodis uſqꝫ ad uigeſimũ

nonum Agrippini / numerantur a Philone atq; Talmudiſtis anni centum & tres Cepit autem legitimus principatus Herodis/eius regni anno·xxxii·qui erat Octauiani Auguſti annus·xlii·ut p Olympiades pbat / & Euſebius optime annotauit Quare eo anno uere fuit ablatum ſceptrum de tribu Iuda/quia natus fuit qui mittendus erat Meſſias· Si uero ab hoc anno·xlii·Octauiani qui erat primus legitimi principatus Herodis/ numeremus uſq; ad·xxix·Agrippini/ ſupradictos centum & tres annos:utiq; perueniemus ad quintum annũ Traiani imperatoris·Ergo ſequẽte ſexto anno Traiani ceperũt ſimul regnare Agrippinus & BenCozban· Porro ut ipſi Talmudiſtę atq; latina hiſtoria docet: & Euſebius de tẽporibus diligenter annotat:anno Hadriani·xvii· BenCozban ingentiſſima clade cũ Hebreis a Legionibus Romanis accepta deletus eſt· Quare BenCozban regnauit falſo Meſſię nomine annis triginta uno cũ Agrippino/ quia totidem ſupputant a ſexto Traiani qui imperauit annis decem & nouẽ/uſq; ad ſucceſſoris ſui Hadriani annũ·xvii·Si quis uero curat intelligere geſta huius falſi Meſſię:querat a Talmudiſtis/& legat Euſebium cũ eccleſiaſtica hiſtoria·Quę tẽpora Phylonis ſupremo ſtudio memoria ſunt retinẽda cũ quia plurimũ ualeat ad chronographiã emendatam : tum precipue ad emendate atq; irreuincibiliter diſſerẽdum de ſeptuaginta ebdomadibus Danielis: tum uel maxime ad intelligendas diuinas litteras/& pro comprobandis ueri Meſſię temporibus·Nunc percurrenda eſt Philonis littera·Ait enim q ſuſceptus principatus fuit cauſa ſimultatum·Nam duces Dauidici depreſſi/equidem iure iraſcebantur·Et Philo quidem non ponit qui ſucceſſerint ex domo Dauid/ quia ſtuduit tempora/p duces notiores exprimere·Quidam uero iudei in primitiua eccleſia fingentes ſe chriſtianos/ut obſcurarent genealogiam Xpi quã Lucas & Matheus claram ponũt/potiſſime Lucas qui ait Ianneo ſucceſſiſſe Melchi:& Melchi ſucceſſiſſe Leui patrẽ Mathan & auũ Elyh ſiue Ioakin : transſmutatis noibus dixerũt Panter p Melchi/& Barpanter p Leui: & q Elyh quaſi alter a Ioakin fuerit pater Ioſeph· Legalis per ſuſcitationẽ fraterni ſeminis· Contra quos Hieronymus de ortu beatæ uirginis ſcribẽs·Quid inquit Panteris & Barpanteris & fraterni ſeminis ſuſcitatione opus fuit ad genealogiã Marię quę clara eſt: niſi quia falſi frẽs ſub ſpecie angeli lucis/ad eludendũ euangelia/quaſi illa expoſitura hec finxerũt:ubi euãgeliſta Lucas/& ſanctoꝝ traditio Syroꝝ/ſicut Phylo & Lucas clariſſime deſcripſerunt·Quin etiã & ubi Lucas tẽpora non colligit/& Phylo definit:ipſi ea clariſſime inferunt dicentes· Vixit autẽ Melchi filius Iannei annis quinq; & uiginti/& genuit Leui:qui quadragenarius genuit Mathan· Hic agens annũ·xxxvi· genuit Ioakin q & Elyh patrẽ quidem naturalem Marię/& legalẽ Ioſeph· Anno autem·xlvi·natura ſterilis genuit Mariam· Quę & ipſa·xiiii·etatis anno peperit Saluatorem· Verum contra euãgelia angelus Sathanę ſe transſfigurat in angelum lucis· Hec Hieronymus· Si numeres lector a Melchi ad·xiiii·annũ beatę uirginis: equidẽ annos·c·lxi·ſupputabis:& totidẽ a Iuda Machabeo ad·xxxii·Herodis·Quare primus annus quo legitime ſceptrũ de Iuda ſubſtulit Herodis: idẽ fuit & primus nati Saluatoris· Porro de inſtitutione tyrannica Herodis & craſſatiõe atq; crudelitate in ſuã ſororẽ/ ſocrũ/ſocerũ/filios & cognatos:ptim in Ioſepho/ptim in Petro comeſtore:& aliis legi

mus:quę etiã Euſebius ſtuduit in tẽporibus annotare•De zanedrin uero deletionẽ
Hebrei ſcribũt in Talmud in libro Baba Bathra:in diſtinctiõe Aſſutaſin•Herodes
inqt Aſcalonita ſeruꝰ fuit Aſmonaym/q ſuſcepto ꝑ uim regno/ iterfecit uniuerſos za
nedrim ſeptuagita iudices:uno reſeruato Baba/filio Bota/cui eruit oculos•Porro de
filio interempto Macrobius in Saturnaliũ ſecundo meminit dicens• Auguſtus cũ
audiſſet inter pueros quos in Syria Herodes rex Iudeorum intra Bimatũ iuſſit in/
terfici/filium quoqꝫ eius occiſum:ait•Melius eſt porcum Herodis eſſe q̃ filium•

Sequitur ultima pars libelli Phylonis•

ſ Equitur•libellos duos ſupradictos pars tertia:quę quaſi quodam epilogo cõ
firmatiuo eorum temporum quę ſupra expoſuit Phylo monent lectores/ ſi/
ue illam Phylo ſiue alius ſubſcripſerit•Hec his uerbis exprimitur•

e Xplicit Bꝛeuiarium tem
poꝛũ Phylonis eruditiſ/
ſimi hiſtoꝛici hebꝛei: qui aſſerit
in hiſtoꝛiiſ ſuis omnia tempoꝛa
quadraſſe ad ueros annales q̃/
tuoꝛ monarchiarum: qui ſoli et
emendatiſſimi habent̃:quos ſo
li uel maxime pꝛimi:retulerunt
ex Caldeis Beroſus ꝑ monar/
chia Aſſyrioꝛũ ⁊ Metaſthenes
Perſa hiſtoꝛicus in annaliũ in/
diciis:pari foꝛma ait ex Grecis
eos ſolos ſe perſequutum: qui
annales Grecoꝛũ ſequuti ſunt
ſeptuaginta ſenioꝛes interpꝛe/
tes uſqꝫ ad Ptolomeum ⁊ Aſ/
monaim:inde Romanos qui tẽ
poꝛa ſua diligentiſſime conſer/
uauerunt•

Verba tamen ſonant alium hec
appoſuiſſe/ex libris hiſtoriarum
eiuſdem Phylonis:in quibus ait
eundem Phylonem probaſſe/tẽ/
pora ſua idcirco eſſe emendatiſſi
ma:quia non per opinionem ſuã
uel aliorum priuatorum hiſtori/
corum:ſed per publicã fidem an
nalium quatuor Monarchiarũ
ſuam chronographiam conſcri/
pſit: quarum ſingula ſuũ habet
probatum auctorem• Nam Cal
deorum annalium probatus au/
ctor ex caldeis ſumit̃:inter quos
enitet Beroſus• Porro Perſarũ &
Medorum annaliũ/ididem pro/
batus auctor ex Perſis ſumitur:
inter quos effulgent Deiocles &
Metaſthenes Perſę hiſtorici• Ca
ue cum legis Petrum comeſtorẽ
ſuper Danielẽ : quia ibi corrup/
ta orthographia ſcribitur• Dio/
cles & Megaſthenes/ ꝑ Deiocles
& Metaſthenes:quia primi ſunt
auctores Greci: ſed ſecũdi Perſi/
ci & Medici• Ab Alexandro ue/
ro uſqꝫ ad Aſmonaim/ſecutũ ſe dicit ſeptuaginta interpretes:quia hii eruditi erant
i ãnalibꝰ Grecoꝝ•A Machabeis uero qa iã inierãt Hebrei ſocietatẽ cũ Romanis/ut
geſta Machabeoꝝ indicãt: idcirco ãnales Romanoꝝ Philo ab eis ſumpſit/ qui tpa

ſua ſummo ſtudio per annuos conſules abſq; errore cōſcribebant:ut patet in Liuio/ qui emendate tpa digeſſit per regulos latinos ab enea ad Romulū:& per reges Romanos a Romulo ad Tarquinū ſuperbū: & p annuos magiſtratus a Bruto primo conſule ad Cęſarem. Ex his patet/qui autores in tpibus ſuſcipiendi ſunt:& qui reiciendi. Et qdem in monarchia Aſſirioꝝ/a Nyni attauo Ogyge priſco/uſq; ad ipſum Nynū/Beroſus Caldeus preeminet: & qui deſcriptā a Semiramide columnā ſequūtur/Xenophon/Archilocus/utriq; Greci:itemq; Latini. Cato de originibus:Fabius pictor:Sempronius/& qui de tpibus aurei ſeculi an Nynum cōſcribunt:Deinde a Nyno uſq; ad Sardanapallum duo ſoli recipiunť uidelicet Beroſus ut diximus: & Euſebius quia ipſum ſequiť in huius Monarchię annalibus. Reiiciunť autē in ea Paulus Oroſius ex latinis/& Iuſtinus atq; Trogus quia ab his annalibus deuiant: & eadem ratione ex grecis Herodotus:Hellanicus/Xenophon & qui eos ſequunť Quin etiā & ipm Ctheſiam Gnidiū. q̄q̄ in multis aliis in pretio habitū:tam̄ in tpibus huius Monarchię reiciūt Chronographi:nō modo quia ab eius annalibus diſcrepat:ueꝝ etiā/quia nomina regū & ſinguloꝝ tempora nō digerit: ut ſignificauit Diodorus Siculus in.iii.libro dicens. A Nyno ad Sardanapallū triginta numero reges tenuerūt Imperiū Aſſyrioꝝ annis mille trecentis & ſexaginta/ut Ctheſias in ii.li.ſcribit:qui nomina regum/quātoq; quiſq; regnauerit tempore nō digeſſit/q̄uis memoret auxiliū Priamo miſſum a Tautamio Aſſyrioꝝ rege. Poſt Aſſyrioꝝ Monarchiā ſequuta eſt ſecunda Medoꝝ atq; Perſaꝝ/uſq; ad Alexandrū: cuius omnes annales digeſſerūt/Deiocles & Metaſthenes Perſę: in parte uero ab Arbace uſq; ad Cyrum ex eiuſdem Monarchię annalibus retulit ſupradictus Ctheſias Gnidius/ut fragmentum eius indicat:& Diodorus in tertio libro commemorat. Quare quoniam ab his annalium Perſicę Monarchię ueris autoribus deuiant Herodotus:Euſebius:Tacianus:Ioſephus:Clemens:Affricanus:&Porfirius:idcirco negātur in temporibus eiuſdem Monarchiæ. Reaſſumitur tamen Euſebius in tertia Monarchia: quia digerit fideliter annales Grecorum/regumq; Aſiæ atq; Syriæ ab Alexādro ad Pompeium:Et ſimiliter recipitur in quarta Monarchia/quia ſequitur annales dictatorum & Imperatorum & conſulum Romanorum. Sed de his clarius tractabitur/in emendatione Chronographię noſtræ. Nunc ſatis eſt noſſe ad quadram diuinarum litterarum/& quatuor Monarchiarum/Philonis breuiarium temporum/& quidem utillimum traditum eſſe:& occaſionem reſpondendi chriſtianis tribuiſſe/ precipue ad argumenta Iuliani Apoſtatæ & aliorum Hereticorum/ut autor eſt Ieronimus. Nam cum obicitur falſa ſcripſiſſe euangeliſtas/quia ſcribunt Zorobabelem & Salathielem in duabus diſtinctis lineis naturalium poſteritatum Salomonis &Nathan:negatur abſumptum/quia ſolum in linea Nathan inueniunť:ut patet ex ſupradictis. Et ideo tam Maria q̄ Ioſeph de domo Dauid per Nathan uenerunt. Quod uero obicit euangeliſtas ſibi mutuo aduerſari/cū dicať ab uno Ioſeph filius/Iacob/ab altero filius Elyh: utiq; nulla eſt contrarietas/ſi dicatur Ioannes eſt filius Petri naturalis/& eſt filius meus legalis/quia habet filiā meā uxorem Quoto enim gradu mihi eſt conſanguinea filia mea/uel neptis:toto eſt mihi affinis uir

eaꝝ. Vnde & neptis meę uiꝝ/uoco nepotem meū. Et hoc eſt quod Ieronimus dicit/
ꝙ Ioſeph fuit filius Iacob genitura:& Elyh ſiue Ioakin lege uxoria. Q̄d ſi dicis/qd
ad genealogiam xp̄i Ioſeph? Plurimū eq̄dem/nō ad ſignificandū ꝙ ſaluator fuerit
filius eius:ſed ꝙ Maria erat ex tribu Iuda: ut ait gloſa ordinaria/ꝓpter preceptum
legis Numeri ultimo cap. ubi ſic dicit'. Omnes uiri ducent uxores de tribu & cog/
natione ſua/& cunctę feminę maritos de eadem tribu accipiant:ut hereditas ꝑma/
neat in familiis. Et hec lex ut ait Talmudiſta obligabat ſolū primogenitos ad quos
ſpectat hereditas:quia ea lex facta fuit ꝓpter filias Salphaat & familiaꝝ ſucceden
tiū in hereditate:ut patet in dicto. ca. atq; lege. Beata aūt uirgo fuit primogenita Io
akin ſterilis/& Ioſeph primogenitus Iacob. Et idcirco neceſſaria illatio eſt ex lege/
ut qm̄ Ioſeph ex tribu Iuda & cognatione Dauidica extitit:utiq; & beata uirgo fu/
it ex domo Dauid & tribu:quia in lege utrunq; ponit'/oēs inquiēs uiri accipiāt ux/
ores de tribu & item de cognatiōe ſua. Ergo Ioſaba filia regis Ioram qa nupſit Ioia
dę pontifici alteri a tribu & cognatiōe ſua:non fuit primogenita Ioram. Q̄d ſi obi/
ciat hereticus quia in primo Paralippomenon. iii. ca. nullus inuenit' filius Zoro/
babel qui dictus ſit Abiut/ut Mattheus euangeliſta ſcribit: reſpondet Ieronimus/
ꝙ ſicut Miſciollam ibi ponit' ſine cognomine/ ita & Ananias. Et ſicut Miſciollam
primogenitus cognominatus eſt Reſa quod Lucas poſuit & Philo expreſſit:ita ali
us filius Zorobabelis fuit binomius & dictus ē Ananias & Abiut:quod utiq; uſi/
tatiſſimū eſt in diuiuis litteris. Quia ergo tp̄e apoſtoloꝝ erat cunctis cognitum Io/
ſeph atq; Mariam eſſe ex tribu Iuda & cognatione Dauid:idcirco apoſtolus ꝓ prin
cipio a cunctis conceſſo ſemp arguit contra Iudeos/dicens & p̄ſupponens/ꝓ maxīa
manifeſta ad Hebreos. vii. ca. Manifeſtū eſt inquit ꝙ ex tribu Iuda dn̄s noſter or/
tus eſt. Et in primo ca. ad Romanos. Factus eſt Ieſus ex ſemine Dauid ſecundum
carnē. Quod uero obicit'/qa apoſtolus dicit ad Thymotheū/ ut denunciet qbuſdā
ne doceāt aliter aut intēdant fabulis & genealogiis interminatis:& ad Titū Stul/
tas inquit deuita q̄ōnes/& genealogias/& cōtentiones & pugnas legis deuita:quia
ſunt inutiles & uanę:utiq; his reſpondet'/ꝙ ip̄a uerba apoſtoli declarāt ſeipſa:quia
loquit' de genealogiis & pugnis interminatis/ fabuloſis/ & inutilibus & uanis. Et
ideo non loquit' de genealogia xp̄i que erat terminata manifeſta & clara ut ipſe di
cit ad Hebreos/ & euangeliſtę pro clariſſimo & certiſſimo tunc fundamento fidei
in ipſa prima fronte euangelii poſuerunt. Neq; erat fabuloſa ſed uera:neq; uana &
inutilis:ſed ſupreme neceſſaria:quia ſi xp̄s nō fuit de cognatione Dauid:utiq; neq;
Meſſias. Nō pōt aūt bene intelligere beatū Paulū in his locis:niſi quis nouit uani
tates Phariſaicas Talmudicas etiā in primitiua eccleſia:quas nos ad plenū retuli/
mus in comentariis noſtris ſuper epiſtolas beati Pauli/ & ſuper Prophetas:atq; ali/
os libros. Sed pauca aducemus/pro his uocabulis apoſtolicis. Interminatum:fa/
buloſum:inutile: uanum:& quod item prohibet in ſecūda epiſtola ad Timotheū
cap. ii. Prophana & uaniloquia. Eſt aūt totū documentū apoſtoli cōtra eos q ꝑuer
tebant uerba Saluatoris:ut patet in prima epiſtola capit. vi. ubi ait. Si quis aliter
docet & nō acquieſcit ſermonib' dn̄i nr̄i Ieſu ſupbus eſt/ & nihil oīno ſciens/ſed lan
guēs circa q̄ōnes & pugnas uerboꝝ:ex quibus orit' ſcandalū & nō edificatio eccle/

ſiç•Primo ex uerbo xp̄i dicētis•Helias iā uenit & ipſe eſt Ioānes•Venit hora & nūc
eſt qn̄ mortui & qui in monumētis ſunt audiēt uocē filii dei• Ergo iā reſurrectio fa/
cta eſt/& nulla alia expectat̃•Et hii fuerūt duo cōuerſi ex Saduceis q negabant re/
ſurrectionē eſſe:& fuerūt Iminēꝰ & Phyletus quos excōicauit btūs Paulus•de qbus
ait in ſecūda ep̄la ad Tymotheū ſcđo ca•Prophana & uaniloqua deuita qa ꝓficiūt
ad inquitatē:ex qbus eſt Imeneus & Phyletus/q a ueritate exciderūt/ dicētes reſur/
rectionē iā factā:& ſubuerterūt quorundā fidē•Hii duo fuerūt principes factionis
Saduceę cōtra beatū Paulū:ꝓpter quos in cōcilio dixit•Ego ſum phariſeꝰ filiꝰ pha/
riſeoꝝ•De ſpe & reſurrectione ego iudicor:ut patet in actibus apl'oꝝ ca•xxiii• Patet
igit̃ quę ſunt ꝓphana & uaniloqua:p̄ter intentionē xp̄i• Interminatas aūt genealo
gias & fabulas cōtra beatū Paulū/& Titū diaconē/& ep̄os Siluanū & Tymotheū/
mouebāt alter Imineus ex tribu Iſachar/&Alexāder ex leuitica tribu:q cōtra beatū
Paulū p̄dicauerūt Galathis & aliis pluribꝰ xp̄ianis/ꝙ cū euāgelio etiā legalia & cir
cūciſio erāt ſeruāda:& ꝓbabāt ex eo/qa xp̄s ſeruauit• Beatꝰ uero Paulꝰ ecōtrario dice
bat/ ſi circūcidimini & ſeruatis legē/xp̄s nihil ꝓdeſt/& ꝓbat qa factꝰ eſt ſub lege tāq̄
finis:ideo q ſub lege erāt redemit: & ꝓbabat ꝙ finis omniū p̄ceptoꝝ erat caritas/&
cōſciētia bona/quę ſola xp̄s cū lege intēdit:ut patet in oībus ep̄lis eiꝰ•Verū ut in ea/
dem ep̄la ca•iii•ad Tymotheū ſcribit ſic inqt: Iannes & Mābres reſtiterunt Moyſi:
ita iſti duo reſtiterūt ueritati:q cū nō poſſent uicere beatū Paulū nec auertere chri/
ſtianos ab eo/ceperūt ſtultas qōnes/& fabulas uerboꝝ/& interminatas ideſt indeci
ſas genealogias afferre/fundātes ſe in duobꝰ• Primo ꝙ docti ſiue doctores in regno
celoꝝ/ideſt euāgelico/ debēt eē ſolū ſcribę/dicēte xp̄o ī euāgelio• Oīs ſcriba doctus ī
regno celoꝝ ꝓfert teſtimoniū de ueteri & nouo teſtamēto•Scđo ꝙ in ueteri teſtamē
to nulli poterāt eſſe ſcribę & legis doctores & ſacerdotes niſi ex tribu leui & genea/
logia eiꝰ•Vn̄ iſtę pugnę legis ortę fuerūt• Pr̄ia an aliꝰ poſſet ex officio ordiario doce
re/q̄ de genealogia leuitica•Et in hoc ante aduentum xp̄i erat pugna rixoſa•Leuitę
enim dicebāt nullū poſſe eſſe ſcribā & doctorē legis/ niſi ex genealogia leuitica/ di/
cēte Moyſe ad populū Deuteronomii ultīo ca• Leuitę docebūt iudicia tua Iacob/&
legē tuā o Iſrael•Ecōtra Ionathan Ben ooziel dicebat/ꝙ etiā genealogia Iudaica po
terat docere•Vn̄ in Targū Geneſis•xlix•traducit• Nō auferet̃ ſceptrum de Iuda/&
ſcriba de filiis filioꝝ eiꝰ donec ueniat Meſſias• Qui uero erāt de tribu Iſachar dice/
bant ꝙ etiā de ſua genealogia poterāt eſſe doctores• Nā in primo libro Paralippo/
menon•xii•ca•dr̄•De filiis Iſachar erāt uiri eruditi/qui nouerūt ſingula tp̄a ad p̄ci/
piendū quid deberet agere iſrael• Plures alii uolebāt ꝙ ex oībus tribubus & genea
logiis etiā cōuerſoꝝ ad iudaiſmū poterāt eſſe doctores/ quia interfectis legis docto/
ribus & zanedrin Herodes poſuit zanedrin ex neophitis & ꝓſelitis/ qui dicti ſunt
phariſei & ſcribę•Vn̄ & Mayr auctor totius doctrinę Talmudicę fuit Idumeus cō/
uerſus ad iudaiſmū/ut ſparſim in Talmud tradit̃/& Rabi Moyſes egyptiꝰ narrat ī
ꝓlogo ſummę de auctoritate Talmudica•Et ita hec queſtio de genealogia doctora
tus nūq̄ fuit definita•Scđa fuit de ſacerdotio:qa ſolū eo fungebant̃ q erāt de genea
logia leuitica:ut leuitę ꝓbabāt ex traditis a Moyſe•Alii uero dicebāt ꝙ q etiā ex gē
tilibꝰ conuerſi/trāſiſſent in tribū leuiticā poterāt eſſe ſacerdotes:qa Moyſes dicit de

comeſtione agni Exodi ca·xii·Si quis peregrinoꝶ uoluerit in ueſtram tranſire co/
loniam:circuncidatᷣ:& ita comedat phaſe·Et mox ſubdens legẽ uniuerſam:eadem
inquit lex erit indigene & colono·Ergo eadem lex & ius erit colono/ tranſeũti in co
loniam & genealogiam Leuiticam/ſicut & Leuitis·Et confirmabant/qȧ omnes pa
gani tranſeuntes in genealogiam meſſię/erunt etiam ſacerdotes· Itaq; hec & hmõi
pugne/& genealogiaꝶ in terminataꝶ rixę erant·& ita uocabantᷣ· Imeneus autẽ &
Alexander cum non poſſent euincere beatum Paulum/ut auerterent ab eo xp̃ianos
ad circunciſionem & obſeruantiam cerimonialiũ:conuerſi ſunt ad blaſphemias/&
iniurias ſub nomine doctrine:dicentes/ꝙ xp̃s non uenit legem ſoluere/ſed adimple
re/que precipit/ꝙ nemo doceat aut ſacerdotio fungatᷣ/q̃ tribus Leuitica aut ſaltem
qui in eius coloniam tranſiuiſſet:ꝓq; Paulus ſolus contra Xp̃m & Moiſen/cum ſit
de tribu Beniamin/temerarie decipiendo xp̃ianos/docet:& inſtituit leuitas & Ep̃os
gentiles qui non tranſiuerunt in coloniam & domum Leuiticam/ quales erant Lu
cas Thymoteus/Siluanus/& Titus & huiuſcemodi·Atq; his publica predicatione
iniuriis infamabant beatum Paulum/tam apud Iudeos/q̃ apud Galathas & Corin
thios:quibus epiſtolas paulus contra eos ſcripſit·Nam & ad Hebreos ſcribit:ꝙ ſa/
cerdotium xp̃i nullam debet ſequi genealogiã Aaroniticã/& ritum/ſed debet eſſe ſe
cundũ ordinem Mechiſedech/cuius nulla ſcribitᷣ genealogia/ſed omnes amplecti/
tur ad ſuam dignitatem:Vnde tranſlato ſacerdotio/cuius ius erat apud Leuitas:ne
ceſſe ut legis Leuitice cuius erat docere tranſlatio fieret:& impleretᷣ dictũ Ieremiæ
de lege noua Meſſię/ quę ueterem excluderet Et ideo lex uetus dum mutatᷣ imple/
tur:que/ſe mutandã aſſerit in aduẽtu Meſſiæ:ac ꝓpterea xp̃s nec unum iota ſoluit
a lege ueteri dum illam mutat/quia hoc iota erit ibi/& apex ꝙ illam in nouam mu
taret·Ad Galathas uero ſcribens/ ꝙ non ut illi Imeneus & Alexander a Talmudi/
cis fabulis & hominibus didicit euadere ſed ꝑ reuelatõnem Ieſu xp̃i: Et excõmuni
cat eos in cõi dicens· Quicunq; etiam ſi angelus de celo/ aliud predicat q̃ predica/
uerim uobis Anathema ſit:& exclamans/o inquit: inſenſat Galathę quis uos faſci/
nauit/non credere ueritati:ante quoꝶ oculos Ieſus xp̃s ꝓſcriptus eſt in uobis cruci
fixus: Tam ſtulti eſtis:ut cum ſpiritu ceperitis:nunc carne cõſumamini·Lege totã
epiſtolam ſaluberrimam/reuocatiuam/ad euãgelicam legem·Et quia hii duo prin
cipes factionis heretice cõtra beatum Paulum more hereticoꝶ ſanctimoniã & xp̃i
ſeruitutem oſtendebãt & peritiã in lege/& ob id erant in extimatõne apud Corin/
thios: id circo ipſe Paulus eos reuocãs ꝑ duas epiſtolas:etiam in emulos eos multa
dixit/uti eſt in prima epiſtola:perdam ſapiẽtiam ſapientiũ dicit dominus·Et item
non ueni ad uos in ſublimitate ſermonis/ Quia non ſpiritum & ſapientiam huius
mundi accepimus:ſed ſpiritum qui ex deo eſt·Et ibi excommunicat eum qui ma/
terteram duxit uxorem/permiſſu dictorum/qui ad legis obſeruantiam Talmudi/
cam inducebant·Et in fine primæ epiſtolæ/excommunicauit eoſdem in communi
dicens·Si quis non amat dominum noſtrum Ieſum chriſtum ſit Anathema Mara
natha·Et in ſecunda epiſtola cõtra eoſdem falſos apoſtolos/ quos adeo extimabant
Corinthii/ut nihil ſupra·Incipimus ne nos inquit denuo comendareᷣ Aut nos ege
mus ſicut q̇dam comẽdaticiis epiſtolis ad uos aut ex uobis· Et item in eadem epi/

ſtola cōtra eoſdē. Nō enī p̄dicamus nos metipos ſed dñm Ieſum xp̄m. Et itē/o corinthii ſepamini de medio coꝝ dicit dñs. Et itē. Q đ facio & faciā: facio ut amputē occaſionem coꝝ: qui uolunt occaſionē gloriandi in uos/ſicut & nos gloriamur. Hii ſunt pſeudo apoſtoli/operarii ſubdoli: transſigurantes ſe in apoſtolos xp̄i. Et nō mirum. Ipſe enim Sathanas transſigurat ſe in angelum lucis. Et ſubdit Apoſtolus. Quare non eſt mirum: ſi eius miniſtri ſe transſigurent uelut miniſtri iuſticię. Verum cum reuocatis ad fidem gentibus/ eluſis a falſis fratribus: neq; deſiſterent maledicendo de beato Paulo & comitiua eius: & dicta xp̄i deprauando: feſſus beatus Paulus eos nominatim excōmunicauit: & beato Tymotheo ſcripſit epiſtolā primam: in cuius primo capitulo denunciat eos excōmunicatos/& euitet eos & doctrinam eorū hortatur dicens. Rogaui te/ut maneres Epheſi cum irem in Macedoniā/ ut denunciares quibuſdā/ne aliter docerent/neq; intenderent fabulis & genealogiis interminatis/quę queſtiones preſtāt magiſq̄ edificationē quę eſt in fide. Finis enim precepti eſt charitas/de corde puro & cōſciētia bona: & fide nō ficta: a quibus quidam aberrantes/conuerſi ſunt in uaniloquium: uolentes eſſe legis doctores: nō intelligentes quę loquunť neq; de quibus affirmant. Ecce ꝙ de genealogiis & fabulis interminatis loquitur/apoſtolus in quibus/& ex quibus ipſi ſoli uolebant eſſe legis doctores: & nō de genealogia xp̄i/quam omnes lucidam & terminatā habebant. Et ideo iſti reſiſtentes apoſtolo uolebant precedere/& ſoli eſſe doctores ob ſuperbiam/& nō ex charitate & zelo fidei/quā conturbabant/& ſciſmata procurabant: ob quę meruerunt publice excōicari: ut in fine eiuſdē capituli denūciat dicens. Hoc preceptum tibi fili Tymothee commendo/ſcđm precedentes in te ꝓphetias: ut milites in illis bonam militiam: habens fidem & bonam conſcientiā: quam quidā repellentes/circa fidem naufragauerūt: ex quibus Imeneus & Alexander: quos tradidi Sathanę: ut diſcant non blaſphemare. Et in quarto capitulo: Bonus ſis miniſter Ieſu xp̄i: nutritus uerbo fidei/& bonę doctrinę/quam aſſecutus es. Et ideo ineptas & aniles fabulas deuita. Quę aūt ſint ineptę & aniles fabulę in comentariis noſtris ſup Bibliam p̄cipue ſuper Iſaiam prophetam utcūq; retulimus: in quibus precipue uerſabanť Hermogenes & ſocius eius: qui ſcolas magnas in Aſia regebant. Quos cum reprehēderet apoſtolus: inimici eius facti ſunt: ut in ſecūda epiſtola certiorem facit Tymotheū primo capitulo dicens. Scias hoc/ꝙ auerſi ſunt a me omnes q in Aſia ſunt: ex quibus eſt Phygelus & Hermoges. Contra quos Epheſii fortiter reſtiterūt: atq; ideo ab urbe Roma eis ſcribens apoſtolus per Titicū Diaconem/eos collaudat: ut patet in epiſtola ad eoſdem Epheſios. Hec pro comentariis Phylonis/& Genealogia Saluatoris ſufficiant.

Expliciunt comentaria ſuper Phylonem.

Liber quartus Eiuſdē fratris Ioannis comentaria ſup Xenophontē de Equiuocis.

q VIS fuerit iſte Xenophon nōdum compertum habeo: exiſtimo tamen fuiſſe filiū Griphōis qui poſt Archilocum floruit: quia Archilocus diſtinxit octo fuiſſe Homeros: iſte uero Xenophon ſolum octo fuiſſe dicens: nō diſcreuit inter eos utpote qui ab Archiloco digeſtos ante ſe uiderat. Archilocus enī floruit Olympiade. xxix. & Xenophon filius Griphi Olympiade. xcv. Opinari tamē liceat cuilibet Equiuoca autē hic appellant̄ nomina hominū/ quę errorem in hiſtoriis ingeſſerūt priſcis Grecis: exiſtimantibus de uno ſolo dici/ quę de pluribus dicta ſunt. Et incipit a Cęlo & eius poſteris Saturno/ Ioue/ Hercule & aliis dicens.

ſ Aturni dicuntur familiarū nobiliū reguꝫ qui urbes condiderūt ſeniſſimi. Primogeniti eoꝝ Iones ꝛ Iunōes Hercules uero nepotes coruꝫ foꝛtiſſimi. Patres Saturnoꝝ Celi: uxores Rhee ꝛ Celoꝝ Veſte. Quot ergo Saturni: tot Celi: Veſte: Rhee: Iunones: Iones: Hercules. Idē quoqꝫ qui unis populis eſt Hercules: alteris eſt Iuppiter. Nā Nynus q caldeis extitit Hercules: fuit Aſſyriis Iuppiter: quibꝰ oppidulum paternuꝫ: tetrapolim ꝛ caput īperii ſtatuit. Unde ipm Nynū ideſt Iouē cognominauerunt qui ꝓꝓꝛio nomine Aſſyrius dicebat̄ a quo Aſſyrii dicti ꝛ a cognoīe urbs Nynꝰ dicta.

Lactantius primo diuinaꝝ inſtitutionū libro: cap. xi. Celus dictꝰ eſt fuiſſe Saturno pater / & terra mater: ut auctor eſt Minutius felix in Octauio: quia qui uel uirtute eminent / uel ſubito ignotis parentibus apparent: ſolemꝰ eos de celo cecidiſſe dicere. Hoc ibi Lactantius improbat auctoritate antiquiſſimi Trimegiſti: qui cū diceret admodū paucos extitiſſe quibus eſſet ꝑfecta doctrina in his Celū/ Saturnū & Mercuriū nominauit. Natus eſt igitur Saturnus ex homīe/ cui Celo nomen erat quem Vranū Greci uocant. Et ca. xiii. Ennius inquit ī Euhemero: non primū dicit regnaſſe Saturnū: ſed Vranū patrē dicēs. Initio primus in terris: imperiū ſummū Celus habuit. Cur uero primi reges deorū/ celorum ſtellarūq; nominibus cognominati fuerūt̄ idem Lactantius ait ob propagandū fulgorem nominis/ & memoriā indidendā: ut in xi. ca. inſinuat dicens. Saturnus cū eſſet potentiſſimus/ ob parentum ſuorū memoriā nomina celo terręq; indidit: cum hii prius aliis uocabulis appellarent̄: qua ratione montibus & fluminibus nomina ſunt impoſita/ quod apud ueteres maximeq; Grecos uſitatū fuit: ut Inachus fluuius mare Egeum/ Thyberis & Turrenū mare atq; mons Auen/

tinus•Et ſubdit•Hec quia Minutius ignorauit: alio traduxit hiſtoriam• Hoc loco
nota Lactantiũ quia alio ꝓprio nomine nominabatꝛ: ut Ianus/Celum/Chaos/pro/
prio antea nomine dicebatꝛ Noa•ut ait Beroſus• Seruius uero ſuꝑ•vii• Eneidos/ibi
Saturnusq; ſenex:antiqui inqt reges nomina ſibi plerũq; uẽdicabant deoꝝ•Ratio/
nem uero aſſignat Lactãtius ca•xv•inducẽs etiã teſtimoniũ Ciceronis in li•de na/
tura deoꝝ Nam qa ante Celũ & Saturnũ/nulli fuerũt reges ob raritatem hominũ:
ip̃m regem totãq; poſteritatẽ eius ſummis laudibus ac nouis honoribus iactare ce/
perunt & deos credere:ſiue ob miraculũ uirtutis rudes adhuc & ſimplices: ſiue ut
ſolet in adulatõem preſentis potẽtię:ſiue ob beneficia: qbus erãt ad humanitatẽ cõ
poſiti•& hii ſummi reges ob celebritatẽ nõis in ꝓuinciis om̃ibus colebantꝛ•Priuati
uero ſinguli populi/gentis/aut urbis cõditores/ſeu fortitudine inſignes eſſent:ſum/
ma ueneratione colebãt•Hec Lactãtius•Et hoc uidetꝛ ſignificare Xenophon cũ di
cit Saturnos dictos qui nobiliũ regũ uetuſtiſſimi/ condiderũt urbes & populos/ac
ꝓpterea nõ unũ ſed plures fuiſſe Saturnos/quoꝝ patres dicti erãt Vrani ſiue Celi•
Filii uero Ioues:& nepotes q uiribus excellerẽt Hercules•Nomina ergo hec fuerũt
dignitatis & deitatis cuiuſdam apud rudes/priſcos ob fulgorẽ nõis inuenta•Dein/
de notat Xenophõ/ꝗ iſta ſunt nomina relatiua ut genitor & genitus•Vnde Satur/
nus eſt is qui a celo & terra ſiue Veſta genitus fuit: & qui ex Rhea ſiue Opi ſorore
ſimul & uxore genuit Iouẽ/& Iunonẽ•Iuppiter uero eſt q a ſaturno atq; Rhea geni
tus:genuit Herculẽ:Porro Celus & Veſta ſiue Terra ad nullos ſuꝑiores referuntꝛ:
qa abſolute primi•Ergo iſta ſunt magis nõina Anologa q̃ equiuoca/qa de pluribus
poſterioribus dici uidentꝛ:ꝑ habitudinẽ ad primũ celũ/poſteriores celi:&ad primã
Veſtã iuniores:& ad primos Saturnũ & Rheã poſteriores. & ſil'r de Iouibus/Her/
culibꝰ/Veiouibꝰ& Iunonibꝰ• Vñ apud Babillonios Nymbrotus ẽ Saturnus/ cuius
filius Belus ẽ Iuppr̃ Babillonius/ut in•iii•li• Diodorus indicat• Sil'r Cameſes apud
Egiptios ẽ primus Saturnus & primogeniti eius Oſiris & Iſis/ſunt Egiptius Iuppr̃
& Iuno:ut ait in•i•li•idem Diodorus:Et filius Oſiridis Lybius nõie ut Moyſes inſi
nuat/fuit egiptius Hercules/q teſte Diodoro ibidẽ: robore corꝑis erat admirabili:
& gradu Oſiridi genereq; erat ꝓximus•Pari forma Apteras cretẽſibus fuit primus
Saturnus q Celo patri teſtes amputauit: & filius eius Iuppr̃ Iunoq; primogenita:
& Alceus ex Alchmena fuit Grecus Hercules & ita de aliis•Et qa relatiua poſſunt
uni diuerſa cõuenire/qppe qa idẽ ẽ pr̃ & filius reſpectu diuerſoꝝ: idcirco idẽ põt eẽ
Iuppr̃ Saturnꝰ & Hercules:cꝰ exẽpla ponit Xenophõ•Q đ uero ait:ꝗ pp̃li appelati
ſunt Aſſyrii ab eo/& urbs Nynus:hoc iddẽ Hebrei ꝓferũt Aſſur & Nyniuẽ/Gene/
ſis ca•x•ubi Moyſes ait de Nymbroto auo Nyni & Saturno Babillonico/& tetrapo
li Babillonia & tetrapoli Nyniue ab Aſſirio cõdita•hiis uerbis uſus•Fuit inqt prin
cipiũ ſiue ſedes regni Nymbroti•Babel:& Arach:& Achat:&Calanne:in terra Sen
naar•De terra illa Egreſſus Aſur edificauit Nyniuẽ:& fora ciuitatis/& cale:& Reſẽ
inter Nyniuẽ & Cale•Nec hę ſunt quator ciuitates diſcretis lõgis ſpatiis ut qdam
ignari topographię ueteris exiſtimãt/& exponũt cõtra textũ Moyſi/q has exponẽs
non dixit/Hee ſunt ciuitates•ſed hec eſt ciuitas magna ſcilicet tetrapolis/ut ait Xe/
nophõ & nos inferius exponemus• De ſecũdo equoco Phoroneus•

p Horonei plures: ſʒ in pretio habiti duo. Antiquiſſimus claruit primo anno Nyni: in parte Hellinica que poſt Grecia diccebat. Junior ſecũdus rex Argiuorũ filiꝰ Jnachi: inter quẽ ⁊ priſcũ fuere decem etates ⁊ amplius.

Sequit̃ de ſecundo nomine Equoco: quod etiã obſcuritatẽ ingerit in hiſtoriis/& dicit̃ Phoroneꝰ q licet fuerint plures/ tñ duo poterant capere atq; decipere hiſtoricos. Hii aũt differũt in multis/ Primo in tpe: qa priſcus claruit primo anno Nyni. Secũdus uero. xxi. anno Armatritis Aſſyrii/ qui ſeptima proles fuit a Nyno/ ut Greci aſſerũt:& Euſebius notat in tẽporibus eiuſdẽ Armatritis. Ex quo ſoluit̃ illa queſtio: quare Greci incipiunt ſua tpa a Nyno/& nõ cõpertũ habuerũt qui primi ante Nynũ fuerint in orbe reges/ cũ primus qui grecos ſcriptores aſſequutus eſt/fuerit Nynus: ut inſinuat Diodorus Siculus in prio libro & tertio. Hoc diſſoluit̃ ex hoc dicto Xenophontis. Nam quia priſcis Grecis nullus fuit rex antiquior priſco Phoroneo: idcirco nõ cõperiebãt alios antiqores/ſed coetaneos Et qa Nynus fuit ei coetaneus: idcirco ab eo potuerũt incipe. Secũdo differũt regno. Nã iunior fuit rex Argiuoꝝ/ quę eſt una pars Peloponeſſi: priſcus uero regnauit in altera pte quę a filio Deucalionis dicta eſt Hellines/ ſed prius Grecia: ut auctor eſt Ariſtotiles in. ii. li. Metheoroꝝ dicẽs. Sub Deucalione fuit grauis hyems & exceſſus hymbriũ/in loco ubi nũc habitãt Hellines/qui prius dicebãt̃ Greci. Ergo ab hiſtoricis priſcus appellat̃ Phoroneꝰ antiquiſſimꝰ rex grecię/quo epitheto Pliniꝰ utit̃ in. vii. naturalis hiſtorię/ca. ultimo. Alter uero Phoroneꝰ ſecũdus rex Argiuoꝝ Nã ante eũ fuit pater eiꝰ primus illis rex. Quo epitheto utit̃ Euſebius de tẽporibꝰ. Sequit̃ tertia differentia: quia Phoronei antiquiſſimi nulla genealogia reperit̃: iunioris uero reperit̃: qa Phoroneus iunior fuit filius Inachi & Niobes q primꝰ leges & iudicia cõſtituit Argis uernaculo carmine/qa his nõdũ erãt lrę. Inter hũc & priſcum interfuerũt. x. etates & ampliꝰ ideſt plus. cc. l. ãnis ut nũc explanat dicens.

De Equiuocis temporum.

e Tas apud diuerſos diuerſa metitur ſpatia: qa apud Egyptios ſpatio triginta annoꝝ pficit̃: et apud Grecos quartã cẽtenarii partẽ ideſt annos quinqʒ ac uiginti cõtinet. Annꝰ etiã diuerſus eſt. Etenim ipſi Egyptii utũtur anno qñqʒ menſtruo: ſepe bimeſtri: nõ ra-

Sequit̃ tertio de Equiuocis temporũ dicens/ꝙ etas apud Egyptios triginta annoꝝ ſpatium eſt. Verũ qa apud Egyptios annꝰ ẽt eſt cõfuſus/ut mox aperiet: idcirco etiã hii triginta ãni nõ habẽt definitũ intellectũ qũo accipiãt̃ Apud Grecos aũt ut ait etas eſt ſpatiũ uiginti quinq; ãnoꝝ. Qđ cõgruit his quę alii auctores greci tradũt. Eteni ubi Antiochꝰ Siracuſanus ait Siculos pulſos ab

ro trimeſtri:ſepe quatrimeſtri: nónunq̃z ſolari:q̃ uarietas etiã ex nr̃is qui ab eis lr̃as habue- rũt:ſapientes coegit aberrare. Iberis ann⁹ quatrimeſtris ut plurimuz eſt: rariſſime ſolaris. Ecõtra Caldei cũ in antiquita- te diſciplinaꝝ ſuaꝝ utanť men- ſtruo:in ceteris ſemp̱ ſolarez ſe intelligere fatenť. Et hoc pacto ſemp̱: quo Semiramis in colũ na Nyno ita excidit. Mibi pa- ter Juppiter Belus:auus Sa- turnus babillonic⁹. proau⁹ cur Saturn⁹ ethiops. Abau⁹ Sa- turn⁹ egypti⁹. Attauus Celus phenix Ogyges. Ab ogyge ad meũ auũ ſol orbez ſuũ circũlu- ſtrauit ſemel ac triceties ⁊ cen- ties. Ab auo ad patrez:ſexies ⁊ quiquagetieſ. A pr̃e ademebis ⁊ ſexagies. Colũnã:templũ:ſta tuam Joui Belo ſocero ⁊ matri Rhee. In hoc Olympo Semi- ramis dicaui.

Italia a Pelaſgis añ res Troianas ſeptuaginta quinq; ãnis/& Her- culẽ diſceſſiſſe ab Euãdro quin- quaginta quinq; ãnis q̃ Eneas ĩ Italiã ueniſſet. Alii p̱ etates fer- me eũdem numerũ attingũt: ut patet ex his quę ait Dioniſi⁹ Ha licarnaſſeus in prio li. dicens. Si- culũ inquit gen⁹ reliquit Italiã tribus etatib⁹ ante res Troianas/ ut Hellanic⁹ Leſbius dicit:ut au tem Philiſcus Siracuſan⁹/annis octoginta. Et in eodẽ libro/ſecũ- da inquit etate poſt Herculis p̱- fectionẽ: anno ferme quinq̃geſi- mo quito:ut ipſi Romani dicũt: rex erat Aboriginib⁹ Latin⁹ Fau- ni fili⁹/quintũ & trigeſimũ iã an- nũ imperii agẽs. Hec de Equiuo catiõe etatis. Sed de anno maior cõfuſio naſciť p̄cipue apud egyp tios qui ut patet hoc loci in xeno phonte/ atq; aliis auctorib⁹/tam mixte p̱miſcueq; atq; cõfuſe ãnũ in eadẽ narratiõe accipiũt/ut cõ- pulerint etiã ſapientes Grecos er rare:q ab eis lr̃as habuerũt. Mi- ror ꝙ dicat ſapientes Grecos ab Egyptiis lr̃as habuiſſe:cũ p̱ con- ſtante teneãt illas a Cadmo Gre- cis illatas. Sed exiſtimo lr̃as hoc loco xenophontẽ appellare/ non ipſos caracteres/ ſed diſciplinas Egyptioꝝ/quas añ Cadmũ/Lin⁹ Orpheus/Muſeus/& alii in egypto habitas uernaculo carmine/in Greciã retulerũt & tandẽ Homerus in eã formã quę nũc ſunt redegit: ut inſinuat Archilocus, ſuper quẽ comentaria cõfecta cũ ſequentibus edemus. Oẽs enim Greci ſapientes & hiſto rici:ut auctor eſt Diodor⁹ in plurib⁹ locis/in Egyptũ p̱fecti ſunt. Ex quo patet diſſo lutio illi⁹ queſiti quo queriť. Vñ eſt ꝙ Greca hiſtoria de tp̱ib⁹/a Nyno uſq; ad pri- mã Olympiadem eſt incerta/ut ait Euſebi⁹ de tp̱ib⁹:imo & ſepe falſa/ ut ſcribit Ioſe- phus cõtra Appionẽ grãmaticũ dicens. Scim⁹ inq̱t in quot locis de Genealogiis & tp̱ibus Hellanic⁹ diſcrepat ab Agiſilao:& ĩ quãtis Herodotũ corrigit Agiſilaus:nec

ignoramus quo pacto Ephorus in pluribus oſtēdit Hellanicū eſſe mendacē:Epho
rum uero Thymeus:Thymeū poſteri:Herodotū cuncti. Et ideo nō iniuria dixit
noſter Iuuenalis Aquinas:Et q̄dquid Grecia mēdax/audet in hiſtoria. Vnde ergo
tot in tꝑibus/inter eos diſſidia/& caligines ante primā Olympiadē.Et reſpōdēt tā
Euſebius q̄ Ioſephus:q̄a inquiūt annos & tꝑa non ꝑ certitudinē/ſed ut cuiq; uiſum
eſt per opionem ſcripſit.Q̄d ſi queres unde origo ꝙ tā diuerſimode opinati ſunt:in
promptu:eſt reſpōſio ex Xenophōte:q̄a cū annos abEgiptiis didicerint/qui multis
modis accipi poſſunt:unuſq̄ſq; accepit ꝓ ut ſibi melius uiſum ē poſſe accipi.Quin
etiam & ipſe Manethon Egiptius nō potuit ſubtergere/q̄n ꝓmiſcue Dinaſtiaꝝ ac-
ciperet annos:ut patet in ſupplemēto Beroſi:in quo multa inuolucra ſunt in tꝑib⁹
eius.Itaq; ab hiſtoricis ſolent uitari anni Egiptii.Ceteꝝ Xenophon de annis Iberi
cis & Hiſpanicis ait:eos in uſu habere annū quadrimeſtrē:rariſſime aūt ſolarē.Cui
argumēto eſt/quod Strabo ait in Geographia Hiſpaniaꝝ:ab Hiſpanis q̄ circa Beti
cam doctiſſimi incolūt tradi/ſex milibus annis ante/ ſeſe habuiſſe lr̄as/leges/& car-
mina.Duo aūt milia ſolares:efficiūt ſex milia quadrimeſtres:quos ſi a principio oc
tauiani quo Strabo floruit retro ſupputes:ꝑuenies ad iniciū Nyni hoc modo/ꝑ cer
tiſſimos annales quatuor Monarchiaꝝ: quas ſuo loco digerem⁹. A Nyno enim ad
Sardanapallū/Beroſus ſupputat annos Aſſyrioꝝ quatuor & triginta/ſupra ducen-
tos & mille.Monarchię uero ſequentis Medoꝝ atq; Perſaꝝ uſq; ad Alexandrū/ ex
coꝝ annalib⁹ Metaſthenes Perſa colligit annos q̄nq; atq; nonaginta ſupra quatrin
centos.Porro ab Alexandro ꝑ reges Aſię atq; Syrię Euſebius uſq; ad ultimū Philip
pū:ſupputat annos ducētos trigintaſex.Inde ad Monarchiā Octauiani/enumerat
annos.xlviiii.Hos omnes ſi ſimul colligas:efficiēt annos quatuordecim & duo mi
lia:qui numerant̄ a Nyno ad Strabonē.Ergo iure Xenophō ait/ Iberis in uſu eſſe
annū quatrimeſtrē.Q̄d aūt circa iniciū Nyni fuerint littere atq; leges nō ſolū Hiſ
panis ueꝝ etiā Gallis & Germanis:autor eſt Beroſus quē comentaturi in hoc uolu
mine ſumus.Is in.v.antiquitatum ſic dicit.Anno quarto Nyni:lr̄is & legibus Ger
manos format Tuyſcon gygas:Celtas uero Samotes:& Celtiberos Tubal.Cui ar-
gumēto eſt in Betica urbs uetuſtiſſima a duce dicta Tubal/ & a poſteris Dubal:ut
profert̄ in Pomponio Mella:in deſcriptiōe Betice.Ergo Iberi: Samothei:& Tuyſ-
cones patres litteraꝝ & Philoſophiæ inueniunt̄ ante Grecos plusq̄ mille annis/ut
Ariſtoteles in Magico/& Senon uere aſſerūt:& nō greci/ut Ephorus mendax/& Di
ogenes Laertius fabulator ſomniāt & nō ꝓbant.Sed de his ſermo erit in comenta-
riis Beroſianis.Igit̄ quo pacto apud Egiptios & Iberos in uſu annus fuerit :dictū
eſt.Quo uero modo apud Caldeos & Aſſyrios accipiat̄: Xenophon dicit:ꝙ in una
re tm̄/anno mēſtruo utunt̄/cū de antiq̄tate diſciplinaꝝ ſuaꝝ loquunt̄: quod ſupra
expoſuimus in fine primi principii comentarioꝝ ſuꝑ Phylonem.De columnis ue-
ro/& ſtatuis/Beli Iouis/& Rheę & Iunonis & templo/& exciſis imagine Semirami
dis & Nyni:copioſiſſime in tertio libro Diodorus exequit̄:ſuppreſſa ſolū mentiōe
nouem & quadraginta annoꝝ ſupra ducentos: ab Ogyge ad Nynum.

De quatuor aliis equiuocis.

o Lympꝰ plura ſignificat.
Nā oīs mons regiōis al/
tior: olympꝰ a grecis dicit̃. Vñ
et plures Olympi: dicti q̄ſi toti
lympidi. A Barbaris uero oē
ſpatiũ circulare ultimũ: lympꝰ
dictus eſt: ⁊ cuꝫ interiori areas
olympꝰ: a quo aſtrolabiũ olym
pus: ⁊ ſacruꝫ pomeriũ olympꝰ
eſt. Homeri plures fuere quo
rum qui eximius poetarũ exti
tit: ultimus omniũ: poſtq̄ꝫ Ta/
lem Mileſium inuenit̃. Nyni
plures fuere. Primus omniuꝫ
Aſſyrius quem ab ampliato op
pido patris uocauerunt Nynũ
ideſt Iouē lingua aſſyrica. Hu
ius filius Zameis etiaꝫ Nynus
paterno cognoīe appellatꝰ fuit

Ogyges plures fuere. Pri/
mus ſupradictus attauus Ny/
ni: quem Babillonii Gallũ cog
nominãt ꝙ in inundatiōe etiaꝫ
ſupſtites alios eripuerit ⁊ genue
rit. Hinc Sage apud quos na/
uigio ſaluatꝰ eſt ⁊ ereptꝰ: ratem
uocant Gallerim ꝙ undis ſal/
uet. Verum greca lingua Gal/
lus candidũ et lacteum ſignifi/
cat: Phryga exſertum teſtib:
Latina galline maritum ⁊ Cel/
tas: qui ſunt Galathe ueteres:

ſ Equitur Xenophon de qua
tuor aliis Equiuocis dicens
Nō uidetur Olympus plura ſig/
nificare/ut equiuocum/ eo modo
quo hic tractat Xenophon: quia
equiuocũ ſpectat ad eandem lin
guā. Hic uero tractat de Olym/
po ut ſpectat ad diuerſas līguas.
Et ideo nō poteſt dici equiuocũ.
Nam ut eſt Grecę originis deri/
uatur ab olos quod eſt totum: &
lympos quod eſt lympidus/qua/
ſi totus lympidus/quę ratio uni/
uoce & nō equiuoce cōuenit Ce/
lo & altiſſimo montiũ regionis.
Quod utiq; ſignificauit Lactan
tius in.xi.capitulo primi libri in
ſtitutionũ ubi ait. Olympus am
biguũ nomen eſt/& montis & ce
li. Ambiguum uero ideſt indiffe
rens ad utrũq; dicitur etiam uni
uocum. Verum quo ad originē
Barbaram proprie Arameā/deri/
uatur ab ol quod eſt priſcum uel
eternum aut perpetuum/ut aiũt
Talmudiſtę/& lympũ/ſiue lym/
bum quod eſt circulus extremus
Vnde lymbum appellãt ultimũ
circulum Aſtrolabii. Aſtrolabiũ
dicitur in uſu dum cum eo acci/
piuntur aſtra & horæ: Olympus
autē dicitur a forma circulari cō
tinua & perpetua cum interiori
prima area. Ideo foſſa Pomerii/
qa eſt ſpatiũ rotũdum/ab Etruſ/
cis dicebatur Olympus/ & a Ro
manis Pomeriũ quaſi pone me/
niũ: quia ibi incipiebant ducere
aratrum & menia condere. Dice
bant autem foſſam mundũ/quia
ad ſimilitudinē mundi ſpericam
foſſam faciebant. Vnde Plutar/

a rege Galāthe filio Herculis a quibꝰ Galathe in Aſia: ⁊ Gallo greci in Europa. Fuit autem priſcus Ogyges in prima inundatione terrarũ. Alter uero Acticus in tertia.

chus in uita Romuli ſcribit aſciuiſſe Romulũ ex Etruria uates/ qui litteris & miſteriis quibuſdã foſſam ſacrandę urbi de more facerent: quam illi mundũ/ & Greci Olympum uocant ſcilicet ueteri uocabulo Barbaro: quia Greciam prius Barbari incoluerunt: & multa his uocabula Barbara remanſerunt/ ut patet ex Strabone in. vi. & vii. Geographię. Argumẽto quoq; ſunt Omberi/ quos Greci per ſincopam Ombros uocãt/ Latini Vmbros: & ſimiliter eſta/ quam ueſtam dicimus. Sunt enim nomina Aramea/ quoniam eſtam Aramei ignẽ & flammam uocant/ ut etiam Ouidius in Faſtis exponit dicens/ nec tu aliud Veſtã q̃ uiuam intellige' flammam: & Ombros populum Imbrium intelligunt. Similiter Olympus/ ut foſſam Pomerii ſignificat/ aut Fani/ uel templi ſacrandi licet Greci uocent Olympum: non tamen origine Greca. Quo autem pacto ſacraretur locus cum Olympo: Ouidius in. iiii. de Faſtis ſic indicat.

Apta dies eligit᷑/ qua menia ſignet aratro. Sacra palis ſuberãt: inde mouet᷑ opus.
Foſſa fit ad ſolidum/ fruges iaciunt᷑ in ima. Et de uicino: terra petita ſolo eſt.
Foſſa replet᷑ humo pleneq; imponit᷑ Ara: Et nouus accenſo: fundit᷑ igne focus.
Inde premens ſtiuam: deſignat menia ſulco: Alba iugũ niueo cũ boue uacca tulit

Et hec Plutarchus in uita Romuli ſub oſcurius/ ſed clarius Varro inde lingua Latina exprimens: Oppida inquit in Latio: cõdebant ritu Etruſco/ iunctis bobus tauro & uacca: interiore aratro circumagentes ſulcum. Hoc autem faciebant relligiõis cauſa/ die auſpicato: ut foſſa & muro eſſent munita. Terram unde excluſerant: uocabant foſſam. Et introrſum factum murũ/ quodq; poſtea fiebat orbis & urbis principium/ quod erat poſt murũ: Pomerium dicebatur. Cippi Pomerii & aræ: circum fiebant. Hec Varro. Itaq; Olympus orbem/ Pomerium/ foſſamq; ſacram ſignificat/ ut eſt illud Tibulli de Vertunno deo principe urbis Etruriæ/ in ſuo Olympo: dicentis. Talis ineterno felix Vertunnns Olympo/ Mille formas habet: mille decenter habet. Porro de Homeris: in comentariis ſup Archilocũ uidebitur. De utroq; uero Nyno: Diodorus in tertio libro conſentit. Verum que de bino Ogyge dicit notandum eſt: ꝗ apud Hebreos & Arameos Gallym undam & inundatõnem ſignificat ut noſter Talmudiſta Samuele hunc mihi locum exponens dicebat. Aſſerit enim Gallos dici eos qui inundationem ymbriumq; exceſſum paſſi eſſent: Ombros uero populum ex his ortum. Vnde Ombri: populi imbrium paterno Epitheto dicuntur. Quare Cato in prohemio de originibus & alii/ non iniuria dicunt/ ex Scythia ueniſſe Ianum cum Gallis progenitoribus Vmbrorum. Quos ſequutus in collectaneis Solinus: ueterum inquit Gallorum prolem/ Vmbros eſſe. M. Antonius aſſeuerat. Inde Thuſci Geleas/ & Galleras Babillonii & Sagę Scythe/ que ſaluant ab inundationibus rates uocant. Cetera in littera Xenophontis clara ſunt/ exceptis inundationibus prima & tertia: de quibus ſic ſubdit.

i Nundatiōes plures fuere. Prima nouimeſtris īundatio terraꝝ:ſub priſco Ogyge. Secūda Nyliaca menſtrua ſub egyptiis:Hercule ac Prometheo. Bimeſtris autem ſub Ogyge Actico in Achaia. Trimeſtris:Teſſalica ſub Deucalione. Par pharonica: ſub Protheo egyptio in raptu Helene. Ab inundatiōe terraꝝ ad ortuꝫ Deucaliōis ſecūdo āno Spheri:ſeptincenti ſupputant̄ anni. ſeptincenti:qui natus ānos duos ꝛ octoginta Theſſaliam ubi primū ī Hellina regnauit Phoroneus:uidit inundatam.

g Recis ut ſupra expoſuimus non fuit compertū/qui primi fuerint in orbe reges / & eorū tp̄a/& geſta/niſi ex barbaris / qui ſe primos rerum utiliū indigetes & ſcriptores aſſerunt/ & multoꝝ temporꝝ memoriā a ſe conſeruatam affirmāt:ut autor eſt Diodorus in.i.li. Vnde & de priſca terraꝝ inundatōe/que preceſſit Nynum annis ducentis quadragintanouem: ex inſcripta columna Semiramidis Xenophon notitiā habuit:& quantum tp̄is fuerit/ a priſca inundatione ad ortū Deucalionis:p̄ annaleſ Aſſyrioꝝ & reges eoꝝ/Ogygem priſcū/& Spherum qui decimuſnonus ab eo fuit/ut in emēdata chronographia uidebit̄:ſeptincentos annos ſupputat. Quare hunc Xenophontem Solinus uidet̄ ſequutus:dū in collectaneis ſcribens:meminiſſe inqt hoc loco par eſt / a primo diluuio notato ſub Ogyge/ quando diem inumbrauit continua nox menſibus nouem & amplius/uſq; ad Deucalionem:ſeptincentis annis medium euum dari. Q đ enim primum diluuium fuerit/& perſeuerarit nouem menſibus & amplius/& tempus inter eam & Deucalionem:equidem a Grecis ul̄ Latinis collegit:qui id reſcire non potuerūt:niſi uel/a Maſea Phenice/uel a Beroſo caldeo/uel a Ieronimo & Manethone Egiptiis uel a Moyſe Hebreo/qui de illiuſcemodi primo diluuio tractauerunt:& quod inundationem terrarum abſolute antonomaſice nominant/quia/ ut aiunt omnes terras ſubruit. Nam alia quia particulari loco geſta ſunt: a particulari illo loco denominantur:Nyliacum/Acticum:Theſſalicum:Pharonicum:ut etiam Xenophon hoc loci ſignificat. Hinc Roma dicta eſt caput terrarū/ a Plinio & aliis:quia omnes terras & nō ſolum Latium incluſit. In hoc primo diluuio cum aquę ſenſim in ſuas origines recurrerent:Primum Olympi ſiue montes Caſpii in Armenia ceperunt apparere/ut ſcribit Moyſes:& in mari inſula Delos ut tradit Solinus. Secundum uero diluuium durauit uno menſe ſub Egiptiis Hercule atq; Prometheo:Vbi hec notanda occurrunt. Primo ut autor eſt Seruius ſuper Eneida:tres fuerunt Atlantes:quoꝝ antiquiſſimus fuit qui a loco ubi nō comparuit/Maurus cognomē accepit:Poſtremus uero fuit Grecus Archas. Medius Italus ſocer Coriti pricipis Thuſcie. Hiis pares fuere/ Vxores/Filie/ & Fratres. & eiſdem nominibus dic-

tę·Et ideo ſepe equiuocatur de his ſicut ait Seruius·Cuius malum ortum eſt a Grecis/qui omniũ geſta ſuis tribuunt/quos eiſdem nominibus nuncuparunt: quorum leuitas inſtructa dicendi facultate ac copia: incredibile eſt quantas mendaciorum nebulas excitauerit: ut Lactantius in primo inſtitutionũ diuinarum ſcribit· Itaq; hic Promethe⁹ egyptius fuit frater Atlantis Mauri/ qui teſte Diodoro Siculo in primo libro/fuit tempore quo Oſiris profectus eſt per uniuerſum orbem:ideſt·xxviii· anno Armatritis regis Aſſyriorum qui unus regnauit poſt Nynũ:ut in quinto antiquitatum Beroſus indicat· Tunc enim Nilus inundauit(teſte Diodoro)per totã prouinciam quam regebat Prometheus: in qua quia adeo incluſerat & leſerat ſubditos inundatio:ut fere omnes in interitum irẽt: ob id Prometheus uoluit ſeipſum occidere:niſi Hercules prudenti conſilio & uiribus uſus:exundationem Nyli auertiſſet·Ea res/ut ibi Diodorus exponit: mentiendi atq; plura fingẽdi Grecis occaſionem prebuit· Porro ab Ogyge uſq; ad uigeſimum octauũ annum Armatricis:colliguntur anni nouem ſupra quincentos:ut in Beroſo enumeratur:& in noſtra chronographia uidebitur· Quare hec ſecunda inundatio fuit poſt primam/anno nono & quincenteſimo: & particularis/ quia Nyliaca & in prouincia ſolum Promethei: & duratione modica/ quia menſtrua· Porro tertia fuit in Actica prouincia Grecię ubi ſunt Athenę regnante ibi Ogyge Actico· Fuit poſt Nyliacam inundationem/ teſte Beroſo anno quadrageſimo quarto:ſcilicet anno trigeſimo quarto Belochi/qui ſequutus eſt Armatritem:ut notant Beroſus & Euſebius de temporibus· Hec inundatio fuit particularis loco/quia Actica:& parua duratione quia bimeſtris: & magna regione/quia inundauit etiam omnes inſulas Helleſponti/& litora uicina Aſię: ut Diodorus Siculus in ſexto libro ſcribit·Porro quarta fuit Acticã ſequens Theſſalica/ſub Deucalione anno eius octogeſimo ſecundo·Quare a prima inundatione ad iſtam/ſunt anni ſeptincenti octoginta duo·Quare iſta fuit duratione trimeſtris in hyeme & loco particulari Hellinico:ut ſupra oſtendimus ex Ariſtotile:& hoc loco Xenophon tradit: quanq̃ leuitas Greca apud quoſdam primam & uniuerſalem uelint/nulla tamen ratione uel auctore perſuadere·De hac etiam latini/Grecorum fabulas ſequuti meminerint:uti eſt illud Iuuenalis in Satyra·

Exquo Deucaliõ Nymbis tollentib⁹ equor Nauigio aſcẽdit mõtẽ/ſorteſq; popoſcit·
Paulatimq; anima caluerũt mollia ſaxa: Et maribus nudas oſtẽdit pyrra puellas·

Fuit autem ante Romam conditam/ anno paulominus octogeſimo ſupra ſeptincentos:q̃uis Iuſtinus decimum ſupra octincentos: ſed nullo certo auctore uſus ſupputet· Vltima uero quę notatur ab auctoribus fuit Pharonica/ ideſt Alexandrina Egypti· Vbi enim nunc Alexandria a magno Alexandro condita: olim erat inſula Pharon/ habitata coloniis Pharaonicis/ ubi inundatio fuit tempore uatis Prothei ſacerdotis/ ad quem Paris rapta Helena primum adnauigauit: ut hic notat xenophon/& Herodot⁹ ſcribit in·ii·hiſtoriaꝝ·Quare fuit circa excidiũ Troię·De hoc ait Lucanus ultimo libro·Tũc clauſtrũ pelagi cepit pharon inſula quondã:In medio ſtetit illa mari ſub tpe natis ꝓtheos:At nũc eſt pelleis ꝓxima muris·Hęc ſunt qnq; inundationes/quas ab autoribus inuenio celebratas:quarum que prima terrarum fuit/ alię uero particulares: & a prima ad ultimam/octincenti anni & amplius/ per

certiſſimos annales Aſſyriorum colliguntur•

P Rothei fuerunt plures. Primus ſaga in Caſpiis. Alter egyptius: ſub quo diluuium Pharonicu3. Erat enim ſacerdos Prothei magni Phenicis: cui cõſenſu totius orbis: tẽpla: ſtatue ꝛ are dicate ſũt in Europa Aſia ꝛ Egypto.

Sequit̃ de Equoco Protheos•

H Ec tria nõina uidelicet Vadymon: Protheus: & Vertũnus ſunt eadem: ut ait Samuel Talmudiſta• Nam ut dicebat: quod apud Arameos Vado: iddẽ eſt apud ueteres Egiptios Protho: & apud Latinos uerto• Quare eadem ſunt Vadymon/ Protheus: Vertũnus• Idem autem & Ianus: a Iain ideſt uino/ dictus uinifer: quia primus omnium inuenit uinum: ut in aliis comẽtariis Beroſi explanabimus• Iano autem ut ait Xenophon teſte Macrobio in primo Saturnalium/ omnium rerum principia & introitus itemq; exitus & fines ſacri dicatiq; erant• Vt autem principium rei uertendę feliciter aſpiraret/ ut Ianua Ianus inuocabatur/ & ob id in foro Boario & inicio uici Thuſci/ Poſteri ſub nomine Iani poſuerunt• Vt autem rei uertende finem bene uerteret: ut rei uerſor Vertunnus orabatur• Rationem uero ꝙ ſolus Ianus Vertunnus eſſet/ reddebant Etruſci/ ut in quinto antiquitatum aſſignat Beroſus: quia exiſtimabant ipſum cõuerſum in animam celi motricẽ/ & ob id in eius manu eſſe omnes res in diuerſas formas & ſtatus uertibiles/ ut Elementa/ Lapides: Vegetabilia/ Animalia/ Homineſq; & illorum uita/ actiones/ & opera: ſolumq; illum eſſe/ Monarcham mundi penes quem ſolum ſit ius uertendi celeſtium & terreſtrium cardines: ut omnes Latini cum Beroſo conſentiunt• Quod etiam in ꝓſopeia Iani/ Ouidius in primo de Faſtis: lepidiſſime atq; eruditiſſime expreſſit: ubi inducit ipſum Ianum de ſuis Epithetis atq; titulis gloriantem: inter quos apud ſe ſolum omnium uertibilium rerum imperium ſummũ eſſe conteſtatur his uerbis• Quidquid ubiq; uides/ celum/ mare/ nubila/ terras/ Omnia ſunt noſtra clauſa patẽtq; manu• Me penes eſt unũ uaſti cuſtodia mũdi: Et ius uertendi cardines omne meũ eſt• Et ob id ius uertendi ſe in omnes formas habere finxerunt poetę• Quod eius uati Egiptio Protheo etiam tribuunt qui Mithice ſcribunt: ut Oratius in primo epiſtolarum libro• Quo teneam uultum mutantem Prothea modo• Fuiſſe autem ibi ſimulacrum Iani pro tota Affrica/ nõ modo Beroſo & Xenophonte autoribus creditur: ſed etiam argumẽtum efficax eſt/ qđ Plinius in• xxxvi• li• naturalis hiſtorię ca• v• ſcribens: Ianus inquit pater in ſuo templo dicatus ab Auguſto: ex Egipto aduectus: utrius manu ſit Scopæ an Praxitelis• Ita in Europa & Affrica Ianum Vertunnũ inuenimus/ & in Aſia• Item quia in Saga Scythia ut ait Beroſus: & hoc loco dicit̃ hic primus magnus Protheus: ideſt Vertunnus multiformis• Sacerdos quoq; eius ſummus in Egipto fuit alter/ ſub quo ut uidimus Pharonica inundatio obtigit: cui inundationi comparuit Thyberinam Oratius in Oda dicens• Terruit gentes/ graue ne rediret ſeculum Pyrrę/ noua monſtra queſtę: omne cum Protheus pecus egit altos uiſere montes•

c Admi fuere plures. Pri-
mus frater phenicis pau
lo poſt conditionem Troie: qui
ambo apud Sydona regnaue-
runt. A Phenice quidẽ tota re-
gio nomẽ accepit que eſt a Sy
done ad Zamineũ portũ. Aſca-
lonis urbis Semiramidis: uici
nũ monti tetrapolis atqꝫ gyg-
naſii ueteris phenicũ: cum oĩs
ante Aſſyria diceretur. Paulo
poſt fuit alius Cadmꝰ Argiuus
qui poſt exiliuꝫ a Phenicia re-
uerſus in Boetias: Thebas cõ
didit. Tertiũ qui in eadẽ urbe
tyrannideꝫ aſſumpſerat: ꝓpul-
ſauerũt Linus ⁊ Zetus. Quar
tus cũ Sparthis belluꝫ geſſit.
Quintꝰ paulo añ ruinas Tro-
ie Armonia Samotraca incly-
tus: ꝙ a priſca uxore ob Armo-
niam certamẽ paſſus: rediẽs a
phenicia detulit in Greciã pri-
mus ſexdecim numero lr̃as ru
des nõ phenicas: ſꝫ Galathaꝝ
⁊ Meonũ ꝑſimiles caracteribꝰ
Reſiduas retulerũt paulo poſt
Palamides ⁊ Simonides me-
dicꝰ. Fuit ⁊ ultimꝰ: qui ſcribere
docuit orõne ſoluta: cuꝫ añ lr̃as
aduectas atqꝫ poſt uernaculo
ſolum carmine uterent̃.

ſ Equitur de pluralitate Cad
moꝝ qui floruerũt a primo
ad ultimũ ſpatio ferme ducento-
rũ annoꝝ: quoꝝ tẽpora notat Eu
ſebius de tꝑibus. Quę uero ſunt
obſcura in hoc capitulo ꝑſeque-
mur. Ante inquit Phenicẽ regio
dicebatur Aſſyria. Hoc oẽs cõce-
dunt/ꝙ Nynus cui ꝓpriũ nomẽ
Aſſyrius erat: ſublata pace atqꝫ
priſco aureo ſeculo: primꝰ omniũ
rudibus adhuc ad reſiſtendũ po
pulis bella intulit: & totã Aſiam
uſqꝫ in Affricam & Lybię termi-
nos armis ſubegit: ut non Barba-
ri modo: ſed etiam Trogus & Iu-
ſtinus & Fabius pictor & alii cõ-
ſentiũt. Et quia teſte Seruio ſuꝑ
Eneida: a uictoribus uicti deno-
minabantur antiquitus: idcirco
Aſſyrii omnes uocabantur: & ob
id eedem ſunt antiquę litterę Aſ-
ſyrię atqꝫ Phenices. Poſtmodum
uero duce Syro deuicti ꝗ ab an-
guſtiis Cilicinis uſqꝫ Aſcalonem
& Gazam incolunt. Syria nomẽ
retinet hec inferior regio/& ſupe
rior Aſſyria nũcupatur. Deinde
hec Syria diuiſa eſt in Syriã Co-
magenam/ Damaſcenã/Coeleſy-
riam/curuamqꝫ & Phenicam: ut
hic xenophon dicit a priſco Phe
nice Egiptio dictam. Vnde Iop-
pe Ieroſolimæ portus Phenicus
dicitur: dicente Plinio in quinto
naturalis hiſtorię capitulo. xiiii.
Ioppe Phenicum oppidum: anti
quius ut ferunt inundatione ter-
rarum. Solinus uero in Collecta
neis in Paleſtina ponit dicens.
Ioppe oppidum/ toto orbe terra-
rum antiquiſſimũ: ut pote ante

diluuium conditum/ſcilicet primum/quod ſub Ogyge notatum fuiſſe annis ſeptin
centis ante Deucalionem dixerat· Itaq; pars Pheniciæ eſt Paleſtina/ in qua ait eſſe
Aſcalonem urbem Semiramidis:portum Ianineũ:& tetrapolim Gygnaſiumq; ue/
tus Phenicum:quę etiam omnia in ſacris litteris nominant̃·Et idcirco paululũ ĩ his
ĩmorabimur·Aſcalon dicitur urbs Semiramidis/non quia illam Semiramis condi/
derit: ſed quia ibi nata eſt ſtupro ueneris Aſcalonitę/ quam illi Dyrcem uocant: ut
aſſerit Diodorus in quarto libro:& Hebrei Dagon:ut patet primi Regum·v·capi/
tulo:& Iudicum·xvi·& primi Machabeorũ·x·Porro ut Diodorus ſequitur:nutrita
fuit ab auibus:& uxor Nyni effecta condidit Babilloniã·Nam ſolam turrim & fun
damenta ſignauerat auus Nyni/quem Moyſes Nymbrotum uocat· Cumq; Semi/
ramis expiraſſet:ut ait Diodorus in columbã uerſam ferunt·Et ideo abſtinent Syri
ab his auibus/& columba uexillum Babillonię inſignitur: ut inſinuat Ieremias ꝓ/
pheta·xxv·capitulo/hortans Ieroſolimitanos/ ut fugerent a facie irę columbę: ideſt
Babilloniorum/quos columba Semiramis armorũ ferocia/ magiſq̃ Nynus inſtru/
xerat/ſi Diodorum ſequi uolumus:aut quibus in uexillo columba erat:ut noſter A/
quinas Thomas expoſuit·Nam utrũq; uerum·Ianineus portus a Geographis po/
nitur:& in diuinis litteris Hebraica prolatione Iãnia nominat̃ in ſecũdo libro Ma/
chabeorum:ubi Iudas Machabeus narratur cremaſſe Ioppitas & Iannitas a regiõe
& urbe proxima Iano nominatas:cuius memoria agitur a Ioſue duce Hebreorum/
capitulo·xv· ubi in prefectura Gazę maritimę uerſus montes enumerat urbes/ Ia/
num & Chyriat Arba ideſt ciuitatem tetrapolim:& uerſus meridiẽ iuxta terminos
Edom annumerat urbem Noam·Argumentũ uidelicet eius quod Beroſus ait:No/
am fuiſſe Ogygium & Ianum: cui in ſua patria primum urbes integrę dicatę fue/
runt·Sed de tetrapoli Phenicum uetuſtiſſima: inepta quedam & falſa ab Hebreis
exiſtimant̃:quę ut certius deprehendant̃:premittenda ſunt: quę nobis concedunt
Primo quidem de illius antiquitate & conditione·Secũdo de Phenicum uetuſtiſſi
ma Achademia·Tertio de antiquiſſimo tetrapolis nomine· Poſtea in quibꝰ aduer/
ſant̃·Tandem contra eos inuincibili argumento a tempore uſi:partes Xenophon/
tis tutabimus· Primo cõueniũt nobiſcũ in eo ꝙ Moyſes antiquiſſimus ſcriptor aſ/
ſerit in libro Numeri tertiodecimo capitulo/ꝙ antiquiores fuerunt gygantes tetra
polis Phenicũ:q̃ Titanes gygantes Egypti·Nam ut ibi ſcribit/Hebron ſeptem an/
nis ante Tanym urbem Egypti cõdita eſt·Septuaginta interpretes qui Egypti ur/
bem nouerant/traduxerunt Titanim:a qua ut omnes exponunt Titanes dicti fue/
runt gygantes·Nec te moueat ut ait Hieronymus/ꝙ Moyſes truncata prima ſylla
ba Tanim ꝓtulerit: qa id in uſu eſt uernaculæ lingue Hebreę & gentiũ in noĩbus
localibꝰ & ꝓpriis·Exemplũ poſſumꝰ accipere ĩ uernacula nr̃a lingua qa ubi grãma/
tice ſcribit̃ Phylippus:Nicholaus:Ry Alaus:Ogygianũ:Ry Oſiris:Oſiricella:Ve
iuzus:& eiuſcemõi:uulgo trũcata prima ſyllaba ꝓnũciamꝰ Lyppus:Cholaꝰ:Gygia
nũ:Ry Siris:Ry Tlaus:Syricella Iuzus· Ididem Titani & Tanim·Perqramꝰ ergo
Titanũ egyptiũ:a quo urbs Titanim & filii Titanes dicti ſũt· Greci q nullos celos
ul̃ Saturnos diſtinguũt:utiq; dicent Titanẽ fuiſſe fratrẽ Saturni natu maiorẽ:filiũ

Celi & Veſtę. Queramus igitᷣ Saturnũ Egyptiũ/is fuit inter deos iunior: pater Oſi-
ridis Iouis iuſti egyptioꝝ/teſte Diodoro in primo libro: qui eũ & Herculẽ egyptiũ
fuiſſe in primo ortu generis humani/ideſt recente hoĩe poſt diluuiũ ex hoc potiſſi-
mũ ꝓbat/ꝙ tam Egyptii q̃ Greci cõfitentᷣ gygantes & monſtra fuiſſe recente hũa-
no genere/ & fuiſſe ꝑdomita ab Oſiride & Hercule Egyptio. Et ob id neceſſario ſe-
quitᷣ/patruũ Iouis Oſiridis Titanẽ egyptiũ/& Saturnũ egyptiũ fuiſſe mox poſt di
luuiũ. Cui etiã argumento ſunt noſter Aquinas Thomas & Beroſus. Ait enim in ſu
pradicto Numeri.xiii.ca.btũs Thomas & eũ ſequutus frater de lira/ꝙ Moyſes dũ
loquitᷣ de gygantibus qui fuerunt mox poſt diluuiũ/idcirco ſubiecit/ ꝙ Hebron ci
uitas Phenicum ſeptem annis ante Tanim urbem Egipti condita fuerit: quia fuit
quaſi poſt diluuiũ a Phenicibus condita & ipſis gygãtibus. Beroſus quoq; in.v.an
tiquitatũ ait/Oſiridem Iouem iuſtũ Egiptiũ/natum ex Saturno & Rhea Egiptios
anno ferme.xxiii.Nyni. Ante Nynũ uero fuiſſe primũ Egiptioꝝ Saturnum ferme
centum annis ꝓbat: ideſt tempore Saturni Babillonioꝝ qui & Nymbrotus At Ti-
tan maior natu/in Egipto urbem edificauerat. Eſto igitᷣ eque antiqua ſint Babillo
nia & Hebron Phenica: & Titan Egiptia ſeptennio poſt fuerit cõdita. Igitur admi
nus circa principia Beli Patris Nyni ſaltem condita eſt egiptia Tanes. Et in hoc
aut parum diſſentiũt/aut ad integrum cõueniunt docti Hebrei nobiſcũ: urbẽ Phe
nicam Hebron antiquiſſimã & longe ante Nynũ/& mox poſt diluuiũ a Gyganti-
bus conditam. Secundo conueniunt de Achademia uetuſtiſſima huic urbi proxi-
ma. Nam Ioſuę.xv.ca.ſcribitur ſic. Caleph uero/ Ioſua dedit partem in tribu Iuda
Chyriat Arba/ipſa eſt Hebron/& Dabir item que prius uocabatur Chyriat Sepher
ideſt ciuitas litteraꝝ. Vbi btũs Ieronimus & eũ ſequutus noſter Aquinas aiunt/ꝙ
ꝓpria interpretatio Sepher eſt ſcriptura & liber/ſicq; illa urbs antiquitus id nomẽ
accepit: ꝙ ibi primũ littere ac memorię Aſſyrioꝝ & Phenicũ libris mandatę fuerũt
& priſcoꝝ fuit Achademia antiqua. Frater aũt de Lyra iddem ſub exemplo poſuit
ꝙ ibi fuerunt inuentę litterę Cananeę uel ibi uiguit ſtudiũ. Nam/quã terram Ca-
naneorum & Canaam uocant diuinę litterę: eandem gentiles uocãt Pheniciam: in
plures partes diuiſam/ut ſup diuinas litteras explanauimus. Hoc eſt igitᷣ ſecundũ
in quo cum doctis Hebreis conuenimus. Tertio de antiquitate & pluralitate nõis
quia antiquitus primum conditę nomen fuit Arba: nouello uero cognomine He-
bron: ut patet Ioſue.xiiii.ca. Nomen inquit Hebron antea uocabatur Cariat Arba
ideſt ciuitas quatuor. Et.i.ca.libri Iudicum/perrexit inquit tribus Iuda contra Ca
naneũ qui habitabat in Hebron/cui nomen fuit antiquitus Chyriat Arba. atq; in-
de ꝓfectus abiit ad habitatores Dabir cui nomen uetus erat/Chyriat Sepher/ideſt
ciuitas lr̃aꝝ. Veꝝ qdam Hebrei diſſentiũt/quos frater de Lyra ſeqtur: Vñ ab inicio
poſt diluuiũ dcã ſit chyriat arba/ideſt grece tetrapolis/Latine uero urbs quadrata
ſiue uno ut greci uocabulo/q̃driurbs/ſiue ut uulgares poſtillatores urbs q̃tuor. que
ritᷣ a qbꝰ dicatᷣ q̃tuor. Rñdent qdã uulgares: a q̃tuor p̃riarchis ibi ſepultis Adã: Ha
braã: Iſaach: & Iacob. Hoc reprobãt btũs Thomas & Ieronimꝰ aſſerẽtes hoc mãife
ſte falſũ eẽ: qm̃ anteq̃ Habraã: Iſaac: & Iacob: orti eẽnt/antiqtꝰ atq; a cõditiõe ſui q̃-
driurbs ſiue chyriat Arba dicebatᷣ/ut ꝓbatũ ẽ. Et idcirco acutiores hebrei aiũt dictã

fuiſſe a q̄tuor gygantibꝰ in ea dn̄antibꝰ/ſcilicet Enach cū tribus filiis:ꝓbantq; iſtud ſupradictis duobꝰ capitulis. Nā Iudicū prio ca. ſcribit᷑ his uerbis. Perrexit tribꝰ Iuda cōtra Hebron cuius nomē fuit antiq̄tus Chyriat Arba:& ꝑcuſſit Seſay:& Hayman/& Ptolmay. Et itē Ioſuę ca.xv. Et cepit Caleph in tribu Iuda Chyriat Arba patris Enach:ipſa ē Hebron:& deleuit ex ea tres filios Enach/Seſay:Hayman & Ptolmay de ſtirpe gygantea. Quare Arba fuit pater Enach/q cū tribꝰ filiis ibi regnabat Sed & hoc patet eē falſiſſimū. Nā hii q̄tuor gygātes erāt tp̄e Ioſuę:quos deleuit Caleph:ut lr̄a clare ſonat. Sed añ Ioſue ſeptincētis annis & ampliꝰ/imo & ante Nynū a ſui principio dicta eſt Chyriat Arba:qñ iſti nō erāt in rerū natura:ut ex ſuꝑioribꝰ patet. Quare nō a q̄tuor nouellis gyganteis regibus dicta ē uetuſtiſſimo noīe quadriurbs. Nec ualet:hec eſt Kyriat Arba patris Enach:ideſt iſta ē ciuitas q̄tuor/p̄ris Enach:Ergo q̄tuor ſiue Arba fuit pater Enach:ut quidā Iudei arguūt:ſicut nec iſta cōſequentia currit dicēdo. Iſta capa eſt p̄ris Ioānis:ergo iſta capa fuit pater Ioānis. Et iō Xenophon in quodā fragmento:antiq̄tus inquit urbs monopolis ruſtica erat Dipolis uero opulēta:Tripolis quę ꝓuincię caput eſſet: Tetrapolis uero regia/quā toti regno & .xii. principibus regni coloniis priſcis ꝓfectā inſtituebat:ut Samotracia/in qua eadem tetrapolis cōſtituta ex Samo:Neſſo:Tracia:& Saona .xii. primis poſt Acticū diluuiū urbibus ꝓfuit. Idipſum inſinuat Strabo ī Geographia ubi ait Samotracia cū tetrapolis eſſet/habuit ex his unā quę Same & Samos dicta fuit. Et argumento eſt etiā Moyſes q ut ſupra in Equocis Saturni & Nyni ꝓduximꝰ/aſſerit ꝙ antiquiſſimꝰ Nymbrotus tetrapolim Babilloniā: & Nynus tetrapolim Nyniuē cōſtruxerūt:licet .xii. colonias ibi Moyſes nō noīet:ſed Deuteronomii ca.xxxii. exprimit dicēs. Qñ diuidebat altiſſimus gētes ſcilicet linguas apud turrē Babel ut exponit Hieronymꝰ & alii:& qñ ſeꝑabat filios Adā ꝑ colonias/poſt cōfuſionē linguaꝶ ut oēs interp̄tant᷑:tūc cōſtituit terminos ppl̄oꝶ: ad inſtar ſcd̄mq; numerū filioꝶ iſrl̄ in quo pars & colonia dn̄i fuit populus eiꝰ:& Iacob funiculꝰ ideſt mēſurator & dux caput hereditatis eiꝰ. In hoc dicto Moyſi querit᷑:qūo in diſperſiōe coloniaꝶ fuit ſimilitudo ppl̄i iſrael & ducis eius Iacob:ſcd̄m numerū. Et reſpondēt quidā quos ſequit᷑ frater de lira/dicētes:quia Iacob quo ad numerū ingreſſus eſt in Egyptū cum ſeptuaginta poſteris:& ita ſe habuit ī diuiſiōe coloniaꝶ & linguaꝶ/quia diuiſi ſunt in ſeptuaginta duces & linguas/q diſperſi ſunt ī loca & termīos ſuos ſeptuaginta colonias primas:ut ipſe Moyſes enumerat Geneſis ca.x.xiq;. Sed hoc ipſa prima frōte eſt falſum:qa ibidē enumerat ſeptuaginta duas linguas/& ſeptuaginta duos primos duces coloniaꝶ/ſumpto primo initio a primo omniū duce Noa. Quare in ip̄o numero in quo Moyſes ſimilitudinē fundat/ip̄i palā aberrāt/ nec illud niſi ꝑ ignotius aut figmenta ꝓbare p̄nt quę funditus negant᷑. Vnde Moyſes prepoſuit: ut de hac re antiquos ante Moyſen ſcriptores interrogarent dicēs. Interroga patres tuos/& annūciabunt tibi:maiores tuos & dicent tibi. Deſcenderūt autem a Caldeis ipſi Iudei/qm̄ Nachor:Thare & Habraā fuerūt Caldei ex Aram quę eſt in Meſopotamia ubi & Babillonia:ex caſtro Vr Caldeoꝶ:ut docent paſſim diuinę litterę. Vnde & ipſe Moyſes primus interrogator etiā eruditus ī corū ſciētia atq; hiſtoriis/aſſerit numerū filioꝶ iſrael fuiſſe duodenariū/& ipſum ducem eoꝶ fuiſſe quatriuxorium.

Et ita ſingulos populoꝝ Duces fuiſſe quadriurbios regios:ut dux Kyriat Arba: &
Nymbrotus dux Caldeoꝝ fuit quatriurbius:qa ut ip̄e teſtat̃/ſedes regia fuit Babel
Arat Acat/Calanne.Regia item Nyni quatriurbs fuit:Nyniue:Fora:Cale:Reſem
Quatriurbs fuit regia Ieroſolima.Sion:Moria:Iebus:& Salē. Melchiſedech enim
duo fundauit oppidula Sacerdocia/ꝓ hoſtiis pacificis:& idcirco uocauit ea Salem
& ipſe dictus eſt rex Salem Geneſis.xiiii.ca. Et prima Monopolis ſacerdotia Salē
erat iuxta Iordanē ꝑtinens ad Siccimitas in tribu Effraim: de qua Ioannis.iii. ca.
dicit̃.Erat Ioannes Baptizans in Ennon/ iuxta Salim: Vbi frater de Lyra dicit : ꝙ
hec nō eſt urbs ꝑtinēs ad Melchiſedech:& adducit Iſidori Ethimologias/quaſi Iſi-
dori auctoritas p̄emineat diuinis litteris/quę Salem urbē Siccimoꝝ affirmat eē ge
neſis ca.xxxiiii.ubi ait:uenit Iacob in Salē/urbē Siccimoꝝ.Nuſq̄ aūt repit̃ alia in
diuinis litteris/niſi ex traditiōe Hebreoꝝ/qbus in hac credit̃ ꝑte. Et ideo ridiculo
ſitatibus fratris de Lyre ōmiſſis dicimus:ꝙ duo oppida ad ſacramētalia Melchiſe-
dech cōficiēda inſtituit.Primū iuxta Ennō ideſt aquas/ad lauandū & baptizandū
qa baptiſmus & expiatio ꝑ aquas/erat de iure gentiū ſacramētale qd/uſq; ad Xp̄m/
ſub quo ſacramentū ueꝝ eſt/& uera expiatio atq; luſtratio/ ut ꝓbauimus in comen
tariis noſtris ſup diuinas lr̃as.Secundū uero oppidū Salē ſacerdotale erat/ubi nūc
Ieruſalē/in ea ꝑte/que ſequit̃ Moria/iuxta uallē Ioſaphat/ubi porta Effraim:Iebus
uero erat in ſupiore ꝑte quaſi arx/ubi piſcina ſuperior:in qua ſupanda/magnas ui-
res adhibuit Dauid:ut patet in.ii.li.regū ca.v.'ubi dicit̃. Abiit Dauid cū exercitu
in Ieruſalē cōtra Iebuſeū & reliqua.Et hec dicebat̃ ſecūda urbs:de qua in.iiii.li.re
gū dicit̃ ca.xxii.ꝙ Olda ꝓphetiſſa:habitabat in Ieruſalem in ſecūda:ubi frater de
Lira fingit triplicē ſomniatū muꝝ.Tertia uero urbs fuit arx Iebuſei que uocabat̃
Sion:cuius planicies habet menſurā boni ac magni oppidi uſq; ad uoraginem/in-
ter ſe atq; mōtem ſiue collem Moria:que uorago dicit̃ mello.Hāc tertiā Dauid par
tem edificauit:ut in eodē ſecūdo regū li.& ca.ſcribit̃.Cepit inqt Dauid Arcem Si-
on/& edificauit ꝑ Giꝝ a Mello & intrinſecus & habitauit ibi:& uocauit eā ciuitatē
Dauid.Quartā ꝑtem in colle Moria uoluit addicere cū templo/ut eā tetrapolim fa
ceret/& regiā cū Fano & templo ſacraret.Sed ꝓhibuit eū deus ꝑ Nathā ꝓphetā di
cēs/ꝙ ea ꝑs urbis cū templo reſeruabat̃ Salomoni filio.Vn̄ ut ſcribit̃ tertii regū ca
pitulo.iii.& deinceps atq; aſſerit̃ ibi/ꝙ edificauit ibi domū ſuā & templū/& muros
Ieruſalem.Itaq; ſicut Metropoles alię quadriurbes erāt Babilō:Harba:& Nyniue:
ita regia.xii.tribuū Ieroſolima tetrapolis conſtabat Salē:Iebus:Sion:Moria:Quo
etiam pacto Cicero cōtra Verrem/in.vi.Verrinarum dicit/ Metropolim Sicilię Sy
racuſas/tetrapolim/conſtare quatuor magnis urbibus Tyke:Archedina:Neapoli:
Inſula.Romulus.item oppidum Romam in urbem conuertens/totum collem Pa
latinum cinxit/& Tetrapolim reddidit/conſtantem: Roma:Vellia:Germallia: &
Foro:ut exprimit Fabius Pictor de origine urbis Romæ:& Varro in primo de lin
gua latina per origines horū uocabuloꝝ ſignificat.Deniq; & ipſa Iani/ & Etruſcoꝝ
regia Etruria Metropolis/erat tetrapolis.Harbanum:Volturrna:Vetulonia:Para
Tuſſa ſiue Sara Tuſſa:ideſt princeps Tuſca . Harba enim quattuor/ Harbanum
quartam tetrapolis ſignificare/nomen accuſat in qua loca ſunt/Calumba/& Muſar

nus ideſt Herculeus collis/ad hec tpa: quẽ ſequit̃ hac etiã etate dicta Para Tuſſa/
a qua pons para tuſſus· Nã para/ apud Arameos haſta & princeps dicit̃:ut noſter
Samuel dicit· Eam Tuſcam/a qua Tuſcanienſes & in cuius agro ad huc uadus di/
cit̃ uulgo Tuſcanienſis/fuiſſe regiã/duo ſunt argumẽto/unũ ſcilicet Para ſiue Sara
cognomentũ· Quod enim Hebrei Sara/id Aramei Para:ideſt principẽ ut Vironiſ
ſam intelligũt· Hinc Para Tuſſa princeps & Vironiſſa Tuſca urbs eſt· Nã que di/
ruta eſt inter Caminũ atq; Tuſcanellã: Tuſſam Nanã uocãt incole:ideſt Tuſcam
paruã ignobilem/ex cuius ruinis & uiris ſuffectã Tuſcanellã/ nominis interp̃tatio
& locoꝝ uicinitas cõuincit· Nam quã Aramei uocãt Tuſſam Nanam: hãc Latina
lingua profert Tuſcanellã:ut erudite noſter Samuel Talmudiſta interpretabatur
Quare a cognomine Para Tuſſa regia erat· Deus quoq; Vertũnus id probat· eſt e/
nim Vertunnus ſiue Vadymon princeps deus Etrurię atq; regius:ut in aliis comẽ
tariis uidebit̃:& Varro in primo de lingua Latina inſinuat· Regius uero deus/re/
gię urbis erat numen· Ceteꝝ urbis Tuſcę ipſe deus erat que eſt in parte Volſinien/
ſi:ut ſignificat Propertius in Proſopeia Vertunni:in qua inducit Vertunnũ/a Tu
ſca/Romã/a Lucumone Galerito traductũ/ ꝑ Romulo:cõtra Sabinos:ita dicẽtem
Tuſcus ego:Tuſcis orior:nec penitet inter· Prelia:Volſinos deſeruiſſe focos· Ex
hac urbe fuit unus ex Turrenis Delphinis exul Lybacas:de quo in·iii· Metamor/
phoſeos Ouidius ſcribens:furit inquit audaciſſimus omni/De numero Lybacas:q
Tuſca pulſus ab urbe/Exiliũ/dira ꝑ cede pena luebat· Et ab hac pte nõ iniuria ſcri
bit Fatius de Vbertinis Florentinus noſter in ſua geographia uernaculo metro edi
ta:Olim Viterbũ dictũ Veiuzã/& a ture Tuſcã· Emẽdatius dixiſſet a Tuſſa parte
Tuſcã· Sequit̃ hãc ſecundã ptem/collis ad hec tpa tenẽs nomẽ Vetuletũ/a quo tota
portio Vetulonia deriuatiue dicta fuit· Eã fuiſſe regiã/ & nõis interpretatio/& dig/
nitas ꝑbat· Et enim Veitulonia p ſincopã dicta eſt Vetulonia/deriuata a nõinibus
Arameis/Veia/quod eſt currus/& Lomni qd̃ eſt tribubus principari· Vñ btũs Iero
nimus in libro interpretatõm dicit Lomnimos eſſe philarcas ideſt principes tribu
um & populorum· Hinc Babillonia eſt Babel philarca:& populonia puppium phi
larcha:& Vetulonia currulium philarcha/ideſt princeps currulium·xii·Lucumo
num & populorum·xii·Etruriæ· Quare erat princeps ideſt regia·xii·regum· Pro/
batur etiam a dignitate & officio/quia penes illam ius erat dandi faſces & imperia
& decorare & admittere aduenas ad ciuilitatem Volturrenã:dicente Sillio in·viii
libro· Meonieq; decus quõdam Vetulonia gentis:Bis ſenas hec primas dedit prece
dere faſces· Et iunxit totidem tacito terrore ſecures· Hec altas Eboris decorauit ho
nore curules:& reliqua· Quarta hanc ſequit̃ Volturna:quam omnes cõcedunt fu
iſſe regiam/ad cuius fanum indicebant̃ concilia publica imperii· Quod etiam Li/
uius ſignificat:in pluribus locis ab urbe condita· Hanc tetrapolim fuiſſe abſq; me
nibus uti Ieroſolima/& multe alię tetrapoles conſtat:cũ qa Deſiderius ultimus Lõ
gobardoꝝ rex illam menibus muniuit : tum precipue/quia licet uno cõi nõie uoca
rentur:diſtincte tamen ſingulę enumerabantur:ut Babillonia: Babel:Alcat:Arat:
Calanne· Similiter Nynus dicitur Nyniuem Fora:Cale:Reſen:Rurſus Ieruſalem
enumerat̃ Salẽ:Iebus:Sion:Moria:Itẽ Samotracia diſtinguit̃ in Samẽſes:Neſſos

Tracienſes/Samnenſes·Id idē Siracuſę/in Tykēſenſes·Archedinos:Inſulanos:Nea
polites·Itē Troia:in Phrygios:Dardanios:Troes & Ilienſes·Pari forma priſca urbs
Roma ante Sabinos & Luceres ſub Romulo diſtinguebat᷑ in Romanos:Forenſes:
Vellienſes atqꝫ Germallienſes·Similiter urbs Etruria diſtinguit᷑ in tertio naturalis
hiſtorię:cap̄·vi·a Plinio in lr̄is Alphabeti Harbanū:Tuſcanienſes:Vetulonienſes:
Volturreni cognoīe Etruſci:in eadē parte Volſiniēſes· Ex his argumentū inuincibi
le unū eſt a cōiugatis hoc modo·Vbi Volturreni ſunt cognomine Etruſci: utiqꝫ ne/
ceſſario ſequit᷑/ibi eſſe urbē Volturrenā ſiue ꝑ ſincopā Volturrnā cognomine Etru/
riam·At Volturreni cognomine Etruſci ſunt in eadē parte qua & Volſiniēſes· Ergo
neceſſario ſequit᷑ ꝙ Volturna cognoīe ſit urbs Etruria:a qua cōicato nomine omnis
Thuſcia Etruria dicta eſt:ut copioſius ſuꝑ Myrſilum ſcripſimus·Sequit᷑ neceſſario
etiā q̄m Etruria urbs eſt tetrapolis:ut ubi eſt una eius pars/ſit & reliqua·Quare ne
ceſſaria & ueraciſſima reſponſiōe reddit᷑ ad queſitū ubi ſit Volturrna? ubi inquā &
Vetulonia·Et ſi querit᷑ ubi Vetulonia? reſpondet᷑/ubi & Tuſca & Volturna in eadē
parte qua & Volſiniēſes/& urbs Etruria/& Thermaꝝ aquę piſcuoſę iuxta lacum Cy
miniū·Vnde hoc ſignificat᷑ quo ad lacum Cyminiū a Sillio in·viii·libro:qui iuxta
Vetuloniēſes ponit Veiētanos ciſcyminios ppl̃os/Nepe: Sutriū: & lacū Cyminiū:
ut ſuꝑ fragmēta Catonis explanabimus·Quo ad Etruriā uero & Thermales aquas
piſcuoſas/ſignificat Pliniꝰ i·ii·naturalis hiſtorię de miraculis fontiū & aquaꝝ: quo
ꝑ diſtinctionē a Piſa de Etruria & Vetulonia ſic habet·Aquis calidis Piſę inaſcunt᷑
ranę·ad Vetulonos uero in Etruria piſces·In Etruria inquit/quę ſcilicet eſt urbs in/
ter Volſinas & Veientanos dictos populos ut clare limites eiꝰ deſcribit Liuiꝰ in prīo
ab urbe cōdita dicēs· Erat Sabinis uicina Etruria:ꝓximi Etrurię Veientes· Nā po
puli Veiētes finiūt ad lacū Cyminiū:ut Catonis fragmēta indicāt· Porro Volturna
ut diximus in parte Volſiniēſi ipſa eſt cognoīe Etruria:qa Volturreni ipſi ſunt cog/
nomine originali Etruſci·Sed de his hactenus·Nā plura in aliis comētariis addu/
cemus· Nūc de ultimis Cadmis aliqua dicamus· Cadmus inquit Samotraca Ar/
monia inclytus paulo ante ruinas Troianas· Ergo mendax Grecia audet in hiſto/
ria Samotracū/ aperto mēdacio mētiri fingēs fuiſſe cognatū Dardani & Iaſii Cad/
mū ex ſorore Armonia:qui poſt nuptias has & mortē Iaſii Dardaniā cōdiderint:ut
ſcribit Diodorus in·vi·libro: & Dioniſius in primo· Quo enim pacto poſt nuptias
& mortē Iaſii Dardanus Samotrax Dardaniā condere potuit: qui eo tempore quo
iam multis regibꝰ Troianis extinctis/Troia cōdita fuerat/& ad finē Laumedontis
& principia Priami uenerat: ut Xenophō indicat: Teſtes ſunt etiā Spinga & Pale/
fatus Greci/qui ānis ſexaginta duobꝰ ante ruinas Troię/fuiſſe certamē priſcę uxoris
cōtra Cadmū/ob Armonię zelotipiam/regnāte Laumedōte & Euādro nauigāte in
Italiā aſſerūt:quanq̄ Euſebius de tēporibus antiqtatis Grecanicę fautor/ferme an/
nos decē ante/ideſt ſeptuaginta duos ante ruinas Dardanię notet·Sed de his mēda
ciis Grecanicis hactenus·De ultimo Cadmo Pliniꝰ in·v·naturalis hiſtorię:ca·xxx·
ita ſcribit·In Aſia inquit Miletus Ionię caput:antea Lelegeis/& Phybyuſa/& Ana/
ctoria noīata: octoginta urbiū ꝑ cuncta maria genitrix:nec fraudāda ciue Cadmo
qui primus orationē proſaicam dicere inſtituit·

Finit Xenophon de Equiuocis·

Eiuſdem fratris Iohannis Annii comentaria ſup Sempronium de diuiſione & chorographia Italię·incipiunt·Initium ꝓloguſq̃·

c AIVS Sempronius uir inter Romanos illuſtris: cuius meminit Dioniſius Halicarnaſſeus in primo libro: ubi eum & Catonem Porcium reprehendit de prima claſſe Grecoꝝ que uenit in Italiam: ubiue dicit Sempronium de expoſitione geminoꝝ Remi & Romuli: eum eſſe cum Calphurnio & Catone/ qui ſequuti ſint Quintum Fabium pictorem· Hic Sempronius Italię deſcriptõem fecit: quam Greci Chorographiam uocãt· Et primo diuidit eam in tres partes· uidelicet in mõtes Apeninos ſecantes Italiam in duas partes: & in ꝑtem Ciſapeninam ad inferum mare/ Et tranſapeninam ad ſuperum dicens his uerbis·

n Diuerſa Italia a iugis Alpiũ oritur: ⁊ in Leucopetram: fretũq; Siculũ terminat̃ Cingit̃ ſupero ⁊ infero mari: ⁊ ſecat̃ Apenino: qui a iugis Alpiũ ortus ꝑ mediã Italiã a Lyguribus ad Anconã porrectus inde paulatim uſq; Venuſiam reflexus: ibi ex tranſuerſo diuidit Italiã: ex altera parte Brundiſiũ: altera Veliam attingens circũ ſinũ Tarentinũ: quo Auſones primũ inde Aborigines greci poſt Enotriũ Archadem tenuere: a quibꝰ magna grecia nũcupatur in qua ſunt Enotrii Calabres: Salẽtini: magna grecia atq; Brutii. Porro antiquitus Italia in mediũ apeninũ: ⁊ in ciſapeninũ ad inferũ mare: ⁊ in tranſapeninũ ad ſuperum pelagus: ⁊ in alpes a Retiis ad Lygures diuidebatur.

Huic libro titulus ſcriptus his uerbis premittit̃·C· Sempronii/ de diuiſione Italię/& origine urbis Romę· Nam cõplura ſcribit de origine urbis Romę: in q̃bus ut plurimum Pictorem aſſequit̃ Si quis autem plene/ quo ad diuiſionem & ꝑtitionem Italię hũc autorem habere cupit: habeat ante ſe pictam imaginem Italiæ precipue quã Ptolomeus deſcribit· Alioqn(uti olim ego)minus intelligẽs autorem cum libro reiiciet/& ad terram collidet· Nam abſq; alia expoſitõne intuebit̃ in Ptolomeo/ q̃uo tota Italia/a iugiſ alpium oriatur & inter duo maria diffundatur ad fretum Siculum: & quo pacto/in duas partes ab Apenino ſecetur Italia/& ubi ſunt urbes/limites/& populi/qui hic aſſignantur· Quare ea Chorographia Italica Ptolomei preſuppoſita: ſolum quedam percurremus. Alpes Italię nomen ſuum retinent: ſed Apeninus pro locorum diuerſitate ac populorũ diuerſa ſortitur nomina· De eo uero Ptolomeus ſic dicit in tabula ſexta Europæ: capitulo primo: deſcribẽs etiam eius limites· Italia

K

inquit limites habet ab occidente/alpium iuga iuxta lineam que extendit̃ ab Adu la mõte:uſq; ad Vari fluuii oſtia:& a ſeptentrione finit̃ alpium iugis Rhetię A ſep/ tentrione quoq; uerſus ortum ſolis habet Hadriaticũ pelagus & a meridie Turre/ num. De Apenino uero ſic habet. Apenini iuga/fere Ligurię iminent/& ab alpibus incipiunt. Deinde uſq; Anconam ꝓtendunt:hincq; uerſa dum ad Adriaticũ incli/ nant̃:uſq; ad montem Garganũ ducunt̃. Poſt ad meridiem inclinata:in Leuco Pe tra fines habent. Leucopetram Greci/ſed Latini Albam petram dicũt:eſtq; circa re gium & dicit̃ finis Italię/& trãſitus in Siciliam/in quo inueniunt̃ uertigines Scyl lę atq; Caribdis. Diuiſio uero Italię prĩa eſt in principia & origines Italię ab occidẽ te:& retinent nomen alpes / per quas tranſimus ab Italia in Franciam/ & iſta iuga iminent liguribus:Que uero iminent Comenſibus & Veronenſibus uſq; Paduam & Venetias:prebent tranſitũ in magnã Germaniam. A Venetiis uero ad Hiſtriam & Rhetos:tranſitus ſunt in Hiſtrios ſiue Danubinos inter Germanos & Pannoni os olim Bannonios nunc Vngaros. Ciſapẽnina uero Italia eſt ad inferũ mare/olim Tuſcũ & turrenũ/a dñis principibuſq; maris Turrenis:nũc mare Leoninũ ꝑ ma/ iori parte:Superũ uero mare Gulfum Venetiaꝶ a principibus dicit̃ Venetis/ſicut prius a principibus Turrenis & Colonia Thuſcoꝶ dicebat̃ Turrenũ & Atriaticũ Quam diuiſionem Italię Liuius in. v. ab urbe cõdita: breuibus abſoluit:ubi de pri ſco Turrenoꝶ imperio ſcribẽs:Thuſcoꝶ inquit ante Romanoꝶ imperiũ opes:ma ri terraq; longe patuere. Supero & infero mari quibus Italia inſulę modo cingitur/ nomina ſunt argumento:ꝙ alteꝶ thuſcũ cõi uocabulo gentis:alteꝶ Atriaticum ab Atria thuſcoꝶ colonia uocauere Italicę gẽtes/ Greci Thuſcũ atq; Turrenũ eadem uocant. Hii thuſci in utrũq; mare uergentes/ prius Ciſapenninũ ad inferum mare duodenis urbibus incoluerunt terras. Poſtea trans Apenninũ totidem quot origi/ num capita coloniis miſſis tenuerũt omnia loca que trans Padũ ſunt/excepto Ve/ netoꝶ angulo qui ſinum circũ incolũt maris. Alpinis quoq; haud dubie ea gentis origo eſt/& maxime Rhetiis:quos loca ipſa efferarũt/ne quid ex antiquo preter ſo/ num lingue neq; eum incorruptũ retinerent. Hec Liuius. Verum de amplitudine imperii Thuſcoꝶ:abſoluimus ſeptem & ſexaginta Epithomatũ libros. Nunc ſatis dictũ ſit/quo ad nomina ꝑtitionis Italię:in qua etiam orthographia hoꝶ uocabulo rum Atria & Turrenũ uti ego/ita ſcriptores conſcribant locis ſuis/quando Turre/ nũ uel Turrhenũ/& Volturrena ſiue per ſincopã Volturna/ & Volturrhna ſcribit̃ quoꝶ ratiõem reddidimus in comentariis ſuꝑ Mirſilũ. Atriaticum quoq; ab Atria Thuſca familia Hadriaticũ uero ab Hadrião dicit̃. Nũc de ꝑtitiõe Apenini ſeqt̃.

Diuiſio Alpium.

p Oſtq̃ Sẽpronius diuiſit Italiã in Alpes:in Apeninũ:in Ciſapenninã ad infeꝶ mare:& in trãs Apenninũ ad ſupm pelagus:nũc diuidit primã ꝑtem que ſunt (Alpes dicens.

a Lpes ipſi trib⁹ partitio/ nib⁹ ſecant̃. Prima Ly/ gurũ ꝙ ab eis oriant̃. A Nycea

Prima ps alpiũ incipit a mari in fero : ubi ad huc ueteres limites Italiæ inter ſe/& Galliã Bracatã que a Narbonenſis ꝓuincia poſt

ad poeninum: ſequés ab eo ad
Ocrã montez. Poenin⁹ dict⁹ a
trãſitu Hanibaliſ. Tertia Tau
riſana uſqz ĩ Hiſtriã. Omnib⁹
alpinis exceptis Lyguriḃ⁹ no-
tiſſima origo Etruſca eſt: preci-
pue Rhetiis.

dicta eſt: Autore Plinio in·iii·na
turalis hiſtorię ca·v·nomina reti
nent Nicia & Antipolis· Ab his
ꝑ alpes aſcendẽdo uſq; fontes A-
triani fluminis/qui a poenino or
ſus labit᷑ inter Veronã & Vincẽ/
tiam in mare mergitur ut Ptolo
meus deſcribit: eſt tota prima ꝑs
alpiũ· Et notat hoc loco Sempro
nius: ꝙ hec prima portio alpium
dicit᷑ Lygurum/non/quia lygures principio Italię incoluerint: ſed qa ab eoꝝ limi-
te maritimo oriunt᷑/ & ꝑ mediterranea diffundunt᷑ ea iuga· Quo enĩ ad primas in
ortu gentiũ Italię colonias: haud dubię omnibus alpinis Thuſcę gẽtis origo eſt/ ut
hic Sempronius & clarius expreſſit Liuius in ſupiore comẽtario· Neq; obſtat ꝙ in
fine huius ꝑtis Sempronius dicat exceptis Lyguribus: quia ſupra expoſuit quo ad
ortũ Alpiũ/qa ubi oriunt᷑ iuxta mare incolũt Lygures: mox ueteꝝ Thuſcoꝝ ꝓles·
Vnde & Suſianos in his Ptolomeus ponit: & in fine Atriatẽ fluuiũ· Nã Suſa ꝑs eſt
uetulonię/quã corrupte Sũſam uocamus: & Atrianus fluuius ab Atria thuſcoꝝ fa-
milia/ſicut & apud oſtia padi Atria oppidũ thuſcoꝝ: ut ſignificat Plinius in·iii·na
turalis hiſtorię·ca·xvii·de oſtiis padi· Omnia inqt ea foſſas fluminaq;/ Sagi fecere
thuſci/egeſto amnis impetu ꝑ trãſuerſum in Atrianoꝝ paludes/que ſeptẽ maria ap
pellant᷑ nobiles portu oppidi thuſcoꝝ Atrię: a quo ante Atriaticũ mare appellatũ:
qd nũc Hadriaticũ· Hec Plinius· Hec clarius dicent᷑ in aliis comẽtariis/que de pri
ma ꝑte alpiũ ſunt: a liguſtico mari ad poeninũ montẽ: ubi Atrianus fluuius teſte
Ptolomeo fontes ꝓximos habet· Secũda uero ꝑs alpiũ: a poenino ad Tauriſinum
portendit᷑· Et ut ait/poeninus dictus eſt a trãſitu poenoꝝ ducis Hanibalis/ de quo
Iuuenalis in Satyra: Et mõtem fregit aceto· Fallunt᷑ igit᷑/q putãt poeninũ & apeni
nũ eſſe eadẽ/ut ſup Beroſum & in aliis exponet᷑ comentariis· Extendunt᷑ hii alpes
a fontibus Atrianis fere uſq; ad Ocram montẽ· Mõs Ocra iminet Venetiaꝝ orę a
Tridẽto ad fluuiũ Tylauentũ· Veꝝ q ſequunt᷑ alpes a Tilauẽto ad finẽ hiſtrię Ita
licę/Tauriſini dicunt᷑ Quidã eos/a foro Iulii/unde ceſar Iulius ab Italia in tranſal-
pinos trãſcendebat inchoare cõtennunt· ForoIuliũ nomen retinet/& uulgo corrup
to FriIuli dicit᷑: & oẽs alpes ꝑ quos uerſus Aquilegiã trãſibat lingua & ꝓlatiõe thu
ſca adhuc Zulię/uulgo uero corrupto Zelię dicunt᷑· Nã .rãm·z·i·cõi ꝓlatiõe ꝓfe
rebãt/ut zaſius·Iaſius: zulius & Iulius: ut in inſcriptõibus Etruſcis inuenim⁹· Qui
dã uero circa urbẽ Tauriſiũ/quã corrupte Triuiſium dicũt: exordiri alpes Tauriſi
noꝝ uolunt: de qbus Plinius in·iii·naturalis hiſtorię: ca·xix· Venetia inqt fluuius
Silis/ex montibus Tauriſanis· Ab hoc igit᷑ Venetia Silis fluuio: omnis forte circũ
ſinũ maris regio Venetia dicit᷑: aut uerius iuxta Beroſum/ a phetõtis poſtero Vẽto
ꝑ ſincopã/& abſq; ſincopa Veneto/tã regio q̃ fluuius nomẽ accepit· Vnde & Tyla
ut ait/ex poſteris phetontis fuit/ſicut & Vẽtus: a quo nõ dubiũ ẽ dici ꝑ ſincopã Ty
la uẽtus·i·tyla Venetus· Tã ergo ingentẽ uaſtãq; alpiũ lõgitudinẽ thuſci/coloniis

miſſis/ferme in prio Italię ortu/cū egena eēt habitatorꝫ:primi alpinorꝫ genitores te(nuerūt.

De Apenino.

ſ Equit̃ Sempronius poſt Alpes/de diuiſione corꝫ/qui ꝑ totā longitudinē Italiæ ab Alpibus dictis ad fretū Siculū Apeninū incolunt:his uerbis dicens.

a Peninus diuidit̃ in Lygures montanos: Apuanos: Umbros: Sabinos: Sabellos Etruſcos. Lygures dicti ſunt a Lygure Phetōtis filio qui omniū prim⁹: multis ſeculis ante Grecos ex Actica colonias in Italiaʒ tranſportauit: adiecitqʒ atqʒ miſcuit antiquiſſimis Italie populis: ab Oſtiis thyberinis uſqʒ Niceaʒ. Hinc ueteres omnē maritimā dixerūt Lyguriā. Itaqʒ ps Apenini a Nicea ad fontes Macre Lygures montanos alit: quib⁹ origo eſt a Genio et Lygure. A fontib⁹ uero Macre ad fontes thyberis Apeninū colūt Lygures Apuani: Etruſcis orti: cognomine ueterib⁹ gallis: ut. M. Antoni⁹ prodit. Portionē uero Apenini a fontib⁹ thyberis ad Nar: inhabitant Umbri: prima ueterum Gallorꝫ proles: ut Auguſtus ſcribit. Ab amne uero Nare uſqʒ ad fōtes Silaris: mōtes tenēt Sabini: quib⁹ Saga eſt origo. Nā Sangni gētilis

Ergo in ſeptē ptes diuidit Apenini longitudinē. Prima eſt Lygurū montanorꝫ a Nicia maritima ſupradicta/uſqꝫ ad Macrā:quorꝫ metropolis eſt Genua/a Iano Genio priſco Italiæ uel condita uel dicta Ianua & Genua:ut hic Sēpronius ſignificat: & fama eius ciuiū eſt. Cui argumēto eſt promontoriū eius /adhuc uocabulo Arameo dictū Carym Ianū/ideſt Vinea Iani/ & Latino uocabulo nō ꝓcul ſancta Maria uinearū. Quod uero quidam impiti originū dicūt/caryn Ianum dici calignanū ꝙ ibi calabāt ligna: ſimile eſt ꝙ mei ruſtici Viterbenſes dicūt. F. A. VL. ſacrū idcirco dictū ꝙ ibi Fabe ſerebant̃. Argumēto quoqꝫ eſt regio / & amnis Pheriton quā uulgo uocāt Pheritianā ideſt Phetonteā:ut in comētariis aliis explanabit̃ Amnē uero nūc bis amnē uocāt: de quo Plinius in. iii. naturalis hiſtorię c. vi. Flumen inquit porcifera: oppidum Genua fluuius Pheriton:Portus Delfini/ & reliqua. Lygurē uero fuiſſe filiū Phetōtis & in occidētalē ptem Italię aduectos cōſediſſe ſub Larthe Italię Tagete aruſpice Thuſco/& nouiſſimis anniſ Aralii regis Aſſyriorꝫ/q fuit quintus a Nyno:autor ē Beroſus. Q đ & Cato de originibus/ & hoc loco Sempronius ſignificāt/uetuſtiſſimā gentē Lygurꝫ aſſerentes: & ante oēm claſſem Grecorꝫ ue-

Sabi fuit. Hii paulo añ ruinaſ Troie diſciplinas Etruſcas didicere: ⁊ ius diuinũ ⁊ humanũ a Megale Turreno pceperũt.

Rurſum a fontib⁹ Silaris ad fõtes Volturreni ⁊ Sarni Sabelli proles Sabinoꝝ incolunt: quos Romani Samnites: Greci uero Saunites uocant. Portioné uero Apenini a fontibus Sarni uſq₃ ad magnã Greciã Thuſci tenuerũt: ⁊ reſiduã greci. Hactenus de diuiſióe Apennini ⁊ Alpiũ: et origine habitantium in eo.

niſſe in Italiam. Hos Barbatus Grecus Dioniſius Halicarnaſſeus emendare pergit in primo libro: dicens Catonem & Semproniũ ſimillima fabulis dicere de antiquitate Lygurũ ante aduentum Grecoꝝ: quia nõ dicũt quo tpe/aut q̃ de cauſa uenerint. Sed ut ait Plinius in.iii. naturalis hiſtorię ca.xvii. pudet ratõnem Italię mutuari a Grecis. Qui eni de domeſtica ſua origie ſibi mutuo contradicũt: male de aliena & remota diiudicare poſſunt. Neq₃ opus eſt de originibus urbiũ/tẽpora & fortunas aſſignare: quia hęc ad hiſtoriam ptinent/ quam illi precognitã a lectoribus preſuponunt. Dicunť aũt montani lygures: quia montibus herent: & colunt: uſq₃ ad fontes Macre amnis: ubi urbs Apua eſt/a qua Apuani. Amnis Macra retinet nomen/ſed urbs nunc Pontremulus dicitur olim Apua. Sunt ergo Apuani montani Lygures Carrarii: a Cariara ideſt urbe Luna dicti. Item Caferoniani a luco Feronię nunc Petra Sancta & corrupte Carfeniani uſq₃ Peſciam. Inde Stellatini a fluuio Stella p montana Piſtorie uſq₃ Pheſulas: Ab inde uſq₃ fontes Thyberis ſunt montani Cluſentini/quos corrupte Caſentinos uocant. Hec eſt igitur ſecunda pars Apenini ad inferum mare: quam inhabitant Lygures Apuani originis Etruſce mõtani/quibus Pheton Lygures cõmiſcuit/ut ait Sempronius. Eoſdem Liuius etiã Apuanos Lygures nominat/precipue a quibus eſt tranſitus in Galliã Ciſalpinam/nunc Longhobardiam. Qđ uero ait/Lygures Phetontem cõmiſcuiſſe antiquiſſimis Etruſcis maritimis/ & ob id ab oſtiis Thyberinis ad Nyceam uſq₃ Lygures maritimos a ueterib⁹ dictos fuiſſe: duo ſunt pro Sempronio arguméta in Etruſco litore. Primum eſt portus Lygurnus/Lyguris eximiũ monumentũ. Neq₃ Lydurnus ſcribendũ eſt/ut quidam libroꝝ corruptores magisq̃ emendatores impreſſerũt: quia Lyburnus portus eſt Lyburnoꝝ inter Hiſtriam Italicam/& Illiricũ. Alterum argumentũ eſt lapides ingẽteſq₃ moles complutę de celo in pugna Herculis Egiptii/in eius auxiliũ/contra Gygantes Italię: quos ad hec tempora uocamus Lamonem a Lamone/qui eius Herculis erat filius: ut Diodorus Siculus autor eſt in.v.li. Sunt autem hi complutę ingẽtium ſaxorum moles inter Grauiſcas & Coſas nunc Aſidonias. Omnes aũt hiſtorici tam Greci q̃ Latini/aſſerunt eam pugnã geſtam fuiſſe in Lyguria: & nuſq̃ alibi reperimus complutũ Lamone/ut ſimul cũ fama/& hiſtoria/nomẽ cõprobat/q̃ circa

dictam regionem Etrurie maritimam·Quare ueꝝ eſt quod Sempronius ait a Ve/
teribus Oram maritimã ab oſtiis Thyberis uſq; Nyceam/totam fuiſſe appellatam
Lyguriã:Plinium aũt falſo poſuiſſe hos lapides in ꝓuincia Narbonenſi: quãdo in
iii·li·naturalis hiſtorię·ca·v· dicit in Maſſilienſi campi lapidei/ Herculis preliorũ
memoria· Nullus enim unq̃ hiſtoricoꝝ ponit eam memoriam in Gallia Bracata/
ſed in Lyguria Italię·Quod uero dicit montanos/Etrurię/Apuanos/ab Etruſcis or/
tos Gallis cognomine:ut M·Antonius aſſerit:etiam Vmbros ab eiſdem Gallis ue/
teribus genitos aſſerit:ut Solinus refert & Beroſus indicat/ & nos in equiuocis Xe/
nophontis/utcunq; tetigimus·Hec de ſecunda parte Apenini Etruriam attingens
atq; illi iminente·De tertia parte/quã Vmbri inhabitant a fontibus Thyberis uſq;
Nar amnem patet littera·Quod uero ait Auguſtus/his Vmbris eſſe originem pri/
mam a ueteribus Gallis/eo pacto intelligendus eſt Auguſtus/ quo & M·Antonius
de Gallis Ianigenis·Vnde & partem Vmbrię ꝓximam Etrurię/ Ptolomeus & Geo
graphi uocant Veilombriam ideſt a Veis ueteribus ortam Vmbriã:quia Vei Etru
ſci ſunt/ut ait Plutarchus in uita Romuli:a quibus & Veientes Eniani ſiue Eneta/
ni/& prima proles Vmbrię/Veilumbri ſunt:ut in aliis comentariis ſuper fragmen/
ta Catonis & Antonini Pii uidebimus·Porro quartam partem Apenini colunt Sa
bini/a Nare Nequino amne/qui circa Hortem Etruſcum oppidum in Thyberim
mergitur:uſq; ad fontes Silaris:quibus/ ut ait Saga origo eſt·Grecia uero mendax
in hiſtoria/audet Sabinis dare Grecam originem/ & a uerbo greco Seuome nomi/
natus:ut in·iii·libro naturalis hiſtorię ca·xiii·ſignificat Plinius·Audet quoq; apto
mendacio dicere ius diuinum & humanũ didiciſſe a Pictagora/ puero adhuc Nu/
ma Pompilio/qui poſt Romulum fuit rex Romanorum· Sed quia tempora cõtra
dicunt/ut in·ii·lib·Dioniſius etiam in primo ab urbe condita Liuius mendacium
detegentes coarguunt:idcirco ab Etruſcis habuere/uti tetram illam & ſeueram ui/
tę inſtitutionem:ita & ius diuinũ & humanũ atq; alias diſciplinas:ut hic Sempro/
nius/inſigni uiro Thuſco Magale autore utitur:& alii conſentiunt: quos Solinus
in principio collectaneoꝝ colligẽs: ut inquit Celius tradit:cum Caccus a Tarcone
Turreno rege ad quem legatus uenerat miſſus/ Marſię campanię regis:ſocio Me/
gale Phrygię cuſtodie foret datus:fruſtratus uincula/ unde uenerat rediit:atq; am
plioribus preſidiis occupato circa Vulturnum & campaniam regno: dum tractat
etiam/ea quæ conceſſerãt in Archadũ Iura:duce Hercule qui tunc forte aderat op/
preſſus eſt·Megalem Sabini receperunt:diſciplinam augurandi ante ab eo docti·
In quibus Solini uerbis:multa archana uetuſtatis pendent·Primo imperii Thuſ/
corum auctoritas:que tanta erat:ut etiam legatos regum Italię/ utpote Marſię re/
guli Samnitum/ quibus Vulturnus eſt fluuius & ager in remota campania/ lega/
tum Caccum in uincla coniicere non timuerit·Secundum eſt antiquitas temporis
quo patet ſub Euandro/Cacco/& Alceo Hercule diu ante excidium Troie floruiſſe
Thuſcorum opes Vnde & Seruius in·ii·Georgicorum·ibi Sic fortis Etruria creuit
cõſtat inq̄t Thuſcos impaſſe toti Italiæ uſq; ad fretũ ſiculũ·Tertiũ eſt/ꝙ hic Tar/
con Larthes Etrurię fuit ſecũdus/& p̄deceſſor Larthis Thyberini pr̄is Ocni cõdito
ris Mãtuę:ut in ſupplemẽto Beroſi Manethon indicat·Quartũ:ꝙ Hercules cũ Ar

gonautis uenit in litus Etruſcũ iuxta Turrenã/a cui⁹ duce Thelamone/Thelamon portus nomẽ retinet: ut auctor eſt Diodor⁹ in·v·libro· Ergo & uicinus huic portus Herculis ab Alceo cognoĩat̃·Quintũ ꝙ Argonautę uiſitaturi Euandrũ/iter tenuere/per Volturrenã a portu Herculis uel Thelamonis·Multa ſunt argumẽto·Primũ qa mos Argonautarũ erat:uiſere urbes regias ad iactantiã uirtutis ſuæ: ut auctores ꝓdũt· Secũdo:qa in Cyminia ꝓxima Volturrenę ſilua:lacum Cyminiũ in oſtentatoinẽ uirtutis effecerũt/& ex fano Volturnę adoleſcentulã Faulã pro premio uirtutis obtinuerũt ut ait Verrius· Nam circũ fanũ qđ ſacris litteris dicimus F·A·V·L· oẽs habitantes Faules erant cognomĩne: a quib⁹ kata Faules Paleologi cũ Beliſario & Narſete reuerſi ſunt contra Gothos·Neq; fabula eſt de lacu cyminio:ut Seruius putat ſup illud Eneidos/ & cymini cũ monte lacum· Nam ibi immenſitas aquarũ ſubterranea eſt:& infixa terrę nõ poterant extrahi: ut Plinius notat in ſecũdo naturalis hiſtorię:capitulo·xcviii·Sed de his hacten⁹· Similiter ipſis Sabinis Caſpia & Saga eſt origo nõ Greca: ut in·v·antiquitatũ Beroſus aſſerit dicens/ Sabatiũ Sagã patrem Sabi/& Saturnum Caſpium/fugatũ armis Iouis Beli ĩmo Nyni:qui & Iupiter fuit Aſſyriis ut Xenophon docuit: ueniſſe ad Ianum:& Comi hoſpitio receptum & in ſocietatem regni admiſſum/docuiſſe Aborigines:inde filiũ Sabum prefeciſſe populis tranſtyberim Thuſcię:ipſum uero impaſſe in Latio & ĩ parte Thuſcię quę ab eo Sabatia dicit̃:ut uocat Strabo in·v·libro/& a cognomine Saga ut Etruſci/& Sagninaia/ut Sabini ꝓferunt·Vnde Sagi Thuſci egeſſerunt ſeptem maria:ut Plinius memorat capi·xvii·in·iii·naturalis hiſtoriæ·Et item adhuc eſt ibi Sabatia circa Cęre/amnis Sagninaia·Et oppidum Sabi quẽ nunc ſanctum Sabum a patre & filio uocitant: Quẽ enim Aramei & Etruſci Sagam dicũt:eundem Sabini uocãt Sagni/ & Romani Sanctum ideſt ſacerdotem expiatorem & purum· Tribus autẽ cognominibus dictus eſt pater Sabi·Primo a patria & ſacerdotio Saga/ſiue ſangni ſiue Sanctus· A participato regno cum Iano ſemipater: & a Iani cognomine Cana Fides/Fidius/aut a religione/ut aliis placet·Quę tria Ouidius in Faſtis ita collegit· Querebã nonas/ſancto Fidio ne referrẽ: An tibi Semipater:tum mihi ſanctus ait· Cuicũq; ex his dederis:ego munus habebo: Nomina terna fero:ſic uoluere cures· Curis oppidum eſt in Sabinis Nũma ciue & Romanorum rege inclytum: a dicto Saturno extructum aut a Sabo eius filio·Duo enim oppida ĩ ſabinis antiqua ſunt: Curis quidem a paterno genere:quia ſangni ſiue ſanctus fuit filius Curis Sagę: ut Beroſus in ſecũdo antiquitũ aſſerit/ Caſperulam uero oppidũ a Bactrianis Caſpiis/ quibus rex erat & pontifex: teſte Beroſo:nomen habere uoluit· Cui ueraciſſimę aſſertioni latina hiſtoria congruit: quã ſequutus Sillius Italicus in octauo libro his uerbis explanat· Hinc Amiterna cohors/ & Bactris nomina ducens Caſperula: Et ſubdit/Et leti pars ſanctũ uoce canebãt/ Auctorem gentis:pars laudes ore ferebant Sabe tuas:qui de patruo cognomine primus/Dixiſti populos/magna ditione ſabinos·Quid clarius? Sabus inquit denominauit ſabinos a ſe quidem:ſed patrio cognomine : quia a Sabatio ideſt Saturno patre Sabus dicitur : qui Sabatius fuit auctor gentis / cognominatus Saga · Bactria & Caſpia lingua / a qua Caſperula : &

Sangni a Sabinis/& Sanctus a Romanis• Ergo ut obſcurator antiquitatum ſcribit Greculus exuriens: nõ fuit origo Sabinis Grecia gente uel diſciplina• Hec de quarta parte montis Apenini• Sequitur hanc/quinta pars a fontibus Silaris ad fontes Vulturni & Sarni quam habitant Sabelli• Q đ uero hii ſint prima proles Sabinorum deriuatio nominis indicat• Cognominati uero ſunt a Samnio metropoli nunc deleta/Samnites ſicut Etruſci ab Etruria metropoli eorum/quę & fanum Volturnæ: de qua Plinius in•iii•naturalis hiſtorię dicit/ꝙ Volturreni qui ſunt cognomine Etruſci ſunt in eadẽ parte qua & Volſinienſes• Nunc prouincia dicit᷑ ducatus Beneuentanus a Lõgobardis/ ſicut quę nũc prouincia patrimonii tunc a Lõgobardis ducatus Etrurię: & Veilumbria Ducatus Spoletanus: ut patet a Paulo Diacono in hiſtoria Longbarda• Sabelli ergo dicuntur ab origine gentis Sabinę• Samnites uero a priſca metropoli: & Saunitę Greca prolatione: ut ſignificat Plinius in•iii•naturalis hiſtorię: ca•xiii• Vulturnus eſt fluuius• Aduerte ſcđm Varronẽ in primo de lingua latina de uocabulo Thyberis/ꝙ Volturnus deus thyberis eſt quem Etruria dicit eſſe ſuum: & Roma ſuũ: & Volturnus eſt fluuius: oppidum & urbs• Et dicit Volturnus ut eſt fluuius ortus in Samnio/nõ ſpectat ad linguam latinã/ſed Sabellã/quia Volturnus intelligitur lingua Aramea quę eſt Saga/amnis diuiſor: ut ait Samuel Talmudiſta• Nam hic amnis diuidit montanos ſimul & campeſtres Sabellos ab Etruſcis/ut patet tam in Ptolomeo q̃ hic in Sempronio & Plinio• Nam quo ad montem ſequit᷑ portio montis ſexta a fontibus Volturni & Sarni quã inhabitauerunt Thuſci uſq; ad magnam Greciam• Septimam enim partem tenuerũt Greci mixti Italis Auſonibus: ut in aliis comentariis uidebimus• Ceterum Volturnus ut pertinet ad linguam Romanam ſignificat coloniam Romanorum/& oppidum Romanorum ſecus mare non procul thyberi: & ita Roma dicit Volturnum thyberinũ deum• Vt uero pertinet ad linguam Etruſcam/ſignificat uentum aut campeſtrẽ: ut idem Talmudiſta expoſuit• Et ita Liuius in quarto ab urbe condita dicit Capuam oppidum Etruſcorum dictum Volturnum: ideſt campeſtrem• Vt uero eſt caput extra Latiũ/ iam nõ ſpectat ad linguam latinam/ ſed Etruſcam cuius eſt caput Volturnus deus thyberinus• Nõ enim Vulturnus ſed Volturnus ſcribitur: neq; eſt nomen primitiuum & ſimplex ut Vulturnus: ſed compoſitum a Vol quod eſt priſcum uel eternum ut Talmudiſtę dicunt: & Turrena ſiue per ſincopam Turna• Hinc Volturrena ſine ſincopa uel per ſincopam Volturna/ ut eſt caput imperii extra Latium: eſt originis Etruſcę/& ſignificat priſcam & antiquiſſimam Turrenam ideſt turritam metropolim: ut ſuper Myrſilum uidimus• Et ita Volturnus eſt deus thyberinus Etrurię: dictus a capite imperii extra Latium urbe Volturna: ſicut & ip̃e thyberis/dicit᷑ amnis Thuſcus a Thuſcia extra Latiũ/& non latinus: licet de nomine thyberis ſit anceps hiſtoria: dicat᷑ ne a latino Tiberino rege: an a Thyberino Thuſco: ut ſignificat Varro in eodem primo libro de lingua latina• Sequitur Sempronius•

De Diuiſione planę Italię•

p Oſtq̃ Sempronius deſcripſit Alpes Italiæ/ & Apeninum montem: & ea ſecuit in duodecim partes: Alpes quidem in tres/& Apenninum in ſeptem: nunc ad

ſubiacentem alpibus & Apenino campeſtrem Italiam ſtilum uertit dicens.

c Iſapeninã Italiã flumi/
na diuidũt: ⁊ ididez tranſ
apeninã. Padus amnis: Gal/
liã Ciſalpinaz primo diſcreuit.
Ciſapadanam omnẽ: miſſis co/
loniis tenuere Thuſci. Doria
Thuſcorum prima familia in/
coluit prĩcipio ab Aſca colonia
uſqz Parmam: a qua ⁊ fluuius
Doria: et regio priꝰ Doria nũc
Emilia. A Parma item ad Bo/
noniam Bianora a duce: nunc
Aurelia. Flaminia itez a Bono
nia ad Rubiconem amnem: an
tea Felſina a principe Etrurie:
miſſis coloniis Lamonibꝰ a Ru
bicone ad Anconam: Senonuz
Gallia Togata dicitur: ab his
qui duce Arunte primi in Ita/
liam tranſcenderunt Alpes: a
quibus ſenſim pulſi Etruſci: a
Ciſpadana ⁊ trãſpadana regio
ne: que nunc Gallia nomen ha
bet. Et quidem omnez tranſpa
danam regionem Thuſcorum
prolem fuiſſe inter omnes au/
ctores conuenit: manentqz ue/
ſtigia urbs Mantua: Lacus E/
truſca origine dictus Larius qꝛ
a patricibꝰ Volturrenis omnia

Igitur Semproniꝰ nõ diuidit Ita/
liã per regiones ut. M. Antoniꝰ:
& Auguſtus & Plinius: ſed ut ue
teres atqꝫ Ptolomeus: p̱ origines
fluuiorũ diuidit Alpes atqꝫ Ape/
ninũ ut patuit: & per flumina ea
dem a fontibus fluentia per cam
peſtria uſqꝫ mare/diuidit Ciſape/
ninam & tranſapeninã Italiam.
Et incipit a tranſapenina quę in
cipit ab Alpibus/quę habet plu/
ra nomina. Principio Eridana di
cta eſt/a cognomine Phetõtis/in
iii. naturalis hiſtorię Plinius ſcri
bit: uł ut ueracius ait Beroſus in
v. antiquitatũ: dicta eſt Pheton/
tea primũ/inde Eridana ab eius
poſtero: ut etiam uidet̃ ſignifica
re Martialis libro Epigrãmatũ.
x. Et Phetontei / qui petis Arua
Padi. Ergo tam regio q̃ fluuius
antea Phetonteus poſtea. Erida/
nus dicta ſunt. Orit̃ e Veſuuio
monte ꝓximo mari infero/& la/
bit̃ ad mare ſuperꝫ ut cernimus:
que res occaſionem dedit Grecis
dicendi Eridanũ eſſe fluuium in
ferorꝫ & ſcaturire ad ſuperos. Q đ
& Virgilius in. vi. Eneidos tan/
git ubi dicit. Inter odoratũ lauri
nemus/ unde ſuperne/ plurimus
Eridanus per ſiluã uoluitur an/
nis. Padus uero dictus eſt ut Me
trodorus Sceptius tradit/a picea
arbore/ que Gallice Padus dici/
tur. A Lyguribus uero dicit̃ Bo/
digum uocari: qꝛ ſignificet fun/
do carentem: ut ait Plinius in ter
tio naturalis hiſtorię capitu. xvii

ea loca principio poſſeſſa fue-
runt uſqꝫ Veronã. Hinc circa
Larium lacum a principib⁹ di-
cta uallis Volturrena et Vero-
na: a uera Thuſcoꝝ familia: ⁊
ab Atria eorundem colonia: flu
uius Verone argumẽta ſeruan
ti. Nam uſqꝫ Atrianum fluuiũ
qui limes eſt Volturrenoꝝ et
Venetiarum: tenuere Etruſci:
et Venetias principio quidem
Phetontei: poſtea Troiani eiſ-
dẽ mixti coluerũt. Hec de trãſ-
apenina Italia ⁊ apenino mon
te: inter auctores conueniũt.

Cui argumento eſt oppidũ iux-
ta/ uetuſto nomine Bodimagum
ubi precipua altitudo incipit. Et
forte Etruſcum eſt uetuſtum no-
men: qui ubi amnis profunditas
eſt/ ad hec tempora Bodagonem
uocamus. Nam Etruſci non Ly-
gures patriam Phetonteã & Eri-
danam tenuere / quibus pulſis a
Gallis qui cum Arunte Cluſino
uenerũt in Italiam ducentis fer-
me annis ante Romam ab eis in
cenſam: ut narrat Liuius in quĩ-
to ab urbe condita: tertio cogno-
mine a uictoribus dicta eſt Gal-
lica Ciſalpina: quia cis Alpes eſt
Nam Galliam trãſalpinam cõ-
muni nomine dicimus Franciã.
Quarto uariauit nomen ſub Lõ-
ghobardis/qui Germani ſunt: ut
patet in deſcriptiõe Ptolomei/&
ab eis diu poſſeſſa uictoribus/uſq; ad hec tempora dicitur uulgo Lomgbardia: & ſi
ne. g. Lombardia. Q đ uero ait Sempronius omnem hanc magnam portionẽ tranſ
apeninam diuidi a Pado: & dici Gallia Ciſpadana & tranſpadana: utiq; Plinius &
plures Geographorũ iddem dicunt: uti eſt illud Plinii. Mantua tranſpadana urbs
Etruſcorum reliqua. Q đ uero ait eam Thuſcos inhabitaſſe: etiam Liuius & alii cõ-
ſentiunt: ut in ſuperioribus expoſuimus. Sed hoc loci Sempronius utitur ualidiſſi-
mo argumẽto hiſtorico: qđ a uetuſtis nominibus/locis extantibus ſumitur: Itaq; ea
nomina exponamus/quia cetera clara ſunt in Ptolomeo/& Geographis. In tranſpa
dana regione ſunt lacus Larius/ideſt maior. uel princeps/ p interpretationẽ dictus.
Vnde adhuc amnes maiores Etruſci multis in locis uocam⁹ Larones. Et in inſcrip-
tione Cornuetana/lr̃is Etruſcis inſcripta dicit᷑/ꝙ Laro Veiuzans coloniis miſſis/cy
belizauit urbẽ tribus ſacris lr̃is. N. B. E. Et certe lacus nõ dicit᷑ Larius Etruſca lin-
gua/ideſt maior & princeps latina/a maioritate quãtitatis ſed nobilitatis qa ibi Vol
turreni/a quibus ibi dicta adhuc uallis Volturrena: ſubſederũt. Atrianus quoq; flu
uius a Thuſcoꝝ colonia eſt/ ut ſupra expoſuim⁹. Verona uero/ut ait/ a familia uera
Thuſca cõdita eſt: ex qua familia fuerũt impatores Antoninus & Comodus: ut au
ctor eſt Helius Spartianus in uita eorum. Falſum ergo dicit Plinius in tranſpada-
na Gallia/ſolam Mantuã eſſe reliquã Etruſcorum. Rurſumq; falſo in Venetiis po-
nitur a quibuſdam Verona: cum ipſe amnis Atrianus ſecernat Volturrenos Gal-
liç: a Venetiis/ſtirpe priſca Phetontea inde mixta Troianę proli ut omnes conſen-
tiunt. Ceterum exponenda remanent quedam/ quę dicit de Ciſpadana Gallia quã

diuidit in Emiliam/Aureliam & Flaminiã• Emilia ut ait antea dicebatur Doria/ &
fluuius eius Doria: qui teſte Ptolomeo in Alpibus uicinis Aſtę colonię oritur/& ſu
pra Dertonam in Padũ mergitur•Incipit ergo ab Alpibus Lygurũ montanoꝝ uſqꝫ
Parmam• Et hoc congruit qđ in uita beati Ambroſii legimus/ ꝙ miſſus eſt ab urbe
Roma iuuenis ad regendũ Lyguriam & Emiliam•Nõ tamen Mediolanum eſt in
Emilia:ſed in Lario Volturreno tranſpadani:quod inſubres Galli/poſitis ab impio
Etruſcis tenuerũt/& ab his inſubria nunc eſt:pars olim Larię Volturrenę•Porro in
Emilia ſuntAſca colonia:Dertona:& Placentia•Item a Parma inquit uſqꝫ Bononiã
nũc Aurelia/ſed antea Bianora dicebať/uidelicet ab Ocno Etruſco Larthe quẽ etiã
Bianorũ Virgilius uocat•Ergo a uictore illius partis/& duce coloniarũ Bianora re⁄
gio dicta:a qua nũc exiſtimo nomẽ accepiſſe Bianorũ oppidulũ ad radices Apeni⁄
ni/quo e Florẽtia imus Bononiã• Porro Parmã exiſtimo conditã a Bianoro ſicut &
Mantuã:quia uocabulũ Etruſcũ & ſincopatũ eſt Parma quaſi Paraman•Sicut enĩ
Mantuã a nomine matris in tranſpadana regione metropolim ſtatuit:ita in Biano
ra metropilim paraman cõſtituit/dictã a principatu coloniaꝝ• Para enim Aramee
a:par/quod eſt haſta uel principatus/& Sara Hebraice/ principiſſa uel princeps di⁄
citur latine: ut noſter Samuel Talmudiſta dicebat•Et ut ſequebať/aſſerebat apud
Arameos Man & Mon dici/quod apud egyptios Myn/& qđ apud Hebreos Maon
ideſt habitatio/municipiũ/& colonia:ut etiã exponit Hieronymus• Qđ uero addi
tur ad para deſinit principatũ : ut paraz & parazim ideſt principiſſa conſularis/&
princeps conſularis•Nam zi/& zu/a conſultatione deriuationẽ dicebat habere/cõ⁄
ſentiente etiã beato Hieronymo in libro de interp̃tationibꝰ•Paraz autẽ & parazim
Aramei & Hebrei appellant: quos poſtea Greci & latini Perſas & perſidem uocãt:
ut aiũt a Perſeo•Qđ uero ſubdit Talmudiſta/quicquid addiť ad para/deſinit prin
cipatum/ut paraz:principatus cõſularis dicitur: utiqꝫ hec ex multis uetuſſimis no
minibus inuenio:parazolum: para Tuſſa:parama & per ſincopam parma/ ſicut &
Volturrena per ſincopam profertur Volturna•Eſt autem parazolum regio Voltur
nę/ubi eſt Stic Kity Arim:ut intelligas quantę antiquitatis ſint nomina• Eſt autẽ
nomen compoſitum ex paraz/ & ol/ſiue Vol/quod priſcum uel eternum/ tam apud
Arameos q̃ Hebreos ſignificat•Hic Volturna ſiue Volturrena antiquiſſimã Turre/
nam ſignificat:& ei herens regio/Parazolum/principatus conſularis priſcus & an⁄
tiquiſſimus eſt:quia ad fanum Volturnę indicebatur generale concilium/omnibus
conſulibus ſiue Lucumonibus &•xii•populis Etrurię:ut tam fama cui ſtandum eſt
q̃ Liuius ſignificat in pluribus locis ab urbe condita• Quod uero ibi & kytei tumu
li/& Stic kity Arym : ideſt kitym Itali Atlantis ſoceri Coriti / permanens exaltatio
cum nomine perſeuerent:in aliis comentariis comprobatur•Nunc ſatis eſt parazo
lum eſſe Volturnę Epithetum/loco inditum ab ipſa re:& e regione eius eſſe partem
Tetrapolis para Tuſſam/ ideſt principem Tuſcam• Et ita haud dubie in Bianora
Ciſpadana olim Etruſcorum colonia/Parmam eſſe uocabulum Etruſcum:& inter⁄
pretari/principum municipium/uel principem coloniarum & populorum ſupple/
in Bianora ſolum prouincia : quę poſtea ut inſinuat Sempronius a Romanis ui⁄
ctoribus dicta fuit Aurelia:ut exiſtimo a dũce• Sequiť ultima ps originis Etruſcę/

Flaminia uulgo Romaniola: quę ut ait Sempronius/ſub Thuſcis dicebatur Felſina/ a duce Thuſco/& Larthe Felſino/qui teſte ipſo nomine condidit Bononiã: id ſignificante Plinio in·iii·naturalis hiſtoriæ:ca·xvi·Bononia inquit ante Felſina uocita: cũ princeps eſſet Etrurię/ſcilicet metropolis Etruſcorũ in Felſina ſiue Flaminia tantum/ſicut & Parma in Bianora: & Mantua in Mintiana: & Mediolanum in Laria Volturrena:& eiuſcemodi·Durat huius regiõis longitudo a Bononia uſq; poſt Ariminũ in Rubicone fluento/in quã cum Etruſcis etiã Lamones colonias miſit/ ideſt Etruſcas maritimas/ob uicinũ mare Atriaticũ· Lamones enim ut ſupra diximus ſunt Etruſci maritimi Herculei·Cui dicto Sempronii/argumentũ facit/in Flaminia uallis adhuc dicta Lamone/ſiue uallis Lamone/& uiri apti ut olim Turreni ad pyratticam:ut ferunt/quos ꝑcontatus ſum de eiuſcemodi habitatoribus·

De tranſalpina Italia·

i Am expoſuit Sempronius de Italię Alpibus de Apenino: de tranſapenina Italia/ꝓcipue Gallicana:nunc reuertit̃ ad ciſapeninã ad inferum mare ꝑcurrens/ quęcunq; regiones Apenino inferius ſubiacent uſq; ad urbem Romã·Ex quo patet ꝙ intẽtio Sempronii eſt ad Latiũ feſtinare: & quo omine Roma tam ualidas opes Etruſcorũ & Gallorũ/Vmbrorũ/Samnitũ & Grecorũ ſenſim fregerit oſtendere·Itaq; (hec dicit·

Ciſapenina uero ad inferũ mare: ueteres ita partiti ſũt ꝑ amnes. A Nicea enim ad Macraꝫ tenẽt Lygures montani: origine phetontei. A Macra item ad Arnũ ⁊ portum Lyguruuꝫ: incolunt Etruſci: cognoĩe Lygures Apuani: quos ſequunt̃ Lygures Etruſci Populonii: a Lygurno portu ad caput Etrurie: a quo ad thyberim ſunt Etruſci Lygures Turreni in quibus ſunt campi cõpluti lapiduꝫ: clari pugna Herculis: adhuc Lamones dicti: ab ipſiꝰ Herculis filio Lamõe. Pari forma ab ultima Italia in Thyberim Romamqꝫ ꝑcurrendo: a Velia ad

Dicit ueteres diuiſiſſe Ciſapẽninã Italiã ꝑ amnes Macrã/ Arnũ: & alios: quia ipſe non ex toto ſequit̃ Auguſtum/Pliniũ & alios/ qui per regiones diuiſerũt Italiã Et primo excurrit Maritimã inferi maris / a Nicea uſq; Oſtiam Thyberinã dicens/ ea quę ferme ſupra expoſita ſunt· Nam a Nicea uſq; ad Macrã ſunt montani Lygures origine Phetontei· Deinde a Macra uſq; Oſtiam ſunt Lygures origine magis Etruſca q̃ Phetontea·Et ab oſtiis Macræ uſq; Lygurnũ portum/ dicuntur Apuani ſicut & Montani·A Lygurno uero portu ad caput Etrurię dicunt̃ Populonii/a metropoli maritima/ut ſupra expoſuimus· Eſt enim Populonia idẽ qđ puppium Philarcha/quia quam popim Etruſci:eandẽ puppim dixere latini·Caput uero Etrurię uulgus & nautæ remoto ſecundo·r·

**Silarũ fluuiũ Lucani a Sam-
nitũ duce Lucio oꝛti:tenẽt. Ab
eo ad Sarnũ amnẽ: Picentini
habẽt. A ſarno uero ad Voltur
nũ fluuiũ incoluerunt Cumani
quos ab agro null' uiribꝰ Etruſ
ci q̃zuis toti Italie ĩpitarẽt po-
tuerunt dimouere: aut in pote-
ſtatẽ redigere. A Vulturno am
ne ad Silarim: Etruſcoꝝ uetu-
ſtiſſimus ager fuit: ĩ quo pꝛius
Oſcam dictaꝫ: poſtea Capuam
condiderunt.**

proferunt caput Etruie: ſicut Ele
ctraiam regionem & fontem/pro
ferũt Electaiam fontanam: & id
genus multa dicũt remota.r.Ab
hoc capite ad oſtiam ſunt Etruſci
Turreni/Lygures/ in quibꝰ ſunt
campi lamoneſq; compluti a Io-
ue lapides in auxilium Herculis
ut hic Sempronius dicit: & nos
ſupra expoſuimus. Deinde a Ve-
lia incipiens que in fine eſt Italię
& circa principium magne Gre-
cie uſq; in Thyberim contrario
itinere pergit: qa ut diximus ad
Latium Romãq; feſtinat. Et de
magna quidem Grecia tacet: qa
in principio eam tetigit: Nunc a
Velia incipit/ finitima Magne
Grecię/ueniendo uerſus Romam ut patet in Ptolomeo/de qua uirgilius/Portus re
quire uelinos. Sane pro emendatiõe exemplaris corrupti & intelligentia littere ſci
endum eſt ꝙ in exemplari inuenitur Silaris pro Lyris fluuio a quo finem habet la
tium. Nam ut patet in Ptolomeo: ab urbe Roma ad Lyrim finit Latium/quod Cã
paniam Romanam dicimus A lyri uero uſq; ad Vulturnum eſt Campania Capua
na/quã incoluer̃ Etruſci miſſis eo coloniis ab Oſco: Etrurię Larthę cui inſigne erat
ſerpens: ut Beroſus aſſerit: a quo Capua Oſca dicta eſt & ad mare ante cõditam Ca
puam/ Taracinẽſes & eius populi dicti Voloſci/ſiue per ſincopam Volſci/ideſt an-
tiquiſſimi Oſci. Inde Capua dicta eſt ab augurio Capis ideſt Falconis auis/Poſtea
ab ampliatore duce Troiano/ut ait Seruius ſuper Eneida. Vulturnum quoq; dicta
eſt Capua/uel a Vulturno Fluuio iuxta ipſam fluente uel quia campeſtris/ ut Liui
us & quidam exiſtimant. Nam lingua Oſca tũcq; Etruſca: Vulturnus campeſtris
dicitur. Igitur Etruſci tenerunt totam regionẽ hanc a Lyri fluuio in fine Latii uſq;
Capuam/& illi proximum amnem Vulturnum. Sequit̃ regio Cumana a Vultur-
no & Capua uſq; Surentum: regio utiq; illuſtris Sybilla/ & Enee deſcenſu ad infe-
ros/in qua ſunt Lyternum: Cume: portus Miſenus: Baię: Puteolis: Neapolis. Sequi
tur hanc altera Etruſcorum regio Picentina a Sarno ad Lucanos nunc Silarim:
de qua/Plinius in.iii.naturalis hiſtorię ca.vi.a Surẽto inquit uſq; ad Silarem am-
nem: triginta milia paſſuum ager Picentinus fuit Thuſcorum: templo Iunonis Ar
giæ ab Iaſone condito inſignis. Ex quo patet ꝙ Cumea regio erat obſeſſa ab Etruſ-
cis Capuanis a tergo/& ab Etruſcis Picentinis a frõte ac mare Ionicum: quia etiam
totam partem ſextam Apenini/Picentinis herentem/habitabãt: ut ex ſuperioribus
patet. Et cum tam potentes eſſent Etruſci/& toti Italię dominarentur: nunq̃ Cuma
nam regionem potuerũt habere: ut hic Sempronius ſcribit. Cui etiam aſtipulatur

Dioniſius Halicarnaſſeus/qui in.vii.libro ſcribit:anno quarto Olympiadis ſexage
ſimę quartę/dictos Etruſcos qui uerſus Ionium habitabant/adiunctis Vmbris &
Barbaris ad quincenta milia peditum/& duo de uiginti milia equitum/cum ſubdi
ctione uellent ponere Cumas: diuino miraculo territos ac fuſos fuiſſe. Ex quo pa/
tet quoſdam autores male interpretari Tibullum in Elegia dicentem his uerſibus
Nos tenet Etruſcis/manat que fontibus unda: Vnda ſub eſtiuum non adeunda
canem. Nunc autem ſacris Caiarum maxima Lymphis. Cum ſe purpureo uere
remittit humus. Et in fine Elegiæ qui principio correſpondet dicit. Atq; mihi
Thuſcę:celebrantur numina Lymphę. Et facilis lenta/pellitur unda manu.
Nam ubi Caia aqua/eſt in Volturrena/in eius Thermis:qui emendare uoluit im/
preſſiones/corrupit ſcribens Baias/ cum tamen Baię neq; a montibus Etruſcis cog/
nomine Volturrenis teſte Plinio/manet:neq; unq̃ Cumana regio fuerit:ab Etruſcis
poſſeſſa:neq; potuerint dici Etruſcę aque omnes quę ſub Etruſcis ſunt/niſi in Etru/
ria:ſed Etruſcorum : qa nõ ubi Etruſci ibi Etruria. ſed ubi Etruria ibi Etruſci:quia
non Etruria ab Etruſcis/ſed Etruſci a prima eorum habitatione dicta Etruria nom̃
habent:ut autor eſt Dioniſius in primo libro.

ſAtis igitur conſtat Gaias Etruſcas Thermas ſalubritate ſui precellere alias:ut
in.v.libro Strabo aſſerit:de quibus etiam Martialis Niſi Etruſcis lotus fueris
aquis: morieris Oppiane. Sed de Latio & Roma uerba iam facienda/ ſic monet
(Sempronius.

A Lyri aũt uſqꝫ thyberim Sa
turnus cũ pꝛiſcis Aboꝛiginibꝰ
fuit oꝛigo:ab Vmbꝛis ⁊ Came/
ſenis editis: ubi eſt mons Capi
tolinus: aureo ſeclo a Saturno
habitatus:ubi ⁊ nũc aurea Ro/
ma terraꝝ caput. Quã ob rem
parum conſiderate quidaꝫ ſcri
bunt: Romam poſtremis ac no
uis ſeculis a Romulo conditaꝫ:
⁊ appellataꝫ atqꝫ ceptam: cum
nullũ ex his tribus uerũ apud
maioꝛes inueniat̃ memoꝛatuꝫ:
ſꝫ ſint ab eis contraria pꝛodita.
Nõ enim Roma a Romulo no/
men habet: quippe quia gemi/
nis nõ Remus ⁊ Romulus no/

Dicit ꝙ Latii origo fuit Satur/
nus/ cum ab aboriginibus: quos
ediderunt Vmbri & Cameſes.
Nam ut autor eſt Iginus & ante
eum Beroſus/ in libro antiquita/
tum:circa principium Nyni Sa/
turnus Egiptius nomine Game/
ſes uenit in Etruriam:Deinde tri
bus annis a Iano Vmbrorum/&
Aboriginum regulus creatus:ꝑ/
miſſu eiuſdem Iani Cameſenam
regionem omnem Vmbrię & A/
peninę/Sabinę/trans Etruriam a
ſe nũcupauit: ubi Cameſenas ur
bes duas ſuo nomine condidit:
alteram in montibus cuius no/
men permanet / Camerena:alte/
ram iuxta Albã: cuius meminit
Dioniſius Halicarnaſſeus in.ii.
li.ubi refert Romulum ſuperaſ/
ſe Camerenos/coloniam albano/
rũ:& eam Camerenam fuiſſe ab/

mina poſuit Fauſtulꝰ Etruſcus
⁊ regius paſtor: ſed Rumulum
⁊ Rumen illos ab euētu appel/
lauit: que ſunt nomina Etruſca.
Alioquin Rome nomē ⁊ nomi
nis origo uulgata eſſet atqꝫ ma
nifeſta: que occulta eſſe ſaluber
rima religio ſanxit: ne ſi origo
nominis Rome clareſceret: eiꝰ
deus in cuius tutela Roma eſt
⁊ a quo deriuationē habet: gen
tibus pateret ⁊ euocaret̄ ut ce/
teri. Quā ob rem et Angerona
ſilentii dea ante Jani feſtos di/
es colitur pre foribus: ut ne cui
liceat illud palam efferre: quod
ad ſalutem rei publice ueteres
ore obſignato intra pectoris ar
chana uoluerūt cōtineri: cuius
uiolate religionis penas primꝰ
luit Soranus. Nō igitur a Ro/
mulo Roma: ſꝫ econtra ab ipſa
potius Roma cuiꝰ adeo eſt oc/
culta deriuatio: Romulꝰ nomē
habuit: que ante ipſuꝫ romulū
cepta legit̄ coli annis paulomi/
nus octincētis ab Italo in Anē/
tina Capena: ⁊ filia eius Roma
ī Palatino colle: ⁊ ante hos plꝰ
q̃ꝫ trecētis annis aureo ſeculo:
a Saturno ubi nunc Saturni
edes ad radices Capitolini col/

originum uetuſtam urbem. Nec
te moueat/ꝙ Cameſes Camers/&
Cameſenā poſteri Camerenam
dixerunt: quia facilis fuit teſte
Quintiliano mutatio.s.in.r. Vn̄
priſci/que p.s. pronuntiauerunt
Phelesii: Fuſii/Valeſii/ Decus/ho
nos/Arbos/Turſis/ turſena/Etur
ſia Volturſena/Surſena: poſterio
res p .r. pronuntiauerūt/ Phale/
rii/Furii: Valerii/ Decor/Honor/
Arbor/Turris/Turrena/Eturria/
& Etruria: Volturrena/& Surre/
na. Macrobius in primo Satur/
nalium/a Beroſo & aliis deſumēs
ait Ianum nomini ſuo reſeruaſſe
Etruriam que Ianicula dicebat̄:
& limitem prouinciæ oppidum
Ianiculum/ & deinde Latio pre/
feciſſe Saturnū/a quo Saturnia
Italia dicta eſt. Eius uerba ſunt/
demonſtrando priſcam Italiam/
quæ ſolum circa thyberim cepit/
uti ſuper Fabium pictorem uide
bimꝰ: & ſub his uerbis dicit. Re/
gionem iſtam quę nūc Italia di/
citur: Ianus regno optinuit. Qui
cum Cameſe atqꝫ indigenis par/
ticipata potentia ita poſſidebat:
ut oppidum Ianiculū a ſe/& reſi/
dua regio Cameſena diceretur.
Poſt hec regnū ad ſolum Ianūre
diit. Cūqꝫ Saturnū naui ꝑuectū
Comi hoſpitio r̄cepiſſet: edoctuſ/
qꝫ ab eo peritiam ruris/uictum il
lum rudem ante frugeſ cognitas
in melius redegiſſet: illum ſocie/
tate regni munerauit/Sed de his
copioſius ſuper Fabium pictorē
dicemus. Porro Sempronius tria
dicit/quoſdam inconſiderate ſcri
bere de origine Romę: uidelicet

lis. At Romulus ſoluꝫ ex oppi-
dulo roma ĩ Palatino colle qua
dratam ⁊ regiam reddidit: cuiꝰ
quatuoꝛ poꝛtiones erãt. Roma
Vellia: Germallia ubi ficus ru
minalis et edes Rumuli: a dei
occulta deriuatione poſtmodũ
romuli. Condidit autẽ eam: ac-
citis amicis uatibus Etruſcis:
qui foſſa ubi caput Erti tauri ẽ
pomerioqꝫ ad pꝛudentis uatis
auſpicium ſacratis: circum Pa
latinuꝫ collem ſacro aratro cin-
gi iuſſit. xi. kl'as Maias hoꝛa in
ter ſecundam ⁊ tertiam: ſole in
Tauro: Luna in Libꝛa: Satur-
no: Venere: Marte: Mercurio
in ſcoꝛpione: ⁊ Ioue ĩ piſcibus:
ut tradit Lucius Carrutiꝰ ma-
thematicoꝛũ peritiſſimꝰ. Sũt
qui tradant illam conditaꝫ. xii.
Olympiade. Placet aliis octa-
ua. Septima quibuſdam. Sex
ta completa nonnullis. Pꝛeua-
let omnibꝰ his Eratoſthenis in-
uicta regula ut aiũt. Sed cum
Pomponius Acticus coꝛaꝫ ſe-
natu atqꝫ doctiſſimis uiris cõ-
ferret: Grecoꝛũ certiſſima tem
poꝛa compertuꝫ eſt: ꝙ ab Enea
⁊ Troia exciſa per tempoꝛa re-
gum latinoꝛũ uſqꝫ ad Romulũ

ꝙ a Romulo cepta ẽ coli/ quę au
reo ſeculo añ Romulũ pluſqꝫ an
nis centũ ac mille a Saturno ha-
bitata fuit: & item ꝙ a Romulo
fuit condita cum ante eũ Satur-
nus Saturniam ad radices Capi
tolii: & Italus Capenam in Auẽ-
tino/ & eius filia Roma in Pala-
tino Romam condiderint/ ut Fa
bius Pictor & alii conſcribunt.
Rurſus tertium quoqꝫ falſum ẽ:
ꝙ Roma ſit a Romulo deriuata
duplexqꝫ argumentum profert.
Primo/ ꝙ Romulus non eſt eius
proprium nomen/ ſed Rumulus
ideſt mãmillarius. Nam Etruſci
Rumam/ latini poſtea mãmillã
dixerunt. Vnde Fauſtulꝰ illis no
men impoſuit Rumulus & Ru-
mus/ ꝙ mamma lupę fuerint pri
mo lactati/ & hoc idem Seruius
dicit ſuper octauũ Eneidos/ ibi
Rumore ſecundo. Poteſt inquit
dici Rumone ſecundo: quia Ru
mon dictus eſt Romulus. Vnde
& ficus Ruminalis dicit' ad quã
eiecti ſunt Remus & Romulus:
quę fuit ibi/ ubi nũc Lupercal in
Circo. Hac enim labebat' Thy-
beris anteq̃ Vertũno factis ſacri-
ficiis amnis auerteret'. Igit' Sem
pronius hoc argumento utitur.
Nomen quod ab alio nomine oc
cultę originis deriuatur: nõ dici-
tur a nomine manifeſtę originis
Ceterum nomen alterum a quo
deriuatur Roma/ eſt occultę ori-
ginis. Non igitur dicitur a Ro-
mulo: cuius nomẽ eſt manifeſtæ
originis a Ruma. Nam Etruſca
olim lingua & etate mea non ha
bet. o. integrum: ſed inter. o. & u

regem iam creatum: fluxerunt
āni circiter triginta ⁊ quatuor/
centi. Quare haud dubie cōdi/
ta eſt Roma Olympiade ſeptía
aut eius anno ſecūdo. Condita
autē fuit primū in monte Pala
tino. Inde Sabinis ⁊ Thuſcis
in federa coeuntib⁹: incoluerūt
Sabini quidem Capitolium et
Quirinalem in quo Numa po/
ſtea habitauit. Romulus ⁊ Ru
mnenſes Exquilinum: Palati/
num ⁊ Celiuʒ: Thuſci Luceres
Viminalem ⁊ ſubſidentem cō/
uallem uſqʒ ad edem Saturni:
⁊ radices Capitolii. Rumo fra
tri Auentin⁹ etate Romuli mā/
ſit. Hec ſunt uere tā priſce Ita/
lie q̄ʒ urbis Rome antiquitates
⁊ origines: quibus quoniā plu/
res greci poſtremis temporib⁹
in Italiaʒ cōmigrantes cōmix/
ti fuerunt: ob id a ſe principio
emanaſſe Italiam Grecia falſo
exiſtimauit Greca tum leuitas
tum fabuloſitas. Quis enim ex
antiquiſſimis nō ſcribit a Jano
Janiculuʒ: ⁊ Etruſcos ueteres
Gallos conditos: Et tamē plu/
res Grecorum tradunt a Tur
rheno Lydo qui fuit nup̄ et he/
ri poſitos. Quin etiam et Tur/

Et magis appropinquat. u. in cō
pluribus. Quare quod Fauſtu/
lus Etruſcus protulit per. u. Ru
mulus: ipſi Sabini & Latini pro
nunciabunt per. o. Romulus.
Qđ uero ait Romā deriuari ab
altero occulto nomine ſatis mihi
fuit antea occultum. Nunc uero
quid ſentiam explicato relinquē
do iudiciū doctiori. Plinius tra/
dit in diſciplina Etruſca cōtineri
quo pacto poſſint euocari dii/ful
gura/ignes/& eiuſcemodi. Qua/
re etiam quia oppoſitorū eſt ea/
dem diſciplina: rituales contine/
bant/quo pacto non poſſent euo
cari. Hoc autem nullo modo fie
ri melius poterat/q̄ occultādo no
men ipſi⁹ dei/ in cui⁹ tutela urbs
ipſa erat. Eius occultādi modus
erat Etruſcis/myſterio quodam/
& litteris quibuſdam ab ipſo dei
nomine alterum extrahere/ cui⁹
ritu ac myſterio/nūc ſoli Talmu
diſtę Caballarii utuntur/ in diſci
plina quam uocant Caballa. Ce/
terū ut hic Sempronius: & Oui/
dius in Faſtis/& Plutarch⁹ in ui/
ta Romuli/ & alii aſſerunt/dum
conderet Romulus urbem/uoca
uit ab Etruria uatem qui auſpi/
cato die foſſam pomeriūqʒ ſacra/
ret: & aratro cingeret palatinum
collem: & nomen poneret urbi.
Plutarchus uero addit quod alii
tacent/uidelicet ꝗ Etruſcus id fe
cit myſteriis & litteris quibuſdā
ſcilicet a nomine dei in cuius tu/
tela eſſet urbs/extrahendo nomē
urbis. Et ita nomen extractum
quo uocaretur Roma eſt. Alterū
uero momē Romę dei ſui a quo

renam Thuſcorũ regiaꝫ nõ pu duit eos Romaꝫ aſſerere. Tanta uidelicet imprudẽtia cũ eorꝫ iactantia eſt: ut omniũ gentiuꝫ et imperiorũ atqꝫ urbium preclariſſimaruꝫ ſe conditores eſſe apertis ſepe mẽdaciis conſcribant.

tractum eſt: ſolis de more Thuſco in archano ſacerdotũ erat occultatũ. Et hoc eſt quod Plinius ait in. iii. naturalis hiſtorię capitulo. vi. Roma inquit ipſa/cuius alterũ nomen Archanis cerimoniarum nephas habetur. Q đ optima & ſalubri fide abolitum/qa Valerius Soranus annunciauit mox luit penas. Et in. xxviii. libro naturalis eiuſdem hiſtoriæ: quo de ui uerborum & incantamentorum tractat: capitulo. ii. ſic dicit. Verrius inquit Flaccus/auctores ponit quibus credat in oppugnatiõibus ante oĩa/ ſolitũ Romanis ſacerdotibus euocari deum/ in cuius tutela id oppidum erat: promittiqꝫ illi eundem aut ampliorem locum cultum ue apud Romanos. Durat in Pontificum diſciplina id ſacrum; conſtatqꝫ ideo occultatum in cuius tutela dei Roma eſſet: ne qui hoſtium ſimili modo agerent. Hec meo iudicio intelligit Sempronius. Liceat tamẽ cuilibet opinari. De Angerona: omnes idem ſentiunt quos equidem legerim De poſitione ſiderea nõ puto eam fuiſſe: quod multis rationibus equidem probarẽ ſi rei huic congrueret atqꝫ operi. Quę Grecorũ mendacia Sempronius addicit/pretereo: cum quia nota ſunt: tum precipue/quia opus iam a me confectum & ſuo tẽpore edendum ſeruatur/ de innumeris mendacis Grecorum. Reliqua uero quę ad aureum ſeculum & originem orbis Romæ ſpectant: mox ſuper Fabinm pictorem ſupplebimus.

Expliciunt comentaria Sempronii.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis Theologię profeſſoris comentaria incipiunt ſuper Fabium pictorem de aureo ſeculo: & de origine urbis Romę ac uocabulorum eius.

q VINTVS Fabius Pictor illuſtris familia Fabia/ & bonarum diſciplinarũ gloria: ut qui etiam a nobiliſſimis auctoribus in teſtimoniũ aduocetur: de aureo ſeculo/ quo ſub Iano & Saturno & Cameſe Roma cepit: Itemq; de forma regionis ſeptem collium & origine Romę hoc opus edidit: admodum neceſſariũ quibus antiquitas Italię atq; Romę curę ſit. Diuiditur autem in duos libellos. In primo originem Romę tradit ab aureo ſeculo uſq; ad Romulum. In ſecundo quę fuerunt ſub Romulo. Primus libellus duas habet partes. Prima de aureo ſeculo. Secunda de forma ſepticollis regionis priſca tractat.
De prima parte hec ſcribit.

i Talie imperiũ penes duos populos pricipes extitit. Poſterius Romani principio Thuſci ſub Jano ceperunt in aureo ſeculo. Aurea etas primo ortu generis hũani fuit ſic dicta: q poſterioribꝰ ſeculis cõparata: eque atq; aurum inter metalla effluxit. Eã cepiſſe ſub Ogyge ante Nynuz annis circiter ducentis & quinquaginta: Xenophõ atq; maiores prodiderunt. Js Janus ſub initium aurei ſeculi leuum latus Thyberis Etruria tenuit. Cameſes uero ac Saturnus circa finem eiuſdẽ etatis dextrum incoluerunt: ea etate nulla erat monarchia: quia mortalibus pectoribus nondum heſerat ulla reg-

Quia ex his ferme pendent omniũ antiquitates & origines: quibus aureo ſeculo natę ſunt gentes humanę ante arma & Iouem Nynum/ qui Saturnum Caſpiũ pepulit in Latium: ut in ſuperioribus utcumq; uidimus: idcirco plura ſunt notanda. Primum q poſt diluuium primũ anteq̃ bella Nynus & tyrannidem inchoaret/ mira ſimplicitate & innocentia uiuebant homines/ & ſi quidam etiam inſoleſcerẽt Sed mox deprimebantur: quia dii atq; numina regebant orbem/ ideſt iuſti principes quorum arbitria: quia errare non poterant: pro legibus habebãtur: ut auctores ſunt Trogus & Iuſtinus in primo libro. Verum quia Fabius multa dicit quę ab aliis ſub oſcure dicuntur: idcirco quę alii dicãt audiamus Primo q ante Nynum fuit primus ortus generis humani/ & aurea etas. Qđ enim lõge ante Nynum mundus iam creuerit a primo ortu/ eſt argumẽto: q inumeras gentes iã ipſe ſubegit: & ante illũ inmeri homi-

nādi cupiditas. Pricipes quia
iuſti erant: ⁊ religionibus dedi-
ti iure habiti dii ⁊ dicti. Nō enī
arbitria illorum ab equo uel po
pulus a iure īnato: diſcedebāt.
Nullo tunc uindice aut metu: ſꝫ
ſuā ſponte retinebant fidem ⁊
rectuꝫ. Pudor ipſe regebat po
pulos ⁊ ius principeſ. Domus
illis non extructe uel ornate lu-
xuriaqꝫ inſignes erant ⁊ ſplen
dide: ſed uel cripte aut uiminuꝫ
tuguria et caua arborum ligna
erant. Victuꝫ ſponte naſcentia
prebebant: aut in diem uictus
querebatur uenatu. Vinum et
far primus illis docuit Janus
ad ſacrificia et religionem ma-
gis q̄ꝫ ad eſum et potum. Pri-
mus enim aras ⁊ pomeria ⁊ ſa
cra docuit: ⁊ ob id illi ī omni ſa-
crificio perpetua prefatio pre-
mittitᷣ farqꝫ illi ac uinuꝫ primo
prelibatur. Vxor illi fuit Veſta
que prima ſacrorū regina ſem-
piternum ſacrificiorum ignem
uirginibus credidit. Bella tūc
nō ignota modo: ſꝫ ne cogitata
in mentē uenerant. Ad pudorē
⁊ ſanctimoniam domorum: pri
mus ualuas: ſeras ⁊ claues ex-
cogitauit ⁊ īuenit: ⁊ ab eo dicte

nes iam orti fuerant quos debel-
lauit: anteq; illum preceſſerunt.
eius pater/auus/proauus abauus
& attauus reges: ut Beroſus: Xe-
nophonq; atq; alii tradunt. Qđ
uero in tali primo ortu fuerit au
rea etas: omnes tradūt ſiue Ogy-
ges fuerit poſt diluuiū ſiue alius
ut Ouidius in primo Metamor-
phoſeos tradit dicens/de princi-
pio ortus generis humani.
Nūc recens tellus/ ſeductaq; nu-
per ab alto/ Ethere cognati reti-
nebant ſemina celi. Quā ſatus
Iapeto cōmixtā fluminis undis.
Finxit in effigiem moderantum
cuncta deorum. Aurea prima ſa
ta eſt etas/quę uindice nullo/
Sponte ſua/ſine lege fidē rectūq;
colebat. Pena metuſq; aberant:
nec uerba minantia fixo. Ere liti
gabant: nec ſupplex turba time-
bat Iudicis ora ſui/ ſed erant ſine
iudice tuti. Nōdum ceſa ſuis/ pe
regrinum ut uiſeret orbem.
Montibus in liquidas pinus de-
ſcenderat undas: Nullaq; mor-
tales preter ſua litora norant.
Nondum precipites cingebant
oppida foſſę Non tuba directi/
non ęris cornua flexi.
Non galeę non enſis erat/ſine mi
litis uſu Mollia ſecurę/ perage-
bant ocia gentes.
Ipſa quoq; immunis/raſtroq; in-
tacta: nec ullis Saucia uulneri-
bus: per ſe dabat omnia tellus.
Durauit hec pacifica & aurea e-
tas teſte Trogo/ uſq; ad Nynum
q prim⁹ auitū aureū ſeculū genti
bus ſubſtulit: & arma finitimis
atq; remotiſſimis prim⁹ intulit.

Janue. Olympo regio Etrurie
fanoqʒ ſacrato: duodenis colo
niis totideʒ pomeria araſqʒ ſa-
crauit: ⁊ ad continenduʒ recen
tes tum colonias in officio au-
reo: uirgas faſceſqʒ ſinglis ſin
gulas dedit. Unde ipſe in ma-
nu uirgam ⁊ clauem: ſubqʒ pe
dibus bis ſenas aras habet.
Circa finem aurei ſeculi prim⁹
omniũ Nynus rex Aſſyrioꝝ
hos aureos mores noua regnã
di cupiditate mutauit: ⁊ prim⁹
limites tranſgreſſus: bella fini-
timis mouit: et totius Aſie po-
pulos perdomuit: ſub quo Ca
meſes prefectus fuit Aborigi-
nibus. Et paulo poſt frementi
bus undiqʒ contra ſe armis: to
to prius pererrato orbe Satur
nus ad Janum ſe contulit. Cũ
Comi hoſpitio Janus receptũ:
Latio ⁊ Aboriginibus prefecit
Et more: quãuis tunc finientis
aurei ſeculi: intra fines ſuos: ſe
ſe quiſqʒ continuit: Janus in
Etruria ⁊ Saturnus in Latio:
thyberimqʒ fines imperii eſſe
inſtituit. Jntra enim ſuã cuiqʒ
patriam tunc de more regnum
finiebat̃. Limes igit̃ erat inter

Quod eius abreuiator Iuſtinus
in primo Epithomatum breui-
bus abſolués principio inquit/re
rum/gentium & nationum Im-
perium penes regeſ erat: quos ad
faſtigium huius dignitatis non
ambitio popularis / ſed ſpectata
inter bonos moderatio prouche-
bat. Populus/nullis legibus tene
batur: quia iuſtorum principum
arbitria / pro legibus erant. Fi-
nes imperii tueri: magiſq̄ profer
ri mos erat. Intra ſuam cuiq; pa-
triam/ regna finiebãtur. Primus
omnium Nynus rex Aſſyriorũ/
gentibus quaſi auitum morem/
noua Imperii cupiditate muta-
uit: & finitimis bella intulit: &
rudes adhuc ad reſiſtendum po-
pulos/facile terminos uſq; Lybie
perdomuit. Itaq; probatum eſt
quod Sempronius & alii ſcribũt
hac argumentatione: Primus or
tus humani generis & innume-
ra gentium multitudo fuit ante
Nynum. Ergo aurea etas fuit an
te Nynum: qa in primo ortu ge-
neris humani ſata eſt aurea etas
Item qui primus bella & turbas
ciuit poſt aureum ſeculum / fuit
Nynus. Quare ibi finiuit aurea
etas/& cepit argentea/ fugato Sa
turno in inferna & tartara ideſt
ad inferum Mare Thuſcum ad
Ianum. Quod mithice Ouidius
in primo metamorphoſeos lepi-
deq; deſcribens ait. Poſtq̄ Satur
no tenebroſa in tartara miſſo.
Sub Ioue mundus erat: ſubiitq;
argentea proles.
Auro deterior: & reliqua.

eos thyberis: are uero limituꝫ erant Ianiculum et Saturnia Capitolina. Etruriam a Ianiculo Ianus: Latium a Saturno Saturnus cognominauit. Ad radices enim Capitolii Saturnus condiderat: uti Ianus Ianiculuꝫ. Hec igitur fuit prima Rome origo ad radices Capitolii: ubi tunc paſcua bobus erat.

Qđ uero aurea etaſ durauerit annis uno minus ducentis & quinquaginta: utiq; Greci non potuerunt a ſuis reſcire: quia primus q Grecos ſcriptores aſſequutus eſt fuit Nynus: ut ait Diodorus in. iiii. li. Et ut in primo fatetur/ nō dum illis compertum erat/ q primi fuerint ī orbe reges/ ſed a Barbaris didicerunt: qui ſe primos ſcriptores & indigetes rerum utilium aſſerunt: & multorum temporum memoriam apud ſe ſeruari affirmant. Vnde & Xenophon quem producit hic/ in teſtem Fabius utitur teſtimonio inſcriptionis Babilonicæ/ & Archilocus teſtimonio Maſeę Phenicis/ ut in comentariis eius uidebimus: & Cato in prohemio de originibus ſimiliter. Hii omnes conſentientes etiam Beroſo in. v. antiquitatū/ affirmant a diluuio primo uſq; ad Nynum fuiſſe annos nouem & quadraginta ſupra ducentos. Quare aurea etas durauit ante Nynum non minus annis ſupradictis. Qđ uero Ianus floruerit ſub iniciū eius etatis: ipſe Ianus in primo de Faſtis aſſerit dicens.

Tunc ego regnabam: patiens cum terra deorum/
Eſſet: & humanis numina mixta locis. Nō dum iuſticiā/ facinus mortale fugarat:
Vltima de ſuperis illa reliquit humū. Proq; metu pplm/ ſine ui/ pudor ipſe regebat
Nullus erat iuſtis reddere iura lator. Nil mihi cum bello/ poſtes pacemq; tuebar:
Et clauē oſtendēs/ hec ait arma gero.

Ergo Ianus fuit ſub initiū aurei ſeculi: qm̄ longe poſt eū fuerunt Cameſes & Saturnus reguli/ circa finem potiſſime Saturnus: qa clare omnes ſcribunt: ideo ueniſſe in Italiam: quia iam cōtra eum Iuppiter/ ſub quo cepit argentea proles/ mouerat. Qđ uero ait Ianū inueniſſe primū far & uinum magis ad ſacrificia q̄ eſum/ non negat quin etiā prebuerit ad eſum & potū ſobrium. Et id uident̄ ſignificare Ouidius in primo de Faſtis: & Acron & alii/ cur hec offerant̄ ſoli Iano? quia inquiūt ſignificant parſimoniā & rudem uictum illius etatis. Et in Satyra/ Actais eximie/ Iuuenalis dicit. Ponebant igitur Thuſco farrata catino Oīa nūc quibꝰ inuideas ſi liuidulꝰ ſis. Porro/ qꝑ aras/ ritus & templa primus Italos docuerit: & ob id perpetuam prefationem & libamen ante alia ſacrificia deorum promeruerit: utiq; Xenophon tradit: ut aſſerit Macrobius in primo Saturnaliū. Ouidius quoq; addidicit in primo de Faſtis/ aliam rationem: quia eſt deus introituum & ianua. Et ideo non poteſt adiri ad aliorum deorum ſacrificia: niſi per ipſum. Quod ſi queris cur ipſe ſit omnium ianua? Reſpondent omnes: quia eſt pater omnium deorum & hominum: ut ait Beroſus in ſecundo antiquitatum. Et Iuuenalis in Satyra/ credo pudicitiam. Dic inquit mihi nunc queſo/ dic antiquiſſime diuū? Reſpondes his Iane pater. Et Propertius in Elegia ad Vertunnum qui eſt idem quod Ianus: ut poſternis ſuis locis uidebitur: inducit Vertunnū ſeſe appellantem patrem diuum.

Nam celum aſſerit̃ pater omniũ deorũ:& Ianus eſt celum/ut Beroſus docet:& Oui dius ſcribit primo de Faſtis.Et ob id teſte Macrobio in primo Saturnalium:& Ser uio ſuper Eneida:Ianus apud Thuſcos erat quadrifrons ob quatuor partes celi/cau ſantes quatuor partes anni:hyemẽ:uer:eſtatem:autumnũ.Et Cicero Ianũ dixit di/ ctum quaſi Eanũ/ꝙ eat & uertatur celum & annus.Hinc Ianus Eanus Vertunnus eadem ſunt.Ex his patet Saturnũ qui uenit ad Ianũ nõ fuiſſe Greculũ illum Cre/ tenſem antiquiſſimũ Apteram.Cui argumẽto ſunt multa.Primo quidem tempus/ quoniam Saturnus qui ad Ianum uenit/fuit aureo ſeculo/tempeſtate Nyni/cũ ad/ huc homines uiuerent uictu rudi:ut Iginus ait & Macrobius refert:& homines ru di trunco cauaq; robore atq; tugurio uterent̃: & nõdum compoſitos hic Saturnus/ quia iuſtus erat/lege cõpoſuit:ut ornato carmine Virgilius in.viii.Eneidos deſcrip/ ſit dicens:de ipſis Aboriginibus Latii.

Hec nemora idigenę fauni nymphęq; tenebãt: Gẽs uirũ trũcis/& dura robore nata Quis/neq; mos/neq; cult⁹erat:nec iũgere tauro:Aut cõponere opes norãt:nec ꝑcere ꝑto:Sed rami/atq; aſper/uictu uenat⁹alebat.Prim⁹ab ethereo uẽit Saturn⁹ olympo Arma Iouis fugiẽs/& regnis ſiĺ adẽptis.Is genus indocile & diſpſum montib⁹altis/ Compoſuit:legeſq; dedit:latiumq; uocari Maluit:his qm̃ tutus latuiſſet in oris. Aurea(ut phibent)illo ſub rege fuere/Secula: ſic pplos tranquilla in pace regebat. Ceterum Apteras fuit domeſticato orbe/& etate ferrea/poſt Nynũ quincentis ãnis & amplius:uidelicet interfecto Iaſio a fratre Dardano/ & ante conditã Dardaniam paulominus triginta annis:ut Greci cõfitent̃/& Euſebius notat.Quin etiã iniuſtiſ ſimus & ferreus Apteras atq; impiiſſimus/patri teſtes eruit: filios occidit: Titanib⁹ nepotibus ac fratri bellũ intulit:& totũ Crete regnũ ꝑturbauit. Rurſus Saturnus qui ad Ianum uenit denominatã Italiam a ſe ſaturniam mortuus reliquit: ut Ma/ crobius in primo Saturnaliũ dicit.Porro iam ceſſauerat etate Apterę nomẽ Satur/ nia:& dicebatur Italia/ut Beroſus indicat/& temp⁹probat/ quia ut diximus minus triginta annis/ante fugã Dardani & conditã Dardaniã floruit ſceleſtus & ferre⁹nõ aureus ſaturnus Apteras.Porro antea r̃gnauerat Iaſius/& añ Iaſiũ pater ei⁹Coritus gener Itali Atlantis ex filia Electra/matre Iaſii: & ante Coritũ Morges cognat⁹Co/ riti ex Electra ſorore/& ante filiũ Morgetẽ regnauit Italus Atlas a quo Italia: & añ Italum Apis/ a quo Apenina & Taurina dicta fuit:& ante Apim ſiue Taurũ dicta erat Saturnia:ut ſuper Beroſum inexpugnabiliter comprobatur.Nõ fuit igit̃ Gre/ culus Apteras/ ille ſaturnus aure⁹/collega Iani aurei/a quo Italia quondã Saturnia dicta fuit.Quis uero hic Saturn⁹ fuerit:& unde: aut qua ratione fugatus:̃& a quo Ioue:& quando/& quo pacto cõtinuerit Aborigines:̃ in aliis comentariis precipue Beroſianis demõſtrabitur.Nec te moueat ꝙ Virgilius dicat eum ueniſſe ab Olym/ po ethereo:qa nõ in Creta ſolũ:ſed etiã in Peloponeſſo/&Aſia & Egypto inueniunt̃ montes dicti Olympi:quin etiã & in qualibet regiõe mons altior dicit̃ Olympus: quales ſunt montes Caſpii a quibus ad Ianum uenit pius & iuſtus & Saga ſatur/ nus.Precellunt enim altitudine omnes montes:etiam in ipſa Scythia/ quæ eſt al/ tior pars orbis : ut omnes Geographi cum experientia concedunt. Et ideo Mithi/ ci dicunt/ꝙ Iuppiter Saturnum in tartara & inferos miſit: quia ab ſuprema parte

orbis ad inferiorem/ inferumq; uocatum mare fugauit/iam inclinante in uitia au-
reo ſeculo•Qđ uero Fabius dicit:qm̃ ante Nynum nulla extitit uniuerſalis monar
chia/quia intra limites patriæ ſuę quiſq; regebat: ut Saturnus in Latio/& Ianus in
Ianicula Etruria:id argumentũ facit:quare ante Nynum nô inchoauit ſua tẽpora
Euſebius:ſed a Nyno:& quidem nõ a principio Nyni:ſed a•xliii•eius anno•Ratio
una eſt:quia uſq; ad•xliii•annũ nõ explicuit acies/ſed ſolum aſſuefaciebat militem
ad incognitam militiã & inuſitatum exercitiũ:ut Diodorus ſiculus in•iii•libro inſi
nuat• Nouem enim ultimis annis bella intulit/& totã Aſiam uſq; terminos Lybiæ
domuit•Si enim magnus Alexander•xii• ſolum annis/ eam Aſiam & Egyptũ/iam
toto orbe armato & ad alios inuadendũ nedũ ad reſiſtendũ potentiſſimo ſubegit:
nihil mirũ/ſi ut ait Trogus & Iuſtinus tam breui tempore Nynus rudes adhuc ad
reſiſtendũ populos & inermes/terminos uſq; Lybię ꝑdomuit• Eſt item argumento
ꝙ nouiſſimis annis ceperit uiciare aureum ſeculũ/ quia primũ finitimis bella intu
lit:uti omnes concedunt•Bactrii autẽ quibus impabat Saga ſaturnus:teſte Beroſo:
utiq; ſunt finitimi Aſſyriis•Quare principio eos aggreſſus eſt•Ceterũ dum hos de-
bellaret/uenit ad eũ Semiramis Aſcalonita/ ex eaq; filiũ Niniadem ſubſtulit & in-
fantulum moriens Nynus reliquit: pro quo Semiramis regnauit : ut Diodorus in
tertio libro ſcribit:& alii conſentiũt•Quare circa finem ſui imperii uiciare cepit au
reum ſeculum• Qđ uero ait Ianũ ſuſcepiſſe ſaturnũ in dextro latere thyberis: & in
leuo Etruriaq; Ianũ conſediſſe: ſciendũ eſt/ꝙ dextrum & leuũ thyberis: dupliciter
accipiunt᷑/uel eundo ab urbe ad Oſtia: uel ab Oſtiis ad urbem• Primo modo rate
nauiganti Thybcrim/ Latium eſt a ſiniſtris/ & Etruria a dextris• Econtra uero ab
Oſtiis nauiganti ad urbem/a dextris eſt ſolum terraq; Latii/& ad leuam ſolũ Etru-
rię•Et ita hic loquit᷑ Fabius habendo rationẽ ad aduentũ ſaturni ab Oſtiis in Ca-
pitoliũ/ubi Ianus illum uiſitans p̃fecit Aboriginibus/& ſaturniam Latium dici uo
luit:ſicut Etruriã Ianiculam• Et hoc itinere ab Oſtiis uſus eſt etiã Ouidius: qui in
primo de Faſtis inducit Ianũ ita de receptione & aduentu Saturni dicentem•
Cauſa ratis ſupereſt:Thuſcũ rate uenit in amnẽ:Prius perrato falcifer orbe deus•
Hac ego tellure(memini)Saturnum recepi• Celitibus regnis:a Ioue pulſus erat•
At bona poſteritas puppim formauit in ęre: Hoſpitis aduentum teſtificata dei•
Inde diu gẽti mãſit Saturnia nomẽ:Dictaq; ẽ Latiũ/terra uolẽte deo•Et paulo poſt
Ipſe ſolum colui cuius placidiſſima leuum/ Radit arenoſi Thyberis unda latus•
Ara mea eſt colli/quem uulgus noīe noſtro/ Nuncupat hec etas Ianiculũq; uocat•
Aram ergo Ianiculam Etruſcam/ leuo thyberis lateri herentẽ uocat: quia pro ſacro
limite atq; fine imperii ſui Thyberi poſuit/qui limes cõmuni impenſa factus & ſa-
cratus eſt:ut idem Ouidius in•ii•de Faſtis ad ſacrum limitem loquens dicit•
Te duo/diuerſa/dñi de parte coronant: Binaq; ſerta tibi:bina corona ferunt•
Ara fit:ignem fert ruſtica teſta: Spargitur & ceſo/cõmunis terminus agno•
Ergo Ianiculum & oppidum dicit᷑/quia ibi poſuit Ianus Ianiculas colonias:& Ara
quoq;/quia ibi pro ſacro limite inter ſe & Cameſem atq; Saturnum facta eſt Ara/&
ceſo agno:pro cõmuni termino ſparſus eſt thyberis•Saturnia uero ad radices Capi
tolii nõ ara ſed urbs dicitur in•viii•Eneidos:a Virgilio dicente•

Hec duo p̃terea diſiectis oppida muris/ Reliquias ueterũ/uides monumẽta uiroꝝ.
Hanc Ianus pater:hãc Saturnꝰcõdidit urbẽ:Ianiculũ huic:fuerat illi Saturnia no/men. Neq; diſiectis oppida muris/ aut ſeorſum propria impenſa ſingulũ ſingulam urbem condidiſſe ſignificare uoluit Virgilius:ut eum Macrobius incuſat in primo Saturnaliũ/ ſed ſolum ſignificat diſiecta fuiſſe limite ſacro/ quia ea etate cuiq; regi intra ſuã patriã finiebaẽ regnum/ut hoc loci Fabius/& Trogus atq; Iuſtinus in primo epithomatũ ſignificant. Item edificatam cõmuni impenſa urbem: ſingulo regi tribuebaẽ/ut Saturnia Saturno/a qua Latium Saturnia: & Ianiculum Iano/a quo Etruria Ianicula primũ nomen habuit: ut hoc loco docet Fabius. Vnde is eam condidiſſe diciẽ/cuius nomen pſonabat:ſed nõ propria impenſa:quibus peculiũ & patrimoniũ aureo illo ſeculo erat cõmune ut tam ipſe Macrobius & Virgilius q̃ Trogus atq; Iuſtinus ultimo epithomatum ſcribuut:& alii cõſentiunt:Ad hoc cõmune peculiũ & aureum ſeculum euangelia reducunt homines:& nulla lex alia:ſicut copioſe oſtendimus in cõmentariis ſuper euãgelia:epiſtolas:& Actus apoſtolorũ. De Veſta uero & faſcibus/&.xii.aris & pomeriis Iani:ſup fragmenta Catonis diximus Nunc de primo inſtituto Fabii/ de origine urbis Romę: aureo ſeculo:ſub Saturno & Iano dicendum eſt. Varro in primo de lingua latina ſic dicit. Capitolium dictũ a capite humano ibi inuento:& Tarpeius collis antea a Tarpeia uirgine Veſtali di/cebatur/ibi ſcutis Sabinorum obruta & ſepulta. Verum prius Saturnia dicebatur & ab eo late Saturnia terra. Quod & Iuno in ſexto de Faſtis ab Ouidio introducta fatetur dicens.

Si genus aſpicitur:Saturnũ ego parentem Feci:Saturno ſors ego prima fui.
A patre dicta meo quondã Saturnia Roma eſt Iunctaq; Tarpeio/ ſunt mea tẽpla

Ioui. Plinius quoq; in.vi.capitulo tertii libri naturalis hiſtorię diſtinguens utrãq; originem Latii uidelicet & Etrurię:Saturnia inquit eſt ubi nunc Roma:antipolis uero ubi Ianiculum in parte Romę:nõ tamen eadem/ ſicut paulo ſupradixit. Volturreni/cognoĩe Etruſci:in eadem parte Volſinienſes. Hec igiẽ prima Romę origo.

De ſecunda parte primi libelli.

i Am Fabius Pictor explanauit ad integrum ea in quibus omnes cõueniunt de origine antiquiſſima urbis Romę in primo ortu generis humani/quo ſacta eſt aurea etas ſub Iano & Saturno: Nunc depingit atq; deſcribit/ qualis erat regio ſepticollis anteq̃ inhabitaretur : ſed paſcua bobus erat. Ad cuius intellectũ deſcripſi in plano totum quod ſcribit Fabius/ut melius noui. Non enim profiteor artem pictoriã. Q̃d magis aſſuetus eſt Romę/atq; melius intelligit Fabium:ipſe emẽdet ſicubi in pingendo erraui. Deſcribens ergo agrum ſepticollem Romanũ tempore Saturni inhabitatum:qualis ei facies uultuſq; atq; diſpoſitio eſſet:hec dicit.

Facies tūc agri hui⁹ iſtar arcuſ erat: cui⁹ corda eſſet alue⁹ Thyberis. Cornua ad ſolis quidē ortū rupes Auētina ⁊ ad occaſuꝫ capitolina: media palatina. Eadē palatina rupes thyberim a frōte proſpicit: a ſiniſtris Celio: a dextris Exquilino iungitur. Auentinus item a fronte Thyberim ⁊ Capenā tenet: ad dextraꝫ Celiolo ac Viminali heret.

Vides itaqꝫ thyberi ueluti cordā arcus. Cernis ſeptē rupes/ q̄s antiquoꝝ alii mōtes/ alii colles uocauerūt. Aſpicis eos iſtar arcus tēſi ſibi mutuo ſuccedere. Cornua uides duo: ab occaſu qdē rupē Tarpeiā ſiue Capitolinā/ ubi prīcipio fuit Saturnia/ & a q̄ late Saturnia dicta ē terra/ ut ait Varro in prio de līgua latina ab ortu uero ſolis Auentinā rupē: ubi Ital⁹ Capenā cōdidit a q̄ primū porta Capena/ quę poſtea Hoſtiēſis/ qa ad urbē ducit Hoſtiam: nūc ſancti Pauli dicit̄/ quia ducit ad ei⁹ ſacrū locū

Capitolium ante ſe Thyberim
et portam Carmentalez cernit:
beret illi Quirinalis. Has ru-
pes antiqui ſeptez colles ⁊ ſep-
tem mõtes appellauerũt. Area
huius arcus eſt quicquid cam-
pi iacet inter Auentinũ ⁊ Capi
toliuz: ⁊ a palatio ad thyberim.
Lybiſſus antea inde Argeus:
poſt uicus Thuſcus dicit᷑. Pa-
ludes plures eo paſſim Thybe
rina inundatio efficiebat: que
hanc areã nõ ſatis idoneã habi
tationi reddebãt: anteq̃z factis
Vertũno ſacrificiis in alueum
ſuũ thyberis uerteret᷑. Prima
igit᷑ origo Rome fuit: collis Ca-
pitolin⁹: antea Saturnia dict⁹
ſequens hũc Auẽtinus fuit ha-
bitatus ab Atlante Italo e Si-
cilia aduecto eo contra fratrez
ſuũ Heſperum: in cuius tutela
erat Etrurie imperiũ adhuc Ja
no puero ⁊ ĩmaturo ad mune-
ra regia ⁊ regni. Porro Ital⁹ di
micare a Jano ⁊ Etruſcis ꝓhi-
bitus: in Auẽtino cõſedit: ad cu-
ius radices iuxta thyberĩ: ope
atq̃z cõſilio Jani Capenã oppi-
dulũ cõdidit: ⁊ regionẽ ei⁹ pmiſ
ſu Italiaz dixit. Mox Heſpero
frẽ reb⁹ hũanis exẽpto: Jtalus

Iuuenalis autẽ noſter Aquinas ĩ
Satyra dixit/ humidamq; Cape-
nam/ob proximũ illi Thyberim
atq; udas tum paludes ut paulo
poſt exponemus. Vides item in
medio arcus Palatinũ omnibus
maiorem collem: Et ideo antono
maſice dictus ẽ tam ab antiquis
q̃ iunioribus palatiũ maius/ſcili
cet aliis ſex collibus: tametſi qui-
dã in hoc aberrent (ut exiſtimo)
& alibi aperui. De his collib⁹ pri⁹
poſtea de Thyberi: poſtremo de
tota area: origines & tempora ex
ponenda occurrunt. Vt autẽ Fa-
bius ſignificat: & Varro ĩ primo
de lingua latina exprimit/tribus
precipue nominib⁹ Capitolium
cognominatum eſt: ſcilicet capi-
tolium dictũ eſt/ab humano ca-
pite ibi inuento/dum foderentur
in cacumine rupis/ fundamenta
templi Iouis/a Tarquinio ſuper
bo/qui ultimus a Romulo rex fu
it. Alio nomine ſub Romulo di-
cebatur rupes Tarpeia/a uirgine
Veſtali ibi occiſa & ſepulta: dum
Romulus Sabinum bellum ge-
reret. Priſco uero nomine diceba
tur Saturnus mons a Saturnia
in cliuo montis cõdita. Et ut ait
Varro/ tempore ſuo/tria ueſtigia
& argumenta manebant: quod
Saturni Fanũ in faucibus: quod
Saturnia porta: quã Iunius ſcri-
bit/ibi quam tunc uocabãt Pan-
danam: & quod poſt edẽ Satur-
ni in edificiorum legibus priua-
tis pariete/poſtici muri ſunt ſcri-
pti. Hic mons ut hoc loci Fabiuſ
dicit a fronte habet Thyberim
& portam Carmentalem. Carmẽ

in tutelaꝫ Janũ ⁊ Etruriã ſuſci-
piẽs: oẽm circa thyberim regi-
onẽ extinctiſ ultro citroqꝫ aliis
cognoĩbꝰ a ſe Italiã nũcupauit
Hec eſt priſca Italia cuiꝰ nomẽ
ſenſim ab Alpiũ radicibꝰ ad fre
tũ Siculũ ac ipſi ſicilie cõicatuꝫ
eſt. Denoĩare eniꝫ aut ĩponere
gentibus ⁊ locis noua nõia: tm̃
regũ ducũqꝫ ius eſt. Suſcepto
igiť Italus Italie impio: tũ filiã
ſuã Romaꝫ nomine: Siculis ⁊
Aboriginibus in Latio p̃fecit.
Que relicta Capena mediũ pa
latinũ tenuit: ⁊ ĩ uertice ubi he-
ret exquilion Romã oppiduluꝫ
cõdidit qđ Valẽtiã ſonat. Poſt
eiꝰ obitũ ob paludes neglectuꝫ
oppidũ fuit uſqꝫ ad aduentum
Euãdri qui cũ oppido ſimul re-
ſtituit nomen. Subſidẽs ſeptẽ
collibꝰ cãpus Argeus dictꝰ eſt
ab Argo Euãdri hoſpite ⁊ comi
tibꝰ Argiui Herculis q ad Euã
drũ uenerũt: ⁊ in ſaturnia ſub-
ſiderũt Hinc extrema argileta
dicunť. Supior Argiletꝰ diciť
in principio uici Thuſci ſub Ce
liolo inter circũ maximũ ⁊ Auẽ
tinum ubi letuꝫ Argi ſimul ⁊ ſe
pulchrũ eſt. Imus uero Argile
tus eſt ubi Janꝰ q̃drifrons: qui

talis portã erat/ ubi pons Carmẽ
talis/ quo trecẽti Fabii cõtra Ve-
ientes tranſeũtes thyberim/ relin
quebãt Ianiculũ ad dextrã ut pa
tet in Liuio: Quare ab hac porta
trãſmiſſos thyberi & Ianiculi ra-
dicibus: p planiciem ſub Ianicu-
lo dextro illis/ prexerũt cõtra Ve-
ientes/ cognoĩe Larthenianos: ut
Antoninꝰ dicit in Itinerario: aut
Enetanos ut Plutarchꝰ/ aut Enia
nos ut alii dicũt. Quin relique-
rũt etiã a dextris Ianũ ſub Capi-
tolio quadrifrontẽ: ut patet in fi
gura diſcedẽdo a Romano foro
ad Carmentalẽ tranſitũ/ dicente
Ouidio in Faſtis. Carmentis por
tę dextro eſt uia proxima Iano:
Ire p hãc noli quiſqs es: omen ha
bet. Illa fama refert Fabios exiſ/
ſe trecentos/ Porta uacat culpa:
ſed tñ omen habet. Ex his patẽt
errores quorũ Primus eſt: quia
ſcribũt Carmentalẽ portã fuiſſe
ueteris Romę a Romulo condi-
tę. Patẽs utiqꝫ error eſt: quia Ro-
ma cõdita a Romulo ſolã rupem
palatinã cingebat/ ut oẽs fatenť.
Quare Carmẽtalis nõ erat porta
Romę ueteris/ quia circa thybe-
rim erat/ dextro illi Iano uenieti
a palatio. Secundus error eſt: qa
exiſtimãt quidã Veientes Enia-
nos eſſe circa thyberim q eſt. xiii
milibus paſſuũ a Fidenis ad Va-
ticanũ & Ianiculũ: ut uideť ſig-
nificare Plinius in. iii. naturalis
hiſtorię: ca. vi. Verũ Plinius non
dicit ibi quantũ ſpatii tenuerint
Veientes p thyberim: ſed quoto
thyberis ſpatio Veiens ager a La
tio diſterminabať. Nam idẽ Pli
nius a Ianiculo uſqꝫ in Phalarim

ꝛ Vertumnꝰ in fine uici Thuſci
ad radices Capitolii: ĩ foro boa
rio ubi ſaturnie ueſtigia. Tres
igit̃ colles primuȝ coluere ante
Romulũ: mediuȝ quidẽ Roma
filia Itali: extremos uero Sa/
turnus ꝛ Italus.

fuiſſe agrum Veientem aſſerit in
ii. naturalis hiſtorię ca. xcviii. di
cens. In ſilua Cyminia: & ad araſ
Mutias in Veiente/ in fixa terrę:
euelli non poſſunt. Eſt autem op
pidum Arę Mutię/ quod ruſtici
AreMuza uocant: nõ ꝓcul Pha/
lerio/ & Feſcenio nunc ciuita Ca/
ſtellana. Quare: multo amplius
tredecim milibus paſſuũ diffun/
debatur Veiens ager. Imo etiã Cyminia iuga que ſunt limites/ Etrurię urbis attin/
gebant: dicẽte Liuio in. i. ab urbe cõdita: erat inquit Sabinis uicina Etruria: & ꝓxi
mi Etrurię Veientes. Tertius error eſt: qa quidam aſſerũt Ciuita Caſtellanam eſſe
urbem Veientẽ/ quod falſum eſſe ꝓbant uia: & ſpatiũ: & cognomen. Via qdem quia
Fabii ſub Ianiculo uerſus lacũ Sabatiũ/ nõ uerſus Thyberim ciuite Caſtellanę: con
tra urbem Veientem iuerũt. Rurſus ſpatio diſtat Veiens ab urbe Roma minus ui
ginti milibus paſſuũ: ut ſignificauit Apius/ & Liuius refert in. v. ab urbe condita.
Quantũ aũt minus ſit: Dioniſius Halicarnaſſeus exprimit/ q Romę diu moratus
multa didicit. Is in ſecundo libro tradit/ a loco ubi Thyberis mari mergit̃/ uſq; Ro
mam eſſe ſpatiũ centũ & uiginti ſtadioꝝ. Et rurſus in eodem libro dicit Veientem
urbem eſſe in colle munito tantę quãtitatis quantã Athene habent: & centũ ferme
ſtadiis diſtare ab urbe Roma. In eodẽ dicit Romulũ in Palatino colle quadratam
feciſſe urbẽ tantę quãtitatis/ quantũ habẽt Athene: Ex quo patet nõ magnas urbes
fuiſſe: Veientũ Athenas/ & priſcã Romã que ſolũ Palatinũ collem tenebat. Veꝝ ea
etate ꝑ grãdes, exiſtimabant̃ reſpectu aliaꝝ: qa teſte eodẽ Dioniſio Halicarnaſſeo
in. i. li. mos cõdendaꝝ urbiũ fuit antiqs/ eas fundare nõ magnas: ſed locis munitas
& crebras. Igit̃ qm̃ ſtadiũ eſt octaua ps miliarii: ut Ptolomeus & alii cõcedũt con/
ſequẽs neceſſario eſt: ut non uulgari menſura ſed cõi & ꝓbata/ ab mari Oſtienſi ad
urbem ſint qndecim miliaria: & ab urbe ꝑ dextrũ euntibus Ianiculũ uſq; Veiẽtem
urbem ſint circiter duodecim. Hoc itinere ſi ꝓcedimus uerſus Sabatios inuenimuſ
ferme. xii. milibus paſſuũ diſtantẽ Larthenianũ in colle munito/ quod uulgus mu
tata prima littera dicũt Marthenianũ. Non eſt igit̃ uel uia uel ſpatio definito Vei
ens urbs & ciuita Caſtellana eadem. Tertio patet ex cognõie. Nã licet Phalarim &
Pheſceniũ prius fuerint urbes habitate a Siculis & Etruſcis/ tamen eas poſtea cum
Enos urbes Pelaſgoꝝ/ Eniani Pelaſgi inhabitauerunt: ut ſignificat Dioniſius Hali
carnaſſeus in. i. li. Porro pulſis Pelaſgis Enianis ſiue Enotanis Thuſci ſoli coluerũt
& cognomina Etruſca adiecerũt Pheſce ideſt arces ſimul & acies & Larth ideſt pri
ceps omniũ: ut in Etruſca hiſtoria ꝓbauimus: quã ſeptem & ſexaginta Epithoma/
tũ libris iam abſoluimus/ a Iano uſq; ad noſtrã etatem. Quare Larthenianũ eſt pri
ceps & Metropolis Eniana/ cognõie Veiens a ꝓgenitoribus Veis Etruſcis: & Pheſ/
ceniũ eſt id quod arces Enię/ & a Virgilio dictę Arces & acies Soractinę & Pheſce/
ninę. uulgo Caſtellane: qa Arx caſtellũ uulgo dicit̃. Hinc & illis acieꝝ ſuarum eſt

inſigne eques armatus· Igit' hactenus de itinere a Romano foro in Veiētes ꝑ portā
Carmentalē: quę ad Capitoliū & initia uici Thuſci ſub Capitolio magis ſpectat q̄
ad Romā palatinā· De Auētino dicendū eſt poſtea: unde dicat' Auētinus· Nūc quo
pacto ſecūdus poſt Capitoliū locus fuerit habitat⁹: eſt explanādū· Teſte Igino cui
cōcordat Beroſus/ Atlanti Italo a quo Italia dicta eſt/ frater fuit Heſperus rex Hiſpa
nię: inter quos bello orto ob regnādi cupiditatē ſuperior fuit Atlas Ital⁹: q pulſo Heſ-
pero in Italiā/ regnauit in Hiſpania atq; Sicilia· Heſper⁹ in Italia ad Thuſcos ſe con
ferēs/ tutor regni factus eſt/ Iano tum infante/ ut hic innuit Fabius· Sed nota unum
fuiſſe Ianū priſcū: plures uero poſteriores: quoꝝ hic fuit unus cui nomē Cāboblaſ-
con/ & cognomentū fuit Coritus ſocer Atlantis Itali: ut in·v·antiquitatum Beroſus
ꝓdit· Ab hoc Heſpero Italia & Hiſpania Heſperię dictę ſunt/ quia utrobiq; regna
uit: ut Iginus ſcribit/ & Seruius ſup Eneida refert· Greci/ q̄bus prauū ingeniū ſem-
per fuit ad obſcurandos alioꝝ ſplendores antiquos: audent mentiri/ & dicere/ Italiā
Et Hiſpaniam dici Heſperias a ſidere: q̄a eo nauigant ab Italia in Hiſpaniā· Ergo
& Gallia erit Heſperia: q̄a eodem ſidere nauigāt ab Italia in Gallias· Ita dum uolu
erūt inducere Italicę antiquitati caliginē: ſe omnino Dialecticā/ & hiſtorias/ & Geo-
graphiā ignorare oſtenderunt· Veꝝ: paulo ante obitū Heſperi Italus ab Hiſpania
in Siciliā/ & a Sicilia in Italiā/ cōtra fratrē dimicaturus cōceſſit in Latiū: ubi Etru-
ſci cum Iano puero obuiantes/ ꝓhibuerunt Italū cū fratre arma conferre/ permiſe-
runt tamen/ & opem cū cōſilio adiecerūt: ut e regione Saturnię/ collem Auentinū
teneret/ & condito oppido Capena/ etiā agrū eius a ſe Italiā diceret: ut hoc loci aſſe-
rit Fabius/ quē plures ſequunt'· Tortellius uero noſter in littera Roma ait/ hoc dic-
tū etiā Solinū ſequtū· Ergo mox mortuo Heſpero/ tutor Iani qui & Coriti ſucceſſit
Italus in Vetulonia: ut in·v·antiquitatū Beroſus tradit: in qua etiā argumenta ex-
tant/ patria & genitura Pleyadū Italicaꝝ loca nominibus eaꝝ/ & matris Pleyadis
dicata & patris Atlantis nomina: cognōia: exaltatiōis eius locus/ tituli ad ſempiter
nam memoriā· & eiuſcemōi multa· Q̄d uero ait/ circa Thyberim ultro citroq; mox
ſuſcepto regno a ſe nominaſſe Italiā extinctis aliis cognominibus· uidelicet Ianicu
la/ Saturnia/ Apenina/ ſiue Taurina/ Cameſena/ Heſperia: utiq; iddem inſinuat Ser
uius ſup Eneida dicens· Italus rex a Sicilia cū Siculis in Italiam uenit: & loca circa
Thyberim tenuit/ & a ſe Italiā nominauit· Argumęnto huic antiquitati manere/
aiunt tam ipſe Seruius q̄ Dioniſius Halicarnaſſeus in·i·li· q̄a circa Tybur loca di-
cta Sicilienſia ſunt: & in Etruria circa Thyberim ſunt urbes Phalaris & Pheſcen-
nium: quas prius inhabitauerūt Siculi: & circa Ardeam Latii/ ſunt fines dicti Sica
ni: & in Etruria uallis Sicania & monumēta Atlantis Itali/ & Pleyadū: que in Bero
ſianis comētariis explicabunt'· Nūc de area huius Arcus dicendum· Primo dictus
eſt cāpus Lybiſſus teſte Feſto a Cerere frugifera: qui ex Lybia primū fruges illo ad
uexit: a quo & campus Lybiſſus/ & ipſa Lybiſſa dicta eſt· Ceres enim ipſa frugifera
& legifera/ Lybica & Egiptia ſoror Oſiridis/ ut autor eſt Diodorus in primo libro:
docuit in Italia/ Actica/ & Sicilia molere/ & panes cōficere/ cū antea glande ueſcerē/
tur: ut docet Plinius in·vii·naturalis hiſtorie ca· ulti· Primos aūt panes obtulit in
gratiam Iaſii regis in nuptiis Cybelis/ ut autores tradūt/ & Cybelaria marmora ex-

ciſa ꝑdunt. Et hoc ante Troiam conditã. Paulo uero ante Troianũ excidiũ Euander Argo hoſpiti ſuo a ſociis occiſo/ſepulchrũ fecit/a cuius leto primum Argiletum ſuperiorem dixerunt/& non a ſomniata Argilla: de quo Virgilius in Eneidos. viii. Nec non & ſacri monſtrat nemus Argileti: Teſtaturq; locũ: & letũ docet hoſpitis Argi. Rurſus paulopoſt ad eundẽ Euandrum uenit cũ Argonautis Hercules/qui in Saturnia hoſpitati ſunt: Et ab his dicit᷑ etiam Argeus cãpus/ut Varro in. i. de lingua latina/& nunc Fabius inſinuat. Et dicit᷑ Argiletus imus a Seruio & infimus a Liuio in primo ab urbe cõdita: qa infimus fuit loco & tpe. Liuius enim ĩ primo ab urbe condita: ut inquit animos feroces reuocaret Numa: ad infimũ Argiletũ/Ianũ facit/indicem belli & pacis. Et ſup. vii. Eneidos ibi ſunt geminæ portæ belli: ſic habet Seruius. ideſt gemina Iani templa iuncta. Sacrariũ inquit hoc Numa inſtituit circa imũ Argiletũ iuxta theatrũ Marcelli in breuiſſimis duob⁹ tẽplis. Duobus inquã/ꝓpter Ianũ bifrontẽ. Poſtea uero captis Phaliſcis urbe Thuſciæ: inuentũ eſt ſimulacrũ Iani cũ frontibus quatuor. Vnde qđ Nũma inſtituerat tranſlatũ eſt ad foꝝ tranſitoriũ: & templũ quatuor portaꝝ ibi ſubſtitutũ eſt. Hec Seruius. Tertio dictus eſt cãpus uicus Thuſcus: ut ſupra inſinuauit. Cõtra hoc uidet᷑ qđ Dioniſius Halicarnaſſeus ſcribit/de uico Thuſco dicens in. v. li. Vicus Thuſcus eſt cõuallis extenſa fermę quatuor ſtadiis a Capitolio uſq; ad palatiũ/a quo qdem eſt tranſitus in Circũ maximũ: Ergo nõ ptingit a Capitolio/uſq; ad Celiolũ & ultra. Dicẽdũ eſt qđ nõ bene uidit Halicarnaſſeus qđ ſcribit Varro eo doctior/ & Romanã regionem/plenius edoctus: Is in primo de lingua latina poſt Celii Thuſci obitum Celianus Thuſcos tenuiſſe celiolũ: Et Thuſcos Luceres ſubſidentem conuallem aſſerit. Eius uerba ſunt ad hanc ſententiã. Poſt mortẽ Celii Thuſci/qa nõ ſuſpitõe carebãt iuſſi ſunt in cõuallem deſcẽdere/& ab eis dicit᷑ Vicus Thuſcus/ubi eſt & templum Vertunni: q eſt princeps deus Etrurię: Et ſubdit: Celianis uero/qa ſuſpitiõe carebãt datus ẽ Celiolus cõiunctus Celio. Et ideo recte Fabius dicit principiũ uici Thuſci incipe ſub celiolo uerſus Auentinũ/& terminari ad radices Capitolii/De eo uero ꝙ ait Romã filiã Itali principio Romã a ſe dictã cepiſſe in palatio colle/ etiã Beroſus in. v. & Plutarchus in uita Romuli conſcribũt. Porro neglectũ fuiſſe ob aerẽ paluſtralẽ/& dictũ Valentiã/& ab Euãdro reſtitutũ: & Solinus in collectaneis & alii nõ nulli cõſentiũt. Itẽ/ut ait hoc loco Fabius: inundatio thyberis ante Romulũ reddebat hũc campũ minus idoneũ ad habitandũ. Q đ patet primo: qa a palatio ꝑ ſubſidentem uallẽ diſiungebat᷑ urbs ab Auentino/& ꝑ paludes nauigabat᷑/ut ait Varro qppe ꝙ Germallia eſt ꝑs ueteris Romę ubi expoſiti fuerũt Remus & Romulus: ut idem Varro/& Dioniſius/& hic Fabius refert. Erat & Curtius lacus palus magna: in quẽ ſeſe armatus cũ equo iniecit Curtius/ſiue Meti⁹ Sabinus is fuerit/ ſiue alius ſiue uterq;. De eo uero qđ ait Ianũ & Vertunnũ eſſe eundẽ: id cõſonat: & ꝓpria coꝝ Epitheta & interpretatiões demõſtrãt: de qbus loco ſuo dicturi ſumus. Ianus enim ut Cicero ait/& Macrobius in primo Saturnaliũ ſignificat: quaſi Eanus ab eundo dicit᷑/ꝙ eat & uertat celũ & res oẽs. Apud Ianũ enim ſolum eſt omne ius uertendi cardines.

Explicit primus libellus Fabii Pictoris.

Q·Fabii pictoris Secundus liber incipit·

P Oſtq̃ Fabius ĩ ſuperiore libello declarauit/ ꝙ ab Iano & aureo ſeculo uſq; ad Romulum cepti ſunt habitari tres colles/ a Saturno quidẽ Capitolinus : ab Italo Auentinus/& a filia eius Palatinus·nunc in hoc libello edocet quo pacto Palatium Romulus in urbem quadratam cõuertit:& deinde quo pacto reliqui colles intra urbem Romam computati fuerint/& demum de nominibus & locis eius· Primo ergo dicit/quo pacto palatiũ Romulus in urbẽ formauerit his uerbis

D Eniqꝫ Romulus potitus rerum Albanarũ et uſus maxima familiaritate regum Etrurie: et rex primus ex regulis Italie creatus in Latio Romã oppidulũ in regiã tetrapolim uertit: inqꝫ palatino colle fundauit. Aſcito enĩ ex Etruria uate atqꝫ ſacerdote: Olympũ fecit: pomeriũqꝫ ſacrauit:⁊ aratro ab Olympo in uico thuſcho per palatiũ circũducẽs ab imo collis ad uerticẽ:quadratã urbem ſignauit. In uertice collis herẽte Exquilino Romã oppidulũ ampliauit:⁊ e regiõe loco primo Celio Velliã extruxit Ceterum in decliuo ad ima uerſus circum maximuꝫ Germal

Superius expoſuimus qd ſit Olympus & foſſa/& quo pacto ſacrabant urbes/& pomeria· Et qd ſit Tetrapolis ſiue quadriurbs & urbs quadrata:in comẽtariis Xenophontis· Differẽtia uero inter regulũ & regem erat tũc: qualis nunc inter reges & duces·Vnde omnis dux eſt regulus nõ tamẽ rex· In Italia uero reguli eſſe nõ poterant niſi eſſent Thuſcorum uerne ac nutriti in fano Volturnę cũ Larthe atq; Lucumonibꝰ· Cui duo ſunt precipua argumẽta· Primũ: quia Caccum legatũ Campani reguli / qui ducatũ nõ uerna Thuſcorũ inierat/ in uincla coniecit Tarcon rex Etruriæ: ut in Collectaneis Solinus inſinuat:ꝙ per ignominiam id Romanis oppoſuiſſet Mitridates ꝙ Thuſcoꝝ uernæ fuiſſent: ut hoc loco Fabius & Trogus cũ Iuſtino ſentiũt li·xxxviii·Epithomatũ· Vnde & de politia inſtituta Mantuę/ad inſtar Etruriæ dicit ĩ·x·Eneidos· Ipſa inqt caput populis:uires de ſanguine Thuſco·

Quo loco Seruiꝰ dicit & alii Virgilianiſtę interp̃tes aſſerũt ꝙ uires appellat Lucumones/& rectores & duces:qa totũ robur erat ex Lucumonibus: in quorũ numero uel p̄fectura nõ admittebant niſi de ſanguine Thuſco:in quo uernę cõputant·Vñ in p̄fecturis Italię qa Thuſci ĩpabant:nõ admittebant duces/& reguli niſi uel Thuſci uel uernę Thuſcoꝝ/qđ p ĩproperio exiſtimauit Mitridates obiciendũ· Rex uero primꝰ omniũ ex uernis Thuſcoꝝ fuit Romulꝰ/q liberiꝰ q̃ reguli inſtituta & ſancita regni inſtituere poſſet:& ſui ſucceſſores:inter quos thuſci Tarqnii licẽtiores fuerũt

liam fundauit:ubi iuſſu Amulii
fuerunt expoſiti. Hac enim an
tea labebatur thyberis. Ab ea
aũt uerſus Exquilias forũ Ro/
manũ edificauit. Et ita romulꝰ
ex regulo primꝰ rex a Thuſcis
declaratꝰ eſt. Quã rem ꝑ occa/
ſionẽ acceptã Mitridades rex
Aſie ꝓ ignominia Romanis op
poſuit ꝙ uerne fuiſſent thuſco/
rũ. Quarto aũt menſe ab urbe
cõdita ꝑpetratũ ẽ audax facinꝰ
ĩ raptu latinaꝝ ⁊ ſabinaꝝ. Pri/
mi ex latinis belluz mouerũt in
romulũ Ceninẽſes: Antẽnates
⁊ Cruſtuemni. Romulꝰ auxilio
ĩplorato a thuſcis: cũ Celio rege
Etrurie. primũ ex his triũphũ
retulit. Et ob id q̃rtꝰ urbis col/
lis a thuſcis habitari ceptꝰ eſt: ⁊
Celiꝰ dictꝰ. Subinde ſabini bel
lũ ingẽs orſi: coegerũt Romulũ
denuo a Lucumonibus ſocios
milites expetere. Galerito Lu
cumoni Arbee negociũ datũ ẽ:
magna Etruſcoꝝ ex qꝫ urbe ſal/
pinatũ manu uenit. Qui cũ of/
fendiſſet Capitolium: captum a
Sabinis: ĩpe ꝓximuz capitolio
q̃rinalẽ ꝓ romulo muniuit. De
rũ cũ romulꝰ audax ſub capito/
liũ ſabinos aggreſſꝰ: uulneratꝰ

Vbi uero fuerit factus olympus/
& ceptus ſacer ſulcus a uate: ex/
ponit Fabius dicens: ꝙ in uico
Thuſco/ uidelicet in foro Boario
ubi eſt taurus ęreus in monumẽ
tum/ ꝙ ibi ceptus eſt ſacer ſulcus
a Romulo. Auctor eſt Corneliꝰ
Tacitus dicẽs. Vbi eſt ęreus tau
rus: quia id genus animaliũ ara/
tro ſubdit ſulcus deſignandi op/
pidi ceptus: ut magnã Herculis
aram amplecteretur. Inde certis
ſpatiis interiecti lapides per ima
montis Palatini ad aram cõſutii
mox ad curias ueteres: tum ad ſa
cellum larem forũqꝫ Romanũ a
Romulo: & ad Capitolium nõ a
Romulo/ ſed a Tito Tacio Sabi/
no poſt fedus additum/ progreſ/
ſum eſt. Hec Cornelius Tacitus.
Ex hoc habere poſſumꝰ unde ſit
dictum forum Boarium. Primo
quidem a boue Herculis reperto
& imolato ob uictoriam contra
Caccum latrocinatorem: de quo
Ouidius in Faſtis dicit.
Immolat ex illis/ taurũ tibi Iup/
piter unum/ Victor: & Euan/
drum ruricoloſqꝫ uocat.
Cõſtituitqꝫ ſibi: quę maxima di/
citur ara Hic/ ubi pars urbis: de
boue nomen habet. Secũdo q̃a
ibi boues ceperunt ſacrum ſulcũ
idcirco tota illa ꝑs urbis Boaria
dicta eſt uſqꝫ ad Ianũ ĩ radicibꝰ
Capitolii/ ubi partũ Boarię/ forũ
Boarium dictum. In hac Boaria
maxima portione uici Thuſci.
Erãt opulẽtiores & ditiores atqꝫ
nobiliores Romanoꝝ: ubi & fre
quentiores arcus triumphales &
monumẽta imperatoꝝ uidemus

fugeret illumqʒ ad portaʒ Pa-
latinam ſequuti Sabini Rome
potituri uiderent illico Galeri-
tus e Quirinali delapſus: uiaqʒ
retro in Capitoliū pedē ferēdi:
adimens ubi nunc Janus q̄dri
frons a tergo Sabinos aggreſ
ſus: unde fabula eiaculatę aquę
ſulphureę eſt: in fugam uertit.
Animaduerſa re Romul⁹ rein-
tegratis uiribus ⁊ ipſe a fronte
cedebat: adeo ut Metius in pa
ludē ſeſe cū equo armatus inii-
ceret. Cedes ingens fiebat. Et
ne unus quideʒ euaſiſſet: ni fe-
mine occurriſſent. Federe icto
Romulus urbis agrum diuiſit
i partes tris: equis collib⁹. Sa
binis ⁊ Tacio Capitoliū ⁊ Qui
rinalis: Romulo ſequentes Ex-
quilinus ⁊ Palatin⁹ in quo Ro-
ma: Galerito ⁊ Luceribꝰ Thuſ
cis: Celius ⁊ Celiol⁹ obuenerūt.
Auentinū Romulus neminem
paſſus eſt habitare. Nam fra-
tri Remo illum ſacrum eſſe uo-
luit uſqʒ Melernam. Cūqʒ con
ceſſiſſet nature Celius ⁊ Gale-
ritus rex Etrurie ſucceſſiſſet: cō
ſenſu tribuum: Celiolus et ab
eo tota arcus Area ſeptem col-
libus ſubiacēs: thuſcis data: et

Sed de his alias. De palatino col
le quadriurbe dicendū eſt. Var-
ro in primo de lingua Latina ſic
dicit. Quartę regionis palatium.
eſt: q palantes cum Euandro ue
nerūt: q & palatini Aborigines
ex agro Reatino/qui appellatur
palatiū/ibi conſederūt. Sed & a-
lii a Palantia uxore Latini puta
uerūt. Eundē hūc locū a pecore
dictū putant qdam/& ita Neui-
us Balatiū appellauit. Huic Ger
malliā/& Velliam cōiunxerunt.
Velliç cauſę plures: in quibus cū
ibi paſtores palatini ex ouibus
ante tonſuram inuentā / uellere
lanam ſint ſoliti: a uellendo etiā
uellus dictum fuit. Hec Varro.
De hac pte quadriurbis Romæ
loquit Liuius in. ii. ab urbe con
dita/dicens. q collega Bruti Va-
lerius publicola edificabat ī ſum
ma Vellia alto & munito loco do
mum/ ut arcem inexpugnabilē:
q̄ ob ſuſpitionē regni demolitus
in infimo cliuo reedificauit. De
Germallia uero in codē libro di-
cit Varro: q ſic dicit a germanis
Remo & Romulo/q illo thybe-
ris aqua tulerit. Dioniſi⁹ uero ait
Fabiū pictorem ſcribere: cū puel
los ferrent iuſſu Amulii in aquā
exponēdos: īueniſſe planiciē thy
beri īundatā. Vnde a uertice pa-
latii ad radices deſcendentes/ ibi
eos in principio aquę poſuiſſe: &
lupā ſitientē/e ſpecu proximo po
tus gratia illuc pfectam/inueniſ-
ſe īfantes per cenū uolutari/ iam
recedente aqua: & eos quaſi catu
los ſuos quos tunc nutriebat lin-
gua lambēs ceno abſterſiſſe/ mā-
mas illis & lac pbuiſſe/qđ tū for-

ſacrificio Jano Vertũno facte:
egeſtiſqȝ paludibꝰ:habitabilis
reddita:⁊ uicus thuſcus dicta.
Tribꝰ igiť gentibꝰ cõflata prin
cipio urbs Roma hĩtataqȝ fuit
Noĩa ĩpoſuit princeps Thuſcꝰ
Nã hii tũc Italie ĩminebãt im-
perio. Taciẽſes a Tacio: Rum
nẽſes a Rumulo uocauit. Hoc
eniȝ nõie illũ ab euẽtu nũcupa-
uit lingua etruſca ex Etruria o-
riũda Larentia:⁊ nupta priꝰ ui
ro thuſco Fauſtulo:⁊ inde etruſ
co Carrutio. Suã uero tribuȝ a
ſe Lucerum dixit. Nã alia Tro
metina ẽ a loco Celii. Hec origo
urbis Rome ſolũ ueteris:ſepti-
collis cũ arcꝰ area habitate:nũc
uero ab his collibꝰ ĩ alios colles
⁊ cõualles in ĩmenſuȝ plate. Ce
terũ nõia eiuſdẽ ueteris Rome
hec ſunt. Noĩa colliũ. Capitoliũ
Quirinalis. Exquiliuꝰ: Palati-
nus:Celius:Celiolꝰ: Rumurius
q ⁊ Auẽtinꝰ. Porro in area:hec
nõia ſũt:Lybiſſus:Circus ma-
ximꝰ:Forũ trãſitoriũ. Argiletꝰ
ſuꝑior. Argiletꝰ imus. Via ſa-
cra. Senaculũ. Cõcordia. Gre
coſtaſis:Edes Saturni:Vertũ
nꝰq ⁊ Janꝰ ꝗ̃drifrõs. Forũ bo-
ariũ. Vicꝰ lõgbꝰ Vicꝰ Arniẽſis

te ueniẽs Fauſtulꝰ admiratꝰ/diſce
dẽte lupa pueros tulit ad uxorẽ
Accã Larentiã. Vñ & ibi nutritꝰ
eſt/& caſa Romuli ſeruata:ut au
ctores fatenť/ubi ficus eſt rumi-
nalis de qua Ouidius in Faſtis.
Arbor erat: r̃manẽt ueſtigia/quę
qȝ uocať:Romula nũc ficus:Ru
mula ficus erat. Et eſt(ut aiunt)
iuxta circũ maximũ:qđ nũc uul
gus cerchi uocat/ inter palatinas
& Celioli radices/ſub radicibꝰ Ce
lii. Forũ uero Romanũ dicebať
ꝗ̃rta ꝑs Romę tũc ꝗ̃driurbs: in ꝗ̃
ꝑ̃ter edes erat platea çontionalis
publica:de ꝗ̃ Liuiꝰ in.viii.ab ur-
be cõdita:naues inqt Antiatũ ꝑ-
tim in naualia ſubductę/ꝑtim in
cenſę: & eaꝝ roſtris ſugeſtũ in fo
ro adornari placuit. Ideo ait Ser
uius ſup.viii.Eneidos Romanũ
forũ erat/ubi nũc roſtra ſunt. Et
idẽ locus/Comitiũ dictus/ ubi &
ictũ fedus inter Romulũ & Ta-
ciũ/ dicẽte Plutarcho in uita Ro
muli Quo inqt duces cõuenerũt
ad ꝑcutiendũ fedus:huc uſqȝ Co
mitiũ uocãt. Et Varro ĩ de lĩgua
latina:añ inqt curiã Hoſtiliã ro-
ſtra:ſubqȝ dextera huius comitio
locꝰ ſubſtructꝰ. In eo priuata ſuf-
fragia & cõcilia fieri ferũt ſolita/
ſed maiora in campo Martio. De
mõte uero celio dicit hoc loco Fa
bius:ꝓ primũ inbabitatꝰ ẽ & cul
tus ab Thuſcis:& noĩatꝰ ab Etru
rię Larthe & eoꝝ duce nobili Ce
lio. Dioniſius in.ii.li.& alii addi
ciunt ꝓ ibi edes & templũ extru
xit:& ibi ſepultus. Varro in prio
de lingua latina/ſic dicit. Celius
mõs dictꝰ a celio Veibeno nobili
duce Thuſco: q manu ſua uenit

Vicus ſtellatinus. Sabatinus
Larthenianꝰ qui ⁊ Veiẽs pha-
liſcus: quoꝝ cognoĩa a Thuſcis
ſunt cõmigrantibꝰ in ciuitatẽ
Romanã. Item Herculis ara
ubi Olympus ⁊ initiũ ſacri ara
tri iũctim a Ermalia ad ſacrã
uiam: unde ⁊ noĩs origo. Forũ
piſcariũ: Porta Carmentalis.
Edes pudicitie: Rotunda Her
culis. Forũ uenaliũ. Lacus Cur
tius: Sub urra: Sub urbanũ:
Saturnia ubi nunc edes eius:
atq; Erarium. Hec ubi Roma
uetus. In ꝑte Rome ſunt Etru
rie loca: Antipolis: Ianiculum:
Vaticanũ. Et Thyberiſ: limes
imperii Volturreni inter uete-
res Ianũ ⁊ Saturnũ: q̄ a princi
pe illiꝰ urbe Volturrẽa ꝑ ſinco-
pam dictꝰ eſt Volturnꝰ: ⁊ ob id
thuſcꝰ nõ latinꝰ. Qđ uero Vul-
turnũ ſine ſincopa ⁊ cõpoſitiõe
primitiuũ ẽ nomẽ: notat fluuiũ
in Samnio ⁊ oppidũ Romanũ
in litore: a quo Vulturnꝰ deus
thyberinꝰ in Latio ſicut ⁊ Vol-
turnꝰ ut caput imperii in Etru-
ria. Quã ob rem deum thybe-
rinũ ſuũ dicit eſſe Roma atq;
Etruria: eundẽ ⁊ Ianũ Vertun
nũ ⁊ ab his dictũ Vadymõna

auxilio Romulo contra latinoꝝ
regẽ ſcilicet Acronẽ. Vnde miror
ꝙ quidã triumphũ Romulo tri-
buãt: qui ab Etruſco Larthe eſt
habitus. De Sabinis deuictis ait
Fabius/ ꝙ Romulꝰ implorato au
xilio ſociali ab Etruſcis/ negociũ
datũ fuit Galerito Etruſco: q̄ ma
gna Etruſcoꝝ & Salpinatũ ma-
nu uictoriã Romulo dedit. Fige
hic tu gradũ/ uel qui Tuſcanieſi
glorię inuides/ uel qui exiſtimas
Romulũ tum ferme inermẽ po-
tuiſſe tantã belli molẽ ſolũ ſub-
ſtinere. Galeritꝰ Lucumo Etruſ-
cus ea Sabina contudit arma: ut
clariſſime Propertiꝰ ſcribit ĩ Ele-
gia Vertũniana/ ubi ĩducit uicto
riã Galeriti / & Vertũnũ gratias
agentẽ Romę tũ palatinæ ꝙ ui-
cum Thuſcum Thuſcis dederit:
his uerbis. At tu Roma meis tri
buiſti premia Thuſcis. Vñ uicus
hodie nomina Thuſcus habet.
Tempore quo ſociis uenit Lucu
monius armis: Atq; Sabina feri-
contudit arma Taci. Vidi ego la
bentes acies/ & tela caduca. Atq;
hoſtes turpi terga dediſſe fugę.
Sat faciam diuum ſator: ut Ro-
mana per ęuum: Tranſeat ante
meos: turba Togata pedes.
Quare falſo refert Liuius in ſe-
cũdo ab urbe condita: & eum ſe-
quutus Dioniſius ĩ quinto ꝙ ui-
cus Thuſcus dictus ẽ a Thuſcis
remanentibꝰ Romę ſub Porſena
cũ equidẽ ante Porſenã ãnis qua
draginta ſupra ducẽtos/ ſub Ro-
mulo Vertũnus idem & Ianus/ in
uico thuſco a Romulo & Galeri
to ſacratꝰ ſit añ Numã/ ligneo ſi-
mulacro ad infimũ Argiletũ: qđ

poſtea Numa ęneũ reddidit/accito Mamurio Oſco eruditiſſimo opifice:ut ibidem
ſequit᷑ Vertũnus in Elegia ꝓpertiana dicẽs. Stipis aceruꝰ erã/ꝓperanti falce dolatꝰ/
Ante Numã:grata/paup in urbe deus. Et in comẽtariis eiuſdẽ Elegię oſtendimus.
Et iõ Liuio/& Plutarcho Greco/antiqor Varro doctior/eruditior/& qui nihil inten/
tatũ reliquit:aſſerit cũ aliis cõſentiẽs in prĩo de lĩgua latina/uicũ Thuſcũ habitatũ
fuiſſe ſub Romulo:cuiꝰ argumentũ dicit p̃ter auctores eſſe: qa ſub Romulo ibi po/
ſitus eſt Vertũnus princeps deus municipalis Etrurię. Qđ certe Fabius inſinuat:&
Propertiꝰ explicat uicũ Thuſcũ datũ/qñ Galeritꝰ Lucumus uenit ſociis armis/atq;
cõtudit fera arma Sabinoꝝ regis Taci. Qđ uero Fabius dicit:ubi Ianus q̃drifrons
ibi fabula eiaculatę aquę:eã fabulã refert Macrobiꝰ in primo Saturnaliũ dicẽs Ca/
pitoliũ numen Iunonẽ fauiſſe Sabinis/ & ualli portas ubi eſt Ianus aperuiſſe/& ita
Romulũ fugiſſe uerſus palatiũ/ & Sabinos eũ pſequutos. Verũ Ianus princeps ut
diximꝰ deus Etrurię atq; uici Thuſci/ueritus cõtra Iunonis numẽ pugnã cõmittere
qa tñ Romulo fauebat:apuit fontes calidiſſimos ſulphureos ubi nũc Ianus:& a ter
go in Sabinos eiaculatus cõtudit eos: & ita uictoria ceſſit Romulo. Et iõ hic Ianꝰ
ſacer erat & non ille q tranſlatus fuit in forũ tranſitoriũ. Qđ & Ouidiꝰ in primo de
Faſtis querit a Iano dicẽs. Cũ tot ſint Iani:cur ſtas ſacratus in uno? Et poſita ſupra
dicta fabula ſubdit. Cũ tanto ueritus/numie cõmittere pugnã: Ipſe meę moui/cal
lidꝰ artis opus. Oraq; qua pollẽs ope ſum:fontana recluſi. Sũq; repẽtinas eiaculatꝰ
aq̃s. Ante tñ calidis ſubieci ſulphura uenis Clauderet ut Tacio:feruidꝰ humor iter.
Hec Mithice atq; fabuloſe dicta ſunt:qa Ianũ Mithici miris laudibꝰ efferũt/& p̃ci/
pue Ouidiꝰ in Faſtis ſub noĩe Iani:& Propertiꝰ ſub noĩe Vertũni/ut ſupra dicẽtis:ui
di ego labẽtes Sabinoꝝ acies & tela caduca. Qđ & idẽ Macrobiꝰ recitator fabule ſi/
gnificat dũ in eodẽ prĩo libro inter ceteras Iani laudes ait/ ꝙ Mithici Ianũ laudãt/
ꝙ ſub eo omniũ domus ſanctimonia & religione fuerint munitę. Sed ut Seruiꝰ di/
cit ſup tertiũ Eneidos:turpe eſt poetã fingere/qđ ad uerã hiſtoriã nõ refert᷑. Eſt aũt
uera hiſtoria ꝙ Thuſca militia initiabat᷑ ad lacũ Vadymõnis Etrurię:ut Liuius in
nono ab urbe cõdita inſinuat:& Pliniꝰ nepos in ep̃la ad Gallũ dicit/lacũ Vadymõ/
nis eſſe ſulphureũ:& nullã ibi nauim:qa ſacer eſt. Eſt aũt Ianus/Vadymon/Vertũ
nus/Protheus iddẽ/ut ſuis locis ꝓbauimꝰ. Vñ ueritas hiſtorię ẽ/qa Iano ad ſulphu/
reũ lacũ/inicita militia Galeriti/tenebat ꝓ Romulo Quirinalẽ collẽ:ut hoc loco Fa
bius/& eũ ſequutus Dioniſiꝰ in.ii.libro aſſerũt. Cũq; Sabini fugientẽ Romulũ pſe
querent᷑:mox Galeritus ſulphuratꝰ/e Quirinali illapſo in locũ ubi eſt Ianus/ a ter/
go Sabinos cedẽs/coegit Metiũ Curtiũ ducẽ cũ equo armatũ ĩ paludẽ ſeſe cõiicere
Et hoc pacto exponi debẽt ſupradicti Ouidii uerſus/ſaluo ſẽp iudicio meliori. Ego
inqt Ianus.i.Galeritꝰ Ianicis ſulphureis aqs iniciatꝰ:ueritꝰ cõmittere pugnã contra
numẽ Iunonis/ ideſt cõtra Taciũ & eos q remanſerãt in cuſtodia Capitolinę arcis:
dũ ſauciũ & fugientẽ Romnlũ alii Sabini cũ duce Curtio pſequerẽt᷑: utiq; ego Ga
leritus callidus ideſt aſtutia militari eruditꝰ:moui opus artis meę militaris: ſcilicet
militiam meam ſulphuratam/ moui a Quirinali ad radices Capitolii ubi eſt Ianus
quatuor portarum. Et recluſi ora fontana/ideſt capita regionis illius precipua/ ob/
ſedi/ ope militari Troſſula/qua ſum potens:& ab tergo eorum qui perſequebantur
Romulum ; ſum eiaculatus aquas militares ſulphureas repente & ex improuiſo:

& ita Sabini fuſi: Sed anteq̄ iſtam Phalangam militarē in eos mitterem: ſubieci ad
Capitolii radices ſulphura ideſt duces cū calidis aquis ſcilicet militibus iniciatis:
ut hic humor ſulphure iniciatus/clauderet iter Tacio regi/qui Capitolio reſidebat:
ne poſſet ſuccēturiari & auxilia mittere ſuis/quibus terga Thuſci: facies Romulus
cum ſuis cedebant· Que omnia cum inicia Romana & Fabius: Propertius/& Dio/
niſius Halicarnaſſeus cōtineant: cur ſolus Liuius ab urbe condita/cuncta ſuppreſ/
ſit: Audeo dicere/& cū opus fuerit probabo/inuidum & liuidū alienę Thuſcorum
glorię non Liuium fuiſſe: qui ubicunq; poteſt ſubticet Thuſcorum gloriam: & fal/
ſa pro aliena gloria his aduerſa cumulāda adiecit· Vnde &·C· Calligula ceſar/qui
ut uiciis multis/ita & doctrina & pluribus uirtutibus enituit/ Virgilium dicebat ſi
ne doctrina poetam: Liuium uero uerboſum ubi parua res fuerat: & ſuppreſſorem
eorum/que preclara Thuſcorum fuerant/ ut in fragmentis Antonini itinerarii tra/
ditur/& Suetonius in uita Calligulę dicit his uerbis· Sed & Virgilii ac Titi Liuii
ſcripta/& imagines/paulum abfuit/ quin ex omnib⁹ bibliothecis amoueret: quorū
alterum ut nullius ingenii minimeq; doctrinę: alterū/ut uerboſum in hiſtoria/neg
ligentemq; carpebat· Igitur hec de hiſtoria Mithiciſq; Romanis iniciis pro expoſi
tione Fabii dicta ſint· Nunc quedam pro ſequētibus exponenda ſunt· Primum qd
ſit Helerna· Huic ſatiſfacit quod in·v· antiquitatum Beroſus ſcribit· Iano enim ut
ait fuerunt plures liberi: quorum Cranus Razenua cognomine ſucceſſit ei mortuo
in Vetulonia: Cranam uero filiam pulſo Cameſe dedit Aboriginibus Latii Heler/
nam cum ſceptro & Alebam· Eſt autem Helerna: ſuffragio exaltata regina/ ut ipſe
exponit· Vnde patet ꝑ inter Iani regulū Cameſem & Saturnum: rexit Latiū Cra/
na eius filia: quam frater eius Cranus Razenua inter deas retulit & Lucum iuxta
Thyberim ſtatuit: ut idē Beroſus dicit: & Ouidius in·vi·de Faſtis meminit dicens
Ad iacet antiquus Thyberino Lucus Helernę· Pontifices illuc: nunc quoq; ſacra
ferunt· Inde ſata eſt Nympha: Cranam dixere priores· Nam poſteri ut ait/tranſ/
poſito·r·proferebant Carnam· Veꝝ licentia poetica: & leuitate amandi ſolita Oui/
dius dicit hanc Nympham fuiſſe adamatam Iano/& pro premio poſitę uirginita/
tis dediſſe ſibi Alebam ſiue Albam/& ut eſſet Iana Vertunna/ideſt ut penes eam eſ
ſet ius uertendarum rerum & cardinum· Sic enim ait Ouidius· Viderat hanc Ia
nus: uiſęq; cupidine captus Ad duram uerbis mollibus uſus erat· Et poſt admiſ/
ſum ſcelus: inducit Ianū ita dicentem· Ius pro concubitu noſtro/tibi cardinis eſto
Hoc premium poſitę/uirginitatis habe· Sic fatus/& uirgam qua Striges pellere
poſſet: A foribus noxas (hec erat Alba) dedit· Nam penes unum Ianum eſt ius
uertendi cardines/ & ideo unus Ianus deus Vertunnus & hec dea Iana Vertunna
cui ius cōmunicauit: dicente eodem Iano in primo de Faſtis· Me penes eſt unum
uaſti cuſtodia mundi· Et ius uertendi Cardines omne meum eſt· Sed cum Oui
dius in primo de Faſtis inducat Ianum ſe iactantem/ ꝑ arma ſua fuerunt claues/&
ſerę/atq; Ianuę poſtium/ut in ſuperioribus retulimus/ ad continendum aurei ſecu/
li pudorem & caſtimoniam: quo modo ſcribere auſus eſt in·vi·Ianum fuiſſe merca
tum ſtuprum uiolentum: premio Vertunnio: & imperioſę participatiōe Albę ideſt
faſcium: Quare Beroſus ueracius dixit eam filiam Iani· Cui etiam eſt argumento/

ꝙ herbam illi olim dicatā in ſimilitudinem criniū albarū:capillos Ianę ad hāc eta-
tem Volturreni uocamus. Alba uero non eſt latinū nomen ut patet in propria ꝓla-
tione ſine ſincopa/quo Beroſos dicit Alebam. Al enim teſte Hieronymo cōmixtio-
nem ſignificat:& ut Talmudiſta doctus dicebat/etiā ligaturā & faſciculū:quia faſ-
ciculus cōmixta ligat. Ebam uero notat aceruū rerū & uirgarū quibus flagellant̃
noxii. Et caue ne dicas ꝙ deriuat̃ ab Al/& Ebal/qa teſte Hieronymo de interp̄tatio
ne nominū:ebal ſignificat aceruū lapidū & nō uirgarū. Vno ergo uocabulo uetu-
ſtę Etruſcę linguę/Alebam/ſiue ꝑ ſincopā Albam Etruſci dicebant:qđ latini uno ſi-
militer uocabulo faſces. Et ut recte noſter Chriſtophorus Landi Florentin⁹ erudi-
tiſſime poſuit ſuꝑ Oratii Odā illā:Quē uirū aut heroa:faſces erāt faſciculi uirgarū
in quib⁹ſingulis ſingulę ſecures incluſę erāt. Eas.xii.primas Ianus dedit in Olym
po Etrurię ad cōtinendas recētes colonias in aureo officio & ad terrēdos & flagellā
dos malos/ut hic nr̄ Fabius pictor in principio inſinuauit. Eſt ergo Alba ſceptrum
& faſces quo noxę ſtriges ꝓpellerent̃:ut mithice dixit Ouidius. Erāt aūt.xii.faſces
ut oēs cōcedūt:cuius princeps dicebat̃ Etruſca lingua Baracel:ideſt latine lictor &
ꝑcuſſor. Vñ & Barac/ꝑcuſſorē interp̄tat̃ diuus Hieronym⁹in de interp̄tatiōe nomi-
nū. Et ut infragmentis Catonis dicit̃:lictori ſingulo ſuberant adoleſcentes ingenui
& armati.xxiiii.& ita trecētos p̄torianos milites efficiebant: ſingulo p̄torio uiginti
qnq; deputatis. Teſte quoq; Dioniſio Halicarnaſſeo in.iiii.libro/Etruſcus mos erat
ut ſingulū regē Lucumonē antecederet ſingulus lictor ferēs faſces uirgarū & ſecu-
rim. Cū uero cōmuni cōſenſu.xii.populoꝝ bellū indiceret̃:tradebant̃.xii.faſces &
ſecures duci ꝗ principatū in omnes accepiſſet. Liuius quoq; q̄q̄ liuidus glorię Tuſ-
cę ne uideret̃ omnia negligere/aſſerit ſe cum eis ſentire/ qui numerū lictorum.xii.
ab Etruſcis finitimis deſumpſiſſe Romulum/dicit his uerbis. Romulus iura popu
lo agreſti ſancta eſſe ratus:ſi ſe ipſe uenerabilē inſignib⁹imperii feciſſet/& cetero ha
bitu auguſtiorē:tū maxime.xii.lictorib⁹ſumptis fecit. Alii a numero auiū quę au-
gurio regnū portenderāt:eū numerū ſecutū putant. Me haud penitet eoꝝ ſentētiæ
eſſe/quibus & apparitores & hoc genus ab Etruſcis finitimis unde ſella curulis/un
de toga p̄texta ſumpta eſt:numerū quoq; ipſum ductū placet/& ita habuiſſe Etruſ-
cos:ꝙ ex.xii.pp̄lis cōiter rege creato:ſingulos ſinguli pp̄li lictores dederint. Hec Li
uius. Vñ ab Etruſcis finitimis.xii.p̄torianos principes lictores/ ideſt trecētos inge-
nuos armatos iuuenes/ꝗ lateri ſuo ſicut Larthi Etruſco ſemꝑ hererēt/deſumpſit Ro
mulus:& nō a more Lacedemonioꝝ:ut in.ii.libro Dioniſi⁹ Halicarnaſſe⁹ſomniat.
Sed quis prim⁹hoc cōceſſerit Romulo/cū ſine iuſſu Lucumonū nō poſſet:utiq; ne-
glexit atq; ſupp̄ſſit liuidus Liui⁹.Id cū plures:tū uel maxime unus Properti⁹ quaſi
coetane⁹ Liuio/curauit exprimere/ꝗ in.iiii.Elegiarū clare tradit Galeritū Lucumo
nē primū poſuiſſe p̄toria:& cū duobus aliis ducib⁹Romulo & Tacio diuiſiſſe urbē
& uocabula Etruſca tribub⁹impoſuiſſe/& cū his quatuor triūphos egiſſe Romulū:
computato primo/quem Celii auxilio de Acrone atq; latinis retulerat. Verba Pro-
pertii ſunt iſta.

Primus Galeritus/poſuit p̄toria Lucmo: Magnaq; pars ratio rerū erat inter eos.
Hinc Taciēs/Rumneſq; uiri:lucereſq; colōi:Quatuor hic albos Romul⁹egit equos

Q uod etiã antiquior Varro in primo de liugna latina ſcribit dicens. Agrũ Roma-
nũ Romulus in partes diuiſit tris/unde tribus dictę/ ut ait Ennius/ Tacienſiũ a Ta
cio: Rumnẽſiũ a Rumulo: & Lucerũ a Lucumone/ut dicit Iunius. Et hec ſunt no-
mina Etruſca: ut ait Tolũnius Tragediarũ Thuſcaꝝ ſcriptor. Hec Varro. Q đ cõtra
ſi obiicias Liuiũ dicere/ꝙ Lucerũ nomen eſt incertę originis: utiq; Caius Calligula
Cęſar reſpondebit amouendũ eſſe de bibliothecis Liuiũ: quia in hiſtoria fuit negli
gens & ſuppreſſor ubi oportuit dicere: & ubi nõ oportuit fuit uerboſus. Q đ ꝑfecto
patet hoc loci/quia uerboſus eſt & explodendus qui ſine certo & ꝓbatiore atq; anti
quiore auctore/& clariore ratione id dicit. Liuio enim probatior/doctior & antiqor
eſt Varro/& antiquiores ſe teſtes producit Iunium & Tolumniũ Thuſcum Trage-
dum/& ratiõe utitur/quia nomina tribubus impoſita ſunt Etruſca. Q uare ab Etruſ
co duce fuerunt impoſita/a tribus ducibus ſumpta: ſicut & Etruſcus idemq; Lucu-
mo primus poſuit pretoria. Nam ut ſupradixit Fabius: ius imponendi noua locis
& gentibus nomina: ſolum penes duces & reges erant. Ergo quia Etruſca ſunt/ ab
Etruſco duce Lucumone ſunt impoſita. Ergo non ſunt incertę originis ut falſo di-
xit Liuius/ſed certiſſimę atq; Etruſcę/ut Varro/Iunius & Tolumnius probant. Nã
Etruſci Tacium & Tacienſes: Latini uero & Sabini/ Ticium & Ticienſes deriuant.
Similiter Etruſci Rumulum & Rumnenſes: Latini uero & Sabini Romulum &
Romuleos dicunt. Rurſus Etruſci Lucumonem dicunt & Luceres deriuant: Lati-
ni autem & Sabini & eorum proles Sabella quę & Samnites/dicunt Lucium & ab
eo Lucanos. Cuius argumenta nõ latuerunt liuidum Liuium: qui in primo ab ur-
be condita aſſerit/ꝙ Tarquinũ priſcum quem Etruſci uocabant Lucumonem Tar-
quinienſem: eundem Romani dixerunt Lucium Tarquinum. Et a Lucio Samni-
tum duce Lucanos deriuatos: Plinius aſſerit & Sempronius: ut in eius cõmẽtariis
diximus. Q đ ſi dicant Plutarchum in uita Romuli & pedanum dicere ꝙ Luceres
dicti ſunt a Luco Aſili: dicendum eſt/ꝙ neſciuerunt linguam latinam & Etruſcam
quantũq; inter ſe prolatione ac deriuatione diſtent. Et ideo Gaio Calligulę Cęſari
conſentiens regula beati Hieronymi dicit: ꝙ qua facultate quid ſine certo auctore
atq; ratione profertur: tali contemnitur. Sed dices. Oratius in quinto Eneidos ſuꝑ
illud carmen. Tres equitum turmę: tres inquit partes fuiſſe principio populi Ro-
mani conſtat: unam Tacienſium a Tacio Sabinoram rege/iam amico poſt federa:
aliam Rumnenſiũ a Rumulo: tertiam Lucerũ: quorũ ſcđm Liuium nomen & cau
ſa in occulto ſunt. Ergo uidet̃ ꝓbare Liuiũ. Reſpondet̃ ꝙ ibidem affert contra Li-
uiũ ꝓbatiorẽ auctorẽ mox ita ſubiungẽs. Varro tamẽ dicit Romulũ dimicantẽ cõ-
tra Taciũ a Lucumoniis ideſt Thuſcis auxilia poſtulaſſe: unde quidã uenit cũ exer
citu/cui recepto ꝑs urbis data ẽ: quę uicus Tuſcus dicit̃: ut Orati⁹ ait/ac Tuſci turba
ĩpia uici. Hec Serui⁹. Q uare Varroni diligẽtiſſimo & graui auctori: nõ negligẽti &
uerboſo Liuio credit̃ quis alias eloquẽtiſſimo. Q đ ſi queris: q̃re Orati⁹ li. ii. ſermonũ
Satyra. iii. uocat turbã uici Tuſci ĩpiã: cũ ſit ſemꝑ religioſiſſima hita: rñdit Acron/ꝙ
ibi accipit turbã uel lenonũ uł negociatoꝝ/ qa añ ĩ eo loco meretrices colebãt/aut ne
gociatores q nulla pietate flectũt̃/iñ pulſi ab Herẽniis fuerẽt. ſed totũ falſũ ẽ: qa neq;
añ Tuſcos ibi meretrices fuerũt: niſi id dicat ꝑꝑ Accã larentiã: & negociatores nunq̃

legantur inde pulſi·Et ideo pudicitię templum patricię ſimul & plebeię in foro Bo/
ario uenerabatur:ut in·x·ab urbe cõdita Liuius docet/& arcus triumphalis ibi Bo
arię partis negociatoꝝ etate noſtra permanet:de quo inferius dicet̃·Porphirius a/
lias rationes adducit·Primam quia ibi unguentarii erant·Sic enim ait· Vicus thu
ſcus dicitur quo itur ad Velabrum:ubi haꝝ reꝝ mercatores ideſt unguentarii ſunt
Sed quia unguentarii & lenones opponunt̃ caſtitati/& non pietati:idcirco nõ ꝓp
ter id uocauit impiam turbam/ꝙ ibi uel meretrices ante/uel unguentarii poſtea fu
iſſent & eos inde religioſa Thuſcoꝝ Herennia familia pepuliſſet· Mercatura uero
non opponit̃ pietati/que ad caritatem patrię inuenta eſt·Quare aliam rationem aſ
ſignans ait·Impia fuit/quia ſub Romulo & porſena uicum thuſcum relicta pietate
patrię incoluerũt·Nam hii primi fuerũt:qui contra Etruriã aſſiduis bello & armis
a patria ꝓpria in Romam urbem/ Italię imperiũ tranſtulerũt· Et ideo tertia gens
Lucera a Lucumone & Celiana a Celio Trometino/ut ait Fabius:gentem ſimul &
imperium Romanum/quaſi impie & contra patriam inceperunt· Qđ uero Varro
dicit/ob ſuſpitionem Luceribus datum totum uicum thuſcum adempto colle Ce/
lio:& Celianis datus Celiolus quia ſuſpitione carebant:nõ contradicit ei quod nũc
ſcribit Fabius:ꝙ is datus ſit conſenſu omnium:quia ſtant ſimul ut ceperit res a ſuſ/
pitione:& finierit in cõſenſu·Qđ uero fuerit uicus thuſcus antea paludoſus:demõ
ſtrant autores·Nam Vertunnus in Elegia Propertiana/oſtẽdens uicum Thuſcum
ſic dicit· Hac quondam Thyberinus iter faciebat·& aiunt/ Remoꝝ auditos:per
uada pulſa ſonos· At poſtq̃ ſuis tandem ille conceſſit alumnis: Vertunnus/uer/
ſo dicor ab amne deus· Et ideo cum Fabio Seruius conſentiens ſup·viii·Eneidos/
ibi Rumore ſecundo:Rumon inquit dictus eſt Rumulus·Vnde & ruminalis Fi/
cus dictus eſt locus:ad quẽ eiecti ſunt Remus & Romulus: que fuit ubi nunc eſt
Lupercal in Circo·& ſubdit·Hac enim labebat̃ thyberis:anteq̃ Vertunno factis ſa
crificiis/auerteret̃·De paludibus etiam cõſtat·Nam in parte fori Boarii fuit palus
in quã armatus ſe iniecit Curcius:dicente Ouidio in·vi·Faſtoꝝ· Curtius ille lacus
ſiccas qui ſubſtinet aras: Non ſolida eſt terra:ſed fuit ante lacus· Et in eodem li/
bro de toto uico thuſco ait· Hic ubi nunc fora ſunt:udę tenuere paludes: Amne
redundante foſſa madebat aqua· Tibullus quoq; in·ii·Elegiaꝝ de Velabra porti
one uici thuſci:ſic meminit· At qua Velabri regio patet:ire ſolebat· Exiguus pul
ſa/ per uada Linter aqua·Varro quoq; in primo de lingua latina/cum alioꝝ opinio
nibus poſitis/ſuam de Auentino induceret:ſic ait· Ego maxime puto Auentinum
ſic dictum:ꝙ cum ob paludes inter eum & Capitoliũ/ ipſe mons a ceteris partibus
urbis eſſet excluſus:uehebãtur ad illum nauibus homines· Cuius ueſtigia ſunt:ꝙ
ea pars a uelis dicitur Velabrum/& ab eo actu uehendi Velatura·De Acca uero la
rentia & Fauſtulo & Carrucio & eiuſcemodi ſatis dictum eſt in ſexagintaſeptem li/
bris:quos de Etruſca hiſtoria confecimus· Qđ uero ait Fabius hanc eſſe originem
ueteris Romę in ſeptem dictis ſolum collibus/ & eius ſubſidente Thuſca area: po/
ſtea ab his collibus prolatã fuiſſe in alios:in noſtra ſuperiore figura picta facile ad
uertitur:in qua etiam facile patet quę pars magne urbis/cui ueteris parti reſpõde/
at & ab ea denominet̃ collina ſiue capitolina·Itẽ Exquilina:Quirinalis: Palatina:

Celia/Viminalis/& Auentina:a ſeptem collibus primis:de quibus Virgilius in·vi· Eneidos dicit·Septemq; una ſibi muro circũdedit arces·Vbi Seruius dicit ſeptem incluſiſſe colles & medium tenuiſſe palatium·Alii inquit dicunt fuiſſe colles ſepté/ Ianiculum:Quirinalem:Exquilinum:Palatinum:Celium:Viminalem &Auentinum·Sed aduertere debent iſti/ ꝙ Capitolinus quem negligunt eſt primus ubi Saturniam edificauit Saturnus:& Ianiculus eſt in Etruria non in Roma/dicente Plinio in tertio naturalis hiſtoriç capitulo·vi· Saturnia eſt ubi nunc Roma·Antipolis uero ubi Ianiculum in parte Romç·Quare excluſo Ianiculo melius cum noſtro Fabio ſentiunt qui ſeptem colles enumerant: primũ quidem Auentinum dictum/ cum ab aliis/tum uel maxime a uehendo ut ait Varro· Secundũ Celiolum iunctũ Celio/& ductum Viminalem a Iouis templo/ut exponit idem Varro:qui & tertium Celium dictum a Celio duce Thuſco perhibet:& quartum Palatinum/ a Palatinis Aboriginibus: item Arcadibus/item Palantia latini uxore:item a balatu· Quintũ Exquilinum dictum ait/ab excubiis pretorianis regis Romuli & Tulli Hoſtilii· Sextum Quirinalem: qui teſte Dioniſio in ſecũdo libro heret Capitolino: dictum a Iunonis Sabinç templo/quam illi haſtatam ſiue Curim ideſt Quirin uocant· Capitolinus autem idem & Tarpeus & Saturnus/ut in precedentibus expoſitum eſt· Hec de ſeptem collibus/& nominibus ac originibus eorum·Sequitur tandé de nominibus quç erant in uico Thuſco dicens Fabius·Et de Lybiſſo quidem & Argeo/ & Argiletis duobus:ſatis ſupra dictum eſt·Sacra uero uia uetus incipit ſupra Palatinum collem ubi erant ueteres curiç Auguſtales & tranſibat per oppidum Romã inq; Romanũ forum deſcendens/ reflectebatur in Capitolium per uicũ Thuſcum: ut patet in noſtra ſuperius picta figura·A curia ueteri auguſtali augurum/quia ſacerdotum erat & magnorũ pontificum:tota uia ſacra dicebatur: ut Varro inſinuat dicens·Curiç duorum generum:altera ubi curarent ſacerdotes res diuinas/ut curiç ueteres:altera ubi Senatus curaret res humanas/ut curia hoſtilia·De hac uia loquitur Plinius in·xix·naturalis hiſtoriæ· Cçſar inquit dictator totum forum Romanum uiamq; ſacram/a domo ſua uſq; in cliuum Capitolinum/ in munere gladiatorio linteis contexuit· Eam domũ teſte Suetonio/Octauianus Auguſtus ſumptuoſe nimis a Liuia ornatam/ad ſolũ dirui fecit:in cuius Area porticus Liuia fuit ſtructa/de qua in·vi·Faſtorum Ouidius meminit dicens·

Diſce tñ ueniens etas:ubi Liuia nũc eſt Porticus:immenſç tecta fuiſſe domus:

Auctor eſt Plinius ibi poſtea ſuam pacem edificaſſe Veſpaſianum· Verum Iulius Cçſar prius habitauit alibi: ut in uita eiꝰ ſcribit idem Suetonius dicens· Habitauit primo Iulius Cçſar in Subura:modicis edibus:poſt auté pontificatum maximum in ſacra uia domo publica· Suburam dictam ait Varro in primo de lingua latina/ ꝙ ſub muro terræ Carinarũ fuerit· Et ſubdit· Iuuius uero ſcribit/ꝙ fuerit ſub antiqua urbe· Ex his conuincitur ꝙ eadé ſint ſubura & ſuburbanũ in uico Thuſco·Et ꝙ Fabius uidetur diſtinguere: utiq; id fit a principio & fine uiç: quia icipiebat ſub Palatino colle/& ita dicitur ſuburbanum/quia ſub ueteri urbe ut ait Iunius: & pertingebat uſq; ad murum fori uenalium circa Thyberim:& ita dicebatur ſubura/ꝙ ſub muro terræ Carinarum fuerit/ut Varro dicit· Vnde Ouidius in primo de arte

amandi uidetur alludere dicens.
Rure ſuburbano poteris tibi dicere miſſa Illa:uel in ſacra ſint licet empta uia.
Et ꝙ finiat hec regio ad forum Piſcariũ/poteſt cõnici/nõ ſulum quia carinę murus ibi erat/ſed quia ibi uendebant̃ piſces:ut Iuuenalis in.v.Satyra/de quodã ignobili piſce thyberino loquens ait. Et ſolitus medię criptam penetrare Suburę. De foro Piſcario dicit Varro in primo de lingua latina:ſecundũ inquit thyberim ad Ianum eſt forum Piſcariũ.Eſt etiam ibi forum iugariũ/ ubi ſacra iuga bobus pro inauguranda urbe primũ poſita ſunt: de quo Liuius de bello Macedonico/ ſaxum inquit ingens ex Capitalio in uicum Iugariũ procidit & multos oppreſſit.De foro Boario dictum eſt ſupra.Porro in comentariis ſuper Semproniũ/copioſe dictũ eſt de thyberino deo Volturno:& Vulturno nominibus. Circus idcirco maximus dicit̃/qa maximo deorum Vertũno Iano ſacratus:ut in Elegię Vertũnianę comentariis diximus. Forum tranſitoriũ dicebatur/in ſuperiore Argileto/ quia ab eo tranſibatur in Circum maximũ ad ludos Circenſes/& in forum Romanũ ad Vadymonia danda:ut in eadem Elegia uidebimus. Senaculũ:Grecoſtaſis:duę manſiones erant in foro Boario ſupra Ianũ quatuor portarũ.Grecoſtaſis ut ait Varro in primo de lingua latina/locus eſt ubi nationum ſubſiſtebant legati: qui a parte ut multa dictus eſt.Senaculũ uero eſt ubi edes concordię ſupra Grecoſtaſim & baſilica opima/ideo Senaculũ uocatum:ubi Senatus/aut ubi Seniores conſiſterent.Hec Varro.De ede uero Saturni & concordię Seruius ſuper.ii.Eneidos/ notãs ubi in uico Thuſco ſint edes inquit Saturni:eſt ante cliuum Capitolii iuxta edem cõcordię. Ab hac ſe mouit Curtius ut ſe rapidiore curſu precipitaret in hiatum:ut ſupra Varro dixit. Alia edes concordię fuit poſt hanc : quia hec iuxta Senaculũ & ſacrã uiã eſt/ ubi cõcordia facta eſt inter Sabinos & Romulum atq; Lucumonem. Vnde & Senaculũ ibi & concordiã edes.Quę ita inſinuat Dioniſius in.ii.libro dicens. Raptę in Senatũ ueniunt concordię cauſa:legationem ſpondentes.Pacta inter caſtra regum/& Romulum & Tacium/ut equo imperio regnarent:& habitarent Romę equo imperio & iure:ſacrorũ & dignitatum participes.Hec iurati:ariſq; ſimul cũ iuramento erectis: ſecundũ mediam fere ſacram uiam permixti ſunt ſimul. Q đ ſi queris cur Liuius & Dioniſius non poſuerunt regem Galeritum in hoc federe: Reſponſio eſt in promptu: qa alter Liuius fuit negligẽs & uerboſus:ut ait Cęſar.Alter uero Grecus mendax in hiſtoria: qa paulo ſuperius ſcribit Galeritum fortiter dimicantem cecidiſſe lancea Sabina.Sed pudet rationem Italicarũ rerum mutuari a Grecis/ubi latina clara eſt hiſtoria:quę teſte Iunio:Tolumnio:Varrone atq; Propertio ueraciſſime cũ Fabio pictore ſcribit. Lucumonẽ Galeritũ ueniſſe ſociis armis auxilio Romulo:& contudiſſe fera Sabina arma Tacii:& primũ poſuiſſe pretoria:& uti maiorem tribubus indidiſſe nomina Etruſca/ad rei perpetuã memoriam & fulgorem:ut tũc moris erat.De aliis tribub⁹ Thuſcorũ nũc exponendę ſunt origines. Tribus inquit a loco Celii dicta eſt Trometina.Locus ut ait Feſtus eſt Trometes camp⁹.Caue lector:qa qdam corrupti codices habent Tormẽtina:addita.n.& tranſpoſita.r. Et facilis eſt corruptio in habentib⁹ ſimbolũ: qualia ſepe in Plinio & aliis legimus ut Volaterrani pro Volturreni/& Vertulonienſes pro Vetulonienſes:Et Cartoniani

pro Carboniani:& Verentani pro Varentani·Similiter in Dioniſio Halicarnaſſeo
in ſecundo libro·Venit inquit ex Etruria Lucumo ducens auxilia Etruſcorum ex
urbe Solonio pro urbe Colonia·Et in·iiii·libro Seruius inqt Tullus diuiſit urbem
in quatuor partes Palatinam:Baboranam:Collatinam:Exquilinam:pro Suburba
nam & Collinam·Et in·iii·li·Fuerunt Etrurię urbes quinqꝫ que bellum mouerant
Caluſini:Vetuloniates:Aretini:Ruſalini·pro Cluſini:& Ruſellani·Et in Pompo/
nio Mella in Hiſpanię Beticę deſcriptione Dubal pro Tubal:& in deſcriptiōe thuſ
cie:Pyrgus:Grauis:Cecoſa:Alus:pro Alſium:Grauiſce:Coſa: & eiuſcemodi ridicu/
la·Et ita in Liuio ab urbe condita inuenies dictam corruptionem ubi dicit·Addi/
tę ſunt ex nouis ciuibꝰ tribus quatuor:Sabatina:Trometina:Arnienſis:Stellatina·
Sabatina dicitur a Sabatia regiōe Etrurię/ inter Thyberim & mare/ubi Sabatius
lacus nunc Anguillare: de qua regione Strabo in·v· dicit:ꝙ Etrurię Sabatia eſt ſe
cus mare:& Sillius in·viii·Sutrium & Sabatia quiqꝫ ſtagna colunt·Et in uita ſan/
cti Prothogenis/ꝙ fuit primo ductus ad Sabatinas thermas/ inde ad forū Claudii
quod octo & uiginti miliariis diſtat a Roma: Nunc Tulpha noua·Similiter Iuli/
us Frontinus de aquęductibus ab Thuſcia in trāſthyberim ſiue Antipolim in par
te Romę/ut uocat Plinius:ponit aqueductus Alſietinum ab Alſio nunc Ceri nouū
& a lacu Sabatino/nunc Triueiano ubi extant ingentia aqueductus ueſtigia· Por
ro prolatione Romana Trometes campus dicitur:ſed Etruſca campus· Trometo/
rum/a quo Trometora & Romane Trometina tribus· Sunt enim quatuor partes
Etrurię urbis·Prima dicit’ Volturna a qua Volturreni cognomine Etruſci/in quo/
rum parte ſunt Volſinienſes:ut ait Plinius in·iii·naturalis hiſtorię capit·vi· Huic
ſubſidet locus Fani/quatuor ſacris litteris/ tum nūmis impreſſis/ tum loco extanti/
bus Faul Volturnę:quod Fanum Volturne Liuius uocat in pluribus locis ab urbe
condita·Heret huic Volturnę extenſa planities quam uulgo planum Trometorū
adhuc dicimus:& a Feſto Trometes campus:& a Fabio pictore locus ſiue urbs ce/
lii·Verum tribus Celiana ſub Romulo fuit/ ſicut Etruſca lucera:Hec uero Trome
tina ſub conſulibus adiecta fuit·Arnienſis uero ab Arno dicta·Hii ſunt Fluentini
prefluenti Arno appoſiti/ut exponit Plinius:nunc Florentini: cum quibus intelli/
gunt’ Pheſulani·Porro Stellatini in Thuſcia ſunt Pratenſes & Piſtorienſes/ a Stel
la uicino his amne dicti· Legimus & alios Stellatinos in campania·ſed hic ſolum
in Fabio narrantur Thuſci habitatores uici thuſci· Vicus longus in thuſcia eſt in
altera parte urbis Etruriæ ſupra Fanum Volturnæ·ſic dictus a longhe ideſt haſta:
quia ibi Hercules Egiptius haſtauit ideſt coronauit filium ſuum Tuſſum/ut Bero
ſus in·v·antiquitatum indicat· Verum quia longhus eſt nomen Grecum : idcirco
per interpretationem dictum eſt poſtea/a Pelaſgis ſacratoribus Fani ingentis Vol/
turnę:a quibus ad hec tempora/uicinum campum ruſtici per duplex·ll·pleno ore/
uocant campum pellaſgi·Pro quo notandum eſt quod Cato de originibus/ait & a/
lii conſentiunt/Ianum regiam ſuam quadriurbem ſtatuiſſe·Et ideo uocabulis Ara
meis & non Latinis nominaſſe:quia tunc nō extabat lingua Latina uel greca· Vn
de Turrena Volturrena/ſiue per ſincopam Volturna/Vetuletum:Para & Harba/
num nomina ſunt Aramea· Eſt autem Par apud eos haſta uel principatus· Nam

teſte Trogo & Iuſtino ultimo Epithomatū:ueteres reges haſta/ quaſi ſceptro & co/
rona utebantur. A Par uero Para deriuatur ideſt haſtata ſiue coronata & princeps
quam greci poſtea Lougholam dixerunt:ꝙ in ea parte princeps coronaretur. Vn/
de & Tuſſus filius Herculis ibi coronatus nomen ſuum indidit per adiectionem/
& ad hanc diem Aramea prolatione atq; uocabulis dicimus Para Tuſſam/ideſt la
tine principem ſiue coronatā Tuſcam/de qua Feſtus:uno modo inquit Tuſcia dic
ta eſt a Tuſco rege filio Herculis. Sed de his hactenus. In hac coronata Thuſca eſt
uicus longhus/que uicum lōghum in foro Boario circa edem pudicitię & edem ro
tundam Herculis conſtituit:cuius meminit Liuius in.x.ab urbe condita:ubi nar/
rat altercationem piam Thuſcarum/inter Plebeias & Patricias/pro ede pudicitiæ:
quam geſtam in uico longho aſſerit. Et ita exponenda ſunt alia:ut uicus Phaliſcus
a Phaliſcus:Larthenianus a Veis. & ſic de aliis. Nunc quo pacto eadem ſint Pro/
theus:Vadimon:Ianus & Vertunnus: ſi cum his addiciamus comentariola ſuper
Elegiam Propertii ad Vertunnum:copioſius intelligemus.

Finiunt comentaria ſuper Fabium Pictorem

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis Comentaria ſuper duo Fragmenta Itinerarii Antonini Pii.

a Ntoninus Pius Ceſar Auguſtus: etiam pietatis laudem confirmauit/ dum hoc itinerarium ſcripſit. Cauſa enim ſcribendi pietas fuit: dum pauperibus & peregrinis/ itinera totius orbis deſcripſit: ut q aut fugerent: aut in bella irent: aut ad dños ꝓficiſcerent: aut quauis cauſa remotiſſimas regiões adirẽt: ſine indice fere undiq; penetrarẽt. Porro que habent nunc itineraria Antonini nõ ſunt: ſed forte ex fragmentis aliquot collecta: & plura his addita: multa diminuta/ plura imutata. Argumento ſunt duo fragmenta que apud me ſunt ex collectaneis mgri Guilielmi: collecta anno Salutis. M. ccc. xv. Nam primũ fragmentũ ex ꝓhemio eſt. At in his que modo habent: nullũ ꝓhemiũ eſt. Deinde in ſecundo fragmento/ ſex celebratiſſima tunc itinera ab urbe Roma in Gallias docent. At in his que uulgant nullius memoria fit. Rurſus ſingula oppida/ & urbes/ que in ſingulo itinere ab urbe Roma uſq; in introitũ in Gallias ſucceſſiue occurrunt/ diſtincte enumerat. Sed in uulgatis/ obmiſſis oppidis/ etiã itinera deleuerũt/ nõ ſcripſerunt. Item miliaribus utunt/ hec uulgaria: quibus ſoli Itali utunt. At Antoninus nõ miliaribus uſus eſt/ ſed ſucceſſione oppidoꝝ: qa oĩa orbis itinera/ oĩbus gẽtibus deſcripſit: que gentes ꝑfecto ſucceſſiones oppidoꝝ intelligũt: miliaria neſciũt. Amplius itinera maritima/ a mediterraneis diſcreuit Antoninus. At uulgata cõfundunt oĩa & miſcẽt: ut Sale/umbronã & Larthem in maritimis ponunt/ que ſunt in mediterranea Vetulonia. Deniq; & nõia corrũpunt uulgata/ ut Martis ꝓ Larthes/ & Florentiã ponit/ que nõ extabat Antonini tpe. Ex qbus patet/ hos uulgatos codices nõ eſſe totos Antonini Itinerariũ/ ſed eius magnã corruptiõem a poſteris/ ꝑ additionem/ & diminutionem priuato ſtudio ꝓcuratã. Nã ſi ita cetera eſſent/ uti hoc fragmentũ: uere toto orbe qſ peregrinaret abſq; indice & errore: ſciretq; integre totius orbis Topographiã: & nomina ididem ciuitatũ & locoꝝ. Igit & hec duo fragmenta expoſituri ſumus ꝓ ſui tum breuitate/ tum antiquitatis ſplẽdore: in quorum primo: pars prohemii ponit (ſub his uerbis.

D Iuus Auguſtus q̃zuis totum orbez recte diuiſerit ubi ait: orbis totus diuiditur in partes tris: Europã: Affricaz & Aſiã: que fere eſt dupla ad quãlibet duaruz: in deſcriptione tñ locorũ orbis: multa loca memoratu digna ſiluit: queue in preci puis itinerib⁹ oppida et urbes occurrant que maxime tũ militibus: tũ peregrinantib⁹: tũ bi-

Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ ca. vi. aſſerit ſe in ꝑtitione Italiæ nolle ſeq auguſti ordinẽ. Ex quo patet Auguſtũ groſſo & indigeſto atq; diminuto ordine deſcriptõem orbis tradidiſſe: cum Plinius & Antoninus illã deſpexerint Nec miꝝ. Primi enim ſemp poſterioribus rudius & magis ieiune doctrinã ordiunt/ qa poſteris facile eſt inuentis addere: ut ait Ariſtoteles i Ethicis. Primus autem omnium q deſcripſit uniuerſum orbem fuit Ceſar Auguſtus qñ pace parta mari terraq; xpus

ſtoricis nō parum ꝓficiunt neglexit. Ea nos ſuo nunc ordine ꝑcurrere inſtituimus.

ſalus noſtra ortus eſt:ut inſinuat Lucas Euāgeliſta/ Ioſephuſq; ac Latini hiſtorici. Hec de fragmēto ꝓhemii. Nūc ad ſecundū fragmentū ueniendū eſt/in quo de ſex itineribus ab urbe Roma in Gallias nunc Lomgbardiam uerba facit. Et ita littera diuiditur in ſex partes. In prima diuidit ſex itinera/ & exponit primum maritimū dicēs hoc modo.

Ab urbe in Gallias itur itineribus ſex: maritimo: litoreo: aureliano: caſſiano: thyberino: flaminio. Maritimū tenet Pheregenas: Caſtrū nouū: Cellas: Herculē: Thelamonē: Caput Etrurie: phaliſcas: Traianū: Populoniū: Vada: Lygurnū: Ericis. Entelliā: Delphinū: Genuā inter porſenas ꝛ pheritonē. Monacum. Nyceam.

Maritimū dicit᷑/ qđ fit nauigio: in quo poſt Oſtiam primus portus occurrit Pheregene/ dictus a Phetōte & Genio Iano/uti expoſuimus in.xiii. Fragmento Catonis. Erat oppidū ubi nunc Palus Caſtrū nouū tunc/ſed deletū uetus dicit᷑:ut lapis exciſus in menibus a Pio.ii.Pont. Max.indicat. Vulgo dicitur portus ciuitę Vecchiæ. Cellę portus eſt iuxta Oſtia Minionis/ubi dicit᷑ portus Cin Cellę. Omne litus poſt Cęre uetus uſq; Minionem dicit᷑ uulgo Etruſco ueteri Celle. Vnde annis poſt Cere/adhuc dicit᷑ Mare Cellianū:uulgo uero Mar Cellianū. Quare nōia ſunt argumēto/ ꝙ ab amne Mare Celliano ad Minionis Oſtia/ ubi Celle:dicit᷑ mare Cellianū & litus Cellianū : ubi cū Ceſar poſuiſſet centū ſedes iudicū/uocauit eas a numero centū/ & a litore Cellas Herculis portus & Thelamonis ſunt iuxta Turrenā ſic dicti a principibus Argonautis/qui illo aduecti naui in uicinū Fanū Volturnę ſiue antiquę Turrenę ad Lucumones ꝓfecti/& lacu/Cyminio effecto/atq; puella Faula premio habita/ꝑ Cyminiū iter ad Euandrū iuerūt/& in Capitolina Saturnia ſubſederūt:ut ꝓbauimus in ix.& in.xxvi.qōne annia. Hii portus nōia retinēt. Caput Etrurię portus/ſupra thelamonē eſt uerſus Populoniā/ſic dictus/quia ibi incipiebat Lyguria Etruſca uſq; in Oſtiā:ut ꝓbauim⁹ in.xiii.fragmēto Catonis. Dictus ē portus caput Etrurię ab urbe metropoli Etruria:cui⁹ ꝑs celebrior Volturna ē. Vulg⁹ nūc uti & nautę dēpta ſcđa r lr̄a dicūt caput Etruyę ꝑ caput Etrurię. Nā adhuc ſubtracta lr̄a.r.dicim⁹ uallē Comeā/& ī ꝑdiis electrę fōtes electaios ꝓfert uulg⁹ ꝑ ualle Comera/& fōtanis Electrais Sūt aūt fontes Electrai in fine ꝑdioꝝ Electrę/nō longe a Volturnę fano nūc Viterbo:quoꝝ caput ē mōs & oppidū Coriti uiri ſui:qđ uſq; ad hāc etatē dicim⁹ ueteri līgua Etruſca. Corit Ny Enta:ideſt Coriti mōs & oppidū:uti ꝓbauim⁹ i.xxxvi.qōne Annia. Rurſus Phaliſcas ſupra caput Etruię portus: uulgus uocat Phaleſce. Traianū portū Ptolome⁹ deſcribit/ubi nūc Plobinū:qđ ulgus corrupte addita.m.Plom-

binū ꝓfert/ſicut corrupte dicit Cāpiliā:Cāpanianū:Cāpitoliū:ꝑ capitolio:Capilia: & Capaniano·Capilia enim eſt id qđ iunior Pilia urbs a Piliis ſociis Neſtoris poſt Piſas cōdita:& capanianū ſiliter poſterius panianū/ab eo Pana dictū quē latini uocant Bacū:ut ꝓbauim⁹ in comētariis ſup Etrurię topograghiā Plinianā· Hinc Capanianū eſt poſteri⁹ oppidū Bacanū/a quo tota circū regio/& ſilua olim capaniana nūc latine Bacana dicit̃· Populoniū poſt Plobinū oppidū deletū:& ſic dictū:quia erat puppiū phylarcha:ut expoſuim⁹·xxv·qōne Annia· Vada nomen retinēt inter Volaterras & Piſas: ſic dicta ꝙ ab his uertat̃ litus in Lygurnū ſuperius· Nā quod Egyptii protho:id Aramei & Etruſci dicebāt uado:Latini aūt uerto:Et ob id idē eſt Protheus:Vadymon:Vertūnus:ut ꝓbauim⁹in comētariis ſup Xenophontē de Equocis· Lygurnus portus dictus a Lygure filio Phetonis ſiue Phetōtis:quē Greci & latini proferūt Phetontē/& Lygures Pheritonē·ut ꝓbauim⁹in·xiii·fragmēto Catonis·Ericis portus nomē retinet a parte Thuſcię:qua eſt oppidū Ericis/ſed ex ꝑte Lygurię ab oppido Veneris portus dr̃·Ptolomeus ſinū Ericis uocat· Sillius uero Italicus in·viii·libro· & Strabo in·v·appellant portū Lunę/quo nō eſt ſpacioſior alter· Entellia interꝑtat̃ Aramea & Etruſca lingua Iſthmos oppidū: ab Ellia qđ eſt Iſthmos ut Talmudiſta nr̃ interꝑtabat̃:& Enta qđ eſt oppidū·Vñ & Corit Ny Enta ſuperius dicta/dixit dici/a Ny qđ eſt mons:& Enta oppidū:qa fuit Coriti mōs & oppidū ut expoſuimus copioſe in fragm̄tis Catōis·xv·xvi·&·q·annia·xvii·Exiſtimo hāc Entelliā eſſe/ qđ uulgus lyguſticū uocāt Sextrū oriētis·Et plinius Segeſtā Tigulliorꝫ·Eſt aūt Tigullia intus ſiue mediterranea/Segeſta uero maritima: ut idem Plinius ſignificat in·iii·naturalis hiſtorię:ca·vi·Q uidā dicūt Tigulliā nūc dici Lauaniā illuſtrem comitibus Lauanię·Cuilibet tñ licet opinari·Delphinus portus & Porcifera a duce Porco dicūt̃:quē poſteri ꝑ aſpirationē Phorcū dixerūt/q colonias a ſe porcas/Porcareces/Porcarilias/Porciferas/& a ſuo cognoīe turrenas Delphinas ab Etruria undiqꝫ tranſportauit:ut ꝓbauim⁹in comētariis ſup Myrſilū:& ſup quintū Beroſi:Pheriton a quo adhuc Pheritiana regio circa Biſamnē: a Phetonte patre Lyguris nomē tenet:uti expoſuimus in fragmēto·xiii·Catonis·Genua uero a cognomine Iani/& Ianua ab eius noīe eadē dicit̃· Cui argumēto eſt/ Caryn Ianū promontoriū/ pars Genuę ueteris· Eſt enim Etruſca/Hebrea/& Aramea lingua Caryn id quod uinea: ut etiā diuus Hieronymus interꝑtat̃·Hinc caryn Ianū ideſt uinea Iani dicit̃:& pars nouę Genuę:uinez itē dicit̃:ubi ſancta Maria in uineis· Itaqꝫ nomina & cognomina ſunt argumēto/a quibus originē habeāt Genueſes:uidelicet a Phorco rege/a quo Phorcifera: a Phetonte/a quo pheriton & pheritiana ut ꝓferūt Lygures:aut Phetōtea:ut latini & Greci·Rurſus a patre totius Italię Iano Genio: & Ianua/& Caryn Iana: & Genua dicit̃: licet quidā ignari antiquitatū & originis Lyguſticorꝫ & Etruſcorꝫ nominū/ referant ad latinā originē:exiſtimantes eam dici a gignēdo uel figura genu/& eiuſcemodi·De his tribus ſimul plinius in·iii·naturalis hiſtorię:ca·vi·Flumen inqt porcifera:oppidū Genua: Fluuius pheriton·portus Delfinus·Q uidā mendoſi codices habent pheritor pro pheriton·Nomen fluuio a uulgo eſt Biſamnis/ & a iuxta ei regione pheretiana pheriton· De Monaco ſupra Catonē diximus· Nyceam quia eſt limes Italię/cui Thuſci imperitabant/exiſtimo

a Larthe Etrurię Nycio/ miſſis coloniis dictam: uti in uicinã Galliã Bracata Nar/
bonenſem dictam prouinciã/ antea colonias miſerant Atlas Italus/Larthes Vetulo
nię/& ſocer eius coritus cuius propriũ nomẽ fuit cambo/ pro Electrę nuptiis/ & a ſe
tribus nominauerũt:ut clare ſcribit in·v·libro Beroſus: & eas plinius in·iii·natura
lis hiſtorię capitulo·v·excurrens colonias & urbes huius prouincię: ita eoꝝ trium
nominibus nominat dicens· Cenicenſes:& cambo Electri qui Atlantici cognomi/
nant̃· Vnde nõ mirũ eſt ſi Nycius Larthes illo miſit colonias/cũ etiã Turreni cap/
ta corſica/ab eiuſdem nomine urbẽ Nyceam condiderũt:ut auctor eſt Diodorus in
vi·libro:& nos in hiſtoria Etruſca poſuimus· Hactenus de primo itinere maritimo
Antonini:quo pñt adiri tam Gallię ciſalpinę q̃ tranſalpinę· Nũc de aliis itineribus
quibus põt adiri ſola Gallia ciſalpina proſequit̃. Et primũ de litoreo ita dicit·

**Litoreũ ꝯtinet Alſiũ: Cere: pyr-
ganũ: Forum celle: Grauiſcas:
Coſas: Volaterras: Piſam: Lu
nam: ⁊ ipſum tranſitũ in Gal-
lias Cariaram.**

Litoreũ appellat quo ñ nauigio
ſed terreſtri itinere ibat̃ p mariti
mas urbes:licet alię ꝓpiores lito
ri:aliæ remotiores ſint· De Alſio
diximus ſup Catonẽ & topogra/
phiã Plinianã/ Viculus magisq̃
oppidũ fuit· Reparatũ olim a cę
ritanis ꝓximis ueteribus:ſubmu
tato nõie dicit̃ cęri a repatoribus· Cęre uero antea dicebat̃ Agilla a Pelaſgis cõdita
ut Cato:& Plinius & Dioniſius conſentiũt· Hanc Agillinã pulſis Pelaſgis Mezen
tius ſuperauit:& a uictoria ipſe Agillinus uti Scipio Affricanus dictus eſt; & ipſa
urbs ab omine/ut Strabo in·v·ſcribit/dicta eſt Cerę· Nunc Cęreueterẽ dicimus:ad
diſtinctionem oppidi ſupradicti Ceri· Pyrgus & Pyrganũ p ypſilon a grecis nomẽ
habuit(Nã Etruſca lingua Carcarin dicebat̃ ideſt oppidũ oppidoꝝ) ſed debet ꝓ/
ferri p u latinũ & diu purgus & purganum· Vnde & ſanctã Mariam purgani agri
ꝓferunt in colle caſtri ueteris/olim noui· Foꝝ celle uulgo uocãt For celle:Eſt nõ lõ/
ge a Cin celle oppido ciuita Vecchia eſt Cin celle ut qdam uolũt qđ nõ ſentio· Nã
ut diximus ab amne Marc celliano uſq; ad Minionẽ: cellẽſis ab Etruſcis:pyrgana
a grecis quaſi p interpretatõem dicta fuit:qa quod celle Aramei:purgum greci:La
tini proprie defenſiuam turrim intelligunt· Omnes igitur huius regionis uiculi/
& incolę uocabantur cellẽſes/& pyrgi ueteres/a mare celliano amne/ad Minionem
quos incluſit Virgilius in·x·Eneidos dicens· Qui cęritis domo:qui ſunt Minio/
nis in aruis· Et pyrgi ueteres:intempeſteq; Grauiſcę· Sunt autem Grauiſce Lati/
ne/ſed Nuetum Etruſcę:ut patet in inſcriptione Etruſca corNuetana: & nos proba
uimus queſtione Annia·xxiii·&·xxxvii·& in fragmentis catonis·xi·&·xiiii·Nue/
tum enim Etruſci/ſed Nubetum & Grauiſcum dicũt Latini· porro a corno inſigni
eorum Arbore/corNuetum dictum eſt:ſicut Luna : peruſia:Sutrium:Nepe: pheſ/
cennium· Vetulonia·& eiuſcemodi: uti demonſtrauimus in ſupradictis queſtioni
bus· Coſe ſupra tumuloſam partem maris cui ĩminet portus Herculis/ut Strabo in
v·ẽ autor/olim deletę a Gothis:poſt a Deſiderio rege reſtitutę/a Germãis ducib' eis

p̄poſitis/ Aſidonię dicunt᷑/ideſt a Sidoniis reſtitutę ac regnatę• Nã tam Lomgbar/
di quibus imperabat Deſiderius q̃ Sidones ſunt Germani: ut patet ꝑcurrenti Ger/
manię chorographiã in Ptolomeo/ ubi Longbardos deſcribit a Rheno fluuio ſub
Sicãbris uſq; ad Trophea Druſi & ſequentē fluuiũ Albim•Sidones uero e regiõe ul
tra Albim fluuiũ/ſunt iuxta fluuiũ Viſtulã:quē nũc Viſclã uocãt•Nũc Sĩdones di/
cunt᷑ Poloni/& Sidonia Polonia eſt•Cui multa ſunt argumento•Primũ qa ciuitatē
eoꝝ metropolim Cracouiam interfluit amnis Viſtula•Et Sidones ibi ſunt•Rurſus
Loobibuti populi olim dicebant᷑/a quo Boemi Looch uocãt Polonos•Et Loocibu/
ti ſũt iuxta Sidones•Coſę itaq; Aſſidonię a repatoribꝰ dictę/ſub Carolo magno itera
to a Saracenis obrutę iacēt•De Volaterris:Piſa:Luna:ſatis explicatũ eſt ſuꝑ fragmē
ta Catonis/&Topographiam Plinianã• Cariara nomē eſt Etruſcũ/a car & iara/quę
duo urbē & lunã ſignificãt/teſte diuo Hieronymo de interp̃tatiõibꝰ nominũ• Hinc
Cariarã urbē Lunę & regionē Lunę ſignificat•Et uulgus corrupte Carrarã ꝓnũciat
unde a Thuſcia tranſit᷑ in Galliã Ciſalpinã nũc Lõgbardiã a uictoribus Lomgbar
dis•Sequitur Antoninus de tertio itinere ſic dicens•

**Aurelianũ qđ ⁊ claudianũ: fer
tur ꝑ ipſaꝫ Aureliã. Thermas
ſtygianas. Forũ nouē pagorũ
Claudii. Tarqnias. Saturniã.
Volcen. Tũniatē mõtē. Roſel/
las. Roſetum. Turſenã ⁊ tran/
ſitum Apuam.**

Vbi ſit Aurelia uicus aut oppi/
dũ poſt urbē Romã/nõ dum cõ/
pertũ habeo• Thermę Stygianę
nomē retinēt/& a lacu uicino Sa
batino nũc Barcēni/ dicebant᷑ ēt
balnea Sabatina:ut patet in uita
Protogenis Martyris• Et eadē a
Cęre ueteri uicino/Cęritana bal/
nea uocauit Strabo in•v• compa
rans eas Thermas/Etruſcis Gais
dicēs• Vbi Etruria maxime Ro/
mę appropinquat habũdat aqs calidis/ & nõ minus q̃ Gaię:quę nobilitate ſui p̄cel/
lunt alias• Sed quidã ridiculi amoto•g•poſuerũt•b•& dixerũt Baię pro Gaię• Et ſi/
militer ſuꝑ Elegia Tibulli de Lymphis Thermiſq; etruſcis/ubi ait:Nos tenet Etruſi
cis manatq; montibꝰ unda/poſuerũt Baiarũ ꝑ Gaiarũ•Ita hii dũ Topographiã neſ/
ciunt/& antiquitates negligũt:utiq; etiã ipſos auctores corrũpunt: ut oſtēdimus in
Annia qõne•xxi• Ridiculoſius etiã expoſuerũt quidã illã Elegiam: cũ Baię neq; a
montibꝰ Etruſcis fluant:neq; Lymphę Tuſcę dici poſſint:neq; a condita Italia unq̃
illa regio Baia/fuerit ab Etruſcis uel poſſeſſa:uel regnata:uł habitata: quãq̃ Capua
fuerit Etruſcoꝝ oppidũ/ut nõ ſolum docuimus ſed etiã demõſtrauimꝰ:in fine comē
tarioꝝ Sempronii: & aliis locis•Forũ uero nouē pagoꝝ Claudii/a quo iter claudia/
nũ dicit᷑:etiã mēorat Pliniꝰ in•iii•naturał hiſtorię:ca•vi• Et ꝑ hoc iter fugit ab urbe
Roma ſanctꝰ Flauianꝰ martyr in arcē Iti quę & mons Phyſconꝰ dicit᷑: ut expoſuimꝰ
in•xvi•fragmēto Catõis:& in uita eiuſdē ſci Flauiani corrupte mons Fiaſconꝰ & arx
Ici ſcribit᷑•Vt aũt dicit᷑ i uita ſci Protogenis martyris:ductꝰ ad Thermas ſtygianas
ĩde ad forũ Claudii qđ diſtat ab urbe Roma•xxviii•miliario:ꝓ xp̄o decapitatꝰ fuit•
Eſt igit᷑ Tulpha noua ĩclyta p̄fectis Romanis uſq; ad tp̄a nr̃a:quę deſtructa a Sara

cenis nomẽ Claudiũ pdidit:& a repatorib⁹ uicinis Tulſanis ueterib⁹ nomẽ deſũpſit
ſicut dixim⁹ de Alſio:& de Coſis. Ab hac Tulſa noua/ olim foro claudii:recta uia eſt
in Tarquinias & a Tarquiniis in urbẽ dirutã Volce/quã Voce uulgus noĩat:iuxta
quã eſt mõs Volcẽtarius uulgo argẽtarius: de qua ſermo habit⁹ eſt in.iii.fragmẽto
Catonis:ubi.xii.primę urbes a Iano primũ poſt Turrenas editę expoſitę fuerũt:in/
ter quas Roſelle una eſt. Nomẽ adhuc ſed deletũ oppidũ retinet: a quo Ruſellan⁹
ager in Liuio:& in eo Ruſellanę thermę:nũc ſancti Philippi. De mõte Tũniate ac
iugis ei⁹:quę Rodacoſani & ſanctę Florę dicunť:dixim⁹ in fragmẽto.xvi.Catonis.
Roſetũ exiſtimo eſſe qđ nũc addita.g.dicim⁹ Groſetũ. Eſt enĩ in uſu tã grãmaticę q̃
uulgi eiuſmodi p̃poſitio cõſonantis. Nã quę grãmaticę dicim⁹ Eliã:Eſt.ĩ:Annã:An
nũ:Aractũ:Arcennũ:uulgus pfert Veliã:Veſtã:Nannã:Nannũ:Baractũ:Barcẽnũ
Eſt aũt Aractus portus iuxta phaliſcas & Plobinũ. Luca urbs inclyta uiris:& opu
lenta mercatorib⁹:& illuſtris religiõe & lr̃is/& olim militia:ut auctor ẽ Strabo ĩ.v.
cõdita fuit a Lucumõe Lukio/qui.xlv.Larthes Etrurię a Iano extitit: & ob frequẽ/
tes ſaltatiões in ſacris teſte Feſto inſanus habebať/uti olim Dauid ob eaſdẽ/ab uxo
re inſanus eſt habit⁹:uti oſtendim⁹ qõne Annia.xiii.Iuxta Lucã eſt locus cõditoris
nomẽ retinẽs. Diciť enĩ Lukiũ. Oppidũ uero Turſena poſt montẽ Catinũ/qđ Lu/
cenſes corrupta prima lr̃a uocãt Curſenã:nomẽ retinet: & p̃clarũ Myrſili atq; Dio/
niſii Halicarnaſſei eſt argumentũ/Turrenos fuiſſe & Turrenas urbes ante Turrhe
nũ Meonẽ:& ab eo nullo modo dici Thuſcię urbes Turrenas/ſed a Turſib⁹ Turſe/
nas. Nõ enĩ inqt Myrſilus Thuſci pferunt Etruriã:Turrenã/& Volturrenã/ſed ſuã
metropolim a Turſib⁹ dicũt Eturſiã:Turſenã & Volturſenã:ideſt extructis turritis
edib⁹ urbẽ:ut copioſiſſime ſup Myrſilũ expoſuim⁹/& qõne Annia.xvii.pbauimus.
Eſt aũt hec Turſena in edito/& more antiquo paruũ oppidũ. Nõ enĩ mos fuit anti
quis cõdere urbes magnas/ſed ut auctor eſt Dioniſius in primo libro locis munitis
puas & crebras. Vñ cernim⁹ pbata fide/ꝙ antiquiſſimę urbes Thuſcię ſunt paruę/
magnę uero ſunt nouę cõditę uel adauctę. Differebãt enĩ urbes antiquit⁹ nõ multa
magnitudine/ ſed multitudĩe partiũ eiuſdẽ: ꝙ alię erãt monopoles:alię dipoles:alię
tripoles:regię uero ſemp tetrapoles:ut Samotracia:Arbea Phenicũ:Babillonia:Ny
nus:Ieroſolima:Siracuſę:Etruria: uti ample ſcripſimus in comẽtariis Xenophõtis.
Vltimũ oppidũ hui⁹ itineris eſt tranſit⁹ in Gallias oppidũ Apuanũ. Eſt aũt Apua/
a qua ps in Thuſcia dicũť Apuani Lygures/ut in comentariis Catonis & Sẽpronii
dictũ fuit. Nũc pont Remoli diciť. Hacten⁹ de itinere tertio:nũc de q̃rto ita dicit.

**Caſſiano itinere itur p Polito/
rũ Arcenũ: Minionem: Forum
Caſſii: Arũtes camillarios: Tu
dernũ: Varentanũ: Umbronẽ
montẽ: Senaꝫ coloniam: Pho/
cenſes: Lucam: ⁊ Caferonianũ
tranſitum in Gallias.**

Luca ergo habet duos tranſitus:
alterum Apuam ut ſupra:alterũ
Caferonianũ/ ideſt poſterius Fe/
ronianũ dictum a Luco Feronię
quod Ptolome⁹ notat:& rex De/
ſiderius uertit in petram ſanctã/
contra gentilẽ deã. Omnia mon
tana inter petrã ſanctã & ipſam
Lucam nomen retinẽt corruptũ

Carſenianam pro Caſeronianam• Politorum duplex/ & hoc in principio Thuſciæ uia Caſſiana:& alterum in Campania cuius meminit Liuius•Arcennã deleuerunt Romani principes/ Veientum in limite olim illis & Cęritanis cõmuni : uti Liuius in fine quarti libri ab urbe condita inſinuat• Poſtea reparatũ oppidum addita•b• Barcennũ dixerunt/ut in precedente itinere diximus• Nunc corrupte Braccianum dicunt:quod uel Barcennũ uel Barceanũ a poſteriori nomine/ aut Brigianũ a priſ⸗co loci conditore dicere deberent ſaltem grãmatice/ſi non uernacula lingua•Minio fuit iter Eneę ad Lucumones: ut Virgilius ſcribit•x•libro Eneidos• Forum Caſſii a ſtratore uię domo Caſſiana dicitur:& utriuſq; nominis argumentum habet• Nam & ſanctam Mariam fori Caſſii/uulgo For Caſſi dicimus/& oppidum Vetrallam id/ eſt ueterum aulam nominamus•Quare Eneas ab Euandro uenit in fanum Voltur nę lucumq; ingentem ad Lucumones/per Cęritis amnẽ Minionem ut ait Virgilius & per Vetrallas & Arũtes Camillarios & Tudernum/quia hec eſt uia Caſſiana• Ad hanc etatem a Camillariis deletis ad Tudernum/ & a Vetralla in Camillarios iter ſtratum Caſſianum lapidibus miris/& ſi interruptum multis in locis cernimus•De Aruntis Camillariis diximus in•xvi•Catonis fragmento: & de Tuderno queſtione xxx•Annia•Varentanũ nomen retinet/circa lacum Volſinienſem:& ſpectat ad do⸗mum Pharnaciam: uulgo Pharneſiam• Vmbronem in mõte exiſtimo eſſe Sanctũ Quiricũ/ad cuius radices oritur Vmbro fluuius•De Sena/fragmento Catonis•xvi• diximus•Similiter ſuperius itinere tertio: & Catonis fragmẽto•xvi•expoſitum fuit de Luca & Phocekiis uulgo dictis•Nunc de quinto itinere ſic habet Antoninus•

Thyberinũ quod ⁊ Cyminiuȝ iter:fertur Gallera:Larthenia no ſiue Veiẽte:Roſulo:Sutrio Lacu Elbii: et iugis Cyminiis: Fano Volturne: cuiꝰ claris ge⸗ſtis inuidit Liuiꝰ. Saleumbro⸗ne uolturne:Larthe amni:Vol ſinis:Cluſio ueteri olim Comer ſolo: Cluſio nouo a quo nunc di ctus Cluſentinus trãſitus Ha⸗nibalis:⁊ Pheſule tranſitus.

Cyminium iter quod nunc plu⸗bicum eſt ab urbe Roma per Cy minia iuga & Fanum Volturnæ nunc Viterbum / idcirco dicitur Thyberinum/nõ quia per Thy⸗berim eatur: ſed quia ẽ mediter⸗ranea lucina Thyberi• Vnde ma ritima regio etiam Claudiana di citur/ nõ quia nauigio eatur/ ſed quia eſt in maritima regiõe ma⸗ri uicina•Gallera eſt nomen ori⸗ginis Aramee & Etruſcę dicta a ueteribus Gallis ideſt inundatis Vñ ut ait Xenophon/ ratem quę undas ſecat uocant Babillonici Galleram:Et Etruſci Galeam ut ibi expoſuimus•Larthenianũ & Veiens eſſe idem oſtendimus•xv•fragmento Cato nis:& ibidẽ diximus de Sutrio•Roſulo mõti manet nomẽ•Lacus Elbii & Cyminiꝰ ibi/ubi & uicus Elbii•Mons Cyminius & ab eo iuga cyminia notu ſunt in tranſitu

publico unde contemplatus eſt·Q·Fabius opulenta arua Etruriæ: ut ſcribit Liuiꝰ in nono ab urbe condita· Fanũ Volturnę adhuc quatuor litteris ſacris inſcriptis in monetis uetuſtiſſimis/ & loco manẽtibus/ atqꝫ in ore uulgi frequẽtatiſſimis/ dicimꝰ F·A·V·L·Volturnę· Quid autem ſibi uelit quod ait: cuius preclaris geſtis inuidit Liuius:equidem alii alia exiſtimant·Dicam & ipſe opinionẽ meã· Suetonius tranquillus in uita Cai Callígulę ſcribit/ paululũ abfuiſſe quin ab omnibus bibliothecis ſtatuas & ſcripta Liuii deleret ꝙ illum uti uerboſum & negligentem in hiſtoria carpebat·Eſt autem negligens is qui ſupprimit quę referenda ſunt:& uerboſus qui abſqꝫ probatione contradicit afferenti rationes & auctores· Et his duobus peccauit Liuius in multis ut patet·Sed ex multis quo ad fanum Volturnę hec exempla ſint· Celius Thuſcus Larthes fani/ iuuit Romulũ implorantẽ ab eo auxiliũ contra Ceninenſes Cruſtuminos & Latinos & retulit triumphũ:Et id idem fecit contra Sabinos Galeritus Lucumo· Et ob id ipſe primus poſuit ꝑtoria Romę/ & diuiſa Roma in tres tribus impoſuit nomina:& tertiã partem dedit Thuſcis:ut clare tradũt Propertius in Elegia ad Vertũnũ/& altera paululũ precedẽte:& Varro in primo de lingua latina:& Fabius pictor de origine urbis Romę:& Dioniſius Halicarnaſſeus in ſecũdo libro: & Mithici ſub fabula Iani eiaculantis aquas ſulphureas in Sabinos· ut Macrobiꝰ in prío Saturnaliũ/ & Ouidiꝰ in prío de Faſtis indicãt· At liuidus fuit Liuius/ut hic notat Antoninus:qui ut funditus extingueret Thuſcoꝝ ſplendorem & triumphos obnubilaret ab eis partos non a Romulo geſtos/omnino etiã ſcribere unum uerbum neglexit· Quod profecto inuidiſſimi hominis eſt officium/& neglígẽtis ueritatẽ in hiſtoria·Similiter fuit uerboſus:quia abſqꝫ certo auctore & ꝓbatione dicit contra Varronẽ/ꝙ Lucerũ nomen eſt incertę originis· Fabius enim pictor antiquior eo oſtendit ab hiſtoria eſſe Etruſcę originis atqꝫ certiſſimę·Rurſus Liuio antiquior & doctior Varro in primo de lingua latina dicit eſſe certę originis a Lucumone Luceres dictos:idqꝫ probat uetuſtiſſimis auctoribꝰ Iunio & Tolũnio Thuſcarũ tragediarũ ſcriptore:& item inexpugnabili argumento/ꝙ Luceres eſt deriuatio Etruſca a Lucumone/& nõ latina a Luco Aſili:ut Pedianus & Plutarchus in uita Romuli turpiter in grãmatica latina aberrantes dicunt: quia Lucus latine a luceo uerbo ꝑ antifraſim deriuatur/ & a Luco Lucii & Locani latina deriuatio eſt/ & nõ Luceres/ut lingue latinę peritiſſimus Varro oſtendit·Nõ eſt igitur mirum ſi Cęſar excanduit ira cõtra ſcripta Liuii negligẽtia & ſupprimẽtia quę clariſſima erãt: & eum appellauit iure uerboſum/ qui contra Varronem afferentẽ teſtes antiquiſſimos/& inuincibilem rationẽ/uerboſa ſolum & anili loquacitate dixit Lucerum nomen eſt incertę originis·Et ideo ut utamur regula beati Hieronymi: Eadem facilitate Liuius & oẽs alii ſimiles cõtempnuntᷣ:qua ſine ratione ac certo auctore contra doctiores ſola uerboſitate uſi proferunt· Cũ uero conſtet Liuium nõ ignoraſſe quę Varro & Fabius pictor & alii referunt: cõſtat equidẽ illũ nõ ignoratiõe ſcientię ſed malignitate naturę in hiſtoria neglexiſſe dicenda:& uerboſe dixiſſe ſubticenda·Et ob id uti Caius ita & Antoninꝰ Cęſar eũ arguit iuidię dicẽs· Volturnę ꝑclaris geſtis ĩuidit Liuiꝰ·Salevmbrona interꝑtatᷣ natiuitas & egreſſio Vmbroꝝ/qa Galli ueteres ibi genuerũt Vmbros:ut demõſtrauimꝰ in·ii·fragmẽto catõis:&·iii·comẽto Sẽpro-

nii·Amnē Larthem e Volſinieſi lacu eff luentē: mutata prima littera Marthē uulgus dicit/uti Marthenianū pro Lartheniano:& huius amnis partem uocat uulgus Cadutā Salevmbrone· Volſinę urbs una ex·xii·primis Iani eſt:ut oſtendim⁹in·iii·fragmento Catonis·Cluſium uetus dictū antea Comerſolū a duce:oſtendimus ſuper·xvi·fragmento Catonis:& ſup·iii·de Feſulis ꝙ fuit una ex primis·xii·Iani·Cluſentinū ab oppido Cluſio nouo dictum: corrupte uulgus dicit Caſentinū· Plinius quoqꝫ in·iii·naturalis hiſtorię·Cluſinos nouos & Cluſinos ueteres enumerat·Concludit autem Antoninus ꝙ iter Cyminiū ſiue Thyberinus duos introitus habet in Galliam Ciſalpinā: Cluſentinū & Pheſulanū· De ultimo autē Itinere: ſic ſequitur (Antoninus·

Flaminiū habet caſtrum nouū Ocream: ⁊ Ocriculū: Narniam olim Nequinā: Tuder: Hiſpellum. Aut a caſtro nouo Spoletum: Camerinū: Vrbinuz: Piſaurum: Ariminum.

Caſtra noua multa inueniuntur In itinere enim maritimo caſtrū nouum eſt:ut ſupra oſtendimus & ĩ mediterraneo Flaminio nūc aliud caſtrū nouū eſt: & nomen retinet/& eſt circa finem Sabinorum & principiū Latii·Ocream eximiā Sabinorū urbem uicinā thyberi/& Galleſio Thuſciæ:demonſtrant illius ruinę & gēmę ſepe effoſſę· Ocriculum habitat̃ iuxta eam:& ab ea nomen retinet·Narnia a Nare amni eius/ cognomen habet· Nam propriū illi nomen eſt Nequina:ut hoc loci Antoninus & Plinius in·iii·naturalis hiſtorię aſſerūt Tuder eſt in Veilumbris·Quare argumentū eſt a Veis Etruſcis Tudernis ortos:de quibus Plinius in·xiiii·naturalis hiſtoriæ loquit̃: & nos in·viii·fragmēto Catonis expoſuimus· Hiſpellum nomen retinet:& ab eo tranſit̃ Apeninus ad Galliā· Aut alio tramite ut ait ab eodē caſtro nouo ad Spoletū·Eſt aūt Spoletū metropolis Veilūbroꝝ antiqſſima/uti & Camerinū a Cameſe conditū/ſicut ſupra Semproniū expoſuimus·De Arimino quę illi fuerit origo:ſupra·vii·Catonis fragmentū expoſuim⁹ Q m̃ igitur Veilumbrorum etate nō erat latina uel Greca lingua:conſequens eſt ut Spoletum nō dicat̃ ab expoliendo aut ſpoliando uocabulis latinis: ſed ab Arameis & Etruſcis uocabulis Polo duce:aut Spolo aue cuius auſpicio cōdita fuit/ſicut a Capi Falcone Capua·

Expliciunt comentaria ſup Itinerariū Antonini·

Fratris Ioannis Annii Viterbenſis ordinis predicatorum
& Theologię profeſſoris: ſuper Beroſum Prefatio incipit·

b EROSVS fuit patria Babillonicus/& dignitate Caldeus: ut Ioſephus con/
tra Appionem grãmaticum/ & in primo de Antiquitate Iudaica ſignificat·
Fuit ergo ſacerdos: quia eundem gradum in ſua re publica tenent Caldei: quem ſa/
cerdotes in egypto: ut aſſerit in·iii·libro Diodorus Siculus· Quare fuit notarius &
ſcriba publicus: quia penes ſacerdotes ſolos erat publica fides annaliũ/tẽpoꝝ/geſto
rum & regum: ut auctor eſt Metaſthenes in libro de iudiciis tempoꝝ· Quã ob rem
omnẽ Caldaicam deflorauit hiſtoriã & tanq̃ publicę fidei notarius tranſumpſit oĩa
tempora & antiquitates/in quibus diluuii primi quod anteceſſit Nynum meminit
nominãs etiam Noam & filios eius: ut in eiſdem libris aſſerit Ioſephus· Et ꝑpterea
tanq̃ fideliſſimo & publico antiquitatũ tranſſumptori fides publica dat᷑: & ipſum
ſolum ſequuti ſunt Perſę in Monarchiæ Aſſyrioꝝ temporibꝰ: ut idem Metaſthenes
auctor eſt: & nos in comentariis ſuper eundem Metaſthenem expoſuimus· Floruit
autem Beroſus ante Monarchiam magni Alexandri: quia idem Metaſthenes ſacer
dos Perſa florens in principio Monarchię Alexandri ipſum ſequutus eſt in tẽpori/
bus Monarchię Aſſyriorũ· Calluit item Beroſus Grecam linguam/ & docuit Athe/
nis diſciplinas Caldeas precipue Aſtronomiã in qua ceteros anteibãt Caldei: adeo
ut teſte Plinio in naturali hiſtoria/Athenienſes illi ſtatuam inaurata lingua/in pu
blico Gygnaſio ponerent: ob diuinas eius predictiones· Cauſa ſcribendi & tranſu/
mendi has caldaicas traditiones fuit: quia Greci ſolum uſq; ad Phoroneum Priſcũ
regem Grecię attigerant/& quidem cõmixtis multis antiquitatum erroribus: Et in
uentis litteris apud Babilloniam ante hunc Phoroneum annis ſeptincentis & am/
plius/teſte Plinio in·vii·naturalis hiſtorie ca·ultimo: cogebantur Athenienſes cre/
dere/uti ibi credit Plinius uſum litterarum fuiſſe eternum/ Et litteras Aſſyrias ſem
per fuiſſe· Quã ob rem ab eodem Beroſo edocti ſunt in hac tranſumptione breuiſ/
ſima: quid de temporibus & antiquitatibus haberẽt Caldei: penes quos ſemper fu/
iſſet uſus litterarũ· Diuidit autem hũc librum Beroſus in quinq; libros· In primo
tradit/quid Caldei ſcribant: de temporibus ante primum diluuium· In ſecundo de
Genealogiis primorum deorum ideſt ducum poſt diluuium· In tertio docet anti/
quitatem Iani patris: quem & Noam nominat· In quarto: de antiquitatibus regno
rum totius orbis in cõmuni tradit· In quinto: ſingula explicat· Titulus huic libro
eſt: Defloratio Beroſi Caldaica· Modus eſt orientalium/ ut breuem & publica fide
tranſumptam narrationem: uocent deflorationem· Vnde & Ioſephus in primo de
antiquitate Iudaica ſcribens: Beroſus inquit Caldeus: omnem Caldaicam deflora/
uit hiſtoriam: in qua ut contra Appionem aſſerit nominat diluuium: Archam No
am: & filios eius· Explicit prefatio·

Eiuſdem fratris Ioannis ſuꝑ primũ librũ eiuſdem Beroſi prohemium incipit·

b EROSVS in primo libro tradit/quid anteceſſerit primũ diluuiũ· Nam
quinq; fuerunt diluuia: ut auctor eſt Xenophon in libro de Equiuocis·
Et unũquodq; a particulari ſuo loco nomen habet/excepto primo notato

ſub Ogyge Phenice/quod antonomaſice inundatio terrarum dicitur/quia omnes terras diluit. Secundũ fuit Nyliacum ſub Prometheo egyptio:& egyptio Hercule: ut Diodorus in primo libro indicat. Tertiũ fuit Acticum ſub Ogyge Actico/quod ab Athenis in Aſię litora inundauit: ut Samotraces tradunt:& Diodorus in.vi.libro ſcribit:referens & illud Samotracũ infame mendaciũ de nuptiis Cadmi/poſt quas uoluerũt fingere fuiſſe conditã Dardaniam. Quartum fuit Theſſalicum/ſolum circa Parnaſum una hyeme ſub Deucalione: ut Ariſtotiles in.i.Metheororũ ſcribit:& Xenophon in libro de Equiuocis confirmat. Et tamen Grecia mendax audet eam in hiſtoria quaſi inundationẽ terrarũ fingere. Quintum fuit Pharonicũ/ubi nunc Alexandria Egypti ſub uate Protheo:ut Lucanus in ultimo libro inſinuat/&Xenophon tradit/& nos in comentariis eius ad longum explanauimus. Et ut idem Xenophon ait/& Solinus in collectaneis dicit:a primo diluuio nouimeſtri notato ſub Ogyge Phenice/uſq; ad Deucalionem:fuerunt anni ſeptincenti:ideſt ducenti quadraginta nouem ante Nynum: licet Cato in ſecũdo fragmento originũ dicat/ ante Nynum preceſſiſſe inundationẽ terrarum annis ferme ducentis quinquaginta. Et totidem Fabius pictor dicit de origine urbis Romę. Sed unũ annũ addũt:ueriuſq; Solinus:Xenophon:& Archilocus tradunt:quia ut idem xenophon & Archilocus tradunt:Deucalion ortus fuit ſecũdo anno Spheri regis Aſſyriorũ:a quo retro ſupputando in Euſebio & Beroſo uſq; ad principiũ Nyni: ſunt anni unus & quinquaginta ſupra quatrincentos. Quare reſiduũ ſeptincentorum/erunt anni nouem & quadraginta ſupra ducentos quibus Nynum anteceſſit inundatio terrarum. Ex his pbatur irreuincibiliter a tẽpore demonſtrato a Solino & propriis Epithetis Iani/ eundem fuiſſe Ogygem/Ianũ &Noam. Nam qui prefuit primo diluuio ante Deucalionem annis ſeptincentis/& pater antiquiſſimus deorũ & hominũ poſt diluuiũ/fuit nomine proprio dictus Noa. Porro ante Deucalionẽ annis ſeptincentis prefuit diluuio Ogyges cognomine/quia ſub eo notatũ fuit primũ & nouimeſtre diluuiũ:& id idẽ Iano Epitheta propria Noę a latinis tribuuntur:ut a Iuuenali & Propertio tribuitur ſibi regnũ aurea etate quę preceſſit Nynũ: & quod ſit antiquiſſimus pater diuũ/ ut in precedẽtibus pluries pduximus. Quare iidem & eodem tẽpore ſunt Noa/Ogyges & Ianus. Sed Noa fuit proprium: Ogyges uero Ianus & Protheus ideſt Vertũnus ſunt ſolum pronomina eius. Ponam tamen hoc loco ſingulorum dicta: de tẽporibus ante Nynũ. Fabius pictor de origine urbis Romę. Aurea inqt etas cepit ſub Ogyge ante Nynũ annis circiter ducẽtis quinquaginta: & eam primus omniũ Nynus uiciauit. Cato in ſcđo fragmento de originibus/ Italiæ inquit origo ſplendidiſſima fuit:tum tẽpore:tũ origine gentis. Et narrata diſſenſione inter Caldeos & Scythas de origine orbis:hec ſubinfert. Inter utroſq; cõuenit ante Nynũ circiter ãnis quinquaginta & ducentis/ quibus durauit aureũ ſeculũ/ terras fuiſſe inundatas:homines porro in Scythia ſaluatos: & ex his ueniſſe Ianũ cum Dyrim & Gallis progenitoribus Vmbrorum. Hii quidem ex latinis auctoribus. Porro ex Grecis Xenophon in libro de Equiuocis:Iberis inquit annus ut plurimũ quatrimeſtris eſt:Caldeis uero econtra ſemp ſolaris/niſi in antiquitate diſciplinarũ qua ſemp utuntur menſtruo. In ceteris eo pacto annos intelligũt:quo Semiramis in colũna ita excidit. Mihi pater

Iuppiter Belus:auus Saturnus Babillonicus:proauus Cur Saturnus ethiops:Aba/
uus Saturnus egyptius: Attauus:Celus/Phenix/Ogyges·Ab Ogyge ad meũ auũ/
ſol orbem ſuũ circũluſtrauit ſemel/ac trigeties & centies· Ab auo ad patrẽ:ſexies &
quinquageties·A patre ad me:bis atq; ſexagies·Columnã:templũ:ſtatuas/Ioui Be/
lo ſocero/& eius matri Rheę in hoc Olympo:Semiramis dicaui·Ex hac inſcriptiõe
ꝑdicti anni ducenti quadraginta nouem colligunt᷑·Totidẽ aſſignat Archilocus in
Epitheto tẽporũ ſup quem comentaria cõfecimus·Sed nõ modo ducentos quadra/
ginta nouem annos ante Nynũ aſſequuti ſunt poſteriores Greci:uerum etiã ſeptin
centos & amplius·Q đ & Plinius in·vii·naturalis hiſtorię ca·ultimo indicat· Hãc
enim ꝓpoſitionẽ aſſumit·Aſſyrias lr̃as ſemp fuiſſe arbitror· Hanc aũt probat/quia
litterę Egyptię quę antiquiſſimę habent᷑:longe poſt Aſſyrias fuerũt:nec Aſſyriarũ
inuenit᷑ principiũ/& auctor ſicut Egyptiaꝝ·Hoc probat a Phoroneo antiquiſſimo
rege Grecię:qui teſte Xenophonte in libro de Equiuocis regnauit primo anno Ny/
ni:longe ante Phoroneũ iuniorem filiũ Inachi ſecundũ Argiuoꝝ regem·Ponenda
ſunt uerba Plinii in ſupradicto libro· Antichydes inquit repertas fuiſſe in egypto
litteras a Menone quondã nomine tradit/idq; monumẽtis ꝓbat:ãnis·xv·ante Pho
roneũ antiquiſſimũ regem Grecię·E diuerſo Epigenes apud Babilloniã ſeptincen/
torũ uiginti annoꝝ/ſiderũ obſeruationes/coctilibus laterculis inſcriptas docet/ gra
uis auctor in primis· Qui minimũ: Beroſus & Critodemus octoginta & quatrin/
centoꝝ annoꝝ·Ex quo patet:eternum fuiſſe uſum litterarũ·Hec Plinius·Sed nota
ꝙ nõ ualet hec cõſequentia Plinii·Nõ inuenit᷑ auctor & principiũ litterarũ pheni/
carũ/ſiue Aſſyriaꝝ:ergo ſunt eternę:quia oppoſitũ cõſequentis ſtat cũ antecedente
Similiter abſumptum eſt falſum/ꝙ nõ inueniat᷑ principiũ: quia teſte Diodoro Si/
culo in·iii·libro licet Caldei opinent᷑ mundũ fuiſſe eternũ:tamen principiũ aſtro/
nomię & litterarum ſe nactos fuiſſe aſſerunt/ante aſcenſionem ſiue monarchiam &
eleuationem Alexandri/annis quadraginta tribus milibus·teſte autem Xenophõ/
te in libro de Equiuocis:annus in antiquitate litteraꝝ/ a Caldeis menſtruus accipi
tur per lineam medii motus lunaris:quo pacto quadraginta tria milia anni men/
ſtrui/reddunt circiter tria milia ſexcentos trigintaquatuor annos ſolares·Q đ ſi ut
ſupra Philonem expoſuimus/& in chronographia noſtra/ ex publica fide annaliũ
ꝓbabimus:monarchia Perſaꝝ durauit a primo Arbace ad Alexandrũ annis·cccc·
xcv·monarchia uero Aſſyrioꝝ durauit a Nyno ad dictũ Arbacem:annis· M·cc·x
xxiiii·a Nyno uero ad inundatiõem terraꝝ antecedentẽ : omnes ſupputãt annos·
cc·xlix· & ab inundatiõe ad Adam primũ conditũ hominem·M·dc·lvi·ut Moiſes
ſupputat Geneſis·v·ca·cõſequens neceſſario eſt:ut Caldeoꝝ & Phenicũ litterę ſub
conditiõe Adę ceperint:qa ab Monarchia Alexandri uſq; ad Adam colligunt᷑ qua
draginta tria milia anni mẽſtrui:ſiue tria milia ſexcenti trigintaquatuor ſolares:ut
patet colligenti annos publicoꝝ annaliũ Monarchię Perſicę & Aſſyrię/atq; diluuii
& precedẽtis tp̄is:ſicut mox ſupius cõputauimus·Quare p lr̃as gentiliũ tp̄a certiſſi
ma aſſequuti ſumus/ab Alexandro uſq; ad Adam·Q đ etiã diuũ Ieronimũ nõ latu
it in comentario ſup illud apoſtoli ad Hebreos:Fide credimus aptata fuiſſe ſecula:
ut ex inuiſibilibus uiſibilia fierent·Caldeoꝝ inqt ueteꝝ traditio eſt/ huius uiſibilis

O

& formati mundi/fuiſſe inuiſibilem & informem preiacentem naturã ſempiternã a nullo ꝓductã:quã poſteriores Greci Ilem/chaoſq; uocauerũt/Moiſes uero abiſſum Hanc materiã ad uiſibilitatem & formã fuiſſe a meliore natura deductã cõfitent atq; uti Moiſes primo ſceptro ſtellis ornari celos:ex tempe non ab eterno ꝓdunt:inde terram plantis/& animãtibus/poſtea piſcibus aquas:uolucribus aerem: poſtremo hominem dñm mundi factũ·Quę omnia Naſo in ope magno a Caldeis accepta/ad unguem ꝓſequutus eſt·Quin etiam annos & uiros ante regnũ Macedonum ſub Alexandro ꝓdunt a qbus orti ſunt:annis circiter quatuor & triginta ſupra ſexcentos & tria milia·Quos ſi retro ab Alexandro ſupputes:peruenies ad Adam primũ·Quod ꝓfecto Moiſes in omni eoꝝ diſciplina atq; hiſtoria eruditus conſcripſit & quod erroris erãt/in ipſo inicio eliſit dicens· In principio creauit deus celũ & terrã/quę erat inuiſibilis & incõpoſita:quia tenebre erãt ſup faciem abyſſi· Hec Ieronimus·Itaq; Caldei/tpa longe ante Nynum & diluuiũ fuiſſe ſcribũt/ uti & Moiſes atq; Critodemus/ Epigenes/ac Plinius·Sed Beroſus ne crederet nimis uelle limites apud indociles grecos excedere:indefinito tempis initio uſus eſt dicens·Ante aquarum famoſam cladem:multa preterierunt ſecula· Quę ut clariora fiant:comẽtaria ſequentia/ſuper quinq; Beroſi libros iam edimus·

Explicit preſatio·

Eiuſdem fratis Ioañis Viterbenſis comentaria incipiunt ſuper primum librum Beroſi·comentarium primum·

i N hoc primo libro Beroſus:ut ſupra expoſuimus agit de his quę preceſſerunt inundationem terrarum·Et facit duo·Primo premittit exordiũ Secundo narrat inundationem priſcam·Primum ſic abſoluit·

a Ate aquarũ cladez famoſaz qua uniuerſus periit orbis:multa p̃terierunt ſecula: que a noſtris Caldeis fideliter fuerunt ſeruata·

Facit Beroſus auditores attentos dociles:& beniuolos· Attentos qdem:dum rem magnã preponit dicẽs·Ante aquaꝝ fomoſam cladem qua uniuerſus periit orbis· In aliis enim inundatõibus uidelicet Nyliaca:Actica:Theſſalica & Pharonica:ſola terra illa periit ubi inũdatio obtigit·Vnde Euſebius & alii chronographi & hiſtorici:notãt eo tpe quo ps illa periit:alias orbis ptes habuiſſe incolumes ſuos reges & terras·Hæc uero prima oẽs terras ſubruit· Et ideo abſolute terraꝝ inundatio a Barbaris & Grecis & Latinis dicit·Vnde & Moiſes hoc notauit cũ dixit.Deleta fuit diluuio omnis caro ſub celo·Famoſam uero cladem dicit:qa ab infami uita Gygantũ ꝓuocata fuit celeſtiũ ira:& a cõiunctiõe magna aſtroꝝ:& magna fama celebrata a Caldeis & Phenicibus & aliis·Reddit item auditores dociles:dum notat ſe dictuꝝ de priſca inundatõne/& pluribus ſeculis & etatibus quę illã anteceſſerũt·Poſtremo reddit beniuolos/dum illis nõ grecanicas nugas &fabulas qbus animos hominũ errare cõpellunt:ſed tradere ueritatem:quã ſacerdotes Babillonioꝝ publica & fideli/atq; ꝓbata fide/in Archiuis ſimul & pub-

licis bibliothecis cõſeruauerũt:pollicet̃ quã etiã Moyſes ipſe ſecutus ẽ:ut Hierony
mus in comẽtario dicit:ſup illud apl̃i ad Hebreos:Fide credimus aptata formataq;
fuiſſe ſecula· Q đ aũt ea differẽtia fuerit inter priſcos Grecos & Caldeos/ꝙ Greci fa
bulas nugaſq; & errores ſeminauerũt:Caldei aũt firmã & ſolidã uerãq; doctrinam
tribuerũt:teſtis eſt acerrimus Grecanicę ꝑtis alias defenſor Diodorus ſiculus in·iii
li·ſic de utriſq; dicẽs· Caldei inq̃t Babilloniorꝝ antiq̃ſſimi fuere:q eũ locũ in ſua re
publica obtinuerũt:quẽ ſacerdotes in Egipto·Ad cultũ enĩ dei deputati ꝑ oẽm uitã
ſuã phãntur/ꝑitiſſimi Aſtrologię habiti·Et paulo poſt· Nõ enĩ queadmodũ Greci
oĩm doctrinã ſuſcipiũt:ſed pueri a patribus ꝓgeniẽ ſequutis/diſcũt philoſophiam
omniũ aliarꝝ rerꝝ cura poſthabita:doctiſſimiq; euadũt:cũ q̃a a teneris ãnis in ea do
ctrina erudiunt̃:tũ p̃cipue/q̃a diutius in illa ꝑſeuerant· Apud Grecos aũt ut pluri
mũ tarde ad philoſophiã accedũt paululũq; in ea morati uertunt̃ ad queſtũ lucri
gratia:& neq; de more doctrinã parentũ ſequunt̃:ſed ſua ſponte uariis ſtudiis incũ
bunt:& lucri gr̃a nouis ſemꝑ opinionibꝯ ſtudẽtes/deq; maximis diſciplinis altercan
tes incertos diſcipulos reddũt:animũq; hominũ ꝑ oẽm uitã errar̃ cõpellũt:& nulla
in eis certa ſnĩa dubiũ/& in cõfuſo relinquũt·Hec Diodorꝯ:in quibꝯ plura nos edo
cet·Primũ ꝙ Greci nõ fuerũt ſequuti doctrinã maiorꝝ:ſed nouas opiniões lucri gr̃a
adiuenerũt·Fuerũt aũt maiores Grecorꝝ Barbari/teſte Strabõe in Geographia Gre
cię:ꝓbatq; illud/ qm̃ plura uocabula barbara ſua etate in Grecia ꝑmanebãt· Et qm̃
apud priſcos Barbaros ueritas rerũ erat: cõſequẽs neceſſario fuit: ut relicta maiorũ
ꝑquiſita & inuẽta ueritate:ſua ſponte in fabulas & nugas inciderẽt: quibꝯ hominũ
aĩos a uero ꝑuerterẽt·Secundũ eſt:q̃a de rebus maximis ſemꝑ altercant̃:queſtus &
lucri gr̃a· Vñ Ioſephus cõtra Appionẽ grãmaticũ/Greci inq̃t mutuo ſe de mẽdacio
redarguũt:& nõ pudet eos de eiſdẽ cõtraria ſcribere·Scimꝯ enĩ quot in locis Hella/
nicus de genealogiis & tꝑibus abAgiſilao diſcrepat:& in quãtis Herodotũ corrigit
Agiſilaus:& quomodo Ephorus Hellanicũ in pluribꝯ oſtẽdit eſſe mẽdacẽ:& Epho
rũ Thymeus:Thymeũ poſteri:Herodotũ cuncti·Tertio dicit ꝙ fabulas & errores
inuenerũt queſtus gr̃a·Et iõ ut mẽdacia facilꝯ ſeminarẽt:ſtuduerũt ornatui uerbo/
rũ·Nihil enĩ magis ꝑficit ad decipiendũ q̃ delectabilis fabula& lenociniũ ornatus
ut ſignificat de Grecis Lactantiꝯ in primo diuinarꝝ inſtitutionũ ca·xv·dicẽs·Apud
etiã malos reges/ panegiricis mendacibꝯ adulant̃:qđ malũ a Grecis ortũ eſt:quorũ
leuitas inſtructa dicẽdi facultate & copia:incredibile eſt/quãtas mendaciorꝝ nebu/
las excitauerit· Quartũ eſt:ꝙ ubi q̃s doctrinã eorꝝ ſequit̃:ſemꝑ aĩo fluctuat/ & per
oẽm uitã errat·Q đ & Cato ad Marcũ filiũ ſcribẽs/ut auctor eſt Plinĩꝯ·xxix·natura
lis hiſtorię:ca·prio:ita uaticiniũ ꝓtulit·Dicã de iſtis Grecis ſuo loco Marce fili:qd
Athenis exquiſitũ habeã:& ꝙ bonũ ſit illorꝝ lr̃as aſpicere nõ ꝑdiſcere·Vincam ne/
quiſſimũ & indocile genus eorꝝ·Et hoc puta uatẽ dixiſſe· Q ñcũq; iſta gẽs lr̃as ſuas
dabit:oĩa corrumpet· Tũc etiã magis:ſi medicos ſuos huc mittet·Vere impletũ eſt
uaticiniũ Catonis·Nã oĩs illa theologia/philoſophia/& naturalis diuinatio/& Ma
gia/quas diſciplinas teſte Beroſo cruditiſſimꝯ Ianus tradit: & in quibꝯ Thuſci/teſte
Diodoro Siculo in·vi.li·uſq; ad etatẽ ſuã erãt admirabiles toti orbi:equidẽ ſuſcep/
tis fabulis & diſciplina Grecorꝝ corrupta ſunt:adeo ut oĩa fabuloſa & erronea Gre/

canica norint:& nihil de origine/diſciplinis/& ſplẽdore antiqtatũ Italicaꝝ(qđ tur-
pe & impiũ eſt)neſciãt:ut deplorabat nr̃ Aqnas in Satyra ubi dicit·Quid rãcidius
q̃ ꝙ nõ ſe putat ulla formoſam:niſi quę de Tuſca Grecula facta eſt·Et itẽ·Oĩa inqt
Grecę/cũ ſit turpe magis/nr̃is neſcire Latine·Bonũ eſt inqt Cato illoꝝ lr̃as aſpicere
ut uenenũ & errores illoꝝ redarguant̃:& nõ ꝑ diſcere atq; cũ eoꝝ leuitate inſoleſce
re/cõtra uetuſtiſſimas traditiões maioꝝ:qa oĩa corrũpet:qđ etiã Ariſtoteles fecit:ue
lint nolint Peripatetici:qa ut uerbis Diodori utar/cũ aliis ſemꝑ altercãs incertos di
ſcipulos reddit/& aĩos nr̃os ꝑ oẽm uitã errare cõpellit: ut patet in oĩbus diſſenſioni
bus Peripateticoꝝ etiã nr̃e etatis:in quoꝝ diſceptatõnibus nulla certa ſnĩa reddita/
dubios ſemꝑ & incõfuſo auditores relinquũt·Ergo nõ ſolũ latinas origines & hiſto
rias antiquoꝝ:ſed certiſſimas Ianigenas diſciplinas/ & toti orbi admirabiles/corru
perũt/ſuſceptę fabulę ac nugaces diſciplinę:ut uere uaticinatus eſt Cato·Et iõ max
ime ſibi beniuolos auditores facit in principio Beroſus:dũ nõ a nouiciis eſuriẽtibuſ
queſtus gr̃a grecis/q/dũ oĩa norũt nihil intelligũt:ſed a Caldeis & maioribus fide-
liter cõſeruata:ſe traditurꝝ cõnotat·Et hoc de ꝓhemio·Nũc ad narratiõem accedit:
& facit tria·Primo narrat infamẽ uitã hominũ·In ſecunda precognitũ diluuiũ· In
tertia:quo pacto genus humanũ ſeruatũ eſt in diluuio·De primo ita dicit·

Scribũt:illis tpibꝰ circa Lybanũ fuiſſe Enos urbẽ maximaꝫ gygãtũ: qui uniuerſo orbi dñabant̃:ab occaſu ſolis ad ortum. Hii uaſtitate corpis ac robore cõfiſi: inuẽtis armis oẽs opprimebãt:libidiniqꝫ inſeruientes: inuenerũt papiliões ⁊ ĩſtrumẽta muſica ⁊ oẽs delitias. Manducabãt hoĩes ⁊ ꝓcurabãt aborſus:in eduliũqꝫ p̃parabant:⁊ cõmiſcebãt̃ matribꝰ:filiabꝰ:ſororibꝰ:maſculis ⁊ brutiſ:⁊ nihil erat ſceleris qđ nõ admitterẽt: contẽptores religiõis ⁊ deoꝝ.

Vt in prefatione poſuimus/ & Ie
ronimus dicit:ꝙ mundus & mũ
di formatõ ſit ex tpe/& nõ ab eter
no:ex fide atq; hiſtoria credimus
Veꝝ ꝙ ab Adã primo condito ce
perint litterę & diſciplinę infuſæ
nõ eẽ ex fide tm̃/ ſed etiã hiſtoria
gentiliũ & traditõne Caldeoꝝ q
ſe Aſtronomiam & lr̃as habuiſſe
ante Alexandri monarchiam tri
bus milibus & ſexcẽtis annis ac
triginta quatuor aſſerũt:ut in p̃-
fatõne diximus·Epigenes quoq;
ſeptincentos annos & amplius
ante Nynũ & Phoroneũ inuẽtoſ
ait Babilloniæ laterculos Cocti-
les inſcriptos ꝓ ſideꝝ obſeruatõe
Quare iã ante inundatõnem ter
raꝝ annis paulo minus qncẽtis/
ut ex dictis in ꝓhemio colligit̃:
utiq; erant in uſu ars Coctilis: &
impreſſoria atq; inſcriptiua:& lr̃e Phenices:& Aſtronomia:& eiuſcemodi·Que ꝓfe
cto oĩa cõueniũt his/quę Moiſes & diuinę lr̃e tradũt·Nã ut patet Geneſis·v·ca·ſan
ctus ꝓpheta Enoch natus eſt ante inundatõem terraꝝ anno·xxxiiii·ſupra mille:q
teſte Iuda apoſtolo cognõie Tadeo/in ſua canonica:ꝓphetauit de iudicio futuro tã

aquaꝝ & diluuii q̃ ultimę cōfragrationis: & ea teſte Ioſepho in primo de antiqtate
Iudaica inſcripſit duabus columnis/altera Erea/altera Latericia· Erāt igit̃ in uſu lit
terę/& ars fuſilis & latericia & uaticinia/mille annis & amplius ante inundatiōem
terraꝝ·Porro uiuente Adā/& agente annū ſexcenteſimū & uigeſimūſecūdū/natus
eſt idem Enoch:ut ſupputat Moiſes Geneſis·v·ca·Quare cōiectura & argumentū
firmū eſt/ab ipſo attauo eius primo Adam/eundē Enoch ſuſcepiſſe litteras & diſci/
plinas:cuius tꝑe fuiſſe litteras & diſciplinas Adę infuſas Theologi aſſerūt: & eodē
tꝑe ſe cepiſſe litteras & Aſtronomiā Caldei affirmāt: ut ſupra expoſuimus· Et ideo
nō inmerito Moyſes dicit̃ a Ieronimo ſequutus Caldeos/ab Adam uſq; ad Habra/
am·Et ut alii exiſtimāt hii Caldei tenuerūt ex hiſtoria Adę:quia Adam ſcripſit pri
mus ex reuelatōe de mūdi atq; ſui creatiōe:& texuit hiſtoriā geſtoꝝ uſq; ad Enoch
cui ꝓſequendam reliquit hiſtoriā·Enoch aūt ꝓſequendā reliquit Lamech ꝓphete
patri Noę:& Lamech filio eidē Noę:Noa uero reliquit poſt diluuiū Caldeis:a qui
bus Habraam & reſidui ueritatē/reꝝ geſtaꝝ ſcripſerūt· Vnde cū hiſtoria Caldaica
de antiqtatibus q̃ ſimillima eſt Hebreę:ac ꝓpterea Moyſes ꝓ teſte adducit̃ a Ma/
ſea Phenice & Ieronimo Egiptio:ut aſſerit Ioſephus contra Appionē gramaticū:&
in primo de antiquitate Iudaica·Nō eſt igit̃ miꝝ ſi Moyſes & Beroſus conueniunt
qui ex eodē fonte hiſtorię cōbiberūt·Itaq; litterā Beroſi exponamus:que primo nar
rat infamē uitā hōium in cōi:inde in ꝑticulari·In cōi quidē:erant peccata:oppreſſi
onis/libidinis:& ꝓmiſcuę luxurię·In ꝑticulari uero quo ad oppreſſiones feritatem
ſuppremū ſcelus addiciebāt ut hōies māducarēt/ & aborſus in eduliū delicioſi epu
li ꝓcurarent:ac ſi oua eſſent aborſus:& carnes humanę altilia· Neq; hoc fabula eſt
cū etate noſtra in Inſulis Cananeiis quaꝝ quaſdā nūc ſubegit glorioſus rex hiſpa/
nię Ferdinandus:homines captos caſtrent/& in greges more pecudū ad cōuiuia ſer
uent·Ptolomeus quoq; in Geographia/etate ſua Ethiopes & alios Anthropofagos
ideſt hominū comeſtores annotat·Plinius i·v·naturalis hiſtorie ca·vii·aſſerit Scy
thas eſſe/qui humanis corꝑibus ueſcunt̃·Et ſubdit·Incredibile quidē uideret̃/niſi
cogitemus in medio terraꝝ Sicilia & Italia fuiſſe huiuſcemodi monſtri gentes Ci/
clopas & Leſtrigones/& nuprime tranſalpes hominē immolari ſolitū: quod paulū
a mandēdo abeſt·Hoc ſcelus ultū ꝑ diluuiū/mox ꝓhibitū fuit:a Deo dicente:Car/
nem cū ſanguie nō comedetis·Et ut intelligas de carne humana dictum:Illico ex/
planauit dicens·Quicunq; enim fuderit humanū ſanguinē:fundet̃ ſanguis illius·
Sed de hoc copioſe tradidimus ſuꝑ Geneſim·ix·ca·Hec de peccato oppreſſionis fe
rinę:Porro de peccatis Luxurię:nihil erat ſceleris qđ ſupremę nō admitterēt/ince/
ſtū:ſodomiā/ & brutalitatē·Qđ etiam Moyſes nō tacuit:dū aſſerit eas uxores acce
piſſe quas eligerent/ſcilicet ſiue matres ſiue alias·Et item omnis caro corruperat ui
am ſuam:ſcilicet Sodomia & Brutalitate· Quare ex his nati ſunt Gygantes ut ibi
ait Moyſes:potentes uiribus & uiri famoſi ſcilicet uitę q̃ maxime infamis ſupradi/
ctis ſceleribus· Per Gygātes enim intelligimus homines uaſtos corꝑe: famoſos/ &
deoꝝ cōtemptores:& hominū ſimiliter oppreſſores:ut Macrobius in primo Satur
naliū:&Diodorus in·vi·ſignificāt·Tria ſunt nūc cognoſcēda·Primū de Enos urbe
qs eā cōdiderit:qñ:& ꝓpter quid:& ubi· Secūdo qñ ceperūt hęc delicię & peccata·

Tertio q̃re nũc deus nõ punit ea ſicut tunc. Ad primũ rñdet Moyſes Geñ. ca. iiii. ꝙ Caym dãnato & excõicato a cetu iuſtoꝝ/ob fratricidiũ ꝑfugit a facie iuſtoꝝ cũ uxore:& habitauit ad orientalẽ plagã Eden/ideſt padiſi: & ibi edificauit ciuitatẽ:& uocauit eã a noĩe primogeniti ſui Enos:& ut aiunt tã Hebrei q̃ catholici/edificauit eã ad opprimẽdũ & excurrendũ & p̃dandũ iuſtos/ex poſteritate p̃ris ſui Adã & fratris ſui iuſti Seth. Edificauit aũt eã ad orientalẽ plagã reſpectu regiõis Eden Hebraice dictã/ſiue latine locũ & regionẽ delicioſam:ſiue grece paradiſum. Eſt aũt regio Damaſcena ut q̄dã ſuſpicant̃:q̄a ad orientalẽ plagã ei⁹ eſt mons Lyban⁹/in quo ẽ urbs Enos diruta:cui⁹ maxima & ingẽtis molis fundamẽta uiſunt̃:& uocat̃ ab incolis regionis ciuitas Caym:ut nr̃i mercatores & ꝑegrini referũt:q̄ in Damaſco & Lybano ſunt aſſueti. Aliis placet Edẽ ſiue locũ deliciaꝝ & paradiſum dici:regionẽ Phenicã Laodicinã dictã:ꝓbantq; duob⁹ argumẽtis. Primo/q̄a ibi eſt urbs Eden ſiue interp̃tatione greca padiſus:ut Ptolome⁹ notat in q̃rta Aſię tabula. Sc̄do q̄a in ea urbe exiſtenti eſt mare ab occidente:& extremitas Libani & Antilibani ab ortu eq̄noctiali uel ſaltẽ hyberno/ut patet ibidẽ. Ad primũ ergo dubiũ rñdet̃/ꝙ Enos urbẽ cõdidit Caym:poſt excõicationẽ ꝓmulgatã/& eiectionẽ a cõione Adę atq; iuſtorũ: ut ſicut obſtinati excõicati poſſet latrocinari & p̃dari iuſtos:& in loco oriẽtali Libani ut ait Beroſus/ĩ ea ꝑte quę eſt magis oriẽtalis reſpectu urbis & agri ei⁹: qui a Moyſe dicit̃ Eden:& a Grecis padiſus. Ad ſecũdũ dubiũ dicit̃ ꝙ pctã Caym & excõicatę atq; impię poſteritatis ei⁹/ceperũt ſub fratricidio Caym:& adaucta ſunt:ĩ ſeptima generatione ab Adam: ut notat Moyſes Geneſis ca. iiii. q̄a Iael: Tubal & Tubalcaim fuerũt ſexti a ꝓgenitore ſuo Caym & ſeptimi ab Adã: quoꝝ prim⁹ inuenit delicias ĩ arte paſtorali/papiliões & tentoria. ſecũdus fiſtulã:cytharã:lyrã & organũ cum uoce chorea & modulatiõe múſica:tertius uero arma & oẽ gen⁹ ferramẽti:ut ibidẽ Moyſes exprimit. Hucuſq; impia ſeptima generatio ab Adã excreuit ꝑ uniuerſum orbẽ. Sed in hac ſeptima generatiõe ĩpia & excõicata:cepit iuſta poſteritas Adę cũ excõicatis ꝑticipare cõiugio/& ſupradictis ſcelerib⁹ impioꝝ:q̄a teſte Moyſe uidentes filii dei. ſ. iuſti hoĩes:filias hominũ & Caymicę poſteritatis/ꝙ eſſent pulcrę ideſt opulẽte & fortunatę/nõ obſtãte excõicatiõe: etiã ipſi acceperũt ſibi uxores ex oĩb[illegible]s elegerãt. Q̄d uero ſeptima etiã generatiõe iuſtoꝝ ab Adam/ ceperint iuſti effici ꝑcipes ſcelerũ & uicioꝝ eſt argumẽto:ꝙ Enoch ſeptim⁹ ab Adam fuit tranſlat⁹ ne malitia ĩmutaret cor ei⁹:ut ſcribit̃ Sapię. iiii. ca. Et ĩõ rñdet̃ ad ſecũdũ dubiũ ꝙ impię poſteritatis Caym pctã/ſub Caym ceperunt:iuſtoꝝ uero ſub ſancto Enoch ꝓpheta: quẽ ꝓpter bonã uitã deus cito trãſtulit: ne cũ aliis iuſtis iã ad impietatẽ inclinatis cõſentiret. Ad tertiũ uero dubiũ rñdet̃:ꝙ deus nõ punit uniuerſaliter peccata:niſi cũ in uniuerſis inueniunt̃:q̄d nõ eſt nũc. Et p̃terea etiã ſũma peccata nõ ſtatim punit:niſi addita obſtinatiõe/ſicut nũc Beroſus oſtẽdit/ita dicẽs ĩ ſecũda parte:in qua de p̃cognito futuro diluuio ſic ſcribit.

Tũ multi p̃dicabãt ⁊ uaticinabant̃:⁊ lapidib⁹ excidebant:de ea q̃ uẽtura erat orbis ꝑditiõe. ſ; enĩ illi aſſueti corrũdebãt oĩa:

Precognita regio fuit priſca iundatio:tũ ſpũ dei:uti ſcũs Enoch: tũ aſtroꝝ obſeruatiõe:ut quę Babillonię inuẽta fuit/ & Epigenes atq; Plini⁹ notauerũt. Alibi ſcrip

celeſtiuꝫ illos ira atqꝫ ultiõe p̄-
ı̄ngēte p̄ ı̄pietate atqꝫ ſcelerib⁹ ſimus atq; p̄bauimus hec duo ſi-
mul ſtare: inundationē terrarū a
cauſis naturalib⁹ p̄ceſſiſſe/ quas
ſtudioſi ı̄ monumentū exciderūt:& a diuina p̄uidētia ſimul ab eterno ordinatā:ut
quo potiſſimū tp̄e hoīes demerent̄ perirēt. Deinde Beroſus oſtēdit in tertia p̄te quo
pacto genus humanū reparatū ſit p̄ archę p̄parationē dicens.

Vn⁹ inter gygātes erat q̄ deo-
rū ueneratioꝛ ⁊ prudētioꝛ cun-
ctis reliqu⁹ ex pꝛobis erat ı̄ Sy-
ria. Huic nomē erat Noa cū tri
bus filiis: Samo: iapeto Chem
⁊ uxoꝛib⁹ Tytea magna: Pan
doꝛa: Nocla ⁊ Noegla. Is timē̄ſ
quā ex aſtris futuraꝫ p̄ſpecta-
bat cladē: āno ſeptuageſimo oc
tauo añ inundationē: nauim in
ſtar arche cooptā fabꝛicari ce-
pit. Anuo. lxxviii. ab inchoata
naui: ex ı̄pꝛouiſo exundauit oc
cean⁹ ⁊ oīa maria mediterra
nea. Flumīaqꝫ ac fōtes ab imo
ebulliētes inundauerūt ſupꝛa
oēs mōtes accedētib⁹: atqꝫ im
petuoſiſſime ⁊ ſupꝛa naturaꝫ e
celo copioſiſſimis hymbꝛibus
multis dieb⁹ coꝛruētib⁹. Ita oē
hūanū gen⁹ aq̄s ſuffocatuꝫ: ex-
cepto Noa cuꝫ familia ſua q̄ na
ui erepta ē. Nā eleuata ab aq̄s
in goꝛdiei mōtis uertice quieuit:
cui⁹ adhuc dicit̄ aliq̄ p̄s eſſe: ⁊
homines ex illa bitumē tollere:
quo maxīe utūt̄ ad expiationē.

Ioſephus hoc loco utit̄ cōtra Ap-
pionē grāmaticū: dicēs Beroſum
Caldeum & hiſtoricos phenicas
nominare Noam & filios eius p̄-
priis nominibus: & diluuiū & ar
cham. Et in primo de antiquita-
te Iudaica: hunc locū ad uerbū
tranſſumens in teſtimoniū: eiuſ-
dem inquit archę Noę atq; dilu-
uii memoriam faciūt/ omnes qui
barbaras hiſtorias conſcripſerūt
quorū unus eſt Beroſus Caldeus
qui narrans de hoc diluuio tali-
ter eſt affatus. Dicit̄ autem nauis
eius quę in Armeniam uenit/ cir
ca montem Gordieū aliqua ad-
huc pars eſſe/ & quoſdā bitumen
exinde tollere/ quo maxime ho-
mines ad expiationem utuntur.
Et ſubdēs de hiſtoricis Egyptiis
& phenicibus: meminit inq̄t etiā
horum Hieronymus Egyptius:
qui antiquitatem phenicam noſ
citur cōſcripſiſſe. Sed & Maſeas
Damaſcenus in nonageſimo ſex-
to hiſtoriarum libro: ita de eis di
cit. Eſt ſuper Myriadam excel-
ſus mons in Armenia: qui Baris
appellatur: in quo multos confu
gientes (ſermo eſt) diluuii tem-
pore liberatos: & quendā ſimul
in archa deuectū in mōtis Ocile
ſūmitate fuiſſe: lignorūq; reliq̄s
multo tp̄e conſeruatas. Fuit autē

iſte:quē etiā Moyſes Iudeoꝝ legiſlator ſcribit. Hec Maſcas. Nota qa dicit Ioſephꝰ ibi/ꝙ etiā Greci qui barbaras hiſtorias tranſſumpſerūt nō ſolū diluuii & Noę reminiſcunt̃:uerū etiā & longitudinis annoꝝ ſolariū:quibꝰ mille annis uixerūt. Sic eni ad uerbū dicit. Noa cū uixiſſet poſt diluuiū trecētis & quinquaginta annis/feliciter agens: mortuus eſt anno uitę ſuę quinquageſimo ſupra noncentos. Nullus aūt ad uitā modernā & breuitatē annoꝝ qbus uiuimꝰ cōparās antiquoꝝ longitudinem putet falſa quę de illis ſunt dicta. Illi nāq; cum eſſent religioſi/ & ab ipſo deo facti: tantoꝝ annoꝝ curriculis/rite uiuebat̃. Deinde ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter perſcrutabant̃: ideſt Aſtrologiā & Geometriā & Phiſicā/deus eis ampliora uiuendi ſpatia cōdonauit:quę nō caute diſcere potuiſſent:niſi nōcentis uiuerent annis. Per tot enim ānoꝝ curricula: magnꝰ annus implet̃. Et ſubdit inducitq; teſtes dicēs. Teſtes aūt dicti mei ſunt oēs q antiqtates apud Grecos & barbaros cōſcripſerūt. Nam & Manethon q deſcriptionē fecit egyptioꝝ:& Beroſus qui Caldaicam deflorauit: & Mochus:& Eſtyus: & Hieronymꝰ Egyptius qui Phenicā diſpoſuerūt:concordāt cū dictis meis. Heſiodus quoq; & Eratheus:& Hellanicus & Agiſilaus in hiſtoriis ſuis:memoriā faciūt antiquoꝝ:ānis mille uiuentiū. Hec Ioſephꝰ. Quin etiā diluuii & tpis eius uſq; ad Nynū meminerūt Xenophon libro de Equocis:Archilocus in Epitheto tempoꝝ:Fabius pictor de origine urbis Romę: & Cato in.ii.fragmento originū ſup quos oēs iam comentaria edidimus. Hactenꝰ in cōi ꝓ Beroſi littera dicta ſunt:nūc in particulari pauca excurramus. Noam fuiſſe uirum dei cultorē & iuſtum/& ſolū/uniuerſis ad impietatē declinantibꝰ.etiā Moyſes ſcribit. Fuiſſe uero gygantē & aſtronomię peritū:etiā pitiores talmudiſtę aſſerūt. Fuiſſe aūt Syrū phenicā cognoīa ſua indicāt Ogygius Dyſir:uti in ſequēte comentario exponemꝰ. Dubitat̃ uero de eo ꝙ ait:cepiſſe fabricari archā ante inundationē anno lxxviii.cū centū uiginti annos Moyſes ſupputet Geneſis.vi.ca. & Beroſus alibi teſte Plinio quatrincētos octoginta cū Critodemo aſſignet:ut in ſuperioribꝰ diximus Ad primū reſpondet̃/ꝙ mandatū de fabricāda archa/Noa accepit ante inundationem annis centū uiginti ut Moyſes ſignificat. Quadraginta uero & duobus annis ꝑparauit ligna ob īmenſitatē operis faciundi. Et ita anno ſequēte q erat ſeptuageſimus octauus ante inundationē/cepit opificiū ingentis archę:ut Beroſus ſupputat. Qđ uero adducit̃ de Plinio dicēte ante Nynū fuiſſe ſupputatos a Beroſo & Critodemo annos.cccc.lxxx.nō de archa id dixerūt:ſed de litteris inſcriptis & inuētis eo tpe:ut patet in.vii.naturalis hiſtorię:ca.ultimo ubi de his loquit̃ Plinius. Rurſus: quia dicit ex improuiſo accidiſſe diluuiū:nō refert̃ ad Noam/& eos qui nouerūt & inſcripſerūt coctilibus laterculis/ & lapidibꝰ:ſed ad deriſores: q illud neq; credebāt neq; ſperauerāt affuturū. Fuit aūt hoc primū diluuiū nouimeſtre: ut Solinꝰ aſſerit ī Collectaneis:& Moyſes Geneſis.viii.ca.& Xenophō de Equocis. Exceſſit uero oēs altiſſimos orbis montes.xv.cubitis:ut teſtatur Moyſes. Et ut ait/deleta eſt oīs caro ſub celo:excepto Noa cū ſua familia. Ex quo patet Talmudiſtas eſſe falſiloquos & mendaces/cōtraq; diuinas lr̃as ad morē ſuū exponētes:ꝙ diluuiū nō attigit montē Syon:argumēto uſi/qa inuentū eſt ibi poſt diluuiū ſemē gyganteū: nō attēdentes ꝙ Noa cū filiis fuerūt gygantes/& Tytanes gygantes genuerūt/teſte Beroſo/q teſte

Meyſe poſuerũt urbẽ Titanũ in egypto:quã uocat Tanim dempta prima lr̃a:ut patet Numeri ca.xiii.tam p̱ textũ q̃ expoſitores. Hec de tp̱ibus ante diluuiũ. Nũc ad ſequentes libros preparans auditores:ita concludit.

Ab hoc igit̃ anno ſalutis hũane ab aquis primordio ſũpto: nr̃i maiores innumeros ſcripſerũt Nos uero tedioſuz illoꝝ ſermonẽ abbreuiaturi:referemꝰ origines ⁊ tp̱a:⁊ reges eoꝝ dũtaxat regnoꝝ:que nũc magna habentur:in Aſia quidẽ noſtrũ omniũ celſiſſimũ Babillonicũ:in Affrica Egyptiũ ⁊ Lybicũ:que unũ primo fuerũt:⁊ ſub uno narrabimꝰ. Poſtremo in Europa q̃tuor noſtri enumerãt: Celtyberũ:Celte:Kytiin qđ ille gentes Italicũ appellãt:⁊ Tuyſconuz qđ a Rheno fluuio per Sarmatas ĩ pontũ finit. Addũt quidã etiã quĩtũ dictum Ionicũ.

Ergo ſup̱ior narratio quaſi quedã p̄fatio a Beroſo p̄miſſa eſt: ut quiſq; cognoſceret a quo p̄cipue ãno & tp̱e/ ſuę gentis originẽ inchoare debeat: qa nõ añ diluuiũ primũ:qa nulla remãſit origo niſi Noanica quę & ogygiana phenica:neq; itẽ ut Greci faciunt/inchoãda eſt a Nyno: qa lõge ante cũ coloniis oppletus erat totꝰ orbis:& origines ſub Noa diſcretę. Et iõ quiſq; dũ reqrit ſuę gẽtis & regni originẽ incipiat ab hoc anno ſaluationis hominũ a diluuio & uideat genealogias ducũ/ primarũ coloniarũ : & inde originẽ ſuã in cõi accipiat:& poſtea in p̱ticulari in q̃rto &.v. libro. Verũ qa in bibliothecis Caldeoꝝ ãnotabant̃ p̱lixe omniũ gentiũ & regnorũ origines/& antiqua geſta/ quę faſtidium generabãt/idcirco ipſe deflorauit ut Ioſephꝰ loquit̃ oẽm Caldaicã hiſtoriã:& ſolũ de origine regnoꝝ etate ſua clarorũ loquit̃. Fuit aũt Beroſus circa finẽ monarchię bip̱titę Perſaꝝ & Medoꝝ. Fuit enim añ Alexandrũ/ qa Metaſthenes q floruit circa initiũ Alexãdri uſus eſt chronographia Beroſiana p̱ monarchia Aſſyrioꝝ:ut tã in eiꝰ lr̃a/q̃ comẽtariis ſup̱ eũ explanauimus. Itẽ adhuc durabat bipartita monarchia Aſię in qua p̄ualebat Babillonica ut hoc loci notat:ubi etate ſua Babillonicũ aſſerit p̄ſtantiſſimũ eſſe omniũ. Quare pro Aſia babillonicã originẽ & antiqtatẽ tradet. Pro Affrica uero egypti & Lybię originẽ exponet. Pro Europa uero in qua nulla erat monarchia:exponet origines Italię Hiſpanię:Germanię p̱ Sarmatas uſq; Tanaim & pontũ. Cur uero de Ionico nõ p̱oſuerit ad longũ originẽ:exiſtimo id cauſę eſſe:qa poſita origine Grecię a diluuio ad Nynũ:ipſi Greci deinceps inter ſe diſſidebãt in hiſtoria. Et qm̃ nullis diſplicere uoluit/quibus erat carus/ & a quibus donatus fuit publica ſtatua inaurata lingua: ut Pliniꝰ aſſerit:idcirco a Nyno deinceps raro tãgit Greciã. Ceteꝝ qa origo hr̃i nõ põt niſi p̱ genealogias:ob id hũc ſecũdũ librũ Genealogiaꝝ p̄mittit tribꝰ ſequentibus.

Expliciũt comẽtaria ſup̱ primũ librũ Beroſi de tp̱ibus ante diluuiũ.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis comentaria ſuper ſecundum librum Beroſi incipiunt.

q Vi primi fuerint in orbe reges poſt diluuium & ante Nynum Grecis priori bus nõdum compertũ fuerat/ſed ſolũ Barbaris/ qui ſe primos rerũ utiliũ indigetes aſſerunt atq; ſcriptores: & multoꝝ temporꝝ memoriam apud ſe fuiſſe cõſeruatam affirmant:ut Diodorus in primo libro auctor eſt. Igiť Beroſus in hoc ſecundo libro de primis ducibus & eorum Genealogia poſt diluuiũ ita tradit: ut nulli ſit regno ſua ignota origo. Et primo quidẽ inducit prohemiũ de Iano patre omniũ & Tytea magna. Deinde Genealogias deſcribit. De primis ſic dicit.

n Eceſſe eſt igiť nos ex premiſſis cõfiteri: qđ ⁊ Caldei ac Scythe ſcribunt: ſiccato ab aquis orbe nõ fuiſſe niſi dictos octo homines in Armenia Saga: ⁊ ab his omne hominuꝫ genus in terris ſeminatũ: atqꝫ ob id Scythas recte dicere et appellare Noam omniũ deorũ maiorum ⁊ minoruꝫ patrem: ⁊ humane gentis auctorẽ: ⁊ chaos ⁊ ſemen mũdi. Tyteam uero Aretiam ideſt terram in quã ſemen chaos poſuit: et ex qua tanqꝫ ex terra cũcti prodierũt.

Multa memoratu digna his uerbis inſinuat Beroſus: quæ apud poetas legebamus/ & originẽ ignorabamus. Primũ igiť ne dum apud Moyſen & Beroſum: ſed ẽt apud auctores latinos legimus: quo ſcilicet primũ loco poſt diluuium & ante Nynum cepit humanũ genus. Primi ſunt Barbari hiſtorici precipue Hieronymꝰ egyptius & Maſeas phenix: qui ut ſupradiximus teſtanť Noam cum archa ſaluatũ fuiſſe in Gordiei Armeniæ montis iugo Ocila altiſſimo Eſt autem Gordieus mons in Armenia nõ procul Araxi fluuio/ a quo Moyſes uocat Armenię Caſpios montes altiſſimos. Ararat pro Araxat. Et ideo licet in Ptolomeo nõ cõtinuetur a ſcriptoribus mons Gordieus & Caſpius proximus anni Araxi: hoc tamen a uicio impreſſoris proceſſit: quia debẽt continuari: licet diuerſis locis/diuerſa nomina ſortiatur. Eſt autem Ararat ut Hebrei proferũt/ſiue Araxat ut Aramei: ſiue Araxis ut Greci ac latini/Fluuius Scythię in maiori Armenia/de quo Lucanus libro. vii. Armeniũq; bibit Romanus Araxẽ. Super hũc Auguſtus pontẽ/quem a magno Alexandro factum ruperat amnis impetus: firmiorẽ reſtituit: in cuius laudem Virgilius in. viii. Eneidos dixit. Et pontem indignatus Araxes. Ex hoc tres amnes fluere/ Phaſim/ Thermodonta & Tanaim. Orpheus mendax in Argonautica dixit. Nam ut Geographi cũ Ptolomeo certiſſime notant: aliunde ortum habent. Hac itaq; regione circa Araxem conſedit ab origine ſui gens Scythica/a Scytha rege eorũ dicta/ut eſt auctor Diodorꝰ li. iiii.

Et ideo locus primus quo cepit humanū genus poſt diluuiū fuit Scythia Araxea: ut Beroſus Caldeus & Hieronymus egyptius/ & Maſeas Damaſcenus atq; Moyſes ex Barbaris conſentiūt: ex quibus Archilocus Grecus in Epitheto tempoꝝ ſup quē iam confecimus comentaria: ita dicit ad uerbū. Maſeas phenix Damaſcenus libro nonageſimo ſeptimo hiſtoriarū aſſerit/ante Nynum ferme ducentis quinquaginta annis fuiſſe inundationem terrarū: & quendam cui Moyſes antiquiſſimus hiſtoricus teſtimoniū perhibet liberatū/circa fluuium Araxem ad montes Caſpios: tumq; recente celo/& rudi humano genere uixiſſe aureā uitam: in qua nullo ferente leges natura ipſa uiuebať: quouſq; Nynus & Semiramis arma gentibus intulerūt: & auream uitam uiciare ceperūt. Idem ſcribunt ex latinis Trogus & Iuſtinus in primo Epithomatū de aurea uita ante Nynū. Et in ſcđo libro aſſerūt id idē Scythas ſemp fuiſſe ſupiores de principatu humanę originis ſequuti Catonē de originibus/cuius comentaria exegimus. Is in. ii. fragmento hec dicit. Caldei orbis ſempiternitatē ſibi pſuadēt: Phenicibus uero ac Sagis: magis placet origo. Inter utroſq; cōuenit: ante Nynū circiter ducentis quinquaginta annis quibus durauit aureū ſeculum terras fuiſſe inundatas/ & in Scythia Saga renatū mortale genus. Siue enim ab eterno mundū exiſtimes/& ignis principio cuncta poſſederit/ poſteaq; ſenſim in ſua loca elemēta coeuntia hoīes ꝑduxerint: ſiue ut ferť ante aureū ſeculū/terras ſubrutas inundatio tenuerit/& exſiccata humo apparuerint homines: equidem principatus originis ſemp Scythis tribuiť: a quibus auctis colonias per orbē miſſas ferūt: & ex his ueniſſe Ianū cū Dyrim & Gallis progenitoribus Vmbroꝝ in Vaticanū & Ianiculū. Et in principio fragmenti: Italię inquit ſplendidiſſima origo fuit: tū tempore tum origine gentis. Cepit enim aureo ſeculo ſub principibus diis Iano: Cameſe: Saturno: gente phenica & Saga. Igiť oēs hiſtorici Greci/latini & Barbari: qui de priſcis ante Nynū antiquitatibus cōſcripſerūt: unanimi cōſenſu affirmāt in priſca Armenia Araxea/cepiſſe genus humanū quacūq; uia ceperit. Eadem regio prius Aramea Scythia/Saga dicta fuit: a qua poſtea longe lateq; antiquit⁹ oīs ſeptētrio a Tanai in Sarmatas/& in orientalē Imaum montē/Scythicū Araxeū ſiue Arameū Saga nomen cōicatū fuit: ut Plini⁹ in. vi. naturalis hiſtorię: ca. xvii. ſignificat dicens. Scythas populos/Perſę uniuerſos Sagas appellauere a ꝓxima Saga gente: antiqui uero Arameos. Cui argumēto eſt prima urbs pone Araxim amnē/ubi teſte Diodoro gens Scythica parua numero/& ignobilis principio cōſedit. Nā ea Saga Albina ſiue ut Ptolomeus notat per ſincopatā compoſitionē Sagalbina dicitur. Et hoc de loco: ubi primū cepit poſt diluuium genus humanū tam ſecundū diuinas litteras q̄ gentiles dictum ſit. Secundo memoratu dignum eſt nomen Saga/ut Aramei proferunt/ut Sangni: & Etruſci & Sabini/uel Sanctus ut latini. Hec nō differunt ſignificato/ſed ſola deriuatione prolatiōis/ quia a Saga Sangni/ & a Sangni Sanctus deriuať mutata littera. g. in. c. Eſt autē Sanctus id quod purus religioſus ſacerdos Vnde Sagam Feſtus exponit ſacerdotē expiatorē: diuus uero Hieronymus in li. de interpretationib⁹/Sagam interpretatur īmolatorem & ſacrificulū. Congruit ei: qđ Moyſes ſcribit Geneſis cap̄. nono: ubi affirmat Noam cū familia egreſſum ab arca primū ſacerdotio & religiōe functū: mox ſacra deo feciſſe. Vnde & ipſa familia ei⁹

& poſteritas Saga:& qui cũ Iano in Etruriã uenerũt Thuſci/Sagi/ & Oſtium Padi
ab his Sagum dictũ referunt auctores:p̄cipue Cato & Plinius· Cato enim in frag/
mento decimonono de originibus his uerbis utit᷑·Sangni gentilẽ Sabi dicunt Sa/
bini/Sanctũ Romani/ Sagam Barbari/a quo primi Thuſci Sagi ideſt pontificii &
ſacri expiatores dicti fuerũt· Plinius item li·iii·naturalis hiſtorię: ca·xvii·de Padi
Oſtiis/circa quę Thuſci uenerũt:ita dicit·Proximũ inde Oſtiũ Capraſię deinde Sa
gus·Omnia ea flumina foſſaſq; primi Sagi fecere Thuſci/egeſto p̄ tranſuerſum am
nis impetu/ in Atrianorũ paludes/quę·vii·maria appellant᷑:nobili portu Thuſcoꝝ
Atrię:a quo Atriaticũ mare ante appellatum:quod nũc Hadriaticũ· Hec Plinius·
Locus igitur & gens Saga ſic dicta fuit· Tertio memoratu dignum eſt/Noę ſiue Ia
ni ubi conſedit ad Araxim prima urbs dicta Sagalbina: ideſt pontificia imperialis
quia Saga pontificia eſt·Albina uero imp̄ialis ab inſigni imperii Albam: ideſt faſ/
cibus· Eſt enim faſcis faſciculus: in quo uirga ſceptri & flagellũ cum ſecuri incluſa
erant·Et hoc latini faſces imperii:Aramei uero uocãt Albã: ut demonſtrauimus ſu
per·iiii·fragmentũ Catonis:ubi & redarguimus eos nõ exili argumento:qui Thy/
berim exiſtimauerunt dictũ Albulã a colore: aut albam uirgã datam Cranę:in·vi·
de Faſtis/latinã habere originẽ·Rurſus memoratu dignum eſt ꝙ octo ſolũ animas
ſaluatas a diluuio/ tam Moyſes ꝗ Caldea hiſtoria tradit : contra fabuloſos ſimul &
hereticos Talmudiſtas:qui ut ſupra diximus nullo certo auctore dicũt multos gy/
gantes fuiſſe ſaluatos in mõte Syon·Rurſus de primis cognominibus Noę/cogno/
mine Iani:ut in·iii·libro dicet Beroſus· Primũ cognomẽ eſt Chaos·Vt ſupradixit ĩ
prologo Hieronymus:idem eſt Chaos & Ile a quo Ileton· Eſt aũt chaos rudis & in
digeſta moles ante omnes/& ex qua omnes prodeunt:ut Ouidius in primo Meta/
morphoſeos docet·Ad huius ſimilitudinẽ Ianus ſiue Noa dictus eſt chaos/& ſemẽ
orbis:qa in eius renibus & ſemine informi ꝓdiit humanũ genus/ & ipſe oẽs p̄ceſſit
tempore:ut idem Ianus apud Ouidiũ loquitur in primo de Faſtis· Et primo ꝙ oẽs
longo tempore p̄ceſſit:ita aperit·Me chaos antiqui(nam ſum res priſca)uocabant/
Aſpice ꝗ lõgi tẽporis acta canam· Deinde ꝙ mẽbra ſua ideſt filii/fuerint in ſemina
li ſua ratione informi/ex qua ſucceſſiue formati fuerunt:ſic Mithice loquitur·
Tũc ego qui fuerã globus & ſine imagine moles:In faciẽ redii: mẽbraq; digna deo
Mẽbra digna patre deo dixit: quia oẽs filii eius pro diis ex magnitudine beneficio
rũ impenſoꝝ humano generi habiti ſunt·Vnde & pater deoꝝ maiorũ/ſcilicet filio/
rum/& minoꝝ ſcilicet nepotum & pronepotũ dictus fuit : quia oẽs fuerunt princi/
pes regnoꝝ & coloniaꝝ excellentiſſimi iudices & duces: qui qm̃ in regimine orbis
uices dei exequunt᷑:tam apud gentiles ꝗ Hebreos & diuinas litteras Heloim ideſt
dii & numina dicunt᷑:ut eſt illud pſalmi·Ego dixi dii eſtis:& filii excelſi omnes·&
in Exodo:Si inquit fur latuerit:cauſa referet᷑ ad deos·Et hoc pacto pro iuſtis iudi/
cibus & principibus deos & numina ſecum regnaſſe Ianus dicit apud Ouidiũ in
primo de faſtis his uerbis· Tunc ego regnabam/patiens cum terra deorum Eſſet:
& humanis numina mixta locis·Aurea enim etate:iuſti principes regnabant:& iõ
iure dii a diuinis litteris & gentilibus dicti/ quo ad uices dei/nõ diuinitatẽ ſubſtã/
tialiter·Rurſus illi cognomẽto fuit auctori hominum/ideſt conſutio:qa eo auctore

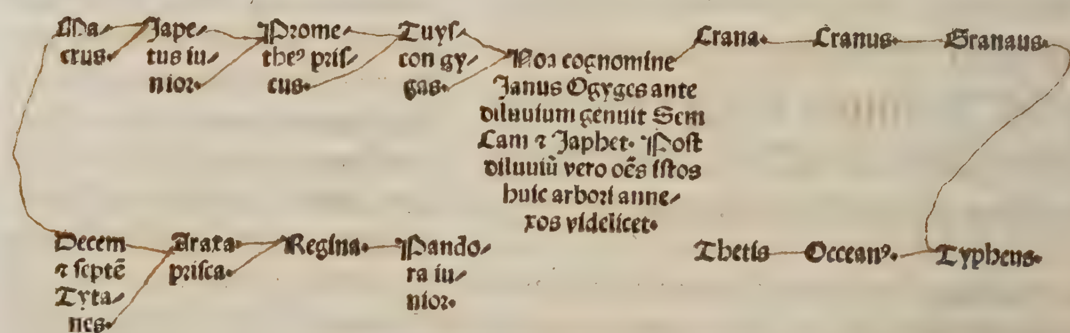
conſcritur humanum genus:ut aſſerit Macrobius in primo Saturnaliũ. Ergo quia Ianus ſiue Noa poſt diluuiũ preceſſit omnes tempore:dignitate:principatu:& effectiua origine:idcirco ſibi iure uendicauit cognomina Chaos/Yleton/Semen mũdi patrem principum & deoꝝ maioꝝ ac minoꝝ:& autorem conſutiũq; humanę gentis:qui ſemen iaciens in uxorem Tyteam/uti celũ in terram: ſeminauit omne mortale genus: Et ob id Tytea terra/ & Noa ſiue Ianus celum cognominatus eſt/ ut in tertio libro dicet̃:quia ſicut ex ui celeſti & terra cuncta prodeunt:ita omnes geniti ſunt autoribus Iano & Tytea. Vnde & Tytanes dicunt̃ terra geniti: ut Poete mithice loquuntur. Hec de principibus mundi Noa & Tytea: nunc ad Genealogias Beroſus ſe conuertit dicens.

Preter uero tres primores filios:Noa poſt diluuiũ gygãtes pluresq; filios genuit. Quare ad abbreuiandũ plurimũ cõferet: ſi omniũ poſteritates figurabimus ab ipſo Noa ſumpto exordio: deinde ſigillatim a ceteris. Primum itaq; dixerunt Ogygiſan Sagã ideſt illuſtrez ſacroꝝ pontificẽ Noam Dyſir.

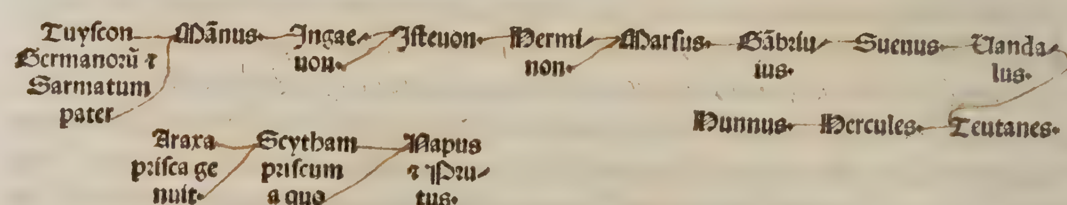
Figuras Beroſus appellat genealogiaꝝ arbores a quo exemplari/ morem legiſperiti deſumpſerunt qui gradus conſanguinitatis inſtar arborum deſcribunt: Et per truncos & ramos/& Folia ſignificat aſcendẽtes ſeniores patres & auos/& deſcendentes filios & nepotes & circumſtantium conſanguineorum. Initium figure primę erit Noe continens omnes filios Noe ortos ante poſtq; diluuium. Secunda erit Arbor poſteritatis Sami. Tertia Iapeti:Quarta Cham qui &Cameſes. Duo autem hec loco Beroſus tradit que conueniunt hiſtorię Moſaicę. Primum quia Noa gygas genuit poſt diluuiũ gygantes ut ſupradixim⁹. Secundũ/qa etiã genuit alios filios:quos in arbore eius ſcribet. Nã teſte Moyſe nono capitulo Geneſis:mandatũ Noa ſacrificans a deo accepit cum filiis:ut uacaret generationi/& ſolitarię terrę implendę. Neq; tñ dicendũ eſt ꝙ illud neglexerit/aut ꝙ illi tẽpus defuerit/aut ꝙ illud ꝑceptũ nõ obligaret oẽs/terra iã multiplicata qđ erat intentio latoris dei exp̃ſſa: qa erat uir iuſtus & ꝑfectus/ut ait Moyſes:& uixit poſt diluuiũ annis.cccl.ut tã Moyſes q̃ Beroſus ſcribunt:& terra funditus deſolata etiã ipſa lege naturę obligabat̃ ad generationẽ. Qđ ſi Moyſes nõ oẽs poſuit:hoc fecit qa ad originẽ Hebreã feſtinabat & ſolũ tot ponere uoluit:quot linguaꝝ genera ſeptuaginta duo diſcreuerant. Neq; ualet ꝙ Talmudiſtę dicũt/qa ipſum Noa cognomento celũ/filius eius Cameſes incantamẽto teſtes illi ſecuerit:qa ut teſtat̃ Beroſus:hoc egit iam genitis filiis cõpluribus/& iam in ſeniũ declinante Noa:ut narrabit̃ in.iii.libro. Et ideo uitatis fabulis & erroribus Talmudiſtarũ: qđ precepto naturę imo diuino cõgruit eſt tenendũ & quod Beroſus exprimit certiſſimus & ueraciſſimus auctor. De Ogyge uero ideſt illuſtri Noa/ & Dyſir ideſt Ilice ut interpretat̃ diuus Hieronymus. Eſt ſciendũ qđ ait Petrus comeſtor Geneſis ca.xiii. & Ioſephus in primo de antiquitate Iudaica.

Habitauit inquit Habraã circa Hebron iuxta Ilicem que uocatur Ogygi. Et dicit ut ait ciuitas quatuor patriarcharũ: quia habitauerũt ibi & ſepulti ſunt Adam: Habraam & Iſaach & Iacob. Et ita Ogygi ante diluuiũ & poſt fuit patria iuſtorũ/ etiã & ipſius Noę qui a patria Ogygiſan ideſt illuſtris ſacer cognomen habuit. Vnde omnes illũ cognominãt priſcũ Ogygem: uti Xenophon de equiuocis & Metaſthenes/ quẽ prefuiſſe priſco diluuio dicunt: Et ex latinis Solinus dicẽs primũ diluuiũ fuiſſe notatum ſub Ogyge nouimeſtre: & ab eo ad Deucalionem ſeptincentos ſupputari annos. Sed ſub Ilice manebãt iuſti/ quia arbores ꝓ templis & numinibus antiquis erant: ut etiã conſentit Plinius in. xii. naturalis hiſtoriæ capitulo primo. Et nota: quia Phenicia eſt a Damaſco uſq; Gazam: Quod patet/ quia Ioppem Ieroſolimę portũ dicunt eſſe oppidũ Phenicũ: uti eſt illud Plinii in. v. naturalis hiſtorię capitulo. xiiii. Ioppe inquit oppidũ Phenicũ/ inundatione terrarũ ut ferunt antiquius. Nota ꝙ Ioppe fuit ante inundationẽ terrarũ ĩ Phenicia: ſed nõ primũ Phenicię oppidum: quia in principio Phenicię mediterraneę antea Caim edificauerat Enos ut diximus: & prius Adam ceperat Hebron: ut in ſequentibus oſtendemus. Nunc Genealogiarum figurę ponendę ſunt.

Prima figura Noę quę & Iani patris.

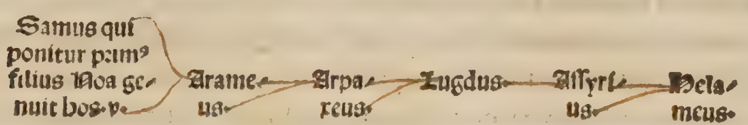
Porro Tuyſcon tam Beroſo q̃ Cornelio Tacito teſtibus fuit auctor Germanię: cuius hęc poſteritas.

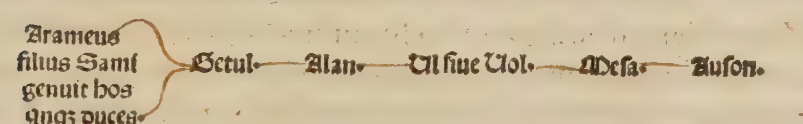
Hac Genealogia & arbore prima notandum eſt ꝙ omnes hii reputati ſunt filii Celi ac terrę/ ſiue Iani & Veſtę/ ſiue mauis Noę atq; Titeę. Nam Noa/ Ianus & Celum cognomenta habuit: ut in. iii. libro Beroſus cõmemorat. Diodorus uero Siculus in quarto libro refert ex hiſtoria Scythica & Affricana/ ꝙ Celum qui primus omniũ regnauit apud eos habuit plures uxores: & ex Tytea ſubſtulit. xvii. quos a matre

appellauit Tytanas:fueruntq; omnes filii Celi numero q̄draginta quinq;• Q đ ſi in hac arbore Beroſiana ſupputes filios tres primores ante diluuiū: &•xvii• Tytanas: & reſiduos•xiii• Et item•xi•ſucceſſores poſteritatis Tuyſconis:erunt omnes numero quadraginta q̄tuor• Sed notanda ſunt duo:ꝗ Noa ſibi in filios adoptauit Tuyſconis poſteritatem: & ideo in eius arbore ponnnť/& nō aliorū nepotes:in quo precellunt Germani & Sarmatę qui dicunť nunc Tuyſci a latinis & Gallis• Sarmatę autē populi ſunt Poloni: Gothi: Ruſſi: Pruſiani & Daci atq; huiuſcemodi• Hec ſecundū deſcriptionem Beroſianā• De pluralitate uero uxorum Noę ſiue Celi decipitur Diodorus pluralitate ſinonima• Nam eadē uxor Iani fuit dicta Tytea: Terra & Veſta magna• Cum Beroſo cōcordat de Tuyſcone terra genito Cornelius Tacitus: de ſitu & moribus Germanorum• Nunc ſequitur arbor Sami•

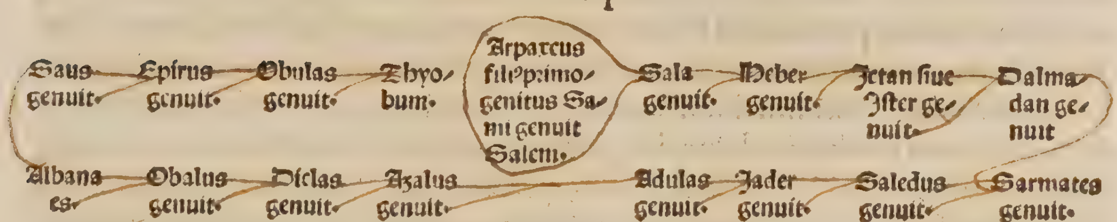
Secunda arbor Genealogiarum Sami•

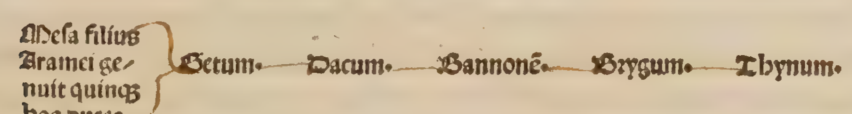
Poſteritas Aramei•

Poſteritas Arpaxei•

Poſteritas Meſę filii Aramei•

Hęc ſupradicta ſecunda arbor eſt Genealogia Sami filii Noę ſiue Iani• Hunc Samum Moyſes & Hebrei uocant Sem• Moyſes autē in•x•capitulo Geneſis/hui⁹ arboris nō omnes duces nominat/ſed ſolum eos quibus fuit diuerſa lingua: qa Moyſes nō diſtinguit gentes niſi quatuor & ſeptuaginta : quia nō fuit diſtincta lingua niſi per ſeptuaginta quatuor:diſcretos ſermones: licet in eadem lingua atq; ſermone eſſent diſtincti modi loquendi : intelligibiles tamen ſub eadem lingua• Quare tot duces deſcribit Moyſes:quot linguę fuerunt• Caldei uero tot duces quot regnorum & gentium conditores• Falſo igitur de more ſuo delyrantes/nullo certo autore

dicũt fuiſſe ſeptuaginta linguas: ac propterea frater de Lyra falſiſſime atq; erronee exponit illud Deuteronomii·xxxii· quando diuidebat altiſſimus gentes : quando ſeparabat filios Adam : conſtitnit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael· Dicit enim·Quando diuidebat altiſſimus gentes in confuſione liuguarum/ conſtituit terminos populorum ſeptuaginta linguarum: iuxta numerum filiorum Iſrael qui fuerunt ſeptuaginta:quia dicitur Geneſis·xlvi·Omnes anime domus Iacob quę ingreſſę ſunt Egyptum:fuerunt·lxx· Et nõ uidit de Lyra:ſed ignorauit linguas fuiſſe·lxxiiii·Nã ut patet Geneſis·x·capitulo/quatuor fuere primi duces ſcilicet Noa:Sem:Cam & Iaphet·Et ex Iaphet fuerunt duces linguarum·xiiii·Ex Cam xxxi·Et ex Sem·xxv·Q đ ſi uolumus ſtrictius & exactiſſime uiderc:tempore diuiſionis linguarum non fuerunt niſi ſexaginta ſolum duces:quod ſic patet· Phalegh natus eſt tempore diuiſionis linguarũ:ut patet Geneſis·x·&·xi·capitulo·Ergo ipſe & qui poſt eum natus eſt frater eius Ictan/ &·xii·poſteri Ictan nondum loquentes uel nõdum nati/nõ fuerunt lingua confuſi·Et ita amotis quatuordecim ducibus a ſeptuaginta quatuor remanent ſolum ſexaginta·Quocunq; igitur ſe uertat de Lyra inueniet falſo ſe exponere nõ ſolũ ipſe/ſed & omnis gloſa ei ſimilis: ꝙ in diuiſiõe linguarũ/numerus eiuſdem ſpeciei ſeptuagenarię fuerit par filiorum Iſrael : & terminorum ſiue regnorum gentium·Fuit par numerus Iacob quadriuxorii:&·xii·filiorũ ac tribuũ Iſrael:uti probauimus in comentariis noſtris ſuper Deuteronomiũ & ſuper Xenophontem de Equiuocis· Igitur ſiue Moyſes ad capita linguarũ Genealogias referat:ut quidam exiſtimant:ſiue quod uerius exiſtimo pretermiſſis iunioribus coloniarũ ducibus ad ſuam originem feſtinaret/quam proſequi precipue inſtituebat:neq; totidem quot Beroſus enumerauit primarũ coloniarũ duces: neq; eadem prolatione protulit:ſed Hebraica·Sic enim uocat· Filii Sem fuerunt Elam/ Aſſur:Arpaxat:Lud & Aram·At uero Arpaxat genuit Sale/de quo ortus eſt Heber Nati autẽ ſunt Heber filii duo·Nomen uni Phalech/eo ꝙ in diebus eius diuiſa ſit terra:& nomen fratris eius Ictan·Hic Ictan genuit Almodat:Aſarmauet:Salep:Iadar:Aduram: Azal: Dicla: Obal:Abimael: Soba:Epir: Obula & Iobab· Filii autẽ Aram/Hus: Vl:Gether & Mes·Et hęc nomina corruptiſſime ĩ latinis codicibus habentur· Nec mirum de Hebreis dictionibus : cum latina uocabula impreſſores in immenſum corruperint:ut aliquantulũ oſtendimus queſtione Annia·xxi·Et nota hunc Aſſyrium filium Sami ducem fuiſſe coloniarũ poſt Cam in Egypto/ & a ſuo nomine urbem edificaſſe: de qua Iſaias propheta capitulo·lii· In Egyptum inquit deſcendit populus meus a principio ut colonus eſſet ibi: & Aſſur abſq; cauſa calũniatus eſt eum· Porro fuit alter Aſſur/ filius Beli & nepos Nymbroti: qui egreſſus de Babillonia edificauit tetrapolim Niniuẽ ciuitatem magnam: ut Moyſes ſcribit Geneſis·x·capitulo·Vocauit autem eam Niniuem ideſt Iouinam a ſuo cognomine· Teſte enim Xenophonte libro de Equiuocis: nomen proprium uiro fuit Aſſyrius filius Beli:quem Aſſyrium ſui cognominauerũt Nynum ideſt Iouem: quoniã Aſſyrius qui fuit Babilloniis Hercules:idem fuit Aſſyriis Iuppiter· Hec de ſecunda arbore:quę eſt Genealogia Samiticorũ ducũ:Nunc de tertia eſt dicendum:quę eſt de priſco Iapeto filio Noę·

Tertia arbor poſteritatis Iapeti.

Iapetus qui & Iopetus & cephus Atalaus primꝰ genuit hos octo duces. Ab hoc Iopen & Iapheth & primogenitꝰ Comerus Gallus.

Andromada.

i Comerꝰ primogenitꝰ genuit tres hos duces.

ii Medus.

iii Magogus.

iiii Samothes Dis.

v Tubal & Iubal.

vi Moſcus.

vii Tyras.

viii Ion genuit.

Aſcaniū. Rypheū. Tagū orma. Kityn Italus Atalaus. Dodoneus. Tarſuz. Heliſam

Poſteritas Itali.

Italus cui nomē kytin cognomen Atalaus ſiue Atlas geñ.

Nyam — Morgetem. — Siculū. — Romā.

Poſteritas Itali.

Ex pleiade in Italia. vii. pleiades. Maiaz: Celeno: Amcroem &c.

Galathea: pellex Hercolis.

Galathes genuit.

Poſteritas Samothis.

Samotes cognomine Dis genuit.

Magus genuit. — Sarron genuit. — Namnes genuit. — Dryiudes genuit. — Bardus genuit. — Longo genuit. — Bardus iunior genuit. — Celte genuit.

In hac tertia Genealogię Iapeticarū gentiū arbore Moyſes nō totidem ponit quot Beroſus ſed hos tantū dicens. Filii Iapet fuerūt Gomer: Magog: Madai: Iauan: Tubal: Moſoch: Thyras. Filii Gomeri: Aſcanez: Ryphat: Tagorma. Filii uero Iauan: Heliſa: Tarſis: Dodonim & Kytyn. De noībus uero Gomerū mutata. g. in. c. fit Comerus. Hec mutatio teſte Varrone in primo de lingua latina ſepe fit: ut Geruus & ceruus. Magog primus Cęle Syriā coluit/ ubi a ſuo noīe urbem uocauit Magogibi ideſt patria Magog: de qua Pliniꝰ in. v. naturalis hiſtorię cap̄. xxiiii. Cęle inqt Syria habet Bambicen que alio noīe Ierapolis dicit̄/ ſed a Syris Magogibi ꝓdigioſa. Ad hanc urbē loquit̄ Ezechiel ꝓpheta cap̄. xxxviii. & . xxxix. Ecce inquit ego ad te Gog & Magog/ principē capitis Moſoch & Tubal. Q uę uero loca & gentes condiderint reliqui duces: locis ſuis dicemus. Nunc ultima arbor conſtituēda eſt: quam Beroſus figurauit per has poſteritates.

Q uarta arbor continens poſteritates Cam ſiue Cameſis.

Chem Egyptii Cam Hebrei vocant cognomine Cameſem genuit qnq; duces.

Cur. — Oſiris. — Cana cognomine phenix. — Phetong & pheriton. — Ochus.

Poſteritas Curetum.

Cur pater Curetum genuit quinq; duces.

Arabs. — Saubecres. — Saba thurifer. — Sabatius Saga. — Nymbrotus pr̄ Beli priſci.

Poſteritas Sabę Turiferi.

Saba Turifer poſteros ſex dedit. — Gogus pr̄ Sagis ⁊ Indi. — Triton genuit. — Ammō genuit — Dionifius Lybicus ⁊ Jarba ge. — Deabus cognoīe Gera: genuit. — Lomnimi qui ⁊ Geriones.

Poſteritas Sabatii Sagi.

Sabatius Saga genuit hos Curetes. — Sabus pr̄ Sabelli. — Curitus. — Curitis pr̄ Antini. — Anitinꝰ genuit. — Aruntius ge. — Pherentius.

Poſteritas Pheritonis ſiue Phutonis ſiue Phetontis.

Pheriton ſiue pheton Moyſes phut genuit. — Lygur genuit. — Cydnus genuit. — Eridanꝰ genuit. — Uentus genuit. — Uenetus genuit. — Tyla.

Poſteritas Canę ſiue Phenicis.

Cana cognomine phenix. — Sidon. — Archadius. — Emathiꝰ. — Sinius.

Moyſes plures enumerat: qꝛ illi impleuerunt phenicie portionē: quā occupaturi erant Hebꝛei quam ipſi uocant terram Canaam.

Poſteritas Oſiridis: quem Moyſes uocat Mizraim.

Oſiris quē Egypty Oſri vocant genuit hos. — Lydum priſcū. — Anameonem ſiue Meonē. — Caſleum a quo Syri ⁊ Capadoces. — Petreium a quo paleſtini. — Lybium cognomīe Hercolē. — Neptūnū patrē Leſtrigonis. — Orum.

Poſteritas Lybii Egyptii Hercolis.

Hercoles cui nomen Lybiꝰ genuit. 57. duces. — Sytha iunioꝛ ex Araxa. — Tuſſus ex Araxa. — Agatyrſus ex Araxa. — Peuccinus ex Araxa. — Gython ex Araxa. — Galaten ex Galathea. — Athο ex omphale. — 50. Toſpiades ex Armena.

Poſteritas Tuſci.

Tuſſus ſiue Tuſcus. Abaeo genitus. — Alteus quo genitus. — Blaſcon a quo geniti. — Armonia. — Cambo blaſcon a quo geniti. — Jaſius a quo — Coꝛiban. — Dardanus. — Erictonius — Tros. — Jlus. — Laumedon. — Priamꝰ — Curis qui et Abotynꝰ — Sypus. — Tile ipiti Cybeles.

Poſteritas Atus.

Ato ex pꝛognatis Hercolis ⁊ Omphales. — Manaus. — Aſtan. — Pipinus priſcus — Atho iunioꝛ. — Tarcon priſcus. — Traſimenus. — Turrbenus. — Lydus.

Legendum eſt capitulum decimū Geneſeos/ in quo complurimos obmittit Moyſes ob aſſignatas ſuperius cauſas. Porro ubi Arabs dicitur in Beroſo: in Hebreo eſt Saba. Alio quoqꝫ modo profert Moyſes ſupradicta nomīa ut Ludim Anamin Lua

bin pro Lydum:Ameon:Lybium·Similiter ut ait Ioſephus in primo de antiquita
te Iudaica Iauan pro Ion dicunt·Percuramus igiť nomina obſcuriora omniũ arbo
rum·Tuyſcon·Tacitus de ſitu & moribus Germanoꝝ ſic ait·Celebrant Germani
carminibus antiquis: quod unũ apud illos memorię & annalium genus eſt:deum
Tuyſconẽ terra editum/& filium Mannũ originẽ gentis conditorẽq; fuiſſe·Mãno
tris filios aſſignãt:e quorũ nominibus proximi Occeano Inghaeuones/ medii Her
minones/ceteri Iſteuones uocenť·Quidã uero licentia uetuſtatis: pluris deo ortos
pluriſq; genitos/Marſos/Gambriuios/Sueuos/Vandalos affirmant:eaq; uera & an
tiqua nomina fuiſſe apud ſe·Herculẽ quoq; memorant:primũq; uirorũ fortiũ om-
niũ ituri ĩ prelia:canũt·Hec Tacitus·ARAXA PRISCA fuit filia Iani ſiue Noę
mater priſci Scythę/a qua Araxis fluuius in Armenia/quę priſca Scythia dicta eſt/
& Aramea Saga ut ſuperiꝰ diximus·Hec Araxa comi homine & ardenti ſimul libi
dine ſimul mixta: fingiť ſemiuipera·De qua Diodorus in·iii·libro dicunt inquit
Scythę ꝑ modũ fabulę natã apud ſe uirginẽ ex terra ſcilicet Veſta/ umbilicotenus
hoĩs forma/reliqua uiperę:eãq; genuiſſe puerũ/cuius nomẽ fuit Scytha/a quo dicti
ſunt Scythę/ideſt primus & añ alios/ꝙ antecedẽtes p̄ceſſerit claritate·Sed hec expo
ſitio Diodori nõ eſt illa p̄cipua: qa Scytha ideſt primꝰ & añ alios dictus ẽ:qa apud
Araxim fluuiũ mater Araxa illũ genuit:ubi poſt diluuiũ prima gens & añ oẽs na-
ta cõſedit parua numero:ut ipſe Diodorꝰ cũ Beroſo:& Archiloco & aliis cõſentit ibi
dem ex hiſtoria Scythica·Et ſubdit Diodorꝰ·Scythę filii fuerũt Prutus & Napis a
qbus diuiſo impio/ pplis uterq; nomen dedit·Nota ꝙ in Scythia Europę regnauit
Prutus/a quo Prutia magnũ regnũ/qđ nũc cõuerſa lr̃a·t·in·s·dicũt Pruſiã·ARA-
Xa iunior·eſt in arbore Hercolis egyptii:de qua Herodotꝰ in·iiii·li·Hercoles inqt
in Scythia:ſubſterta ſibi leonis pelle obdormiuit·Deprehenderat enĩ eũ uehemẽs
pluuia & gelu·Et poſt quedã figmẽta & mendacia Grecanica/ reuerſus ad ueritatẽ
ſubdit:de libidine huiꝰ ut primę matris Araxis·Imperiũ inqt tenebat uirgo ancipi
tis naturę/ſerpẽtinę ac humanę/quę cũ Hercole cõgreſſa genuit tres filios/Agathyr
ſum/Gelonũ:& Scytham iuniorẽ·Beroſus uero plures alios ex Araxa enumerat in
eiuſdem Hercolis ſtipite·TITANES TERRA SIVE VESTA GENITOS
XVII·Hii in Egypto Titanim urbẽ edificauerũt:de qua Moyſes in libro Numeri
xiii·ca·Hebron inqt ſeptẽ ãnis ante Tanim urbẽ egypti cõdita eſt·Vbi diuus Iero-
nimus & Petrꝰ comeſtor/& oẽs expoſitores dicũt de more Hebreo ac gentiũ trũcata
prima ſyllaba dici Tanim ꝓ Titanim:ſicut colaũ:lyppũ:Gygianũ:Ry tlaũ:Ry ſi-
rim:apud Tuſcos dicũt pro Nicholaum:Phylippum:Ogygianũ:Ry Atlaum:Ry
Oſirim:ut copioſe oſtendimus comentario·vii·ſup Xenophontẽ de equiuocis: ubi
Phenicã metropolim Arbanã cognomine Hebron/fuiſſe conditã poſt diluuiũ pri-
mum/ & ſeptẽ annis ante Titanim urbẽ Titanũ egypti oſtendimus·Grecia mẽdax
auſa eſt ĩ hiſtoria fingere hos Titanes fuiſſe fratres Saturni Cretẽſis:cũ Moyſes Sa-
turno Cretẽſi longe antiqor/& q oriũdus egypto ꝓbe nouerat cõditionẽ urbis/fuiſ-
ſe cõditã Tanim aſſerat ſeptẽnio poſt primã phenicã metropolim Harbanã Hebrõ
In ea enĩ urbe uetuſtiſſima Taneos ſiue Titanim:Moyſes ſigna corã Pharõe exegit
dicẽte pſalmo·lxxvii·Poſuit in Egypto ſigna ſua/& ꝓdigia ſua in cãpo Taneos pro

Titaneos·Et infra:Percuſſit inqt primitias eoꝝ in tabernaculis Cam· Nā teſte Be/
roſo ſimul & Dauid: terra Egypti fuit terra Cam·Vñ in pſalmo·ciiii· Intrauit inqt
Iacob in Egyptū:& Iacob accola fuit in terra Cam:qa ut aiūt expoſitores:Cam fuit
auctor & cōditor Egyptioꝝ:Et ut ait beroſus fuit eoꝝ Inuus eſen ideſt pan infamis
Hinc cognomēto fuit Cameſenuus ideſt Cam infamis Pan/ cui teſte Diodoro ī pri
mo libro Egyptii dicarūt totā urbē ab eius noīe dictā Chem Myn:ideſt Cam & pa
nos urbē·Egyptii enī Chem:Hebrei Cam ꝓferūt·Porro municipiū & colonias He
brei Maon:Egyptii Myn:Etruſci Mon dicebāt in ſingulari: Mont uero in plurali
ut Mon Taliano uulgo latine colonia Italiana·& Mon Terano:Mont Arune ideſt
colonia Terani filii Neptūni:& colonię Aruntes:ut Cato docet fragmento·xvi·ubi
eos in Thuſcia Aruntes ueteres Camillarios dicit·Itaq; Cameſes fuit filiꝰ Celi priſci
& pan atq; Saturnꝰ primꝰ Egyptioꝝ qui bellū habuit cōtra fratres ſuos Titanas/&
regnauit in Italia/Sicilia atq; egypti Lybia:ut clariſſime cū beroſo cōſentit Diodo/
rus in primo &·iiii·li· Et iō filii Celi ſiue Iani ſiue Noę/ſcilicet Cam ſiue Cameſes/
& Titanes/& Prometheus/& Occeanus/at Tetis/ſimul poſt diluuiū in Egypto cōſe
derunt:Cam quidē in Chem Myn: Titanes uero in Tanim· Prometheus aūt priſ/
cus in ſuꝑioribꝰ ꝑtibus Nyli/cuius inundationē cōpeſcuit egyptius Hercoles/ ne ſe
interimeret Prometheus:ut in primo li· Diodorus aſſerit:ubi affirmat & Nylū di/
ctum fuiſſe antea Occeanū·Vñ qa circa Nylū Occeanus & Tethis regnauerūt: id
circo ex Nylo ſiue Occeano atq; Tethyde oēm nymphaꝝ & deoꝝ ꝓſapiā Heſiodus
in Theogonia finxit:ex qua Saus princeps Oſtiū Nyli Sais tenuit/ubi orta eſt cō/
ſobrina Oſiridis Sais Xantho· Nā xantho muſa egyptia fuit/filia Occeani ac Te/
thios:ut aſſerit Heſiodus in Theogonia· Ceterū Occeanꝰ & Cam Saturnꝰ egyptio/
rū fuernut germani/ex eodē pr̄e Noa:ut patet in Genealogia coꝝ in prima arbore·
Ergo cōſobrini fuerūt Sais xantho & Oſiris:qm̄ filii fuerūt duoꝝ fratrū:Sais xan/
tho qdē Occeani:Oſiris uero Saturni Cameſis:ut inſcriptio egyptię colūnę indicat
quā Diodorꝰ in primo libro ita legi dicit:Mihi pr̄ Saturnus:inter deos iunior·Sum
uero Oſiris rex: germē ex pulchro & generoſo ortū:cui nō ſemē genꝰ fuit· Quatuor
enī primi dii fuerūt Noa:Sem:Cam & Iaphet:ut in p̄cedentibꝰ eſt expoſitū· Porro
Noa fuit nō ſemē ideſt eunucatus a filio:ut in ſequēte libro uidebit̃·Cam uero Sa/
turnus egyptioꝝ:fuit inter hos quatuor adoleſcētior:ut Moyſes aſſerit Geneſis·ix·
capitulo·Et iō Oſiris dicit·Fui filius Saturni inter deos adoleſcētioris·Fui germen
ortū ex ipſo Saturno pulchro: cui Saturno genꝰ & pr̄ fuit nō ſemē ideſt celus caſtra
tus·OSIRIM egyptii & Aramei ꝓferūt Oſri ideſt in granaria mittentē:qa docuit
cū ſorore Iſide ſerere & granū in futuros uſus ſeruare:qđ ſuo loco dicemus·Moyſes
uero uocat eū Mizrain/& ab eo Egyptū Mizraim:ideſt cōfinia facientē:ut Talmu
diſtę exponūt· Teſte enī Diodoro Siculo in prīo & ſcđo &·vi·libro· hic Oſiris fuit
Iuppiter Iuſtꝰ;q uniuerſo īpauit orbi: ſubactis oībus īpiis & facinoroſis/qbꝰ in toto
orbe bellū īdixit & ītulit:ſingula regna liberādo/& cōfines ac limites ſingulis ꝓ cōi
pace ac ſalute ſtatuēdo·BRIGVS/MESA ET THINVS· ī Europa cōſederūt:&
ab his in Aſiā minorē colonias miſſas cōſtat:dicente Plinio in·v·naturalis hiſtorię
ca·xxxii·Sūt inqt auctores:Meſos/Brygos & Thynos ex Europa tranſiſſe in Aſiā a

quibus ſunt Myſii:Phrygii:Bythyni· Ergo quod nũc corrupte Bragianũ in Saba-
tia Etrurię primũ Brygianũ dictum eſt:quod aſpirata prima littera Phrygianũ di
ci poteſt/poſtea Arcenũ nũc Barcenũ· PHETON/ CYDNVS/ LYGVR/ ERI-
DANVS· De Phetonte ꝙ obierit ſubmerſus in Eridanũ mentiunẗ Greci ſicut &
de ipſo fluuio·Poſitis enim coloniis reuerſus eſt in Ethiopiã: ubi ſepulchrũ ac delu
brũ eiꝰ eſt·Q đ ꝓfecto Pliniꝰ in·xxxvii·naturalis hiſtorię deridẽs:ꝙ inqt Heſchinus
in Iberia hoc eſt Hiſpania Eridanũ eſſe dixit/ eundẽq; Rhodanũ appellari: & rur-
ſus Apolliniꝰ & Euripides in Hadriatico litore cõfluere Padũ & Rhodanũ: ueniã
facit ignoratio ſuccini· Phetontis eni fulmine icti ſorores/ fletu mutatas in arbores
populos & lachrymas effundere iuxta Eridanũ amnẽ quẽ Padũ uocamꝰ/& Electrũ
idcirco appellatũ/qa ſol electrus ſit plurimi poetę greci dixerũt:primiq; ut arbitror
Eſchylus:Phyloxenꝰ:Nycander:Euripides & Statius·Q đ ꝓfecto eſſe falſum teſti-
monio Italię patet·Et infra Theofraſtus quidem in Lyguria ſuccinũ effodi ait:ſed
Phetontẽ obiuiſſe in Ethiopia Hamonis aſſerit: & ibi delubrũ eiꝰ eſſe atq; oraculũ:
& ibi Electrũ gigni· SAVBECRES· Sabataca Moyſes hũc ex Curetibꝰ uocat:qui
exiſtimaẗ Curetes Hiſpanię cõdidiſſe cognoĩe Tarceſſios:ad quos plures Tytanes
ab egypto fugatos:& iterato ibidẽ a diis bello laceſſitos:de qbus Iuſtinus li·ultimo
Saltus inqt Tarceſſioꝝ in qbus Tytanas bellũ aduerſus deos geſſiſſe ꝓdiẗ:incolue
re Curetes· CVRETES DICTI A CVRE FRATRE OSIRIDIS· Nã & Sa-
batius Sangni Curetes fuit ut patet in arbore Curis· Vñ & a Curetibꝰ his & Lydis
Thuſci trahũt originem: ut Valerius maximꝰ li·ii·inſinuat· ANITINVS· a quo
Anitiẽſis regio Thuſca:de qua Victruuiꝰ li·ii·de architectura: & Pliniꝰ in·xxxvi·na
turalis hiſtorię dicit/ ꝙ in Tarquiniẽſi & Anitiẽſi agro circa lacũ Volſinienſem eſt
lapidicina optima·ABOTYNVS: SYPVS: TYLE CYBELES· Ab his predia
Cybelaria:& Abotynum deletum oppidũ:& Sypalis regio:& fons in Vetulonienſi
agro & urbe·LIBIVS HERCVLES GENVIT·L·TOSPIADES·De Hercu-
le multa incõſiderate atq; falſa ſcribũt Greci:ut Herodotꝰ in·ii·li·& Diodorꝰ in pri/
mo:& Euſebiꝰ de ꝑparatiõe euãgelica ſcribũt·In primis qa greco filio Alchmenę no
men ꝓpriũ fuit Alceus/ & mater Alchmena/& pater Amphitrio/& cognomẽ grecũ
Heraclius ideſt Iunonis gloria·At q mõſtra ꝑdomuit/illi fuit nomẽ ꝓpriũ egyptiũ
Lybius ideſt flãmiger:cognomẽ quoq; egyptiũ Hercol ideſt pellitus totꝰ/qa egyp-
tius & nõ grecus/pellibus ferinis/teſte Diodoro in primo lib·toto corꝑe tegebaẗ nõ
dum inuẽtis armis:nec ſcitur quę illi mater ut idẽ Diodorꝰ dicit/ ſed ſcribitur qs illi
pater fuerit ſcilicet Oſiris/qa ut ibidẽ Diodorus dicit/ Hercoles erat Oſiridi genere
ꝓximus ideſt in primo gradu & filiꝰ:ut tã Beroſus ꝗ Moyſes aſſerũt·Rurſus egyp/
tius Hercules fuit Thebanꝰ egyptius priſcis ortus tꝑibus: q ſubacta maxima orbis
parte columnã poſuit in Lybia/ut Diodorus dicit in fine quarti libri·Poſuit aũt in
triũphũ deuicti orbis: ac ꝓpterea ut diuus Ieronimꝰ dicit ſuꝑ Geneſim/hic Lybius
uictor/uictis Lybiis nomẽ dedit/& Lybios a ſe uocauit/cũ antea Phutei·i·phetõtei
dicerenẗ· At ut auctor ẽ in fine eiuſdẽ ꝗrti Diodorus: Alceus/nouitiis paulo añ res
Troianas tꝑibus ſeruiuit Eriſteo:& illi tribuerũt Greci geſta ſuꝑioris· Nã ꝙ ſube-
giſſe Alceũ Europę ꝑtẽ/& poſuiſſe Gades fingiẗ/apertũ mẽdaciũ eſt:qa idẽ egyptiꝰ
Geriones & Europã ſuꝑauit:indeq; reuerſus ad Gades ibi obiit/& templo donatus

fuit ab Hiſpanis: ut ait Beroſus: quē Pomponius Mella ſecutus: in Gadibus inquit opulentū eſt templū/ in quo Herculis egyptii oſſa eſſe creduntᷣ. DEABVS COGNOMINE GERA ET LOMNIMI. ut locis ſuis dicemus. Deabus a Mauris/ idē p interpretationē a Grecis dicitᷣ Chryſeus: & a latinis aureus ob diuitias. Cognomen illi fuit Gera ideſt aduena. Nam ex Affrica ut ait Beroſus aduenit/ Hiſpaniāq; occupauit. Succeſſerūt huic tres filii/ quos Hercules Lybius deuicit/ q a cognomine paterno Geriones/ & a pfectura militię Lomnimi dicebantᷣ/ ideſt Phylarchę ſiue tribuū & gentiū principes: ut interpretatᷣ diuus Hieronymus libro de interpretatiōibus. Vt enī aiūt periti Talmudiſtę Lomnimi deriuantᷣ a dictione Aramea Lonia ideſt phylarchia uel Phylarcha. Vnde Etruſci Sagi Aramei/ ut expoſitum eſt in pcedentibus/ ubi urbs principatū tenet/ cū Caldeis Loniā addunt: ut Babillonia Vetulonia: Populonia: ideſt Babel phylarcha: Vetuletū phylarcha: & puppium phylarcha: uti oſtendimus in Annia queſtione. xxv. Nec te moueat q lr̄a. e. in Babel uocabulo nō ſeruetᷣ/ ut dicatur Babellonia/ ſed Babillonia: qa in cōpoſitiōe ſepe. e. mutatᷣ in. i. ubi nō ſequitᷣ. i. & etiā auferᷣ ſi. e. ſequitᷣ. i. ūt Veilumbros/ Neilum/ Veterbū/ Babel loniā proferimus Vilumbros: Nylū: Viterbum: Babilloniā. De Deabo autē & Gerionibus Lomnimis ſic ait Diodorus in. v. libro. Vulgata erat p orbem fama: Chryſeū (hoc enim nomen a diuitiis traxerat) qui uniuerſę Iberię imperaret tres habere ppugnatores filios cū robore corporis/ tū armis egregios: exercitum pterea cuilibet fortiſſimorū militū eſſe. Hos Hercules ad ſingulare certamen prouocās ſubſtulit. Nō ſolum uero Greci quę fuerūt ab Egyptio geſta cōtra Geriones uoluerūt furari/ ſed ut leuitas eoꝝ fingere conata eſt/ Alceo fuiſſe quinquaginta filios ex Athenienſibus Teſpiadibus: quoꝝ primogenitus Sardus cū ceteris fratribus miſſi fuerūt ad colendā Sardiniā cū Ioalo duce ac nepote Herculis: ubi inuenerunt iam inſulam habitatā a Thuſcis: ut Strabo in. v. libro ſcribit. Et ut Greci ſecurius mentirentᷣ: mutauerūt a Toſpi litterā. o. in. e. & dixerūt Teſpiades. Nā alias in furto deprehenſi fuiſſent: quia ut Ptolomeus deſcribit: Toſpis regio/ & Topis lacus eſt/ in maiore Armenia ſub monte Gordieo: ubi Lybius ex quinquaginta puellis Arameis ſubſtulit quinquaginta filios: a patria Toſpiades dictos/ ac ſi dicerem. Viterbiades & Vetuloniades. Quod pfecto ſcelus & mendaciū Grecaniū/ nō paſſus Sillius Italicus: aſſerit Sardos Lybici Herculis ſanguine Cretos/ & non Alcei. Sic enim in. xii. libro aſſerit. Mox Lybici Sardus generoſo ſanguine fidēs Herculis. Quare in ſequētibus nō per. e. ſed. o. Toſpiades proferas & ſcribas ubi ſic proſequitur dicēs. Nec paruū decus/ aduecto cū claſſe patena/ Agmine Toſpiadū: terris Ioaele dediſti. Quare nō inerudite hūc locū/ quidā in comentariis ſup Silliū expoſuit: & plures Hercules cū Cicerone diſtinguens: de Hercule egyptio hunc locum a Syllio decātatū aſſeruit. Hactenus de Genealogiis primorū Heroū orbis. Nūc quid geſtum ſit a Noa ſiue Iano patre poſt diluuiū ante auctū genus humanū & colonias miſſas per orbē: in tertio libro ſequente Beroſus exequitur.

Finiunt comentaria ſecundi libri Beroſi.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii comentaria ſup tertiũ librum Beroſi incipiunt.

ſ Vperiore libro Genealogias Beroſus expoſuit: nunc quid geſtum ſit a diluuio uſq; ad colonias miſſas per orbem enarrat. Et facit duo. Primo premittit exordiolum. Secundo narrat. De primo ſic ſcribit.

h As igit̃ princpũ atq; Heroum origines atq; poſteritates abbreuiam⁹ ex noſtris Caldeis atq; Scythicis libris: quoad ſatis ſit. Nam & multos alios memorie mandant: quos quia uel q: nihil ad noſtram intentam accurtationẽ aut paruʒ afferũt: ob id dimittim⁹: reſũpturi illos ubi opus fuerit.

Reſpondet tacite queſtioni: cur nõ omnes primos in genealogiis poſuerit: quos in ſcriptis redegerunt Scythæ & Caldei: antiquitatũ ſeruatores. Quia inquit aut nihil aut parum afferrent ad inſtitutam abbreuiationẽ antiquitatũ. Sat erit: ſi pretermiſſos adducantur: ubi opus fuerit. Deinde narrat quo pacto & ubi creuerit humanũ genus. Secundo qd pater omniũ hos duces docuerit Tertio quid Titea ageret: & quo pacto alia cum ea Noa cognomina promeruerit. Quarto de cognominibus Cam. De primo itaq; ſic narrat.

Quo pacto exinanit⁹ orbis fuerit coloniis & hominib⁹ oppletus: dicendũ eſt. Exſiccata humo & torrefacta terra: Noa cuʒ familia de monte Gordico: ut par erat: deſcendit in ſubiacentem planiciẽ plenã cadauerũ: quã uſq; ad hanc etateʒ appellant Myri Adam ideſt euiſcera torũ hominuʒ: & inſcripſit in lapide in monumentũ rem geſtã & uocant incole locum: egreſſorium Noe. Cõpreſſi uero coniugibus ꝑpetuo geminos edebãt marem & feminaʒ: qui adulti & cõiuges effecti & ipi binos ꝑtu

Si queris ubi ſaluatum ſit genus humanũ: in primo libro demonſtratũ fuit/q; in Armenia maiore monte /Gordico: ſummitate lugi eius Ocilę/in regione Myri Adã in cuius planiciẽ deſcendit Noa ubi dicitur egreſſoriũ Noę a cõprouincialibus/ut tam Beroſus q̃ Ioſephus in primo de antiquitate Iudaica dicũt. Frater autẽ Mathias olim prouincialis Armenię ordinis noſtri quẽ exiſtens prior Genuæ illum Comi hoſpitio excepi & a cui⁹ ſocio magiſtro Georgio ſimiliter Armeno/hanc Beroſi deflorationem dono habui: interrogatus cum de multis / tũ de egreſſorio Noę: reſpondit adhuc uocari Aramea lingua Sale Noa Diuus autẽ Hieronym⁹ libro de interpretationibus nominũ/ ait Sale interpretari egreſſus. Vnde

liberos ſemp edebāt. Neqʒ enī unq̄ʒ de⁹ uel natura defuit re-rum neceſſitati que ad uniuerſi orbis ſpectat opulentiaʒ pacto: breui in immenſuʒ adaucto hu mano genere om̄iqʒ Armenia completa: opus erat eos inde recedere: atqʒ nouas ſibi ſedes conquirere.

& Antoninus ĩ Itinerario: & Cato & Myrſilus: locum in tractu Vmbrię in Thuſcia/ubi Galli Ianigenę ueteres genuerẽt Vmbros/ uocant Salevmbrona/ uocabulo priſco: ideſt egreſſorium Vmbrorum: uti in comentariis ſup eoſdem auctores tetigimus: & in. v. huius libro adducem⁹. Locus autem proprius ubi cõſedit & urbẽ metropolim tandem edificauit: fuit iuxta fluuium Araxis: uti in primo libro expoſuimus. Moyſes autem ſcribit Noam egreſſum/mox ſacra deo/cũ pro liberatione expiatione/ tum pro futuro uitando diluuio feciſſe: & ibi mandatũ de generis humani multiplicatione accepiſſe. Vacauerunt autem generationi uſqꝫ ad Phalecchi natiuitatem/quando diuiſa eſt terra/anno centeſimo primo: ut patet cõputanti Geneſis. xi. ca. Cauſa autem tam uelocis multiplicationis plures aſſignantur. Primã Moyſes exprimit dicens: quia deus benedixit Noę & filiis eius atqꝫ uxoribus. Hec benedictio eſt multiplicationis: qua etiam Chriſtus duos piſces & quinqꝫ panes benedicens multiplicauit in cibum quinqꝫ miliũ hominũ. Secunda cauſa eſt natura: quę ſicut nõ habundat ſuperfluis/ita nõ deeſt in neceſſariis: ut ait Ariſtoteles in ſecũdo de anima. Et has duas cauſas tangit Beroſus/ deum ſcilicet & naturam. Addit & tertiam: quia ſemp gemino partu maritum a natura oriebatur genus humanum. Quarta cauſa erat: quia nemo interibat/ & uiuebant noncentis & ſexcentis annis. Itaqꝫ breui ſeculo/tota Armenia referta hominibus & iumentis: nouas perquirere ſedes coegit homines. His expoſitis: qua primores diſciplina erudiuerit Noa: ita Beroſus ſubdit dicens.

Tunc ſeniſſimus omniũ pater Noa: iam antea edoctos Theologiam ⁊ ſacros ritus cepit etiam eos erudire humanam ſapientiam. Et quidem multa naturaliũ rerum ſecreta mãdauit litteris: que ſolis ſacerdotibus Scythe Armeni cõmendant. Neqʒ enim fas eſt illa: ulli inſpicere aut legere uel docere q̄ʒ ſolis ſacerdotibus ⁊ inter ſacerdotes dũtaxat: ſicut ⁊ quos rituales libros reliquit: ex quibus illis primuʒ Saga nomen fuit inditum: ideſt ſacerdos ⁊ ſacrificolus ⁊ pontifex.

In primo libro demonſtrauimus longe ante Nynum & ipſum diluuiũ fuiſſe litteras/diſciplinas/ritus & artes: ipſumqꝫ Noam fuiſſe litteratiſſimum inter Phenicas: ſuperius expreſſum eſt.

Deinde Beroſus proſequit᷑ de cauſis aliorum cognominũ Noę ac Tytheę uxoris ſuę (dicens.

Docuit itẽ illos aſtroꝛũ curſus ⁊ diſtinxit annũ ad curſum ſo-lis ⁊.xii.menſes ad motũ lune: qua ſciẽtia p̄dicebat illis ab ini-tio quid in anno ⁊ cardinibꝰ eiꝰ futurũ contingeret: ob que illũ exiſtimauerunt diuine nature eſſe participẽ:ac ꝓpterea illum Olybama ⁊ Arſa ideſt celũ ⁊ ſo lem cognominauerũt:⁊ illi plu-res ciuitates dedicauerũt. Nã ⁊ ad hec tẽpoꝛa Scythe Arme ni urbes habẽt Olybama ⁊ Ar ſa Ratha:⁊ eiuſcemodi. Cumqꝫ iuiſſet ad regendũ kitim:quam nũc Italiã nominãt:deſideriuꝫ ſui reliquit Armenis:ac ꝓpter-ea poſt moꝛtẽ illuꝫ arbitrati ſũt in animã celeſtiuꝫ coꝛpoꝛũ ⁊ illi diuinos honoꝛes impenderũt. Et ob id ſolũ hec duo regna Ar menũ q̄deꝫ qꝛ ibi cepit: Italicũ uero quia ibi finiuit ⁊ docuit ⁊ regnauit naturaliũqꝫ atqꝫ di-uinoꝛũ que eos erudiuit libꝛos pleniſſime illis conſcriptos reli quit:illũ uenerant᷑ ſimulqꝫ cog nominãt celuꝫ:ſolem:chaos:ſe-men mũdi:patrẽqꝫ deoꝝ maio rum ⁊ minoꝝ: animã mũdi mo

Hoc ultimo loco Beroſus de tri-bus cognominũ rationes tradit: Noa/Cam & Tythea. De Noa di cit ꝙ fuit illi tributũ cognomen Ianus a Iain / qđ apud Arameos & Hebreos ſonat uinũ/ a quo Ia-nus ideſt uinifer & uinoſus/quia primus uinũ inuenit & inebria-tus eſt : ut dicit Beroſus: & ſupra inſinuauit Propertiꝰ:& itẽ Moy/ ſes Geneſis capitulo nono:ubi ẽt Iain uinũ Iani nominat: ubi nos habemus cũ Noa euigilaſſet a ui no. Cato etiã in fragmentis origi num:& Fabius pictor in de origi ne urbis Romę dicũt Ianum di-ctum priſcum Enotriũ / quia in-uenit uinũ & far ad religionẽ ma gis q̄ ad uſum. Vnde & ſibi hec ĩ ſacrificio p̄libant᷑ :ut etiã cum eis in primo de Faſtis conſentit Oui dius. Cui argumento eſt qđ uſqꝫ ad Mezentiũ Larthem Thuſcia uix niſi ĩ ſacris uſa eſt uino/ quia primus omniũ ex regibus Thuſ-cis uinũ induxit Mezentius qui ut. M. Varro auctor eſt/& Pliniꝰ refert in.xiiii.libro naturalis hi-ſtorię capitulo.xvi.cum Etruriæ rex eſſet: tulit auxilium Rutulis contra Latinos uini mercede qđ tũ in latino agro fuiſſet. Itaqꝫ ſim plicem uini a Iano Enotrio uino ſo inuenti uſum/ad religionẽ ma gisq̄ ad potulentiam/uſqꝫ ad Me zentiũ Larthẽ fuiſſe apud Etruſ/ cos: conſtat. Nam poſt modũ in uineis excolẽdis p̄ualuerũt Etruſ ci Vetulonienſes:inter quos eta-te Affricani Scipiõis eruditior ce

uenté celos ⁊ mixta: uegetabi/
liaq3 ⁊ aīalia ⁊ hominē: deū pa
cis: iuſticie: ſanctimonie expel/
lentez noxia ⁊ cuſtodientez bo/
na. Et ob hoc illum utreq3 gen
tes ſignāt in ſcriptis curſu ſolis
⁊ motu lune: ⁊ ſceptro dominii
quo maloſ ⁊ noxios expellebat
a cetu hominum: ⁊ caſtimonia
corporis et ſanctimonia animi:
duab⁹ clauib⁹ religiōis ⁊ felici/
tatis. Neq3 min⁹ Tytheā que
mater omniū erat. Aretiā ideſt
terrā uocabāt: ⁊ Eſtā ideſt ignē
poſt mortē cognominauerunt:
q: ipſa regina ſacroꝝ fuerat: et
puellas docuerat ſempiternuz
ignē ſacroꝝ inextinctū ſeruare
Ceterum Noa ante diſcederet
ab Armenia docuit illos ſimpli
cem agriculturā: magis curās
religionē ⁊ mores q̄3 opulentiā
et delicias que ad illicita ⁊ libi/
dines ꝓuocāt ⁊ celeſtiū irā nu/
per induxerant. Prim⁹ tñ oīuz
inuenit uites atq3 plantauit: et
uinū conficere docuit: cui⁹ uim
inexpert⁹ ⁊ uaporē ebrius effe/
ctus minus pudice in terrā ce/
cidit. Erat illi ut diximꝰ fili⁹ ex
trib⁹ primis adoleſcētior Chem
qui ſemper magice at uenefice

teris fuit Egilaus Vetulonus ex
uico Vetuloniæ Vetulo: de quo
Plinius in ſupradicto libro ait: ꝙ
magnam gloriā in uineis excolē
dis adepti ſunt duo: alter liberti/
nus Ancilius ſteneleus in uineis
agri Nomētani: alter autem Egi
laus Vetulonus qui etiā in cam/
pano agro & Veliterno ip̄m Affri
cani colebat exiliū. Itaq3 noa pr̄/
Iani cognomentum habuit: a ui/
no in uēto. Porro & celum caſtra
tum a filio Saturno dicit̄: ut hic
dicit Beroſus: & Talmudiſtę con
ſentiūt: & ut ait Diodorus in pri
mo li. Oſiris ī columna ſic in ſcri
pſit. Sum Oſiris rex cui pr̄ Satur
nus fuit inter deos iunior cui Sa
turno generoſo & pulcro/ genus
& pater fuit non ſemen ideſt ca/
ſtratum Celum. Quod Greci cu
culi/ falſo tranſtulerunt ad Apte
ram Cretenſium Saturnum quē
fabulantur teſtes execuiſſe patri
qui tamen floruit ferme ſexcētis
annis poſt Ianum Celum regem
omnium ſempiternum: ut in no
ſtra emendata Chronographia
probatur. Hec de cognomētis Ia
ni duobus: ſcilicet Ianus/ & Celū
nō ſemen ſiue caſtratū celū. Nūc
de cognomētis Cam dicendum
eſt. Dictus eſt Cā: Cameſes: Zo/
roaſtes. Saturnus. Cam libidino
ſum & calidę naturę interpretan
tur Hebrei: Enuus uero ꝓpaga/
tor et in cubus dicitur. Vnde la/
tini: Enuum Inuum dicunt/ teſte
Seruio ſup. vi. Eneidos/ ibi urbſ/
q3 Fidenę caſtrūq3 Inui. Et ī aliis
libris ſimiliter. Ait enim eūdem
eſſe Siluanum: pana: Inuum: ab
in eundo in cubum dictum: eo ꝙ

ſtudés:Zoꝛoaſt nomē cōſequu-
tus erat. Is patrē Noam odio
habebat: qꝛ alios ultimo geni-
tos ardentius amabat: ſe uero
deſpici uidebat:potiſſime uero
idē infenſus erat patri ob uicia
Itaqꝫ nactꝰ opoꝛtunitatē cum
Noa pater madidꝰ iaceret illiꝰ
uirilia compꝛehēdens taciteqꝫ
ſubmurmurāſ: carmīe magico
patri illuſit: ſimul et illū ſterileꝫ
ꝑinde atqꝫ caſtratū effecit: ne-
qꝫ deinceps Noa femellam ali
quā fecūdare potuit. Ob bn̄fi-
ciū inuēte uitis et uini dignatꝰ
eſt cognomento Iano qḋ Ara-
meis ſonat uitifer ⁊ uinifer. At
uero Chem cū publice coꝛrūpe
ret moꝛtale genus aſſerēs ⁊ re
ipſa exequēs cōgrediendū eſſe
ut an̄ inundationē:cū matribꝰ:
ſoꝛoꝛibꝰ:filiabus:maſculis:bꝛu
tis ⁊ quouiſ alio genere:ob hoc
eietus a Iano piiſſimo et caſti-
monia atqꝫ pudicitia refertiſſi
mo:ſoꝛtitus eſt cognomentum
Chem Eſenua ideſt Chem in-
famis ⁊ īpudicus:incubus pꝛo
pagatoꝛ. Eſt eni Eſen apḋ Scy
thas Arameos infamis ⁊ īpu-
dicus. Enua uero tū īpudicus.
tum ꝓpagatoꝛ. Cū inter hoīes

paſſim cū hoībus & brutis cōgre
deret̃. Verū Eſen infamis dicit̃
triplici īfamia. Prima ꝙ zoroaſt
ideſt magus eſſet. Scđo qa patrē
nō ſemen reddidiſſet/quę duo ad
impietatē ꝑtinēt. Tertio/qa infa
mis ꝓmiſcua libidine eēt. Addit
& quartū ſcelus Diodorꝰ Siculus
in. iiii. li. dicēs: ꝙ primo Celo re-
gi omniū ſempiterno fuerūt duo
primores filii: Atlas ꝗ in Mauri-
tania periit:& Saturnꝰ qui regna
uit in Lybia:Sicilia & Italia:ſup
prema īpietate &auaritia ꝑ̄ditus
Quare uere Cam Itali ſcriptores
cognominãt ueteri lingua Cam
Eſem ideſt Cam infamē:ꝗ ꝑ com
poſitionē dicit̃ ab Etruſcis & lati
nis Cameſes: ac ꝓpterea corrup-
tor hūani generis: ut ait Beroſus
Egyptii ꝓferūt Cameſenuū ideſt
Cam Siluanū ſiue pana ſuū infa
mē. Vn̄ Diodorus Siculꝰ in prīo
li. dicit ꝙ Egyptii pani ſuo edifi-
cauerūt totā urbē/quā ab eo Chē
Myn ideſt panos urbē dicūt. Eſt
eni apud egyptios Myn/ manſio
ſiue tabernacula & urbs. Chem
uero nomē ꝓpriū ē Cam. Eandē
Cham Myn Dauid i pſalmo. lx-
xvii. & centeſimo quarto interp̄-
tat̃ terrā Cam/& tabernacl̃a Cam
qa ut exponūt Hebrei & Catho-
lici primꝰ coluit egyptū. & iō fuit
eoꝝ Inuus ſiue pan & ꝓpagator.
Et qa Celi filius: ideo Saturnus
egyptioꝝ: licet Diodorꝰ in primo
genealogiã Oſiridis dicat fuiſſe:
qa illi pater Saturnꝰ/Saturno ue
ro pr̃ fuit Sol uel Vulcanus. Sed
hoc nō obſtat: quia ibidē dicit/ꝙ
Saturno fuit pater nō ſemē ideſt

huiꝰ dogmatis ſequuti fuerũt egiptii: q̃ ſibi illũ ſuũ Saturnũ inter deos adoleſcẽtiorez fece- rũt ⁊ ciuitatẽ illi poſuerũt dictã Chẽ Myn: a q̃ ad hãc etatẽ oẽs ciues illiꝰ appellamꝰ Chem me nitas. Verũ poſteri hoc uicioſũ dogma neglexerũt: retento qđ fuit primi moris: ut inter frẽs ⁊ ſorores coniugũ iniri poſſet.

Celũ caſtratũ: & in. iiii. ꝗ Satur/ no ĩpio pr̃ fuit Celũ/ frater Atlas Maurꝰ: qđ & Beroſus exprimit. Qui ẽt Celũ Ianus dictus eſt ſol/ ut in p̃miſſis oſtẽdimus: et item Vulcanus quia ignẽ primũ cele- ſtem collegit/ uti Diodorus inſi- nuat: & cũ eo holocauſta obtulit/ ut ẽt Moyſes cõſentit: & ipſum ꝓ memoria & ſacris habẽdis ĩ ꝑpe tuũ ac iugẽ Ianus & Tytea ſerua uit/ & ob id prima & magna Cy/ beles ideſt regina ſacroꝵ/ et Ve- ſta ideſt celeſtis emiſſus & accep tus ac ſeruatus ignis & flãma cognominata eſt dicẽte Ouidio ĩ. vi. Faſtoꝵ & Beroſo cõſentiẽte his uerbis. Nec tu aliud Veſt ã ĩ q̃ uiuã intellige Flãmam: Nataq; de Flam ma corpa nulla uides. Iure igitur uirgo eſt: quę ſemina nulla remictit: Nec capit: & comites uirginitatis habet. Et notãdum eſt/ ut aiunt periti Talmudiſtę/ ꝗ apud Arameos Eſta a quo Veſta/ ſignificat ignem & flammã: a quo Greci ęſtonię uerbũ habent/ qa prius fuit illis propago Barbara q̃ Greca. Greciã enim incoluerũt prius Barbari: & ob id multa illis Barbaroꝵ uocabula manẽt: ut ſignificat Strabo in Geo graphia Grecię. Hanc ęſtam ideſt flammam & ignem Iugem atq; ꝑpetuum/ quem Ianus & Tythea uoluerũt a uirginibꝰ ſeruari: deus iuſſit Moyſi ut ſacerdotes He- brei nutrirẽt dicens: ignis in altari meo ſemp ardebit quẽ ſacerdotes enutriẽt iugi- ter. Xp̃ianis eadem religio eſt/ qui uti Noa oppoſita criſtallo/ uel fiala aquæ plena radio ſolari/ ignem celeſtẽ ex parte oppoſita cõceptũ/ uti ſacrũ in ſabbato ſancto ex- cipiũt/ & ex eo ignem accendũt/ quẽ ſacrant/ & ex eo cereos accendũt/ & iugem pro toto anno lampadẽ ante corpus ſacratiſſimũ xp̃i nutriũt. Q đ iam ferme quinqua- ginta annis in hoc tẽplo ſanctę Marię ad Gradus & cõuentu meo Viterbenſi: obſer uatũ uidi: & a maioribus traditũ audiui. Hec de cognomine Veſta. De Aretia uero quia ſicut terra cũ celo cuncta gignit: ita Tythea cũ celo Iano cũctos mortales edi- derit: ſupra etiã expoſuimus. Diodorus quoq; in. iiii. libro ſic habet. Celũ ex uxori- bus ferunt filios ſuſcepiſſe quinq; & quadraginta. Horũ decem & ſeptẽ ex Tythea ortos/ ꝓprio noĩe ſingulos: cõi autẽ oẽs a matre appellauit Tythanas. Tytheã uero prudentia preditã/ cũ plurimũ mortalibus ꝓfuiſſet: ab eis poſt obitũ deificatam ter ramq; fuiſſe cognominatã ſcribũt. Hec Diodorus. Ouidius uero in. vi. de Faſtis di cit Veſtã terrã dictã a ꝓprietate qua terra ſtat ui ꝓpria mater omniũ. Sic enĩ dicit. Stat ui ſua terra: ui ſtando Veſta uocat̃. Arameę aũt terra/ Et ſimiliter Hebraice di- cit̃ Aretia/ a cuiꝰ noĩe Ianus cõdidit Thuſciæ Aretiũ/ unã ex primis. xii. urbibus ab eo cõditis: ut oſtendimus in comentariis ſup fragmẽta Catonis. De urbe uero filio rũ Tythę ideſt Tytanũ in egypto: in comẽtariis ſupra Xenophontẽ de Equiuocis & in precedentibus huius operis diximus.

Finiunt comentaria tertii libri ſuper Beroſum.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii comentaria ſup quartũ Beroſi incipiunt.

d E cognominibus & eoꝝ rationibus iam Beroſus expediuit tertiũ librum: in hoc quarto de antiquitatibus regnorũ in cõmuni tractat. Et primo dicit de diuiſione principali totius orbis quibus tres primores filios prefecit dicens.

m Vltiplicatuz eſt in ĩmenſum genꝰ humanuz: ⁊ ad comparandas nouas ſedes neceſſitas cõpellebat. Tũ Janus pater adhortatꝰ eſt hoĩes principes ad querendas nouas ſedes ⁊ cõmunẽ cetum inter homines agenduz: ⁊ edificandas urbes. Deſignauit itaqz illas tres partes orbis Aſiã Aphricam ⁊ Europã: ut ante diluuiuz uiderat. Singulis aũt his principibus ſingulas partes ad q̃s irent partitus: ipſe per totũ orbem colonias ſe traducturum pollicitus eſt.

Nõ capiebat igiť priſca Scythia uiros adauctos: qui poſt diluuiũ pauci numero ꝓpter ignobilitatem cõſederant iuxta fluuiũ Araxim: ut ſignificat Diodorꝰ in.iii. libro. Et ĩ quarto ſcribit: Celum regem omniũ ſempiternũ/ homines pridẽ per agros diſperſos ab inculta & ferina uita/ ad cetũ cõmunẽ & mitiorem uitã/ & urbes condendas reuocaſſe. Hoc autẽ egit uocatis ducibus & diuiſa terra in Aſiam Affricam & Europã uti ante inundationem uiderat. Quare inundatio nõ multũ immutauerat faciẽ orbis/ quã recognouit. Facta eſt autẽ hec prima diuiſio ĩ tres partes anno primo natiuitatis ducis Phalech: ut ſanctus Moyſes ſcribit geneſis.x.& xi.capitulo/ ubi ſupputat a Sem poſt diluuiũ uſq; ad Phalech annos centum. Ergo centeſimo anno poſt diluuium diuiſit tribus filiis terram. Et ut aiunt Hebrei & Catholici auctores: Sem p̄fecit Aſię: Cam Egypto & Aphricę cuius metropolis fuit Chem Myn: ut in p̄cedente libro expoſuimus. Iapetum uero qui & Atlas Maurus dictus eſt ꝙ obierit in Mauritania: ut Diodorus ĩ.iiii. inſinuat: prefecit Europę: ipſe toti orbi prefuit/ dicente eodẽ Iano apud Ouidium: Me penes eſt unũ uaſti cuſtodia mũdi. Auctor eſt Ariſtotiles/ uſus Homeri teſtimonio/ in primo Politicoꝝ: principio gentes & deos ab uno rege ceptos regi: & in familiis ſeniſſimũ quẽq; regẽ fuiſſe. Ergo docuit principes coloniaꝝ ſeniſſimus coſmograhiã/ quã uiderat ante diluuiũ ut ſciret quiſq; in quẽ locũ ſuas colonias ducturus eſſet. Eo tẽpore ut Phylo Hebreus de multiplicato humano genere tradit/ ipſe cũ tribus filiis & multis coloniis in pontũ uenit/ & ratibus circũ luſtrauit oẽ mare mediterraneum/ oſtendẽs primo Sem litus omne Aſiaticum/ a Tanai per Boſſorum uſq; ad Nylum Egypti: Et Cameſi a Nylo litus Aphricę uſq; in anguſtias occeani & Gadiũ. Iapeto autẽ omne litus Europę a Gadibus uſq; Tanaim. Et ſingulis prouinciis circa li-

tus dimiſit primas colonias• Et decẽnio poſtq̃ a Tanai diſceſſerat in eundẽ locũ re/
diit/luſtrato mari/& primis coloniis poſitis:& reuerſus in Scythiã: ordinabat alias
colonias•Quę dicit Phylo conueniũt ei qđ ait Corneli⁹ Tacitus de ſitu & moribus
Germanoꝝ:dicẽs priſcos cũ nouas ſedes quererẽt:nõ terreſtri itinere/ſed mari rati/
bus aduectos fuiſſe•Cõſentit & de aduentu primo Iani aduecti rate in Vaticanũ:ei
qđ ſcribit Cato in•ii•fragmẽto/dicẽs poſt opinionẽ de origine gentiũ•Siue inqt mũ
dũ exiſtimes ſempiternũ ut Caldei/ſiue initiũ ex tpe ſortitũ/ut Phenices/ ſiue ante
Nynũ ãnis circiter ducẽtis quinquaginta qbus durauit aureũ ſeculum/ inundatas
fuiſſe terras:ſemp Scythis tribuit principatus originis•Ex his aiũt ueniſſe Ianũ cũ
Dyrim & Gallis ꝓgenitorib⁹ Vmbroꝝ/& rate cũ coloniis ꝑ thyberim uectũ: tenuiſ/
ſe ad leuũ latus Etruriã:primaſq; in Vaticanũ & Ianiculũ expoſuiſſe colonias•Hec
a nobis copioſe expoſita fuerunt ſup fragmẽta eiuſdẽ Catonis•Ex his patet primas
colonias Italię in Etruria poſitas/ in primo aduẽtu Iani poſt diluuiũ ãno ferme cen
teſimo octauo & aureo ſeculo/ut oẽs canunt• Qđ & nos in chronographia Etruſca
ſignauim⁹•His expoſitis Beroſus de prima antiqtate ſuę patrię incipit explanare ſic
(dicens•

Itaq; Nymbrotũ creauit Ba/
billonie Saturnũ primũ:ut ibi
primũ edificaret cum coloniis
ſuis.Quare Nymbrot⁹ aſſũpto
filio Ioue Belo cũ coloniis fura
tus ẽ rituales Iouis Sagi:& cũ
populo uenit ĩ campũ Sẽnaar
ubi ꝯſignauit urbẽ & fundauit
maximã turrim ãno ſalutis ab
aquis centeſimo trigeſimo pri/
mo regnauitq; ibi annis.lvi.et
deduxit turrim ad altitudinẽ &
magnitudinẽ montiũ: in ſignũ
atq; monumẽtũ ꝙ prim⁹ in or/
be terraꝝ eſt popul⁹ Babilloni
cus & regnũ regnoꝝ dici debet
Ergo ab eo exordiemur: et per
ipſu; menſurabim⁹ oĩa regna:
& eoꝝ reges ac tẽpora:abbre/
uiando illa in hunc modum.

Querũt plures an ante Babilloni
am fuerint alię urbes•& quidem
ante diluuium fuerunt Enos/ ut
in principio dixit Beroſus: & itẽ
Ioppe de qua Plinius in•v•natu
ralis hiſtorię & Solinus in colle
ctaneis aiunt:ꝙ Ioppe eſt antiqſ
ſima in toto orbe/ut que ante di/
luuium fuit condita•Poſt diluui
um uero anno centeſimo per to/
tum ſequens decẽnium conditæ
ſunt prime colonię ſingulaꝝ pro
uinciaꝝ litoreaꝝ ut diximus•Ba
billonia uero cum poſt diluuiũ
deſignata fuerit anno •c•xxxi•ut
dicit:patet ꝙ nõ fuit prima quo
ad tempus:ſed dignitate edificii
& libidinis dominãdi: ut omnes
notant•De ea narrant omnes hi/
ſtorici non ſolum Moyſes & He
brei: ſed etiam Gentiles: de quo
Ioſephus in primo de antiquita/
te iudaica:de turri inquit Babil/
loniæ & diuerſis uocibus homi/
num: etiam Sybilla meminit di
cẽs• cum omnes homines unius
uocis exiſterent:quidam turrim

edificauerunt excelſam tamq̃ aſcenſiuam per eam ad celum • Dii uero uentos im-mittentes/euerterũt turrem:& uocem propriam unicuiqꝫ partiti ſunt:& propterea Babel cõtigit uocari ciuitatem• De campo uero Sennaar in regione Babillonis:me/minit Heſtius ita dicens• Qui uero de ſacerdotibus fuerunt erepti/ Iouis ſacra ſu-mentes:in Sennaar Babillonis uenerunt: diuiſiqꝫ poſt hec diuerſitate linguarum per generationes ſuas tenuerunt loca maritima ſimul & mediterranea• Hunc eun-dem locum Heſtii ꝓducit Petrus Comeſtor in hiſtoriis ſcolaſticis• Addit Beroſus/ ſe uelle menſurare/ideſt quo tempore ceperunt regna ab condita Babillonia: quia tempora Monarchiæ Aſſyriorum certiſſima ſunt & reges:q̃uis mentiatur Babillo-niam fuiſſe primam poſt diluuium dicens•

Anno.c.xxxi.a ſalute ab aquis prima omniũ gentiũ ⁊ ciuitatũ fundata ẽ a Saturno Babillo-nico nr̃o:urbs ⁊ gẽs nr̃a Babil-lonica : multiplicataqꝫ ẽ nimis numero poſteritatis : magiſqꝫ ſtuduit paci ⁊ religiõi Saturnꝰ deoꝝ q̃ꝫ opulentiis. Et turrim quidem edificauit ſed nõ com-pleuit: nec deſignatam urbem fũdauit: quia poſt quinquagin ta ſex annos ſubito nõ compa-ruit tranſlatus a diis.

Dignitate non tẽpore prima fuit Babillonia Saturnus eiꝰ ſtuduit paci & religioni/quia tunc flore-bat prima aurea etas quę cũ pri-mis hoibus ſata eſt : ut ſignificat Ouidius ĩ primo Meramorpho-ſeos/ & Fabius pictor/ & Cato:in quorum comẽtariis plura de au/reo ſeculo explanauimus• Admo nitus quoqꝫ diuina plaga in con fuſiõe turris ſubſtitit magiſq̃ ab impietate deſtitit:cũ animo eſſet ſacrilegus & tyrannus• Vnde di/citur ſubito nõ cõparuiſſe trãſla-tus a diis: ideſt iuſtis principibꝰ clam diſcerptus• Nã & ſimile di-citur de Enea & Romulo & aliis clam diſcerptis ꝙ ſubito nõ cõpa ruerint in deos relati• Prouincia Sennar Caldea/eſt pars prouincię Babillonię:quã Greci & Latini uocant Meſopotamiã Hebrei uero Aram fluuioꝝ/quia iacet media inter Tigrim & Eufratẽ• In ea regione natus eſt Habraam ducenteſimo nonageſi-mo ſecũdo poſt diluuiũ anno:ut ſupputat Moyſes Geneſis•xi•capitulo• Ortus eſt autem in ciuitate Vr Coa ideſt Caldea• Quã enim latini & Greci proferũt Vr Cal/deorum:eandẽ Aramei:Vr coa/dicũt:& Hebrei Vr caſdi• Vnde Ptolomeus in Geo graphia uocat eam Vr coa:& Moyſes Vr Caldeoꝝ/dicens Geneſis capitulo•xi• Ta-re genuit Habraã & Aram q mortuus eſt in terra natiuitatis ſuę Vr caldeoꝝ• Tulit autem Tare Habraam filium ſuũ & Loth & Sarai:& eduxit eos de Vr Caldeorũ• Qui ergo dicunt Vr ibi accipi pro igne/& ſine certo auctore aut ratione dicunt Ha braam fuiſſe proiectum in ignem:hii profecto ſomniãt:& eadem facilitate cotemni tur/quo profertur hec fabula• Igitur Beroſus poſito fundamẽto regni Babillonię ac tempore:ſubinfert quas colonias in quas prouincias Ianus miſit dicẽs in cõmuni•

Ab exordio hui⁹ Janus pater miſit in egiptum cum coloniis Chem eſenuū: in Libiā uero ⁊ Cyrenez: Tritonē: et in totam reliquā Affricā Japetum priſcum Atalaa. In Aſiam orientalē miſit Gangē cū aliquot ex filiis Comeri Galli. In Arabiā Felicē Sabuz: cognomine Turiferum. Arabum prefecit Arabie deſerte ⁊ Petreiū: Petreie Canaz poſuit a Damaſco uſqꝫ in extima Paleſtine.

In europa regē Sarmatie fecit Tuyſconē a Tanai ad Rhenum: iunctiqꝫ ſunt illi omnes filii Jſtri ⁊ Meſe cū fratrib⁹ ſuis ab Adula mōte uſqꝫ in Meſemberiā ponticā. Sub his tenuerunt Tyras: Archadius: Emathius. Jtaliā tenuit Comerus gall⁹. Samot⁹ poſſedit Celtas: ⁊ Jubal occupauit Celtiberos.

Ab exordio/conditæ Babilloniæ cepit ex Scythia mittere colōias ſcilicet nouas p alios duces. Nā ante Babilloniā per omnia litora ipſe reliquerat: ut ſupra dixim⁹. Et Cameſem miſit in Egyptum & Affricam. Sed ſedem regiā in Egipto/ Cāmin habuit ut ſupra expoſuimus. Subſtituit aūt ei ꝓ Affrica duos duces: Tritonem & Iapetum. Triton tenuit Lybiam & Cyrenem atqꝫ Numidiam in qua ut Ptolomeus deſcribit & hiſtorici teſtantur/ eſt lacus & fluuius triton/ab eo dictus/ & iſula Tritonidis ubi Dioniſius Tritonis Nepos/fuit clam nutritus/ & Palatua Minerua Tritonidis expoſita: ut Diodorus in.iiii. memorat & alii cōſentiunt. Greci uero ut nulla pars eēt ī orbe/a qua nō ſubriperent/falſo tamen alioꝝ geſta: etiā ſibi Tritonida finxerunt & dioniſia. Lybia aūt olim pars egipti Marmarice erat: licet Ptolomeus diſtinguat. Cui argumēto ē/ꝙ Iſis ſiue Ceres egyptia frugifera legifera dicta fuit/ut Diodorus ī primo ſcribit ex hiſtoria egyptia & eam docuiſſe in Italia molere: ac panes conficere cū antea glande ueſcerētur/etiam Plinius aſſerit ī.vii.naturalis hiſtorię: ca.ultimo. Et tñ Feſtus eā in campū Romæ Argeū aduexiſſe primū fruges ex Lybia dixit/ quia eſt ꝑs Egypti. Similiter & Cameſem ſiue Saturnū filiū regis ſempiterni omniū Celi/q regnauit in Egypto/ eūdē etiā regnaſſe in Italia/Sicilia & Lybia ſcribit Diodor⁹ in iiii.li. Sed difficile uidet̃ qđ Beroſus ait Iapetū Atlantē ſubſtitutū fuiſſe Cameſi in Affrica: cū ei principat⁹ toti⁹ Europę obuenerit & maior natu q̄ Cameſes fuerit. Sed dicendū ē ꝙ ſubſtitutū hic appellauit Beroſus extra ordinariū ducē ad auxiliandū in coloniis. Quare Iapet⁹ duxit colonias in Affricā ex filiis primogeniti ſui Comeri Vñ ad hāc etatē Hiſpani magnā ꝑtē ex pplis Affricę uocāt Comeros. Hec de origine Affricę in cōi. De Aſia dicit/ꝙ Ianus miſit Gangē cū aliquot ex filiis Comeri in Aſiam orientalē. Ptolomeus quoqꝫ Comeros pp̄los & Comeras urbes in Bactris & India notat cū aliis geographis. Ganges nomē ſuū reliquit fluuio maximo: de quo

Iuuenalis in Satyra·Oĩbus in terris quę ſunt a Gadibus uſq; aurorã & Gangẽ· Cir
ca hũc fluuiũ Gangas colonias retinuiſſe nomẽ uſq; ad magnũ Alexãdrũ: Curtius
libro nono indicat· De hoc fluuio Seneca de ſitu Indiæ/ Ganges inqt ꝑ Indiã fluit
nouẽ alueis:ſicut Nylus ſeptẽ/dicente Virgilio in nono Eneidos:Ceu nouẽ ſurgens
ſedatis amnib⁹altus:ꝑ tacitũ Ganges·De Arabia ſciendũ ẽ ut Ptolome⁹in Geogra/
phia & alii dicũt/q; tres ſunt Arabeę:Felix unde thus uenit/& ob id thurifera dicit᷑
Inde deſerta: Tertia Petreia/ubi metropolis Petra de qua Iſaias· Emitte agnũ dñe:
dñatorẽ terrę de petra deſerti ad montẽ filię Syon· Oẽm autẽ partẽ Phenicię a Da/
maſco uſq; Gazã extremã urbẽ Paleſtinoꝝ:dedit Cane filio Cameſis· Vñ diuinę lrę
atq; Hebrei hãc pheniciã a primo coloniaꝝ duce uocãt terrã Canaã:a repromiſſiõe
uero facta Habraę:terrã ꝓmiſſiõis/in qua ꝓuincię ſunt Damaſcena:Galilea:Sama/
ria:Iudea:Paleſtina & Ydumea·Hacten⁹de priſca antiqtate Aſię: nũc de antiqtate
Europę poſt conditã Babilloniã:ſequit᷑· Tuyſcon inqt dux fuit Sarmatũ a Rheno
ad Tanaim·Hii antea Scythę reputati ſunt:dicẽte Plinio in·iiii·naturalis hiſtorię
Scythaꝝ nomẽ uſq; in Sarmatas & Germanos tranſiit·Nã Germania dicta eſt ſub
Romanis/teſte Cornelio Tacito de ſitu & morib⁹Germanoꝝ·Eſt aũt Germania ꝓ/
prie a Rheno amne q diuidit Gallos a Germanis:uſq; ad ſequentẽ Viſtulã fluuiũ/
q interfluit Cracouiã metropolim Polonię:quẽ ipſi uocãt Viſclã·Germania tota in
quinq; genera diuidit᷑ ut ait Plini⁹in·iiii·naturalis hiſtorię:cap̃·xv·Genera inquit
Germanoꝝ ſunt quinq;·Primũ Vãdali:quoꝝ ꝑtes ſunt Burgũdiones: Varinnę:Ca/
rinni:Gvttones· Secũdũ genus Ingheuones quoꝝ pars ſunt Cymbri:& Teutoni a
Caucoꝝ gente·Proximi aũt Rheno Iſtcuones:quoꝝ ꝑs ſunt Cymbri mediterranei
Tertiũ genus hii ſunt/quib⁹ ꝓpe ſunt q̃rti generis Herminões:quoꝝ ꝑs ſunt Sueui
Hermũduri:Catti: Cheruſi· Quintũ gen⁹ſunt Peuccini Baſternę· Sed hec diuiſio
Pliniana uera eſt de Germanię ꝑte uicina gelido & glaciali occeano·Nã plures ali
as gẽtes cõtinet ut patet in Ptolomeo·Porro a Viſtula Cracouię uſq; Boriſcũ fluuiũ
& Ripheos mõtes: ꝓprie Sarmatę in Europa ſunt· Riphei mõtes dicti/ a duce Ri/
pheo filio Comeri quem Moyſes uocat Riphat· Sarmate uero a Sarmate filio Iſtri
Moyſes uero uocat Ictan & aſarmauet quos Beroſus dicit Iſtrum & Sarmatẽ·Hos
Greci uocãt Sauromatas· Porro q tranſ Ripheos mõtes & amnẽ Boriſcũ extendũt᷑
ad Tanaim/& paludẽ Meotidẽ/& Tauricã Cherſoneſſum:ut patet in octaua Euro/
pę Ptolomei tabula: his tm̃ remanet nomẽ Scythię in Europa:uti etiã ſignificat Pli
nius li·iiii·naturalis hiſtorię:ca·xiii·Scythaꝝ inqt nomẽ uſq; quaq; tranſit in Sar/
matas atq; Germanos:nec aliis iſta durauit priſca appellatio/q̃ q ſunt extremi harũ
gentiũ & ignoti ꝓpe ceteris mortalib⁹degunt· Qđ uero addit Beroſus ꝙ his iuncti
ſunt oẽs filii Iſtri ac Meſę ab Adula monte uſq; in Meſemberiã Ponticam:etiã noĩa
locis extãtia indicãt:ut patet in geographia Ptolomei tubula·v·&·ix·Europę·Adu
la mõs dr̃ ab Adula duce filio Iſtri:quẽ Adurã Moyſes uocat/& ẽ mõs ſupra Nyceã
cui⁹termin⁹eſt inter Galliã & Germaniã nõ ꝓcul lacũ Cõſtantiẽſem· In his uicinis
ſũt fõtes Iſtri q teſte Plinio ĩ·iiii·naturał hiſto·c·xiii·orit᷑ in Germanię iugis Norię
ex aduerſo oppidi Galloꝝ Scanri:q & Danubi⁹ dr̃: & cũ primũ in Illiricũ uenit dr̃
Iſter/ac ꝑ inumeras lapſus gẽtes ſex oſtiis ĩ pontũ defluit·Eſt igit᷑ binomi⁹ dicẽte ẽt

Ouidio in prīo li·de ponto·Ripȩ uicina binominis Iſtri· Nomē Iſter tenet a duce· Mons Adula imenſa terraꝝ ſpatia in lōgitudine metit̄: diuerſiſq; locis diuerſa ſortit̄ noīa· Tranſmōtis ad ſuperū ſeptētrionē longitudinē in Ptolomeo adhuc inuenies Meſeos a Meſa/q Meſiis duabus impauit ſupiori & inferiori:quas nūc uocant Valacchias alterā altā:alterā baſſam· Quidā ſcribūt Myſiā:rectiuſq; Plini⁹ i·iii·naturalis hiſtoriȩ Meſiā·Inferior Valachia ſiue Meſia pontica in Ptolomeo tenet Tyraſpolim a Tyras filio Iapeti:& Iſtropoli ab Iſtro duce/& Tybiſcā a Tybo filio Iſtri Inferior Meſia cōtinet Boſinēſes & Valaccos baſſos : & Dedanos a Dedano Curete: quā regionē Dedaniā/poſteri corrupte Dardaniā ꝑtulerūt·Sequunt̄ duȩ Bānoniȩ q̄s uulgo Vngarias/latine Pānonias dicim⁹ mutata·b·in·p·Phis ex filiis Iſtri & nepotibus ſcribit Ptolome⁹ noīa locoꝝ·Saum fluuiū:Salinū a Sala:Azalos pplos & a frē ei⁹ Albinæ Albanū montē· Porro cis longitudinē mōtis Adulȩ uſq; Meſembriā inuenies Meſeos Lyburnos a Meſa duce·Iader coloniā/a Iader filio Iſtri·Ciſmontē Meſam iuenies Dalmatiā a Dalmatad filio Iſtri·& Dicleotȩ a Dicla filio Iſtri·Salona a Sale filio Iſtri·Sequit̄ Emathia/ab Emathio filio Cameſis:de qua Lucan⁹ in principio·Bella inqt p Emathios pluſq̄ ciuilia cāpos·Ea poſtea Macedonia dicta ē a filio Oſiridis:ut Diodor⁹ auctor eſt in prīo li·Epirus a filio Iſtri dicit̄.Inuenimus nō ſolū Iſtrū nomē Caldeū/ſed & Moſaicū Ictim/promontoriū ab Ictam q & Iſter· Deinde ſequit̄ Tracia q̄ſi Tyracia a Tyras filio Iapeti/uſq; urbē in fine mōtis/quā Greci Meſembriā:Beroſus Meſemberiā:Phylo Meſe Sepharā:Moyſes uero Sepharan uocat Geñ·x·ca·De Comero in ſequentib⁹ dicet̄ cum ducib⁹ Tubal & Samote· Hoc tñ uelim admonitū eſſe lectorē quoſdā dicere Meſos eſſe quos Bulgaros uulg⁹ nūcupat·Qđ pfecto eſſe falſam teſtimonio Danubii cōprobat̄·Oſtia eni ei⁹ ſunt in Meſia ut Ptolome⁹ & alii docēt· Ceteꝝ Valacchi & nō Bulgari tenēt oſtia Danubii· Sūt igit̄ Meſii quos Valacchos dicim⁹/& nō Bulgari·Sed de his hacten⁹:dicturi de his & aliis qui mutauerūt noīa ſi tempus qñq; dabit̄· Nūc de fine q̄rti libri Beroſi proſequendū eſt: dequo ita dicit:atq; concludit·

Hii ſunt qui egreſſi ſunt poſt Nymbrotū: ſinguli cū familiis ⁊ coloniis ſuis:relinquētes nomina ſua locis i ſignū expeditionis a Jano patre cōmiſſe: et ad monumentū poſteris ut ſcirēt quis eorum fuerit conditor. Hii iuxta mandatum Jani coloniis turri conſtructa pro metropoli:ipſi in Deis ⁊ cauernis caſas habebant. Solus noſter

Poſt Nymbrotum dicit ſupradictos duces iuiſſe ad loca ſibi aſſignata·Nam antea Ianus ipſe loca exploraturus circū litora mediterranea colonias poſuerat : ut ſupra expoſuim⁹·Memoratu uero dignū eſt quod ſubdit/ ſingulos duces impoſuiſſe nomina ſua locis/quȩ tenuerunt:ſcilicet montibus/fluminib⁹ & urbibus·Vnde Hieronymus in comentario ſup Geneſim:& Euſebius de uocabulis gentium aiunt· Iapetus inquiūt tenuit i Aſia & Europa· In Aſia quidem tenuit ab Amano Tauroq; montibus Syriæ ac

Saturnꝰ idcirco exceſſit man-
datum: quia urbem urbiũ ⁊ re-
gnum regnoꝛuȝ uoluit eſſe Ba-
billoniã. Rurſus his tẽpoꝛibus
Janus cum omnes in colonias
miſſi abiuiſſent: eos qui reman
ſerant bipartitus eſt. Naȝ ſecũ
retinuit filios plurimos quos
poſt ſalutem ab aquis genuit:
⁊ item maximaȝ gentium mul-
titudinem quũ ſecũ in colonias
conducturus erat. Scytha cuȝ
matre ſua Arara et aliquot co-
loniis qui Armeniã incolerent:
rex pꝛimus relictus eſt cõſtitu-
to ſummo pontifice Sabbatio
Saga ab Armenia uſqȝ in Ba-
ctrianos: que lõgitudo a nobis
ad hanc etatem uocatur Scy-
thia Saga.

Poſtremꝰ omniuȝ ipſe Janus
ab Armenia per oꝛbẽ colonias
ſeminaturus: egreſſus eſt. Hec
noſtri maioꝛeſ multis libꝛis tra
diderunt. Nunc de tempoꝛibꝰ
eoꝛum ac poſteritatibus dice-
mus: iuxta id qđ in noſtra Cal
daica et pꝛimoꝛdiali Scythica
hiſtoꝛia fideli memoꝛia conſer-
uatum eſt.

Cilitiæ uſq; Tanaim. In Europa
uero totũ tenuit a Tanai ad Ga-
diram: relinquens locis ac genti-
bus uocabula / ex quibus quedã
mutata ſunt a poſteris: alia ꝑma-
nent ut fuerũt. Hec dicti aucto-
res. Tribus autẽ ex cauſis impo-
ſuerunt nomina gentibus & lo-
cis. Primam & ſecundã ponit Be
roſus in littera. Et ideo argumen
tum a nominibus uetuſtis gen-
tium & locorũ / eſt ualidius quo
cunq; auctore: qa auctores quan
doq; fallunt̃ & fallunt: nõ autem
nomen impoſitũ. Et ideo Liuius
in quinto ab urbe condita: quãq̃
multos haberet auctores aſſeren
tes Thuſcos imperaſſe toti Italiæ
ſolo tamen nomine Turreno im-
poſito toti circa Italiam mari / ꝓ
ualidiore auctoribus argumẽto
uſus eſt dicẽs. Mari ſupero & in-
fero / quibus Italia inſulæ modo
cingit̃ / terra mariq; Thuſci quan
tum potuerint / nomĩa ſunt argu
mento: q; alterũ Thuſcum cõmu
ni uocabulo gentis / alterũ Atria
ticum ab Atria Thuſcorum colo
nia uocauere Italicę gentes. Gre
ci eadem Turrhenũ atq; Atriati-
cum uocant. Tertia ratio impo-
nẽdi nomina eſt / ad fulgorem &
memoriam eorum & preceden-
tium maiorum: uti Lactantius i
xi. capitulo primi libri inſtituti-
oum: arguens contra Minutium
felicem: Poteſt inquit etiã ſic ar-
gumentari. Saturnus cũ poten-
tiſſimus eſſet rex / ad retinendam
parentũ ſuorũ memoriã: utriuſq;
nomina celo & terræ indidit / cũ
hec priꝰ aliis uocabulis appellarent̃: q̃ etiã rõne mõtibꝰ & fluminibꝰ nõia ſũt ĩpoſita
& mari: ut mare Icarũ: egeũ: helleſpontꝰ: & i Italia Auẽtinꝰ & thyberis. Ita Saturnꝰ

natus eſt ex homine:cui nomen fuit Vrano ſiue Celo·Quod eſſe uerũ Trimegiſtus
auctor eſt: qui cũ diceret admodum paucos extitiſſe in quibus fuiſſet ꝑfecta doctri
na:in his Celum/Saturnũ & Mercuriũ nominauit·Hec Lactantius· Nota hoc lo/
ci lector hunc Trimegiſtũ Egyptium fuiſſe longe ante primũ Saturnũ/ Grecię an/
tiquiſſimũ Apterã· Et ideo de Egyptioꝝ ẽt orbis priſcis deis Celo:Saturno ac Mer
curio dicit·Nã Mercurius ꝑfecta prudentia extitit: ut Diodorus in primo libro do
cet·Saturnus uero pater Oſiridis Cameſes ꝑfecta phiſica & Magica floruit: a qui/
bus & Zoroaſt & magus appellatus eſt: uti Beroſus & Hebrei atq; catholici tradũt
Celum uero omniũ rex ſempiternus Ianus docuit ꝑfectã Phiſicam:Theologiam &
ritus atq; naturalem Magicam ut Beroſus tradit: adeo ut teſte Macrobio in primo
Saturnaliũ:Eum phiſici miris illũ efferant argumentis diuinitatis: & ꝑpetuã pro/
meruerit p̃phationẽ in omni ſacrificio: & Mithici p̃dicent eo regnante religione ac
ſanctimonia omniũ domos fuiſſe munitas·Diodorus quoq; in·iiii·libro cum Bero
ſo conſentit etiam Aſtronomiã & alia plura/ Celum regem docuiſſe· Rurſus Ianus
inquit mandatũ dedit qđ preuaricatus fuit Nymbrotus:ut Turrim pro metropoli
cõſtruerent· Dioniſius Hallicarnaſſeus in primo libro ſcribit moris fuiſſe antiquis
ut urbes nõ magnas ſed paruas & locis munitas cõderent: nõ quidẽ lapidibus/ ſed
ut ait Beroſus ſolum preter turres Veis & cauernis· Veias appellat currus & cauos
truncos arborũ & tuguria : ut de priſcis aureo ſeculo natis in Latio Aboriginibus/
Virgilius inſinuat in·viii·Eneidos dicẽs· Hec nemora indigenę fauni Nymphęq;
tenebant:Gens uirum truncis & dura robore nata· Turris autẽ ab Etruſcis profere
batur Turſis a quibus Turſena & Eturſia:ut Myrſilus & Dioniſius Hallicarnaſſe⁹
in primo libro dicunt·Eſt autẽ Turſena & Eturſia urbs turritis edibus conſtructa·
Eas poſteri mutata·ſ·in·r·protulerunt Turrenam Eturriam/Romani Etruriam:ut
probauimus in Annia queſtione·xvi·uſq; in·xx·& ſup Myrſilum atq; Xenophon/
tem de Equiuocis:ubi & omnẽ urbem tetrapolim turritam fuiſſe ꝓbauimus· Ergo
Ianus docuit humiles urbes ad cetum & cõmunionẽ politicam: nõ ad pompam &
damnationis libidinẽ· Vnde omnes urbes quas ante Romanoꝝ imperiũ in Thuſ/
cia antiquiſſimę perſeuerant:hę parue ſunt· Quę uero magnas cernimus:aut no/
uas ſcimus/ aut poſt deſtructionem Gothorũ adauctas legimus· Quod uero Bero/
ſus dicit Ianũ poſtremus omniũ colonias per orbem traduxiſſe:hoc intelligitur de
ſecunda ꝓfectione ab Armenia poſt conditã Babilloniã:quia antea primus omniũ
exploraturus litora tranſportauit:ut in p̃cedentibus oſtenſum eſt·

Finit quartus liber comentarioꝝ ſuper Beroſum·

Eiuſdem fratris Ioannis Annii ſuper quintū librum Beroſi comētaria incipiūt•

N precedente libro:iam Beroſus expoſuit omnium regnoꝝ & prouinciarū
antiquitates & origines in cōmuni:nunc in particulari eas diffinit/a Satur/
no primo Nymbroto rege Babilloniȩ/uſqꝫ ad decimumoctauum regem Aſcatadem
Vnde totus hic liber diuiditur in decem & octo partes:quarum prima eſt que anti
qtates & origines fuerint ſub Nymbroto prīo Saturno atqꝫ rege Babilloniȩ dicēs•

n T ſup:adiximus anno a
ſalute hūani generis ab
aquis centeſimo trigeſimo pri/
mo: cepit regnuz Babillonicū:
ſub noſtro Saturno: patre Io/
nis Beli: qui īperauit ānis.lvi.
Anno huius.x. Comerꝰ gallus
poſuit colonias ſuas in regno:
qđ poſt Italia dicta ē. Et regio
nem ſuā a ſuo noīe cognomina
uit:docuitqꝫ illos legē ꝛ iuſticiā
Anno eiꝰ.xii. Iubal cōdidit Cel
tiberos ꝛ paulo poſt Samotes
qui ꝛ Dis celtas colonias fun/
dauit:neqꝫ quiſq̄ꝫ illa etate iſto
ſapientioꝛ fuit:ac ꝑpterea Sa/
motes dictus eſt. Anno Nym
broti. xv. Occeanꝰ ad Nynum
egypti cōſedit: et multos ex ſo/
roꝛe Tetyde edidit liberāt. In/
de ſupuenit ille coꝛruptoꝛ hūa/
ni generis Chemeſenuus: ubi
Thelchines magicā docēs:ma
xima opinione celebꝛabatur.
Anno.xviii.eiuſdē Babillonici
regis. Rogus Sabeā Arabiaꝫ

Babilloniam tetrapolim poſuit
Nymbrotus/ quorum partes teſ/
te Moyſe Geneſis•x•c•dictȩ erāt
Babel/Arat/Acat/Calanne:Om/
nis enim ciuitas Regia/& caput
regni tetrapolis condebatᷣ: ut in
fine Xenophontis de equiuocis
ꝓbauimus• Babillonia uero fuit
inicium & caput ſedeſqꝫ Regni
Nymbroti:ut ibidē ſcribit Moy
ſes• Comerus fuit primogenitus
Iapeti poſt diluuium:ut tam Be/
roſus q̄ Moyſes ſcribunt• Gallus
Epitheto paterno dictus eſt• Eſt
aūt Gallus nomen/ ut de equiuo
cis Xenophon docet/pluriū ori/
ginū•Nam ut latinȩ originis/ſi/
gnificat maritum gallinȩ•ut gre
cȩ:candidū:Vt Celticȩ Francige
nas a Galethe filio Herculis te/
ſte Diodoro in•vi•li•Vt Phrygiȩ
caſtratū:uti Galli Cybelis/& gal
lus fluuius/quia ad inſaniam ſe/
candi teſtes inducit•Vt aūt Ara/
meæ & Hebreæ originis:ſignifi/
cat inundatū•Ergo Comerus gal
lus inundatus Epitheto paterno
dicitᷣ•Vnde Ianigenæ qui Vm/
bros uetuſtiſſimos Italiȩ genue/
runt Gallos Veteres progenito/
res Vmbroꝝ uocat•Cato in•ii•fra
gmento originum.Et Solinus in
collectaneis:ueteꝝ inquit Gallo
rū ꝓlem Vmbros eſſe•M• Anto/

Felicē cū Sabō ſuo patre puer
tenuit: ⁊ Tryton Lybiā ⁊ Iape
tus priſcus Atala a Affricā: Cur
Ethiopiā: ⁊ Getulus Getuliā.
Anno eiuſdeꝫ.xxv. Thuyſcon
Sarmatas maximos populos
fundauit: ⁊ Meſa cū filiis Iſtri
priſcos Meſios poſuit: uſqꝫ pō
ticā Meſēbriā ab Adula mōte.
Anno.xxxviii.eiuſdē regis Sa
ge Armeni mltiplicati poſſede/
rūt oēm Caſpiā regionē: ab Ar/
menia uſqꝫ ī Bactrianos: ⁊ Ia
nus pater Ianeos colonos trāſ
duxit in Hircaniam: ⁊ Ianilos
in Meſopotamia uerſus mare
ſub Babillonia. Anno.xl.eiuſ/
dem regis aliquot coloni ex fi/
liis Comeri in Bactrianis ſibi
ſedes queſiuerunt. Et Ganges
in India ſedē ſui nominis.
Anno.xlv.eiuſdeꝫ regis aliqui
ex filiis Meſe ac Getuli iuncti
ſimul primi Meſagetas in In/
dia ꝑpagauerūt. Eadē tēpeſta/
te Saturnꝰ rex Babillonie mi/
ſit principes coloniarū Aſſyriū
Medū: Moſcū ⁊ Magoguꝫ: q
regna cōdiderūt Aſſyriū: Me/
dum ⁊ Magoguꝫ in Aſia: Moſ
cos uero ⁊ in Aſia: ſimul ⁊ Eu/
ropa. Anameon quoqꝫ adoleſ

nius aſſeuerat. Hos eoſdem/quia
in clade aquoſa ymbribus ſuper
ſtites fuerūt: Grece Vmbros dic/
tos. ſcilicet Epitheto paterno ue/
teꝝ Galloꝝ Ianigenoꝝ. Comerꝰ
loca/ ſcilicet ubi Ianus auus ante
colonias poſuerat: a ſe cognomi/
nauit. Nā in Vetulonienſi agro
eſt uallis Comera: & Ry Comeri
us. In Phaliſcis eſt regio Comer/
ſan/a qua oppidum Iſola Comer
ſana. Cluſiū quoqꝫ antea Comer
ſolū dicebatᷣ: ut autor eſt Liuius
in.x.ab urbe condita. Docuit au
tē Thuſcos legē atqꝫ iura: que ſci
licet ante uiginti annos/& ampli
us auus eiꝰ Ianus in ſcriptis illis
mādauerat licet breuibus abſo/
lutas. Hiſpanos condidit Iubal.
Hic frater Comeri ex Iapeto pa/
tre/a Moyſe uocatᷣ Tubal Primū
locū tenuit Betica a ſe dictū Tu/
bal/ quē mutata ob ſimilitudinē
lrāꝝ in ꝑlatione. T. in. D. poſte/
ri dixerūt Dubal: ut ſcribitᷣ a Pō
ponio Mella/de urbibus Beticæ.
Hūc eundē Tubal quidā nomi/
nauerūt Taracon a quo urbs Ta
racona. Cū eo ueniſſe Sagas/ ar/
gumento eſt uetuſtiſſimū Sagū
tū: amicitia populi Romani illu
ſtre. Celtas ſiue Gallos Francige
nas condidit Samotes. Samotes
fuit frater Comeri atqꝫ Tubal ex
Iapeto patre: a quo primū Brito/
nes inde Galli Samotei dicti fu/
erūt: & precipue Philoſophi atqꝫ
Theologi ſectatores eius. Vnde
Diogenes Laertius in principio
de uita philoſophoꝝ/Philoſophi
am inquit a Barbaris inicia ſum
pſiſſe cōplures autores aſſerunt.

centul⁹ meones a ſe dictos con
didit: & regnauit centum quin-
quaginta annis.

Cōſtat enī apud Perſas claruiſſe Magos: apud Babillonios & Aſſirios floruiſſe Caldeos: apud Celtas & Gallos Driudas & qui Samothei dicunt᷑/ qui teſte Ariſtotile in Magico & Secione in·xxiii·ſucceſſionū libro: diuini atq; humani iuris fueꝛ peritiſſimi: Et ob id religioni deditiſſimi: Ac ꝓpterea Samotei appellati ſunt· Verū iratus Diogenes Greculus ſubdit· Qui inquit hec Barbaris tribuunt: hi ꝑfecto recta factaq; neſciunt· A Grecis nempe nō philoſophia modo: ueꝝ etiā hominū genus inicio manauit· Nā Muſeo Athenę: Lyno uero Thebę inclitę ſunt· Hoꝝ primus inuenit᷑ de deoꝝ generatōne & inicio reꝝ tractaſſe: alteꝝ de curſu dieꝝ & ſideꝝ: deq; animalibus/ & mundi generatiōe ſcripſiſſe affirmant· Ita philoſophia iniciū a Grecis habuit· Hec ridiculus/ & indoctus arguendi greculus Diogenes· Sic enim arguendū eſt· Lynus & Muſeus/ & Orpheus ab Egyptiis & in Egypto didicerūt Orgia & Theologiā/ & reꝝ ſcientiā: Et ea in rudiſſimā & abſq; lr̄is Greciā retulerūt: ut in primo libro & aliis teſtat᷑ Diodorus ex Egyptia hiſtoria· Quare Philoſophia a Barbaris iniciū ſumpſit/ nō a Grecis· Preterea a ſeptē ſapiētibus philoſophia grecię cepta eſt/ qui omnes ab Egyptiis didicerūt/ uti idem Diodorus & alii aſſerunt· Quare a barbaris nō a grecis/ inicium habuit philoſophia· Rurſus Orpheus/ & Lynus & Muſeus/ quos primos grecię philoſophantes & Theologizantes faciūt: fuerūt paulo ante Troię excidiū/ quia Orpheus cū Hercule & Argonautis nauigauit: & preceptores Herculis fuerūt ſocii Orphei Lynus Thebanus/ & Muſeus Athenienſis/ ut omnes greci cōſcribunt· Porro ab his ad antiquiſſimū regem Grecię Phoroneū priſcū/ qui primo anno Nyni regnauit ut in principio & ꝓhemio diximus/ numerantur in Euſebio de tp̄ibus: anni fermę octoginta ſupra ſeptincentos: & ante eundem Phoroneū ſeptincētis uiginti annis inuenti ſunt Coctiles Laterculi inſcripti aſtrorū obſeruatione phiſica: ut Epigenes grauis autor docet: & Plinius in·vii·naturalis hiſtorię ca·ultimo refert: Ergo Phenices atq; Aſſyrię litterę/ artes/ & diſciplinæ/ ante priſcos Grecię Theologizantes fuerunt annis non minus quincentis ſupra mille· Rurſus Strabo qui floruit Octauiani etate/ ſcribit in Geographia Iberica/ Hiſpanos circa Beticam eruditos etate ſua fuiſſe/ & eos affirmare ſex milibus annis ante: ſe habuiſſe leges/ & carmina atq; lr̄as· Sunt aūt ſex milia Iberoꝝ anni: qui teſte Xenophonte utunt᷑ quadrimeſtri anno: ex ſolaribus duo milia· Qđ ſi ab Octauiano retro ſupputes duo annoꝝ milia peruenies ad initia Nyni: a quo uſq; ad Argonautas colliguntur anni: non minus ſeptincentis: tam ſecundum Euſebium de temporibus quā alios Chronographos· Quare philoſophia & litterę non minus ſeptincētis annis fuere ante Hiſpanis q̄ Grecis· Initium ergo Philoſophie a Barbaris non a Grecis fuerit· Quadrāt autem traditiones Hiſpanorum/ & Beroſi dicentis: ꝙ Tubal: Samotes: & Tuyſcon anno quarto Nyni formant legibus ſua regna· Et ut ait Strabo/ circa Beticam doctiores Hiſpani ea tempora tradunt· Tubal autem urbs a primo Hiſpanie duce dicta: eſt in Betica: ut notat Pomponius Mella: quā corrupte uocant Dubal· Quare/ ut complures autores tradunt uerum eſt ꝙ Philoſophie ini-

tium & litterarum ſimul/non a Grecis:ſed antiquiſſimis Phenicibus/Aſſyriis/ Cal
deis:Ianigenis:Hiſpanis:& Samotheis atq; Germanis/& Egyptiis emanauit·Ergo
quoniam Galli utebantur litteris quibus & Greci:ut teſtatur Cæſar in·vi·libro co
mentarioꝝ/caſq; a Samote patre Dite habuerũt:ut ibidem dicit:cõſequens neceſſa/
rio eſt:ut nõ a Cadmo/ſed a Gallis tam Galathę q̃ Meones & Gallo greci & tota ſi/
mul Grecia eaſdẽ habuerint·Argumẽto ſunt que autores ꝓdunt Xenophon Archi
locus:& Ioſephus·Nã Xenophon in libro de equocis cũ plures Cadmos diſtinxiſ/
ſet/hec ſubdit·Quintus Cadmus fuit paulo ante ruinas Troię Armonia Samotra
ca inclitus:q ob Armoniã a priſca uxore certamẽ paſſus/rediens a Phenicia/ retulit
in greciã primus ſexdecim numero rudes lr̃as/nõ Phenicas:ſed caracteribus Gala/
thaꝝ & Meonũ ꝑſimiles·Et Archilocus in Epitheto tp̃m cum octo diſcreuiſſet Ho
meros:hec intulit·Vltimũ hunc Homeꝝ etas noſtra cernit:q Olympiade·xxiii·&
ab excidio Troię qncenteſimo anno/patria Meon/Olympico certamine uictor iu/
dicio totius Grecię eximius poetaꝝ eſt habitus:& ei ſoli ius tributũ emendandi ca
racteres & nomina/& linguã grecã:que(ut ferũt)Cadmus Samotrax fere Barbara
& plena ruditatis attulit:nihilq; Phenicũ habebãt:ſed Galathaꝝ & Meonum figu
ras retinebãt·Ioſephus itẽ/a publica fide ſacerdotũ & Bibliothecaꝝ ꝓbat:nõ habu/
iſſe lr̃as a Cadmo:qa nulla certa & publica fide:ſed priuata poſteraq; opiniõe id di
cũt·Sic enim cõtra Appionẽ grãmaticũ arguit·Greci gloriant̃ ſe a Cadmo habuiſ/
ſe lr̃as:cuius ueſtigiũ nõ poſſunt oſtendere:aut in Archiuis ſacerdotũ:uel publicis
armamentariis & Bibliothecis·Hactenus de Tubal:Samote:& Tuyſcone:de quo
plura etiã in precedentibus libris dicta ſunt:ſicut & de Oceano:Iapeto Priſco:Co/
meris:Meſa:Iſtro:Gange·Porro etiam de Tritone ſupra expoſuimus·Cetera clara
ſunt:exceptis qbuſdam obſcurioribus·Primũ eſt de Thelchinibus:qui etiã ab Egi
pto in Rhodũ colonias miſerũt:de qbus Diodorus in·vi·li· ex Rhodiana hiſtoria
hec ſcribit·Fert̃ Rhodios cum Calfurnia Occeani filia Neptunnũ nutriuiſſe/ab
Rhea illis datum:primũq; inhabitatã fuiſſe inſulã ab his quos uocãt Telkines fili
os maris·Telkin Lydi dicũt Apollinẽ:& Alyſiy Iunonem:& Nymphas Teſchini
as·Et apud Camereos ididẽ Iuno appellat̃ Telkinia·Et ſubdit·uolũt Telkines fu
iſſe incantatores:& tanq̃ magos inducere nubes: ymbrem:& grandinẽ: ac mutare
ſolitos proprias formas cum uellent:& artium inuidos extitiſſe·Rurſus dubitatur
de eo quod ait Aſſyrium fuiſſe miſſum a Saturno:qui Aſſyrium conſtituit imperi/
um·Quis fuit iſte Aſſyrius:& quando conſtituit imperiũ? Reſpondetur ex dictis
Xenophontis in libro de equiuocis: ꝙ Aſſyrius fuit ꝓpriũ nomen filii Beli Iouis:
cognomen uero lingua Aſſyria Nynus ideſt Iuppiter/ quia is qui fuit Babilloniis
Hercules:idem & Iuppiter Aſſyriis:ut ipſe dicit:& nos in comentariis ſup ip̃m ex/
poſuimus·Et ut ait/auus eius & pater condiderunt oppidulum/in quod ipſum mi/
ſerunt·Et cum bello domuiſſet Aſiam·ip̃e Nynus ideſt Iuppiter:& oppidum in ur
bem regiam maximam uertit & a cognomine Nynum uocauit: ut etiã Diodorus
in·iii·li·eſt autor·Moyſes item confirmat Aſſyrium egreſſum a Babillonia/edificaſ
ſe magnam Niniuem urbem tetrapolim: cuius quatuor partes nominat Niniuen
ſiue Nynum:Reſem:Forum:Cale·Cetera plana ſunt· Sequitur Beroſus de ſecũdo

rege Babillonię Ioue Belo/filio Saturni Nymbroti:& quę geſta & antiquitates ſub eo contigerint dicens.	De Belo Ioue.

ſ Ecundus rex Babillonie Juppiter Belus filius dicti Saturni:regnauit ānis.lxii. ⁊ fundamēta deſignata Babillonie:oppidi magiſq̄z urbiſ erexit. Pace fruebatur uſqz circa finem imperii ſui.

Anno.iii.huius: Comerꝰ more Scythico unde uenerat docuit ſuos Italos urbē curribꝰ cōponere. Et idcirco Vei appellati ſūt uocabulo Sago:qui Veias plauſtrū appellant: et urbez ex his compoſitā ſi parua ſit Veitulā:ſi magna Vlurdū:ſi metropolis Cy Ocholam ad hec quoqz tpa Scythe plauſtris ⁊ currup domibꝰ utunt̄.Et ſub ſolario qdē ſtabulū: ſupra uero hn̄t officinas domꝰ. Cōcludit et loca a ſe cognominata. Tyras poſtq̄z Tyrū fundauit:cū principibꝰ coloniaꝝ litora maris tenuit:fūdauitqz Traces:Archadius Archadiā: Emathiꝰ Emathiā tenuit. Anno.xlv.huius Beli Janus pr̄ poſuit colonias in Arabia felice et a ſuo nomīe nnas nocauit Noā et a cognoīe Janineas. Qui uero ex poſteri

Non diſſentiunt qui dicūt urbē Babillonie conditā a Semiramide:qm̄ Nymbrotus territus confuſiōe linguaꝝ deſignauit Babiloniā paruā tetrapolim: & Belus fundamēta erexit: & Semiramis ampliſſimā reddidit : quo pacto illam deſcribit Diodorus in.iii.li Comerus uero Veis cepit uti more Scythico:in Tetrapoli a Iano condita:ubi habitabat̄ tuguriis: & criptis. Vnde et illā ꝑtem tūc Veitulā nūc Veituletū dicimus a quo Veitulonia : que poſteri ꝑ Sineraicā diptongon ꝓtulerunt Vetuletū & Vetuloniā.Et in hoc loco nō ſupꝑflue repetit quod ante dixit / loca a ſe cognominauit/ qa in agro Vetulono cognominauit uallem comerā & Alueū Ry/ Comeriū.cū primum uenit ſub Nymbroto: Hoc uero anno Beli condidit Comerſolū quod nunc Cluſium:& Comerſanā nūc Phaliſcam: ut in premiſſis diximus. Qđ uero Tyras condiderit Tyrū:nomen eſt argumento. Porro Syri & Hebrei a principatu phenicię ac maris uocāt eū/Zor.Or enim collē mōtemq; ſignificat:zi uero a cōſilio dignitatis deriuationem habet:ut Talmudiſte periti aſſerūt:& diuus Ieronimus inſinuat libro de interpretatiōibus Hinc Zor eſt conſularis collis. Tyrus enī eſt inſula ꝑua in modū magni & ampli collis ubi ciuitas eſt/ quā continenti iunxit magnus Alexāder: ut Curtius refert:& Ouidius cōfirmat.xv. me

tate Comeri erãt. Galli: ab aui
to cognomine illos appellauit
Gallos.
Anno.lvi.huius Beli Chemeſe
nus uenit in Italiam ad Come
ros: et non comparente Come
ro: cepit colonias regere atqꝫ
corrumpere ſuis impietatibus
⁊ ſceleribus. Janus uero pa-
ter circa Arabie Felicis fluuiuꝫ
plures colonias relinqués et a
ſe Janineas cognominans: in
Affricam ad Tritonem uenit.
Hac etate Juppiter Belus ce
pit libidine dominãdi torqueri
Et paulo ante Araxa cum filio
Scytha: creato omniũ gentiuꝫ
Sagaruꝫ rege Sabatio Saga
atqꝫ in Armenia relicto: ipſa oc
cupauit omné partem occiden
talem ab Armenia uſqꝫ in Sar
matiam Europe.
At uero Juppiter Belus cum
non poſſit alios ſubiugare niſi
ſubacto et trucidato Sabatio
Sagarum rege: clam molitus
eſt illum perimere. Cumqꝫ Sa
turnus proſpiceret ſe non poſ
ſe euadere: qꝛ innumeras inſi
dias ſibi parauerat Juppiter
Belus: clãdeſtina fuga ſe tuta

tamorphoſeos dicens.
Fluctibus ambitę fuerant Anty
ſa pharoſqꝫ: Et Pheniſſa Tyros:
quarum nunc inſula nulla eſt.
De Iano uero preter id quod Pli
nius libro.vi. naturalis hiſtoriæ
a ſuo cognomine Ianibeos & Ia
nineos deſcripſit eſſe Arabię Feli
cis fluminis accolas: etiam & ur
bem Gallam / & Gallim inſulam
a proprio nomíe Iani Noa. No
am urbem ennmerat.xxxi. capi
tulo. Quin etiam diuinæ litteræ
in patria Ogygia Phenica Noę:
quæ poſtea ab Hebreis dicta eſt
tribus Iuda: urbes uerſus Edom
quidem: alteram a nomine dictã
Noam: alteram a cognomine Ia
num in prefectura Gazę: ut pa
tet Ioſuę.xv.capitulo. Et Ianiam
portum Paleſtinæ in eadem tri
bu notãt Ptolomeus & libri Ma
chabeorum. Ex quo intelligim⁹
ueracem eẽ Beroſum qui Noam
Ogygem eundemqꝫ cognomine
Ianum patrem / toto urbe profe
ctum poſuiſſe colonias / & a ſe de
nominaſſe: ac ꝓpterea mitiche id
ſignificaſſe Ouidium: qui eũ in
primo de Faſtis inducit dicenté.
Me penes eſt unum uaſti cuſto
dia mundi. Cameſes item circa
finem Beli uenit in Italiã. Qua
re paulo poſt ſcilicet circa princi
pia Nyni cepit regere. Exiſtimo
eũ litaſſe: ubi Riſ panpanos Gre
co uocabulo dicitur. Nam cum
pro inito regimine antiquituſ ad
litora fluminum litarent: & illis
nomina ſua imponerent: ut Ry
Ianus: Ry Ciutus: Ry Comeri⁹:
Ry Oſiris: Ry Atlaus: equidem

bat in Sagis Caſpiis deliteſcē do. Cumqꝫ nature concederet: iuſſit filio Nyno ut Sabatium Sagaꝫ funditus deleret: ꝛ omnes populos Babillonico regno ſubiiceret: quia omniū in orbe primum fuiſſet. Quo accepto Sabatius deliteſcebat ī Bactrianis Sagis: quouſqꝫ cerneret tempus idoneum uel ad regnum uel ad fugam. Ita arma Iouis contra eum parata illuꝫ regno pepulerunt circa tempora Semiramidis.

Eodem tēpore Triton reliquit filium Hāmonem regem Lybie: qui accepit coniugē Rheaꝫ ſororeꝫ Cameſenui Saturni Egyptiorū. ſed tamen ex Almanthea adoleſcentula clam Rhea Dioniſiū ſubſtulit: ꝛ in Nyſam urbē Arabie educandū miſit.

& Cameſenuus Riſpanpano nomen per interpetationem dedit. Ris enim grece fluentum eſt. At pan panos Aramee Cameſenuus eſt. Cui eſt argumento: ꝙ Cham ſiue Chem Greci pan dicunt: ut patet ex Diodoro in primo libro qui Chem Myn interp̃tatur Panos urbem/ & Ptolomeus Panopolim. Quin etiam alteram urbem ipſi Cameſi dicatā/ tanq̄ uniuerſali Egyptiorū pano/ & Inuo/ Panpanos appellant tam Ptolomeus q̄ alii Geographi. Ergo eūdem quem Egyptii Chemeſenu/um/ Latini olim Cameſem/ Greci Panpanos dixerunt. Quare Ris panpanos per inexpugnabile ab interpretatiōe argumentum/ eſt riuus & fluentum Cameſis. Qđ uero ſubdit circa finem imperii ſui/ Iouem Babillonię Belum inſidias paraſſe atqꝫ arma/ cōtra Sabatium Sagam ideſt regem Armeniorum: iam facit atqꝫ oſtendit aureum ſeculū e proximo finiendum: quo teſte Trogo & Iuſtino/ mos erat regibus imperii fines tueri/ non proferre/ & cuiqꝫ intra ſuam patriam regnum finiri de quo ſuper Fabium pictorē ad longum loquuti ſumus. Quę uero de Hamonis adulterio & Almanthea & Dioniſi Lybici ortu/ hoc loco Beroſus breuibus abſoluit. Diodorus in quarto libro multa uerboſitate narrat. Vnde ibi quiſqꝫ legat hiſtoriam. Hoc loci ſatis eſt notaſſe ꝙ Cameſes Saturnus Egyptiorum: quem in eodem libro Diodorus cum Beroſo ſentiens/ aſſerit regnaſſe in Italia/ Sicilia & Lybia: prius in Italiam uenit q̄ ab ea pulſus a Iano/ in Sicilia regnaret/ & a Sicilia ſumpta militia Hāmoni bellum in Lybia inferet ut in ſequentibus uidebitur.

De Nyno: filio Beli.

Tertiꝰ rex Babillonie a nr̃is ſcribit̃
Nynus: Jouis Beli filiꝰ: ⁊ regnauit
ãnis. lii. Hic oĩbꝰ ſuis uiribꝰ ſũptis
armis prĩs ſui iouis Beli: oĩbꝰ bellũ
ĩtulit: nulli ꝑcẽs: ⁊ Sabatiũ ſagã ꝙ
eẽt in oĩuꝫ deſiderio oĩ ſtudio ad ĩte
ritũ q̃ritabat. quare ẽt toto huiꝰ tꝑe
exul apđ ſuos delituit. Hic omniuꝫ
primꝰ ex nr̃is regibꝰ babillonicũ re-
gnũ ꝓpagauit: ⁊ omniũ primꝰ tẽplũ
Belo patri: ⁊ matri Junoni: ⁊ Rhee
aue ⁊ ſtatuas in medio oppidi babil
lonie erexit. Anno huiꝰ Nyni. iiii.
Tuyſcon gygas Sarmatas legibꝰ
format apud Rhenũ. Jdipſum agit
Jubal apud celtiberos: ⁊ Samotes
apđ celtas. Ecõtra Cameſenꝰ ſatur-
nus egyptioꝝ Comaros Jtalos nite
bat̃ corrũpere: iuuãtibꝰ illũ cõuenis
⁊ aduenis quos ille ꝓ italie coloniis
cõduxerat: quos ip̃i uocãt mõtanos
Aborigines. At apud Lybiã lis or-
ta eſt inter Rheã ⁊ Hãmonẽ ob ſtu-
prũ admiſſũ cũ Almãthia: q̃rebatqꝫ
Rhea ubi Dioniſiꝰ eẽt ut eũ ꝑderet
⁊ diu lis iſta rixaqꝫ perſeuerauit.
Anno Nyni. x. Janꝰ pr̃ ex Affrica in
Celtiberoſ hiſpalos uenit: ubi duas
coloniaſ dimiſit a ſe dictaſ Noelas ⁊
Noeglas. His. n. ẽt antea cognõibꝰ
cognõiauerat uxores Japeti ⁊ Che
meſenui. Nyni ãno. xix. ianꝰ pater

Nynus iſte fuit Babillo-
niis Hercules/ & Aſſyriis
Iuppiter. Vnde & Satur-
nus Saga fugatꝰ armis Io-
uis dicit̃. Nã & Belus Iup
piter Babillonicus ea pa-
rauit: & filius eius Nynuſ
Iuppiter Aſſyrius: eadem
explicuit. Q đ uero Nynꝰ
idem ſit & Iuppiter Aſſy-
rius: auctor eſt Xenophõ
libro de Equiuocis. Cum
uero ferme ſexcẽtis annis
poſt Nynũ & aureũ ſecu-
lũ fuerint Saturnꝰ Creten
ſis Apteras/ & filiꝰ eius in-
ceſtuoſus Iuppiter: cõſtat
Greciã mẽtiri de Saturno
fugato ad Ianũ ſub aureo
ſeculo/ ut copioſe oſtẽdimꝰ
ſuꝑ Fabiũ pictorem. Sub
hoc Nyno. xii. fuiſſe geſta
memorat Beroſus. Primũ
ꝙ toto huiꝰ tꝑe Saturnus
Caſpius exul delituit/ di-
cẽte Ouidio ĩ Faſtis Thuſ
cum rate uenit in amnem
prius ꝑrrato falcifer orbe
deus. Et Virgiliꝰ. Primus
ab ethereo uenit Saturnꝰ
olympo: Arma Iouis fugi
ens: & regnis exul ademp
tis. Neqꝫ tamen mox ini-
to regno ĩtulit Nynus ar-
ma gentibus: quia nõ erãt
arma & militia aureo ſecu
lo: ſed ferme quadraginta
annis compoſita pace ac
federe cũ rege Arabiæ pro
ximo: aſſuefecit militię po
pulũ: ut Diodorꝰ in quar-
to libro inſinuat.

ueniens in Italiaʒ cum compe
riſſet Cameſenuũ preter opini/
onem corrumpentem iuuentu/
tem: tribus annis illũ equo ani
mo tulit. Deinde illi aliquot co
loniis aſſignatis: eum Italia ex
cedere iubet. Ipſe omnes colo
nias diuiſit. Etenim omnes co
lonos Comaros corruptos ⁊ cõ
uenas ⁊ aduenas: mõtana trãs
Ianiculum amnẽ colere iubet:
illiſqʒ filiam ſuã Cranam He/
lernã ideſt ſuffragio ab his ele/
ctam ⁊ exaltatam reginam cuʒ
ſceptro albam dat.
Namqʒ duos filios ſuos noniſ
ſimos cum illorum poſteritate
Cranum ⁊ Cranam Ianus cuʒ
Comero miſerat: coaluerantqʒ
in gentem atqʒ poſteritatẽ ma
ximam quam noſtra etate Ia/
nigenam uocant: cognominant
autem Razenuam: ideſt ſacraʒ
propagatricem incubãqʒ: con/
tra impietatẽ Cameſenui. Ita/
qʒ ſuam poſteritatem ſeparatã
ab Aboriginibus eſſe uoluit ciſ
Ianiculum amnem in planitie
atqʒ maritimis. Cognomĩauit
autem eam Razenuã ut ⁊ Cra/
num Razenuum.
Interea cum Italia diſceſſiſſet

Et ideo rudes ad reſiſtendum po
pulo Aſię/Lybię uſqꝫ terminos fa
cile perdomuit: ut Trogus & Iu/
ſtinus in primo libro: & Diodo/
rus in eodem. iiii. aſſerunt.
Secũdo notat Beroſus ꝙ Nynus
fuit primus auctor Monarchiæ:
& ideo ab eo inchoant Greci: &
non a principio aurei ſeculi quo
ignorabant/ qui primi ante Ny/
num fuerint in orbe reges & lit/
teræ. De ſtatuis uero quas Belo
patri poſuit & Rheę/tam Hebrei
q̃ Lactantius & Catholici cõſen/
tiunt/id fuiſſe occaſionem idola/
triæ. Diodorus uero Siculus in
quarto libro addit a Semirami/
de uaſtas & magnitudine miran
das/ tam aureas q̃ argenteas fa/
ctas/ poſtquam babilloniam par
uam extruxerat: & in pregran/
dem urbem fundauerat. Ter/
tio notat beroſus quid ãno quar/
to Nyni a quatuor Saturnis ge/
ſtum ſit. Tres enim Saturni Tu/
bal Hiſpanus: Samotes Gallus:
& Tuyſcon German⁹: regna ſua
legibus formant. Quartus uero
Saturnus Cameſes qui ab Egyp
to colonias in Thuſciam aduexe
rat: econtra Tuſcos iam legibus
& litteris a Comaro formatoſ cor
rumpere pergebat Magica: & ui
ciis. Vnde Diodorus in quarto
ait hunc Saturnum filium Celi/
qui regnauit in Italia/Sicilia/ &
Lybia fuiſſe ſumma impietate &
auaritia preditum.
Quod uero his temporibus lit/
teræ & carmina his populis eſ/
ſent Hiſpanis/Gallis/Germanis/

Cameſennus: ad illuz Rhea ue-
nit: ⁊ illi nupta ambo cõtra Ma
monez cũ Titanibus pergunt:
ibiqꝫ bello cõmiſſo pellunt reg
no Mamonẽ ⁊ in Cretã cogunt
Cũ in Lybia Cameſenuus reg-
nat: parit ex Rhea ſorore Oſi-
rim: quẽ cognoĩauit Iouem.
Vigeſimo ſecundo anno Nyni
Ianus in Thuſcia Ianiculum
qđ etate Cameſenui cõdidit ſe-
dem ſibi ꝑpetuã ſtatuit uſqꝫ Ar
num: ubi colonias poſitas uoca
uit aryn Ianas: ideſt a Iano ex
altatas. Vetulonie iura dice-
bat ⁊ docebat atqꝫ regebat.
Anno Nyni. xliii. Sabati⁹ cum
aduerteret nullo pacto ſibi lice-
re uti regnis: creato Armenis
Sagis rege filio Barzane: ĩſar
maticũ ponti litus conceſſit.
Eadẽ tẽpeſtate Dioniſius Ma-
monis fili⁹ armis ſũptis Rheã
⁊ Cameſenũ regno paterno pel
lens: ⁊ ſecũ Oſirim retinẽs in fi
liũqꝫ adoptãs: eum a patre ſuo
Mamonẽ Iouẽ cognoĩauit uti
a mgr̃o Olympo Olympicũ ei-
qꝫ totius egypti regnuz tradi-
dit. Eodem anno uirgo Palla-
don apud Tritonidem lacum
infantula expoſita ab eodem

& Italis non ſolum ex Beroſo: ſed
etiã ex aliis proditur. Nam Stra-
bo qui Octauiani etate floruit:
ſcribit in quarto libro in geogra-
phia Betica: ꝙ aſſerebant Hiſpa-
ni ſe habuiſſe litteras/leges & car
mina iam ante ſex milia annorũ
Ibericorum: qui efficiunt duo mi
lia ſolariũ: ut probauimus in edi
tione de origine philoſophiæ &
litterarum. Si uero ab Octauia-
no retro ſupputes annos duo mi
lia: equidem peruenies ad uigeſi
mum annum Nyni: ut patet in
noſtra emẽdatiſſima chronogra-
phia. Nec etiam diſtat multum
Chronographia Euſebii. Quare
ferme Beroſus & traditio Strabo
nis de origine litterarꝫ apud Hiſ
panos Beticos: conſentiunt. Qđ
autẽ Tubal eas tradiderit/ argu-
mentum facit prima Hiſpaniæ
urbs Tubal a cõditore nomẽ ha-
bens/ q̃uis corrupta prima littera
impreſſores poſuerint Dubal in
Pomponio Mella in deſcriptiõe
Betice. Quales autem Hiſpano-
rum caracteres eſſent: opinio mi
hi ea ẽ/ ꝙ quales & Sagi & Thuſ-
ci. Nam & Sage Thuſci & Hiſ-
pani origine ſunt/ apudqꝫ utroſqꝫ
precipue Sagum nomen manſit
Cui argumẽto eſt/ ꝙ a Sagis Sa-
guntũ urbs antiqſſima fuit Hiſ-
panis: ut etiam nominis deriua-
tio probat: Thuſcos item cogno-
mine Sagos fuiſſe: ſatis explica-
uimus ſuperqꝫ. xix. fragmentum
Catõis aperuimus. Quã ob rem
etruſce littere Sage ſunt/ & ſermo
ferme illis Sagus: ut ĩ multis uo-
cabulis apparet. Cui argumento

Dioniſio Ioue Lybico etiã cog
nominato adoptata in filiã fuit
que omnẽ militiã prima Lybi-
cos docuit. Eodẽ tẽpore Ianꝰ
pater ianigenas Razenuos do
cuit phiſicã: aſtronomiã: diuina
tiones: ritus: ⁊ rituales ſcripſit:
⁊ oĩa lr̃is mandauit: Eiſdẽ uero
nominibꝰ et ueneratiõe diuina
ſunt ꝓſequuti: quibus in Arme
nia Saga erãt uſi. Anno. xlix.
Nyni: celtiberos rexit Iberus
filius Iubal: a quo Iberi noĩati
fuerũt. Nyni. li. anno apud Cel
tas r̃gnauit Samotis filiꝰ Ma
gus: a quo illis oppida plurima
poſita ſunt. Vltimo anno Bar-
zanes in Armenia a Nyno ſu-
peratur.

eſt ꝙ primus preceptor eorum &
conditor Ianus ex Saga Scythia
Armea uenit: ut in precedentibꝰ
expoſuimꝰ. Samotes quoq; cog-
nomine Dis litteras Sagas dedit
quę Phenices erãt/ a quibus Gre
ci ſuas formauerunt: quas princi
pio Galathis & Meonibus tradi
derunt Galli priſci. Nam ut au-
ctor eſt Cęſar in. vi. comentarioꝝ
Galli a Dite diſciplias: nacti etiã
uſq; ad ſua tẽpora eas retinuerũt
uſi litteris quibus & greci. Xeno
phon quoq; libro de Equocis ait
Cadmũ intuliſſe Grecię litteras
ſimiles galathis & Meonicis ma
giſq̃ Phenicibꝰ. Igitur ante Cad-
mum fuere litteræ/ philoſophia/
carmina/ Theologia/ & leges Hiſ
panis: Gallis: Germanis & Italis
per multa ſecula & etates. Quar-
to notat Beroſus: ꝙ eodem tẽpo-
re quo dicti tres duces formabãt
Hiſpaniam: Galliam: Germaniã
econtrario Saturnus Egyptiorũ
Cameſes nitebatur corrumpere
Ianigenas iuuantibus conuenis & aduenis quos ille pro Italię coloniis tranſporta
uerat: quos Itali uocant mõtanos Aborigines. Ergo recte Diodorus Siculus in. iiii.
libro ꝙ Atlas & Saturnus fuerunt filii Celi primi in Scythia. Et Atlas quidẽ pius
obiit in Mauritania. Saturnus uero ſumma auaritia & impietate preditus regna-
uit in Lybia: Sicilia & Italia. Et iſte Cames fuit cum quo Ianus partitus eſt duas
prouincias Etruriam/ & Ciſtyberim Vmbros/ a quibus ducibus nominatę ſunt Iani
cula a Ianiculo oppido/ & omnẽ aliam regionem trans Etruriam a Cameſe Cameſe
nam: ut Macrobius auctor eſt in primo Saturnalium. Poſteri ut etiam Quintilia-
nus ſentit uſi ſunt ſepe littera. r. pro. s. ut Turſis: Turſena: Arbos: Honos: Decus:
Cameſes: Cameſena: dixerunt Turris: Turrena: arbor: honor: decor: Camers: Came
rena. In Latio circa Albam fuit ab eo cum ſuis Aboriginibꝰ Vmbris antiquiſſimis
fundata una Camerena cuius incolas cõpeſcuit Romulus: ut teſtat̃ Dioniſius Ha-
licarnaſſeus in. ii. li. Secundã Cameſenã ſiue Camerenã poſuit in montibꝰ Vmbrię
altis. Et idcirco hos corruptos formauit Saturnus iuſtus: & uocauerũt eos mõtanos
Aborigines ad diſtictionẽ Aboriginũ ĩ planitie Latii & tractu Sabinoꝝ. Quot ſũt

genera Aboriginum expoſuimus in Fabio pictore:& fragmẽtis Catonis:& hiſtoria
Thuſca:& in aliis pluribꝰ locis cōmentarioꝝ· Quæ uero diſtantia ſit inter indige-
nas/cõuenas & aduenas:legatᷣ Seruius ſup·viii· Eneidos dicens· Indigenę dicuntᷣ
ibi geniti·Cõuenę uero ex uno loco cõueniẽtes in aliũ:Aduenę autẽ qui ex diuerſis
locis in unum aduenîũt·& ut expoſuimus aliis locis:triplex fuit Aboriginũ genus
poſt Iani cũ Gallis aduentũ· Primi indigenę q̄ in Saleumbrone in tractu Vmbriæ
Thuſcię geniti ſunt· Secundi cõuenę qui in Saleumbrone geniti/ab eo loco in alia
loca Thuſcię Sabinę & Latii cõuenerũt· Vltimũ genus fuit Cameſenũ aduenticiũ
a diuerſis locis Egypti/Lybię/& in colonias deduxit in montibus altis Vmbrię Iu-
nioris· Quinto notat Beroſus qđ Diodorus Siculus ex hiſtoria Lybica ſcribit Be-
roſo cõgruẽs dicẽs ꝙ Rhea egyptia Soror Saturni denupſit Hãmoni regi Lybię
qui clam Rhea cũ Almanthea nympha cõgreſſus:genuit Dioniſiũ Lybicũ:eumqꝫ
ad uitandas Nouercę inſidias nutriendum miſit in Numidiæ inſulam Nyſam ad
Tritonidem lacũ·Qua re comperta Rhea litem intulit Hamoni ab eoqꝫ diſcedẽs
uenit ad fratrem Saturnum & ei nupſit· Prolixe autem in Diodoro hec hiſtoria te
xitur·Sexto notat Beroſus ꝙ anno ·x· Nyni regis Ianus tranſportauit colonias ex
Affrica in Hiſpanias:ubi duas colonias poſuit a ſuo proprio nomine deriuatõnem
habentes a quo cognominate ſunt uxores Iapeti & Cameſenui· Extabãt hee urbes
cultu:habitatione:& nominibus·tempore Plinii:qui in·iiii· naturalis hiſtoriæ ca·
xxi·enumerat inter urbes Hiſpanie Noelam & Noegam:q̄q̄ alias ſcribatᷣ Noegla
Dedit nomen proprium urbi Arabię felicis Noa:ut ſupra expoſuimus· Luſtrauit
enim Aſiam:Affricam:& Europam Noa:colonias ductitãs·Vnde ex Iberis:Sagis:
Hircanis/Scythis/Phenicibus/Aphriſqꝫ repleuit Hiſpanias:quibus nomina perſe
uerant:ut in his comentariis ſuper Beroſum exponitur · Septimo notat Beroſus ꝙ
anno·xix·Nyni Ianus uenit ſeſſurus in Italiam· Ergo erat tunc Noa qui & Ianus
pater natus annos ſexagintaocto ſupra octingentos· Nam ante diluuium erat an-
noꝝ ſexcentoꝝ ut patet Geneſis·vi·ca·& a diluuio uſqꝫ ad·xix· annum Nyni fluxe
runt anni·cclxviii·ut Beroſus ſupputat:a diluuio quidem ad conditam Babilloniã
annos numerat·c·xxxi·a condita uero Babillonia uſqꝫ ad Belum annos·lvi·& a Be
lo ad Nynum annos·lxii:his adde annos·xix·Nyni cum Noa uenit ad Cameſem:
& reddunt ſupradictam ſummam annoꝝ uitæ Iani ſiue Noæ ſexagintaocto ſupra
octingentos· Quare uixit in Italia & Etruria annis duobus & nonaginta:quia ut
ſcribit Moyſes Geneſis·ix·&·x·ca·omne tempus uitę Noæ fuit ante diluuium an-
nis ſexcentis:& poſt diluuium annis trecẽtis quinquaginta·Octauo notat Beroſus
ꝙ Ianus preter opinionem inuenit in Tuſcia Cameſem corrumpẽtem iuuentutem
Preter opinionem quidem/quia paulo ante reliquerat cum Egipti ac Lybię Satur
num·Corrumpebat autem iuuentutem:quia teſte Diodaro in·iiii· libro cum eſſet
auaricia & impietate preditus regnabat in Libia:Italia:& Sicilia· Docebat igitur
que ad auaritiam pertinent meum & tuum/uſuram/& furtum/& que ad impietatẽ
in deum ſunt/magicas artes & ſtrigas·Paſſus eſt igitur Ianus equo ímo diſſimula-
to animo tribus annis:deinde aſſignatis aliquot coloniis iubet illum ab Italia diſ-
cedere & in Siciliam regnarᷣ:ubi ſuo nomini regiam Cameſenam ſiue Camerenam

fundauit. Q͂d uero Ianus in ſe conuerterit totum Italię regnũ ac reformauerit: Macrobii & Ouidii uerba congruentia confirmant. Etenim de participato regno/cum Cameſe: & ꝗ paulo poſt non comparente Cameſe ſolus Ianus totã Italiam priſcam que erat Etruria & omnis regio circũ Thyberim ultro citroq; poſſederit: ita exprimit Macrobius in primo Saturnalium demonſtrans circum Thyberim regionem & dicens. Omnem hanc regionem que nunc Italia dicitur: regno Ianus obtinuit. Qui ut Iginus(Protarchũ Trallianũ ſequutus)tradit: cum Cameſe atq; indigenis ita participata potentia poſſidebat: ut a ſe oppidum Ianiculum diceretur: reſidua regio Cameſena nuncuparetur. Qui idcirco gemina facie pretenditur/quia ad ipſius regis prudentiam referebant: qui & preterita ſciret/ & futura ꝓſpiceret. Poſt hec non comparente Cameſe: ad ſolum Ianum regnum redactum eſt. Hec Macrobius. Q͂d uero poſt pulſum ab Italia Cameſem/Ianus Italiam Cameſenam reformauerit notat Ouidius in. vi. Faſtorum dicens. Eſt Thyberino lucus ꝓpinquus Helerno Illuc hucuſq; frequentant põtifices. Inde Sata eſt Nympha Cranã dixere priores Ne q̄cq̄ multis/ſepe petita Procis. Et paulo poſt Viderat hanc Ianus: uiſeq; cupidine captus: Ad duram uerbis/mollibus uſus erat. Et poſt ſtuprum ait. Ius pro concubitu noſtro/tibi cardinis eſto: Hoc precium poſitæ uirginitatis habe. Sic fatus uirgam: qua ſtriges pellere poſſet: A foribus noxas (hec erat alba) dedit. Et hoc eſt quod ait Beroſus: ꝗ omnes corruptos a Cameſe impio & mago iuſſit colere tranſthyberim: Et illis filiam ſuam Cranam pro reformatione Helernam ideſt ſuffragio reginam electam & exaltatam dat cum ſceptro & Albam. Albam ſunt faſces imperii cum uirgarum faſcibus & ſecuri: ut probauimus in multis locis horum auctorum ſuper quos ſupradicta eorum comentaria ſcripſimus. Dedit ergo ſibi ius uertendi cardines coloniarũ/principatuum/& caſtigandi Striges ac Magos Cameſenos. De iure uertendi cardines a quo iure dictus eſt deus Vertunnus & eius filia dea Vertunna diximus ad longum in Propertii comentariis ſup Elegiam ad Vertunnũ. Nec te moueat ꝗ Beroſus dicit Cranam fuiſſe filiam Iani: & Ouidius a Iano amatam & corruptam: cum/ quia probatior in antiquitatibus eſt Beroſus: & idcirco ſibi magis creditur: unde idem Ouidius in principio huius hiſtoriæ ſe excuſat ꝗ res narranda non erat clara/ſed obſcurior annis: tum uel maxime/ quia ut ait Ariſtoteles in primo Metaphiſicę/multa mentiunt̃ Poetę. Et quia oportet mendacem eſſe memorem: conſequens eſt: ut Ouidius fuerit in hac re mendax: qui in primo de Faſtis ponit Ianum aureo ſeculo regnaſſe quãdo iuſticiam & publicam pudicitiã nõdum facinus mortale fugarat: ip̄mq; pudiciſſimum predicat cuius arma eſſent Claues: & Serę: ac Ianuę/ad claudendas ualuas contra corruptores. Nunc uero ipſum econtra facit impudicum & ſtupratorem & contra iuſticiam & pudicitiã uendidiſſe ius cardinis & principatus ꝑ ſtupro. Vnde ueraciſſimo Beroſo ſtandum eſt. Octauo notat Beroſus ꝗ Cranus & Crana fuerunt ultimo geniti: ut etiam inſinuatur in Arbore Genealogie ſuę. Et quoniam qui ultimo in ſenectute generãtur ſolent a genitoribus ardentius diligi/ ut ſacra hiſtoria Geneſeos indicat de Ioſeph: idcirco eos premiſit in regionem circa Thyberim: ubi iam ip̄e ultimam ſedem ſibi inſtituerat ut cum eis conuiueret. Et Ianus gaudens inueuit eos creuiſſe in immen

S

ſam poſteritatem Tuſcię·Hos Etruſcos etiã etate Beroſi & adhuc etate Dioniſii/ut
ipſe dicit in primo li·nõ Etruſcos a loco Etruria/neq; Turrhenos ab aliquo duce Ly
doꝝ uocabãt:ſed ut ait Beroſus ab auo ſeſe uocabãt Ianigenas & a patre Razenuas
ideſt ſacros ꝓpagatores·Aduerte hoc loci duo·Primũ/ꝙ Dioniſius in primo li·cor/
ruptus eſt:ubi impreſſerũt ꝙ Turrheni uocãt ſeſe a quodã Raſenuos·Non enim ꝑ
lr̃am·ſ·ſed ꝑ lr̃am·z·dicendũ eſt Razenuos·qa teſte Ieronimo & Talmudiſtis:raz
eſt ſacer/& enuus eſt in cubus & ꝓpagator·Vnde & Seruius tam ſuꝑ Eneida q̃ ſuꝑ
Georgica pluries dicit eundẽ eſſe Pana/ Siluanũ/& Inuum quod Aramee ꝓfertur
enuus·Latine Inuus ideſt incubus & ꝓpagator·Hic Razenuus eſt incubus ſacer/
q; ꝓpagator·Secundo aduerte ꝙ Seruius ſuꝑ·vi· Eneidos ait ꝙ Inuus dicit᷑ ab in
eundo qa paſſim cũ oĩbus animãtibꝰ cõgrediebat᷑: Hinc Cam Eſenuus ideſt Cam
infamis ꝓpagator dictus eſt:ut in p̃cedentibus retulit Beroſus·Et cõtra hãc impie/
tatẽ & publicã & infamẽ libidinẽ Cameſis cõiugia dehoneſtantis: Ianus filios eos
cognominauit nõ eſenuos ideſt infames incubes/ſed ſacros ꝓpagatores ideſt Raze
nuos·Bñdicebãt enim nuptias & ſacris rite celebratis cõiugia inibãt·Et q̃q̃ origine
latina/ut ait Seruius Inuus ab ineundo dici poſſit:tñ origo ꝓpria & primitiua eſt a
uocabulo Arameo enuo:ut inſinuat Beroſus·Vnde Eneũ deũ ꝓpagatiõis ꝑ cõpoſi/
tiõem dicũt Imeneũ/ab Im quod eſt ſecundina/& matrix/ & enuo qđ eſt ꝓpago &
fecundo:cubando:Quare ꝓprie Imeneus eſt deus fecũdator matricis in cõceptiõe
Ex his patet q̃ ꝑtinaces fuerint Etruſci in cõſeruãdo antiqtates a diluuio uſq; ad Ce
cinnam Volturrenũ·Neq; enim potuerũt allici & ꝑſuaderi a Romanis ut neglec/
tis lr̃is Etruſcis ſuſcipent latinas: ut in fragmẽtis originũ dicit Cato: neq; unq̃ deos
ſuos uetuſtiſſimos mutauerũt Cranũ Razenũ & Vadymõna & Horchiã/ ut Iere/
mias cõtra Ieroſolimitanos·ii·ca·notauit dicens:ite in Kedar & in inſulã Kytin·i·
Italię/& uidete qa gens nõ mutauit deos ſuos:Iſrael aũt mutauit me in Idolũ: neq;
itẽ unq̃ uoluerũt ſe uocare a loco principe Etruria Etruſcos ut uocabãt Romani:ne
q; Thuſcos a ſacrifico ritu/ut Gręci:neq; Tuſcos a Tuſco filio Herculis/ut notat Fe
ſtus/ſed a uetuſtiſſimo ſuo patre Razenuos:ut etiã docet in·i·li·Dioniſius Halicar
naſſeus:& Myrſilus Leſbius·Eſt etiã in Etruria urbe/nomen fons Craniſus:& a co
gnõie Cripta Razenua:& turris Razena:amnis Razenus/& p̃dia regioq; Razenẽ
ſis·Nono Beroſus memorat:ꝙ Cameſe Saturno diſcedẽte ab Italia in Siciliã in qua
etiã teſte Diodoro regnauit:ad eũ uenit Rhea ſoror:illiq; nupſit:& contra hamonẽ
uterq; arma mouẽtes Lybia potiti ſunt·Vnde recte dicit Diodorus in·iiii·li·ꝙ Sa/
turnus filius Celi & frater Atlantis / ſumma impietate & auaricia p̃ditus regnauit
in Lybia:Sicilia:& Italia:& in Lybia parit Oſiridem cui cognõia fuerũt/Iuppiter:
Iuſtus:Olympicus:Dioniſius:qui uniuerſo impauit orbi·Sed qm̃ Diodorus in·iiii
li·effuſe narrat hoc bellũ Saturni & Rhee Hamonicũ : & in eodẽ li·atq; primo de
cognõibus Oſiridis tractat:& eadẽ repetit in·v·&·vi·li· cognominãs ſꝑ illũ Iouem
iuſtũ q̃q̃ pater eius impius & infamis & odio habitus fuerit:idcirco ibi legat quiſqs
id cupit:ne inmenſus fiat codex·Decimo Beroſus annotat/ꝙ Ianiculũ oppidulum
Ianus poſuit ꝓ limite inter ſe & Cameſem ſiue ꝓuinciã Ianiculã Etruriã/ & Came/
ſenã Latinã & Aboriginũ·Et limites ſedis ſuæ ſtatuit a Ianiculo Thyberi ad Arin

Ianũ Arnũ. Hec ſedes ꝓuinciaꝝ prima in Italia fuit/in q̃ ſedẽ urbiũ metropolimq̃ Vetuloniã inſtituit/ ubi ipſe cũ.xii.Lucumonibꝰſacerdotibꝰinfulatiſq̃ pontificibꝰ reſidẽs docebat diuina & hũana iura eadẽq̃ ibi dicebat & reddebat. Vndecimo notat Beroſus ꝙ ãno.xliii.Nyni Sabatiꝰſiue Saturnꝰ Caſpius/quẽ Ianus p̃fecerat Caſpiis Bactrianis & Armenis/ueritus arma Nyni:fugit in Italiã ad Ianũ.Sed aliquãto tp̃e ſubſtitit in ponto Euxino:intentꝰad arma Nyni.Suffecit aũt in Armenia filiũ ſuũ Barzanẽ.Aduerte ꝙ ut inſinuat Diodorꝰin.iii.li.Rex Nynus ferme.xl.annis aſſueſecit militẽ/ ut rudes ad reſiſtendũ pp̃los & inermes uno ĩpetu & ex curſu ſubigeret.Q đ & ad uotũ effecit/ut in principio primi Epitomatũ Trogus & Iuſtinꝰ aſſerũt:& Diodorꝰin.iii.cõſentit.Cur uero filiũ Sabatii nõ interfecerit Nynꝰ:cũ tãto odio patrẽ pſequeret̃? Reſponſio ẽ in ꝓmptu ex Diodoro in.iii.Q uia inq̃t Barzanes occurrit Nyno magnis munceribꝰ/& illiꝰptãti pmiſit ſe atq̃ regnũ Armenie:idcirco recepit eũ in gratiã. Duodecimo loco notat Beroſus:quo pacto Dioniſiꝰ Hamonis filiꝰ armis ſumptis pepulit a Lybia Cameſem & Rheã: & in Cretã coegit:& ſibi Ioue iuſtũ Oſiridẽ adoptauit ĩ filiũ: & donauit eũ regno Egypti: & cognoĩauit eũ a multis.Nã a ſe Dioniſio uocauit eũ Dioniſiũ/& a p̃re Hamonẽ:a mg̃ro Olympicũ:a Saturno & Rhea illiꝰgenitoribꝰIouẽ: ſed hec oĩa ad longũ habes in.iiii.li.a Diodoro Siculo: & ibidẽ atq̃ in primo li.de cognoibus Oſiridis: & cur iuſtus ſolus Epithetũ tenuit/qa inq̃t iuſte impauit Egypto/ut Diodorꝰait ĩ primo &.ii.li. Et qa uniuerſo impauit orbi ubiq̃ bonos p̃mio/& malos ſupplicio afficiẽs:ut in.vi.li.narrat.Hoc loco ambiguitas occurrit:quo pacto Minerua expoſita/potuit eſſe infantula iã uiro Dioniſio: cũ ecõtra iã grandiuſcula ipſa Minerua cũ patre Ariſteo/nutriuerit Dioniſiũ:ut Diodorꝰſcribit ĩ.iiii.li.Ad hoc dicit̃ ꝙ plures fuere Mineruę. Nã ſicut(teſte Varrone)oĩs qui fortiter aliq̃d egiſſet dicebat̃ Hercules: ita & quelibet mulier/quę aliq̃d noui & admirabile ſapiẽter inueniſſet/dicebat̃ Minerua. Et licet plures fuerint:tres tñ adducẽdę ſunt. Prima fuit filia Iapeti Atlãtis Mauri Mirina noĩe:quę in occeano poſuit Gorgones Amazones quę ad hãc etatẽ pſeuerãt/ ut narrãt Hiſpani nauteq̃ occeanũ Africũ circũquirũt:quę Amozones multis antea ſeculis fuerũt in Lybia q̃ in Scythia:ut aſſerit Diodorꝰin.iiii.li.Et hec fuit dicta Minerua Tritonides & Lybica:nõ qa ibi nata:ſed qa ui armiſq̃ ſubegit Lybiã & Tritonidem Numidiã:ut ibidẽ indicat Diodorꝰ:ubi & ſecũdã Mineruã Tritonidẽ ponit filiã Ariſtei/quę nutriuit Dioniſiũ.Sed tertia ignotũ habuit patrẽ/& ob id Greca fabuloſitas finxit eã natã ex cerebro Iouis:armatãq̃ ex eo ꝓſiluiſſe. Et de hac loquit̃ Beroſus dicẽs hanc fuiſſe expoſitã/ & ſimul cũ Oſiride infantulo a Dioniſio Lybico fuiſſe adoptatã in filiã: & oẽm militiã docuiſſe Lybicos.Altera ambiguitas ẽ: Diodorus ſcribit/Dioniſiũ Lybicũ aſſumpto Ioue ſiue Oſiride traieciſſe in Cretã cõtra Saturnũ & Rheã & Titanas:ut eripet patrẽ Hamonẽ:& oẽs Titanas Lybicos pereміſſe.Et in prĩo &.v.li.dicit Oſiridẽ luſtrato orbe a Titanibꝰpemptũ.Q uo enĩ pacto Titanas cũ Dioniſio Iuppiter Iuſtus puer interemit:q iam ſenex a Titanibꝰocciſus eſt? Ad hoc breuis ẽ reſponſio:ut dicamꝰcũ Diodoro in.iiii.li.ꝙ Dioniſiꝰcũ Oſiride interfecit oẽs Titanas q in Cretã cõtra Hamonẽ ab Egypto trãſfretauerũt.Sed nõ oẽs trãſfretauerũt. Et iõ q remanſerũt captata oportunitate/ Iouẽ iuſtũ ſiue Oſi-

ridem occiderũt:ut in ſequentibus narrat Beroſus. Tertiodecimo notat Beroſus ꝙ
eo tpe quo apparuit uirgo Minerua expoſita & Oſiris Iuppiter iuſtus prefectus eſt
Egypto a Dioniſio: Ianus docuit Razenuos ideſt Etruſcos Turrenos: ut iſinuat pri
mo libro Dioniſiꝰ Halicarnaſſeus de noie Razenua. Docuit inquã phiam/ideſt phi
ſicã & Theologiã: Docuit itẽ Aſtronomiã/& diuinatiões ideſt oracula habẽda: Do⸗
cuit quoq; ritus ſacroꝝ/& rituales. Sunt autẽ rituales (teſte Feſto) libri Etruſcoꝝ in
qbus tradunt̃ ritus/quo pacto ſacrant̃ ędes/fana/tẽpla/urbes/exercitus & hmõi. Du
bitat̃: ſi Razenui iã docti lr̃is a Scythia ꝑfecti ſunt/& Comerꝰ docuit eos iuſticiã &
leges q̃ſi mox diluuiũ/ut in p̃miſſis Beroſus indicauit: qũo Ianus pater tã ſero & q̃ſi
poſt Nynũ: dicit̃ Etruſcos docuiſſe lr̃as & iura? Ad hec facilis eſt reſpõſio/qa rudes
adhuc nõ uacabãt ordinarie lr̃is & philoſophię ac Theologię: neq; lr̃is mãdabãt/qa
carebãt gygnãſio publico qđ Aramei uocãt cun Ichiũ/ideſt luctã duoꝝ lr̃atoꝝ. Sed
Siri dicũt cun Iechia. Cuit eni & cun dicũt binos luctatores. Verũ ut Talmudiſtæ
dicũt/differũt Iechia & Ichia ut cõmune uel ꝑticulare: qa Iechia in cõi eſt collucta/
tio mutua ad alterũ: ut etiã cõſentit Hieronymꝰ de interp̃tatiõe nominũ. Sed Ichiũ
ut aiũt eſt colluctatio mutua lr̃aꝝ quã latini uocãt diſputationẽ uel exercitiũ lr̃aꝝ.
Locus ẽ adhuc in Etruria urbe nõ ꝓcul arce dictus Scythice CunIchiũ ideſt locus
gygnaſii: Ibi erãt ſacerdotes & uates Etrurię doctores & p̃fecti/inter quos tpe Tarq/
nii excelluit Calenus ollenus: ad quẽ Tarquinus miſit ꝓ uaticinio legatos de capi⸗
te inuẽto in Capitolio Romę/ & ibi in Etruria primum deſignauit uates: ut ſcribit
Dioniſius Halicarnaſſeus de uita & tpibus Tarquinii: & Pliniꝰ in.xxviii.naturalis
hiſtorię. Vñ totã regionẽ illã uocamꝰ Cunichiũ & Capitoliũ uſq; ad hec tpa. Quar
todecimo notat Beroſus ꝙ ãno.xlix.Nyni Hiſpanos rexit Iubalis filiꝰ Iberus: a quo
Hiſpani Iberi: & quo pacto Barzanes ſupatus/pacẽ cũ Nyno fuerit aſſecutus: ſupe/
rius breuibꝰ enarrauimꝰ: & Diodorus in.iii.li.memoria ꝓdit. Magus uero q ſecun
dus ſucceſſit ĩ Galliis rex: uocabulũ Scythicũ nõ Perſicũ eſt: qa nõdũ Perſa lingua
Gallis erat: ſed Scythica. Nã Perſę magũ/philoſophũ uocãt: ſed Scythę Magog ꝓ⸗
nũciant/& palatiũ tectũ intelligunt: ſicut & Magdel turrim ſignificãt. Ita hic ma⸗
gus: ideſt domificator & tector dictus ẽ: qa primus Gallis tecta & oppida induxit
plura/teſte Beroſo. Cui argumentũ facit/ꝙ plura ab eo oppida/lingua uetuſta Gal⸗
lica magã nominationẽ hñt in Ptolomeo: ut in Aquitana Nouiomagũ: In Lugdu⸗
nenſi Neomagũ: Rothomagũ: & Nyomagũ: In Belgica quoq; iterũ Rothomagũ:
Neomagũ: Berbetomagũ/& Breuomagũ. Rurſus in Narbonenſi Vindomagum &
Neomagũ. Hinc Iuliomagũ & Ceſaromagũ: Iulii & Cęſaris tecta & oppida uocat
Ptolomeus in Gallia. Ergo oppida & tecta dicta ſunt a primo inuentore Maga: &
nõ Magus ab eis: ſicut a primo pudicię cuſtode & introituũ ſeruatore Iano/inuen⸗
toreq; Ianua dicta eſt: & nõ Ianus a Ianua: qa neq; tũc extabat lingua latina: cũ pr̃
Ianus nomẽ hoc teneret: & a nocturnis furibꝰ & adulteris cohercendis/Ianuas poſt
diſceſſum Cameſis inueniſſet domibꝰ: atq; docuiſſet: & ob id a poſteris deus ianua⸗
rũ/introituũq; & exituũ habitus fuerit. Pari forma Iberus ſecũdus Hiſpaniaꝝ rex/
nomẽ dedit fluuio Ibero: qui ortus in cantabribꝰ ſub radicibus mõtis Pyrenei ĩ Ba⸗
leare pontũ ſub ferrario ꝓmontorio mergit̃: ut noſter magnꝰ Albertus ſcribit. Eſtq;
nauigabili cõmertio diues: ut teſtatur Plinius: Solinus: & Diodorus in.vi.li. Hinc

boues Iberas Virgili⁹ in·vii·Eneidos uocauit dicēs· Thurrenoq; boues: in flumine lauit Iberas· Hinc Celtiberia & Iberia Hiſpanię dictę ſunt· Hic tñ prim⁹ Iberos a ſe dictos in Scythia poſuit ſupra Armeniā inter Colchos & Albanos Caſpios: de qua Oratius: Herbaſq; inqt: quas Colchis atq; Iberia mittit/ uenenoꝶ ferax· Et Virgili⁹ li·viii·Eneidos· Pictos acu clamidē: & ferrugine clarus Ibera· Q đ uero ab his i Hiſ/ panias dixerit Scythicas Iberas/ & Perſas/ & Syras colonias: ſatis pōt eſſe argumen to ꝙ· M· Varro pueniſſe in uniuerſam Hiſpaniā Iberas/ Perſas/ Phenices/ Celtaſq; & Pœnos tradit: ut Plini⁹ refert li·iii·naturalis hiſtorię· Iber aūt ut Talmudiſtę aiunt/ lingua Aramea dicūt dici expiatū/ nubib⁹ & hymbrib⁹: quē Greci Vmbrū dicunt: ut intelligas primos Vmbros etiā Hiſpanias tenuiſſe uniuerſas/ ab Scythię gentib⁹ Vmbris ueniētes: ut inſinuauit Plini⁹ Varronē ſecutus· De·iiii·rege Aſſyrioꝶ·

Quarto loco rḡnauit apud Babilloniaꝫ uxoꝛ Nyni Aſcalonita Semiramis ānis. xlii. Hec anteceſſit militia: triumphis: diuitiis: uictoꝛiis ꝛ impio oēs moꝛtales. Ipſa hāc urbē maximā ex oppido fecit: ut magis dici poſſit illaꝫ edificaſſe q̄ꝫ ampliaſſe. Nemo unq̄ꝫ huic femine cōparādus eſt uiroꝝ: tanta in ei⁹ uita dicunť ꝛ ſcribunť cū ad uituperationē: tum maxime ad collaudationem magnifica.

Superfluū eſſet de rebus Semiramidis nos occupare: q ad nr̄a exponenda feſtinamus· Nā ea quę hic breuiſſimis abſoluit Beroſus/ copioſiſſime legunť in auctorib⁹ qui eum ſequūť: Trogo: Iuſtino Diodoro p̄cipue in·iii·li· & aliis Latinis atq; Grecis hiſtoricis· In hoc comentario: hec ꝓ ſacris lr̄is notāda uidenť/ ꝙ Diodor⁹ in·iii· ſcribit Semiramidē natā ex Dea Aſcalonita/ quā Dircetē ideſt ſemipiſcem uocāt: eāq; dictā Semiramidē ꝙ Semiramis lingua Syra dicanť aues a quibus nutrita ſit: & potiſſime colūba: in quam moriens conuerſa eſt: poſtq̄ uixit ānos duos & ſexaginta/ ut Cthe/ ſias Gnydius ſcripſit: cū quadraginta duob⁹ regnaſſet· Docēt aūt ſacrę hec duo· Primū deā Aſcalonitaꝶ eſſe Dagon lingua Hebrea dictā: quā iidē Hebrei piſcē inter/ p̄tanť· Hieronym⁹ uero meli⁹: piſcē meroris dici aſſerit· Hoc ꝓpinqui⁹ cōgruit Dio/ doro: q ſcribit ea·n deā cū adulterino cōcubitu pepeiſſet Semiramidē: pudore atq; merore ductā ſeſe i ſtagnū demerſiſſe: & in piſcē cōuerſa/ ꝓ numine fuit a Paleſtinis habita· Alterū eſt ꝙ Semiramidē ideſt auē & columbā Babillonii/ nō ſolū ꝓ conditrice urbis Babillonię habebāt: uerū etiā uti Romani Romulū deam uenerabanť. Hoc ſacer uates Ieremias indicat: ubi cū Babillonios Hebreoꝶ uaſtatores uēturos uaticinareť: colūbā illoꝶ cōditricē expſſit dicēs· Fugite inqt a facie gladii colūbę·

Hui⁹ pꝛimo āno oꝛiť ex Rhea ꝛ Cameſenuo i egypto Iuno egyptia cognomiata Iſis maxima

Cur iſta cognomia ſortita fuerit Iſis Egyptia: Plinius in·vii·naturalis hiſtorię tradit: copioſius ue

frugifera:legifera:ſoror ⁊ uxor Oſiridis.

ro Diodorus in primo & ſecũdo libro q etiã in colũna ei⁹ triũphali in Egypto ſacris lr̃is inſcriptũ ita eſſe aſſerit. Ego ſum Iſis Egypti regina a Mercurio erudita. Quę ego legib⁹ſtatui null⁹ſoluet. Ego ſum Oſirides. Ego ſum pria frugũ inuẽtrix. Ego ſum Ori regis mater. Idẽ Diodorus paulo ſuperius ſcribẽs:Saturnus inquit ſororẽ Rheam capiẽs uxorẽ/genuit Oſiridẽ & Iſidẽ/quos Egyptii & alii uocãt Iunonẽ & Iouẽ qui uniuerſo impauit orbi. Ergo ſplẽdide mẽtiti ſunt cũ Orpheo Greci:q ꝓſtitutã a Phenicib⁹ yo Inachi filiã grecã:fabulant̃ fuiſſe Iſidẽ hanc reginã Egypti:ut tam Herodotus q̃ Diodor⁹hiſtorici Greci conſcribũt: & Beroſo atq; hiſtorię antiquiori Egyptię accedunt:nõ Grecanicis fabulis mendacibus.

Eodẽ ãno Sabati⁹ Saga a põto ſoluit i Italiã ad patrẽ Janũ quẽ exceptuʒ hoſpitio poſt aliquot ãnos illũ Coritũ creauit:⁊ Aboriginib⁹ p̃fecit. Anno.vi. Semiramidis apd̃ Rheni ſarmatas regnauit fili⁹ Tuyſcõis Mãnus:⁊ apud ianigenas Razenuos Veſta uxor Jani ſempiternũ ignẽ cuſtodienduʒ uirginib⁹ puellis edoctis ſacra tradidit. Anno.xii. Semiramidis: Sabati⁹ Saba cũ Jano r̃gnat.

Ad Italiã & Germaniã ſermonẽ Beroſus uertit: triaq; nos erudit/quo tpe/ ſecũdo regi paruit Germania:& Saturnus ad Ianũ claſſe uenit:& Veſtales puellas Thuſcas Veſta edocuit atq; inſtituit. A.xii. ãno Nymbroti uſq; ad ſextum Semiramidis cõputant̃ ãni centũ & ſexaginta quatuor qbus regnauit Tuyſcon gygas:ad cui⁹ medietatẽ tẽporis nõ ꝑuenerunt Babillonici reges:qa uiri ſanguiuum & doloſi/ut illi/nõ dimidiabunt dies ſuos:ut teſtantur ſacra eloquia. Mannũ ſucceſſiſſe Tuyſconi/etiã Tacitus refert de ſitu & moribus Germanoꝝ/a quo alue⁹ & fluuius Alemãnus dicit̃:ut nominis interp̃tatio conuincit. Aleeni Scythice & Alue interp̃tant̃ alueũ docti Talmudiſtę. Hinc Alemãnus:Alueus eſt & fluui⁹ Mãni:a quo & Alemãnos cognoiari nemini dubiũ eſſe põt. Ergo Tuyſcones filii:Alemãni uero nepotes ſunt. Gęli & terrę:ideſt Iani priſci ac Veſtę. Eodẽ anno Veſta mater docuit Veſtales Tuſcas/atq; inſtituit cuſtodire ignẽ ſacrificũ ſempiternũ:quẽ etiã deus iuſſit imaculate atq; inocenter Hebreos olim ſacerdotes ꝓcurare pro iugi ſacrificio dicẽs:Leuitici/Ignis ſemp in altari meo ardebit. Extat integrũ Vetulonię paladiũ:ab Iano & Veſta conditũ atq; ſempiterno igni ſacratũ:ut in uictiſſimo argumẽto ſunt/& ſacri cineres adhuc pſeuerãtes:& titulus/illis Ehtruſcis uetuſtiſſimis lr̃is inſcriptus:quę a nobis relata & ꝓlata ſunt in ſexaginta ſeptẽ reſolutionib⁹. De Sabatio in prĩo Saturnaliũ Macrobi⁹ tradit:eũ claſſe aduectũ circa Ianiculũ/comi hoſpitio ſuſceptũ fuiſſe a priſco Iano:q̃ pro eius meritis primo creauit Italię Coritũ:ideſt Iouẽ haſtatũ. Nam ꝓprie primi Saturni:ſucceſſores uero regni

Ioues dicti ſunt: quos Etruſci Itos ideſt Ioues: & Coritos ideſt haſtatos Ioues uocabant. Teſte eni Macrobio in Saturnalibus/ Itum & Itim/ Etruſci fiduciā Iouis ſiue Iouē & Iunonē dicebāt: ſicut Egyptii Iſum & Iſim. Porro Corim haſtā & ſceptrum uocabāt: ſicut Curis a Sabinis: & Quiris a Romanis ꝓferebat. Hinc Quirites haſtatos Ioues/ atq; coronatos/ rei publicę gubernatores/ antiqui Romani uocabāt: qa ante Romulum reges haſta & ſceptro pro corona utebant: ut auctor eſt Trogus: & poſt eū abbreuiator eius Iuſtinus libro.xliii. Primo ergo illū comitē Cranę filiæ aſſignans/ Coritū Aboriginibus creauit: ut melius indocile geuus cōtineret in officio auctoritate pōtificis. Vñ ut illi uires ptātis augeret: ſecū participata potētia cōregnare pmiſit. Macrobius addit: quia etiā docuit ruris peritiā: eum ſocietate regni muneraſſe. Qđ ꝑfecto ei reſpondet: quod nūc ſubinfert Beroſus dicens.

Anno.xvii. Semiramidis Sabatius Saga docet agriculturā ⁊ aliquantulū religionis.

Quod ambiguitatē ingerit: hoc eſt Ianum primum docuiſſe agriculturam & uinum & religionē/ ut ſacrę litteræ aſſerunt: & Beroſus iam conſentit: & Fabius Pictor aſtipulat. Non ergo religionem & agriculturam docuit in Italia Saturnus Caſpius: anteq̄ Comarus & Ianus cuncta docuerant. Rurſus Comarus: Cameſes: Ianus/ de more colonias poſuerunt & loca a ſe cognominata. Nō uidet igitur Saturnus conregnaſſe Iano: qui de more initi regni nulla loca & oppida condidit / nec a ſe nominauit. Nam ꝗ ab eo tota Italia dicta eſt Saturnia: nō id fuit eo uiuente/ ac agente aliquid in beneficium humani generis: ſed a Iano poſt mortem Saturni id nomen Italię inditum fuit: ut Macrobius Iginum & Trallianū ſecutus in primo Saturnaliū tradit. Sed hec non obſtant: quippe quia Ianus pater: ut retulit ſupra Beroſus docuit agriculturā ſimplicem & rudem: quę ſimul ad uictum & exercitium eſſet / non ad uitam uoluptuoſam. Sed Saturnus Caſpius adiecit aliquod adiumentum ad facilius metēdum/ & putandum uineas & arbores: potiſſime falces fenarias: frumentarias: & ceſiuas ac putatiuas arborum: ob quod ſolus uendicauit ſibi nomen falciferum: dicente Ouidio: ueniſſe ad Ianum Saturnū/ cum celicolis ſedibus pulſus idem eſſet/ prins pererrato falcifer orbe deus. Nec exponendum eſt / celicoca regna Grecię / ſed Scythię: quippe quia celicolę ideſt Ianigenę primi Scythę fuerunt. Nam a Iano Ianicolę: & & ab eodem cognominato Celo celicolę iure dicunt. Itaq; ut breuibus reſumamus & Ianus primus agriculturam docuit ſed ſimplicem: At uero Saturnus uoluptuoſiorē. Et hanc reſponſionē innuit Macrobiꝰ in primo Saturnaliū cū ait. Ianus cum Saturnꝰ illū ferū & rudē ante fruges cognitas uictum/ in melius redegiſſet/ & ab eo edoctꝰ eſſet peritiā ruris: illū ſocietate regni munerauit. Qđ uero obiicit de religiōe iā Beroſus dicit aliqd religiōis/ & nō religionē: & hāc docuit nō eruditiſſimas celicolas ſiue Ianigenas & Etruriā: ſed Latiū rude & Camertes Vmbros indociles: dicēte Virgilio i.vii. Eneidos de eodē Saturno. Is genus indocile: & diſperſū mōtibꝰ altis. Compoſuit: legeſq; dedit: Latiumq; uocari maluit: his qm̄ tutus latuiſſet in oris. Falſum quoq; aſſumit: cū fuit oppoſitū: ab eo ineunte regnū / nō fuiſſe de more ue-

tuſto miſſas colonias/ & loca ꝓbita a ſe cognoīata. Nā a Caſpiis Bactriis ſua patria/ Caſperulā dedit: & a ſe Sabatio Sabum filiū noīauit/ a quo Sabini dicti fuere: & a cognoīe Sangny/ Sanctus a latinis dictus:& loca Sagnynaia:& Sabatia ꝓprio nomine extāt:& Cures ab auito ꝓnomine poſiti fuere. Nā de Caſperula & Sancto auctore gentis Sabinę:& Sabo denomīatore eaꝝ:noſter Sillius Italicꝰ uerba facit hoc modo in.viii.li.Et leti ꝑs Sanctū uoce canebāt auctorē gentis: pars laudes ore ferebant:Sabe tuas:ꝗ de patrio cognoīe primꝰ dixiſti ꝑꝑlos:magna ditione Sabinos.Et paulo ſuperiꝰ de Caſperula oppido. Hinc Amiterna cohors:& Bactris noīa ducens Caſperula. Marcus Cato de originibus aſſerit Sabinos dici nō a Sebonię ut Greci ſomniant:ſed ut ait Sillius a Sabo filio Sangny.Nā Sabatio tria cognomēta a ſuis Curetibꝰ Sabinis & Thuſcis indita fuerūt. Fuit eni dictꝰ a religiōe atq; fide Piſtius ſiue latine fides & fidius a ꝑticipatione regni cauſa Iano Semipater ſiue ſemirex: & a Saga patria Sangy/ut marmora exciſa uocāt/ſiue Sangni ut Cato ſcribit & Tuſci ꝓferimus ſiue Sanctus:& Sanctus Romani ꝓnunciabant.Huic eſt argumento in Faſtis Ouidius dicens.Querebam nonas/Sangto:Fidio ne referrem: An tibi Semipater. Tum mihi Sanctus ait. Cuicunq; ex iſtis dederis:ego munus habebo.
Noīa terra fero:ſic uoluere Cures. Ergo initi regni & originis ſuę: cōtra Grecū Saturnū:Sabiꝰ inuictiſſima monumēta reliquit:a Bactriis quidē Caſpiis Caſperulam oppidū:& a Saga gente amnē Sagnynaiā iuxta Agillā:&Sangnynaiā regionē iuxta tēplū lacūq; Vadymōnis:& paulo ſuperiꝰ oppidū Sangninā iuxta Celenū. Rurſus ꝙ teſte Beroſo & Valerio maximo li.ii.ca.prio/a Cure genitus eſt Sabatius & a Curetibꝰ & Lydis Tuſci trahūt originē/teſte Valerio maxio li.ii.equidē i ꝓpinqua nobis Chyana regiōe atq; Sabinis/Cures dicta/oppida cōdidit ab auito noīe.Verū cū teſte ut ſupra Ouidio/in Sabinis oppidū abſolute Cures dicat̄:in Etruria tñ Capenatū ꝑ diſtinctionē ueteres/a regiōe chyana/uocauerūt Curi Chyanū/ nō Coeleanū ut quidā originū ignari ſcribūt.Quin etiā ut ītelligas cū Iano Sabatiū Caſpiū & nō fabuloſum Grecū Saturnū corregnaſſe:a ſuo ꝓprio noīe Sabatiā uocauit totā regionē Ianiculā uſq; ad litus maritimū ꝓtenſū ab oſtiis thyberinis uſq; amnē a ſuo cognoīe dictū Sangninaiā/ ꝓpe Cęre uetus.Nā in Hetruria ꝓxima Romę/& ſecus mare eſt Sabatia ꝓuincia: ut Strabo in.v.docet: & Sillius in.viii.li.inſinuat. Eſte ꝓcul eſte ꝓphani Greci:totoq; Hetruſco abſiſtite Luco:quia nullius uetuſtatis originem ꝑclaram nobis cōtuliſtis:aut Sabinis.Potius equo aīo adhuc ueraciſſimum Beroſum excipitote dicentem.

Anno Semiramidis.xxii. Sabatiꝰ Sabū ꝓfecit Sabinis et Aboriginibꝰ:ip̄e iuxta ianiculū cū aliis Curetibꝰ regionē coluit ⁊ ibi obiit.Anno.xxxiiii.eiuſdē apō Celtiberos r̄gnat Iubalda filiꝰ Iberi:apō mōtē ſui noīs.

Ergo de originibꝰ Italię atq; Tuſcię non audiemus Grecos/ in his quæ contra eos ſunt argumenta ſimul & auctores inuictiſſimi/& teſtimonia locis ꝑſeuerantia.Nā Curetes Italos Sabatiꝰ Caſpius filius Curis genuit.Razenos Tuſcos/ Ianus cū filio Crano/ & ſibi ex Iapeto nepote Comaro edidit Sabinos Sabus Cures protulit:a

quibus prodiuerũt Sabelli:quos latini Samnites: Greci uero Saunitas appellauerũt:ut Pliniꝰ tradit in.iii.naturalis hiſtorię.Germanos quoq; nõ Greci fabuloſi/ſed Ianus & Veſta/ſiue Celũ & Terra cũ Tuyſcone filio genuit:ut Beroſus ſcribit:& memoria Germana prodit:& Tacitus refert de ſitu & moribꝰ Germanoꝝ.Neq; Galli a Grecis/ ſed potius a Gallis Aſia & Grecia/ cũ coloniis etiã lr̃as & diſciplinas conſequutę fuerũt:ut in ſupioribus comentariis probatũ eſt.Pari forma & Hiſpania nr̃a nõ habuit genitores fabuloſos Pyrenẽ:Luſum:Herculẽ:Panaq; & alios Grecos: qa hec falſa:& fabuloſa ſunt:ut in.iii.naturalis hiſtorię Plinius ſignificat Grecos deridens:ſed ut ibi aſſerit/Varronẽ ſecutus & Beroſum atq; diuinas lr̃as: a Scythis/Iberis/Siriſq; ac Phenicibus/Iubale cognomẽto Taracone:& Ibero:& quem nũc tertio loco regnantẽ Iubelda inducit Beroſus.Eſt nomen compoſitũ ex tribus dictionibꝰ Iub el eda: p ſinereſim uero Iubelda. Conuertit̃ in latinũ/Magus deificę uoluptatis:ideſt philoſophus/theologuſq;:quia primus Theologiã & ſacra auxit & in delitiis poſuit apud Hiſpanos:ut interpretatio nominis accuſat. Nã teſte Hieronymo ac Talmudiſtis: Iobel magus dei:Eda uero delitię atq; uoluptas interp̃tat̃.Tenuit montẽ circa Beticã: quẽ in Ptolomeo corruperũt aliquantulũ ſcriptores:imprimẽtes Iubeda:corruptius uero nũc uernacula lingua profert̃ Gibetar.Nam proferendum ſimul & ſcribendũ eſt ut Beroſus:Iubelda aut Iobelda.

Quintus apud Babillonios regnauit Zameis Nynias filius Semiramidis: annis.xxxviii. In regno babillonico hic parũ reſplenduit: ornauit tñ templa deoꝝ ⁊ Caldeos ampliauit.

De filio Nyni etiã Nyno dicto: ſed cognoĩato Zameis: Diodorꝰ in.iii.li. aſſerit natũ fuiſſe paulo ante patris Nyni priſci obitũ: & ob id Semiramis ſexũ uirilẽ mẽtita:regni curã habuit: ut Trogꝰ & Iuſtinus ſcribũt.Studuit religioni & ampliauit Caldeos ideſt ſacerdotes theologię/ phiſicę/atq; aſtronomię dicatos.Q đ uero parũ fulgoris militię adiecerit:cũ Beroſo ſcribit Iuſtinus in primo libro dicẽs.Nynus inquit filius Nyni & Semiramidis/cõtentus elaborato a parentibus impio:belli ſtudia depoſuit:& ueluti ſexum cũ matre cõmutaſſet:raro a uiris uiſus: in feminaꝝ turba cõſenuit. Id ipſum uidet̃ cõſentire Diodorus in.iii.libro ſcribẽs. Poſt obitũ inquit Semiramidis filius eius cũ ſingulis pacẽ egit/nequaq̃ matrẽ imitatus:ſed oẽ uitę tempus/recluſus in regia/cõſpectũq; hominũ uitãs:inter Pellices & Eunuchos ociũ & delitias ſequutus:traduxit. Sed aliena & Babillonica dimittat Beroſus:& de noſtris nos inſtruat dicens.

Eius ãno primo cũ Sabatius obiit: ianꝰ pr̃ ſeniſſimꝰ filiũ ſuũ Cranũ Coritũ creauit:octauoq; poſt ãno obiit expletis uite ſue ãnis.cccl.⁊ Ianigene illũ Vortũnũ appellãtes:tẽplũ illi ⁊ di-

De morte Sabatii q̄ ante Ianum obierit:teſtat̃ Macrobiꝰ in primo Saturnaliũ/aſſerẽs Ianũ in honorem Saturni poſt eius deceſſum iuſſiſſe oẽm Italiã dici Saturniã: & cũ æra ſignaret illũ in honore habuiſſe.Nã illiꝰ ratẽ ex una pte: ſuã uero faciẽ ex altera impreſſit/

**uinos homines: ut par erat im/
penderunt.**

Qđ & bona poſteritas imitata:
puppim formauit in ęre: hoſpitis
aduentũ/teſtificata dei: ut in pri/
mo de Faſtis Ouidius cõcinit. Beroſus quoq; de tpe/etateq; Noę poſt terraꝝ iunda/
tionẽ cũ Moyſe cõgruit. Ex quo cõſequẽs eſt: Habraã hoc ãno fuiſſe natũ ãnos octo
& quinquaginta: qa totidẽ ſupputant᷑/a.xliii. anno priſci Nyni quo natus eſt idẽ
Habraã: uſq; ad octauũ hui⁹ Nyni iunioris: quo Ianus naturę cõceſſit. Redarguũt᷑
quoq; de publico mẽdacio corruptores ſacraꝝ lr̃aꝝ Talmudiſtę/q aſſerũt poſt mor/
tem Noę fuiſſe conditã a Nymbroto turrim Babillonię: cum Nymbrotus/ut patet/
obierit ante octauũ annũ hui⁹ Nyni/ ſub quo e uita Ianus diſceſſit: annis ducentis
uiginti: ut liquet ſupputãti ãnos Beli: & priſci Nyni: & Semiramidis/cũ octo annis
uitę hui⁹ zameis Nyniadis. Qui uero honores Iano mortuo fuerint a Thuſcis ĩpen/
ſi/ſatis ab Ouidio: Macrobio: & aliis dicti ſunt: dignãtes illũ appellatiõe diuina/eũ
iuſticię germẽ cũ nõdum ſub eo iuſticiã facinus mortale fugaſſet: & itẽ uelũ celũq;
ſempiternũ qđ tegit: cõprehendit: regitq; oĩa: & eiuſcemodi deo digna. De Vertũno
Iano dixim⁹ ſup Vertũnianã Propertii: q diuini honores includant᷑ in eo uocabulo.

**Hoc ãno Oſiris inuẽtis a ſe ⁊ a
ſorore adoleſcẽtula frumẽto et
frugib⁹: cepit docere illa in pa/
leſtina: inde reuerſus in Egyp/
tũ: ⁊ inuẽto aratro ⁊ his que ad
agriculturã ptinẽt: ſenſim uni/
uerſum pagrauit orbẽ: docens
quecũq; ĩuenerat: ⁊ ita uniuer
ſo impauit orbi: exceptis genti
bus que iam in Babilloniorũ
uenerant poteſtatem.**

Aſſert dubitationẽ: cur Oſiris iã
ferme ſexagenari⁹ & Iſis iã quin/
quagenaria dicant᷑ tpe hoc inuẽ/
ti aratri & frugũ/pueri & adoleſ/
centuli: non a Beroſo & Egyptiis
modo/ſed etiam a latinis/dicente
Virgilio de eis in Georgica: Vn/
ciq; puer mõſtrator aratri: & pri/
ma Ceres ferro/ mortales ſcinde/
re terram inſtituit. Sed hec ambi
guitas ſoluit᷑ ex his quę ſupradi/
ximus. Qui enĩ gyganteo ęuo ui
uebãt/ad ducẽtos ãnos dicebant᷑
adoleſcẽtes: ad quatrincẽtos uiri
ac iuuenes: ad ſexcẽtos ſenes: in/
de decrepiti. Porro Oſiris gygan
tum ęuũ cũ ſorore ſequebat᷑: quippe ꝗ Iſis ad ſexcentos puenit: ut inferius edocebit
noſter Beroſus: cũ de Iaſianis & Cybelicis nuptiis memoriã faciet. Inuenerunt aũt
caſu fruges Iſis & Oſiris/& illoꝝ aĩaduerſa utilitate/tradiderunt eã mortalib⁹/ac p/
pterea dii & impatores orbis habiti ſunt: ut Diodor⁹ aſſerit in primo & ſcđo & .v. li.
Nã qui mortalib⁹ bñficia impendiſſent duces: eos in impatoꝝ & deoꝝ numerũ ho/
mines habebãt: ut Diodorus & alii cõſcribũt. Ergo Iuppiter iuſtus Oſiris impauit
uniuerſo orbi: qa cũ ſorore de uniuerſo orbe benemerit⁹ fuit: quippe qa uniuerſum
pagrauit orbẽ docens/& ĩpios tollẽs: & iuſtos p̃miis donãs ut in .v. libro Diodor⁹ eſt
auctor: q & in primo libro aſſerit: in eius egyptia triũphali colũna: ita inſcriptum
eſſe. M. inquit pater eſt Saturnus: omnium deorum iunior. Sum uero Oſiris rex:
qui uniuerſum peragraui orbem: uſq; ad Indorũ deſertos fines: Ad eos quoq; ſum

ꝑfectus qui ſeptētrioni ſubiacēt/& uſq; ad Iſtri fontes:& alias partes uſq; occeanū: nec fuit in orbe locus quē nō adiuerim:docens ea quoꝝ inuētor fui. Quę aūt docuerit:& ſi plura fuerint/hec tamen breuibus refert Tibullus dicens.

Primus aratra/manu ſolerti/fecit Oſiris: Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertę/cōmiſit ſemina terrę: Pomaq; nō notis/legit ab arboribus.
Hic docuit teneram/palis adiungere uitem: Et uiridem dura/cedere falce comam.

Ergo Sabatius falcem/ Oſiris putare melius docuit: orbem nō eodē tēpore/ſed aliis & aliis tēporibus/ & ſenſim ut exprimit᷑ a Beroſo. Potuit autē in Paleſtina docuiſſe Samū Iani filiū quē Hebrei cognominārt Melchiſedec ideſt regē iuſtitię:quaſi epithetone Iani. Nā Samus quincentis annis uixit poſt diluuium: ut Moyſes aſſerit. Quare uiuebat hac etate. Et quia ut idē Moyſes ꝓhibet/ erat ſacerdos dei altiſſimi: idcirco eſt ualido argumēto pro primis inuētis in Paleſtina panibus: gratias egiſſe deo:& panē & uinū deo in ſacrificiū offerri inſtituiſſe:quia ob panē inuentū genus humanū fuerit erectum a mutua cede:ut Diodorus ſcribit in primo libro:figurans Meſſię cede/atq; pane deifico/& ſacerdotio ſcđm ordinē Melchiſedech: orbē a morte cecitatis animarū liberandū. Poſt hec ad Europam ſe uertens Beroſus ait.

His tempoꝛib⁹ regnauit apud Celtas Sarron: qui ut cōtineret ferociā boīuꝫ tum recentū: publica litteraꝝ ſtudia inſtituit ⁊ apud Tuyſcōes Inghaeuon

Nomen arguit a Sarrone duce Zarronidas dici Gallos doctos: de quibus in.vi. libro Diodorus ſic ſcribit. Sunt inquit apud Celtas theologi ac philoſophi: quos uocant Sarronidas : q ꝑcipue ab eis colunt᷑. Nam moris eſt apud eos/nullū abſq; philoſopho ſacrificiū fatere. Exiſtimant enim ꝑ diuinę naturę conſcios:ſacra fieri oportere:tanq̄ diis ꝓpinquiores. Horū interceſſione:bona a diis cenſent petenda:quoꝝ conſilio & bello & pace fruunt᷑. Hec Diodor⁹. Sane nō eſt exiſtimandū ante Sarronē nō fuiſſe litteras & Theologiā atq; philoſophiā apud Gallos/ cū ſupra demonſtratū fuerit/ea extitiſſe Samothei etate:ſed ut Beroſus ait:nō erant gygnaſia publica:quę ſola mitigāt humanā ferociā. Hac eadē etate Germanis fuit rex Inghaeuon:de quo in Genealogiis dixim⁹. Inghaeuon ediculus incertus interpretat᷑ a Talmudiſtis doctis:qa more Scythico uagas edes docuit habitare: ut inſinuat Tacitus de morib⁹ Germanoꝝ dicēs. Nullas Germanoꝝ populis habitari urbes notū eſt:ne pati quidē inter ſe iunctas edes. Colūt diſcreti ac diuerſi:ut fons/ut campus/ut nemus placuit. Vicos locant/nō in noſtrū morē cōnexis & coherentib⁹ edificiis. Suā quiſq; domū ſpatio circūdat: ſiue aduerſus caſus ignis remediū: ſiue inſcitia edificādi. Ne cementoꝝ quidē apud illos aut tegularū eſt uſus. Matira ad oīa utunt᷑ informi:& citra ſpeciē aut delectationē. Quedā loca illiniūt terra/ita pura ac ſplendēte: ut picturā ac liniamēta coloꝝ imitet᷑. Solēt & ſubterraneas ſpecus aperire: & eos multos inſup fimo onerant: ſuffugiū yemi/& receptaculū frugibus. His ſimilia plura Tacitus proſequit᷑:argumēta uetuſtæ rudis originis: quę poſtea Romanis moribus introductis/deleta fuerūt:& in melius redacta.

Sextus Babillonie rex Arius
regnauit ānis.xxx. qui adiecit
imperio oēs Bactrianos. Naʒ
paulo ante mortē Nynie Came
ſenuus pulſus ab oī ferme or/
be in Bactrianos ſeſe ꝯtulerat:
⁊ illos magico p̄ſtigio ſibi deuī
xerat: adeo ut apd̄ illos maxis
uirib⁹ imparet. Coacto aūt Ca/
meſenu⁹ maximo populoꝝ ex/
ercitu inuaſit Aſſyrios: contra
quē Nynus dimicans ſuperior
fuit: ⁊ Cameſenū obtruncauit
inde paulo poſt ipſe obiit. Qua/
re Arius collecto exercitu: poſt
patris Nynie obitum: Bactria
nos ⁊ oēs Caſpios ſubiecit.

Si Nynus iunior īter pellices oē
euum exegit/ pace cum gentibus
compoſita: qūo bella contra Ba/
ctrianos geſſit. Sed huic queſtio
ni hoc ſit ſatis: Nynum iuniorē
nunq̄ bella geſſiſſe/aut in conſpe
ctum hominū a Pellicibus pro/
diuiſſe: ſed militiā per ſuos prin/
cipes egiſſe: ut in.iii.libro Diodo
rus eſt auctor. Verū id fuerit diſ/
ſonum: ꝙ omnes auctores excep/
to Beroſo/ſcribunt a Nyno priſco
fuiſſe interemptum Cameſem di
ctum Zoroaſtem. In qua re exi/
ſtimo adherendū eſſe Beroſo: cū
quia de Babillonicis bellis babil
lonico magis credendū eſt: tum
uel maxime quia tēpora conuin/
cunt ꝑ Beroſo. Nō eni Iſis egyp/
tia nata eſſet primo anno Sami/
ramidis/ ſi a Nyno pater Came/
ſes fuiſſet interemptus: qn̄ quidē
adhuc Rhea & Cameſes non dū
ex Egypto diſceſſerant. Equiuocatio tamē nominis Nyni in patre ac filio: cauſa diſ
cordię fuit. Sed hoc ad Europanos nihil attinet: potius de Thuſcis Europanis au/
diamus Beroſum dicentem.

Cranus Ianigena ſororē ſuam
mortuaʒ cum Ianigenis Raze/
nuis ſuis ⁊ omnib⁹ ſimul Abo/
riginib⁹ ſolēni pompa celebrat
Et illi Lucum iuxta Ianiculum
amnē ſolēneſqʒ ritus ⁊ dieʒ ſa/
crat: ipſe ſenex filium ſuū Auru
num Coritum creat.

Supra Beroſus ſignificauit Cra/
num ſucceſſiſſe patri Iano in Ve/
tulonia: ubi ab eius nomine hac
etate Craniſa pars Vetulonię eſt/
a qua fontem Craniſum dicimus
Porro a cognomento eius Raze/
no/ amnē Razenū & Razenen/
ſem regionē tenemus. Inter Cor/
nuetū quoq; atq; MontAtum/re
gio Cranichēſis eſt: ut cōtractus
in Archiuis noſtri cōuentus no/
minat atq; ſeruat: quā uulgo qui
dam uocāt Cranchenſem. Ceterū in.vi.Faſtoꝝ Ouidius habūde canit ſolēnia Cra/
ne: quā a poſteris aſſerit tranſpoſita littera.r.dici Carnem: a qua nomē Cardinis ha
bet originē: ut ipſe ait. Ergo a Iano Ianua: a Crano & Crana Ianuarū orti ſunt Car/

dines/ac ꝓpterea fuit ſecundns Ianus Cranus:& Iana ſoror eius Crana. Quod Facius de Vbertis Florentinus hiſtoricus ſimul & p̄clarus Coſmographus ꝓuidit atq; ſignificauit:cum apud thyberim Noę patri/ ſucceſſiſſe aſſerit Ianum: ſupple iuniorem:quem Beroſus cognominat Cranū Razenuū:a quo Tuſci uocati ſunt Razeni ut Dioniſius Halicarnaſſeus in primo libro eſt auctor. Neq; tamen arbitret̃ lector Cranū ſorori ſtatuiſſe lucum & annuos ritus diuinos/ſed parentalia:quia nondum idolatria Tuſcanico pectori inſederat: ut paulo poſt uidebimus. Cranus inquit ſenex creauit filiū ſuū Aurunū Coritum/ ideſt coronauit eum Iouē ſibi ſucceſſorē in Etruria:a qua Beroſus in Hiſpanos proficiſcitur dicens.

Arii.xx.anno apud Celtiberos regnat Brygus: qui multa oppida ſuo nomini fundauit: adiectis nominib⁹ capitū originuꝫ: quibus illa conſignabat.

Brygum Aſiani Phrygū pronunciauerunt: q̄m teſte Plinio in.v. naturalis hiſtorię Brygos qui ab Europa ī Aſiam pro ſedibus traiecerūt:equidem Phrygios dixerūt. Cū Brygi Hiſpani colonias ī Aſiam mitterent:etiam in Tuſcana Sabatia colonias conſanguineis reliquere/apud lacum Sabatiū:cuius portio una ab eis Brigiana eſt/a qua conditū eſt oppidū Brigianū:quod corrupte proferimus Bracianum/ſed ante Arcennū & prius Barcenū. Nam ut argumento coſmographico utamur: quo pacto uocatæ ſunt colonię in Alpinos a Thuſcis miſſę teſte Liuio in.v.ab urbe cōdita:equidē eodē uocatę ſunt illarū origines:ut a Rheto Rhetii:& ab Etruſcis Cathenacus Cathenaces.& eiuſcemodi/quas Plinius in Alpinis enumerat. Seruarūt enī originū ſuaꝝ nomina/de mor̃ uetuſto/uti par erat. Ergo quia plinius Alpinos Tuſcos uocat Brigianos & non Bracianos:conſequens eſt: ut regio in Hetruria ſit & dicatur Brigiana a Brigis Hiſpanis conſanguineis: & non a Brachio Braciani: ut ignari originū ſuſpicantur. Vt autem intelligamus Brigos in immenſum coaluiſſe in Hiſpania: argumento ſunt/ꝙ opus fuit eos querere nouas ſedes & in Europa & in Aſia:ut inſinuat Plinius:& in Hiſpania multa capita originis Brigianæ fuere/ut Beroſus ſcribit. Quin etiam ut memorat Ptolomeus cum Plinio: in Aſia ſunt Phrigii. In Vindelicia Brigantes & Bartobriga:quam quidam Ratiſbonam nunc dici exiſtimant Item in Tuſcia Brigianos:In Hibernia Brigantes populos:& Brigum fluuium:ab eodem duce ac gente ſcribit Ptolomeus. Rurſus deſcribit in Luſitania quidē Laccobrigam:Mirobrigam:Arcobrigam:Merebrigam:Arabrigam:Talabrigam:Cotgacobrigam:Deobrigam:& in Tarraconenſi:Brigantium:Nemorbrigam:Tungobrigam:Volubrigam:Celiobrigam:Iacobrigam:Dobrigulam:Nertobrigam:& Sigobrigam. Itaq; ut Magus/quia multa oppida in Galliis condidit/idcirco Galli oppida ab eo magna uocabant:ut in precedentibus fuit expoſitum:pari forma Hiſpani a ducis proprio nomine urbes uocabant Brigas. Hinc & Iuliobriga/& Flauiobriga in Hiſpaniis a Ptolomeo ſcribuntur. Nunc ad alios Beroſus:ſe confert dicens.

T

Apud Lybiã regnauit priſcus Hyarbas: uir ferox armis et militia Paladue.

Priſcũ Hyarbam dicit/ad diſtinctionem ſequentium/qui regnauerũt in Numidia uſq; ad Didonem. Ab hoc Numidas appellãt Hyarbas/uſq; ad hanc etatem: q̃uis quidam paulo minus aſſueti ex noſtris/Arabas uocent. Nam Genuenſes Tunizium colẽtes: expreſſe Hiarbas uocant: & ſimiliter ipſi Numidæ: ſeipſos Hyarbas a duce nominãt.

Anno. xxiiii. Arii apud Janigenas Razenuos regnat Aurun9 filius Crani. Anno. xxix. apud Celtas Dryius peritie plenus.

Supra retulimus / quid Ceſar in . vi. comentariorum de Dryiudi huius ſucceſſoribus ſcribat. Porro Diodorus in. vi. li. de eiſdem ait. Celtæ utuntur diuinatoribuſ Dryiudibus: qui apud eos dum auguriis & ſacrificiis futura predicant: plurimi exiſtimantur: omnium eis obtemperante plebe. Cum uero de magnis rebus conſulunt: mirabilẽ incredibilẽq; conſuetudinem ſeruant. Iugulant enim enſe hominem. Quo decidente/cum ex caſu/tum ex membrorum laceratõne/& ſanguinis fluxu: ex quadam rerum antiqua obſeruatione: norunt futura. De eis quoq; Lucanus in primo lib. multa proſequitur. Plinius item/in fine. xvi. libri naturalis hiſtorie. nihil inquit habent Dryiudę. Ita enim Galli ſuos appéllant Magos. Sed ut ait Suetonius in uita Claudii: apud Gallos Dryiudarum religiõem diræ immanitatis interdictam ſub Auguſto: eam Claudius penitus aboleuit. Huius Dryiudis etate etiam Tuſcis imperauit Aurunus. Ethruſci dicunt Aurunus: Latini Auruns. Vnde cum inito regno/de more poſuiſſet colonias. a ſe uocauit Aurunas: ſiue Auruntas. Teſte Plinio in. iii. naturalis hiſtorię: urbem in Tuſcis Aurunum poſteri uocauerunt Saturniam: quam nuper reſtituere dirutam Senenſes: quos Tuſciæ uetuſtiſſimos teſtes induxit Euander in. vii. Eneidos ad Eneam loquens. Fama inquit eſt uetuſtior annis. Auruntos ita ferre ſenes: his ortus in agris Dardanus: ydeas Phrigię penetrauit ad urbes: Neq; ut quidam ſomnniant/inducit Latii populos Aruncos: qui Eneę aduentu non extabãt: cum diu poſt conditos hiſtorici eos referant: & falſo demonſtraſſet ac dixiſſet: his ortus in agris Dardanus. Neq; etiam conſuetudinis eſt de rebus domeſticis/inducere teſtes externos. Et idcirco Auruntos Tuſcos producit teſtes/qui uetuſtiſſimi de domeſticis ſuis/& eorum origine teſtimonium ferre/& originis locum uere demonſtrare poterãt & dicere: his noſtris agris atq; planitię Dardanus ortus fuit: & hinc a Turrhena ſede Coriti patris ſui/profugit in Samotraciam & Phrigias urbes. Non ſolum autem has unas colonias in Tuſcia/ſed plures etiam per Italiam miſit: quarum regiones uocabulo Scythico Mont Auronas ad hanc etatem uocamus. Nam ut Talmudiſta qdam retulit: Scythę ueteres municipes & ſocietatem uocabãt Mont: Aramei uero Maont. Porro etiam nunc noſtri Genuenſes/Municipium & ſocietatem inſulę Chii/uocant Maonã & municipes Maonenſes. Itaq; Mont Aurunum: municipiũ Auruni dicitur: ſicut & Mont Dirimanum: & Mont Italianum: & Mont Heranum: & Mont Atum: &

Mont Tethym in hac planicie/interpretantur municipium Dyrim ideſt Atlantis ſoceri Coriti & patris Electrę:quippe quia Mauri Dyrim uocāt Atlantem/ut eſt autor Plinius in.v. naturalis hiſtorie. Neq; ut quidam putant Mont dicit' a monte: quia ex his quedam non ſunt in mōte: ut Mont Aurunus Mont Atus & eiuſcemodi/Quare eſt barbarum nomen & municipium dicit'.Quare & reliqua municipia ſunt:Itali:Herę:Atus:& Thetidis.Nā & pater Tethyos Ianus hic regnauit: ſicut & Turrhenus filius Atus:Et nō eſt dubium cum patre profectos per orbem filios Iani Tethym & Occeanum/ nomina ſimul & colonias reliquiſſe multis in locis: ex quibus ut diximus in hac planitie eſt Mont Tethys: & prope Vetuloniam templum/quod hac etate templum fatale in Vadymonna dicimus:& Plutrachus id dicatum Tethidi aſſerit:dum in uita Romuli dicit/ Albanoꝝ regem miſiſſe ad templum fatidicum Tethyos in Etruria.Porro & Occeani/ Tethyos fratris & cōiugis colonię ſunt Cupranica oppidum/nūc Capralica:cuius amni capo Occeanum nomen eſt inditum

De.VII.Rege ASS.

Septim⁹ Aſſyriis imperat Aralius annis.xl. uir iſte claruit ingenio ꝛ ſtudio militari:ꝛ primus adauxit pompas et gemmas:ꝛ muliebꝛes delitiaſ.Apō Lybiā Hyarbas cū Paladuis feminis belligerās:nō fuit illis par. Quare donis occurrēs ſe ac regnū illaꝝ ꝑmiſit poteſtati.

De paladuiſ/ideſt iniciatis ad militiam Dymōnis Tritonidis Mineruę/ut in multis lucubrationibus explicatum eſt:& ſuperioribus comentariis memoratum extitit: quas greci amazones uocāt Diodorus in.iiii.li. cōmemorat: nulla ibi facta Hyarbę memoria Ex his tamen quę ibi dicit/colligere poſſumus/ aut hoc Hyarbæ cum eis bellum fuiſſe primū:aut prius a regina illaꝝ Myrina ſub actos Numidas: nunc cum Hyarba rebellantes iterato ab eiſdem in poteſtatem redactos.

Apō Tuyſcōes regnabat Herminon uir ferox armis:ꝛ apud Celtas Bardus:inuentiōe carminum ꝛ muſice apud illos inclytus.

Cum Germanos ſemper Tuyſcones appellet Beroſus: argumentum facit/ ante Romāos Ceſares fuiſſe Beroſum: quia nomen Germanum circa tempora Ceſaris cepit:ut Tacitus autor eſt de ſitu & moribus Germanorum. Cum ergo apud Germanos illoꝝ/rex ferocia militari notatus militiam ſuos doceret: apud Celtas carmen & Muſica docebatur/a Bardo.De utroq; rege hec inuenio.Ab Herminone Germani Herminoneſ appellationem in partibus habent:ut Plinius in naturali hiſtoria:& Tacitus ꝓhibet in li.de ſitu & moribus eorum: de quorum militia & edocta inſtructaq; ferocia ſic ſcribit.Acies inquit per cuneos permittit' cedere loco: dummodo rurſus inſtes. Nam hoc conſilii/magiſq̄ formidinis arbitrant':Corpora ſuoꝝ etiam in dubiis pre

hiis referũt. Scutũ reliquiſſe: p̄cipuũ flagitiũ: & huic ignominioſo/ neqꝫ aut ſacris ad eſſe/ aut cetũ conciliũqꝫ adire fas eſt. Quare multi ſupſtites: belloꝝ infamiã: laqueo finierũt. Hec Tacitus. Quiſqꝫ plura de inſtitutione militari & bellica/ a duce Hermione tradita legere cupit: ꝑlegat p̄dictũ auctorẽ. Porro de Bardica ſecta apud Gallos in.vi.li. Diodorus Siculus ſunt inquit apud Celtas melodiarũ Poetę: quos appellant Bardos. Hi cũ organis ueluti cũ lyra cantãt: hos laudãtes/ & alios uituperãtes. Et paulo poſt: ſunt inquit hii poetę tanti apud eos: ut cũ extructa acie/ exercitus eductis enſibus: cõiactiſqꝫ iaculis ꝓpinquant: nõ ſolũ amici/ ſed hoſtes quoqꝫ: eorum interuẽtu: a pugna cõquieſcant. Ita apud agreſtiores barbaros ira cedit ſapiẽtię: & mars reueret̃ muſas. Hec Diodorus: q̄q̄ agreſtiores barbaros falſitate Greca noſtros cõſanguineos Gallos ſcribat: qui ante Grecos litteras & muſas habuere: & Aſię atqꝫ Grecię illas contulere: ut in p̄cedentibus eſt comprobatum.

Aralii anno.x. Armeni Janigene Griphonii cuꝫ coloniis ſuis ad Aurunũ Janigenũ uenerũt quos exceptos hoſpitio: etiã ſedem cum Janigenis Razenuis aſſignauit. Claſſe quoqꝫ Auſon eodẽ tp̄e ab Auruno fuit exceptus anno octauo ſequẽte: ⁊ ſibi ſedes in orientali Jtalia ab eodem conſignata fuit.

Mendaces in hiſtoria Greci quidam atqꝫ latini Greculi aſſerunt Auſones Apulos dictos ab Auſone Vlixis filio cõditos/ poſt Troianũ excidiũ. Horum falſitas & figmentũ refellit̃/ auctoribꝰ aliis Grecis & Caldeis. Dioniſius enĩ Hallicarnaſſeus in primo li. grecas hiſtorias referens ait/ primas colonias ex Grecia in Italiã trãſportatas fuiſſe/ ab Enotrio Archade/ decem & ſeptẽ etatibus ideſt quincentis & decem annis ante Troianũ excidiũ. Nam teſte Diodoro Siculo in.ii.li. etas & generatõ perficit̃ ſpacio triginta annoꝝ apud Egiptios & .xxv. apud Grecos: ut ſupra Xenophontem ſcripſimus. Is aſſerit eundem Enotrium: repperiſſe iam Barbaros colonos/ qui (ut ait) tunc Auſones dicebant̃. Quo ergo pacto potuere/ condi & dici nuper Auſones/ poſt Troianum excidium a filio Vlixis: qui ante iddem excidium Troianum/ & conditi & Auſones dicti erant: pluſq̄ quincentis annis? Ergo & ueraciſſimus noſter Beroſus grecam uanitatem elidat dicens: ante etiam Enotrium Auſones conditos in Apulia: ãno Aralii.xi. Auſon/ Aus Hebraice a Moiſe profert̃: qui antea in Syria curua/ poſuit Auſitides: ex q̄bus Iob ſanctiſſimus oriundus fuit: ut teſtant̃ Hebrei. Nam eius prouincia & urbs ab Hebreis non Vs: ſed Aus ſcribitur. De eius ducis origine: ſatis in genealogiis expreſſimus. Porro & de Peruſinis mentiunt̃ greci/ a ſe cõditos fuiſſe quippe quia ante Pelaſgos Peruſia nomen Scythicũ/ & ferme Hebreũ erat. Pęrus enim Griphon & Peruſia Griphonia dicit̃ ab inſigni. Non negamus grecos Pelaſgos cepiſſe/ Cortoniã & partem auxiſſe Peruſię/ & Turrheniam & his cohabitaſſe: ut ſcribit in primo li. Dioniſius Halicarnaſſeus: ſed reiicimus mendaces/ qui fingunt Peruſinos primum

aut a Pelaſgis cōditos/ aut uocabulo grecanico dictos: ut auctor uerax Beroſus explicat/& interp̄tatio nois ſempiterno illoꝝ inſigni cōgruēs/efficaciſſime conuincit. Tāta eſt greca uanitas & glorioſa ambitio: ut cū in cōtrariū extent auctores & argumēta: nō pudeat illos de Italię origine cōplurima ſcribere/& nihil ꝓbare: & multa palā mentiri. Ergo a Iano oriūdi Peruſini: ab inſigni cognomentū habēt: & āno priore Italiā tenuere q̄ Auſones Apulię.

Idē Aurunꝰ in Vetulonia lucū ſacrauit crano: ⁊ īter Iſos ideſt deos ānumerauit Iano quoqȝ Vortūno tēplū ⁊ ſtatuā non ꝓcul urbe dedicauit: ⁊ deo Razenuo ī Vetulonia ſacellū ꝯdidit.

Expōit Beroſus dici Iſum & Iſim deū & deā: quę Itum & Itim ꝓferūt Etruſci/& interp̄tant̄ Iouē & fiduciā Iouis ſiue Iunonē: ut Macrobius indicat in Saturnalibus Lucū in p̄te Vetulonię ad phennem aquā de more uetuſto ſacraſſe Crano: nomen Craniſus ideſt Cranus deus ē argumēto. A cognomēto uero Razenuo ideſt ſacro Inuo non extat nomē in p̄te Vetulonię. Extat tñ Etruſca Ry yella inſcriptio: aſſerēs Ichiam ſiue diſputatricē urbē ꝓximā Surrhenę fuiſſe dicatā Inuo uetuſto huiꝰ patrię regi: ut ꝓbate tradidimꝰ in de origine lr̄aꝝ & philoſophię. Nā ut etiā ſepe ꝓbauimꝰ: quē Aramei Razenuū: eundē Greci Seuaſton Pana: latini ſacrū Siluanū dicūt. Ergo uicus Etrurię/quē ad hec tp̄a uocamus Seuaſton pana: eſt locus ſacer Razenuo. De Iano Vertūno ſupra explicauimus.

Nouiſſimis ānis Aurunꝰ Malot Tagetem filium creauit Coritū et. xxxv. Aralii āno obiit ⁊ ſucceſſit Malot Tages.

Apud Arameos ſimľ & Hebreos Malot dicit̄ uates/angelꝰ/nūciator/reſponſor. Rex igit̄ Tages cognomentū Malot ſortitus eſt: ꝗ futura p̄cinebat: de quo Lucanꝰ in primo li. dixit. Fides nulla fibris/ſed cōditor artis finxerit iſta Tages. Hic unū proximū Vetulonię collē inferis ſacrauit inter Surrhenā Iani ac Veſtę urbē: & Kiteos ſiue Itali tumulos ſub fanum Volturrenæ. Eum ad hec tp̄a uocamus antra & criptas Malot Tayetis cū Tagetis ſcribere debeamꝰ p. g. lr̄am ut Beroſus & p̄dictꝰ cōtractꝰ & poetę & hiſtorici ſcribūt.

Anno penultīo Aralii claſſe uenit ad Malot Tagetē Ianigenū Razenuū pheton cū ſuis: q inueniēs oīa ab Auſoniis occupata ab oriēte ⁊ mōtana a Gallis ⁊ Aboriginibꝰ poſſeſſa: planiciē uero a Razenuis Ianige-

Certat Dioniſius Halicarnaſſeꝰ Grecus cōtra Catonē & Sempronīū & alios latinis de originibꝰ: aſſerens hos nr̄os ſcriptores ſimilia fabulis ſcribere: qa dicūt Lygures duce Phetōte/primos Grecos ex Actica in Italiā ueniſſe añ Enotriū Archadē: cū ipſe nullas colonias reperiat in Italiā e Gre-

nis habitata: donatꝰ fuit parte occidẽtali: poſſeditqȝ cũ ſua poſteritate mõtes ⁊ totũ Eridanũ uſqȝ in regionẽ proximã. Iſtis relinquens nomina locis.

cia traductas priores Enotrii: q adnauigauit ĩ Italiã ferme quincentis annis ante Troianũ excidiũ. Sed pro Catone atq; latinis reſpondẽt Plinius in.iii.naturalis hiſtorię: & Iuuenalis in Satyra: ꝙ rationẽ & originẽ Italię pudet mutuari a Grecis: & latini nõ fabulas texunt niſi cũ ſequũt fabuloſam Greciã mendacẽ in hiſtoria. Itaq; ut Cato de originibus aſſerit: ꝑ multas etates ante Enotriũ Phetonteę Lygures colonię ex Actica uenerũt in Italiã: nõ tñ ex Actica oriũdę: ſed egypto. Nã teſte Moyſe & ſupra in Genealogiis Beroſo: cur filius Cameſis Saturni egyptii genuit Phetontẽ: quẽ ꝓlatiõe Hebrea Moyſes Phut/Aramei Phet latini Pheton ꝓnũciant. Ab hoc prodiit Lygur. Primũ poſuiſſe colonias in egypto & Lybia nomẽ eſt argumẽto: quia Lybii ante Lybiũ egyptiũ Herculẽ: dicebant a duce Phutei ſiue Phetontei: ut Hieronymꝰ aſſerit in comẽtario.x.capi.ſupra Geneſim. Ptolomeus quoq; memorat ĩ Ethiopia egypti urbẽ Phut Iur: & in marmarica Phut enuti: & in Lybia phut fluuius: & uocabulo Arameo nõ greco fluuius in Lyguria iuxta Genuã Phet/Riton/ uernacula olim lingua phe Riton/ ut Plinius nominat ĩ.iii.naturalis hiſtorię. Eſt aũt Ritos (teſte Hieronymo & Talmudiſtis) bonus ſiue religioſus a quo Rituales libri Etruſci dicũt/teſte Feſto. Itaq; Phet Riton ideſt latina lingua pheton bonus ſiue religioſus: indicat Beroſum ueracem/eque ac Grecos mendaces. Exiſtimo aũt prebuiſſe occaſionẽ mentiendi Grecis nominis ſimilitudo: qui nomina & geſta Egyptioꝝ furati/ſuis nouitiis nuper & heri ducibus tribuerũt: ut ingenue cõfitet grecus Herodotus in.iii.hiſtoriaꝝ libro. Ergo cũ Catone de originibus fatemur ꝑ multas etates ante Archades/ ueniſſe phetonteos Lygures: & cũ Beroſo definito anno penultimo Aralii Aſſyrioꝝ regis/ante Troianum excidiũ annis ferme octoginta ſupra ſexcentos ut in Euſebio de tẽporibus ſupputatur. Ergo ſi/ut ait Dioniſius/Enotrius claſſe nauigauit in Apuliã ad eos qui tũc dicebant Auſones/decem & ſeptem etatibus/ideſt decem ſupra quincentos ãnos ante res Troianas: & ante eaſdẽ pheton Lygures traduxit annis ſexcentis octoginta/ ut cũ Beroſo latini cõſentiũt: cõſequens neceſſario eſt: ut Lygures multis etatibꝰ ideſt annis centũ & ſeptuaginta Italiam ante Enotriũ coluerint: quod teſte Dioniſio & Cato de originibus ſcripſit: & Caius Sẽpronius teſtatur: & alii illuſtres latini ſcriptores conſentiũt. Ex his patet multa latinos de originibus contra Grecoꝝ traditionem memoria ꝑdidiſſe: ſecutos Beroſum & alios uetuſtatum certiſſimos ſcriptores Conſtat quoq; Lygures paucos a Iano Ianigenas poſitos inueniſſe: qui etiã montana & Galliam ciſalpinam uſq; Iſtriam coluere: ut in ſequentibus exponemus.

Eo tẽpore Italia in tribꝰ locis arſit multis diebꝰ circa Iſtros: Cymeos ⁊ Veſuuios uocataqȝ

Quę hoc loci Beroſus interprātatur nomina: ſatis accedũt cõuerſioni nominũ Hebreoꝝ & aliarũ gentiũ a Hieronymo & Talmu-

ſunt a Ianigenis illa loca palenſana ideſt regio confragrata.

diſtis traditę. Aiunt enim Eſai &
Eſan ignē & incendiū dici:quod
Greci phlegrā uocāt. Pilam uero
& palen: oſtiū & originē pcuſſiōis interptant᷑. Hinc Etruſco uocabulo a Ianigenis
cōpoſito palenſana:eſt oſtiū pcuſſiōis incēdii:ubi celeſtis afflatus primū exorbitās
pcuſſit. Eiuſcemodi eni cōfragratiōes fiūt ab exorbitatione octaui circuli:dū extra
orbitatiōes ab occidēte in orientē iteratoq; ad occidēs: accedit & recedit ſupra cen/
trum Arietis & Librę duos paruos circulos deſcribēdo:ut Thebit aſtrologus docet
Nā cū motu acceſſus & receſſus puenit ad cardines pui circuli : ſi cardo aſpicit᷑ ab
ſideribus aquoſis īducit diluuia exorbitātia. Si uero aſpicit᷑ a ſidereo afflatu igneo
gignit incēdia & cōflagrationes ī locis ſulphureis aptis incēdio:ut in Pyreneo Hiſ/
panię/aut Sodomis/ubi erāt putei butuminū. In locis uero nō aptis incēdio/nō fla/
grat ſed exeſtuat:hec celeſtis exorbitatio:de qua Plato in Thymeo ſcribēs:illa inqt
quę uobis quoq; cōperta eſt/phetontē ſolis filiū/ quondā ſolis currus aſcēdiſſe luci/
feros/illoſq; exorbitaſſe ac incendiſſe terrena:fabula quidē putat᷑/ſed eſt uera hiſto/
ria. Fit eni celeſtiū longo circuitionis tpe orbiū exorbitatio: quā uaſtitas cōflagra/
tionis ſequat᷑ neceſſe eſt. Hoc loco Plato equationē/motūq; acceſſus & receſſus uo/
cat celeſtiū orbiū exorbitationē: cū qa hec ſola orbitatio fit longiſſimo tractu tpis:
ut patet ex eiꝰ motu & equatiōe:tū pcipue/qa extra oēm orbitationē alioꝝ ſiderū &
orbiū/quę in longitudinē ab ortu ad occaſum ſemp currit:hec etiā circū latitudinē
& latitudinē undiq; girat. Verū qa ex incendio ſalſedo gignit᷑/ut teſtimonio eſt ex/
perientia & Ariſtotiles in Metheoris: cōſequēs eſt/ut oēs montes iſti/& hec diffuſa
planicies dicant᷑ montes ſalſi ualliſq; ſalſa latino uocabulo : quā teſte Hieronymo
& Talumdiſtis Aarameis Gemeā & Gemellā:Scythę uero & Etruſci Cymeā & Cy
mellā uocabāt & pferebāt:& Romani Cyminiā pnūciant. Nūc uetuſta uocabula
manent loco quidem originis Palenſanæ: montibus & iugis & lacui Cyminiis: &
ſubſidenti planiciei & campo Cymeo & Cymello. Nam & clarus Viterbenſis mi/
les Bartholomeus Berardi/legat conuentui noſtro uallem Cymellam/& rupes pra/
ti Cymellę regionis/ inter diruta uetuſta oppida Volcenam & Aralidon/ac amnes
Veias ad Cybellariam:ut in teſtamento eiuſdem exprimit᷑/ſeruato in archiuis cō/
uentus in ſacculo contractuū eius:ac domini Viſcontis Gatti. Itaq;/quoniā hec no/
ſtra planicies ſulphurea & Thermalis eſt: & Veſuuia ſuapte natura incendia eru/
ctuat: & in Hiſtria aliquid his ſimile eſt:diameterq; circuli parui exorbitatiōis ig/
neo afflata ſidere ſolam hanc longitudinem in Italia repercutiebat/in qua hec tria
loca continebant᷑:iure palenſana ideſt primū repercuſſa celeſti incendio/& a ſalſe/
dine per incendium relicta Cymea & Cymella dicta fuere uocabulo Ianigeno. Ex
his patet fabulam Phetontis myſtice acceptam ueram eſſe. Nam pheton exorbita/
tionis incendium eſt. Ceciditq; in Eridanum/caſumq; defleuere ſorores:quia circa
partem Italiæ primam Eridano oppoſitam Iſtriam cecidit: & ſorores eius duę aliæ
partes Italię Cymea/& Veſuuia iddem incendium paſſę gemuerunt. Nam quo ad
Phetontem Lygurum genitorem/certiſſimi(ut in aliis produximus comentariis)
(auctores ſunt Beroſus Caldeus:& Theophraſtus Grecus:& Plinius

latinus in naturali hiſtoria & oraculū Phetontis ac ſepulchrum in Ethiopia:illum nō in Eridanū ſubmerſum fuiſſe:ſed in Ethiopiā reuerſum ibidē ceſſiſſe uitę•

De•viii•rege Aſſyrioꝝ•

Octauꝰ rex Babillonie fuit Baleus cognomēto Xerſes ⁊ regnauit annis•xxx•Hūc appellauerūt Xerſem ideſt victoꝛem ⁊ triūphatoꝛē ꝙ īpauerit duplo plus gētibꝰ q̄z Araliꝰ•Erat enī militia ferox ⁊ foꝛtunatꝰ:⁊ ꝓpagauit regnū uſqꝫ ꝓpe Indos•

Iuſtinus ꝓbat Perſas eē Scythas exules/nō modo quia ad hāc etatem Scythice loquunt᷑:uerū etiā quia Perſa eſt uocabulū Scythicū & ſignificat exulē• Apud eos Xerſem & Artaxerſem ſepe legimus/& teſte Herodoto i•vi•libro Xerſes ē bellator:Artaxerſes maximus bellator•Verūtñ nō abſolute bellatorē ſignificat:ſed ut ſignificātius exprimit Beroſus ſignificat debellatorē atqꝫ in bello uictorē•Arthem ergo Scythę/Etruſci aūt Larthem ꝓpagati a Scythis ꝓferūt/& maximū ſignificat• Teſte eni Seruio ſup•viii•Eneidos:& nos ꝓbauimus in de origine ſituqꝫ ac moribus Etruſcoꝝ:in ānuo magiſtratu erāt Thuſcis•xii•reges quos Lucumones Scythice appellabāt:quibus unus ſiue tertiuſ decimus ꝑpetuus rex & dictator p̄erat in fano Volturrenę:ut Cęſar olim/nūc pontifex Romę/quę eſt publica regia regū & pontificū• Hūc dictatorē ſiue in principatu maximū/lingua Scythica Artē ſiue Larthē uocabāt: ut nūc papā• Verū inuenio in Liuio Tolunnū Veientē Larthē:Porſenā Cluſinū Larthē: & in fragmētis ꝗbuſdam Mezentiū Larthē:& in inſcriptione Ry yella Etruſca & Ctheſium Larthē•In alia uero inſcriptiōe ſcribit᷑ yellum Larth Ial• Et hoc exiſtimo fuiſſe ꝓpriū Etruſci regis regū Epitheton•Vñ ut uno uocabulo cōi papā:& ꝓprio titulo maximū pontificē exprimimꝰ dei monarchā in toto orbe:pari modo/Etruſcū monarchā regū Lucumonū/uno cōi uocabulo uocabāt priſca lingua Larth ideſt maximū omniū:proprio uero Epitheto Larh Ial: ideſt omniū maximū inuictū• Ial enī ut Talmudiſtę aſſerūt nō abſolute fortē/ſed ſignificantiꝰ inuictū ſignificat• Vñ Leonimus populus Etruſcus cū Iaſiū regē creauit/eidē acclamauit Gulni Ial & ꝑ ſincopā Guln Ial:ideſt corona inuicta:ut Iaſiana triūphalis inſcriptio ꝓbat:& Talmudiſtę interp̄tant᷑• Ita Scythę Perſiani ſuū regē regū Artem/Etruſci cōſanguinei eoꝝ Larthē:ideſt maximū cōi uocabulo nūcupabāt:ꝓpria uero adiectiōe/illi a bello Xerſem:iſti a ſempiterna troſſola uictoria Ial/ideſt inuictū uocitabāt•Deridendus eſt igit᷑ in hac p̄te Dioniſius Halicarnaſſeus/aut certe danda eſt uenia ignoratiōi morū gentis Etruſcę ac eius nominū•Aſſerit enī Porſenā fuiſſe regis cognomē:Larth uero nomē propriū:cū econtra Larth ſit dignitatis cognomentū cōe:& Porſena regis Cluſini propriū nomē• Sed cū Beroſo reuertamur ad mutuos cōſanguineos Italos: Celtiberos & Germanos•

Huius Balei Xerſis tēpoꝛibꝰ: regnat apud Celtiberos Tagꝰ cognomento Oꝛma: ex quo pa-

Ergo ſatis cōueniūt Tagus & Tages:noīe:tp̄e: & interp̄tatiōe•Diſferūt uero cognomento & arte:ꝙ ille Orma:iſte Maloth cognomē

tria dicta fuit Taga: apd Tuyſcones regnat Marſus: et apud Lygures Pheton relicto filio Lygure: regreſſus eſt in Ethiopiã. Malot Tages ritus ſacroſ a Jano traditos et Aruſpitiam auxit.

tum ſortitus fuerit: p differēte arte ac ſtadio. Sane ſciendū Tagū interp̄tari auulſionē/ Orma colonia uł incolas. Hinc Hieronym⁹ de interp̄tatiōe nominū/ Togorma interp̄tat̄ auulſionē incolarū. Idē autē eſt: quē in Genealogiis Beroſus uocat Tagum Orma: & Moyſes Togorma: ut patet Gen. x. capitulo. Ergo ſtudium huius fuit ex indigenis & incolis Hiſpanię auellere colonias/ & deducere ad alias Hiſpanię ptes tū ĩhabitatas: ubi ab eo dictus eſt fluui⁹ Tagus aureis harenis. Quare hic primus cepit colere ptes Hiſpanię circa Carthageneã & Toletū: qa Tagus Toletū radit: & orit̄ ppe Hiſpanię Carthaginē: & ob auriferas harenas ceteris amnib⁹ antefert̄: ut auctor eſt Plini⁹ in. iii. naturalis hiſtorię. Hinc Iuuenalis/ Tāti inqt tibi nō ſit opaci: oĩs harena Tagi: Opacū dixit ob aureas harenulas p ubertate amnē obumbrantes: quo pacto Virgilius turbidū Hermū dixit in primo Georgicorū: Atq; inquit auro turbidus Hermus. Hic Tagus nō modo in Hiſpania ſed in Albaniam Caſpiã/ Lybiamq; & Africã colonias miſit: ut argumēto ſunt in Ptolomeo & Coſmographis noĩa Taga & Tagorma/ locis de regū priſcoꝝ more ĩdita. Cōſanguinei enī erāt Hiſpani: Caſpiis: Phenicib⁹ & Pœnis: ut Varro pdit & Plini⁹ in. iii. naturalis hiſtorię. Tages uero auulſor/ maloth ideſt reſponſionū & uaticinioꝝ erat: ut ſupradiximus: & ob id ſtuduit aruſpicię: eo pacto quo profuſe monſtrauimus in aliis noſtris ab Etruria condita. Porro ut in precedentibus comentariis ac libris diſſeruimus. Pheton nō manſit in Italia: ſed regreſſus in Ethiopiam dicitur: creato Lyguribus duce filio Lygure: a quo dicti ſunt Lygures/ & nō a Legumine ut quidam ſomniant quia extabat Lygur nomen: cum non extaret lingua latina: ut tempora conuincunt. De Marſo uero Germanorum rege in genealogiis retulimus: a quo regio Marſorum eſt in Germania: ut Plinius in naturali hiſtoria ſcribit: & Tacitus de ſitu ac moribus Germanoꝝ inſinuat. Eſt autem Arameum uocabulum Mareſus: & per ſincopam Marſus: Duę ſunt per compoſitionem ſincopatam dictiones Mares uſ: ideſt princeps duxq; conſiliorum: ut uocabula interpretantur diuus Ieronimus & Talmudiſtę. Nomen ergo accuſat hunc primū Germanis dediſſe cōcilia/ cetuſq; principum/ & conſulendi inſtituta: de quibus nō pauca inſinuat Tacitus de moribus Germanoꝝ/ ſi quis eum ſpectate perlegat.

De nono rege Aſſyrioꝝ.

Nonus rex Babillonie Armatritis impauit annis. xxxviii. q magis ad uoluptateſ et delitias ꝯuerſus: ea que ad libidinē ſpe

Quatuor eo tēpore maximos reges refert Beroſus: quorū primū precipue ſecuti ſunt Sardanapallus ex Caldeis: Nero ex Romanis/ & alii complures. A Longho uero Gallorū rege / Longones &

etãt:cũ inuenit tñ maxime inuẽta ampliauit. Quiꝰ etate apud Celtas Lõgho regnauit: ⁊ apd̃ Celtiberos Betus a quo regnũ habuit nomen: ⁊ apud Janigenas Sicanꝰ filiꝰ Malot Tabetis: a quo cognominata fuit Vetulonie regio.

Lyngones dictos nomen accuſat quos i Galliis a Ptolomeo & geographis cõperimus non ꝓtermiſſos. Arbitror autẽ per compoſitionem dictũ Longho ideſt Lomnigo: quod interpretant͛ princeps coaceruãs. Quid uero coaceruarit cum non reperiã: doctioribus exponendũ relinquo. Apud Ianigenas rex erat Sicanꝰ filiꝰ Malot Tagetis. Ergo nr̃a uallis Sicania/non a Sicanis Itali dicta eſt: q multis poſt ſeculis in Italiã cũ illo ex Sicilia uenerũt: & ſi forte cũ his cohabitauerũt: ut locis ſuis explicabit͛. Nũc de rege Beto/ a quo Betica Hiſpania eſt: aliqd breue dicamus. Aiunt Talmudiſtę qui etiã latinã linguã nouerunt Betũ p diptongon/æ/Bætũ debere ſcribi/quod Hebrei & Syri ꝓprie bęhin dicũt: ideſt locus uitæ meæ: ut etiã diuus Hieronymus cõſentit de interꝑtatione Hebraica. Ceterũ Bętus interꝑtant͛ ab Arameis dici locũ uitę felicis. Eſt enim Hiſpania Bętica delitiaꝝ ortus: & ab Homero Campus Eliſius uſq; in anguſtias occeani Gadiũ dictus. Vnde Strabo in primo: Heliſiũ inquit campũ Hiſpanias Homerus appellat: ad quẽ mittendũ aſſerit Menelaum his uerſibus. Heliſiũ ad campũ: ſummas telluris ad oras: Numina te mittẽt: ubi uictus eſt facilis nõ nix hiber naue multa: Cercinus & zefirus ſuaues excitat auras. In hoc eſt occeanus ideſt fluuii fluxus ac refluxus ut recte ſuſpicatus eſt Poſſidonius: quo pacto ait Poeta. Occeani fluxũ fluuii cũ Cymba reliquit. A Bęto ergo ideſt uitę meę felici duce/Betica quaſi beatica Hiſpania & Betis fluuius in occeanũ fluens dictus eſt: dicente Seneca in Medea: Nomen qui terris dedit Bętis ſuis: Heſperia pulſans maria: languenti uado. Huius fluuii cum uires multę ſint: ꝓcipue tñ felicitat lanas tingendas/& mulierũ pulchritudinẽ dum facies illarũ lacteas & cãdidas reddit: id ſignificãte Iuuenali: dũ in Satyra. Natali ſcribẽs. Precipitare inqt uolẽs/etiã pulcherrima ueſtẽ: Atq; alias: quaꝝ generoſi graminis ipſum Infecit natura pecus: ſed & egregius fons Viribus occultis: & Bęticus adiuuat aer. Et Martialis/ Bętis inquit oliuifera/crinem redimite corona/Aurea: q nitidis uellera tingis aquis.

Anno. xx. Armatritis Lygur miſit Lydnũ et Eridanũ cũ coloniis cũ fratribꝰ ⁊ nepotibꝰ: ⁊ occupauerũt uſq; Iſtrũ i italia

Supra dixit de Phetonte & eius poſteritate ꝙ occupauerunt uſq; Iſtriã relinquẽtes noĩa locis. Itaq; primum uideamus ſi quid in Geographis ex horum uetuſtis cognomẽtis Scythicis relictum eſt locis a Lyguria in Iſtriam. Et Lyguria quidem a ducis nomine argumentum habet/ a quo poſt Ianum principio Lygurię nomẽ deſumpſerit. In Galliã ciſalpinã/quę a Lõgobardis ultimã cognoiationẽ aſſumpſit Longobardiã: & de more uetuſto p ſineresim Longbardiã ſiue

Lombardiam iuniores dixerunt. Cydnus certe Cydnomanos ꝓlatione Scythica & Cednomanos: ſiue ꝑ ſineresim Cenomanos cōdidit. Cydnus a diuerſis gentibus/aliter & aliter ꝓnunciat͛. Babillonii Ceduū: Scythę Cydnū: Greci Cycnū: Latini Cygnum: Etruſci uero ut ſepe diximus/de more in cōpoſitione ſinereſim faciūt/& conſonantē litteram. d. uel. c. aut. g. abiiciūt. Nam quod integre compoſitū ſonat Cygnomani: uel cycnomani: aut Cydnomani: & Cednomani: ꝑ ſinereſim profertur Cenomani & cynomani uidelicet uetuſtiſſime originis Cenomanę / a Cydno orte. In hac gente illuſtriores ſunt: Bergomū: Brixia: Cremona: & alia loca uetuſtis Scythicis noĩbus appellata. Porro longitudinē Gallię ciſalpinę quę per Padum excurrit/ ultro citroq; coluiſſe Eridanum: nomen eſt argumento/ quia Padi priſcum nomen Eridanus eſt a duce: ſed a profunditate Bodyna dictus eſt a Lyguribus uocabulo Scythico: ut inſinuat Plinius in. iii. naturalis hiſtorię. Significat enim ut ait fūdo carens: eſſeq; argumento/quia ubi altitudo incipit: oppidum eſt bodyn Comacum Inde teſte Metrodoro Sceptio/a Gallis dictus eſt Padus/a multa circū cū olim arbore picea: quā Galli Pades uocant: ut ibidē Plinius ſcribit li. iii. naturalis hiſtoriæ ca. xvii. Ergo padus a Gallis/ob piceas arbores ultimo dictus fuit: prius uero a Lyguribus ob profunditatē Bodynais: ſed initio omniū a duce Phetontide Eridanus. Beroſus in Genealogiis ait Eridano fuiſſe filium Ventum: nepotē Venetum/pronepotem Tylam. Ergo Tylauentus/& Venetia regiones uſq; Iſtrum: uetuſſimę phetōtides propagines ſunt/& preclariſſima proles Eridana: ut nomina & beroſus cōuincunt. Et Cato de originibus ſcribēs aſſerit/multas a Lyguribus Gallię ciſalpinę gentes initio manaſſe: errantq; uehementer Cornelius nepos & alii fabulas Grecas ſecuti Venetos ab Enetis Aſię ueniſſe: cū econtra a Gallis & Europanis illi Eneti ſint orti. Querendū eſt enim ab iſtis/qui fuerint illi Padi & Venetiarū accolę: quos Dioniſius in primo libro barbaros appellat: qui uetuſſimos Pelaſgos adnauigantes ad Spineti Padi oſtium pepulere. Nam Greci nō potuerūt eſſe quos barbaros appellant: neq; item Eneti Aſiani/quos ab Europa genitos non Europę genitores probamus/neq; rurſus eos Enetos Aſię unq̄ barbaros Greci appellauerunt. Erant igit͛ illi Eridani & Venetiaꝝ barbari/uetuſſimi Italię indigenę/aduenę Eneti. Eorū ergo originem uetuſtiſſimā & ꝓclariſſimā Phetonteā/ qa greca fabula & diſciplina nuꝑ & heri orta & tradita teſte Herodoto/ſcire nō potuit: ſaltē equo aĩo beroſum/ueraciſſimos Caldeos de gentiū & regnoꝝ antiqtatibus referrentē audiāt: & ipſi etiā nominibus Scythicis Phetonteis extantibus ac ꝑſeuerantibus locis uicti: cedant iā ſuis fabulis & caliginoſis nō illuſtroſis figmentis.

Sicanus deificauit Aretiam: & nominauit eā lingua Janigena Horchiam.

Horchia: nō eſt nomē Grecū ſed Scythicū & Etruſcū: qa teſte Liuio i. vii. ab urbe condi. Horchia eſt dea Etrurię. Scythę autē Hor ꝓprie celſitudinē ſiue montē & longā rē ad modū turris ſignificāt: ſicut & Chiat coronā/quā chiarot alii dicūt ut talmudiſtę aſſerūt apd Arameos dici. Hic diu⁹ Ieronym⁹ de iterꝑtatiōe Hebraica dicit horchiarot eē lōgā coronā/quā turritā ſignificāti⁹ dici talmudiſtę cōſentiūt. Ergo Titea uxor Iani dicta ē Veſta & terra ſiue aretia: ut beroſus ſcribit: & Ouidi⁹ i Faſtis/&

Diodorus in·iiii·libro teſtant᷑· Nam a genitura omniũ cum Celo cõiuge dicta Aretia ſiue terra: & a ſempiterna holocauſtomatũ ſacro igne Veſta: & quia erat regina ſacrorum materq; deũ/atq; Veſtaliũ princeps/abbatiſſa/ut laico uocabulo exprimamus:equidẽ ab inſigni de more ſacrorũ & dignitatis geſtamine/ dicta eſt Horchia: ideſt turrita corona·Argumentum ſcilicet:cur omnes Cybeles cũ quinq; fuerint:dicant᷑ turritę: quia uidelicet donabant᷑ turrita corona/ cũ reginę ſacroꝝ matreſq; deorum ac Veſtaliũ uirginũ crearent᷑:cuius ritus & nominis prima origo fuerit Veſta Horchia uxor Iani/dea Etrurię/ut nũc/& in p̄cedentibus fuit expoſitum· Extat dirutum uetuſſimũ oppidum & magna regio ad hanc etatẽ Horchia a Vetulonienſibus dicta· Eius regionis maxima pars/ad ius cõuentus mei Viterbenſis ſpectat· In diruto oppido Horchia domus adherens ſancto Petro noſtra eſt donatiõe facta inter uiuos/ab Archipreſbytero eiuſdẽ eccleſiæ/ pro cõuentu ſanctę Marię ad gradus Viterbenſis:ut donationẽ in noſtris archiuis ſeruant contractus depoſiti·

Oſiris in Tracia peremit gygantem Lygurgum.

Beroſus hoc loci proximũ Italiæ fieri ſenſim Oſiridem ſcribit· Auctor eſt Diodorus Siculus in primo libro &·ii·&·v·ac·vi·Oſiridẽ fuiſſe cognomento Iouem iuſtum/qui uniuerſum luſtrauit orbem:& illi imperauit beneficia impendẽdo:gygantes & impios tollendo:bonos & iuſtos ſublimando:ad originem Iſtriq; fontes ſupra Macedoniã & propinquos Italię accedendo/& in Italia tyrannos gygantes ſubigendo·In primo quoq; libro narrat:ꝙ cũ peragrata omni Ethiopia & India/in Europam ꝑ Helleſpontũ ab Aſia traieciſſet/cum imenſo coloniarum exercitu:obſiſtentem ſibi in Tracia Lygurgũ barbarorũ regem peremit: & illi prouincię creauit regem Maronem iam ſenem:qui de more uetuſto pro inito regno edificauit ciuitatem: quã ab ſe Maroneã nominauit· Cõſentit itaq; Diodorꝰ beroſo pro Tracia·Nunc ad Hiſpanos beroſus & Gallos ſimul reuertit᷑ dicens·

Anno Armatritis.xxxii. apud Celtiberos tyrannidẽ aſſũpſit Deabus:qui hoc cognomentũ promeruit a fodinis auri & diuitiis:quas primꝰ ibi cepit & inuenit opprimẽs colonias. Et poſt duos annos apud Celtas regnauit Bardus iunior.

De Bardo Galliarum rege/ꝙ iunior dictꝰ ſit ad diſtinctionẽ priſci:cuis ſupra meminimus: nõ eſt dubium· De Deabo uero tyrãno ꝙ is fuerit pater Gerionũ cognomẽto chryſeos: ſupra in·xvii·parte Genealogiarũ explicauimus: de quibus ſic ait Diodorus in·v· libro· Vulgata erat per orbem fama/chryſeum (hoc enim nomen a diuitiis traxerat)qui uniuerſæ Iberię imparet·tres habere ꝓpugnatores filios:cũ robore corpis:tũ armis egregios: Exercitum preterea cuilibet fortiſſimorum militum eſſe· Hos Hercules/ ad ſingulare certamen prouocans:ſubſtulit·Hec Diodorus·Ab his Gerionibus urbs Gerũ/

da:& a Iomninis Iomnimia dicta eſt in Plinio & Ptolomeo quãuis alteram ſcriptores corrupte ſcripſerunt laminiam pro Iomnimiam. Gerion aũt uocabulo priſco a Gera deriuatur qđ eſt aduena ut Ieronimus interp̃tatur. Nam filius priſci Hiarbę Numidę fuit: ut ſupra in Genealogiis expoſuimus: Erga adueniẽs claſſe in Hiſpaniam Gerion ideſt aduene nomen accepit: & a diuitiis aureus latine: ſiue Chriſeus grece: aut Deabus maurice ſiue Numidice: & a principatu exercituum Iõnini Geriones.

De. x. Rege Aſſyriorum.

Decimus Aſſyriorũ rex imperat Belochus: annis xxxv. qui idcirco a Belo ſumpſit cognomẽ: q: cum imperium uoluit exercere maximũ pontificium Beli Iouis: & maxime circa auſpicia & diuinationes occupatus fuit. Eius ãnis apud Tuyſcones regnauit Gambriuius: uir ferocis animi.

Eque ac Belocus ideſt Beli amator apud caldeos: etiam Iulius ceſar humana diuinis conmiſcuit. Porro Gãbriuiũ hũc eſſe non dubitamus: a quo Plinius in naturali hiſtoria: & Tacitus de moribus Germanorum appellãt Germanoꝝ quoſdam populos Gambriuios & regionẽ Gambriuiam. Eſt nomẽ tribus Scythicis & Arameis dictionibꝰ Gun beri uius per ſincopam Gunbriuius & ab aliis Gambriuius. Eſt autẽ apud Arameos Gun & Guni corona: beri uero hymber ſiue expiatio nubiũ: & uio ab ſuis: ut periti Talmudiſtę aſſerunt: Hinc Gambriuius: interpretatᷣ latine coronatus ab Vmbris ſuis. Nam & a principio omnes dicebantᷣ Vmberi: quanq̃ auita hereditate ſoli Comaro & illius poſteritati nomen pſeuerauerit: ut in p̃cedentibus eſt habitũ. Exiſtimo hunc fuiſſe primũ qui corona inſigni regio totius Germanię conſenſu pertulerit.

Apud Emathios cepit regnare Macedon filius Oſiridis: a quo nũc nomẽ retinet ꝓuincia: atq3 circa hoc regnũ Oſiris depreſſit gygantes: qui iam tyrannidem ceperant.

Iam Oſiris Iuppiter iuſtus uniuerſum orbem luſtrans a Tracia in Emathiã ꝓperat & gygantum poteſtatẽ cum Hercule ac Macedone filiis ſuis iuuantibus ad id Macedonibus ſubſtulit: p̃fecitq3 illi Macedonẽ a quo nomen habet: teſtante Diodoro in primo libro. Oſiridem inquit proficiſcentem duo filii uirtute diſpari Anubis & Macedon proſecuti ſunt. Vterq3 armis uſus eſt & inſignibus aliquo animali haud ab eorũ natura diſſimili. Nam Anubis canẽ Macedon lupum inſigne armorũ tulit. Q ua ex re hec animalia egyptii: in ſummo honore habent. Et infra: Tracię inquit Maronẽ iam ſenem: Macedonię uero filiũ regem ſtatuit: quę ab eo Macedonia dicta eſt. Et in. vi. libro inquit: Macedones Ioui iuſto aduerſus gygantes preſidiũ tulere. De huius iuſticia ibi multa preclara di

cit:quę nõ cõueniũt Ioui Cretenſi: qui nõ fuit in primo ortu generis humani cum Gygantes eſſent:ut in primo arguit Diodorus:neq; primus ut Oſiris iuſtitiam per orbẽ docuit:& lites ſubſtulit:cũ iniuriis finitimos pulſauerit:neq; uirtutibus omnes ut Oſiris exceſſit:quia ſtupris/furtis/& inceſtu ſemper fuit uſus:neq; bellũ impiis in uniuerſo orbe indixit ut Oſiris: quia intra limites Creticis ſeptus: ſolũ finitimis piis pirraticũ bellum indixit/rapiens pueros & puellas cõtra omne ius faſq;. Sed de his hactenus. Nunc Beroſum de noſtris referentẽ accipiamus.

Vigeſimo nono huius Belochi anno:apud Celtiberos Comnimi florebãt: ⁊ edificauerũt a ſuo noĩe urbez magnã Comnimã. Anno aũt ſequẽte Itali opp̃ſſi a tyrãnis gygantib⁹ in trib⁹ palenſanis: aduocauerũt Oſirim: qui cũ coloniis ad Iſtri uicinos fõtes ꝑuenerat. Oſiris tota Italia potit⁹. x. ãnis illaz tenuit ⁊ a ſe noĩauit in triũphũ:et ſub ditione poſitis gygantib⁹:regez Ianigenis reliquit Ceſtrigonẽ gygantẽ: ſibi ex filio Neptũno nepote.

Plura nos hec littera connotare admonet. Primũ/ ꝙ premiſimus Comnimium oppidum a tribus fratribus cõditũ/philarchis exercituum:Gerũdam uero a cognomento/chriſeum patrem illorum fundaſſe. Deinde tam Beroſus q̃ Diodorus ſiculus Italos certiores efficiunt/Oſiridem italiam liberaſſe a Tyrannis/& docuiſſe agricultură & frumentariam. Et q̃dẽ huius ſunt hec argumẽta/ primũ eſt in cõe inſcriptio ſacra Egypti:que aſſerit Oſiridem Iouem iuſtum uniuerſum luſtraſſe orbem nec fuiſſe ĩ orbe locũ quẽ nõ adiuerit docẽs ea quorum inuentor fuit/& ad Iſtri fontes illum acceſſiſſe affirmat: teſte Diodoro ĩ primo libro. Secũdum argumentũ eſt in ſpecie/a deſcripto itinere a Tracia in Macedoniã & fontes Iſtti: dep̃ſſis gygantibus in Tracia & Macedonia & ſuffectis regibus Marone atq; Macedone/& in Italia Leſtrigone:Q đ autem Oſiris ꝓximus Italię ad fontes Iſtri in tribus palenſanis ſiue phlegreis in Italia cũ gygantibus pugnauerit:teſtes ſunt et auctores de tribus q̃dem ſimul Beroſus:de duabus uero Diodorus in. v. & . vi. Nam in. v. pugnaſſe Iouẽ iuſtum contra Gygantes in Veſuuia palenſana ſiue phlegreo cãpo adiuuãte illũ Herculẽ:aſſerit. & in. vi. li. in cymea phlegrea campoq; cymella ad hãc etatẽ dicto/nõ ſolũ Herculẽ ſed omnibus Italis auxiliũ ferẽtib⁹/de gygãtib⁹ triũphaſſe clariſſime tradit. Nã cũ tradidiſſet in primo li. Oſiridẽ Iouẽ iuſtũ a Macedonibus magno auxilio adiutũ:etiã iddẽ ſibi in Italia preſtitũ fuiſſe contra gygantes ſcribit in. vi. li. his uerbis. Ioui iuſto & Herculi ac diis/ nõ ſolũ in Creta Muſeus/ſed & alios pp̃los p̃ſidiũ tuliſſe contra gygantes cõſtat:ut Macedones circa ſuã palenen:& Italos in cãpo quẽ olim a loci cõflagratione phlegreũ/poſtea Cymeũ campũ cognoĩauerũt. Hec Diodorus. Quare

ſiue Macedones afferas iuuiſſe in palene Macedonica Oſiridē:ſiue eundē in Creta Muſeū: ſiue eundē ipſum in campo Cymella ſiue Veſuuio Italiæ Italos: neceſſario conſequēs eſt ut Oſiris idē & Iuppiter iuſtus fuerit ꝑfectus in Macedoniā:Cretā & Italiam/De his ample diximus circa ultimas inſtitutiones Etruſcas & aliis comen(tariis.

Anno.xxxiii.Belochi: rex Lucus regnare cepit apud Celtas Nouiſſimis annis Belochi: tenuit mare Acticū:⁊ ebulliēs inundauit Acticam.

Neminē poſſe contradicere arbitror hunc Lucum eſſe a quo Lucii & Lucēſes prope Pariſius deſcribit Ptolomeus & Coſmographi. Neq; tñ a luce latino uocabulo/ſed potius eorū tum Etruſco Scythico ſermōi cognato uerbo:a quo ut alibi expreſſimus Lukios : Luceres & Lucumones deriuatos oſtendimus ſup tabulam Faul Faluceres.

De.xi.rege Aſſyriorum.

Vndecim⁹ rex babilloniis fuit Baleus annis.lii. Hic poſt Semiramidē ſupra ceteroſ enituit fama: ſplenduit impio uſq; intra Indiā. Libri multi de ei⁹ geſtis ſunt a noſtris ꝯſcripti. Huius āno.x. Porcus Cados Sene inſulā cōpleuit Vetulonicis coloniis partē relinquis poſteritati Lygures.

De Baleo Aſſyrio:ipſi libros ſuos perlegant: quia nihil de eo in latinis aut grecis reperio. Exponēda uero ſūt quis iſte Porcus: quę illius colonię in Lyguria:quę in ſula Cados Sene:& quę illius Vetulonicæ coloniæ. Porcus latino uocabulo: ē ſus animal. Sed hic filius Neptūni egyptii frater Leſtrigonis:ut in Genealogiis Beroſus expreſſit. Idem Varro ſcribit & Seruius ſuper.v.Eneidos.Nō ꝑtinet igiť ad linguā latinam ſed priſcā Arameā.Aſſerūt aūt docti Talmudiſtę Porcum dici per ſincopam(nam Porecū dicunt Aramei) & ſignificat Portitorem de loco ad locum:quia ut inſinuat hoc loci Beroſus/tranſportabat ꝑ Italiam & Inſulas colonias.Nam in Tuſcia:& Latio:& Lyguria nomina locis extant Porcareces:Porcarilium:& Porcifera Hinc Plinius in.iii.naturalis hiſtorie/ait/Genuam Lygurum eſſe/ inter amnes PheRitonem atq; Porciferam. Verum poſteri/ aut proprietate lingue patrię/aut ad diſtinctionem ſuis animalis primam litteram aſpirate protulerūt dicentes Phorcum uocabulo Scythico & portitorem uocabulo latino:& Porthineus greco. Deum portitorē maris & inferni fecit eam loquacitas greca:ut Varro & Seruius ſcribunt.Huius ducis tria uocabula trium linguarum: Portitorem:Porthenea:Porcum Aramee ſiue Phorcum Scythice:apud autores latinos inuenio.Virgilius in primis in.iiii.Eneidos Phorcum exprimit dicens.Tritoneſq; ceto Phorciq; exercitus omnis.& ſuper.v.Eneidos Seruius inducēs Varronem: Phorcus inquit fuit primus rex Corſicę atq; Sardinię/ & filius Neptunni ex

Toſea Nympha:qui nauali ꝑlio ab Atlante uictus/& in mari ſubmerſus/marinus
deus uocatus fuit:eiq; fuerunt filię Italę Gorgonides non Mauritanę:Et ut referũt
hee quatuor filię mire pulcritudinis fuere Scylla Eurialis:Stemon:& Meduſa.Ab
his nomina in Italia ſunt:inſula Gorgonidũ prope Piſas.& Scillam inter Siciliam
& Italiam. Vna ergo Scythica lingua illum Phorcum uocauit in quarto Eneidos
Virgilius:lingua uero latina in quarto Georgicorum portitorem nominat dicens
Hec portitor Orci: amplius obiectam patitur tranſire Paludem.Ceterũ tertia lin-
gua greca:Porthmeo uſus eſt Iuuenalis ĩ Satira tertia.Iam inquit ſedet in ripa:te-
trumq; nouiſſimus horret Porthmea.Ergo quem Scythe Phorcum:Aramei Porcũ
greci Porthmea:eundem latini Portitorem uocãt.Que ſit uero inſula Cados Sene
& interpretatio nominis/& auctoritas manifeſtat.Nam Aramei & Hebrei/Cados
Greci thiam latini ſacram intelligũt: Et quod Hebrei Sene: Greci ſandaliũ:latini
uocant Crepidam.Hinc a barbaris Cados Sene:a Grecis Sandaliothim: a latinis
ſacra Crepida dicitur.Porro Thymeus & Greci Sandaliothim uocant inſulã quã
nos Sardiniam/a Sardo Herculis Toſpiade filio nominamus: ut tam Plinius in
iii.naturalis hiſtorię quam ceteri ſcribũt. Ergo Cados Sene atq; Sardinia/eſt eadẽ
inſula.Cui argumento eſt ꝙ Varro & Seruius aſſerunt Phorcum illum fuiſſe pri-
mum regem Corſicę atq; Sardinie.Quod ſi opponis principio coluiſſe Sardiniam
Iolaum cũ Sardo & aliis Toſpiadibus:ut premiſim⁹:reſpondet ſtrabo in.v. falſum
eſſe quod aſſumitur.Nam ut ait tam Iolaus quam Toſpiades cohabitauerunt Bar
baris quos ibi inuenerunt natione Tuſcos.Quare ut ueraciſſimus Beroſus ait: pri
mus omnium Phorcus cum Coloniis Veitulonicis inſulam tenuit/ante Herculem
atq; Toſpiades.Fuiſſe uero Veios Vetulonie hos Tuſcos/argumẽto ſunt in primis
Beroſus in hac parte:deinde Plutarchus:qui in Vita Romuli ſcribit Etruſcos fuiſ-
ſe Sardinianos Colonos:quibus ſunt ad hec tempora Veiuzum nomẽ & Veia pre-
dia & Amnes:ac propterea Romulum uocaſſe Veientes Sardinianos: nõ quia iſti
Vei Sardiniani eſſent:cum Enetani dicerentur: ut in uita Camilli ſcribit:ſed quia
a Veis Etruſcis orti ſunt:qui uere Sardiniani Coloni & primi Sardinię cultores ex
titerunt.Cui eſt argumento ꝙ dicta eſt inſula Sandaliothis ſiue ſacra Crepida: nõ
ſolum quia eſt ad ſimilitudinẽ ueſtigii & crepidę ut Tymeus ſcribit: ſed etiã quia
ibi fuit a principio Crepida ſacra:ideſt Tuſcoꝝ principum ſacrum ueſtigium. Nã
teſte Gellio in xiiii.noctium Acticarum Crepida ẽ genus calciamenti/qđ a princi-
pio plantarũ calces in fine tegebat:cetera prope nuda/ & teretibus habenis iuncta
erant: Tuſcorum uero uetuſtiſſimorum fuiſſe crepidã principibus ſolis ornamen-
tum ex eo conſtat:ꝙ crepidam Turrhenam & Tuſcam nomen ab origine habet:&
ſoli ſacri principes his utebantur: etiam a principio dignitates Romanę.Vnde in
viii.Eneidos ubi Virgilius de Euandro dicit: Turrena pedũ: circumdat uincula
plantis:Seruius ita interpetatur.Crepidę inquit ſunt Tuſca calciamenta:que cor-
rigiis ad pedes ligabãtur:quaſ poſt Romanorũ habuere primi ſenatores:inde Ro-
mani equites:nũc milites.Hec Serui⁹.Hinc Sene Gallia crepidata Vmbria eſt:ſed
nõ ſacra.Vetulonia enĩ regia regũ ſacra erat.Qđ ſi Tuſci primi habitauerũt Sardi
niã:& hii nõ crepidati mõ & calciati pedes:ſed etiã ſacro calciamẽto utebanť/ꝙ ad

ſolos principes Lucumones ſpectabat ut diximus: conſequens neceſſario eſt/quod ſcribit Beroſus eſſe certiſſimū:ut qui primi habitauerūt Sardiniā ex Tuſcis/ eſſent Vetulonienſes:quia cum ceteri crepidati principes dici poterant:ſolis Vetulonienſibus ſacri epiteton dicatū erat.Quin etiam Ethruſci Vei Sardiniani coloni eſſe dicunt:a quibus Veientes Enotanos/Romulus Sardinianos cognominauit: ut clariſſime ſcribit in uita Romuli Plutarchus. Satis ergo expoſitum fuerit: quis fuerit Phorcus:que inſula ſacrę Crepidę: que primę Colonię Phorci in Lyguria & Sardinia:nunc Oſiridem Monarcham ab Hiſpanis in Egyptū reuertentem a Beroſo diſcamus hoc modo dicente.

Hui9 Balei tpib9 Jndi ſua obtulerunt Babilloniis. Oſiris in Egyptuz reuerſus colūnā que pmanet inſcripſit in monumētū expeditiōis ſue p totū orbē.

Exploratum eſſe/regreſſum ultimū Oſiridis in Egyptū par eſt. Nam egreſſum Diodorus & alii autores certū effecerunt:dum ab Egypto illū pfectum referūt luſtraſſe primum Ethiopiam & Africam:deinde Aſiam uſq; Indorꝝ deſertos fines/poſtremo Europanos Traces:Macedones:Italos:Germanos:Gallos:& Hiſpanos:Ibi in Tarceſſiorꝝ ſaltibus ultimū bellū cum Tytanibus geſſit:qui ſuperfuere tempore belli cū Rhea & Cameſe initi a Dioniſio Hammonis filio:ut iam expoſuimus in premiſſis huius ultimi belli meminit Trogus: cuius ſenſum Iuſtinus abbreuiās ultimo Epithomatum li.ſic ſcribens:ſaltus inquit Tarceſſiorꝝ in quibus Titanas bellū aduerſus deos geſſiſſe pditur:incoluere Curetes. Hoc ultimū igit̄ bellū cum impiis a deis habitum eſt:Deuicto uero orbe/hoc Epiteton Oſiris retulit in Egyptum:teſte Diodoro in.vi.li.Iuppiter iuſtus pater:cōſultor.Nam ut ibi ſcribit.animaduerſum in Gigantes a Ioue dicunt quia ex magnitudine ac robore corporis confiſi aduerſiq; legibus:multa egerint in homines iniuſta:& gentes in ſeruitutem redegerint: & his bonis bellum intulerint:qui ob ſingulares in omnes beneficia:fuerūt dei exiſtimati.Quare ferunt̄ a Ioue impii nefariiq; deleti:& diis Heroibuſq; ac hominibus bn̄ meritis/honores ab eo impenſi.Quare pter eius benificentiā:& imperii magnitudinem:omniū cōſenſu:tam regnū perpetuū tributū eſt q̄ habitatio in Olympo.Et qm̄ uitę hominū auxilio fuit Iuppiter:& ꝙ omniū curā ſuſcepit pater:& ꝙ imperio orbis potitus eſt/dux & rex:& ꝙ puide cōſuluerit cōſultor appellatus eſt.Ex his Diodori uerbis manifeſtū eſt omniū cōſenſu fuiſſe tributū Oſiridi Epiteton:Iuppiter iuſtus pater:dux:rex:& cōſultor/cuius regnū ppetuū & habitatio in Olympo iuxta mare rubrū.Nō enim unus eſt mons Olympus/aut in una puincia/ſed plures a liis & aliis regnis coſmographi poeteq; & hiſtorici tradunt: unū circa Theſſaliā in Macedonia:aliū in Gallogrecia:tertiū in Myſia:Aſię iuxta urbem Pruſam:quartū uero hūc in Ethiopia ſecus mare rubrū nō lōge ab Heliopoli:qui ut aiūt ab ortu ſolis uſq; ad quartā diei horā flāmas emittit:ut etiā Tortellius noſter Aretinus retulit. Et in hoc Olympo cōtermino Egyptiis & Ethiopibus tributa & exiſtimata eſt Oſiridis mortui habitatio: Nā teſte eodē Diodoro in primo li. qa Ethiopes Oſiris

docuit agriculturã:inſignes urbes edificauit: Prefectos dedit:tributa preſtari inſti tuit:& in Ethiopię mõtibus utraſq; ripas Nili agere cinxit:ꝓpterea ab Ethiopibuſ potiſſimũ colebat̃:Igit̃ dũ orbe pagrato uictiſq; Tytanibus in Hiſpania/& Gerio nibus principatu ꝑmiſſo:in Peroponeſſum adnauigauit ab Hiſpania:ubi Apis dic tus regnauit teſte Euſebio de tꝑibus annis trigintaquinq; Argiuis. Poſtea ut notat Euſebius de tꝑibus Balei regis Aſſyrioꝝ:eiuſdem Balei anno.xliii.fratrẽ ſuũ Aegi aleũ/unũ ex diis Egyptiis:regẽ creauit Achaię:& iṗe cũ populo in Egyptũ adnaui gauit:ubi teſte Beroſo expeditõis ſuę triũphalẽ colũpnã erexit:quã lr̃is excidit/ſub hac ſentẽcia:quã Diodorus in primo refert ita exprimi. Mihi pater Saturnus:deoꝝ omniũ iunior. Sum uero Oſiris rex:qui uniuerſum pagraui orbẽ:uſq; ad Indoꝝ de ſertos fines. Ad eos quoq; ſum ꝓfectus q arcto ſubiacẽt & Iſtri fõtes:& uſq; oceanũ Sum Saturni filius antiquior:germen ex pulchro & generoſo ortum:cui genus/nõ ſemen fuit. Nec fuit in orbe locus quem non adiuerim/docens: ea quoꝝ inuentor fui. Hec in colũna legi poſſe aſſerũt ſacerdotes Egypti de Monarchia Oſiridis.

Apõ tuyſcões r̃gnat Sucu⁹ ꝛ apõ Celtas celte:a quo nomẽ hñcr̃t mõtes illoꝝ maxi ↄflagratiõe ſiluaꝝ:q diuidit celtas ꝛ celtiberos.

De cõfragratiõe mõtiũ q Pyrenei dicunt̃:in.vi.li. Diodor⁹ ſic hẽt. Mõtes inqt/q Py renei dicũt̃/& lõgitudine ac magnitudine/lõge alios excellũt. Nã amari coꝝ qđ ad meridiẽ iacet uſq; ad occeanũ ad Arctos ſitũ/ Galatiã ſiue Galliã ab Iberia diuidũt Per Celtiberiã quoq; ꝓtendũt̃ ſtadiis trib⁹ milib⁹:in qb⁹ cũ ſint frequẽtes ſiluę:ferũt priſcis tꝑib⁹ igne a paſtorib⁹ iniecto mõtanas oẽs regiões eẽ cõbuſtas/ac ꝓpea mõtes aiũt cognõiatos eẽ Pyreneos. Ardẽte aũt cõtinuis dieb⁹ igne: plures a mõtib⁹ riuuli argẽti puri flãmaꝝ ui effluxere:qđ icolis ignotũ Phenices mercatores uili reꝝ ꝑmu tatõe emptũ:i Greciã Aſiãq; ac ceteras natões deferẽtes:magno ex ea cõmertio opes cõtraxerũt. Hec Diodor⁹:q hec notãda tradit. Primũ ꝙ priſcis tꝑibus Iberia Pyre nea uerſus arcticũ occeanũ:paſtores & arm̃ta ꝑ diuitiis nõ argentũ exiſtimabat:ac ꝓpterea Nomadę q̃ſi numidę appellati ſũt ab Homero Hiſpani ad ſeptẽtrionale occeanũ uerſi. Vñ i prio ſcribẽs Strabo de Hiſpania: Poeta inqt a uiuẽdi ritu ſeptẽ trionales:ꝑplos Nomadas appellat:i paſcẽdo pecore aſſuet⁹. Hinc diuitię Geriõis quas Hercules abſtulit:armẽta fuere:argumentũ uetuſtatis Hiſpaniaꝝ & Gigãtũ Gerionũ. Rurſus ꝙ Phenica lingua Celtę quaſi celite cõflagratio Iouis dicit̃.ut ꝑ hibẽt Talmudiſtę. Q đ adeo ueꝝ eſt:ut diuus Ieronimus Celion incendiũ interp̃ta tur:ſicut Macrobius ait/itũ Iouẽ a Tuſcis dici. A dictõibus igit̃ Phenicibus Celi:& Itus ꝑ ſincopã cõponit̃ Celtus & Celte ideſt Iouiana cõflagratio nõ qa a Ioue facta ſit/quã paſtores ꝓcurauere/ut ait Diodorus: ſed qa ſub Ioue Galatha ſiue Gallo fa cta ẽ. Reges eni Ioues & Saturnos appellauerũt antiq. Ergo qa phenices mercato res frequẽtabãt Iberiã tanq̃ cõſanguinei/a qbus ꝓ magna pte erant Iberi/ut Varro ſcribit & Plinius refert in.iii.naturalis hiſtorię: itẽq; qm̃ Celtę nomen eſt phenicũ unde originem traxit Noa qui & Ianus: idq; nomen phenicũ Celi & Itus cõe fuit Ethruſcis & Gallis & Hiſpanis/a quo duces Celii & Coriti nomen habent:certum eſt argumentum/hos populos a Phenice Iano/qui ereptus a diluuio ex Scythia co lonias miſit/firmam habere originem. Amplius quoniam pyreneus nomen eſt gre cum priſcis ſeculis impoſitũ: magnum argumentũ facit Gallos linguam ſimul cũ

lr̄is tradidiſſe Galathis & Gallogrecis:ut ſupra xenophontē &Archilocū retulimꝰ. Nec accerptādi ſunt Greci/& ab his pendētes latini: ꝗ aiūt Pyreneos dici a Pyrene ſocio Herculis greci:qa hec fabuloſa ſūt:ut in.iii.naturalis hiſtorię Pliniꝰ eſt autor/ & an̄ res Troianas qbus Hercules & Pyrenes & Cadmꝰ& Orpheus extitere/fuit nomē Celte ac Pyreneū. Regio ꝓxima his montibꝰ corrupte nūc Pyrpiniana dicit̄:cū ſcribēda ſit & dicēda Pyrepiniana ideſt cōfragratiōis & incēdii oſtiū & origo qa ibi cepere paſtores ignē inicere. Nā pyre ignis:pini os originis dicūt etiā Phenices:ut teſtant̄ Talmudiſtę:ꝗ etiā hoc addūt:ut pi/os & origo dicat̄. Ni uero & no magni noīs & famę interp̄tet̄. Hinc pyrepini cōbuſtiōis origo magni noīs eſt:a quo Pyrepiniana regio ſcribi debet: niſi forte qđ uſitatiſſimū eſt in cōpoſitiōe ꝑ ſineréſim & ſincopā.e.lr̄a abiiciat̄:ſicut a Celite& Turrheno & Volturrena:& dicat̄ atq; ſcribat̄ recte Pyrpiniana:Celte Turhno Volturhna.Hec de rege ac geſtis Gallię. De Sueuo uero Germanoꝝ rege nō eſt dubiū/eū eſſe ꝗ Sueuos cōdiderit:quoꝝ meminerūt Pliniꝰ ī naturali hiſtoria & Tacitus de moribꝰ Germanoꝝ. Ad huiꝰ patrē Gābriuiū ueniſſe Oſiridē:& docuiſſe arbores putare/& frumentariā atq; ceruoſam/ſuperiꝰ diximus ex Diodoro in primo li.aſſerēte ubi uites nō naſcunt̄ docuiſſe Oſiridē cōficere uinū ex ordeo & Herbis. Porro ad eoſdē Sueuos ueniſſe Iſidē tp̄e Alemāni Herculis & Tuſcani Iaſii locis ſuis demōſtrabimꝰ. Sūt argumēto ꝓualido Lyburnū ſiue Cymba/qua Oſiris & Iſis ad eos ꝑ Rhenū & fluuios alios nauigauerūt:& a frugiferę arboris ramus putatꝰ:qbus Iſidi ſacra faciūt: & diuías ſortes expoſcūt:de qbꝰ Corneliꝰ Tacitus de moribꝰ Germanoꝝ referēs:ꝑs inqt Sueuoꝝ etiā Iſidi ſacrificat. Vn̄ aūt cauſa ſit & origo/ꝑegrino ſacro: parū cōperi: niſi ꝙ ſimulacrū ip̄m in modū Lyburnę figuratū:docet adiectā religionē. Ceterū nec cohibere pietibus deos:neq; in ullā hūani corꝑis ſpeciē aſſimilare ex magnitudine celeſtiū arbitrant̄. Lucos ac nemora cōſecrāt:deorūq; noībus appellāt: ſacrūq; illud eſt:qđ ſola reuerētia uidēt. Et poſt aliq̄:ſortiū inqt cōſuetudo ſimplex. Virgā frugiferę arboris deciſam ī ſurculos cōputāt:eoſq; notis qbuſdā diſcretos:ſuꝑ candidā ueſtē temere ac fortuito ſꝑgūt Mox ſi publice cōſulit̄ ſacerdos ciuitatis: ſin Ꝑuatim/ip̄e pr̄ familias ꝑcatꝰ deos/celūq; ſuſpiciēs ter ſinglos tollit:& ſublatos:ſcđm ꝑmiſſam notā interp̄tat̄ Multa alia refert Taciꝰ/quę ad prīcipes/quę ad ſacerdotes/.quę ad alios ſpectāt: hoc ꝑcipue qđ ad Oſiridē & Iſidē ſpectat eſt:ꝙ ſacras ſortes putata frugifera uirga diuinat: & eoꝝ Lyburnū uenerant̄. Eſt aūt lyburnū ꝓprie cymba & nauicula:ꝗ flumē traicit̄:qđ ī.iii.Satyra Iuuenalis ſignificat dicēs.Diues:& ingēti curret ſuꝑ ora lyburno. Traductū eſt tn̄ ad ſignificandū magna nauigia: ut in Oda Oratiꝰ:Ibis inqt lyburnis inter alta nauiū amice ꝓpugnacula.Eſt aūt lyburnū nomen barbarū/qđ latine ſonat nauicula uelociſſime currēs:quā nūc ꝓprie uocamꝰ fuſtā uelociſſime excurrentem ſiue mare ſiue flumē.Sequit̄ de morte Oſiridis.

Typhon egyptiꝰ:oībus orbis gygantibꝰ conſciis: fratrē ſuū Oſiridē Iouē iuſtū egyptium ꝑemit.⁊ ipſe in egypto aſſumit tyrannidē:Buſiris in phenicia

Tytanes Diodorus uocat hos gygantes tyrānos quos poſtea Hercules ſubſtulit: nō qa ipſi Tyteę filii eſſent: ſed ꝙ a Titanibꝰ orti/ etiā eoꝝ ꝑtes ſequerent̄. Eos ipſe Oſiris iuſte imꝑans reges ꝑfecit/

in phrygia uero alius Typhon in Lybia Anteus: in Celtiberia Lomnini: in Italia Leſtrigões ⁊ in toto mari Milinꝰ Cretẽſis.

in dictis regionibus/ut ſignificat
idẽ Diodorus in primo &.vi.lib.
Et idcirco iuſtus Iuppiter eſt ap-
pellatus : qa & ſi ſubſtulit illorũ
parẽtes ipios Titanas: filios tñ il-
lorũ ꝓ patribꝰ pfecit/Lybię quidẽ
Anteũ: Phenicię Buſiridẽ: Phrygię iuniorẽ Typhonẽ ꝓ pr̃e ſuo Typhone/ſicut Mi-
linũ iuniorẽ in Creta ꝓ Milino priſco quẽ pemerat: ut i.vi.li.inſinuat. Similiter in
Italia ꝓ Neptũno pr̃e Leſtrigonẽ & Phorcũ ſubſtituit: & ꝓ Chryſeo Gerione Tar-
ceſiiſqꝫ Titanibꝰ deletis/rurſus Geriones filios regnare in Hiſpania pmiſit. Ita Apis
Oſiris/orbis monarcha effectꝰ: & orbe cõpoſito in Egyptũ regreſſus: triũphalẽ colũ
nã inſcripſit: & Memphim i triũphũ aut fundauit/aut ampliauit: ut notat Euſebiꝰ
de tpibus ſupradicti Balei regis Aſſyrioꝝ. Itaqꝫ Typhon egyptiꝰ: & ut Beroſus ait &
Seneca de ſacris egyptioꝝ/frater ipſiꝰ Oſiridis iuidia accẽſus: in egypto/Lybia/Aſia
& Europa/dictos pfectos reges ſollicitauit i necẽ fraternã: pollicitꝰ cuilibet pfecturã
ppetuã ſuis locis: & liberũ regnũ/ſi cõtra ſe nõ ferrẽt Oſiridi/ Iſidi & Herculi opem
Itaqꝫ conſciis cedis futurę/dictis regibꝰ: frater Oſiridis Typhon illum p inſidias &
dolũ pemit: de cuiꝰ nece i primo libro Diodorꝰ breuibꝰ refert his uerbis. Ex uetuſtis
ſacerdotũ archiuis: q Oſiridis tpe fuerũt: cõpertũ eſt: Oſiridẽ egypto iuſte regnantẽ
a Typhone fratre ipio atqꝫ nephario interẽptũ. Quẽ ille in ſex ac uiginti ptes diſſe
ctum: cuilibet eoꝝ q ſecũ tãti ſceleris pticipes fuerãt partẽ dedit/ ueluti tanti facino
ris conſciis: & ut ſimul ipſos defenſores/cuſtodeſqꝫ regni fidos haberet. At uero Iſis
eiuſdẽ ſui fratris ſimul & uiri necẽ auxilio filii (Oros ei nomẽ erat) ulta: Typhone
ſimul & q cedis cõſcii fuerãt interẽptis: egypti regnũ reſtituit. Cõmiſſa ẽ ea pugna
iuxta fluuiũ in pte Arabię: quã uicũ Antei appellãt: qđ nomen ſortitũ eſt ex Antei
morte ab Hercule occiſi/Oſiridis tpe. Hec Diodorus. Quo loci patet Anteũ priſcũ
interẽptũ fuiſſe ab Hercule uiuẽte Oſiride & in Arabia egyptiaca: & filiũ eiꝰ Anteũ
itẽ iuniorẽ in Lybia. In.v.autẽ li. Diodorꝰ: egyptii inquit de Priapo ſcribẽtes: aiũt/
olim Titanas/ Oſiride a ſe dolis interfecto/corpꝰ eiꝰ in equas ptes diuiſiſſe/ hiſqꝫ do-
mo clam elatis/partẽ pudendã in flumẽ/qa ſinguli eã reſpuerẽt abieciſſe. Iſidẽ tum
ultã uiri mortẽ/ Titanibuſqꝫ occiſis/uiri corpꝰ queſiuiſſe: parteſqꝫ repertas cũ iterato
in formã priſtinã hois cõiunxiſſet atqꝫ cõpoſuiſſet/ſacerdotibꝰ tradidiſſe ſepeliẽdas/
utqꝫ ueluti deũ colerẽt Oſiridẽ impaſſe. Scorſum uero pudẽda nõ repta: cũ formaſ-
ſet ꝓ deo coli: inqꝫ tẽplo ſuſpẽdi iuſſit. Hec Diodorꝰ de monarchia & honore/atqꝫ in
teritu Oſiridis cũ Beroſo pſecutus eſt. Nũc qm̃ de monarchia Herculis egyptii Be
roſus pſequit᷑: pro quo notandę ſunt differentię inter Herculẽ grecum & egyptiũ:
ſcribũt qđ uerũ eſt plures fuiſſe Hercules. Nã tres & q̃draginta fuiſſe aſſerit Varro
quoꝝ primꝰ fuit iſte egyptius Thebanꝰ: ultimꝰ uero (ut ait) fuit Alceus grecus Alch
menę & Amphitriõis filiꝰ. Id ipſum dicit Diodorꝰ Siculus in primo &.vi.li.& in fi
ne q̃rti: & Herodotꝰ in.ii.li.ubi tradit ſe adnauigaſſe in Pheniciã/& inueniſſe tẽplũ
Herculis cõſtructũ: multis etatibꝰ & ſeculis ante grecũ Herculẽ Amphitriõis: ꝓdu
citqꝫ euidẽs argumentũ: ꝙ hi duo apud priſcos Grecos ueneratiõi erãt. Nã egyptio
templũ ingens fundabãt: inqꝫ eo illi Herculi ſacrificabãt ut deo: iuxta uero hoc edi

ficabāt templū greco Herculi: cui nō ut deo ſacrificabāt: ſed ut Heroi parentabāt. Cicero in libro de natura deoꝝ/etiā egyptiū Herculē cū pluribus cōnumerat. Itaqꝫ ꝓbatiſſimi hiſtorici plures Hercules cōmeōrāt: primūqꝫ ac fortiſſimū omniū egyptiū celebrāt: quē teſte Macrobio in Saturnalib⁹/iidem egyptii uenerant̄: ut ortū in primo humani generis ortu/& initio carentē. Auctor ē Diodorus in primo li. Herculi greco fuiſſe nomē ꝓpriū Alceus: cognomē uero nō Hercules: ideſt pellit⁹ totus ſed Heraclius ideſt Iunonis gloria. Q̄d etiā Herodot⁹ ſcribit in. ii. hiſtoriaꝝ li. aſſerens hoc cognomentū Hercules eſſe uocabulū egyptiū nō grecū/& egyptii Herculis cognomentū: qd̄ greci iiuſte furati tribuerūt illud filio Amphitrionis. Id ipſum Euſebius de p̄paratiōe euangelica inſinuat. Quare cū Ephorus ait/unū fuiſſe uerū Herculē/q p̄clara geſta quę tradunt̄ ſolus pfecerit: equidē fatemur. Sed inficiamur filiū Amphitriōis fuiſſe uel Herculē uel cognoīatū Herculē: qa hoc ſoli egyptio peculiare eſt: ſicut illi greco Heraclius. Igit̄ ut Diodorus & alii ſcribūt: Amphitriōis filio ꝓpriū nomē fuit Alceus: ꝓpriū cognomētū Heraclius: ꝓpria genitrix Alchmena: ꝓprius genitor Amphitrion: aut ſi ut aſſerūt/ adulterin⁹ ſpurius fuit: pr̄ illi qdā grecus Iuppiter extitit. Ecōtra mater egyptii incerta eſt/pr̄ uero certus Oſiris iuſt⁹ cui ꝓximns erat genere: ut Diodorus: Beroſus & Moyſes ſignificāt: q etiā illi nomē ꝓpriū fuiſſe Lybiū aſſerūt/a quo Lybios in triūphū dixit/cū antea phutei ſiue phetontei uocarent̄: ut aſſerit Ioſephus & Ieronimus in comētario ſup. x. ca. Geneſeos. Nā Hercules q ſubacto orbe in Lybia triūphi colūnā poſuit: equidē fuit egyptius ut in fine. iiii. libri Diodor⁹ auctor eſt. Hinc Sillius in. xii. li. Sardū egyptii Herculis filiū appellat/natū generoſo ſanguie Herculis Lybici/ nō Alcei q colūnas in Gadibus poſuit ex pte Europę/ ut Diodor⁹ ſcribit ſecutus fabulas grecas cū nullas ibi colūnas niſi forte in ſua Grecia poſuerit: uti paulo poſt in ſequentib⁹ inſinuabit̄. At cognomēta Lybii filii Oſiridis/egyptia lingua fuerūt: Her: Hercol: Arno: Muſarno & Ar. de quibus in qōnib⁹ Anniis dixim⁹. Hercules egypti⁹ fuit ortus in prima hominū ꝓpagatione ante Troianū excidiū plusq̄ decē milibus ānis egyptiis. Alceus uero grecus minus mille ducētis: ut Diodorus in primo libro ſcribit. Q̄d ſi reducimus hos ānos egyptios ad curſum ſolis/quo utunt̄ Caldei: Scythę: Hebrei & Ianigenę ſiue Celiti Itali/q a Iano Celo didicerūt annū/a motu ſolis/& mēſes a curſu lunę: ut Beroſus ſcribit/& Diodorus in. iiii. li. cōfirmat: equidē Hercules natus ē paulo poſt Nynū ut Beroſus tradidit/a quo ad Troianū excidiū ſupputāt̄ plus octincētis annis: q efficiūt plus q̄ decē milia ānos egyptios: uti expoſuim⁹. Rurſus hic Hercules egyptius ob antiquitatē dicit̄ carere initio tēporis: teſte Macrobio in Saturnalib⁹. Ille uero ob nouitatē dicit̄ floruiſſe etate Euriſtei regis/cū Argonautis paulo ante Troianū excidiū: ut Diodor⁹ in. iiii. li. & alii oēs cōſcribūt. Rurſus teſte Diodoro in primo lib. egyptius floruit Oſiridis tēpore in primo ortu humani generis/ quando gygantes & monſtra erant & dii uetuſſimi cū gygantib⁹ bellū gerebāt: ut etiam ipſi greci confitent̄. At Alceus grecus floruit circa Troianā euerſionē: quādo extantibus ubiqꝫ urbibus & regib⁹ monſtra & gygātes eſſe deſiuerant: ſimul & dei uetuſti/q̄ cū his bella geſſere/uita exceſſerāt/ań quoqꝫ illū Amphitriōis Alceū/multis etatib⁹ & ſeculis/templa diis & Herculi egyptiis dedicata legūt̄. Ampli⁹ ut idē Diodor⁹ arguit/egyptius Hercules fuit circa tpa Nyni/rudi ad reſiſtendum ſeculo:

qn̄ quidē arma ferrea nō erant:ſed claua lignea & ferarū pellibus ꝓ armis utebant̄
Alceus affuit domeſtico iā orbe & legibus atq; regib⁹ formato/& inſtituto & formi/
doloſo ferro inuēto. Nā & Argonautę ferro armati erāt:& Alceus armis tectus/cla/
uaq; ferrea inſtructus:ut Verrius tradit.Eteni ut ait:cū a Thelamonis portu p Lu/
cumones Tuſcos pgeret ad Euandrū:armat⁹ ꝓdiit/clauāq; ferreā ſecū ferebat. Cūq;
apđ Cyminios Lucumones iactabūdus de uirib⁹ ſuis gloriaret̄:rogat⁹ a principib⁹
Tuſcis ut uires ſuas oſtēderet:claua ferrea iacta/illis lacū Cyminiū effodit.Idē aſſe
rit Serui⁹ ſup illo uerbo.viii.Eneidos: Cyminicū mōte lacū. Fert̄ inquit fabula cū
Hercules ad Euandrū pgeret:rogatus a Cyminiis pp̄lis/ut aliqd uirtutis ſuę oſten/
deret/uectē ferreū quo ad exercitiū utebat̄ terrę infixit. Qđ cū nemo extrahere poſ
ſet:tandē rogatus ſubſtulit:ſecutaq; illū uis imēſa aquę:lacū Cyminiū effecit. Qua
re egyptius pellitus fuit/ſed hic ferrat⁹ fuit. Sane ſciendū eſt Seruiū nō dicere fabu
loſum iter Herculis a portu Thelamonis p fanū Volturnę Lucumoneſq; Cyminios
ad Euādrū.Nā & hoc Verrius ſcribit & Diodor⁹ Siculus in.v.li.refert:ab Hiſpania
reuerſum Herculē cū Argonautis in portū Tuſcię Thelamonis iuxta Turrhenā ad
nauigaſſe:& ab Argonauta duce Thelamone inditū nomē fuiſſe: oēs uero aſſerunt
illū ad Euandrū prexiſſe a portu ꝓximo fano Volturrenę:ab eodē dicto portu Her
culis.Quin teſte Verrio diſcedēs a Lucumonib⁹ ex faulib⁹/puellā Faulā rapuit:quā
Romani deā fecere:ut idē Verrius ſcribit & Lactanti⁹ cōfirmat in prio li.cōtra gen
tes ca.xxi.Porro fabuloſum Serui⁹ extimat infixa terrę nō poſſe extrahi: aut extra/
ctū ſequi tantā uim aquę:ut lacū efficeret. Cōtra eū tn̄ eſt Plini⁹ in.ii.li.natulis hi/
ſtorię q & in Cyminiis & in Veiēte ad Aras mutianas eſſe loca ſcribit: qbus infixa
euelli nō poſſunt. Naturale quoq; eſt Cyminiis locis oīa eſſe aquaꝝ ſublatentiū &
erūpentiū plena:& locū lacus Cyminii inſtar peluis aut conchę eſſe:facileq; a par/
ua aqua potuiſſe aliquot dieb⁹ cōpleri a ſublatēte aqua: ptuſa iā terra & apta ferreo
uecte:ac ꝓpterea nihil fabuloſum eiuſcemodi auctores tradūt:ut credidit Seruius.
Item differūt/qm̄ Heraclius nulli pti orbis militauit:ſed ſolū Euriſteo regi priuato
cū Argonautis paruit: nō ad gentiū ſalutē:ſed perniciē. Exercuit enim circa litora
pyrraticas excurſiones p inſidias & dolos: nō iuſti more belli. Nā circa Colchos li/
tus excurrēs auxilio & dolo proſtitutę Medeę/ uellus aureū furatus eſt:fugāq; pyr/
ratico more iniit:ut inſinuat atq; exponit Diodorus in.v.libro:in quo detegit fabu/
loſa/quę Greci de his ſacrilegis doloſis fingūt ad rem pyrraticā honeſtandā. Quo
ꝑfecto falſo honeſtamēto uſi ſunt etiā in excurſione pyrratica circa Iliū:in q̄ noctu
p doloſas inſidias Laumedontē patrē Priami pemerūt/ nihil eiuſcemōi ſuſpicantē.
Cū uero litus Affricanū excurrerēt:nō Anteū q nō erat occiderūt:ſed paſtorē cogno
mēto draconē/cui erāt aureę.i.fuluę oues/ui ligatū/eo cernēte rapuere oues:ut Dio/
dorus exponit.Nō militāt igit̄ hominū Affricę ſaluti:q aphros pacificos & inoxios
opp̄ſſerūt. Pari mō cū Hiſpanicū litus pcurrerēt falſo finxerūt Gerionē occidiſſe/q
iam p̄terierat:& Herculi Lybio ceſſerat:cuius oſſa/nominaq; & cognoīa pmanebāt
in Hiſpania:ſed certe ab Hiſpanis cū Thelamōe atq; Argonautis fugat⁹ Alceus fal
ſo cognoīatus Hercules.Adnauigauit in Iluā Italię inſulā:a qua in Tuſcū portum
Thelamonis iuxta Turrhenā planiciē/claſſe puectus eſt:ut in.v.Diodorus expri/

mit. Porro ab eo terreſtri itinere p Cyminios Lucumões ad Euandrũ Romã pgẽs: more pyrratico Faulã puellã ſubſtulit:q̃q̃ uerius dicat fuiſſe pmiũ ei⁹/& Caccũ prepotentẽ Cãpaniæ atq; regni ducẽ: phibentẽq; Euandrũ ne in iuſſu Tarconis regis Turrheni Auentinũ incoleret/nõ ui ſed dolo pemit. Teſte eni Solino Caccus i labyrintũ ſiue carcerẽ a Tarcone Turrheniç rege cõiectus fuit:ſed fruſtrat⁹ uincula & cõpedes/Cãpaniã & loca pxima tenuit atq; ualide cõmuniuit. Ita & alii ſcribũt in gratiã & amicitiã Tarconis rediit. Cũq; reſciret Latiũ occupari ab Archade/licẽtia Fauni/nõ iuſſu Tarconis/ſolus & inermis in Auentinũ ſe cõtulit/phibitur⁹ ne qd ſine uoluntate Tuſcoꝝ teneret. Itaq; ab Archadib⁹ nõ Heraclio boues ſubſtulit:& in Auentinũ traduxit. Heraclius q tũc aderat/noctu ex more pyrratico/ſpeluncę igne iniecto illũ ſuffocauit. Quare timẽs Turrenos ſolitã fugã iniit. Et ut ait Solinus cũ obſiderent itinera/filiã Naulochi Apuli procacius uiis inſiſtentẽ Iouẽ interemit:& ab ea litus Ionicũ dici pmiſſum eſt/ in Apulia tantũ/ob illi⁹ benemerita : cũ tñ teſte Liuio in.v.ab urbe cõdita:& clarius Diodoro in.vi.li.a ſe oẽ litus circũ Italiã Turrhenũ dici iuſſiſſent. Nã circa eiuſcemodi Troiana tpa Tarcon & Turrheni toti⁹ Italię pricipatũ & monarchiã tenebãt:ad quoꝝ opes florẽtes mox exciſa Troia/primũ cõfugit Rutuloꝝ rex Turnus teſte Liuio in primo ab urbe cõdita:& deinde Eneas Troia pfugus:ut auctor eſt Virgili⁹ in.viii.ix.&.x.Eneidos. Hanc fugã & dolos ut honeſtarẽt/Euãder & Archades tradiderũt poſteris:hũc Caccũ uilem fuiſſe latronẽ & Heracliũ diuina quadã uirtute illũ pemiſſe: & ut de Laumedõte & Colchica fuga:& draconis uiolẽtia:atq; Hiſpania: etiã pari forma de Italia & Cacco multis fabulis mẽdacia cõtexerũt. Nõ ergo impauit uniuerſo orbi Heraclius & gygãtes ſubſtulit ab Egypto:Phenicia:Aſia:Italia & Hiſpania:quę puincię legitimos reges ſequebant:& nullos tyrãnos aut gygantes nouerãt:ſed cũ Argonautis pyrraticã dolis & inſidiis & maleficiis exequutus: pyrratę nomẽ apud Caldeos ſortitus eſt: uti locis ſuis Beroſus nominabit. De Hercule igit hactenus ſcdm alios:nunc ſolum de Egyptio audiamus Beroſum ueraciſſimũ hiſtoricum.

Hercoles Oſiridis fili⁹:cui nomẽ eſt Lybi⁹:cũ Iſide i egypto ſubſtulit Typhonẽ in phenicia Buſiridẽ:aliũ uero Typhonẽ i phrygia: Milinũ in Creta: Anteũ in Lybia. Lomnimos i Celtiberia: a q̃ ſubſtituto illis rege Hiſpalo:ad tyrãnos Italie cõuerſus eſt. Cũq3 in Italiã p celtas trãſiret:pmiſſu parẽtũ Galatea genuit illis Galatẽ regẽ.

Iam ex ſupradictis manifeſta ſũt quæ hoc loco Beroſus ſcribit de egyptio Hercule:cui⁹ icipit enarrare monarchiam in toto orbe:& quos tyrãnos quibus ue locis deleuerit: & quis poſt Geriones in Hiſpania rex ab Hercule creat⁹ fuerit: uidelicet Hiſpalis : a quo nõ dubiũ eſt & Hiſpalim urbem conditã/quę nũc Sibilia dicitur: & tota Hiſpania quaſi Hiſpalia/ab eius coloniis dicta. De Galate quoq; rege nomẽ accuſat Galathes & galathiã dictos/quos nũc Gallos & Galliã dicim⁹. Hoc eni tã Beroſus q̃ Diodor⁹ in.vi.li.ſignificat dicẽs:Cel/

ticis olim impauit uir egregius/ ex quo filia corpis magnitudine ultra naturæ mo-
dum decoreq; ceteras excellens orta eſt· Hec cum uiribus/ tum p̃cipue ſpecie elata:
omnes qui eam uxorem expetebant contempſit: exiſtimans neminẽ ſuo matrimo-
nio dignum· Inde cum Hercules bello aduerſus Gerionem motu ueniſſet in Celti-
cam:inq; ea ciuitatem Alexiam condidiſſet/admirata Herculis tum uirtutem/tum
corporis preſtantiã:permiſſu parentum eius concubitũ expetiuit· Iuncta illi/filiũ
genuit nomine Galatem/ qui coeuos ſuos cũ uirtute animi tum uiribus corpis ex-
ceſſit· Vir factus cum paternũ regnũ ſuſcepiſſet:plures oras ſibi ſubdidit ꝓpinquas
preclaris rebus geſtis·Cumq; eius gloria efferret̃ :ſubditos omnes a ſuo nomine ap-
pellauit Galatas:ex quo omnis regio Galatia dicta eſt·Ex his uerbis Diodori patet
ꝙ tẽpore Herculis Galatia cepit dici/quã nunc Galliã dicimus: a Galata filio Her
culis egyptii a quo Gerion peremptus fuit·Cui accedit qđ Solinus ſcribit/Galatas
Aſię poſitos fuiſſe priſcis ſeculis: a primis Gallis· Porro ut ſupra expoſuimꝰ Alceus
nõ fuit priſcis ſeculis/ſed egyptius Lybius· Quare Hercules egyptius regnauit/&
impauit poſt Hiſpanię triumphũ in Gallia:& urbem condidit Alſeam/nũc Alſeta
dictã in ducatu Burgundię finibuſq; Eduoꝝ·Grecus Diodorus illam protulit cor/
rupte Aleſiam: cũ Alſeam uocabulo egyptio ſiue ut nũc Alſetam dicere debuiſſet·
Nam quod Hebrei Alaſan/Egyptii Aleſan/& ꝑ tranſpoſitionẽ litteraꝝ Alſeam pro
ferunt:ideſt copulans & cõmiſcens· Nã eo loci Hercules Herculeũ regnũ ſemenq;
cõmiſcuit Celticis·Ceterum Diodorus ibidẽ ait hos Galathas adiunctis Cymbris/
& Cymeriis omnẽ Aſiam & Greciã occupaſſe/& Galatas in Aſia fundaſſe:& qui in
Greciã tranſiuerũt Gallogrecos appellatos his priſcis ſeculis: ut etiã Solinus & Io-
ſephus aſſerunt· Quare cum illis eſſet litteraꝝ Galatiaꝝ uſus:ut ſepe oſtendimus:
nõ exile argumentũ eſt/ qđ Meones aiunt a Galathis ad ſe/& a ſe in Greciam adue
ctas litteras/& non a Phenicia a Cadmo· Hoc loci etiã facit ꝙ poſtremis tẽporibus
Ili regis Troiani etate/ut Manethon enarrabit:iunior Galates uincit Sarmatas Ta
naidicos/& Galathię alias colonias fundauit:ut intelligamus etiam diu ꝑſeueraſſe
Galloꝝ potentatus in Aſia:& ob id ſemp litteras & inſtituta Gallica fuiſſe:qđ Gre-
ci ut ſe primos fingerent: induxerũt falſo Cadmũ a Phenicia litteras adducentem
quod neq; uetuſto auctore/neq; alia memoria ut fit in tanta re in Archiuis ſacerdo/
tum/ut publicis bibliothecis ſeruata/ unq̃ probare potuerũt: ut contra figmentum
Grecorũ arguit Ioſephus:contra Appionẽ grãmaticũ·Deniq; Diodorus aſſerit ibi-
dem Romanos Galatas uocare:quos Celtas alii uocant·Quod profecto uerum eſt
uernacula lingua·Nã grãmatice illos nũcupant Gallos: dẽpta ultima ſyllaba tha·
per figuram grãmaticalem·

**In Italia decez annis debella-
uit ⁊ expulit Leſtrigones poſt-
qz·xx·annos apud illos pacifi-
ce regnauit:multaqz illis oppi-
da a ſuo noie ⁊ a ſuo cognomie**

Aſſerit Feſtus Tuſcos Italię ante
ſic uocatos a Tuſco rege filio her
culis: q̃ a ſacrifico ritu· Quo loci
aduerte ut aiũt Talmudiſtę: hec
uocabula Scythica & Aramea eẽ
Tuſſum Tuſcumq;·Nã ut aiunt
ſepe duplex·ſſ· unum permanet

Muſarna ſicut Gedroſie ⁊ Carmanie fundauit: ⁊ loca aquis īpedita habitationi hominū cōmoda fecit. Anno itaqȝ Balei xli. orſus in Italia pugnā cōtra gygantes: biēnio ante illi⁹ obitū illos deleuit. Ita ab Hiſpalis Hercules uenit in Italiam: Leſtrigones ⁊ omnes tyrānos ſubſtulit: Arnos: Lybarnos: Muſarnos a ſe cognoīatos cōdidit: trigintaqȝ annis rexit: et accerſitum Tuſcuȝ illis regem reliquit.

apud eos & aliud tranſit in·c· ut pheniſſa & pheniſca: lybiſſa & lybiſca: lariſſa & lariſca: ita pari forma Tuſſa & Tuſca: Quod etiam cum·o·proferunt Toſſa & Toſca Verum ea differentia eſt: ꝙ per o Toſſa uel Toſca ſignificat rupes abſciſas & loca difficilia aditu: & hoc ꝓbant ꝙ in tranſlatione Caldaica quam Targum appellant: ubi pſalmo·c·iii· dicitur Caldaice: conuertit Toſcum in fontes aquarū: Ieronimus &·lxx·tradu xere rupem dicentes: conuertit rupem in fontes aquarum· Porro ſi per·u·ſcribatur Tuſſum & Tuſcum/ſignificat loca augurio conſecrata: quorū aditus prophanis difficilis eſt: dicente Virgilio in·vi·eſte procul eſte prophani/conclamat Vates: totoqȝ abſiſtite luco· Ergo ex hoc patet primū Tuſciam dictā a Tuſco Scythie Tanaidis rege/ a quo in Tanaide Tuſcos Ptolomeus deſcribit: ac propterea hūc Tuſcum fuiſſe Egyptii Herculis filium conſtat/non Heraclii: cum quia non eſt nomen grecię ſed Scythię: tum precipue ꝙ etate Alcei uenientis ad Euandrum Tarcon rex Tuſcoꝝ erat: & Turrheni legitimam Italię monarchiam tenebant: potiuſqȝ illum fugauerunt/q̄ eius filium expecterent· Nam uires erant de ſanguine Tuſco non Greco· ut Virgilius in·x·Eneidos & Fabius pictor & Seruius indicant· Itaqȝ de Hercule egyptio & eius filio Tuſco intelligit Feſtus: quippe ꝙ etiam uocabulum ipſum (ut Talmudiſte) exponit primū dicens Tuſci inquit: a Tuſco rege/filio Herculis dicti: & Tuſcia quod difficilem aditum habeat ut Toſculum: Nam Toſca Cicero ait eſſe loca augurio cōſecrata/aut aſpera & difficilia· Hec Feſtus· Poſt hec aūt Tuſcia/quia ſicut ante omnes gētes dedita fuit religionibus ita excelluit arte colendi eas ut autor eſt Liuius in·v·ab urbe condita: idcirco a poſterioribus Turrhenis confirmātibus uocabulum magiſq̄ interpretantibus a ſacrifico ritu fuerunt Thuſci appellati: ut Plinius autor eſt in·iii· naturalis hiſtorię· & Dioniſius in primo libro & Seruius ſup Eneidos teſtant̄: & Feſtus eiſdem aſtipulatur· Quo uero anno ceperit bellum contra Leſtrigones/& quoto tempore Italię imperauerit ante filium Tuſcum: ex his que Beroſus ſcribit hoc loci patent· Beneficia uero eius in Italia probant/ut ait Beroſus/ loca a ſe condita & colonię poſitę: quas ab eo Lybicas dictas in Subribus Mediolano & Verzellis: notat Ptolomeus· Inde poſt Aſtam coloniam memorat Lybarnam: rurſus in Alpinis Larial ideſt Leoninam inuictam regionem· Nunc Lariam lacum maiorem dicūt· Rurſus ait· Loca ſtagnātia habitationi reddidit· Hoc potiſſime in planitia Floren

tina egiſſe non eſt dubium. Nam ut in Anniis queſtionibus expoſitum fuit/uoca-
bulum Pheſulę argumento eſt planitiē paludoſam fuiſſe: & fama fluentina cui ſtā
dum eſt id aſſerit. Ergo eā Egyptius Hercules habitabilem fecit/reductis omnibus
ſtagnis & paludibus in alueum unum. Cui rei duo inuincibilia hiſtorię argumen
ta reliquit Hercules: ꝙ & illis ſuum inſigne Leonem preſtitit: & fluento ſuum Egy
ptium cognomentum Arno indidit/ad hanc uſq; etatem: Et collem Vetuloniæ ab
eius cognomento/ ad hec tempora uocamus Muſarnum. Et ad quintum lapidem
uocamus Muſarnam urbem: cuius eximię uetuſtatis ruinę ac fundamenta uiſunt᷑
Et Coſmographi indicant: Carmani & Taſpiades: ipſi ſunt Muſarni: ideſt eruditi
Herculei. Hii orti ſunt generoſo Lybici Herculis/ non Alcei Heraclii ſanguine: ut
in.xii.libro Sillius cecinit. Hoꝝ ergo partem in Carminia colonos dimiſit: ut uoca
bulum accuſat Muſarnum/& Taſpis: quos ibi deſcribūt Geographi: & partem Ve
tulonis Harbanis conceſſit/quorum nomen & urbs Muſarna perſeuerat: & partem
cum Sardo & Iolo Sardinię prefecit: ante quos Vei Tuſci cum Phorco rege illuc
conceſſerant: ut in premiſſis comentariis comprobauimus. Nec tamen eos aliunde
miſit in Sardiniam/q̄ a Vetulonia & Herbanis Muſarnis. Cui argumēto primum
eſt᷑: quia perfunctus laboribus Hercules oraculo accepit/ad conſequēdam immor-
talitatem conferre plurimū ſi colonias in Sardiniam micteret Taſpos ſiue Toſpia-
des cum Iolo ſibi nepote: ut Diodorus in.v.li.exprimit. Porro Hercules ꝑfunctus
eſt laboribus in Vetulonia: quia ultimum bellum in Italia geſſit/ut expoſitum eſt
& in Harbano ſuo caſtro Vetulonię iuncto/ Tuſcum filium regem reliquit/a quo
ad hec tempora regionem paratuſſam & pontem paratuſſum ſiue paratuſcum dici
mus: ut inferius notabitur. Nam nihil poſt fecit: quā ad conuiuendum Hiſpaniis
& concedendum naturę illo conceſſit. ab Muſarna iſta Harbana regione ſua/Her-
cules functus bellicis latoribus: Toſpiades cum Iolo miſit. Secūdum argumentū
eſt/ꝙ in hoc agro non Muſarnum modo cognomētum permanet: ſed Iolum nomē
Rus in Iolum. Nec obſtāt ſi quis obiciat Hercules perfunctus eſt latoribus in Ly-
bia non Tuſcia. Nam columnam uictorię ſignum in Lybia poſuit. Sed hec facile
ſoluit᷑: quia Iolam & Iolum ſicut iolaum diuerſa lingua ꝓnuntiat & Iolum profe-
runt. Porro quod obicitur Herculem perfunctum laboribus in Lybia falſum eſt᷑
quia teſte Diodoro in fine quarti libri. columnam in Lybia poſuit ſub acta magna
parte orbis & nō toto orbe. Nam aſiam omnem & mare mediterraneum atq; Affri
cam ſubegerat: ut Beroſus inſinuauit: reſtabantq; ſibi gerenda duo maxima bella:
unum contra Geriones in Hiſpania: alterum in Italia/in quam in triunphum ar-
menta Gerionis traduxit ab Hiſpaniis. Quare in Italia peremptis Leſtrygonibus
perfecit Labores bellicos. Itaq; in triumphum ſubactarum partium duarum orbis
cum toto mari pōtico & mediterraneo colūnam in Lybia poſuit: facile duas alias
ad monarchiam reducturus.

**Altadas duodecim⁹ rex Babil-
loniis fuit: regnās annis.xxxii
Hic interpoſuit temp⁹ ſuū de-**

Nō inerudite philoſophabat᷑ Al
tadas: ſed īperite uixit. Ei⁹ philo-
ſophia ueriſſima hec erat: uti Be-
roſus inſinuat. Vanus & ſtultus

litiis:exiſtimãs uanũ eſſe labo/
ribus: et ſue uite miſeria conti/
nua laborare: non quidẽ aliorũ
hũane q; gentis utilitate ac be/
neficio: ſ; exitio ac ſeruitute Id
circo ſuũ inſtitutu; fuit: ut uita
diuitiis ⁊ gloria: aliena ſtulticia
põt miſeria a ſe ⁊ maioribꝰ par/
tis ſibi frueret̃ qd̃ uiueret.

eſt: qui continuo labore ac miſe/
ria militat in exitium ſui/ & hu/
mani generis. Item omnium ſtul
tiſſimus eſt/ qui iugi deſudatõne
theſaurizat/ nõ ſibi & genti. Am/
plius: qui abſtinet uſu rerũ & glo
rię a ſe partarũ nequiſſimus eſt:
quia teſte Salomone: qui ſibi neq̃
eſt: nunq̃ alteri beneficus erit. Ex
hac philoſophia: duo recte colli/
gebat. Primum abſtinendum eſt
ab omni labore bellico & lucroſo
quia in bellico ſudore/ ſibi labor
& gẽtibus cedes occurrit: & in lucro miſer & infelix auarus: efficit̃ magis cuſtos di/
uitiarꝫ q̃ dñs. Alterꝫ fruendũ eſt bonis & gloria: aliena miſeria & ſudore ptis: ne in/
cidas in miſeriã & ſudores: dũ parta bona fugis. Porro imperite uixit: qa more alio
rũ inter Pellicũ greges & Catamitas degebat: & bonis partis & gloria nõ fruebatur
ſed abutebatur. Sed hac philoſophia caldaica miſſa: redeamus ad noſtros:

Huiꝰ Altadis tpe: Hercules fi
lium Tuſcũ ex Araxa ſuſceptũ
ex Tanaide regiõe euocat. Ga
lates: a quo Samothei galli di/
cti: eius etate regnauit apd̃ Cel
tas ⁊ Vandalꝰ apud Tuyſcões

Sepe uariatũ eſt Celtarꝫ nomen.
Nã principio Samothei diceban
tur: inde a Celito Celte: poſt a Ga
late Galatii: hinc a Beligio Belgę
poſt a Romanis Galli: poſtremo
Francigenę. Filius itaq; Hercu/
lis Galates: nomen Gallis dedit:
qui apud illos regnauit etate Al/
tadis philoſophi: quẽ exiſtimo re
fugiſſe bella: cũ quia delitioſus erat: tum precipue qa Herculeę monarchię par non
erat. Germanũ quoq; nomẽ ſepe a ducibus uariatũ fuit. Nã ab exordio & ferme in
toto Tuyſcones dicebant̃: in parte uero Gambriuii/ ante Ingheones: poſt Iſtcones:
Hinc Sueui: poſt Vandali: inde Alemani: deinde Thetanes & Theutones: poſtre/
mo a Romanis/ ut Tacitus aſſerit/ Germani dicti ſunt. Tpe Ataldis Vandalus Tu
yſcones rexit: a quo nõ ſolũ Vandalos ꝓdiuiſſe/ ſed & Vindelicios: nomen eſt argu/
mento. Nanq; Vindelicii Vandalicii ſunt: quia idem nomen apud diuerſas natio/
nes mutatis uocalibꝰ ſolet uariari & q̃nq; ſyllabis: ut pane: pan: pen: Et Taſpis: Teſ
pis: Toſpis: ut ſupra diximus: & Soſa: Suſa: Sumſa: & Anca: Incha: Vnca: ut in ſe/
quente cõmtario exponemus. Pari forma Ethruria etiã ipſa ſepe mutauit nomen:
uti Plinius aſſerit in. iii. naturalis hiſtorie. Nã a Comaro Comara: & a Iano Ianicu
la ſiue Ianigena: & a Razenuo Razena dicta fuit: ut Beroſus aſſerit & Dioniſius in
ſinuat de Razenuo: Nũc a Tuſco filio Herculis Tuſcia & Tuſſa dicta eſt: ut Feſtus
eſt autor. Tota quoq; ꝓuincia nomen mutauit: qm̃ ut clare ait Plinius in. iii. & Di
oniſius in primo li. inſinuat: principio dicta eſt Vmbria/ ab Vmbris qui eã coluere

inde Pelaſgia:a Pelaſgis q Vmbros ab impio exegere:& paulo poſt Turrhena a Lydoꝝ rege:a quoꝝ ſacrifico ritu/mox a grecis Tuſcia cognōiata fuit· Tuſcus igit̃ rex eſt a quo ſolū Vetuloniēſis ager Paratoſſus ſiue magnus Tuſcus dicit̃ ad hec tpa: ut oſtendimus in genealogiaꝝ cōmto·xxii·his tpibus a Tanai patre Hercule deuocatus uenit in Herbanū paternū caſtrū/in quo ad hec tpa pſonat Toſſum ſiue Tuſcū nomen·Cui etiam eſt argumento qꝛ Vetulonia ferme iuncta Herbano:tunc & uſqꝫ ad Romanoꝝ imperiū:fuit regia Italię/& regū Tuſcię·Et idcirco pfunctū laboribus Hercules in ea regnaſſe non dubiū eſt/& in ea creaſſe Tuſcū Coritū ideſt haſtatū Iouē:ut mox apiemus in ſequēte cōmtario·Ab eodē ergo Tuſcos circa Tanaim dictos/memorat Ptolomeus·

Hercules Tuſcū filiū Janigenis creat Coritū ex more. Quo etiā illis rege relicto: ipſe ſenex admodū in Celtiberos reuertit̃ āno Altadis.xxxix. ⁊ regnauit ibi atqꝫ obiit:cui Celtiberi templū ad illi⁹ Gades ⁊ ſepulchrū ⁊ diuinos honores tribuerunt: plurimaſqꝫ illi⁹ triūpho et noī urbes dedicauerūt:ut Lybiſoſonā:Lybiſocā:lybuncā:lyborā

Plura digna memoratu hoc loci explicat Beroſus/latinis hiſtoricis & aliquot grecis ſonantia: ut qđ Pomponius Mella ſcribit/ ſepulchrū & templū egiptii Herculis ad Gades in Hiſpaniis eē: ac ꝓpterea ſenē Herculē ibi regnaſſe & obiiſſe: qđqꝫ Gades colūneqꝫ huius ſunt nō Alcei·Nā & ſi Diodorus grecos magis recitās & nō ꝓbās in·iiii·li·dicit Alceū poſuiſſe colūnas nō tñ aſſerit in Gadibus ſed in Europa : & ſi id ſcripſiſſet: utiqꝫ mox reuocauit dicēs/prioris Herculis geſta fuiſſe a poſterioribus tributa Alceo:q̄i unus fuiſſet Hercules·Sed qđ maximū argumentū ꝓbet/ſunt urbes conditę ab Hiſpanis:illius ꝓprio nomini atqꝫ triūphis:quaꝝ primā Beroſus Lybiſoſonā dicit·Sane ſciendū eſt ut ſupra diximus a diuerſis diuerſimode iddem nomē ꝓferri:Pari forma Soſon:ſoſa:Suſa:Sumſa:iddē a diuerſis ꝓnuntiat̃·Eſt aūt pſicū nomē Suſa/ſignificās ut aiūt talmudiſte/equū & eqtaturā regiā:Et urbs forū/qꝫ Auguſtū:quo eqtes duceſqꝫ impatori occurrūt:Suſam uocāt· Hinc ut diuine lr̃ę tradūt in uita Heſter:caput regni Artaxerſis Medoꝝ Impatoris:dicta eſt Suſa:Hic Aſſyria Suſiana/Eodē mō finē urbis Vetulonię/quo Larti eqtatus Lucumonū conueniebāt:ad hec tpa Sumſam uocamus· Itaqꝫ qđ Caldei Soſon : Perſę Suſam:iddē Ethruſci Sumſam uocabāt·Hinc Hiſpania Herculea Lybiſoſon:eſt Lybii forū Auguſtale/quo ſibi triūphanti oīs Hiſpanicus eqtatus occurrebat·Quā urbē Romāi ob honorē Lybii:p interpretatōem uocauerūt ForoAuguſtanā ciuitatem:& illi ius Italię tribuerūt/quē antea Lybiſoſona/dicta erat: ut memoria ſeruat Plinius li·iii· naturalis hiſtorię ca·iiii·Porro Ancam/Incam/Vncam/cū diuerſe gētes iddē intelligāt/& monile ſublimi collo impoſitū ſignificet:ut Ieronimus & Talmudiſtę interpretant̃:cōſequēs eſt ut Lybunca ſit urbs/quo Lybius triūphans ſublimi ſuo collo torquē adiecerit:ſiue ſignū uictorie ac nobilitatis·Siliter qa teſte Ieronimo & Talmudiſtis Soca & Socot tēptoria caſtraqꝫ ſignificat : neceſſe eſt Lybiſocā eſſe Lybii

urbē locūq;:quo initio Lybius tēptoria poſuit & metatus eſt caſtra• Cui eſt argumēto ꝙ teſte Ptolomeo ea urbs eſt in Herotanis:ideſt a pellito ſignatis• Her eni ut diximus cognomentū ē Herçulis & pellitū ſignificat• Ota uero ſignū & ſignatū ſignificat:teſte diuo Ieronimo• Ibi eni & metatus eſt caſtra:& deſignauit caſtris locū lybius:ut Herotanū nomē accuſat• Ergo cū aſpiratōe Herotani ſcribēdi ſunt:& male in Ptolomeo ſine aſpiratōe inuenit'/Erotani• Ceteꝶ Oram ꝓprie ut Ieronimus ſentit• ex or & am cōponit' que gentē & irā ſignificat• Hinc Lyborā/Lybii gēs irata ſignificat:que primū uidelicet in Geriones ꝓ Hercule ira excanduit• Has oēs urbes/leges quaſdā in Ptolomeica deſcriptiōe Hiſpanię:alias in•iii•naturalis hiſtorię Plinii/& aliis geographis• Que cū ita ſint: miror cur nō puducerit grecos tam ſplēdide mētiri de Hercule• De inito regno Tuſci apud Vetulonia tria extant argumēto :ꝙ nomen eius circa Arbanū patuſſum ꝑmanet ꝙ uadus Tuſcaniēſis ad hec tpa dictꝰ eſt in eius agri medio:ꝙ ſolū illi Hercules Leonē haſtatū ideſt coronatū more antiquo ad hec tpa inſigne reliqt• Haſta enim ꝓ corona utebant' ueteres•

Galatheū puerū ad Herculez miſſuz ī Siciliā cū coloniis miſit Tuſcus. Idē Tuſcus primꝰ palatuā militiaz et initiamenta Razenuos Ianigenas docuit.

Argumentū eſt/dū Hercules de Gygantibus in Italia triūphaſſet & ꝑ Tuſco in Tanaim miſiſſet: etiā a gallia pignus uirtutis galatē pueꝶ ſuſcepiſſe:quē cū coloniis in Siciliā Tuſcus miſit• Hinc Galatenas colonias in Sicilia deſcribit Plinius in•iii•naturalis hiſtoriæ• Erat ergo iā creatus Coritus: cuius munus erat cū rege dare colonias• Circū Italiā etiā maritimas colōias dedit Hercules poſt initū regnū:ut in Sardiniā Iolaū cū Taſpiadibus:& circa Iſtriā Lyburnos ideſt lybii remigatores• Vrna eni uas uocāt/ad modū remi factū/lato & āplo corpe:& lōgo ac ſtricto collo/qđ & palatuū dixerūt:repoſtoriū ueſtalis ſacri cineris• Hinc Cymbā lato corpe & ſtricto lōgoq; roſtro cū remis uelociſſime currētē/quā nūc dicimus fuſtā:tūc ab inuētoribus Lyburnū ideſt Lybii urnū uocabāt• Quo aūt pacto Tuſcus Palatuā militiā & iniciamēta que patris Herculis erāt docuerit Razenos:ſatis in ea lucubratione fuit expoſitum:que eſt de Vadimonnis lacu Nauiſo

De XIII• Rege ASS•

Tertiuſdecimꝰ Babillonie rex Mamitꝰ: regnauit annis•xxx. Is rurſꝰ milites exercuit ⁊ aſſuefecit laboribꝰ:⁊ interpoſitis delitiis:unguentis ⁊ opobalſamis militiā et pugnas exequebat':cepitq; formidini eſſe Syris ⁊ Egyptiis. Huiꝰ āno•xxii• Alteus Tuſci filiꝰ regnat apud

Certū eſt Narbonēſem Galliā ab hoc filio Galatei cognominatam quā ꝓuinciā Romanā poſtea Senatus populuſq; Romanus dixit iuſq; Italię illi tribuit:de qua Plinius in•iii• naturalis hiſtoriæ cū plura:tū ꝑcipue iſta ſcribit• Narbonēſis inqt ꝓuincia/ps Galliaꝶ appellat' que inferno mari alluit' Bracata āte dicta: amne Varo ab Italia diſcreta/alpiūq; ſaluberrimus Romano impio iugis:a reli

**Ianigenas:ꝛ biẽnio añ Heſpe
rus frater kitym apud Celtibe
ros:rurſus apđ celtas Narbõ:
ꝛ apud Tuyſcones Teutanes.**

qua uero Gallia/latere ſeptẽtri/
onali ſeiungit᷑: Hec mõtibus Ge
beñicis:& urbibus:agrorũq; fera
citate: cultu uiroꝝ: amplitudine
opũ:nulli ꝓuinciaꝝ poſt ferẽda:
ueriuſq; eſt Italia q̃ ꝓuincia.Hec
Plinius.Porro Teutanes mercurius Germanoꝝ extitit/cui cognomĩto Teutanes ſa
crificus ritus indidit. Reddebat eñi pallẽtes eos: q ſibi gratis ymolabant᷑. Teu.n.
laudẽ & Teudas laudatorẽ: Taam uero & Tanã pallentẽ gratis.Ieronimus & Tal
mudiſtę interpretant᷑. Hinc Teutanes laus pallẽtis gratis dicit᷑.In laude eñi ſacri
ficii uictimãdi gratis:pallebãt effuſione cruoris. dicente Lucano in primo libro.
Et quibus immitis placat᷑ ſanguine diro/ Teutanes:horrẽſq; feris altaribus heſus
Ab hoc Teutones & Teutonia nomẽ accepit. Deinde Beroſus apit/quo tꝑe nature
cõceſſerit Hercules & illi Heſperus ſucceſſerit:uidelicet ãno.xx.Mam iti. Greci di
cũt Italiã & Hiſpaniã dici Heſperias ab Heſpero ſtella:qua greci in Italiã & Hiſpa
niã adnauigãt: Italiãq; ſimul Enotriã ab greco Archade Enotrio fratre Peucii. Q đ
falſum eſſe nõ Beroſus mõ & Iginus:ſed ratio ipſa cõuincit.Nã ſi a ſidere/quo a Gre
cia in Italiã & Hiſpaniã nauigãt/nomẽ Heſperiã acceperũt duo hec extrema Italia
& Hiſpania:neceſſario cõſequẽs eſt/ut & Gallia ſit Heſꝑia/qa media eſt inter Italiã
& Hiſpaniã: & ĩpoſſibile ſidus illud ꝑcurrere aut eos adnauigare ab Italia in hiſpa
niã/niſi ꝑ mediã Galliã.Porro cũ nemo ſcriptoꝝ cõcedat Galliã dici Heſperiã: cõſe
quẽs eſt ut nõ a ſidere/ſed a rege Heſꝑo dicat᷑:q primũ in Hiſpania/deinde in Italia
& nõ in Gallia regnauit ut Igin⁹ & Beroſus clariſſime tradũt.Cõuincit quoq; Gre/
cos de mẽdacio cognomẽti Enotriani Italię: ĩpa interꝑ̃tatio nõis. Nã quẽ latini ui/
niferũ:eundẽ Greci Enotriũ:& Aramei Ianũ ꝓnũciãt:ut in ꝑ̃habitis antiqtatib⁹ Ia/
ni ꝓbauim⁹.Quare/qa antiqtus a Iano cognõiata fuit Italia/ cõſequẽs ẽ/ut ab eodẽ
ꝑ interꝑ̃tationẽ Grecã ſit dicta Enotria ideſt Ianea ſiue Ianicula. Q đ ꝑfecto et tem
pus demõſtrat.Nã ut ſupra ꝓbauim⁹:Enotrius Archas uenit in Italiã centũ & ſep/
tuaginta ãnis poſt Phetonteos Lygures. Quos ſi in Beroſo & Euſebio ſupputes ꝑ/
uenies ad.xiiii.annũ Balei Aſſyrioꝝ regis: quo tꝑe Oſiris reuertebat᷑ in Egyptũ:ut
ex ſuꝑiorib⁹ patet:nuꝑq; dicta eſt ab eo Italia Apẽnina & Taurina.Quare nõ Eno/
tria ab eo dicebat᷑.Rurſus & ſi Anthiocus:Philiſtus & Tymeus diſſentiant/a quo
Italia potiſſimũ dicta ſit Apẽnina ſiue Taurina ut retulimus: cõueniũt tñ in tꝑe/ꝙ
antea dicta ſit Saturnia: poſtea circa tꝑa Herculis uel paulo añ dicta eſt Taurina/
& poſt Herculẽ Heſperia a Grecis: Eadẽ ferme a Dioniſio Halicarnaſſeo in primo
li.referunt᷑. Eadẽ Beroſus ſcribit:aſſerẽs paulo añ Herculẽ dictã Taurinã Italiã: &
Hercule mortno ſucceſſiſſe illi Heſperũ in Hiſpania. Heſperus aũt pulſus a fratre
Italo Atlante uenit in Italiã/& ab eo dicta eſt Heſperia.Poſt a frẽ Italia:ut ẽt Igin⁹
ſcribit & nr̃ Tortelli⁹ Aretin⁹ refert. Ergo:qm̃ ab Api uſq; ad Italũ nũq̃ Italia dicta
eſt Enotria:cũ tñ Enotri⁹ eo tꝑe Italiã incoluerit & obierit/ut ex tꝑibus patet:conſe/
quẽs neceſſario colligit᷑:ut Italia ſit cognõiata Enotria/ ſed nõ ab Enotrio Archade
ſed uetuſtiſſimo Iano:quẽ ꝑ interꝑ̃tationẽ greci Enotrium uocauere:ut rudes Ro/
manos faſcinarẽt/ & caliginẽ atq; obſcuritatẽ Italię uetuſſimę origini inducerẽt: ne

ipſi q ſe gentis hūanę genitores fabuloſa iactātia p̄dicabāt apud rudes Italos: mox dep̄hēderent nouitii atq; poſtremi in rerū natura/ut illis obicit Ioſephus cōtra Apionē grāmaticū. Ididē obſcurare pgentes Tuſcā originē & a Grecis ortos aſſerere adniſi: grecis uocabulis illos nūcupauerūt Tuſcos & Turrhenos. Sed fruſta iecerūt rete an̄ oculos eoꝝ: q ſemp ſe Ianigenas & Razenuos uocauere uſq; ad Cęſarū tpa: & nō tā obſtinato q̄ prudētiſſimo aio retinuerūt uetuſſimę originis ſuę argumenta inuincibilia: linguā: deos: lr̄as & eiuſcemodi: ut etiā Beroſus aliquantulū inſinuat: & Dioniſi⁹ Halicarnaſſe⁹ in primo li. exprimit: & Myrſilus aſtipulat̄. Igit̄ obmiſſis fabulis Grecoꝝ dicam⁹: Italiā dictā a duce Italo: & circa finē Herculis quo Grecus Enotrius extabat dictā Heſperiā nō Enotriā: pauloq; an̄ Apeninā. Sed antiquitus Ianiculā ideſt Enotriā ab Enotrio phenice/ut ſepe expoſuim⁹. Et hunc ordinē ſeqt̄ Virgili⁹: ut ultimo ſit cognoīata Italia a duce: antea uero a Grecis Heſperia/ſcilicet circa finē Herculis & Tauri ut aiunt. Verū an̄ hac antiqua terra erat & dicta Enotria: qa Enotrii ideſt Ianiculi uiri illā tenuere circa thyberim: quę ps Ianicula circa thyberim primū dicta eſt Italia ut Serui⁹ ſcribit ſup primū Eneidos: in quo & idem Virgili⁹ ſic ſcribit. Eſt locus (Heſpiā Grai cognoīe dicūt) Terra antiqua/potens armis/atq; ubere glebe: Enotrii coluere uiri: ſed fama minores Italiā dixiſſe: ducis de noīe gentē. De Alteo uero Tuſco/cōtradictio uidetur. Nā Beroſus illū ſcribit filiū Tuſci: ideſt nepotē Herculis. At Herodotus in primo refert illū fuiſſe filiū herculis. Sed facile ſoluit̄: qa hic fuit nepos herculis egyptii: ille filius Alcei. Quare ſicut greci ad inducēdas hiſtoriis & originib⁹ gentiū caligines: furati ſunt nomē & geſta herculis egyptii: & illud īpoſuerūt filio Amphitriōis/ teſte eodē Herodoto in. ii. li. Ita & Altei nomē furati īpoſuerūt filio Alcei. hic Alteus inito regno Vetulonię: duo loca ſuo noī dicauit: in qbus poſtea fundata oppida dicim⁹ Altetū: & Arcē Althiam uernacula lingua. Ceterū qd̄ Beroſus ait Babillonię regē Mamitū/ inceſſiſſe mediū inter militiā & delitias: & aſſuefeciſſe milites laborib⁹: pfecto ea cōiectura eſt/p̄deceſſorē ei⁹ poſt habuiſſe militiā terrore herculis: iāq; ſeneſcēte eodē hercule/Mamitū expectaſſe illi⁹ obitū/ & interea militē aſſuefeciſſe rebus bellicis: & eodē hercule mortuo cepiſſe arma inferre finitimis: ac ppterea formidādus erat Syris & egyptiis q orbis domitorē & ſaluatorem amiſerant.

De. xiiii. rege Aſſyrioꝝ.

Quartuſdecim⁹ rex Babilloniis impauit Mācale⁹ ānis. xxx. cui⁹ anno primo apud Celtiberos: Kitym pulſo fratre Heſpero in Italiam: regnauit.

Scribit Aretin⁹ noſter Tortellius eadē quę Beroſus: referens Iginū aſſerere Atlantē pepuliſſe fratrē ſuū heſperum ab hiſpania: & ibi regnaſſe: & heſperum ueniſſe in Italiam & illi imperaſſe: & ob id utrūq; regnū ab eo heſperiā cogminatum. Verum quoniam de Italo ſatis in Anniis qōnibus diximus: idcirco ibi legantur de nomine proprio kityn & cognominibus Atlante & Italo/& quibus locis regnauerit: Similiter legantur comentaria cum Fabio pictore. Quare ſi kitym & Italus eandem interpretationem habent: & ſi utrumq; eandem habent definitionem/cum Atala & Atalo: conſequens eſt/ut idem uir ſit Kitym: Atalas & Italus:

iue Atlas ut Greci declinant. Recte igit᷑ ab Igino Atlas dictus eſt frater Heſperi: & ab aliis Italus. Itaq; ſicut Heſper⁹ utriq; regno imꝑauit: ita frater ei⁹ Ital⁹ Atlas.

Duodecimo uero āno Mancalei apud Janigenas regnat Kitym relicto ĩ Celtiberis rege filio Sycoro. Eiuſdez Mancalei tꝑib⁹ apud Tuyſcones regnat Hercules Alemānus. apud celtas Lugdus: a quo prouincia ⁊ hoīes cognomēta ſumpſerūt.

Lugdus ē q incoluit Lugdunenſem ꝓuinciā/ut nomē eſt argumēto. Q̄d uero ait ab eo cognoīatā fuiſſe totā ꝓuinciā & hoīes: ita intelligendū eſſe exiſtimo: ut ꝓuinciā intelligat totā ꝑtē Lugdinenſem: hoīes āt Lugdouicos dictos quos poſtea. g. ablata Ludouicoſ dixerūt. Alemānū uero Herculē Beroſus dicit/ꝙ uel Alemāni fili⁹ fuit/aut qa illi ſucceſſit: aut ueri⁹ ob utrūq;. Dict⁹ eſt Hercules ob fortitudinē: qa oēs q aliqd fortiter egiſſent: Hercules uocabant᷑: ut in Saturnalib⁹ Macrobi⁹ ſcribit. Et ob id teſte Cornelio Tacito: omniū uirorū fortiū Germani ituri in ꝓlia hūc Herculē canūt: ſuntq; carmina/quorū relatu quē baritū uocāt/attendūt aīos: futureq; pugnę fortunā ip̄o cantu augurant᷑ Terrēt eni uel trepidāt acies/ꝓut ſonuit: nec tā uoces illę q̄ uirtutis cōcent⁹ uident᷑ Affectat᷑ p̄cipue aſpitas ſoni & fractū murmur: adiectis ad os ſcutis/quo plenior & grauior uox rep̄cuſſu intumeſcat. Hec Tacit⁹. Q̄d uero de kitym refert: etiā Iginus cōſentit: & Fabi⁹ pictor Italū ꝑpuliſſe fratrē Heſperū ut dixim⁹ in Italiā: in q̄ paululū regnās obiit Heſper⁹. Inde Ital⁹ Hiſpaniis Sicorū filiū regē creauit: ut Beroſus exponit: a quo nō eſt dubiū dictos fuiſſe Sicoros/& Sicorū amnē ei⁹ de quo Lucan⁹ Heſperios inqt inter: Sicoris nō ultim⁹ amnis. Ip̄e Italus pꝛ̄ in Siciliā colonias duxit. Inde cū Siculis in Italiā ꝓfectus regnauit in locis circa thyberim/ & ea primū a ſe Italiā appellauit: ut ſcribit Serui⁹ & alii Virgiliani ſup primū Eneidos. Sūt aūt loca circa thyberim in qbus regnauit ut aiunt: ubi Siculas colonias poſuit in agro Romano ut eſt illud fines ſup uſq; Sicanos: qa Romā primi inhabitauerūt uetuſti Siculi: & Tyburi ſunt loca Siciliēſa dicta/& in ꝓpinqua thyberina Etruria ſunt urbes Pheſcēniū & Phalaris q̄s an̄ inhabitauerūt Siculi: ut ampliſſime ſcribūt hiſtorici p̄cipue Dioniſi⁹ Halicarnaſſe⁹ in primo li. & Epigenes in Apologetico cōtra Italos. Hinc colligūt ab initio nō fuiſſe nōiatā Italiā totā quę nūc ē: ſed ſolū circa thyberim loca/quę ſūt Latiū: & ſibi ꝓxima Etruria. Huic aſſertiōi auctoꝝ multa ſuffragant᷑ argumēta. Primū: quo ipſi utunt᷑ qa nomen Siculū in Latio fuit & Etruria Siculis aūt coloniis a principio rex erat Italus. Secundū eſt: qa Italus p̄fecit filiam ſuā reginā Aboriginibus in Latio: quę a ſuo noīe/Siculis prima Romā oppidulum condidit: ut quidam hiſtorici ꝓhibent: & Plutarchus in uita Romuli refert: & Beroſus paulo inferius enarrabit. Ipſe uero Italus in Vetulonia reſedit: cui maiora ſūt argumēta. Nam p̄ter id ꝙ urbes Etruſcas ante Pelaſgos inhabitauere priſci Siculi addicit᷑ primū argumētū: ꝙ ad prīcipes Vetulonię quē tū erat Italię regna ad Corituq; acceſſit: & illi locata filia ſua Electra cōiuge: eidē ꝑticipata potētia cōregnauit ut apte ſcribit Beroſus/ & Fabi⁹ & ceteri hiſtorici cōſentiūt. Sed quo res ip̄a fiat aptior p̄monitos eſſe lectores par ē: tres fuiſſe Atlantes qbus eiuſdē noīs uxores totidē

& pares numero/& noîbus & cognoîbꝰfuere liberi mares & femellę: ut Seruius eſt auctor & Virgiliani ſup·vii·&·viii·Eneidos· Quę ergo hic dicenť:de Coriti prin/cipis Tuſcię Herculei ſocero Italo:intelliganť q primũ in Hiſpania:inde in Sicilia poſtremo in Italia regnauit:de qbus in Anniis·q·& ſup Fabiũ diximus·

Kitym ob mẽtis excellentiam Janigene ſua ligua uocauerũt Italũ Atalaa. Hic filiã ſuã Ele/ctrã Janigenoꝝ principi Cãbo blaſconi dedit ↄiugẽ:qui ꝑ nup tiis colonias miſit tranſ alpes Italie ꝓximas:ꝛ Romã filiam ſuã Italꝰ primo ſubreginã Abo riginibꝰſacrat. filiũ quoqȝ ſuũ Morgetẽ Italus Kitym crea/uit Coritum.

Nõ ſolũ aũt Beroſus/ſed etiã oẽs latini illũ ſecuti ſcribunt/Italum Atalantẽ locaſſe filiã ſuã Electrã Corito Tuſcię principi·Sed quæ exponẽda hoc loci occurrũt:hæc ſunt·In primis:magis ꝑ expoſiti/onẽ q̃ diſtinctionẽ nominũ dicit Beroſus/aut traductor Beroſi: Italũ Atalaa· Quaſi dicat·Vocaue/rũt eũ ab excellẽtia mẽtis Italaa ſiue Atalaa: qa eũdẽ ſignificant· Deinde inſinuat qđ etiã quidam auctores ſcribunt/ueteres ꝑ inito regno ſolitos die acclamatiõis regię/ſua ſacrare ſimulacra/uel titulos inſcribere ad memoriã:& oppida edificare:& colonias mittere ſuo noîe illuſtra/tas/ad ꝑpetuã memoriã geſtę rei:& ad fulgorẽ noîs ꝓpagãdũ: & ob id uetuſta noîa locis indita/faciũt in hiſtoria efficaciſſimũ argumẽtũ:ut in ꝑ̄miſſis libris & comẽtariis cõprobať·Ergo Italꝰ cũ iniit regnũ:die acclamatiõis regię:Ry Atlaus ideſt rex Atalaus:primũ exciſos a patria kiteos titulos ſacrauit:& ſub antro ad eternã rei memoriã recõdidit:quos cernimꝰ iuxta Faul ut explicauimꝰ in inſtitutiõibus Etruſcis/& turritũ domiciliũ in Volturrena ſibi fũdauit/dictũ Aramee Stic kiti Aru·Deinde ſucceſſorẽ regni Morgetẽ creauit Coritũ:ideſt haſtatũ Iouẽ dãdo illi regni ſceptrũ· Tertio oẽs tres fil:Atalas:Electra:& Cãbo:q poſt antonomaſiã Coritꝰ dcũs eſt: colonias miſerũt in ꝓximã ꝓuinciã Narbonẽſem:& a ſuis noîbus uocauerũt illas Cãbo Electras Atlanticas:ut eas noîat Pliniꝰ i·iii·li·naturalis hiſtorię ca·v·Et hoc ꝑ nuptiis & affinitate inita ut Beroſus indicat·Pater Cãbi dictꝰ Blaſcon/ut in genealogiis Beroſus expoſuit:a quo mons Blaſconis ad hec tꝑa diciť:& ipſe Blaſconas colonias miſit cũ Cãbo electris Atalanticis iuxta Rodani oſtia: ut cõmemorat Ptolomeꝰ in deſcriptiõe Narbonẽſis ꝓuincię:& Pliniꝰ in·iii·naturalis hiſto· ca·vi·Ceterũ qđ de prima fundatiõe urbis Romę Beroſus ait: & Plutarchus refert ueriſſimũ eſt· ceteri quos Plutarchus inducit auctores Romę fuerũt:nõ primũ fundando/ſed poſt aut derelictã rehabitãdo/ ut Solinꝰſcribit:aut ampliãdo: aut diruta reſtituẽdo/ſicut de Carthagine & multis aliis geſtũ eſt· Verũ q Romã ultimo q̃drauit & inſtar urbis fundauit:fuit Romulꝰ:a quo Roma ꝑ ſincopã diciť·Nã integro uocabulo Romula ꝓferť·Qui uero ante oẽs pro tꝑis exigentia oppidi inſtar illã fundauit:fuit Ro/ma filia Itali cũ Siculis coloniis ſui patris: dicente Dioniſio Halicarnaſſeo in principio hiſtoriaꝝ·Vrbem Romã/terrę mariſq; dñam/quam nũc Romani incolũt:uetuſtiſſimã:antea memoria proditorũ/tenuiſſe dicunť/barbari Siculi:gẽs indigena·

Igiť auctores alii Romę quos Plutarchꝰ & alii cõſcribũt:in Romulũ ultimũ:& hãc primã Romã:aliis & aliis tꝑibus intermedii fuerũt.Et hoc ſecuti ſumus in Etruſcę hiſtorię libris/quos ab Etruria condita uſq; ad hec tpa abbreuiamus ꝑ reges Etrurię atq; Romę:in qbus & illud Beroſianũ adnotauimus:hanc primã fuiſſe ſubregulam in Italia & Latio: oẽſq; ſequentes nõ ꝓprie reges ſed ſubregulos fuiſſe in Latio decreto Lucumonũ atq; uoluntate/ uſq; ad Romulũ: qui omniũ priuus de regno & imperio cepit cũ Etruria cõtemnere: durauitq; ea rixa/quouſq; Tuſcoꝝ imperiũ Romano ceſſit. Sed & illud genus Siculoꝝ notandũ eſt:qđ Dioniſius indigenum uocat. Duplex enĩ genus Siculoꝝ eſt in Italia: quoꝝ unũ extremũ aliũde uenit cũ Italo:& hi ꝓprie dicunť Siculi.Aliud uero indigenũ eſt & Tuſcũ/a Tagetis Sicano filio in Tuſcia:ut ſupra enarrauit Beroſus.Et hi ꝓprie a genitore Sicani dicunť.Verum quia tpe Itali: Tuſci femellas eius filias uxores acceperũt:hinc auctores nõ diſtinguũt inter Siculos & Sicanos.Siculi ergo q Romã cũ filia Itali fundauerũt:ut ait Dioniſius/fuerũt Siculi indigenę Tuſci:nõ aduenę cũ Italo. Equidẽ argumentũ conſtans/ꝙ uir Romę indigena Tuſcus erat. Ergo qa proles huiꝰ uſq; ad Latinũ ſocerũ Enee fuit ex Tuſco genere:rurſumq; Eneas a Dardano Tuſco genus habuit. cõſequẽs neceſſario eſt ut ex tribꝰ Romę primis tribubꝰ:uidelicet Tacienſi/Sabina/Lucerũ Lucumona: & Romulea Albana: duę fuerint cõſanguineę ab auito priſco ſanguine Herculeo Tuſco/Romulea ſcilicet & Lucera.Quo uero tpe Roma puella Romã cũ indigenis Sicanis Tuſcis fundauit:regnabat apud Egyptios Menoptis: ut patet in Euſebio:in tꝑibus huiꝰ regis Aſſyrioꝝ Mancalei:cuiꝰ anno.xxvii.natus eſt Moyſes. Liberator ppli Iſraelitici duxq;. Ergo quo tpe primũ Roma oppidulũ eſt ceptũ: futura dux orbis & xp̄ianitatis dña:equidẽ & futurꝰ liberator duxq; ppli opp̄ſſi Moyſes recte ortus eſt.Sed de his copioſius in ſacris decadibus ſup Exodum explicabiť.

De.xv.Aſſyrioꝝ rege.

Quintuſdecimꝰ Aſſyrius imperat Sſterus ãnis.xx.uir de cuius geſtis et prudẽtia oẽ uulgꝰ pſonat. Huiꝰ tpibꝰ Morges filius Itali creauit Coritũ ſuũ cognatũ Cambo Blaſconẽ: ⁊ paulo poſt idem Coritꝰ manet itus. Apud Celtiberos regnat Sicanus filius Sicori: poſt obitum Sferi ſub Mamelo.

Ergo Sicani aduenę in Italia nõ fuerũt etate Romę Italãtidis:niſi indigenę Tuſci: ſed q ꝓprie Siculi dicunť/uenerũt a Sicilia cũ Italo/qa Sicanꝰ pr̃ Sicanoꝝ aduenarũ nõ erat natus cũ Roma fũdauit oppidũ ꝓ Latii ſceptro habito:ut patet ex Beroſi tẽporibus Mortuo uero Italo:filiꝰ eius Morges ſucceſſit/ ut ſcribunt Beroſus & Dioniſius Halicarnaſſeꝰ in primo li.Cambo blaſcon uero a pr̃e cognomẽ Blaſcõ accepit:ſibi Cãbo propriũ nomẽ fuit:& a dignitate ſolus Coritus dictus antomaſice fuit: qa poſt Alceũ auum Herculeum/ Italus aduena ſuſceptũ regnũ tranſtulit ab Herculea Vetulonica prole in Morgetẽ.Quare dignitate ſucceſſiõis iterato ſuſcepta Herculea familia:ſempiterno titulo ſibi aſſcripſit: & ob id antonomaſice cũ Coritus dicitur: de Cãbo iſto intelligiť a latinis.

Igiť dum eſſet Coritus ideſt haſtatus ſceptro Iuppiter:genuit Iaſiũ primogenitum
ex Electra Italãtide:Paulo poſt obiit Morges:& remanſit Coritus Itus ideſt Iuppi
ter ſolus: quia ad eũ ſolũ redactũ eſt regnũ. Et ob id mõti Blaſconi paterno/cogno
mentũ ſuę dignitatis Itũ adiecit. Nã ſicut a patre Blaſconis mons diciť:ita & a per/
petua regia dignitate adepta/Arx Iti etiã noiať:uti in uita ſancti Flauiani martyris
memoria ſeruať. Igiť cũ eſſet Iuppiter ex Electra genuit Dardanũ & Armoniã. Ex
quo fabula Grecoꝝ mendax auſa eſt ĩ hiſtoria: alterũ aſſerere Coritũ patrẽ Iaſii ex
Electra: alterũ Iouẽ qui genuit Dardanũ ex eadẽ:cũ tñ idem fuerit Coritus & Itus
ſiue haſtatus Iuppiter & Iuppiter qui ex eadẽ caſtiſſima cõiuge Electra genuit Ia/
ſiũ & Dardanũ:ut Beroſus exprimit:& plures alii ſcribũt:& Lactantiꝰ refert in fine
primi libri inſtitutionũ diuinaꝝ. Sed quo ad Morgetis regnũ attinet: ipſe ꝓ inito
regno colonias in Latiũ miſit : quas a ſe Morgetes noiauit: quas in.iii.li.naturalis
hiſtorię cõmemorat Pliniꝰ. Sane ꝓ tpibus ſciendũ eſt Deucalionẽ Theſſalię regem
natũ fuiſſe prio ãno huiꝰ Sferi regis Aſſyrioꝝ. Hoc ex duobꝰ patet. Primo ex latina
uetuſta traditiõe:de qua Solinus ait/a primo diluuio ſub Ogyge uſq; ad Deucalio/
nẽ fluxiſſe ãnos ſeptincẽtos & plus q̃ nouẽ menſes. Porro a primo diluuio ſub Noa
Iano Ogyge paleſtino/uſq; ad primũ annũ Sferi/anni ſeptincẽti & menſes nouem
cõputanť a Moyſe p patriarchas Hebreos/ & a Beroſo & Euſebio p reges Aſſyrios.
Secũdo patet ex eo ꝙ ueriores hiſtorici tradunt. Scribũt enĩ Deucalionẽ ſenẽ/natũ
ãnos octoginta q̃tuor:paſſum fuiſſe diluuiũ in Theſſalia. Ceterũ a primo ãno Sferi
uſq; ad diluuiũ Deucalionis totidẽ anni ſupputanť a Beroſo & Euſebio de tẽporibꝰ
Quare ãno primo Sferi ortus eſt Deucalion. Quod ꝑfecto tẽpus dũ cognoſcimus:
multas Grecorum fabulas & mendacia detegimus.

Sextuſdecimꝰ rex Mamelus Babilloniis impat annis.xxx. cuiꝰ anno octauo Romaneſſos filius Rome fit primꝰ ſubregulus montanoꝝ Aboriginũ:& Sicanꝰ regnat apud Celtiberos.

Quod premiſit Beroſus nũc loco
ſuo repetit: Sicanũ Italantidem
regnaſſe apud Hiſpanos ſub Ma
meli Aſſyrii tẽporibus. Ab eo Si
cani Siculi Italantides ſiue Ata/
lantides cognomentũ acceperũt
ſicut Sicani Tuſci indigenę a Si/
cano rege Vetuloniæ ut enarra/
uit Beroſus:& regio Sicana Vetu
lonię indicat:& Dioniſiꝰ inſinuauit:dũ nõ aduenas Siculos ſed indigenas uetuſtos
Romã primos coluiſſe ſcribit. Ex Tuſco igiť Sicano indigena patre:& Atalantide
Sicana aduena mr̃e Roma naſciť Romaneſſus:primꝰ ex maſculis ſubregulꝰ Latii &
Aboriginũ. Huic regi nomen compoſitum eſt: a matre Roma & Neſſo uocabulis
Arameis:uti par erat tum parentibus illa lingua utentibus. Eſt autem Roma ſubli
mitas/& Neſſon forte ualidumq; augurium:ut diuus Hieronymus & Talmudiſtę
cõſentiũt. Ergo illi Romaneſſo ideſt ſublimi fortitudini auguratę ac uaticinatę no
men/futura ſublimitas Romani imperii indidit:ꝙ Tuſcus eiꝰ pater/a diſciplina au/
gurãdi Tuſca/tũ eximia ꝑcecinerit: ex eiꝰ urbe ac materno paternoq; genere futurũ
fore imperiũ orbis:ut interpretatio noĩs ſignificat. Nã Eneas ĩperii Romani origo/
ex Tuſco patre Dardano:& Lauinia fuit ex Roma regina Latii mr̃e:ex q̃bus natus

eſt Aſcanius/ut probatiores hiſtorici ſcribũt:q̃q̃ Virgilius Tuſcanę urbis Mantuæ
ciuis in Eneidos libris/a ſolo Tuſco patre Dardano Aſcaniũ Cretum cõcinat. Hũc
Romaneſſum/a quo totius imperii omen erat oppido Romę:deum ineffabilem in
cuius tutela fuit urbs Roma:fuiſſe exiſtimo:cum quia eius oppidi primus Satur/
nus fuit: ut Beroſus enarrabit: tum uel maxime ꝙ ut nomen indicat/ex eo pende/
bat omne Romani imperii omen & auguriũ. De ipſo ergo cũ alii plures: tum p̃ci/
pue Plinius.xxviii.li.naturalis hiſtorię ca.ii.ſic habet. Verrius Flaccus inquit au/
ctores ponit quibus credat:in oppugnationibus/ante omnia ſolitũ Romanis ſacer
dotibus euocari deũ: in cuius tutela id oppidũ erat : promittiq; illi eundẽ aut am/
pliorem locũ cultũue apud Romanos.Durat in pontificũ diſciplina id ſacrũ:con/
ſtatq; ideo occultatũ in cuius dei tutela Roma eſſet:ne qui hoſtiũ ſimili modo age
rẽt.Et in.iii.li.ca.vi.dicit.Roma inquit ipſa:ſup hec eſt:cuius nomẽ alterũ/archa/
nis cerimoniaꝝ nephas habetᷣ.Quod optima & ſalubri fide abolitũ:quia Valerius
Soranus annũciauit:mox luit penas.Hec Plinius.Quo loci aduerte lector hec.In
primis:duo nomina habuiſſe Romam: quorũ unum fas erat nominare Romã:al/
terum nephas archanis cerimoniarũ impoſitam: ut indicat Plinius. Secũdo ꝙ il/
lud ineffabile nomẽ idcirco in pontificũ diſciplina fari nephas erat:ne cognitus ab
hoſtibus deus Romanus euocaretᷣ. Tertio ꝙ licet publice abolitus ideſt fari prohi
bitus eſſet:nõ tamen priuate:quia Valerius Soranus illud ſciuit & publice annun/
ciauit.Hoc ergo nomen Romaneſſus fuit:cui quatuor ſunt argumento.Primũ:qa
hic primus Saturnus deuſq; Romę fuit.Secundũ:quia hoc nomẽ/urbis ipſius Ro
mę nomẽ ſimul & omen ſecũ ferebat: qđ ne tranſiret ad hoſtes: idcirco occultabãt.
Tertiũ:quia hoc nomen pro ſacris archanis tribui Romulcę tributũ fuit.Nã teſte
Liuio in primo li.ab urbe cõdita:& Varrone in primo de lingua latina:cũ alias tri/
bus a ducibus Tacio & Luco ſiue Lucumone uocauerit Tacienſes:& Luceres: ſuã
tamẽ nõ a ſe uoluit dici Romuleã:ſed Romnenſem ꝑ ſincopã. Nã uernacula ling/
ua Romneſſe pro Romaneſſe dicitᷣ:de quo plenius dictũ eſt ſup Fabiũ &.C.Sem/
(proniũ.

Apud Celtas Beligiꝰ a quo illi Beligici appellantur regnat: ⁊ apud Ianigenas tandẽ a patre Iaſius creatus eſt Coritus.

Si Coritus qui & Cambo creauit
ſucceſſorem ſibi Iaſium filiũ: er/
go rex erat Cambo/ qa regis erat
munus creandi Coritos & ſucceſ
ſores imperii. Quæ uero ꝓ inito
regno colonias dederit aut urbes
ſacris litteris Cort fundauerit:nomina ipſa oppidorũ & locorum adhuc locis extan
tia:ea referunt atq; indicant.Nã in Volturrhenę ſiue Vetulonię agro hec ſunt/Cort
Nyenta:Cort Ilianum:& alia quę in q̃onibus Anniis copioſe tradita ſunt.Nũc de
Beligio id tantũ dicendũ occurrit quod Beroſus ait : ab eo rege per ſincopam dictã
fuiſſe Belgicam Galliam.

Iaſius creatꝰ eſt Coritus ⁊ an/ no ſequente ſimul ceperũt duo

In Equiuocis oſtendimus Iaſios
& Dardanos : & Cybeles fuiſſe
plures/ſiliter & Cadmos/ & Phe/

reges uidelicet primꝰ rex Atheniensiū Cecrops priſcus: & Iaſius Ianigena apud Celtas.

nices: & Mynoes: quorum equiuocatione freti greci: multa mendacia & caligines hiſtoriis iniecere: & religauerunt oculos rudium illa etate: ne ante ſe poſitam lucem perſpicerent. Primus enim Iaſius & Dardanus fuerunt Tuſci filii Coriti: & Dardanus ab hac Turrhena Coriti patris ſede profectus: & his Aurunti ortus in agris: ydeas phrigię penetrauit ad urbes: & Dardaniam in phrigia condidit: ut Virgilius in. vii. Eneidos ſcribit/ & Beroſus atq; Latini Aurunti uetuſtiſſimi teſtes affirmant: & nomina locis iſtis extantia Dardanium: Iaſinella: & Cybelarium comprobant. Itaq; nullus Iaſius & Dardanus legitur ante conditam Dardaniam: q̄ noſtri Vetulonienſes Veiuzi: ut oſtendemus. Alius Iaſius fuit poſt hunc & Cecropem annis ferme ducentis: ut ex Euſebio patet numerādo a Cecrope briſco uſq; ad patrem dicti Iaſii Abantem regem Argiuorum: Nam omnes hiſtorici tam Latini q̄ Greci unanimes ſcribūt/ab Abante rege Cretum fuiſſe Iaſium Argiuum/ patrem Atalantę uenatricis ex Archadia: quam ardebat Meleager: de qua Ouidius in. iiii. epiſtolarum Heroidū. Arſit & Oenides: in Menalia Atalanta. Tertius fuit Iaſius & Dardanus Samotraces/cum Armonia ſorore martis nupta Cadmo iuniori. Quę res patentem latamq; fecit occaſionem errandi Grecis/ac etiā/ipſi Dionifio: qui ab Ethruſcis/ut ab Egyptiis furati nomina & geſta: ſuis tribuerūt. Et quidem falſo. Primum quia illa Samotrax Armonia fuit ſoror martis: & nupta Cadmo iuniori/ut Samotracum hiſtoria tradit. Et Diodorus in. vi. refert. Sed Tuſca Armonia innupta uirgo & ueſtalis erat & ſoror Iaſii ac Dardani ut Beroſus & eius triūphale ſimulacrū/ in ſocietate Iaſiana comprobant. Rurſus teſtibus/Auruntum uetuſtiſſimoꝝ hiſtoriis: & Virgilio: & aliis Latinis ut diximus: hii Iaſius cum ſuo fratre Dardano atq; ſorore Armonia fuerunt ante cōditam a fratre illorum Dardaniam: At uero illi Samotraces diu poſt conditam Dardaniam floruerunt: paulo ante Argonautas: cum uxor priſca iunioris Cadmi ob introductam Armoniam/ Zelotipia correpta/ cōtra eum certamen iniit: ut Spinga & Palephatus hiſtorici greci tradunt: & Euſebius cōnotat in temporibus paulo ante Argonautas. Itaq; ut Beroſus ſcribit/Iaſius Tuſcus Coriti filius/Ianigena/regno Italię potitus eſt/eodem anno quo/ & priſcus Cecrops Athenienſis: & totidem annis regnauit.

In Iaſii nuptiis affuit Io egyptia. Sola enim feminarū uno plus Dodone centenario uixit et uniuerſum ferme orbem luſtrauit poſt uiriū teritum.

Singulę clauſulę magni momenti ſunt: & breuibus ꝑ uiribus exponendę: Duę fuerunt Io: quarū Inachi iunior greca fuit: Altera priſca Egyptia. Greca ab inſtitore Phenice proſtituta cum eo fugit in egyptum: ut in primo lib. Herodotus refert. Secunda fuit ſoror & coniunx Oſiridis dicta Iuno: Iſis: Ceres/frugifera & legifera: Et Orpheus in gratiam Thebanoꝝ grecie cū aliis hiſtoricis de more mētitus/ut ait ipſe Diodotus

primo libro:finxerũt Io grecam in uaccã uerſam iuiſſe in egyptũ: & falſo tribuit il/
li geſta & nomen Iſidis egyptie•Itaqꝫ Beroſus & Latini/ de egyptia uera non emen/
tita greca dicit:qꝫ affuit in nuptiis Iaſii:Hoc omnes confitentur Cererem magnam
interfuiſſe in nuptiis Iaſii/& Cybelis/non Armonię:quia in gratiam illius Iaſii aſſe
runt obtuliſſe panes cum antea glande uterentur:cuius frater Dardanus poſt nup
tias cõdidit Dardaniam•At alii Iaſii omnes/ excepto Tuſco/fuere poſt Dardaniam
conditam ut explicatum eſt• Qđ uero ait hanc Iſidem uixiſſe uno centenario plus
Dodoneo fratre Kiti:ſexcentis annis intelligit illam fuiſſe ſuperſtitem: quia Dodo
neus/in Illirico quincentis uixit annis:ut Cornelius Alexãder eſt autor: & Plinius
refert in•vii•naturalis hiſtorię•Ex quo etiam argumentum elicitur/hanc Io non fu
iſſe grecam que orta eſt poſtremis tẽporibus ſub Inacho patre eius: cuiꝰ maior etas
hominum non tranſcendebat ducentos annos:qualis fuit Iſaach Hebreus:qui am/
plius aliis/uiuens attigit centeſimum octogeſimũ annum:ut diuine littere tradunt
Si qui uero ſexcentis annis uixerunt:hii gygantes erant:& orti primis temporibus
a diluuio uſqꝫ ad Semiramidem quia Gygantes fuere circa diluuium:ut ſacre litte
re docent/& teſtantur omnes qui ſcribunt de hominibus mille annis uiuẽtibus: ut
refert Ioſephus in primo de antiquitate Iudaica• Ceterũ quia Iſis egyptia uixit ſex
centis annis:ut Beroſus innuit:cõſequens eſt illam ortam in primo ortu generis hu
mani & Gyganteam fuiſſe•Quod profecto Beroſus ſcribit/aſſerens illam ortam pri
mo anno Semiramidis:& Diodorus in primo libro exprimit Gygãtes fuiſſe in pri/
mo humani generis ortu/ & tempore Iſidis: quos ut ait Oſiris eius uir/ & frater:cũ
Hercule ab orbe ſubſtulit•Computanda igitur ſunt tempora:ut Beroſus & Euſebi/
us computant:per reges Aſſyrios•Iſis orta eſt anno primo Semiramidis:ut ſuperi/
us expoſitum fuit•Ab hoc anno uſqꝫ ad primum annum Cecropis quo regnauit Ia
ſius/ſupputant annos non minus ſexaginta ſupra quadrincentos• Ergo cum uenit
ad Iaſii nuptias/nata erat annos quadrincentos & ſexaginta• Porro Iaſius totidem
annis quot Cecrops regnauit ideſt quinquaginta:& percuſſus a fratre Dardano in
teriit:ut tam Beroſus/q̃ exciſa Cybelaria marmora & ueraces Latini referunt• Erat
igitur Iſis cum interiit Iaſius/annum agens decimũ ſupra quincentos•Porro a mor
te Cecropis & Iaſii uſqꝫ ad conditam Dardaniam:nouem ac uiginti annos enume/
rat Euſebius•Nam diu poſt fugam/in Samotracia manſit:que mora maiorem occa
ſionem fabulandi grecis obtulit:ut ſuum Samotracem Iaſium & Dardanum finge
rent•Erat igitur Iſis decrepita in conditione Dardanię: annorum quincentorum &
triginta nouem:ſuperſteſqꝫ fuit poſt conditam Dardaniam:annis non minus ſexa/
ginta & obiit

De•xvii•Rege Aſſyriorꝫ•

Decimus ſeptimus rex Babil
loniorũ fuit Sparetus:⁊ regna
uit annis.xl. Sub eo ceperunt
mirãda in orbe. Nam terremo/
tus Babillonios terruit. Athe/

Ergo quod ſupra omiſit nũc ape/
rit:quo tempore Iaſius cũ Cecro/
pe Athenienſi inchoauerit regnũ
ſcilicet anno• iiii• Spareti Regis
Aſſyriorũ: Quo anno Ipitim Cy
belem in triumphum/coniugem
ſibi locauit:& triumphalia ſimu

nienſes regnuӡ exorſi ſunt āno quarto eius. Et eodē anno Jaſius Janigena imperauit Italicis: et Siceleus aliquanto poſt Celtiberis.

lachra dicauit ſibi: & Armoniæ ſorori Veſtali/cum cingulo:& Palathio/& uicta religatę coma. Itē matri Electrę cū nuptiali poculo & balteo regio pendente a collo/ Rurſus & Ipiti ſponſę: cum torque magna : & anulo : & poculo nuptiali:& inſcripta etate.xv.annoꝝ & Comi hoſpicio Iſidis in Veiuzo. Inſcripſit autem Iaſius ſuę ymagini/cauſam triumphi/ꝙ ſe regem inuictamq; coronam ſalutaſſet populus Herculeus:anno etatis ſue.xxxviii.Ceterum meminiſſe iuuat/apud Aſtronomos eſſe quadripartitum genus conſtellationum: quorum unum eſt igniferum portendens aut incendia/aut exuſtiones phetonteas. Aliud dicitur ymbriferum:cum inducit/aut exundationes aut imbres:aut diluuia. Aliud quoq; Motiferum eſt:quod terremotus ciet. Vltimum autem/portētiferum eſt quod cometas: & nouos prophetas:ſectas:& leges inducit:& nouos ſimul reges. Horum directio radiorum & aſcendētium ſtellarumq; profectiones:cum ad loca definita peruenerint aſſerunt mirabiles illos effectus inducere. Beroſus igitur aſtronomie Caldaice ſcientiſſimus:ſub Spareto perueniſſe profectiones. omnes ad loca ſua aſſerit cum terremotus apud Babillonios:& duo regna noua cepiſſe ſimul enarrauit:itemq; multos reges:incendia:diluuia:& magos & ꝓphetas ſubiddē eueniſſe tēpus exponat dicēs

Sub Spareti īperio finierunt egyptii reges magni Orus: Acencheres: Acoris: ⁊ cepit Chēcres qui cū Hebreis de Magica pugnauit: et ab eis ſubmerſus fuit. Anno quoqӡ huius.xxxiiii. ⁊.xxxv. ī Theſſalia diluuiū fuit: non ſolum ex hymbribus: ſed ꝙ obturatis montibuſ caſu: flumina planiciē impleuerunt: et ſubſequuto terremotu apertis oſtiis montiuӡ: aque in alueos regreſſe: ⁊ in alia eorum parte poſt terremotū ſequutuӡ eſt incendiū ſub quodā illorum rege Phetonte: ⁊ nr̄ rex Pheni

Ex miris igitur celeſtium profectionibus:lis prima inteſtina Italię fuit. Non dicit primam/ quia ante hanc gygātuin Tyrannica fuit:ſed hec prima inter Italię populos inteſtina: quippe ꝙ Aborigines ſequebant̄ factionem Dardani contēpnentis pro regno: & dicētis ſibi deberi Imperiū: quia Iaſius natus erat dum pater Cambo eſſet haſtatus Iuppiter & Coritus:ip̄e uero Dardanus dum ſolus eſſet Itus & Iuppiter:ac propterea ſe eſſe aſſerebat primogenitum. Econtra Iaſius ſeſe primogenitum aſſerebat:ꝙ regnum incipiat in Corito & finiat in Ito. Nō enim eſſet haſtatus ſceptroq; & corona donatus Coritus:cui non eſſet participatio in potentia regni:quā ſceptrū & haſta ſignificat

ces ⁊ Syros ſubegit. Antea uero ãno. xx. huius ĩperii ab Italia Jo in Egyptum regreditur Et lis prima inteſtina oritur ꝑ regno inter Dardanũ ⁊ Jaſiũ. Aborigines ſequebantur partes Dardani: Janigene uero ⁊ Siculi cũ Siceleo partes Jaſii.

Ita ea ratõne ſuperior Iaſius/ſecũ Ianigenas & Siculos habens: etiam conſanguineũ utriſq; regem Hiſpaniæ Siceleum aduocauit. Ergo cum legimus Siceleum in Italiam profectum: intelligamuſ eius ꝓfectionis cauſam fuiſſe/inteſtinam ſubortã Italię litem cõponendam. Hec celeſtium profectio in Italia cõmouebat. In Theſſalia uero diluuium & ſub Phetonte greco in grecia/non in phetontea Eridana Italia: ſimul diluuium & incendiũ diuerſis in locis induxit: anno Spareti. xxxiiii. & . xxxv. ut etiam Euſebius cõnotat. Sane ſciendum eſt a primo diluuio uſq; ad Deucalionem/fluxiſſe annos ſeptincentos & menſes plusq̃ nouem: ut latini Chronographi tradunt: & ab his pendens Solinus collegit. Ceterum a diluuio Noę ſiue Ogygis Iani uſq; ad Sferum/ſeptincenti ſimiliter anni ſupputãtur a Beroſo per reges Aſſyrios: & a Moiſe per Patriarchas Hebreos. Quare primo anno Sferi natus erat Deucalion. At uero a primo ãno Sferi uſq; ad. xxxiiii. Spareti/quo diluuium/& incendium in grecia uenit: quattuor & octoginta annos cõputant ſimul Beroſus & Euſebius. Quare hiſtorici recte tradũt: qui ſcribunt Deucalionem q̃ maxime ſenem/paſſum fuiſſe diluuium in Theſſalia.

De. xviii. Rege Aſſyrioꝝ.

Decim⁹ octau⁹ rex p̄fuit Babiloniis Aſcatades annis. xli. qui fundit⁹ omnẽ Syriã dictionis ſue fecit: cui⁹ anno. xiii. uitis inuenta apud Grecos narratur. Sub eodẽ anno Dardanus Jaſium dolo peremit: et fugiẽs in Samotraciam: diu ibi latuit.

Iddem notat de inuenta uite Euſebius. Porro de Iaſio trucidato a fratricida Dardano ad Iaſinellas Vetulonię Thermas/exciſa marmora Cybelaria exprimũt: & de fuga eius a Coriti Turrhena ſede in Samotraciã: deinde in Phrigiam: cum Virgilius in Eneida tum etiam plures latini conſcribunt. Scribũt inſuper Siceleum cum Sicanis ab Hiſpania profectum excluſiſſe Aborigenes: a q̃bus poſtea Siculi excluſi fuere. Et hoc pacto intelligitur Dioniſius Halicarnaſſeus in primo li. ꝙ Siculis ſemper fuerũt inſenſi Aborigines: ꝙq; diu poſt aduenietibus Pelaſgis ipſi Aborigines ſocia arma iunxerunt/contra umbros & Siculos: & ꝙ ceperũt ab Vmbris Corthoniam dictam Crotonem mediterraneam/& illinc inuadẽtes regionem condiderunt Turrhenam: & expulerunt Siculos a Phalari & Pheſcẽnio & tota Italia. Et ut ait: ex his controuerſiis inter Siculos & Aborigines ſurrexit bellum omnibus Italię gentibus: cum antea nullum fuerit in Italia. Hec multa uerboſitate & diuerſis digreſſiõibus intermixtis/narrat Dioniſius: quę profecto ſimultas

inter Aborigines & Siculos ex eo prouenit/ꝙ ut Beroſus inſinuat & hiſtorici exprimunt: Siceleus ſequutus partes Iaſii & Siculorum excluſit Aborigines. Hinc dolore parcitus Dardanus: dolis regem peremit: & parata forte in propinquo portu naui//fuga ereptus eſt: a Coriti Turrhena ſede in Samotraciã & Phrygiam: ut in. viii Eneidos Virgilius teſtatur commemorare Arunti ſenes.

Iaſio Coꝛibantus filiꝰ ſucceſſit

Hic Coriban filius Iaſii/ nomen habuit proprium Ban: Cori uero pro inito ſceptro cognomentũ promeruit: quia ut ſepe diximus haſta & ſceptro pro corona utebantur ueteres. Sceptrum uero ſiue haſtam Romani dicebant Quirin: Sabini Curin: Ethruſci Corin: Hinc Coriban haſtatus Ban dicitur. Hunc Veiuzũ Herculeum fundaſſe Nuetum grauiſcam urbem/quam Cornuetum: ideſt haſtatũ & coronatũ Nuetũ dicit᷑: Vernacula uero lingua ꝑ ſincopã Cornetũ: & eandem ſacraſſe tribus ſacris litteris. N. S. E. ideſt Nuetum Bantis Eternum: probauimus ex inſcriptione uetuſtiſſima litteris etruſcis ſeruata/in eorum ſacro Antro: quam ad litteram conuerſam in latinum/& comentariis expoſitam poſuimus in. xl. Q. Anniis Itaq; illius locutio latina hec eſt. Herculeus dans & ducens Veiuzas colonias: inaugurauit foſſas: in auguratione ſacra. N. B. E. Nuetini proximi fluento nubiloſo ſiue grauiſco: Puer Ban inclitus primus fundauit/hoc luſtrũ. Secundus augur Oa: augur Aciulnus tertius: Yellus augur quartus extitit. Augur Aciulnus ciuis Surrhenus: gratis hoſpicia primus fũdauit/Veiuzis quas dedit coloniis: Et Cianus Veiuzus ſollicitator extitit. Auſtrorſum maris: auguriſ Aciulni eſt ſimulacrum: Cecorſum uero lumen antri ſtans: huius filius eſt. Et poſt Cecorſum antri/eſt Leo. M. Iã ſat eſt. Quid igitur hoc Luſtrale: Ad annos etatis natos: & augurio felices precatos & ab egrotatiõe liberos ut ciuitas habeat hereditatione. Hec ſacra Cornueti a Bante fundati inſcriptio: cuius rationem ſiquis ſcire uoluerit: legat noſtras reſolutiones alibi: poſt hec imprimendas cum aliis.

Aſcatadis ãno octauo: Cancreſ uictus Hebreoꝝ magica: periit in mari: cui apud Egyptios ſucceſſit Acherres. Apud Celtiberos Luſus: apud Celtas Allobꝛox: ⁊ apõ Aborigines Italos Romaneſſus filius Rome. pꝛimus Saturnꝰ cõſecratus mox obiit: cui ſucceſſit filius eiꝰ Picus pꝛiſcus.

Renouatur igitur orbis: finita ꝑfectione celeſtium: quandoquidem ſub iddem tempus tot incliti ſuccedũt reges. Nam Picus priſcus (etenim iunior extitit ut ſup Manethonem uidebimus) ſucceſſit patri Romaneſſo: in deos Latinos primum relato: Saturnus enim Sagni fuit primus totius Italię Saturnus: a quo Italia quõdam Saturnia dicta eſt decreto Iani: ut in Saturnalibus autor eſt Macrobius. Porro Allobrox quaſi Allodrox ideſt Auſtralis cõmixtio. Etenim Aramei Allo dicunt cõmixtionem: & dros ſiue Daros auſtrũ quod Hebrei Darem dicunt: ut Ieronimus

& Talmudiſtę conſentiunt·Hinc Allodaros ſiue Allodrox quem poſteri Allobrox
protulerunt:dicitur cõmixtio uerſus auſtrum· Non eſt dubium hunc fuiſſe illum
qui in Auſtralem Narbonenſis prouincie partem cõmixtas colonias deduxerit uo
catas Allobroges:in quibus coſmographi urbes illuſtres deſcribũt Viennã:Geben
nam:& Auinionẽ·Rurſus apud Hiſpanos Luſus ſucceſſit Hiſpanus & nõ ementi
tus Grecus:ut in·iii·naturalis hiſtorię Plinius indicat Varronẽ ſequtus·Ab eo Lu
ſitania nũc Portugallia dicta cultaq; fuit: ut nomẽ ip̃m accuſat· Ieſum Aramei quẽ
Luſum alii uocãt ſaluatorẽ interpretat̃ Ieronimus·Eo cognomĩto ut arbitror digna
tus eſt/uel ꝙ ſaluberrimã coloniis inuenerit p̃riam:uel ꝙ eam ab hoſtibus eripuerit
Sed quod eſt graue in Beroſo:Magum Moiſem appellat/ qui diuina uirtute uicit·
Sed uenia danda eſt gentilitati·Grauius autem aberrauit Trogus/& Iuſtinus eius
abreuiator/qui in·xxxvi·epithomatum libro aſſerunt ꝑfratres/Ioſeph uendidiſſe pe
regrinis mercatoribus:ueritos eius excellens ingenium:Eũdem a mercatoribus de
portatũ in egyptum ſolerti ingenio percepiſſe artes magicas/& ob id/ipſi regi pcaꝝ
fuiſſe:filiũ eiuſdem fuiſſe Moiſem:quem paternę ſcientię hereditas & pulchritudo
cõmẽdarent:eundẽ Moiſem cũ Hebreis uliginẽ & ſcabiẽ paſſis ab egyptiis pulſum
ſacra egyptioꝝ furto abſtuliſſe:egyptios uero illa armis repetere ꝑgentes maximis
imbribus domum redire compulſos · Sed hos errores copioſe confutabimus in ſe-
cunda ſacra decade ſuper Exodum·Nunc ad Beroſum reuertamur:qui ad conditio
nem Troiani regni pergit atq; feſtinat dicens:

**Anno ultimo regis Aſcatadis:
Ato donauit Dardanuꝫ parte
agri Meonici:⁊ ita regnũ Tro
ianũ cepit. Dardanus ſi qua iu
ra in Italie regno habebat:reſi
gnauit Turrheno filio Atus.**

Colligamus omnia in unũ/ quę
de his t̃pibus & populis dicũtur
Dardanus donat̃ parte agri Me
onici ab Atu Herculeo patre Tur
rheni·Eodem ergo Attauo patrę
Egyptio Hercule ortum genuſq;
habẽt Ato & Dardanus q̃a Atos
ex ꝓgnatis Hercules & Ompha
les unus fuit: & Dardanus item
ex eodẽ Hercule & Araxa genitus eſt:ut in genealogiis explicauim⁹·Iddẽ ergo ge-
nus Herculeũ cõſanguineũ erat Meonicũ & Tuſcũ Vetulonię:Quare nõ fit ſang/
uinis mutatio:ſed agri & fortunę·Fortunę q̃dem:q̃a Dardanus diu p̃ſtolatus in Sa
motracia ſpe reuocatiõis in paternã ſedẽ Coriti:ea ſpe dãpnatus:cõtulit ſe tandẽ ad
cõſanguineos Meones: quos abituros ob penuriã accipiebat·At uero Turrheno &
Meonib⁹ fortuna fuit:q̃a teſte Seruio & Strabone in·v·li·cũ paruũ & anguſtũ ĩpe
riũ/ſimulq; regnũ nõ capet duos frẽs Lydũ & Turrhenũ/ſimulq; fame ac ſterilita-
te p̃meret̃:Ato pr̃ ſorte iacta/e duob⁹ liberis Lydũ q̃dẽ ſucceſſorẽ regni retinuit Tur
rheno uero maiorẽ p̃tem populi applicãs foras/abire iuſſit. Eadẽ Herodotus ſentit
& alii:quos cõtra ſe ꝓducit Dioniſius Halicarnaſſeus in·i·li·Hec igit̃ eodẽ t̃pe for
tunę fuere Turrheno & Dardano Herculeis:que illos ad cõmutandas ſedes coegit
Quar̃ Dardanus ius Italici regni Coriti ſi q̃d haberet Turrheno reſignauit:& Dar
danũ Ato donauit p̃te Meonici agri:que poſt phrygia ab Hiſpanis Brigis dicta:ut
ex ſup̃ioribus explanatũ eſt·Nã teſte Euſebio de t̃pibus poſt conditã Dardaniã

Phriges Meonici dicti ſūt/uſq; ad tpa Tātali regis Meonię/cui ſuberāt Dardanides

Turrhenus adnauigās in Italiā Janigenā: a Cybele ⁊ Corinbanto tanq̄ʒ ex Herculeis: hilari hoſpito except⁹ ⁊ ciuilitate Razenua donatus eſt.

Herodotus & alii quos producit cōtra ſe Dioniſius Halicarnaſſe⁹ ſcribūt Turrhenum adnauigaſſe in partem Italię: & conſediſſe ad ſeptētrionalē thyberis partē/ ubi erat Vmbris habitatio:& ibi ciuitates Turrhenas edificaſſe:ut ſuper Myrſilū diximus. Quare Turrheni ſedes in thyberina ſolū Tuſcia querēda eſt ab Hortano oppido ad fines Aretinoꝝ/ ubi ſunt fontes thyberis: quia ab his fontibus eſt thyberis ſeptētrionalis oppoſitus atq; finitimus Vmbris: uſq; Horte Narq; fluuiū. Abinde enim uſq; in oſtia thyberina/nō eſt ꝑquirenda Turrheni ſedes:quia ea portio thyberina/neq; eſt borealis/neq; Vmbros retinet:ſed Sabinos & latinos habet finitimos accolas:& ab orientali in meridianā oram ꝓſpectat. Sunt autē in hoc ſeptētrionali thyberino decurſu populi ut cernimus: primi quidē Aretini: Secūdi Traſimeni/quoꝝ capita ſunt Cortonia & Peruſia. Ergo quod Beroſus uocat Ianigenam Italiam:hanc partem Tuſcię & hos populos ſeptētrionalis thyberis intelligit ad quā Turrhenus uenit:conſedit:& urbes edificauit:& ubi Vmbris priſca erat habitatio:ut Herodotus & alii docēt:referente illos Dioniſio in primo libro. Porro illum Cybeles Comi hoſpicio recepit: nō modo/qa cōſanguineus erat:ut Beroſus indicat. Verū etiā quia(ut exiſtimo)in periculo cernebat filiū Bantē ab Aboriginū odio:ſperabatq; ſi Turrheno reliquiſſet Coriti ſedem:facile pacē cū Dardano adepturam ſe/atq; in noua Dardania ſacerdotiū cum filio habituram. Quod & euenit. Proinde illum Turrhenū/Cybeles donauit ciuilitate Razenua. Qua uero ciuitate decoratus fuerit Turrhenus:equidem Sillius Italicus in.viii.libro exprimit dicēs. Meonięq; decus:quondam Vetulonia gentis. Ab initio igitur Veiuzo oppido Cybelis & Coriti ſede/Meonia gens decorata & illuſtrata fuit:ac ꝓpterea Vetuloniam Coriti ſedē notauit Virgili⁹ dū dixit Dardanū ꝓfectū fuiſſe a Turrhena ſede Coriti ubi mira breuitate regiā regū Vetuloniā:& duos reges illā cognoīantes/& ſibi e ꝓximo ſuccedētes Coritū & Turrhenū cognoīauit. Ergo qa donauit illū ciuilitate Razenua:utiq; Turrheni nō in Turrhenū nomē & mores:ſed ecōtra Meones in ciuilitatē nomēq; ac ſtudia Razenua tranſiuere: & Razeni cū aliis cognoīati fuerūt:ut autor eſt Dioniſius in primo libro.

Ipſe Turrhenus multa Meonica ornamenta ꝓferens:dedit Coribant⁹ uero ⁊ Cybeles ordinata Dinaſtia duodecim ducū duodecim populorū qui eſſent ex Janigenis: ipſi in Phrygiaʒ ſe contulerunt.

Quę ornamenta Turrhenus protulerit: quę eſſet/& qualis Dinaſtia ſiue potētatus duodecim ducum & Lucumonū: quia res prolixa eſt narratu : ob id remittim⁹ lectores ad.q.Annias. Sciendū eſt Cybelem eſſe cōmune nomē Babillonicū ad matres Deorū & Veſtas. Cy eni illi matrē. Belem uero & Belum/deum & deam uo

cant. Dicit̃ autem Cybeles & deorũ mater/a multis puta genitura: nutritione: principatu: doctrina & additione. Ex his aliis & aliis temporibus: quinq; Cybeles compertas habemus. Prima omnium fuit Tytea Veſta uxor Iani/quę ex Iano genuit & curauit deos homines: ſacra: & eoꝝ ritum: potiſſime ignẽ ꝑpetuũ: ut expoſuimus in duobus p̃miſſis libris. Secũda fuit filia huius: cui nomen fuit Regina: quę ſola nutritione dicta eſt magna deorũ mater: qa in gratiã Titeę matris educauit Tytanas: ut Diodorus in .iiii. libro auctor eſt. Et hęc duę fuerũt primę omniũ Cybeles Veſtę: in primo hũani generis ortu poſt diluuiũ: ut ex p̃miſſis ꝓbatũ eſt. Rurſus fuit tertia uxor Iaſii Tuſci Herculea/Veiuza ſuſceptrix magnæ Cereris in ſuis nuptiis cui propriũ nomẽ fuit Tyle: & cognomẽ a principatu ypitis filia Sypi regis Veiuzi: ut eius triũphalis Etruſca inſcriptio cõuincit: quę ferme centenaria ad Dardanum in Phrygiã pergẽs: uecta ut aiũt leonibus/ideſt Herculeis comitata Veiuzis: facta eſt regina prima antiſteſq; ac doctrix ſacroꝝ in Phrygia: Cybelis ſiue crepitaculis Tuſcis ſacra Tuſca celebrans: & quidẽ caſtiſſime. Nã puerũ Atum quẽ ad ſacra nutriebat/in libidinẽ cũ Nympha perlaſſum/ ſeipſum caſtrare coegit: nec uoluit ſua ſacra fieri/niſi a caſtis & ex toto exſectis: ut oẽs de illius ſacerdotibus ſcribũt. Fuit & quarta Cybeles Phryga/poſt hãc multis etatibꝰ nata: & huic cõtraria meretrix: quę puella primũ a Phryge Marſia adamata: pauloq; poſt ab Atu cognomẽto papa impregnata: & illo a parentibus obtrũcato cũ Marſia fugiẽs ad Dioniſiũ poſtremũ in Nyſam urbẽ/paulo añ Argonautas: ut Euſebius notat de tp̃ibus quibus Nyſam cepit Dioniſius: ibiq; ab Apolline iterũ ꝓſtituta fuit: cũ quo reuerſa in Phrygiã: ſepeliuit papã ſuũ: & adiecit in ſacris ſcuta ſonãtia: & meretricios luctus & querimonias: ut patet ex eius uita in .iiii. libro Diodori. Vltima fuit Cybeles uxor Iaſii Samotracis in nuptiis Armonię: quã Cadmus ſupinducẽs priſcę uxori circa tp̃a/Argonautica: certamẽ paſſus eſt ab eadẽ uxore: ut Paleſatus ſcribit & Euſebius notat paulo ante Argonautis. Ex harũ equiuocatiõe Greci ampliſſimã mentiẽdi occaſionẽ habentes quicquid de aliis dicit̃: huic uni tribuũt: ut patet in .vi. libro Diodori: & primo Dioniſii: qui ab hac Cybele & illius cognato Dardano Samotrace Dardaniã conditam & ſacra Phrygia inſtituta ſplendide mentiunt̃: cũ iam Dardania cõdita & ſacra inſtituta ferme ducẽtis annis ante has nuptias inueniant̃ in Euſebio & Spinga & Paleſato: & aliis Grecis ꝓbatis chronographis. Tandẽ Beroſus finem ſuo operi poſiturus: ita loquitur.

Porro etiã ſub Aſcatade apud egyptios fuere reges Cherres & Armeus: qui cognominatus eſt Danaus: et Rameſſes cognomento Egyptus. Itaq; qui reges & tempora tradunt̃ a noſtris de primoribꝰ regnis orbis

Patet ex hoc ultimo: cur Beroſus Athenienſibꝰ hoc opus/ ſolũ uſq; ad Dardaniã conditam ꝓtulerit. Quia uidelicet ante dardaniam conditã tp̃a Grecis ignota erant. Porro tẽpora quę ab Egyptiis ſepe furabant̃: erant confuſa egyptiis ante Dardaniã conditã: quippe quia ſepe menſtruo pro anno utebant̃: aliqñ autem bimeſtre:

a Jani diluuio primo uſq; ad Dardanie regnũ conditũ: his noſtris breuiſſimis ãnotationibus ſint hactenus dicta.

nonnunq̃ uero trimeſtre: ut Diodorus in primo & ſecundo libro ſignificat. Porro Egyptii ſub Danao & Egypto/ãnis ſolaribus ſũt uſi: quẽadmodũ Scythę: Caldei: Hebrei & Etruſci ſemp ſunt uſi: edocti a Celo annum ad curſum ſolis/&.xii.menſes ad motum lunę: ut Diodorus ĩ quarto libro & Beroſus in premiſſis aſſerunt. Quare ex Caldeis ceteris temporibus Atheniẽſes cum erudiuiſſet: eoſdem ſub Dardania condita remittit ad Egyptios a quibus etiã deos & ſacra furati ſunt/ teſte Herodoto in.ii.libro. Vnde & Egyptius Manethon annis ſolaribus utitur: poſt Dardaniã conditã: ut in eius ſupplemento atq; Euſebio conſtat: de quibus comentaria ſequentia conſcripſimus.

Expliciunt Comentaria ſuper quinq; Beroſi libros de Antiquitatibus.

Incipit prefatio ſuper ſupplementa Manethonis ad Beroſum.

m Anethon ſacerdos egyptius hiſtoricus ut Euſebius dicit de temporibus Ar-
gi quarti regis Argiuoꝝ cuius tempora in Dinaſtiis idem Euſebius ſequit̃:
quanq̃ in pluribus deficit in annis & geſtis latinis quę ad latinam correctionẽ re-
duximus in Chronographia Etruſca. Hic a Ioſepho producit̃ in multis pro teſte tã
contra Appionem grãmaticum q̃ in primo de antiquitate Iudaica.

Explicit prefatio: Incipiunt comentaria.

Manethonis prima pars cum comentariis.

b Eroſus inter Caldeos hi-
ſtoricos probatior: deflo-
rauit breuiſſimis annotationi-
bus omnia Caldaica: de potio-
ribꝰ regnis orbis: a diluuio ma-
ximo quod eorum maiores ſcri
bunt fuiſſe ante Nynum uſqꝫ
ad precipuũ regnum Troie cõ
ditum. Nos quoqꝫ ubi ipſe reli-
quit ꝓſequemur ea: que nobis
ex noſtris hiſtoricis uel eorum
relationibus cõſequuti ſumus:
per noſtros egyptios reges ꝓ-
grediendo: ut ipſe egit ſub Aſ-
ſyriis.

Poſt Caldeos hiſtoricoſ ſequunt̃
Egyptii ſcriptores. Cui eſt argu-
mento/ꝙ egyptii a ſuis nõ potue
runt tpa ante Nynũ cognoſcere/
neqꝫ de diluuio maximo noticiã
aſſecuti ſunt/niſi ex Caldea prio/
re hiſtoria. Vnde arbitrati ſunt
Egyptii ſe fuiſſe ab initio & pri-
mos in orbe genitos: ut Diodo-
rus in primo lib. & Trogus atqꝫ
Iuſtinus in.ii.ſignificãt. Quare
nõ iniuria dixit Manethon dilu
uium maximũ a priſcis Caldeis
memoria proditũ fuiſſe/nõ a ſuis
maioribꝰ. Q đ tñ ſe id credere in-
ſinuat: dum de ueritate Beroſum
collaudat/aſſerens illũ nõ proba
tũ modo ſed ꝓbatiorẽ inter Cal-
deos hiſtoricos. Verũ qm̃ & ipſi
Egyptii per alia orbis regna colo
nias multas miſerũt ſub Oſiride
& aliis regibus: ut Diodorus in primo narrat: idqꝫ memoria ſeruauerunt/& quibus
tẽporibus & regibus ꝓpagati fuerũt in poſterũ: idcirco etiã ſuas annotationes ꝓba-
tas ueraciſſimaſqꝫ eſſe cõmemorat: dũ eas nõ per opinionẽ ut ſolent Greci/ſed per
certiſſimas ſeruatas uetuſtas hiſtorias/ & ſucceſſiuas ſcribentiũ Egyptioꝝ relatiões
ſeſe ſcripturũ ꝓmittit: ꝓgrediendo ꝑ Egyptioꝝ reges & tpa: eque ac Beroſus ꝑ ſuos
Aſſyrios ꝓgreſſus eſt. Et hoc eſt prohemii Manethonis comentariũ: Sequit̃ liber.

Egyptus eiecto fratre Danao
regnauit annis .lxviii. Ab eo
Egyptus nomen accepit Pha-
raones pro dignitate diceban-
tur. Anno huius quinto regna

Manethon ad Egyptios reges cõ
uerſus ab Egypto rege nomen ul
timum accepit. Nã teſte Diodo-
ro Siculo in primo libro prius oc
ceana & Nylea: poſtqꝫ Aeria di-
cebatur/ut meminit Euſebius de

nit Amyntes annis.xlv.Anno ſexto regnauit Dardanus annis.lxiiii.Decimo anno Danaus Argis:annis.l.

huius egypti temporibus: Quin etiã ab Oſiris nomine & cognomine Oſiriana ab egyptiis & Mizreia ab Hebreis teſte Moyſe dicta fuit. Hic Egyptus frater fuit Danai cognomẽto Armei ut ſcribit Euſebius:qui cum regnaſſet quinqꝫ annis pulſus eſt a fratre Egypto. Cauſa uero ab hiſtoricis enarratꝰ:quę quia celebrata etiã apud poetas eſt:idcirco ab ea ſupſedimus. De Pharaonis uocabulo:idẽ Euſebius paulo ſuperius de regis egyptii Amenophis temporibus ſic habet. Ex libris Manethonis ſacerdotis egyptiorũ/legimus hec uerba. Egyptiorum reges omnes tunc Pharaones dicebantur:non hoc propriũ habentes nomen/ſed pro dignitate reges tunc utebantur hoc nomine/ſicut & apud nos Imperatores Auguſti appellantꝰ. Habebat ergo unuſquiſqꝫ Pharao propriũ nomen. Hec Manethon. Ex hoc intelligimus hunc Manethonẽ fuiſſe Auguſtorum temporibus & donatum ob litteras ciuilitate fuiſſe Romanũ accolam: quia ſcribit dicens/ſicut apud nos Imperatores Auguſti dicuntur: ac propterea cũ de aliis tum precipue de antiquis Italię regibus potuiſſe ſcribere non minus uere q̃ Beroſus:cui etiam facit argumentũ: ꝙ Dinaſtias Egyptias & reges ſcripſit ferme uſqꝫ ad ea tẽpora. De Amynte Aſſyriorum rege & illius temporibus Manethon conſentit Euſebius. Similiterqꝫ de Dardano & Danao. Quare coetanei fuerunt Dardanus:Danaus & Egyptus: & ſecundus Archas filius Iouis ex Calliſcone/ a quo ſecunda in Peloponeſſo Archadię nomen fuit. Nam oblitteratũ fuit priſcum ab Archadio nomen:& Pelaſgia ab accolis dicta eſt. Archas uero iunior in dictionem redactis Pelaſgis regionem eorum Archadiam nuncupauit/anno primo Egypti huius cui cognomentum fuit Rameſſes: ut auctor eſt Euſebius. Pharao egyptia lingua ferus & ferocię plenus dicitur/teſte diuo Hieronymo:quem Etruſca lingua Eth. Greca uero Troſſolum & Tromatorcum dicimus: quibus nominibus Meones appellauerunt Vetulonienſes:ut in precedentibus expoſuimus multis locis.

Anno.xviii.huiꝰ regnauit Turrhenus apud Janigenas ãnis li. Anno.xxxiii.in Creta regnauit Aſteriꝰ. Anno eiuſdem.xxxv.apud Celtas Romus:a quo Romandi ⁊ biennio poſt apud Aboꝛigines Faunus pꝛiſcus: Apud Athenienſes Pandion. Anno.l. apud Aſſyrios Belochus iunioꝛ: ⁊ anno.lxvii.apud

Exiſtimant quidam hunc Aſterium Cretenſem fuiſſe Iouem illorum cantatiſſimũ. Nam Apteras qui & Saturnus Cretenſis regnauit annis.liii. Exorſus anno quarto. Granai regis Athenienſis uſqꝫ ad annum.xxxvi.Erictonii athenienſis: quo illi apteritæ ſucceſſit in Creta filiꝰ eius aſteriꝰ ut cõputãt Chronographi greci quos ſequitꝰ Euſebius de tpibus. Quare:qa Saturno Cretenſi quẽ

Aborigines imperabat Amnꝰ Faunigena.

Greci fingunt: eunucaſſe Celum patrem & fugatum a Ioue ſucceſſore: cõſequens eſt ut nomen propriũ Iouis magni Cretẽſis fuerit Aſterius perinde ac Saturni patris Apterites. De Romo uero nil aliud compertũ mihi eſt/ q̄ quod hoc loci Manethon exponit. Nã in Ptolomeo legimus Romandiſſos in Gallia Belgica: & in decurſu Rhodani ſub Vienna oppida Romonũ & Roma qđ poſtea per interpretationẽ dicunt Valentiã Turrhenũ uero noſtrum auctorẽ Turrheni nominis fuiſſe regum Aboriginũ Fauni & eius filii Amni temporibus latini hiſtorici produnt: quos ſecutus Sillius Italicus in.v.libro aſſerit lacum Peruſinum fuiſſe regnatum anno Faunigena: cuius filiam Nymphã Agillam Turrhenus locari uxorem filio ſuo Traſimeno expoſtulabat: a quo Traſimenus lacus nomen accepit. Dicit aũt priſcũ Faunũ patrem Amni quia fuit alius iunior paulo ante Enee aduentum in Italiam/ut ex hiſtoricis patet/ & Euſebio de temporibus/atq; iſto Manethone: & nos locis ſuis exponemus. Horũ nominũ pluralitate imo equiuocatiõe quidam capti/ & ipſi aberrant/ & caliginem in hiſtoriis ante oculos ingerũt: & alios aberrare compellũt. Quare ſũmopere cautos eſſe oportet ab equiuocatione nominũ atq; indigeſtione temporũ: qui ueraces hiſtorias adipiſci uoluerint. De temporibus uero Pandionis & Belochi iunioris: eadem ſcribunt Manethon & Euſebius de tẽporibus/hoc adiecto: q̄ ãno.l.dicti egypti regis quidam aſſerunt ueniſſe primũ Cadmum ualde adoleſcentulũ: priſcum ex cuius filia Semele natus eſt Dioniſius liber pater. Nã qui ex Samotracia fuit Cadmus diu poſt extitit/ut Euſebius ſcribit: & nos ſuper Xenophontẽ & Archilocum & alios expoſuimus.

Secundus poſt hunc Pharao Menophis ĩperat apud egyptios annis.xl.cuiꝰ ſecundo ãno apud Troianos regnat Erictonius annis.xlvi. Tarquon priſcus apud Razenuos Janigenas: qui nũc dicunt̃ Turrheni & Tuſci ob Turrhenuz & peritiam diuinorũ que a Jano didicerũt: regnat annis.xxi. Apud Celtas Paris: Apđ Celtiberos Teſta Lybius Tryton.

De tẽporibus Menophis & Erictonii Troiani cõuenit inter Euſebium & Manethonem. Sed tu emendatius narrantẽ lege Archiloci Epithetũ de temporibꝰ. Verũ aũt dicit/q̄ Genuit Erictoniũ Dardanus ex Bathea filia Teucri ut hiſtorici tradũt: & Diodorus in.v.libro ſcribit. Nam ut hiſtorici perhibent & Euſebius de tẽporibus refert: quartus Atheniẽſium rex dictus eſt Ericthonius. Eodem nomine dictꝰ eſt Ericthonius Vulcani & Mineruæ filius & iiſdem temporibus fuit: & ab Homero Erictheus nuncupatur Fuit & Erictheus.vi. rex Athenienſiũ filius Pandionis & pater Cecropis iunioris.vii.Athenienſiũ regis. Huius Erichthei filia fuit Orithia: quã Aſtrei filius Boreas Trax rapuit. Quare caue: quia

equiuocũ eſt Erictheus ſiue Ericthonius/ſicut & Tarchon: qm̃ tres fuere Tarchões Primus fili⁹ fuit noſtri Turrheni circa Dardaniã cõditã: cui Turrhen⁹ pater cõden-darũ. xii. urbiũ miniſteriũ delegauit: ut Strabo in. v. cum ceteris ſcriptorib⁹ aſſerit. Alius Tarchon fuit rex Vetulonię poſt primũ annis ferme centũ octoginta uideli-cet etate Euandri & Herculis greci: Nã teſte Solino ad hũc Tarchonẽ legatus miſ-ſus eſt Caccus: quem ſub Euãdro pemit Hercules. Tertius ſucceſſit Mezentio poſt crematã Troiã: ad quẽ Eneas ueniẽs claſſem atq; milites cõtra Turnũ & Mezentiũ procurauit: ut auctor ẽ Virgili⁹ in. x. Eneidos. Ob hanc rem Manethon hũc appel-lauit priſcũ: de hiſq; tribus etiã memoriã agit idẽ Manethon. Porro ꝙ Turrheni a Thurreno dicti ſunt: nõ cũ uериorib⁹ ſcriptoribus tenet. Q đ uero ob peritiã diuino-rũ & a ſacrifico ritu a grecis Tuſci dicti ſint: Plini⁹ i. iii. naturalis hiſtorię/& alii cõ-ſentiũt. Adiicit aũt Beroſus & Feſtus ꝙ a Tuſco Herculis filio Tuſci primum dicti ſunt. Verũ ſatis diſtat an ꝑ ypſilon grecũ ſcribas Tyſcos: aut ꝑ. u. latinũ uel. o. Tuſ-cos uel Toſcos ut idẽ Feſtus inſinuat/& nos in Anniis. q. ſatis explicauim⁹. Rurſus Paris apud Celtas r̃gnauit inqt: ſub Menophi/& apud Celtiberos Teſta. Paridẽ eũ fuiſſe qui Pariſios pp̃los i Lugdunẽſi Gallia cõdiderit/ nulli dubiũ eſſe põt: quorũ metropolis ad hãc etatẽ Pariſius dicit̃: ſupremaꝝ omniũ diſciplinarũ gygnaſiis & beati Aquinatis noſtri Thomę ſtudiis & ſcolis inclyta. Horũ populoꝝ Ptolomeus & plures alii in geographia nõ obliuiſcunt̃ quoꝝ hac etate prima eſt Pariſius: inde oẽs qui continent̃ in longitudine quidẽ ab oppido nũc dicto Thedes uſq; ad Cor-pheum: in latitudine uero a Poyſſo uſq; Barum proximum uni ex ramis annis Se-quanę. Teſta uero Lybius Triton Mineruę Palatuę compatriota/proximuſq; Nu-midię id uerum eſſe coarguit: quod. M. Varro & Plinius in. iii. naturalis hiſtorię ſcribit etiam ex Pęnis Affricaq; Hiſpanos habuiſſe originem. Ab eo poſitos fuiſſe Conteſtanos finitimos Beticę ut auctor eſt Ptolomeus: ipſum nomen accuſat: Ho-rum populi nimirũ ſi militia ualent: quando quidem ex Tritonide Mineruaq; mi-litię principe ortum habuere.

Anno ſeptimo eiuſdẽ apud Aſ-ſyrios regnat Beloparces: ⁊ Mi-nos regnat in Creta. Anno ue-ro decimonono Athenienſibus regnat Erictheus. Anno tri-geſimo quinto eius apud Tuſ-cos annis quindecĩ regnat A-bas: a quo poſiti ſũt abii Tuſci: ⁊ anno eiuſdeꝫ trigeſimo tertio Argis regnat Abas Argus.

Duos fuiſſe Minoes legim⁹ quo-rum priſcus hic eſt: quem Mane-thon anno. vii. Menophis ait in-iiſſe Cretenſe regnũ: Euſebius ue-ro anno octauo. Hic priſcus Mi-nos fuit filius Xanthi Cretenſiũ regis: ut periti greci ſcriptores cõ-ſcribunt: qui cũ Sarpedone priſ-co fratre de regno diſſentiens il-lum fugauit & Cretam obtinuit Poſt hunc ãnis uiginti quatuor ſupra centũ fuit Iuppiter Creten-ſis q teſte Euſebio eo ãno rapuit Europam Agenoris filiam: & ex ea ut oẽs hiſtorici & poetę aſſe-

runt genuit Minoem iuniorem eodem anno: qui ut idem Euſebius de temporibus notat:anno·xxxviii·etatis ſue ulturus mortem Androgei mare obtinuit & Atheniensium regem & Theſei patrem Aegeum dictioni parere coegit: Laumedontis anno nono·Ceterum de temporibus Beloparis & Erictei & Abãtis Argiui/ diſcrimen non eſt inter Manethonem atq; Euſebium·Fuit autem Abantis Argi neptis ex Iaſio filio Atalanta uenatrix/ quam ardenter Meleager adamauit/ ut omnes greci & latini ſcriptores referunt·At Abas Tuſcus is fuit teſte Manethone qui Tuſcos Abantes populos fundauit circa maritimam a Grauiſcis uſq; ad oppidũ quod ad hãc etatem Cap Abium uernacula lingua/ Latina uero capud Abantum dicimus· Ex his maritimis Eneę ducem unum claſſis aſſignauit Lartes Targon : qui Abas toruus a Virgilio dicit̃·x·Eneidos·Abas tñ a patria/toruus uero nomine nõ credulitate dictus eſt·

Anno.xxx. Menophis Cadm⁹ ⁊ Phenix a mari rubro ꝓfecti: apud Sydonem regnauerunt. Poſt ſeptenniũ Cadm⁹ docuit rudem greciã:⁊ regnauit Thebis. Apud Aſſyrios regnauit Lamprides ⁊ ultimo eius ãno Zetus et Amphion expulerunt Cadmum.

Greci qui omnia ex opinione ut libuit de temporibus & genealogiis ingenue mẽtiti fuerũt / nihil certi afferentes/ut auctor eſt Ioſephus contra Appionem grãmaticum/ & Euſebius de temporibus primę Olympiadis/ & alii clariſſimi ſcriptores : etiã & equiuocatione nominum ſepe capti ſunt· Plures enim fuere Cadmi ut Xenophon tradit/ plures Phenices: plures Zeti: plures Amphiones aliis & aliis temporibus ſibi mutuo ſuccedentes· Quo fit ut tanq̃ ritu diſtincta & ſe mutuo longe remota tempora tribuant·Sed qui fuerunt hi qui a mari rubro diſceſſerunt:& qua etate:ſoli Manethoni tanq̃ qui patrias hiſtorias nouerit & autori de reb⁹egyptiis certiſſimo/ haud dubie credendum eſt:Fuere phenix & Cadmus primi/Syria oriundi·Phenix natu maior·xxi·anno in Sydone regnauit & a ſe primus regionem Pheniciã de uetuſto more nũcupauit/cum antea Canaam diceret̃/& fuit pater Agenoris Syri nõ Egyptii ut hiſtorici graues aſſerunt·Horum equiuocatione quidam illuſi ſcripſerũt eos eſſe q a Thebis egypti profecti ſunt:ut ꝑ eis notat Euſebius de tẽporibus Dardani Sed falſum eſſe cõſtat:q̃ & Manethon egypti⁹ patrię hiſtorię ſcientiſſim⁹his aduerſat̃ & phenix egypti⁹filius fuit Agenoris nõ pr̃:& egypto nõ Syria oriũdus·Fuerũt alii frẽs Cadmus & phenix greci:ferme ãnis octoginta ante Troianũ excidiũ:filii Amyntoris:Phenix adolecẽs teſte Homero i·viii·Iliados cũ ſuggeſtiõe m̃ris fuiſſet cõgreſſus pr̃is Amyntoris pellici/ & pr̃ id ꝑſenſiſſet:ad aliũ adoleſcentẽ regẽ Peleũ Achillis poſtea patrẽ/Phenix diffugit pr̃is irã·Peleus illũ benigniſſime ſuſceptũ & unice dilectũ atq; militię ducẽ creauit· q Peleo referrẽs ut potuit paria:delopes illi atq; plures pp̃los ſubiecit·Q ui ẽt lõge poſt/Peleo natũ Achillẽ ut filiũ phenix aluit atq; nutriuit·Hec de filio Amyntoris phenice Homer⁹retulit·At de illi⁹frẽ Cadmo q Armoniã ſororem Dardani & Iaſii Samotracis uxori primę ſuperduxit: Spinga

& Paleſatus ſcribunt/& Euſebius refert/fuiſſe nouimus triennio ante regnum Lau medontis patris Priami/cum uxor prima ob Zelotipiam Armonię recedensa Cad mo illi certamen intulit:ut etiã Xenophon & plures retulerint. Quare Samotraces ut reliqui Greci falſo aiunt/hunc Cadmũ fuiſſe filium Agenoris egyptii/cuius cog/natus fuit Dardanus Dardanię conditor. Nam ante hunc annũ condita erat Dar/dania nõ minus annis uno & uiginti ſupra ducentos: neq; hac etate alius Cadmus & phenix inueniant̃ q̃ Amyntoris nõ Agenoris egyptii filii. Itaq; teſte Manetho/ne in Syros & Grecos/Cadmum & Phenicem:fuerunt Egyptii Agenoris filii Cad/mus & Phenix qui a mari rubro iuſſu patris profecti: alter apud Sydonẽ Phenix: alter apud Greciæ Thebas regnauit anno.xxxvii.Amenophis: tertioq; poſt anno pulſus fuit: ut tam Manethon q̃ Euſebius de temporibus ſcribunt. Quare raptus Europę paulo ante hunc annũ obtigit:& nõ poſt exactos nonaginta annos: ut Eu/ſebius de temporibus pro Greca incerta hiſtoria notat.

Poſt Menophim cepta eſt dynaſtia Larthũ ut in Italia:que dynaſtia durauit annis ſolaribus.c.xciiii. Horum Larthum in Egypto primus fuit Zetus: qui regnauit ãnis.lv.cuius anno octauo in Dardania regnauit Tros: in Tuſcia uero anno hui⁹.xxxiii. regnauit annis.xxxviii. Veiben⁹ex familia Vei tulonie.

Hoc nomen Larthes nõ propriũ eſt/ ſed cõmune dignitatis uocabulũ/ ſicut Auguſtus & Pharao. In triumphalibus Etruſcis inuenimus per aſpiratiõẽ ſcriptum Larth/ & Larthi. Erant enim in Dynaſtia ſiue potentatu Etrurię xii. Lucumones in Vetulonia re/ſidentes.xii.reges: quibus unus p̃erat:ut Seruius auctor eſt ſuper viii. Eneidos. Hic ſuprem⁹ Larth uocabulo Etruſco ideſt regũ maximus dicebatur/ nõ ſolum quia ceteris preerat/ue ũ etiã quia an/niuerſarie ceteris duodecim reuocatis ipſe per uitam totam perſe/uerabat. Hoc pacto potẽtatus & Dynaſtia plurium regum in Egypto cepit: quibus primus prefuit Zetus Larthes Nõ hic Zetus fuit qui pepulit Cadmum/ut ſupra retulit. Nam iſte fuit egyptius: ille uero Grecus. De horũ temporibus Euſebius & Manethon paria ſentiũt. Tros iſte fuit filius Erictonii & nepos Dardani qui in Dardania partem urbis maximã fundauit: atq; a ſe Troiam dixit: ut Euſebius de temporibns & ceteri conſcribunt: ſed de alio Larthe Magueo & temporibus tam Larthum Thuſcię q̃ Dardanię:in tẽ poribus Archiloci & hiſtorię Etruſcę ſupprimit Beroſus:ut qui nouitius hiſtoricus & externus. Nomen uero Veibennum quod a latinis Vibennum per ſinereſim in primo Varronis de lingua latina ſcriptum reperio/ſicut & Veiturgiã & Veiterbum per ſinereſim dicimus Viturgiã & Viterbum: p̃fecto Etruſcũ eſt nomen qđ ſolũ Ve tuloniatibus conuenit. Nam ben fililius apud orientales atq; Arameos & Hebreos filius dicitur. Hinc Veibennus ſiue Vebennus Veiorum filius & conciuis dicitur.

Verum ſepe nomen cõmũne gentis: die luſtrico tanq̃ proprium uni imponitur: ut
Romanus·Florentinus· Senenſis· Ita pari forma cum omnes Veizi ſiue Vetuloni
ſint Vibenni: huic tamen propriũ fuit nomen:qui poſt Abantem Larthem regna-
uit annis tot quot in chronographia emendata Etruſca poſuimus·

**Primo quoqꝫ ãno Zeti regna-
uit apud Celtas Lemannus: ⁊
xxxii· anno apud Aboꝛigines:
Mars Italus cognomento Ia-
nus iunioꝛ· Anno eiuſdẽ·xxxv·
apud Celtiberos Romus reg-
nauit·**

Lemannus iſte non dubium eſt
quin is fuerit qui Lemannos po
ſuit & a ſe nominauit ſimul cum
lacu Lemanno in prouincia Nar
bonẽſi quem Luxanę lacum ho-
die incolę nuncupãt: quem Rho
danus ad pontem urbis Geben-
nę efluit· Idem enim Rodanus
prius in lacum influit q̃ effluat:
De Marte Italo cognomento Ia-
no iuniore hec comperio· Euſebius de tẽporibus Eneę ſic ſcribit· Ante inquit Eneã
Ianus:Saturnus: Picus:Faunus: & Latinus in Italia regnauerũt annis circiter·c·l·
Cur uero circiter dicat? profecto quia id nõ potuit habere ex certo latinę hiſtoriæ·
Nam plus annis·xii· cepit dictus Ianus· Quod profecto ita patet· A·xxxii·anno
Zeti ad excidium Troię circa cuius tempora ad Latinum uenit Eneas:ſupputan-
tur ab eodem Euſebio anni duo & ſexaginta ſupra centum· At Ianus iunior Lati-
nus cepit Aboriginibus imperare anno·xxxii· Zeti/ ut Manethon aſſerit· Quare
duodecim annis amplius q̃ centum & quinquaginta cepit· Quia uero alii minus
duodecim cepiſſe ſcribunt:idcirco Euſebius chronographus optimus/ ne cui detra
heret/aut certum tempus quod incertum erat exprimeret/mediũ inter hec tempus/
& cum uocabulo circiter tradidit:dicens:regnauerunt in Italia annis circiter centũ
quinquaginta·Ceterum Italiam Thyberinam & Latium hoc loci accepit ab hiſto
ricis:quoniam ut ex omnibus conſtat in tota Italia Larthes Turrheni imperabãt:
in Latio uero ſupradicti Latini ſubreguli Ianus iunior: Saturnus iunior:Picus iu-
nior:Faunus iunior & Latinus·Q đ uero hic Latii ſubregulus cognomento Ianus
fuerit Latinus Mars: ex primo libro Dioniſii Halicarnaſſei conuincitur: qui ſic ex
latina hiſtoria ſcribens:Contigit inquit eo tempore quo uenit Euander/eſſe regem
Aboriginum Faunum:pronepotem ut aiunt Martis:quem ut genium quendam ſi
ue indigetem: & ſacrificiis atqꝫ carminibus colũt Romani· Pronepos autẽ ad pro-
auum refertur quoniam relatiua ſunt· Porro Ianus iunior ut Manethon & Euſe-
bius numerant/ proauus fuit huius Fauni / ut patet numerando a Fauno filio per
Picum patrem: Saturnum auum:& Ianum proauum· Quare idem fuit Mars La-
tinus & Ianus iunior : ut Manethon tradit · Ergo equiuocatio Iani & temporum
ignoratio/multos in his latinos decepit·Nam ſi Tuſcorum uetuſtas tanta eſt ſimul
& illorũ deorũ & legũ antiquitas/ut nullis hominũ legibus/diis & moribus cõue-
niãt/ut ꝓbabiliores greci cõſcribũt/& Dioniſiꝰ Halicarnaſſeꝰ in primo retulit·Porro

antiquiſſimas leges atq; primos deos/araſq;: & religionẽ cana fides Ianuſq; dedit: conſequens neceſſario eſt/ ut hic Ianus iunior nullas religiones docuerit nec fuerit priſcus ille qui eſt pater omniũ deoꝶ:qui nouitius inuenit᷑ paulominus centũ ſeptuaginta annis ante Eneam:& cuius etate Turrheni florebãt Ianigena lege:religione:ſtudio:litteris & philoſophia. Nunc de Romo apud Celtiberos rege dicendum eſt. Romus hic fuit:qui cum procul Sagunto Romam in litore conſtituit:a poſterioribus Romanis per interpretationem Valentiam nuncupata. Nam Romus ualens & robuſtus ferme ab omni lingua/& hiſtorico. Quare per interpretationem & locum a coniugatis:ſi Romus ualens eſt/ & item ualens Romus: neceſſario conſequens eſt:ut Roma ſit Valentia/& Valentia Roma. Cui argumẽto eſt Solinus qui in principio ſcribens: Romę inquit uocabulum primo ab Euandro datum: cũ oppidum ibi offendiſſet quod Valentiam dicebat latina iuuẽtus:quod Archades habitantes/ſeruata nominis interpretatione Romam dixerunt. Hec Solinus. Verum qđ dicit uocabulum Roma primo ab Euandro eſt inditum/ intelligendum eſt appellatione Greca. Nam antea uocabulo barbaro etiã Roma dicta fuit a prima conditrice filia Itali: ut Beroſus & plures ueriſſime ſcripſerunt: & Plutarchus refert in uita Romuli. Eſt autem ſignificatio Romæ apud Grecos ſolum robur & robuſta: ſed teſte Hieronymo de interpretatiõe nominũ Hebreoꝶ & alii Talmudiſtę ſonat nõ ſolum robur/ſed ſublimitatem cũ tonitruo augurio & imperio. Itaq; nõ exigua cõiectura eſt Valentiam Hiſpanię primũ Romam a conditore Romo dictam. Cui argumento eſt ꝙ eius liberi qui ei ſucceſſerunt eiſdem locis regnauerunt: ut paulo inferius locis ſuis uidebimus.. Vrbs itaq; Valentia ab origine uetuſtiſſima:etiã Valentinis heroibus inclita Borgiis/ hac noſtra etate decorata & ornata eſt Borgianis pontificibus maximis/ in primis beatiſſimo Calixto.iii.ſub quo mira dei prouidentia apud Pãnones Turcus Mahameth inimiciſſimus Chriſtiani nominis/ cladem exercitus paſſus: & a quo tranſſigurationis Chriſti celebritas inſtituta eſt: Deinde & beatiſſimo Alexandro.vi.in cuius pontificatus exordio/e cauernis & latebris terrę/ uetuſtiſſimorum Italię regum triumphalia in hac ſua urbe Vetulonia nũc Viterbo etiã lepores perrodiderunt:uidelicet futurę ſub eo pontifice feliciſſimo propagationis imperii Chriſtiani/ & ſedis apoſtolicę illuſtrationis diuinũ portentũ. Eadem urbs Valentia illuſtriſſima effecta/ ortu beatiſſimi Laurentii martyris/& diui Vincentii confeſſoris/atq; glorioſiſſimo martyrio beatorum Valerii epiſcopi Ceſaraugustani & eius archileuitę Vincentii.

Secundus Larthes Egyptius fuit Ranſes annis.lxvi. Anno eius.xxiiii. Aſſyriis impat Pãnias. Eiuſdẽ anno.xxviii. Athenienſibꝰ regnat Egeus. Cadmꝰ Armoniaꝫ ſororẽ Iaſii Samo-

De temporibus Ranſis: Panniæ & Egei conueniunt Manethon & Euſebius de temporibus: diſſident uero in tẽporibus certaminis uxoris Cadmi:ꝙ Manethon id geſtum eſſe anno Ranſis.lx. ſcribit: Euſebiꝰ uero.lviii. Ex quo patet Cererem magnam panifi-

tracis ducit uxorẽ. Olbius reg/
nat apud Celtas. Anno. lx. Cad
mus ex zelotipia prime uxoris
ob Armoniam diſcrimen certa
menq́ꝫ patitur.

eam nõ potuiſſe adeſſe hui⁹ Cad/
mi & eius cognati Iaſii Samotra
cis nuptiis/ quę diu ante naturæ
conceſſerat/ut in Anniis queſtio/
nibus & aliis comentariis/ & in/
ſtitutionibus Etruſcis expoſui/
mus.

Eiuſdẽ anno. xxiiii. Ceculus co/
gnomento Saturn⁹ iunior reg/
nat apud Aborigines : et tertio
anno poſt apud Turrhenos re
gnat Oſcus: cui⁹ inſigne fuit ſer
pẽs. Hic ex Vetulonia multas
colonias ſeminauit: apud quaꝫ
erat oriundus magna familia.

Inter oĩes latinos auctores hæc
cõueniunt. Primũ quidem quia
Ceculus Preneſtinę conditor ur/
bis fuit Aboriginum rex in La/
tio. Idem fuit Martis Latini fili⁹
At uero qui Marti patri ſucceſſit
in Latio fuit cognominatus Sa/
turnus ut ſupra demonſtrauim⁹
Quare Ceculus rex Martis Lati
ni filius: cognominatus fuit Sa/
turnus. Ergo tres fuere in Italia
Saturni. Primus fuit Sabatius q
fugiens arma Iouis Nyni ad Ianum priſcum: exceptus fuit ab eo: & participata po
tentia illum illuſtrauit. Hic fuit pater Sabinorum & Samnitum: ut ſepe oſtendi/
mus. Alius fuit filius Romę Romaneſſus nepos Itali: qui primus Aboriginum Sa
turnus creatus eſt: ut in eiſdem oſtendimus. Tertius fuit Ceculus filius Iani iunio
ris: nominati Martis: ut nunc explanauimus. Primus fuit priſcis aureis ſeculis: Se/
cundus tempore Iaſii: Tertius tempore Ranſis Egyptii & Oſci Vetulonienſis ut ex
his patet. Oſcus uero Etruſcum nomen eſt: a uenenoſo & terrifico ſerpente dictum
quem ad hanc etatem Etruſci Oſcorzonẽ dicimus. Quare rectius dicit Manethon
Oſcum & Oſcos ab inſigni principis ſerpente dictos: q̃ Seruius ſup. vii. Eneidos di
cens/ Oſcos dici: ubi plurimi habundant ſerpentes. Profecto & ab inſigni duces ue
tuſti appellari inſtituebant: ceu Macedon a lupo/ & Anubis a cane: ut in primo li/
bro Diodorus eſt auctor. Nam egyptia lingua Macedon lupus/ Anubis uero canis
dicitur. Quin etiam & Iuppiter in Aquilam & taurũ & aureum in pluuiũ uerſus a
fabuloſis Grecis fingitur: ꝙ ad raptum/ ſtuprumq́ꝫ Gammedis/ Europeq́ꝫ atq́ꝫ Da/
naes uſis/ ſit inſigni Aquila & tauro : & corruptore auro. Hic Oſcus Vetulonienſis
adeptus imperiũ Italiæ plurimas colonias dedit/ ut ait Manethon: & a ſe Oſcas &
Volſcas quaſi Voloſcas ideſt conſulares Oſcas cognominauit: quarũ Volſci in La/
tio primi fuiſſe conditi apparent/ ꝙ uocabulo Turrheno eos Voloſcos ideſt priſcos
Oſci enim fuerunt Capuani Oſcos appellauit: quos Virgili⁹ adducit. vi. Eneidos il/
lo uerſiculo. Oſcorũq́ꝫ manus. Quo loci Serui⁹ ita ſcribẽs: Capuẽſes inqt dicit: q añ
Oſci dicti ſũt. Teſte eodẽ Seruio etiã ſup. x. Eneidos/ cõſtat Capuã a Tuſcis cõditã
fuiſſe: uiſo falcõis augurio q Tuſca lĩgua capis dr̃. Et ſubdit. Tuſcos aũt oẽm pene

Italiam ſubiugaſſe: manifeſtum eſt. Vulturnũ uero poſt dictam fuiſſe, & a campis Capuã, Liuius auctor eſt in. iiii. ab urbe condita dicens. Vulturnũ Hetruſcorũ urbem quę nunc Capua eſt: cepere Samnites. Eodẽ loci ait Capuam eſſe dictã a campeſtribus locis in quibus ſita. Reaſſumpſiſſe quoq; Capuę nomen a Troiano duce Capye: equidem Virgilius inſinuat libro. x. Eneidos: ubi ait. Et Capys hinc nomen Capuanę dicitur urbi. Vnde & Dardanos colonos illã habere dixit Lucanus in. ii. cum ait. Menia Dardanii tenuit Capuana coloni.

Anno eius. xiii. Ilus regnauit apud Troianos. lii. ãnis: & Palatuus apud Celtiberos: apud Celtas Galatas iunior: qui uicit Sarmatas et condidit Galatas Aſie.

Tempora in Manethone inemẽdata in Archiloco & noſtra chronographia reperies: ceterũ nouimus ex precedentibus, cũ uaria origine reges Hiſpaniã regerent eorum caput originis nominari: quorũ ultimus fuit Teſta Lybius Triton qui apud Carthageneæ prouinciã regnauit. Quare cum nõ alii ſed illius poſteri a Carthagenea in Valentiam prorogaſſent imperiũ: conſequens eſt, ut Valentia ab eius filio Romo fuerit nominata. Argumento quoq; eſt ꝙ circa ea loca filius Romi Palatuos: populos a ſe dictos Palatuos fundauit: quos & Ptolomeus ſupra Valentiã deſcribit ad montes uicinos. Galatas uero iunior a quo deuicti ſunt Sarmatę & Aſiani: etiam a patre ſuo Olbio innumeras colonias denominauit in Gallia: Sardinia: Sarmatia magna: Aſia & Cilicia: ut ĩ Ptolomeo & geographis nomina deſcripta Olbia perſeuerant. De uictoria uero atq; fortitudine exercitus huius, quibus omnem Sarmatiam & Aſię magnam partem dictioni parere coegit. Diodorus Siculus ample in. vi. libro proſequutus eſt. Ceterum de Ilo id cõſtat: eum fuiſſe a quo Ilium in Troia fuerit cõditum: & cuius fratrem Gammedem Iuppiter rapuit in Aquilam uerſus ut fabulantur Greci: tametſi eorum chronographus Euſebius de temporibus, mendaces illos oſtendat ex temporibus patris eorũ dicens. Ob raptum Gammedis: Trois patris Ganymedis & Tantali raptoris bellum exortũ eſt: ut ſcribit Phander poeta. Fruſtra igitur Iouis fabula & raptrix aquila confingitur. Hec Euſebius de temporibus Trois & Tantali.

Anno eiuſdem. xlvii. Picus iunior fit rex Aboriginib9: & apd Tuſcos regnat Tarchon ſecũdus annis. xliiii. poſt Picum. Anno penultimo Raniſis apd Celtas regnauit Nannes.

Fuiſſe Picum priſcum: ex precedentibus colligit. Hic Picus iunior pater fuit Fauni iunioris, cuius etate regnauit Tarchon ſecũdus in Italia. Nam & ſi Tarchon iſte cepit regnare ſub Pici tẽporibus: ſub eius tñ filio uſq; Euãdri & Herculis tẽpora perſeuerauit: ut Solinus in principio inſinuat cum dicit. Caccus habitauit locum cui Salene nomen eſt: ubi trigemina nũc porta

Hic ut Gellius tradit cũ a Tarquõe Turrheno ad quem legatus uenerat iuſſu Matiſię regis/ſocio Megalę Phrygę/cuſtodię foret datus:fruſtratus uincula & unde uenerat redux/ preſidiis amplioribus occupato circa Volturnũ & Cãpaniã regno dũ attrectare etiam ea audet quę cõceſſerant in Archadum iura:duce Hercule qui tũc forte aderat/oppreſſus eſt. Namnes autẽ quem Manethon ait regnaſſe apud Celtas/ſcriptus inuenit̃ ꝑ litterã.m.&.n.Namnes & Nannes: nec arbitror ſignificatũ uariari.Quare conſtat condidiſſe Namnetes populos in Gallia Lugdunenſi:iuxta deſcriptionem Ptolomei: ſupra Pariſius interqꝫ Namnetes & Veſſones diuidit Sequana fluuius. Veſſonum metropolis eſt olim Auguſta Veſſonum : nũc Demont: At Namnitũ Auguſta olim condeuincũ iuxta Ptolomeum: nunc aut Venecial eſt aut proximis locis. Ab his Nantes per ſincopã quaſi Namnetes orti ſunt: manetqꝫ illis nomen/Anglię oppoſitis.Eſtqꝫ in Turonenſi ꝓuincia ciuitas epiſcopalis in Britania citeriori:quę comitatus titulo illuſtrat̃: ducis Britanię primogenito aſcripto.

Tertiꝰ Larthes egyptiꝰ Amenophis annis.xl.regnat et imperat: cuius anno primo Laumedon imperauit Troie. Anno uero tertio Soſarmus regnat Aſſyriis: et Hercules Amphitrionis naſcit̃ anno.vi. uixitqꝫ annis.lii.et periit igne: primus ex maximis pyrratis.

Satis congruũt mutuoqꝫ ſibi cõſentiunt Manethon & Euſebius de tẽporibus Amenophis/ & Soſarmi/& Laumedõtis patris Priami.Ceterum diſſentio eſt quo tẽpore ortus ſit ex Ioue & Alchemena adulterinus grecus Hercules Nam cũ omnes hiſtorici tradãt illum periiſſe.xlii. anno Priami/ ideſt anno decimoſeptimo ante exciſam Troiam: uariant tamen quoto uixerit tempore / cum illũ pleriqꝫ annis.xxx. plurimi uero lii.uixiſſe contemnãt. Quos Euſebius de temporibus Priami referens & ita ſcribẽs Hercules inquit cum ĩ morbum peſtilentem incidiſſet: ob remedium dolorum ſe proiecit in flammas/& ſic morte functus ẽ ãno etatis.lii. Quidam autẽ illum.xxx. periiſſe ſcribũt.Hec Euſebius.Fuiſſe autem illum cum Argonautis omnes ſcribũt: ac propterea probalius dicunt qui illum.lii.annis uixiſſe conſcribũt. Nam ſi.xlii. anno Priami ideſt.xvii.ante Troianum excidium periit: ſi ſolum.xxx.annis uixiſſet:equidem ante Troię cineres fuiſſet genitus anno.xlvii. a quibus ſi quadraginta duos Priami ſubtrahis:profecto remanent quinqꝫ anni quibus ante Priami principatũ natus fuit. Quare qm̃ Priamus ſucceſſit Laumedonti patri ab eodẽ Hercule perempto:cõſequẽs neceſſario eſt:ut quinquẽnis Hercules cũ Argonautis nauigãs Laumedontẽ pemerit: qđ equidẽ nõ tam falſum q̃ ridiculũ eſt. Ergo uerius ſcribũt qui illum occubuiſſe aiũt anno etatis ſuę.lii. Sic enim:decennis fortis robore cũ ſolo ictu p̄ceptorem ſuũ Linum Muſicũ pemerit puerulus tardiore ingenio: ut Diodorus refert in.iiii. Neqꝫ id facinus nõ potuit facile perpetrare/ ut decennis robore incredibili:& auxilio Iaſonis & Argonautarũ:& dolo non bello/Laumedontem nil

eiuſcemodi ſuſpicantem nocte confoderit:qm̃ id a Pirratis & ſepe factum uidimus & ſepius geſtum legimus. Nam ut in aliis:Argonautę nil aliud q̃ Pirraticam inſidioſam geſſerunt. Et idcirco recte Manethon dicit illum fuiſſe primũ ex maximis Pirratis:q̃q̃ puer diuino quodam & admirabili robore res cum Argonautis gereret omnia maris litora ut inſidioſus Pirrata latrociniis & ſtupris colluſtrans magiſq̃ illuſtrans.luſtrauerit/ut greca fabula refert.

Anno Amenophis. xiiii. apud Aborigines regnat Faunus iunior:&.xxix.anno Tuſcis imperat Thyberinꝰ ex familia Veia Vetulonie annis.xxxv.

De Fauno iuniore qui Euandrũ excepit hoſpitio/& oppidum Romam Valentiam dictum illi conceſſit omnes latini & greci paria ſcribunt. De Thyberino uero Veiorum Vetulonię regulo:hec cõperio. Nomen illi fuit Thyberinus/cognomen Thybris ideſt iniuriator:idq; cognomen illi a Pelaſgis quos pepulit a Tuſcia impoſitum fuit. Nam cum Pelaſgi paulo ante Siculos pepuliſſent cum parte Vmbroꝝ: cohabitauerunt Turrhenis pacifice uſq; ad Thyberinũ iſtum qui per duas etates ideſt circa.l.annos regnauit ante Troianum excidium:ut paſſim in primo libro ſcribit Diodorus Siculus. Origo belli inter eos fuit:ꝙ Minos iunior miſit in Italiam Glaucum filiũ ut cum Pelaſgis Imperiũ teneret:exceptuſq; fuit a Ceretanis/ donatuſq; Scylla puella ex oppido Cęre ut quidam tradiderunt Qď cum Thyberinus egro animo atq; iniquo perſpiceret:bellũ intulit Ceretanis ad mare/& Phaleriis ad Thyberim:quo bello & ſi ipſe periit gygas ualidus nomen tamen amni dedit qui prius Albula dicebatur:& Vetulonienſes uictoria potiti: Glaucum & Pelaſgos tota Italia pepulerunt:& Enotum oppidum ualidiſſimum non procul urbe Roma cum cepiſſent:ſibi urbem poſuerunt:quam a ſui origine loci & gentis Veientem appellauerunt:ut Epigenes refert. Vnde in uita Camilli Plutarchus illos Enotanos ante fuiſſe retulit & a Romulo dictos Sardinianos/quia ab Veis Etruſcis qui intra fines Etrurię continentur originem habent. At uero Vei Etruſci Sardiniani coloni fuerunt:ut idem Plutarchus refert in uita Romuli. Coloni aũt Sardinię fuerunt:non ꝙ a Sardinia in Etruriam uenerint:ſed ꝙ natione Etruſci Sardiniam primi cum rege illoꝝ Phorco habitatam reddiderint:ut autor eſt ſtrabo in.v. & nos ad longũ explanauimus in aliis locis. Sed de his hactenus. Nunc quid de Thyberino his cõformia referantur:iure ſubinferendum eſt. Regnauit inquit Manethon Thyberinus/anno.xxiii. Amenophis. In primis hoc tempus dubito q̃ maxime quadre. Nam ut hiſtorici cõſentiunt fatidica Mantho eiecto ab Athenienſibus rege Theſeo cui Manto ſeruierat:eadem uenit ad Thyberinum Vetulonię regem/ a quo fecundata peperit Ognum conditorem Mantuę. Hinc Ognus dictus fuit filius Tuſci amnis/ ideſt Thyberini qui nomen amni Thyberi indidit:dicente Virgilio in.x.Eneidos.

Ille etiã patriis agmen ciet Ognus ab oris: Fatidicę Mantus:& Tuſci filius amnis

De Thyberi uero nomine quidam opinanť dictum ab Albanorum rege Tyberio qui in eo ſubmerſus fuit/ut placet Liuio & Ouidio in.ii.Faſtorum:dicenti.

Albula/quem Tyberim merſus Tyberinus in undis
Reddidit:hybernis forte tumebat aquis· Sed huic reſpondent Seruius:Vir
gilius:& Plinius:& alii qui ſcribunt diu ante Tyberinum Albanum fuiſſe Thybe
rinum Tuſcum cui greci Thybrim cognomentum impoſuere· Nam Feſtus recte
ait Thyberim dictum a Thyberi Tuſcorum rege uel a Thyberino rege Albanoꝝ:
Plinius in·iii·naturalis hiſtorię capitulo·vi·dicit diſtinguens ſimul nomina & uer
ba·Tiberis inquit:ante Thybris dictus eſt:ſed prius Albula·Et Virgilius in·viii·
ſcribit dicens· Tum reges/aſperq; inmani corpore Thybris: A quo/poſt Itali/flu
uium cognomine Thybrim diximus:amiſit uerum uetus Albula nomen· Seruius
uero cunctas opiniones referens: hec in pluribus locis ſcribit:maxime ſuper·viii·
Eneidos·Thyberim alii a rege Aboriginũ dictum putãt: qui dimicans iuxta eum
occidit:Alii a quodam Aborigine:quem Glaucus Minois filius in Italia interemit
Alii inter quos Liuius & Ouidius a rege Albanorum: Alii inter quos Virgilius &
complures a Thyberino rege Tuſcorum: qui ibi occubuit: Alii a regis Tuſcorum
iniuriis/qui circa ripas huius fluminis latrocinabatur & a crebris iniuriis quibus
tranſeuntes afficiebat Thybrim cognominatum fuiſſe·Nec Ouidii uerba nos aſſe
rere cogunt ante Tiberinum Albanum non fuiſſe dictum Thyberim·Neq; etiam
Liuius cõtradicit:quia & ſi a Tiberino Albano dicitur Tiberis ante tamen illum
inuenitur nominatus Thybris·Hec Seruius Verũ has opiniones ueras eſſe ex Ma
nethone & hiſtoricis deprehendimus· Nam Thyberinus Tuſcus fuit atq; Vetulo/
nus:Dictus eſt autẽ latrocinator/quia teſte Seruio latrocinari dicimus ducem/qui
etiam conductitium habet exercitũ·Et quia conduxit proximorum aboriginũ mi
litem ultra Tuſcos contra Glaucum & Pelaſgos:hinc dictus eſt latrocinator:& ab
origines:& rex Aboriginum:& Tuſcus & rex Tuſcorum:& Veitulonus & regulus
Veientum·De Glauco uero ita ſcribit Seruius li·vii·Eneidos:ſup illo Carmine Pic
ta ſcuta labici·Glaucus inquit Minois filius uenit ad Italiam·Et cum ſibi Imperi/
um poſceret nec reciperet/ideo ꝙ nihil preſtabat ſicut pater eius preſtiterat mitten
do illis Zonam cum ante hac diſcincti eſſent· oſtendit ſcutum:a quo & ipſe Labi/
cus dictus eſt:& ex eo populi Labici· Tempora quoq; Herculis:Thelamonis:Ia/
ſonis & Argonautarum: Medeęq; & Cyrces illius ſororis amantis Glaucum: q̃ ue/
riſſime quadrant:ſi quę ſcribuntur animaduertimus·Aiunt enim ſcriptores:quoꝝ
ſententiam Seruius refert ſup·iii·Eneidos:illo carmine: Dextra Scylla/leuum im/
plicata caribdis·Duplex inquit eſt Scylla:una prope Caribdim Sicilię/que eſt ſax/
um ſimile formę celebratę ꝓcul uiſentibus ut ait Saluſtius:alia fuit filia Niſi ut in
ſinuat Virgilius·vi·Egloga·Fuit & tertia filia Phorci & Creteidos Nymphę/Hanc
amabat Glaucus quam Cyrce diligebat: ſed q̃ proniſſimus in Scyllã fuerat· Irata
Cyrce/fontem in quo illa corpus ſuum lauare cõſueuerat/ infecit uenenis: in quem
Scylla cum deſcendiſſet pubetenus:in uarias mutata eſt formas·Horrens itaq; ſuã
deformitatem in mare ſe precipitauit·Hec Seruius Hãc tertiã Scyllam fuiſſe Tuſ
cam Ceritem autores aſſerũt:inter quos Epigenes precipuus eſt in Apologetico cõ
tra Italos:quo Thyberini & Glauci bellum refert:qui etiam ait Terminum Ceri/
tis amnẽ a patris nomine Minoem appellaſſe/ quẽ in Minionẽ tranſmutaſſe ex cõ/

temptu Tuſcos aſſerit: Fontem uero & mare ubi ſe precipitauit Mare Scyllanum dici. Nunc etiam etate noſtra ſic appellatur/& Tuſca uernacula lingua que ſinere ſi utit̃ Mar Scylliano uocamus. Eſt amnis iuxta Cerite oppidũ ad mare ubi Scylla ſe lauare cõſueuerat. Itaq; ut diximus omnia quadrãt. Tẽpore enim quo regnabat Theſeus erat Manto & Thyberinus Tuſcus: Glaucuſ quoq; filius iunioris Minois Scylla & Cyrce. & Hercules & Thelamon. Nam Cyrces in Italiam uenit cũ Argonautis: qui ab Hiſpaniis regredientes in Thelamonis portum /dictum a duce iuxta Turrheniam uenerunt: ut aſſerit Diodorus in.v. Inde Hercules/a quo ad hanc etatem dicitur portus Herculis in Tuſcia: in cõtinentem deſcendens & ad Fanum Volturrhnę in ſubciminiis radicibus ueniens: primo quidem ut ſuum robur oſtẽderet: Lacũ Cyminiũ nobis effecit/ut autores & Seruius refert li.vii. Eneidos

Quartus Egyptiis imperauit Ammenephos ãnis.xxvii. cuius anno.iiii. apud Celtas regnat Rhemus a quo Rhemi. Anno nono eius apud Aſſyrios regnauit Tautanes: et anno.xvi. apud Aborigines Latin⁹: apud Tuſcos aũt regnat Mezenti⁹.

Remus Celtarum rex a quo Remi quis fuerit/nondum comperi Sat eſt ab his Remenſes Gallos dictos: quos Lucanus in primo & in comentariis Ceſar comemorat/ ſuntq; inter Bolgas proximi Celtis: & Sueſſonibus cum qbus eodem iure ac iiſdẽ legibus olim utebant̃. finitimi ſunt Veromandiciſ: Treueris: Metenſibuſ: Catalenſi quoq; & Laudunenſi dioceſibus: ac Siluę Arduenne a Ceſare celebrate. Metropolis eſt Remis ipſa: in qua rex Gallie ſolebat magna pompa religioni inungi & rex acclamari. Porro latinum fuiſſe filium Fauni quidam ſcribũt Alii uero adulterinum Herculis Pyrratę. Mezentiũ Agillinum ciuem autores concelebrant cum fuerit Tuſcus/ſed a capta Agillina dictus eſt Agillinus ut alibi ſcripſimus quẽ Virgilius in Eneidos li.viii. Lartem in luco ingenti fanoq; Volturrhnę/crudelia exercentem/a ciuibus Vetulonię pulſum/ aſſerit profugiſſe in ſuum Ceritem oppidum: moxq; inde militibus ſumptis ad Turnum cõtra Eneam profectus eſt: contra quos claſſem atq; terreſtrem militiam Enee ad ſe uenienti Tarchon rex conſignauit. Qui etiam Mezentius teſte Macrobio in Saturnalibus: antea Rutulis imparauit ut ſibi offerrent quas diis primitias offerebant. Tum latinos omnes ſimilis imperii metu: ita uouiſſe. Iuppiter ſi magis tibi cordi eſt nos ea tibi dare potius q̃ Mezentio: uti nos uictores facias. Et idcirco a Virgilio dictus eſt cõtemptor deorum. Hinc pia illa inſultatio ſacerdotis. Hec ſunt ſpolia & de rege ſuperbo primitię: raptas de eo notans exuuias. Vnde contra latinos poſtea Turnum iuuit. Cetera in temporibus Ammenephis & Tautanis Euſebius & alii cõueniunt.

Secutus eſt ultimus Larthes ſeptẽ annis: poſt quẽ ſecuta eſt

Dinaſtię egyptiorum prime a diluuio uſq; ad.xliii. annum Nini xv. fuere: ut Euſebius de tempori

Dinaſtia ſine Larthe ānis centum ſeptuaginta ſeptem ꝑ quā numerabimus qui Babillonii: Egyptii ⁊ Turrheni floꝛuerūt. Anno dinaſtie Diapolitanoꝛuꝫ pꝛimo Troia euerſa fuit: et āno tertio Eneas uenit ad Italiam: ad Latinū ⁊ Euandrū: ⁊ Turrenos apud quos regnauit Tarchon iunioꝛ annis.xx.

bus ſcribit. prima omnium iuxta Beroſum fuit Cameſi quem inter primos Deos iuniorem Saturnū appellauerunt egyptii: ut in Beroſianis explicauim⁹: durabatq; ſingula ſeptomanis ſub duodecim diis primis maioribus egyptiorum hoc pacto. Anno a diluuio.c.xxxi. teſte Beroſo Chemeſen primus tenuit Dinaſtiam egipti ſeptem annis: cui Chem Min urbem dedicauerunt: ut oſtendimus. Huic ſucceſſit Occeanus cū Thetide/qui colonias poſuit iuxta Nylum: a quo & Nylus antea fuit dictus Occeanus a quo innumeræ nymphe genitę ſunt. ut Heſiodus in Theogonia ſcribit: & Diodorus in primo libro de Nylo confirmāt. Poſtq̄ uero ſeptem annis Dinaſtia penes Nylum fuit. ceſſit tertio. & hoc ordine duodecim dii regnauerūt ſinguli in ſuis urbibus ſeptem annis qui ſummam annorum efficiunt quatuor & octoginta. Tres ex diis minoribus ſequuti: ceperunt augere tempus/quoꝝ primus principatū tenuit annis.xiiii. ſecundus.xxvi. poſtremus.xxxvii. qui ſimul ſumpti efficiūt annos ſeptem & ſeptuaginta: adiectiq; ſuperioribus dynaſtiis reddunt annos unum & ſexaginta & centum quos ſi addis centum & trigintaunum qui a diluuio ad primam ſub Chemeſe Dinaſtiam interfluxerunt: erunt anni duo & nonaginta ſupra ducentos: quo tempore ortus eſt Habraam anno.xliii. Nyni/ ut Euſebius de temporibus & Moſaicū tempus comprobant. Hoc anno cepta eſt.xvi. Dinaſtia ſub Oſiride: qui conceſſit Dynaſtiam Thebis: durauitq; iſta annis nonaginta & centum: ut Egyptii & Euſebius ſupputant. Sequuta eſt paſtorum Dynaſtia.xvii. centum & tribus annis: ut iidem ſcribūt. Ab hac emerſit.xviii. Dynaſtia Dyapolitanorum annis quadragintaocto & trecentis: ut computant. Hinc in diuerſis locis Egypti luſtrauit.xviiii. Dynaſtia ſub diuerſis lartibus annis quatuor & nonaginta ſupra centum: ut ab eiſdem aſſeritur: qui ut aſſerunt iterato in Diapolitanos regreſſa eſt. &. xx. Dynaſtia dicta ſine larthibus/ut hic Manethon ſcribit: & Euſebius connotat. Itaq; per hanc Dynaſtiam progreſſus Manethon/ait eius primo anno Troiam ruiſſe: Euſebius uero ultimo anno precedentis Egyptię Dynaſtię illam notat euerſam. Sed plenius Archilocus tradidit de aduentu Enee in Italiam quo anno in Italiam uenerit poſt crematam Troyam diuerſa opinio eſt: Hoc tamen conſtat Eneam profugum domo ueniſſe ad Latinum Aboriginum regem a quo primū Aborigines latini dici ceperunt: a latinoq; Comi hoſpitio exceptus Eneas etiam Latini filiam coniugio accepit: ob quod ortum bellum eſt inter Troiugenas & Aborigines & Rutulos. Nam teſte Liuio in primo ab urbe condita: Turnus rex Rutulorum/ cui pacta Lauinia ante aduentum Enee fuerat/prelatū ſibi aduenā egre patiens: ſimul Enee Latinoq; bellū intulerat. Neutra

acies ex eo certamine abiit uicti Rutuli uictores Aborigines Troianiq;/ducem Latinum amiſere. Inde Turcius Rutuliq; diffiſi rebus: ad florentes Etruſcoꝝ ſine caſu eorumq; regem Mezentium confugiũt. Qui nouę opes origine gentis & urbis res Troianas creſcere non tutum eſſe ratus: ſocia arma rutulis iungit. Parata claſſe atq; militia ex. xii. populis teſte Virgilio: dum plus nimio exercet crudelia: ad ſupplicium queſitus Mezentius: a fano Volturrhnę inter cedes & ignes fuga elapſus: in cęriteq; ſuum oppidum quod non longe eſt profectus.

Anno. vii. Aſcani⁹ Latinis imperat: anno uero ſequẽte Teuteus Aſſyriis et poſt Francus Celtis ex Hectoris filiis: & ãno eodem Lydi mare obtinuerũt.

Lydi quos ait mare obtinuiſſe existimo non fuiſſe Tuſcos ſed Meones in Aſia: quanq̃ & Tuſci tũc mare inferumq; ac ſuperũ & omnes inſulas circũ Italiam ea tempeſtate occuparẽt. Nam teſte Liuio in primo ab urbe condita. in aduentu Eneę tanta opibus erat Hetruria ut iam non terras ſolũ: ſed mare etiam per totam Italię longitudinem ab alpibus ad fretum Siculũ/ fama ſui nominis impleſſet. Porro quis Francus iſte Hectoreus aut quo pacto/rex a Celtis ſuſceptus fuerit: neminem legi. Vincentius tamen diligẽtiſſimus hyſtoriarum ſcriptor: illum cõmigraſſe in Franciam aſſerit ęuerſa Troia: & ob ingentem animi uirtutem/percarum Celtis/& regi acceptum etiam regis filiæ matrimonio iũctum fuiſſe ac poſt eum regnum in Gallia ſuſcepiſſe: Par Eneæ ſuo conciui fuit: qui pari modo regi Latino & affinitate & ſucceſſione regni Latini iunctus fuit. aſſerũt eum eſſe a quo primo Francię nomen.

Anno. xlii. Amazones templũ Diane Epheſi ſuccenderunt & anno xlvii. Ocnus impauit Italie annis. xlvi. uixit annis. xcvi. & xlix. Siluius Latinis: & Tyneus Aſſyriis.

Arbitror ſupputationem temporum corruptam fuiſſe a ſcriptoribus. Nam Euſebius temporum diligẽtiſſimus ueſtigator: aſſerit Siluium regnaſſe apud Latinos anno hui⁹ Dinaſtie. xlv. Hic Siluius poſtum⁹ eſt. Siluius qdem quia ruri educatus fuerat: poſtumus uero/ quia fecundata Lauinia coniuge Eneas obiit poſtq; illius mortem partus fuit. Ab eo omnes Albani reges Silui uocati fuerunt: ſucceſſitq; fratri ſuo Aſcanio. Ocnus quoq; iſte poſtumus fuit: quia Etrurię rex Thyberinus cum grauidam Mantuam feciſſet/circa Thyberim cecidit/in bello quod cum Pelaſgis & Glauco gerebatur: cui adoleſcenti omnis Tuſca militia credita fuit cum Enea ut narrauimus: omen ſcilicet futuri imperii: & q; ipſe Lartes a patriis oris Thyberinis duceret agmen in Trãſpadanam Galliam ad condendam a nomine matris urbem: de quo Virgilius in. x. Eneidos.

Anno. xlv. Dinaſtie regnauit

Diſſidẽtiam comperio inter Manethonem & Euſebium de tem-

Latinis Eneas Siluius ⁊ Assy-
riis Dercilus āno.xlvii. At.lx-
xii. Tuſcis imperat Pypinus
annis quinquaginta duobus.

poribus:qui aſſerit Dercilum/re/
gnaſſe anno Dinaſtię huius.lxx
viii. & Eneam Siluium .lxxiiii.
quod profecto arbitror eueniſſe/
ꝙ alius his paucis annis ragna/
uerit qui nō habentur in precio
apud Cronographos:ſed cum ſuccedente ſepe computantur.cum etiam ante hunc
Eneam Siluium reperiamus regnaſſe Latinum fratrem poſtumi annis tribus.Vn
de & ipſe Euſebius quaſi reſpōdens ad dictam diſſenſionem ſic ait. In alia hiſtoria
reperimus quarto loco Latinum Siluium regnaſſe/Lauinię & Melampodis filium
uterinum fratrem poſtumi:& quinto qui nunc hic quartus ponitur Siluium Ene/
am poſtumi filium.Porro Pypinus hic eſt: qui regiam Tuſcanicę Cybelis repara/
uit in agro Cybelario Vetulonię:ut exciſa triumphalia marmora memoria produ̅t
Non procul quoqꝫ Vetulonia eſt ager Pypinienſis & Pypini regis Balnea:cuius lo
ci Liuius meminit:cum in.ix.ab urbe condita ſcribens.Vmbri inquit cōcitata om
ni iuuentute ſua:Et magna parte Hetruſcorum ad rebellionem compulſa/ tantum
exercitum fecerant:ut relicto poſt ſe in Hetruria Decio:ad oppugnandū inde Ro/
mam ituros/magnifice de ſe/ac contemptim de Romanis loquentes:iactarent.Q đ
inceptum eorum/ubi ad Decium conſulem perlatū eſt:ad urbem ex Hetruria ma/
gnis itineribus pergit:& in agro Pypinienſi/ad famam intentus hoſtium:cōſedit

Anno.viii.regnat Latinis Sil-
uius Latinus:⁊.c.xxi.Eupales
Aſſyriis.Anno.c.lviii.Alba La
tinis regnat: et.c.xxviii.Nyciꝰ
Feſulanus Tuſcis annis.xlvii.
Anno.c.lxvi.Pyſeus Tuſcus
pyrrata īperat Italie annis.lii.
Ita paulatim Aſſirii: Egyptii:
Turrheni delitiis eneruati de-
creſcū̅t: econtra latini creſcunt.
Itaqꝫ ſubiciemꝰ bꝛeuiloquiuꝫ
quo pacto reges Aſſirioꝛū:egip
tioꝛum ceperū̅t eneruari: econ-
tra grecoꝛū ⁊ latinoꝛū Aboꝛigi-
num. Apud enim Tuſcos Pi/
ſeo ſucceſſit Tuſcus iunioꝛ an/

Ergo dimiſſis ceteris ꝑgit ad Ro
manum imperium:breuibus ab/
ſoluens aliorum diminutionem.
Et Lutinus quidem Siluius an/
te Eneam Siluiū regnauit ut dix
imus annis tribus:& poſt eū an/
nis quinquaginta ut latina hiſto
ria tradit & Euſebius notat. Eu/
pales regnauit ut hic Manethon
ait apud Aſſyrios anno Dynaſtię
centeſimo &.xxi. iuxta uero Eu/
ſebium centeſimo & decimoocta
uo.Similiter Alba Siluius quem
ait regnaſſe Dynaſtię anno cen/
teſimo.lviii.Euſebius ſcribit im/
paraſſe anno centeſimo quinqua
geſimoquinto.De Nycio Feſula/
no non eſt dubium quin is fuerit
qui a Corſica Phocenſes expule/
rit/& a ſe dicta Nycea urbe poſi/
ta:Corſis tributa quotannis pen

nis triginta nonē:huic Amnus
annis·xxv·quē ſecutus eſt Fel/
ſinus ānis triginta tribꝰ·Hinc
Bon annis uiginti octo Atrius
uiginti ſeptē· Marſias decem
⁊ octo· Etalus triginta· Celius
uiginti et uno· Ex latinis autez
ſecuti ſunt ꝑ quos ꝓpagati Ro
mani imperium tenent·

dere Tuſcis īpauerit ut hiſtorici
quidam ſcribunt:& Diodorus re
fert in·vi·li·breuibus dicens· Eſt
inſula trecentis ſtadiis diſtans a
Cercina & Ethalia: que a Grecis
Cyrnos a Romanis Corſica ap/
pellatur·Caloiris in ea urbs eſt a
Phocenſibus condita: qui a Tur
rhenis poſtmodum inſula pulſi
ſunt· Nycea quoq; a Turrhenis
maritimis qui reliquas etiā Tur
rheni maris inſulas ſue dictionis
fecerunt:condita fuit·Hii poſtea
urbibus que in Cyrno erant ſubactis: reſinę/cereq;/ ac mellis/ quorum ea fertilis eſt
inſula:tributa poſuerunt·Ceterum Piſeus is eſt:quem ad Pyrraticam exercendam
inueniſſe tubam: Plinius in·vii·li· naturalis hiſtorię ac ceteri ſcribūt·Cepit autem
Pyrraticam teſte in·v·li·Strabone:cum ille Turrhenus ingenuus ſtatus & concor
dia cepit eneruari diſſenſionibus·xii·populorum·Quibus & delitię & loci opulen
tia:magno decidendi ab imperio/& paulatim cedendi locum Romanis adiumen/
to & fomento fuerūt·Perſeuerauit tamen in eis que a Iano tradita fuit Philoſophia
& interpretatō fulgurum & effectuum naturalium/atq; Theologia/uſq; ad etatem
Diodori Siculi ſub Iulio ceſare : qui cum in·v· libro dixiſſet Turrhenos eſſe iuxta
portum Thelamonis:mox in·vi·li·a porta Thelamonis quo incipiunt/ uſq; in Cy/
minia iuga/eorum tractum/opulentaq; arua:& diuitias imperium priſcum & peri
tiam breuibus deſcribens: Turrheni inquit fortitudine egregii/magno potiti impe
rio:ciuitates condiderunt plures atq; opulentas·Claſſe quoq; potētes cum diutius
mari imperitaſſent:Italum pelaſgus ab ſe Turrhenum denomiuauerunt·Pedeſtri
quoq; exercitus preualidi:tubam primi adinuenerunt/ & bello admodum utilem/
& ab his uocatam Turrhenam·Duces exercitus:pluribus inſignibus decorarunt·
Lictores illi:Eburneam Sellam: togam Purpuream addiicientes· Domibus addi/
derunt porticus : in quis ſeruorum & concurentium turba diuerteret : que imitati
poſtmodum Romani in que melius aucta:ad ſuam rem publicam tranſtulere·Lit
teris quoq; & rerum naturalium ac Theologię inueſtigatōne plurimo tempore im
penſo:preceteris in fulgurum interpretatione uerſati ſunt:adeo ut noſtra quoq; eta
te uniuerſus ferme orbis/cum admiretur uiros/tum precipue fulgurum interpreti/
bus utantur·Patriam uberem incolunt/quā ſtudio curaq; efficiunt fertiliorem·Mē
ſa bis in die ſumptuoſe preparata:omnia que ad epularum delitias pertinēt habū/
de ſubminiſtrant·Stragulas inſuper ueſtes floribus diſtinctas:poculaq; aurea ua/
rii generis ac miniſtrorum/ſeruorumq; numerum permagnum inuſus habent mul
tiplices:ubi non ſolum ſerui famulantur: ſed etiam liberi plures· Poſtremo priore
uirtute obiecta:potui ſe atq; ignauię tradentes/haud iniuria/ partam maiorum ſuo
rum in bellis gloriam amiſerunt·Non autem eos parum ad delitias impulit patrię

fertilitas:que fructifera rer̨ copia/ad inetptiam uoluptatemq; traduxit• Sunt enim Turrheni campi lati:collibus diſtincti/ cultiq; admodũ/ & ſolo fertili ut qui aquis non hyemis tantum ſed eſtatis quoq; tempore habundent• Hec Diodorus• Reliqua ſubſequemur in hiſtoria Etruſca Pontificia: que idcirco pontificiam dicimus ꝙ a pontifice Maximo Noa qui & Iano in Vaticano cepta: Iterato ad pontificem Maximum & ſedem Apoſtolicam ſubiecta rediit• Sic igitur in ea excurremus omnia tempora ſimul & reges & geſta quaſi ſub epithomate: ut ſequitur Chronographia & hiſtoria ſimul• Expliciũt Comentaria ſup ſupplementa Manethonis•

Eiuſdem fratris Ioannis Annii: Etruſca Chronographia Incipit• Prefatio•

m Iror cur Latini ſuam Chronographiam propriam a Iano principe & habitata priſca Italia ſub aureo ſeculo & longe Nynum precedente/nõ ſeruauerint cum Greci/qui teſte Ioſepho contra Appionem grãmaticum fuerunt heri & nuper omnibus iuribus & falſis tum fabulis tum Lenocinio ornatus & uerbor̨ pugnauerint perſuadere ſe antiquiſſimos hominũ eſſe• At Itali/ut renunculi/cũ in loco pinguiſſimo naſcant̃ & nutriant̃/ipſi tamen aridiſſimi exiſtant:ita cum ipſi ante plurimas gentes aureo ſeculo orti:opimam narrandi fulgidiſſimamq; materiam dicendi/de ſuis ſplendoribus antiquiſſimis habeant:ſibi tamen ieiuni & q̃ maxime macri:pinguiſſimam efficere pergunt Greciam/ & eorum fabulis & mendaciis etiam apertis ſtudent; Quare non mirum ſi quidam Latini/ut Greci nequiſſimi & indociles ad ueritatem reddantur:& in ſtulticia perſeuerent• Itaq; dicam quod & Cato ad Narcum filium ſcribit: Bonũ eſt inquit grecas lr̃as aſpicere non per diſcere: quæ ſi ad nos peruenerint:omnia corrumpent:& hoc puta uatem dixiſſe• Vincam tam̃ hoc genus nequiſſimum & indocile• Equidem & ipſe inſtitui Grecas nebulas a Latina Chronographia diſſoluere/ & per Etrſuca tempora quę magis certa in Latinis habentur/integra noſtris Laribus reddere/tum tempora/& reges/tum antiquitates & ſplendidiſſimas origines• Fundamento aũt utar aureo ſeculo quo ceperit ſub Iano Italia:& quo uti palladis ſcuto Gorgonibus Grecis oppoſito:omnes Latini contra grecam leuitatem & mendacia pro ſui antiquitate utunt̃ hoc pacto• Aurea prima etate Ianus & Saturnus coluerunt Italiam:ut Ouidius in primo de Faſtis alios ſequutus aſſerit:& Virgilius in• viii• Eneidos ſcribit• Porro Aurea etas longe ante Nynum condito uel ab aquis ſeruato mox primo homine ſata eſt:ut idem Ouidius in primo Metamorphoſeos refert:durauitq; uſq; ad Nynum qui primus aureũ ſeculum uiciare cepit:ut Xenophon:Fabius Pictor:Cato: Trogus:Iuſtinus:& alii plures• Quare cũ ante Nynũ uetuſtiſſimũ nedũ nouellos grecos cepta ſit origo & antiqtas Italię:mouit me tantę ſplendor antiqtatis neglectę/ ad hiſtoriã antiqtatis Italicę ſuſcitandã:cuius labor cenſorib⁹ eruditiſſimis (ſcio) q̃ uoluptuoſiſſime grat⁹ erit:atq; ab eis ꝓbatus• Nam inuidor̨ & Blacteronũ/quor̨ noſtra etas/maxima eſt multitudo:neq; laudes appetimus neq; detractiões occultas timemus• Nã apertis reſpõdere q̃maxime parati ſumus• Ceter̨ ſicut teſte Cicerone uera Philoſophia paucis eſt cõtenta iudicibus eruditiſſimis tñ:multitudinem conſulto ipſa effugiens:ita & cuncta noſtra de antiquitatibus opera• Finit prefatio•

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis: ordinis p̄dicatoꝝ & Theologię profeſſoris: Etruſca ſimul & Italica emendatiſſima chronographia incipit.

o MNIS hiſtoria integra eſt/& certiſſima reddit̃: quę ſuis ſubſtantialibus partibus cõſtat: quas tres eſſe manifeſtũ eſt: narrationẽ: chorographiam: & chronographiã. Omne enĩ indiuiduũ/ut Peripathetici tradũt/conſtat ſua ſubſtantia: & duobus ſubſtantialib⁹ principiis indiuiduantibus: quę uocãt hic & nũc/ideſt proprius locus & tẽpus. Cũq; narratio rerum geſtarũ ſingularũ ſit ſubſtantia indiuidua hiſtorię/quę res indiuiduas narrat: utiq; neceſſario cõſequens eſt ut duobus principiis demonſtret̃/loco & tpe: Nõ enim integra & certa hiſtoria redditur/ſi ſolũ dicat̃. Magnus Alexander ſupauit Dariũ Monarchã: ſed adiciendum eſt/quib⁹ locis & tẽporibus/exercitũ eius fudit/fugauit: cecidit: uicit: Quibus principiis quicqd Grecia mendax audet in hiſtoria/tam p̄clare eliſimus in libro/ cui titulus eſt de mẽdaciis priſcoꝝ grecoꝝ: ut uere pudeat hac noſtra etate/ quoſdã alias eruditos/mendaciis Grecoꝝ delectari: & illis aſſueſcere imo inſoleſcere. Bonũ eſt inquit Cato ad Marcũ filiũ: lr̃as grecas aſpicere: nõ pdiſcere. Itaq; pars localis hiſtorię quã Greci uocant Topographiã & chorographiã/quoad ſatis eſt/ expoſita fuit a nobis in comentariis ſup Fabiũ pictorẽ: Semproniũ: Catonẽ: Myrſilũ: & fragmentum Itinerarii Antonini Pii: & ſup Beroſum/& Plinianã Topographiã: & in quadraginta queſtionib⁹ Anniis. Secũda uero pars eſt temporũ/ quę publica & ꝑbata fide tenent̃/ut ſup Methaſtenẽ & Phylonẽ oſtendimus. Eam partem Greci uocant Chronographiã ideſt tempoꝝ digeſtionẽ/cuius ꝑbandi duo principia ſunt. Primũ ut oſtendamus tpa quę afferunt̃/nõ diſcrepare a publica & ꝑbata fide/uti ſup Metaſthenẽ oſtendimus. Alterũ ut reges & uiri digerant̃/qui his tẽporibus floruerunt & quoꝝ memoriã teneant auctores/uel loca/ſiue utrũq;. Q̄d profecto nos facimus in hac ſecũda parte/quę eſt de tẽporibus: in qua primũ extendimus uiros & tpa/ab Iano & origine Italię uſq; ad Othonẽ Cęſarẽ. Inde retrocedẽdo: tẽpora & uiros preſcriptos p publicã fidẽ probamus. Tertiã uero partẽ hiſtorię quę narrat eoꝝ geſta: ſuo loco abſoluemus.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii chronographia Etruſca digeſta: & emendatiſſima: cuius prima pars digeſtio Italię ſub aurea etate/ a diluuio ad Nynum & Cameſem tribus regibus annis ducentis quadraginta nouem hoc modo.

Solitudo Italię	c.viii.	Cameſes	xix.	Hercules	xxx.
Ianus primum adueniens.	xxxiii.	Iani ſcdus aduẽt⁹	lxxxii.	Tuſſus	xxvii.
Comerus Gallus.	lviii.	Cranus Razeñ.	liiii.	Alteus	vii.
Ochus Veius.	l.	Aruns	xliii.	Heſperus	xi.
Sequunt̃ ãni triginta & quatrincẽti a Cameſe ad Atlantẽ Italũ a quo Italia ſub his regibus.		Tages	xlii.	Sequuntur anni ab Italo uſq; ad excidiũ Troię. cccc.liiii. ſub his regib⁹ Lartibus Italię.	
		Sicanus	xxx.		
		Enakii Lukii	xxx.		
		Apis	x.		
		Leſtrigon	xlv.	Italus Atlas	xix.

&

Morges xx.
Coritus xxxiii.
Iaſius l.
Coriban xlviii.
Turrhenus li.
Tarcon priſcus xxiii.
Abas xv.
Olanus xxi.
Veibennus xlii.
Oſcus xxxiiii.
Tarcon ſecũdus xlvi.
Thyberinus xxx.
Mezentius xxii.

Item a.xxii. ãno Mezentii uſq; ad ſextũ Celii & principiũ Romuli cõputatis quinq; annis laborꝝ Enee etiã tribus regni ei⁹ ſunt anni.cccc.xxiii. ſub his regibus Italię.

Tarcon tertius xx.
Ocnus Bianor xlvi.
Pypinus lii.
Nycius xlvii.
Pyſeus lii.
Tuſcus iunior xxxix.
Annus xxv.
Felſinus xxxxiii.
Bon xxviii.
Atrius xxvii.
Marſias xviii.
Etalus xxx.
Celii pars vi.

A ſexto Celii quo cepit Romulus uſq; ad pulſos reges: fuerũt anni.cc.xliiii. ſub his Larthibus.

Celii reſiduũ xv.
Galeritus xx.
Lukius Tuſcus xxv.
Cibicius lxxxii.
Lucũo Cluſin⁹ xxxviii.
Rhetus xx.
Yellus xliiii.

A pulſis ab Roma regibus ad perdomitã ciuitatem Etrurię regnatum ẽ annis ducentis duobus ab his Larthibus.

Porſena Cluſi⁹ lviii.
Tolũnius Veiens xxii.
Eques Tuſcus xl.
Liuius Fidenas xlviii.
Elbius Tuſcus xxxii.

Poſt cedem Elbii regnauit prolarthes Turrenus eius filius annis.xxvi.& ciuitatem Etruriæ dedit Romanis.

Turrenus xxvi.

Poſt datã ciuitatẽ Etrurię claruit poſteritas Elbii & Turreni ſub Romanis trecẽtis &.liiii.annis ex quibus Turrenus uixit uſq; ad ſuperatam Thuſciã & ſignatum argenteũ Numum Romę in triumphũ annis duodecim.

Turrenus q ſupra xv.
Titus xl.
Volturrenus xlviii.
Cecynna lvi.
Menippus xlvi.
Menodorus xxxvi.
Mecenas lvi.
Seianus xxiii.
Skeuinus xxxiii.
Otho Ferentinus i.

Verum quia temporũ & regum/publica & ꝓbata fides expetit᷑: & omnis alius auctor q̃uis alias eruditus abiicit᷑: ut Metaſthenes & comentaria eius/ & ſupior Monarchiarũ chronographia cõprobant:idcirco publica & ꝓbata fides temporũ: uirorumq; danda eſt:& Othonis quidem meminit Suetonius de duodecim Cęſaribus. Eiuſdẽ & Sceuini:Cornelius Tacitus in uita Neronis & Othonis. Seiani meminerunt Iuuenalis in Satyra/omnibus in terris:& Phylo in libro legationis ſuę ſecũdo & in breuiario temporũ/itemq; Suetonius in uita Thyberii.Mecenatis reminiſcũt᷑ cũ Suetonio poetę & hiſtorici. Menodorũ memorat Appianus de bellis ciuilibus ꝙ iuuerit partes Iulii Cęſaris. Omniũ uero ſimul ab Elbio ad Menodorũ: memoriam facit Cato in.xix.fragmento originũ.Verũ publica fides tempoꝝ:ab ipſis certiſſimis Olympiadibus ſumit᷑.Teſte aũt Liuio in nono ab urbe cõdita.Q.Fabius egregie pdomuit Etruriã urbẽ:ſed nõ cepit ciuitatẽ:quia ciuitas Etrurię data eſt nõ capta:ut aſſerũt Valerius maximus &Cato de originibus.Nam Valerius maximus libro.iiii. in fine narraturus pudorẽ ſpurcicię Etruſci:his uerbis incipit. Quod ſe

quitu externis annectam: quia ante geſtum eſt:q̄ ciuitas Etrurię daret· Cato item
in ſupradicto fragmento· Turrenus inqt:patre Elbio larthe ad lacum uadymōnis
Ceſo:ad reddendam urbē Etruriam allici potuit anno ſecundo Olympiadis cente/
ſimę uigeſime quartę·ſed ad recipiendas latinas litteras: numq̄ perſuaderi potuit·
Ceterum a ſecundo anno centeſime ac uigeſimę quarte Olympiadis/quo Turren⁹
dedit ciuitatem Etrurię/uſq; ad primum annum Olympiadis·ccxii:quo teſte Euſe
bio:ſe interemit Otho/ſunt Olympiades octoginta ſeptē & tres anni:que ſimul effi
ciunt annos octo & quadraginta ſupra trecentos· Quare publica & probata tem/
porum & dictorum uirorum fide/uere a Turreno ciuitatem Etrurie dante uſq; ad
Othonis interitum anni ſupradicti ſupputati ſunt a nobis· Sed ꝙ tot annis florue/
rint:a principibus ipſis Romanis quibus cari fuerunt:ea mēte atq; ingenio mētiti
ſumus:ut uel ad centrum ipſum ſagictam iecerimus:uel parum obfuerimus: ita ut
chronographiā nō leſerimus· Hactenus de fide publica & probata uirorū & tēpoꝝ
retrocedendo/ab Othonis interitu uſq; ad Turrenū datorē ciuitatis Etrurię· Nunc
ab hoc Turreno retrocedendo uſq; ad Romulū reſiduū probemus· Annaliū Ro/
manorū publicā fidem probatamq; tempoꝝ/Liuius tenuit in libris ab urbe cōdita
qui reges fuiſſe Romę a Romulo ad pulſos reges annis·cc·xliiii·per eorū tempora
clariſſime digerit/in primo libro ab urbe condita· A pulſis uero regibus uſq; ad per
domitam Etruriam: per ſingulos annos conſulū & magiſtratuū/ enumerat annos
ducentos:qui ſupradictis adiuncti efficiunt annos·cccc·xliiii·Olympiadeſq;·c·xi·
completas· Eſt enī Olympias apud Grecos ſpatium quatuor ānorum: ſicut luſtrū
quinquennium tenet apud latinos· Itaq; ſi a Romulo rege in primo libro/ab urbe
condita Liuii / uſq; ad etruſcos ꝑdomitos a·Q·Fabio ad lacū uadimonnis in nonū
librum annos ſupputaueris:ſupradictas centum undecim Olympiades conficies·
Porro ut Fabius pictor:& Dioniſius Halicarnaſſeus in primo libro:& peritiores cō
uincunt:& Euſebius de temporibus ſequitur Roma condita eſt a Romulo poſt ſex
primas Olympiades: quas ſi ſupradictis addicias:erunt Olympiades completę·c·
xvii·quando Etruſcos perdomuit Fabius:ceſo Elbio Larthe ad lacum Vadymōnis
A·c·xvii·ad ſecundū annum centeſimę uigeſimę quartę Olympiadis/quando Tur
renus dedit ciuitatem Etrurię iuxta Catonem:ſunt anni ſex & uiginti· Ergo publi/
ca & probata temporū fide/probauimus Turrenū fuiſſe prolarthem ſiue loco Lar/
this Etruriæ a ceſo patre ad datam ciuitatem/ annis uigiginti ſex· Qđ uero a cede
Etruſca ad lacum Vadymōnis fuerint anni reſidui uſq; ad Romulum·cccc·xliiii·
in Liuio numerantur/a primo libro urbis conditę uſq; ad nonum· Larthum fidem
faciunt in primis Cato:qui fragmento ſupradicto meminit Elbii/a quo uicum El/
bii in Cyminio lacu Ptolomeus notauit· Liuius Fidenas poſthumus/ etiam a lati/
nis dux exercitus aſcitus: poſt incenſam a Gallis Romam/in primo Saturnalium
memoratur a Macrobio· Equū a quo ęqui Phaliſci/ſeruat lapis effoſſus in Ry yel/
lo/in Thermis Pauli benigni· Tolūnii & Porſenę geſta ſimul & nomina refert Li/
uius in libris ab urbe condita ſecundo & quarto· Yellum ſeruant eius inſcriptio/
nes in ſacrario cinerum Ry yelli:quam in lucubratione de origine litterarū & phi
loſophię Etruſcę dedimus· Rethum a quo Rhetios dictos/ Plinius in tertio natu/

ralis hiſtoriæ & quidam alii memorant· Lucumonis Cluſini geſta infelicia narrat
in parte Liuius in quinto ab urbe condita· Cibicius adhuc inſcriptus ſeruatur in
ſacrario cinerum Auguſtalis Surrenę· Lukius ideſt Lucumo Tuſcus cum inſcrip/
tus/tum a Feſto memoratur ꝙ Lucenſes condiderit:tum precipue Lukium adhuc
predium eius/nō longe a Luca illi fert teſtimonium· Celius & Galeritus Lucumo/
a quibus mons Celius & Luceres olim dicti: memorantur a Varrone in primo de
lingua latina:a Dioniſio Halicarnaſſeo in ſecundo libro: & a Fabio pictore de ori/
gine urbis Romę:& a Propertio in quarto Elegiarum· Fides igitur publica & pro/
bata de nominibus illuſtrium uirorum / atq; temporibus ab urbe condita uſq; ad
Othonem Cęſarem a nobis fideliter reddita eſt· Nunc retrocedendo de·cccc·xxx·
annis ab urbe condita uſq; ad euerſionem Troię/fides publica & probata redditur/
in latina hiſtoria/quam & Liuius in primo ab urbe condita:& Euſebius de tempo/
ribus: & partim Manethon Egyptius in ſupplemento Beroſi tangunt· Et quāuis
de annis Eneę quidam uarient:ut plurimum tamen probatiores ſupputant/annos
ſex a captiuitate Troię uſq; ad eius interitum· Cui eſt argumento inuincibili: quia
ſi plures aut pauciores tribuantur:diſcordaret a publica & probata fide temporum
Monarchię Aſſyriorum:a qua menſurantur priuatorum tempora:uti ſuper Meta/
ſthenē Beroſumq; oſtendimus· Itaq; partim errando: partim regnando Eneas du/
cauit annis quinq;/Aſcanius triginta octo· Siluius poſthumus uiginti nouē· Eneas
Siluius triginta uno· Latinus iuuior: quinq̃ginta· Alba triginta nouē· Atus egyp/
tus:uiginti quatuor· Capis:uiginti octo· Capetus:tredecim· Thyberinꝰ a quo Thy
beris:octo· Agrippa:quadraginta· Remulus:decem & nouem· Auentinus:trigin/
ta ſeptem· Procas·xxiii· Amulius:quadraginta quatuor· Ergo a Troia cremata ad
ſucceſſorem Amulii Romulū probati ſunt a fide publica latina:anni·cccc·xxx· Vi
ros uero Larthes his temporibus regnantes q̃plurimos ponit Manethon: a Mezē/
tio ad Atrium· Sed & alii auctores eos memorant:ut Tarchonem tertium Virgili/
us in octauo/& decimo Eneidos· Ocnum in eodem decimo Virgilius· Pypinū me/
morat Cybelaria inſcriptio:a quo Pypinienſis agri Tuſci meminit Liuius in nono
ab urbe cōdita· Nyciū a quo Nyceā Turreni in Corſica:& Ethaliā Turrenā a duce
inſulā· Diodorus in·vi·li·indicat:& noīa ipſa ꝓbāt· Marſię Turrenoꝝ ducis memi/
nit Pliníꝰ in·iii·naturalis hiſtorię/& ca·xiii·itēq; Cybelaria exciſa inſcriptio· Pyſeū
ad claſſicū inueniſſe tubā ęreā Pliniꝰ in·vii·naturalis hiſtorię & plures cōcelebrant
Tuſco iuniori fidē facit Manethon ī ſupplemēto Beroſi: & uetuſtiſſima Tuſcanellē
ſis exciſa memoria:qua ꝓdit Tuſcanellā poſt Troię captiuitatē ab Aſcanio monopo
lim conditā/& ꝓceſſu tp̄is a Tuſco Larthe adauctā· Annū/Annia Tuſca uetuſtiſſi/
ma familia/a qua Antoninꝰ Pius oriundus fuit/ teſte Helio Spartiano eximio argu
mēto ſeruat· Hinc Bonū ſimiliter monumēta ꝓdunt cuiꝰ familię zc̄· Familia Turna
Bona:& Bona/& ut exiſtimo Bonella ꝑſeuerāt: & exciſa ęra ſub Antonino Pio quæ
apud me ſunt ꝓbant· Atriū/etiā Atriaticū mare & Atria oppidū integre demōſtrāt
ut quidā exiſtimāt:& Pliniꝰ in·iii·naturalis hiſtorię/ca·xvii·uidet̄ ſignificare:licet
quidā a colonia Volaterrę dictū putēt/uti oſtēdimꝰ ſuꝑ fragmēta Catonis· Huc uſq;
hos Larthes ſupradictos Manethon exprimit ; & ſupradicti etiā auctores· Qui ſe/

quunt͛:his locis ꝓbati ſunt uidelicet Felſinꝰa quo ſit Bononia cōdita/tã Cato in fra/
gmētis ꝗ Sēproniꝰ de partitiōe Italię ꝓdūt/& ab ea primū Felſinã:inde a Bono ſuc/
ceſſore Bononiã dictã ꝓdunt·His ad publicã fidē oſtēſis afferendū eſt tēpus & Lar
thes monſtrandi/retrocedendo ab Troiano excidio/uſqꝫ ad eius fundationē:& inde
uſqꝫ ad Italū·Eſt aūt tēpus a fundata Dardania uſqꝫ ad exciſam: qđ publica fide an
naliū regū Troię Archilocus ꝓdit: & nos in eius cōmentariis explananimꝰcopioſe
cc·xcvii·annoꝝ·Totidē ſupputat Euſebius de tpibus:eandē temporū publicã fidē
ſecutus·Porro a cōdita Dardania uſqꝫ ad primū annū Itali/ ex publica fide antiqui
tatū/Beroſus centū & quinquaginta ſeptē annos colligit ꝑ reges Aſſyrios· Quos ſi
ſupioribus addicias:erūt anni·cccc·liiii·a primo anno Itali uſqꝫ ad Eneã & Troia/
nū excidiū·Qđ ꝑfecto:& altera publica fide tēporū/ſubreguloꝝ Latii:ex Beroſo &
Manethone tranſſumptoꝝ ita oſtendit͛·Mortuo Heſpero frē Italus reaſſumpſit Ve
tulonię iperiū:relicta filia Roma in Capena oppido/ qđ ſub Auentinū fundauerat
ut aſſerit Fabius pictor de origine urbis Romę·Igit͛ ut Beroſus & Manethon ſigni
ficãt:Roma regnauit in Latio ãnis·xlvi·Romaneſſus eiꝰfilius·lxxix·Picus priſcus
lvii·Faunus priſcus·xxx·Annus Faunigena ꝗ teſte Sillio locauit Agillã filiã Traſi
meno filio Turrheni:regnauit ãnis·liiii·Vulcanus·xxxvi· Mars cognomīe Ianus
xxiii·Ceculus cognoīe Saturnꝰ·xxxvi·Picus iunior·xxxiiii· Faunus iunior·xxiiii·
Latinus Eneę poſtea ſocer·xxxviii·Ergo etiã ꝑ ſubreguloꝝ Latii publica tpa:demō
ſtrat͛ publica & ꝓbata fide fuiſſe ab Italo ad excidiū Troianū ãnos·cccc·liiii·Ex pu
blica quoqꝫ & ꝓbatiſſima fide Beroſi & Manethonis ſicut latini ſubreguli & coꝝ tē
pora/ita his correſpondētes Larthes Italię in Vetulonia & eoꝝ tpa ſupputãt͛ ab Ita/
lo uſqꝫ ad Mezētiū·Et nihilominꝰlatini hiſtorici & monumēta/eos nō ſuppreſſerūt
Nã de Mezentio memoriã faciūt: Liuius in primo ab urbe cōdita·Dioniſiꝰitē Ha/
licarnaſſeꝰin·ii·li·Macrobiꝰin primo Saturnaliū: & Virgiliꝰin·viii·&·xi·Eneidos·
& deinceps·Thyberini patris Ocni/ex fatidica Mantei: a quo Albula Thybris di
ctus eſt:meminit Virgilius in·viii·&·x·Eneidos/& alii auctores·De Tarcone ſecū/
do qui Caccū coniecit in Lambyrintū:etiã Solinus loquit͛ in collectaneis·De Oſco
ſunt colonię Oſca quę & Capua(nã Oſci ſunt Capuenſes ut ait Seruiꝰſup Eneida)
& Voloſca ideſt antiqua Oſca/& ꝑ ſincopã Volſco:ut in Anniis qōnibus explanatū
eſt· Veibenū cognoīe Maſſum conſeruant monumēta & urbis in Thuſcia Maſſę/
& Celius Veibenus a familia ut memorat Varro in primo de lingua latina:ubi Ce
liū montē aſſerit dictū a duce nobili Tuſco/Celio Veibeno ſiue ꝑ ſineraicã compo/
ſitionē Vibeno·In ea enim compoſitione litteras·e·&·i·cōuertimus/& ſepe ſincopa
utimur:ut Veilumbros/& Veibenos/& Veterbū:dicimus Vilumbros: Vibenos: Vi/
terbum:ut alibi oſteddimus·Olanum ducem Thuſcię fuiſſe/qui primus Mediola/
num fundauerit: eſt teſtis Cato in fragmento·vii·originum· Abas/a quo Abantes
in Thuſcia populi ad caput Abium maritimi/perpetuū argumentum habet regio/
nem ipſam:unde Lucumo nomīe Toruus/claſſis maritimę pro Enea princeps fuit
ut auctor eſt Virgilius in·x·Eneidos/nominãs ipſum toruū Abantē· De Tarchone
priſco & patre eius Turrheno Meone: pleni ſunt Codices ſicut de Atlante Italo/&
filio Itali Morgete: atqꝫ Itali ſocero Corito: & huius filio Iaſiò· De Bante uero quē
Beroſus Cori bantem uocat:ideſt haſtatum bantem: inſcriptio Grauiſca memoriã

facit:ut in cōmentariis de origine litterarum Etruſcarū expoſuimus· Tanta igitur de probata & pubica fide/tempoꝝ & Larthū Etrurię dicta ſint:ab Italo uſq; ad Męzentiū· Nūc ab Heſpero ꝑdeceſſore Itali ad Cameſem/tempora & Larthes ſunt demonſtrāda· Ea fidem publicā habent a Beroſo in·v·antiquitatū: qui per reges Aſſyriorum a Cameſe qui rexit primo anno Nyni colonias Italas uſq; ad Italum ſupputat totidem annos/& Larthes quot aſſignauimus: quorum memorię plures auctores habent:ut Cameſes:Saturnus:Ianus:habēt Iginū:Protarchum:Macrobium in primo Saturnaliū: & pro parte Poetas· Crani Razeni/meminerint loca Volturnæ ita dicta/& Myrſilus de origine Italię/& Dioniſius in primo libro dicens: Tuſcos ſe appellare a duce Razenuos· Aruntis primi quem Beroſus Arunū declinat:memoriam ſeruant eius colonię Thuſcę/Aruntini ueteres: Aruntini Rullienſes:Aruntini Fidentiores: de quibus expoſuimus ſup Catonis fragmentū ſextūdecimum & a xv·ad·xix·& aliis cōmentariis· Tagetem fuiſſe qui primus Thuſcos aruſpiciā docuerit:omnes cum Beroſo confitent̄· Sicani predia in agro Vetulonię manent:quę dicimus uallē Sicaniā:ſicut Enakios amnes dicimus kat Enakios ideſt cōgregationes gygantū quos expugnauit Apis & filius eius Hercules egyptius· Vnde & uallem gygantū etiam circa Tuſcanellam dicimus/& campū Cymeum iuxta Cat Enakia/ubi Ioui iuſto Api/affuerunt Itali:contra gygantes:ut aſſerit Diodorus in·vi·libro:& nos ſup Beroſum probauimus argumētis & auctoribus inuincibilibus· Aliquot annis prefuiſſe Italię Apim:& eius nepotē/quem Greci anthropofagū:Etruſci Kurkium:latini & Beroſus Leſtrigonem uocāt· Itemq; & Herculem uſq; Heſperum cuncta ſupradicta monumenta cum Beroſo confirmāt· Et ideo a Cameſe uſq; ad Heſperū amplam fidem tempoꝝ & hominū/Beroſus & hiſtorici & eorū monumenta prebent· Nunc de temporibus ante Cameſem & Nycium quę latini uocant aurea ſecula fides publica ſumenda eſt· Primū a tranſumptore fidei publicę Beroſo/qui ait ante Nynū fuiſſe inundationē ſub Ogyge Iano:annis ducentis quadraginta nouē:& anno centeſimo trigeſimo primo poſt diluuiū fundatā fuiſſe Babilloniam a Saturno patre Beli/& eius anno·x·Ianū miſiſſe colonias Thuſcas duce Comero Gallo:cui filius fuit Ochus Veius: a quo ueſtigium manet mons Veiochus· Item Xenophon libro de equiuocis idem tempus ſcribit a publica fide columnę in Babilonia exciſę a Semiramide:ut oſtendimus in cōmentariis eiuſdē auctoris· Enumerat enim ab inundatione ad Saturnum patrem Beli/ ānos triginta unum ſupra centum· Et a Saturno ad Belum filiū:annos ſex & quinquaginta· Et a Belo ad Nynum annos ſexaginta duos· Ita ab inundatione ad Nynum primū Monarchā:fuerunt anni·cc·xlix· Vocauerunt autē auream etatem:quia prima fuit nata cum humano genere poſt diluuiū:quę uindice nullo/aut lege ſcripta & metu/ſed ſua ſponte rectum fidemq; colebat: ut ait Ouidius in primo Metamorphoſeos: & Trogus & Iuſtinus in primo Epithomatū· Et ut aiunt/durauit uſq; ad Iouē/qui primus armis ſumptis fugauit Saturnū:ideſt ut oſtēdit Beroſus uſq; ad Nynū/q legato a pr̄e Belo mādato ſuſceperat:ut oīno Saturnū Sagā Caſpiū deleret· Nā & ipſe Nynus ꝑ interꝑ̄tationē Iuppiter dicit̄:ut ꝓbat̄ in cōmentariis ſup Xenophontē· Nā Saturnꝰ Apteras/quē Grecia mēdax fingit ī hiſtoria ueniſſe ad Ianū/nō floruit aureo ſeculo

quando Italia dicebatᷣ Saturnia:ſed longe poſt ferreo iam ſeculo:quãdo Italię no/
men fulgebat:extinctis aliis cognominibꝰ:Ianicula:Saleumbrona:Cameſena:Sa/
turnia:Apenina ſiue Taurina & Heſperia: ut demonſtrauimus ſuꝑ ſcđm fragmen
tum Catonis:& tertiũ & quartũ·Et ſuꝑ Fabiũ Pictorem·Eadẽ tꝑa cum Iano & pri/
mis coloniis/aſſignat Cato in ſcđo fragmẽto dicẽs· Italię inqt ſplendidiſſima origo
fuit:tum tꝑe:tum origine gẽtis·Cepit enim aureo ſeculo ſub principibus diis/Iano:
Cameſe:Saturno:gente Phenica & Saga·Et paulo poſt:Inter autores cõuenit Phe/
nicas & Caldeos hiſtoricos/ante Nynum circiter annis qnquaginta & ducẽtis qui/
bus durauit aureũ ſeculũ/ terras fuiſſe inundatas: & in Scythia ſaluatos homines·
Et ex his ueniſſe Ianum cũ dixerim & Gallis ꝓgenitoribus Vmbroꝝ in Vaticanũ
Et infra·a Vaticanoqꝫ ꝓgreſſum circa Thyberim fũdaſſe regiã & Pontificiã urbes
Deinde·xii·coloniis ꝑ Thuſciam fundatis dediſſe faſces ad cõtinendũ rudes in offi
cio Aureo·Rurſus Fabius Pictor de origie urbis Romę ſub Iano: Cameſe/& Satur
no:hec aduerbũ dicit·Italię imperiũ principio/penes duos populos extitit· Poſteri
us Romani:principio Thuſci ſub Iano ceperũt: aureo ſeculo & etate/que primo or
tu generis humani fuit:ſub Iano ante Nynũ ferme ducentis quinquaginta annis·
Ianus tenuit Leuum Thyberis latus Etruriã ſub initiũ aurei ſeculi· Cameſes uero
& Saturnus dextrũ latus/circa finem aureæ etatis·Et poſt declaratos mores aureæ
etatis:mox ſubdit/quod Trogus/Iuſtinus/& alii aſſerũt dicens:fuiſſe Nynũ primũ
q aureos illos auitos mores/noua regnãdi cupiditate mutauerit· Itaqꝫ recte tꝑa au/
rei ſeculi ex publica oĩm fide retulimus:in qbus in principio poſt Italiæ ſolitudinẽ
ſcripſimus Ianiculas colonias in Etruria a Iano primũ aduenięte poſitas/ut indicãt
Cato & Fabius Pictor:& inde recedentẽ Ianum poſtea miſiſſe Comeꝝ Gallum iu/
xta Beroſum anno poſt diluuiũ·cxli·Huic ſucceſſit filius Ochus cognoĩe Veius ſi/
ue Curulis·Probauimus igitᷣ noſtram Etruſcã Italicamqꝫ Chronographiã:que cõ/
tinet a diluuio ad Othonem ceſarem/ annos ſeptem & ſeptuaginta ſupra trecentos
& duo milia·Iam igitᷣ deo fautore atqꝫ illuſtratore in aliis comentariis ut diximus
primam ꝑtem hiſtorię Topicam & Chorographicã abſoluimus: nunc item Chro/
nographiã & tꝑalem ex publica & ꝓbata fide tranſumpſimus/ que ꝓfecto ab Ogi
gis priſci diluuio/uſqꝫ ad primũ Othonem/pares totidemqꝫ annos digeſſit:quot pu
blica monarchiaꝝ fides colligit/ut cõferenti utrãqꝫ patet·

Explicit Chronographia Etruſca & Italica·

Regiſtrum huius operis·

a·b·c·d·e·f·g·h·i·A·B·C·D·E·F·G·H·I·K·L·M·N·O·P·Q·R·S·T·V·X·Y·
Z·&· a·c·E·H·I·M·N·Z·ſunt quaterni·Reliqui uero ſunt terni:exceptis·b·&·
qui ſunt duerni·

Cõmentaria fratris Ioannis Annii Viterbẽſis ordinis p̃dicatoꝝ Theologię ꝓfeſſoris
ſuper opera diuerſorum auctorum de Antiquitatibus loquentiũ confecta finiunt·
Romę in Campo Florę Anno dñi·M·cccc·xcviii· Die·x·menſis Iulii Impreſſa per
Euchariũ Silber al's Franck·Sedente ſanctiſſimo in xp̃o patre & dño·d·Alexandro
papa·vi·Anno eius Sexto· Laus deo·

Eiuſdem fratris Ioannis inſtitutio incipit de equiuocis Prima·

a RISTOTELES ubiq; docet æquiuoca nomina primum eſſe di
ſtinguenda q̄ diffinienda: ut euitet̃ obſcuritas & equiuocatio no/
minū:que etiā eruditiſſimos capit:& aberrare compellit:Porro ut
auctor eſt Varro i de lingua latina:obſcurę originis noia ſunt Di/
ua:Volturna:Palatua:Flora:Furina:Falucer:Pomona:Pomonuſ/
q; pater addunt̃ & Turrena atq; Etruria·Quarę diſtinguēda ſunt
hęc oīa nomina:ut reiciamus/quod obicitur/nō pertinens ad Etruſcā originem·
DIVA·ut eſt latinę originis a diuinitate deriuatur:& ſignificat diuinū· ut eſt etru
ſcę originis a dio/ideſt aere deriuatur:ut ſub dio Etruſci/corrupte ſub diuo dicunt
latini·Inde Dius & Dia atq; Dieſpiter & Diana·Hec Varro docet in primo de lin
gua latina·unde genitiuus grecus Zeus:Dios:ideſt Iuppiter Iouis ab etruſca ori/
gine deriuatur:quia barbara & etruſca origo/antiquior eſt greca ſimul & latina·
VOLTVRNA ET VOLTVRNVS·Thyberis uolturnus deus·Varro in pri
mo de lingua latina diſtinguit ſic·Volturnus:quod ut oritur in ſamnio:nō eſt ori/
ginis latinę·Quod ut caput extra latium:non pertinet ad linguam latinam/etiam
ſi in latinam linguam effluat·Quod ut ſecus mare:colonia eſt romana/& ad lati/
nam originem ſpectat·Volturnum Thyberis deum/roma dicit eſſe ſuum:& etru/
ria ſuum·De Thyberis uero nomine anceps eſt hiſtoria:dictus ne ſit a rege Veien
tum/an Albanorum·Hec ſignificat Varro·Liuius uero in·iiii·ab urbe cōdita·Vol
turnum inquit:quod nunc Capua eſt:Etruſcorum fuit·Fabius quoq; pictor/de ori
gine urbis Romę:eadem ferme dicit·Sic enim in fine aduerbū ſcribit·In parte in/
quit rome ſunt loca etrurię/Antipolis/Ianiculum/Thyberis ipſe limes imperii uol
turreni/inter ueteres Ianum & Saturnū qui a principe illius urbe uolturrena/per
ſincopam thyberis dictus eſt uolturnus:& ob id Tuſcus non latinus·Quod uero
uolturnū ſine ſincopa & cōpoſitione eſt nomen primitiuū:notat fluuium in Sam/
nio/& oppidum romanū in litore/a quo uolturnus deus thyberinus in latio:ſicut
& uolturnus ut caput imperii in etruria·Et ſubdens Fabius:Quam ob rem inquit
deum thyberinum/ſuum dicit eſſe roma:atq; etruria ſuum/eundem Ianum Vertū
num:& ab eis dictum Vadymonna·Ex his omnibus iuuentus noſtra Viterbenſis
cū de Volturnę nomine cōtentio eſt:mox ita diſtinguat·aut uolturna eſt nomen
primitiuum ſine cōpoſitōne ſincopaq;/aut ſimplex & deriuatiuū:aut compoſitum
ſincopatum & deriuatiuum·Si eſt primitiuū ſimplex & ſine ſincopa ſignificat flu
uium in Samnio:& oppidum in litore Latii·Si uero ſit ſimplex & deriuatiuum:ſi
gnificat Capuam ut ait Liuius: qa deriuat̃ a cognomine fluuii o Vlturni:qui ut in
Ptolomeo patet oritur in Samnio & preter fluit iuxta Capuam:& in mare mergit̃
Ceterum ſi ſit nomen compoſitum a uol/& turrena/& per ſincopam in compoſitio
ne dictum uolturna:tunc ſignificat urbem/caput imperii Thuſcorum/regiamq; ſe
dem extra latium in etruria·Ergo qm̄ accolę capuę & romani in litore latino/a uol
turno dicūtur etiam ipſi Volturni:eruditiſſime Plinius in·iii· naturalis hiſtorię
Volturrenos regios etruſcos diſcreuit ab omnibus aliis dicens cap·vi· Volturreni

cognomine Etruſci:in eadem parte Volſinienſes• Quare quecunq; Volturna non
eſt in eadem parte qua & Volſinieſes: illa utiq; neq; Etruria cognomine neq; caput
imperii extra Latium eſt• Nos ergo de Volturna locuturi:illam accipimus quę in
Thuſcia erat caput imperii prope Volſinienſes:& ad cuius regium Fanum indice/
bantur concilia•xii•populis Etrurię:ut Liuius auctor eſt•

PALATVA eſt nomen obſcuræ originis ut eſt latinę/plures habet origines/ ſicut
& Palatiũ:de quibus Varro tradit/ubi de Palatino colle ſcribit in primo de lingua
latina• Vt uero eſt Etruſcę originis/eſt cognomen Numidicę Minerue/ad lacũ Tri
tonidem inuentę:ut copioſe expoſuimus in opere de lacu vadymõnis Nauiſo: ubi
Vadymõna Palatia•

FLORA ut eſt latinę originis/ſignificat deam florũ: de qua Ouidius in•v•Faſtorꝝ
loquit͛:inducens eã ita dicentẽ•Chloris eram quę flora uocor:corrupta latino/No
minis eſt noſtri: littera greca ſono•In agro Volturreno noſtro/uiculũ poſuerũt Pel
laſgi/quẽ Annales Gotifredi uocãt caſtrũ chlorę• Nam Lucum ingentẽ ſiue Fanũ
Volturnę fama eſt ueteres ſacraſſe pelaſgos:ut tradit Virgilius in•viii•Eneidos•Ar
gumentũ ei facit Volturnę campus ad hanc etatẽ pelaſgi dictus: q̃uis ruſtici gemi
nato•ll•pellaſgi proferant• Vt Flora eſt Etruſcę originis deriuatur a Falor/ut aiunt
Talmudiſtę/a quo falora & per ſincopã flora/eſt dea merentium•Nam falor per ſe
meror eſt:ut etiã diuus Hieronymus conſentit•Sacrificabat͛ ſibi ut merores aufer/
ret & leticiam redderet•Dicatũ ſibi fuit oppidum in eodem agro Volturreno/ab ea
dictum Florentinũ uſq; ad hanc etatẽ : & quarto miliario aut paulo amplius ab eo
diſtat Tudernũ/uel corrupta prima littera in Ptolomeo impreſſerunt Sudernum•
Vtrũq; olim illuſtre vuis oppidũ: ut Plinius auctor eſt in•xiiii•naturalis hiſtoriæ
ca•iiii•dicẽs• Tuſcis peculiaris eſt vua Tudernis/eque ac eiuſdẽ noĩs Florentia•Nõ
enim de florentia p̃clara nũc urbe intellexit Plinius:quia tũc nõ extabat urbs illa/
licet accolas Arnus aliquot haberet/fluentinos a prefluenti Arno dictos: ut idẽ Pli
nius in tertio naturalis hiſtorię ca•vi•indicat•

FVRINA ut ad liuguam latinam ſpectat ſignificat deam furum• Vt uero origi/
nis eſt Etruſcę ſignificat deam ſortium/ad dirimendũ lites : deriuata & dicta a fu/
rim/ ideſt ſortibus: ut diuus Hieronymus & Hebrei conſentiunt• Venerabatur in
regione furina/ubi poſtea poſitum eſt ſacellũ beatę uirginis adhuc de furinis dictę
q̃uis ruſtici mutata littera•u•in•a•de farinis dicant•

FALVCER eſt ut ait Varro obſcurę originis•Nam ut nomen ſimplex ſecũdę de/
clinationis:eſt originis Volſcę ut quidam ſentiunt: & ſignificat eorum principem
deũ• Vt uero compoſitum a duobus Etruſcis uocabulis ſano & luceres : eſt Etruſ/
cum nomen/& per ſineraicam compoſitionẽ dicuntur fani Lucumonii ciues/ ſcili/
cet circum fanum Volturnę habitantes• Lucerum uero nomen a Lucumone deri/
uatur•Q đ Varro doctiſſimus in primo de lingua latina probat auctoribus ſe anti
quioribus & ratione deriuationis grãmaticę•Doctores affert Enniũ qui dicit Ro/
mam diuiſam in tres partes a Romulo unde tribus dictæ : & eas a tribus ducibus
nominatę/Tacienſes a Tacio:Rumnẽſes a Rumulo: Luceres a Lucumone: ut ait
Iunius:Et hęc ſunt nomina Etruſca ut ait Tolumnius Tragediarum Thuſcarum

ſcriptor• Quęq; enim gens imponit nomina ſuę linguę• Quare ex tribus ducibus/
quoꝝ erat munus imponendi nomina/ a Lucumone etruſco impoſita ſunt/qui tri/
umphos peperit Romulo:quia Etruſca ſunt nomina•Nam latini dicũt Ticium &
Ticienſes:Romulum & Romuleos:Lucios & Lucanos a luceo:Et lucos atq; ante/
lucanum•Porro Etruſci dicunt Tacium & Tacienſes.Rumulum uero a Ruma di
cunt Rumnũ & Rumnenſes/quaſi Rumanenſes:ut Sempronius de diuiſione Ita
liæ dicit• Et Luceres a Lucumone/ & Lucumo a Luca uerbo Etruſco• Lucus uero
Etruſcę originis a luca ultima ſyllaba habente accentũ:quod ut Talmudiſtę perhi
bent:ſignificat ſenem & Senatorem•Et ideo lucus nõ per antifraſim a luceo gigni/
tur improprie: ut aiunt latini: ſed q̃maxime proprie ab Etruſca origine deriuatur:
ſcilicet a luca ideſt Sene•Lucus ideſt Senatorius:quia lucus propria definitiõe/eſt
Senatoꝝ curia templum:ut de luco latini regis Virgilius in•vii•Eneidos/definiuit
Etruſcum uocabulum dicens• Templũ auguſtum ingens centũ ſublime colũnis:
Horrendum ſyluis & religione parentũ• Hinc ſceptra accipere & primas attollere
faſces•Regibus omen erat: hoc illis curia templũ• Nõ enim niſi in augurato loco:
ut ait Seruius:poterat Senatus habere curiã ſiue conſiliũ• vnde templũ Veſtę non
erat conſecratum:ne illuc Senatus accederet ubi erant uirgines•Et ideo lucus pro/
prie/horrendus ideſt uenerandus ſyluis:quia centum ſublimis arboribus conſitus
quas poetice colũnas appellat:utiq; eſt Senatoribus curia templũ : cuius nulla eſt
proprietas ſignificata/ut lucus latine deriuatur a luceo: ſed ut Aramee atq; Etruſce
deriuatur a luca/ ideſt Sene ac Senatore• Quare lucus ut eſt Senatorũ curia tem/
plum/ſolam Etruſcã a proprietate nominis habet originẽ:& nõ latinam/niſi tracto
per capillos uocabulo ad uiolentam antifraſim• Et ita lucus proprie & ab eo Lucu
mones ab hiſq; Luceres Etruſcę originis/ & certiſſimę linguę eorũ nomina ſunt: ut
doctiſſimus Varro inuincibiliter probauit•
LVCERES Varro ut diximus probate & nõ uerboſe/ a lucumone dictos/ origine
Etruſcos demõſtrauit• Is Lucumo fuit etruſcus/qui poſt Celiũ Tuſcum fuit auxi/
lio Romulo contra Sabinos: ut Dioniſius Halicarnaſſeus in•ii•lib•ſcribit• Celius
enim primus manu ſua uenit auxilio Romulo contra Ceninenſes & alios latinos:
uti Varro ait in primo de lingua latina•Galeritus uero Arbanus Lucumo auxilio
fuit Romulo cõtra Sabinos:& illos deuicit:dicẽte Vertũno Tuſco in li•iiii•Elegia/
rum Propertii:Tẽpore quo ſociis uenit Lucumonius armis: Atq; Sabina feri cõtu
dit arma Taci:Vidi ego labẽtes acies & tela caduca:Atq; hoſtes turpi terga dediſſe
fugę•Et in alia Elegia Propertius cũ aliis cõſentiẽs/aſſerit Galeritũ uiciſſe:poſuiſſe
pretoria Romę primũ:indidiſſe tribubus nomina:& ita eius auxilio quatuor triũ/
phos Romulũ egiſſe dicens• Primus Galeritus poſuit pretoria Lucmo:Magnaq;
pars ratio rerũ erat inter eos•Hinc Taciens/Rumneſq; uiri:Lucereſq; coloni•Qua
tuor hinc albos Romulus egit equos•Cato quoq; in fragmento•xii•originum•Ro
mulus inquit cum palatio Exquilinũ collem tenuit:ab excubiis dictum/ quas illi
more Thuſco Lucumo dedit•xii•lictorum ad cuſtodiam ſui corporis:quia Tacius
non erat ſine ſuſpitione infidę ſocietatis•Hęc exiſtimo eſſe•xii•pretoria/ut ait Pro/
pertius quę hic Cato dicit•xii•lictores•Et fragmẽto penultimo Cato:ſub Capitolio

eſt Ianus quadrifrons Quirinus a uictoria Lucumonis a Quirino colle mouẽtis.
Quirinalẽ enim collem contra Sabinos tenebat Lucumo Etruſcus: & Romulus
Exquilinum: ut ait Dioniſius in.ii.li. Fabius item in libro de origine urbis Romę
ſic ait: Condita urbe quarto menſe/audax facinus in raptu Sabinaꝝ & Latinarum
perpetratũ fuit. Primũ Latini Ceninenſes & alii intulerũt bellum. Romulus im/
plorato auxilio a Thuſcis: cũ Celio rege Etrurię primũ ex his triumphũ retulit: &
ob id quartus urbis collis a Thuſcis habitari ceptus eſt. Subinde Sabini ingens
bellũ orſi: coegerũt Romulũ denuo a Lucumonibꝰ ſocios milites expetere. Galeri/
to Lucumoni Arbeę prouincia data/magna manu occupauit collem Quirinalem
unde mouens contra Sabinos inſequentes Romulũ/deuicit & in federa coegit. Et
infra. Diuiſo Romano agro equis collibus/Sabinis ac Tacio Capitoliũ & Quiri/
nalis: Romulo ſequẽtes Exquilinus & Palatinus: Galerito uero & Luceribꝰ Thuſ/
cis/Celius & Celiolus obuenerũt. Deinde ſubdit: ꝙ Thuſci relicto Celio colle ſub/
ſidentẽ uallem tenuerunt quę uicus Thuſcus dicit᷑: & ꝙ nomina tribubꝰ impoſuit
Lucumo lingua Etruſca/a ſe ſuos Thuſcos uocauit Luceres. Seruius itẽ ſup.v.Enei
dos: ibi tres equitũ turmę: tres inquit partes ab initio fuiſſe populi Romani cõſtat
vnã Tacienſem a Tacio rege Sabinoꝝ dictã: alterã Rumnenſiũ a Rumulo: tertiã
Lucerũ a Lucumõe ut ait Varro: q ait Romulũ dimicantẽ cõtra Taciũ a Lucumo
nibꝰ ideſt Thuſcis auxilia poſtulaſſe: unde qdã uẽit cũ exercitu: cui recepto/pars ur
bis data ẽ/quę uicus thuſcꝰ dicit᷑. Hactenꝰ pro Varrõe: nũc cõtra eũ alios audiamꝰ.
LVCERES. Liuius in primo ab urbe condita: Lucerũ inquit nomen eſt incertæ
originis. Reſpondet Suetonius in uita Cai Calligulæ: ꝙ Cęſar paulũ abfuit quin
ſtatuas & ſcripta Liuii ab omnibꝰ bibliothecis amoueret: carpẽs illũ ut uerboſum
& negligentẽ in hiſtoria: qui ſuppreſſit triũphos Romuli habitos & partos uicto/
ria thuſcoꝝ: quod in hiſtoria eſt genꝰ falſitatis/dignũ abolitiõe auctoris. Antoninꝰ
itẽ Cęſar in Itinerarii ueri fragmẽto/ cũ de itinere Cyminio ſupra Caſſianũ loque/
ret᷑: Volturna inquit: cuiꝰ p̄claris geſtis ĩuidit Liuius. Porro ſiqs contra doctiſſimũ
ſua ꝓbantẽ: ſolo uerbo contradicat: qđ eſt puerile atqȝ anile: utiqȝ uerboſus dicit᷑/qa
ſolo uerbo utit᷑. Et ideo iuxta regulã diui Hieronymi/ea facilitate cõtẽpnit᷑ qua ꝓ/
fert᷑. Ceterũ Liuius cõtra doctiorẽ ſe in origine lingue latinę & uocabuloꝝ urbis:
Varronẽ dico inexpugnabiliter ꝓbantẽ dicta ſua & alios: ſolo uerbo utit᷑ dicẽs: Lu
cerũ nomẽ eſt incertę originis. Et iõ iure in hac re thuſca/a duobꝰ Cęſaribꝰ damnat᷑
tanq̃ negligẽs & uerboſus in hiſtoria: & ea facilitate cõtemnit᷑ dictũ eiꝰ qua ꝓfert᷑:
q̃q̃ alias eloquentiſſimꝰ. Nã aliud eſt eloqui: aliud recte narrare hiſtorias & origi/
nes. Similiter Plutarchus & Pliniꝰ & alii reiciunt᷑: qui aiũt Luceres dictos a Luci
Aſili quotidiana cõmunione: quo multi fuga delati ciuitate donati ſunt. Sed iſti
peccãt in origine nois & ĩ hiſtoria. In origine quidẽ nois: qa Luceres nõ deriuant᷑
a Luco/ut latine orit᷑ a luceo: quia ſic dicunt᷑ Lucii & Lucani: ut ſupra expoſuimꝰ.
Peccãt uero in hiſtoria: quia cõmunicãtes fuga Aſili/ante raptũ Sabinaꝝ/Romu/
lei erãt & Rumnẽſes poſtea a Lucumone nũcupati. Poſt bellũ igit᷑ Tacięſes Sabi/
ni & Luceres thuſci adiecti ſunt. Poſtremo obiciũt ꝙ Feſtus dixit Luceres dictos a
Lucero Ardeę rege aduerſus Taciũ ferẽte auxiliũ Romulo. Et ad hoc dicit Fabius

pictor a Lucere Arbeę rege non Ardeę. Arbea uero eſt quarta pars urbis Etrurię: a qua Harbanũ dicitur & nõ Herbanũ a Plinio: ut oſtendim⁹ in .xl. queſtionib⁹ Anniis. Hactenus de Falucere ac Falucro.

POMONA pomonuſq; pater. Hec ſunt obſcurę originis: ut ait Varro. Sunt enim latinę originis ſi deriuant̃ a Pomo: & ſignificant Ianũ & Veſtam qui primi rationẽ Georgicoꝝ tribuerũt: unde & a Georgicis poetis inuocant̃. Vt uero ſunt Etruſcę originis deriuantur a Pomazo ultima ſyllaba acuta: & ſignificat iuuo. Hinc & Dalmatę dum ſalutant dicũt: Boch ti pomazi: ideſt deus te iuuet. Ergo pomon⁹ pater & pomona: ut Etruſcę originis/eſt Iuppiter & Iuno dii optimi maximi inter Veioues: iidem Ianus Vertũnus/& Veſta Horchia: ut in comentariis expoſuimus ſup Elegiam Propertii ad Vertũnũ: quam inſeruimus pro Iano patre in .iii. libro antiquitatum Beroſi.

ETRVRIA. ut Grecę originis: teſte Seruio: ſcribit̃ cũ .th. aſpirato Ethruria: eſtq; nomen compoſitũ ab etheros qđ eſt alter: & oros qđ eſt finis & limes. Hinc Ethru quaſi Etheroria/ideſt altero fine limitata: uno quidẽ Macra amne inter Thuſcos & Lygures: altero uero Thyberi fine imperii Volturreni inter ueteres Saturnũ & Ianum: ut Fabius pictor eſt auctor: & nos in comẽtariis ſup eũ explanauim⁹: de quo fine Iuuenalis dixit. Et quę imperii fines/Thyberinũ uirgo natauit. Si ergo aſpirate ſcribat̃ Ethruria & ethruſci: ſignificat totã prouĩciã & populos ei⁹. Vt uero eſt etruſcę originis/ſcribit̃ ſine aſpiratiõe Etruria. et eſt nomen deriuatũ a Turſib⁹. Et ut ait Myrſilus de origine Italię & nos copioſe ſup eũ demonſtrauim⁹. Etruſci uero ꝓferunt Etruriã uel Turrenã/aut Volturrenã: ſed p litterã .s. Volturſenã: Turſenã: Eturſiam. Hui⁹ noſtra etate argumentũ manet oppidulũ antiquiſſimũ inter Lucã & Macrã: quod uetuſta ꝓlatione non Turrenã ſed Turſenã dicim⁹: licet ruſtici ob ꝓpinquitatẽ litteraꝝ mutato .t. in .c. dicãt Curſenã pro Turſenã. Poſteri uero ut auctor eſt Quintilian⁹: poſuerũt in plurib⁹ .r. in quib⁹ .s. ueteres ꝓferebãt: ut quę antiqui dicebãt Valeſios: Fuſios: Phaleſios: decus: honos: Turſes: Cameſes: Cameſena: Eadem poſteri dicunt Valerios: Furios: Phalerios: decor: honor: Turres: Camers: & Camerena. Ita & Turſes Turſenã: Volturſenã: Eturſiam/dixerũt Turres: Turrenã: Volturrenã: Eturriã: & tranſpoſito uno .r. Etruriã. Quę oĩa ꝓlixe expoſuim⁹ in .xl. q̃onibus Anniis: & in comẽtariis ſupra Myrſilũ. Itaq; ſine aſpiratione Etruria ſignificat principaliter urbem regiã Volturnã circa Volſiniẽſes: quia teſte Plinio cognomine Etruſci ſunt Volturreni circa Volſinienſes. Vnde & Cato in .ii. fragmento ubi dixit Ianũ in tractu Vmbrię fundaſſe regiã urbẽ: mox in .xiii. eam noĩe ſuo nominãs: Etruria inquit olim Italię princeps a metropoli eoꝝ ſic cognominat̃. Dioniſius quoq; Halicarnaſſeus in p̃io libro hoc ipſum confirmat dicẽs. Romani uocant Etruſcos a loco regiõis quondã ab his habitatę dictę Etruria. Myrſilus itẽ antiquior Dioniſio: quẽ idem Dioniſius ſequit̃ in libro de origine Italię: Turreni inquit tetrapolim ſuã uocant Eturſiã. Et infra. Romani cõfitentur Turrenos eſſe uetuſtiſſimos: & eos uocãt Etruſcos a prima eoꝝ tetrapoli dicta Etruria. Et Cato item in .xvi. fragmento: gens inquit tertia Thuſcię tranſcyminia: a Cyminiis diffundit̃ ad piſtoriũ. In his Volturna ſub radicib⁹ Cyminib⁹ iacens dicta Etruria. Et Plini⁹:

Volturreni inquit cognomine Etruſci:in eadem pte Voſinienſes·Idem Cato in fra
gmento·xix· Turrenus inquit pr̄e Elbio ad lacum Vadymōnis ceſo/Et ſemp Ro/
manis pricipibus carus:ad reddendā urbem Etruriam pellectus eſt/anno ſecundo
Olympiadis centeſime uigeſimęquartę·De hac deditiōe Valerius maximus li·
ca· Quod inquit ſequit̃:idcirco inter externa poſſumus:qa ante geſtum eſt: q̄
urbs Etrurię daret̃·Et ita Liuius intelligit̃ in primo ab urbe condita dicens·Sabi
nis erat uicina Etruria:ꝓximi Etrurię Veientes·Et in nono ab urbe condita:Fabio
inquit:decretus fuit triumphus/ob egregie perdomitam Etruriā·Quę ꝓfecto duo
falſa eſſent ſi origine greca pro prouincia ſumeret̃ & ſcriberet̃ Ethruria· Veientes
enim non ſunt finitimi Ethrurię/ſed intra Ethruriā/ut recte dicit Plutarchus in ui
ta Romuli·Neq; ueꝝ eſt ꝙ Fabius egregię ꝑdomuit Ethruriam:qui uix cepit ſub/
iacentem cyminiis Volturnę regionem hāc·Etenim neq; a fronte attigit Volſinien
ſes Volturnę ꝓximos: neq; a ſiniſtris Tarquinienſes uicinos:ſed eos ſequēte anno
Decius ſubegit:ut ipſemet Liuius ibidem ſcribit·Quar̃ quod refert Liuius uerum
eſt pro Etruria:ſed non pro Ethruria·et ita ſine aſpiratione ſcribendū eſt in Helio
ſpartiano:in uita Comodi & Antonini Annii Veri: ubi ſcribit·pleraq; horū origo/
materna/qdem ex Fauentia: paterna uero fuit ex Etruria· Et item Antonino factū
eſt omen imperii in Etruria:quia eius dolia ſubfoſſa ſupra terrā repta ſunt: & edes
eius in tota Etruria examen apum cōpleuit·Et item:Antoninus prefecturam Etru
rię tenuit:quia multas poſſeſſiones paternas in ea habuit·Etate noſtra/ faciunt ar/
gumentum/eius predia/quę ad huc fora Annia nuncupamus/ab Annia tuſcoꝝ ue
tuſtiſſima familia dicta:ex qua ortus eſt Antoninꝰ:ut idem Helius ſcribit:Poſſunt
adduci innumera loca auctoꝝ in quibus Etruria/pro urbe regia Volturna accipit̃
& ſine aſpiratione:quia a Turſibus deriuatur·

TVRRENA: Et Volturrena· Ol Hebrei & Vol Aramei/dicūt quod latini eter/
num/uel antiquiſſimū & priſcum·Hinc Turrena comune nomen multis urbibus
Turrenis:ſed Volturrena ideſt omnium antiquiſſima Turrena:uni ſoli conuenit·
Igit̃ ut eſt Etruſcę originis Turrena & Volturrena/ſine aſpiratōne ſcribenda ſunt
& a Turſibus deriuantur:non a Turrheno Meone/quia multis etatibus & ſeculis
q̄ pater & attaui Turrheni eſſent nati:utiq; Turrena & Volturna erāt a Turſibus
dicta:ut clare probat Myrſilus de origine Italie·& eum ſequutus Dioniſius in pri
mo libro utrunq; refert atq; probat:& nos in comentariis ſuper Myrſilum expoſui
mus·Vt uero ſunt Grecę originis: ſcribēda ſunt cum rrh aſpirato:&·v·pſilon Tvr
rhenus/&Tvrrhenia/atq; Tvrrhenia:& ſignificant Terobum filium Atus/& eius
oppidula circa Thyberim/ ubi conſedit:ut referunt Myrſilus & Dioniſius & nos
copioſe explanauimus in eiuſdem Myrſili comentariis:& in·xl·queſtionibus An
niis·Ergo cum in cōtentione nomen & orthographia fuerit·referat ſe iuuentus no
ſtra ad Etruſcā originē de Etruria: Turrena: Volturrena ſiue p ſincopā Volturna·

TVSCA TVSCIA· ut eſt Arameę & Etruſcę originis/ dicunt̃ a Tuſco rege filio
Herculis/quem pater Vetuloniæ prefecit deletis gygantibus leſtrigonibus Italiæ
ut ait Beroſus in·v·antiquitatum ſuper quem iam comentaria cōfecimus· id idem
ſentit Feſtus dicens: Tuſcia dicitur a Tuſco rege filio Herculis·& ſcribit̃ ſine aſpi/

rationeTuſca urbs:a quaTuſcanienſes & tuſci:& tuſcia ager eius:a quo inTuſcis dicunt̃ eſſe ab hiſtoricis: omnes regionis eius incolę:uti eſt illud Plinii in·xiiii·naturalis hiſtorię ca·iiii· Tuſcis inquit peculiaris eſt uua Tudernis:eque ac eiuſdem nois Florentia·Et in·xxxiii·li·ca·iii·Equeſtris inquit ordinis nomẽ ſepe uariatũ ẽ Sub regibus eni & Romulo celeres appellati ſunt:inde Flexumines:poſtea Troſſoli ab oppido eiuſdẽ nominis citraVolſinos nono lapide inTuſcis:capto abſq; pedite·Similiter illud Liuii·Ceſo noctu exul inTuſcos abiit·Sic enim ſine aſpiratione Etruſci & tuſci iidem:quiaTuſca eſt quarta portio regię urbis Etrurię: ubi Vertũnus colebat̃ :ut poſtea dicet̃·Vt uero eſt Grecę originis cum aſpiratiõe·th·thuſcia ſcribit̃ :& ſignificat totam prouinciã·Et ut Seruius & Feſtus aſſerũt:deriuat̃ thuſcia a futuro hui⁹uerbi thuo:ideſt ſacrifico & aruſpicor:quod facit futurum thuſo:à quo thuſia:ideſt ſacrificola & aruſpicatrix· Et hanc deriuationẽ grecã habuerunt a Meonibus eiectis Pelaſgis:ut inſinuat Plini⁹ in·iii·naturalis hiſtorię ca·vi·dicens Etruria ſepe mutauit nomen·Vmbri eam coluere/quos antiquit⁹pepulere Pelaſgi hos Lydi:a quoꝝ regeTurrheni:mox a ſacrifico ritu/lingua greca thuſci cognominati fuerũt·Q đ ſi queris:unde thuſia addita·c·dicat̃ Thuſcia: reſpondimus in·xl· qõnibus Anniis:quia Romana lingua id moris habuit·Vnde Ciliſſam:Ciliſcam: Pheniſſam:Pheniſcã:Lybiſcã:Lybiſſam:& Lybiſſillã:Lybiſcillam ꝓferunt·Vnde quã greca origine a futuro thuſo thuſiam dicere decet:ipſi addito·c·dicũt thuſciã· Argumẽto ſunt uetuſta ꝓlatione permanẽtia loca:Tuſſa:para tuſſa·Tuſſa Nana· que Romani ꝓferunt Tuſca:haſtata tuſca:Tuſca Nana: ſiue tuſcanella· Eſt autẽ tuſca Nana urbs diruta ĩter tuſcanellã & Caninũ: Et para tuſſa:ideſt haſtata tuſca eſt pars volturnę ſiue Etrurię tetrapolis:unde fuit Lybacas dux/ex Delphinis exul de quo in·iii· Metamorphoſeos Ouidius ait· Furit audaciſſimus omniũ· De numero Lybacas:qui tuſca pulſus ab urbe· exiliũ dira pena pro cede luebat· Hactenus de obſcuritate originis nominũ quaſi Equiuoca/quoad ſatis eſt pro noſtra urbe Etruria nũcViterbo:ut uidebit̃· Finit inſtitutio de Equiuocatiõe & origine·

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Secũda inſtitutio incipit/de definitione nominum Turrenę:Volturrenę:Etrurię:& de forma ueteri eiuſdem urbis·

u BI IAM ORIGO quaſi equiuoca Turrenę:Volturnę & Etrurię patuit:inſtituenda eſt iuuentus etruſca de definitiõe nominũ dictoꝝ: ut etruſcę originis ſunt:& a turſib⁹deriuant̃·Initiũ definitiõis ſumendũ eſt ab ipſis turſibus· Sũt aũt turſes Etruſca lingua edes turritæ: ut inſinuat Dioniſius in prio libro: & Myrſilus exprimit in de origine Italię·Et ideo diffinitur urbs a turſibus deriuata:ꝙ ſit urbs turritis edibus extructa:ut idẽ Dioniſius ſignificat/ſecutus Myrſilũ:qui in ꝑdicto libro ſic habet·Etruſci turſes & turrenas uocãt/ſi ſunt tetrapoles/turritas edes: perinde ac Moſſineci a Moſſinis in Aſia·Ex his tã probe definitis:hec iuuẽtus Etruſca colligit·Primũ eſt:ꝙ hec tria ſinonima ſunt: & eandẽ urbem ſignificãt regiã:ut ſunt Etruſcę originis: uidelicet Turrena:Volturrena:Etruria· Inuincibilia aũt argumẽta ſunt ab origine ꝓpria nois/ſimul & a definitione·Nã quecũq; eandẽ ꝓpriã

deriuationẽ & originẽ nominis habent: eandẽ rem ſignificant: licet poſſint differ-
re in modo ſignificandi: teſte auctore modorũ ſignificandi & ſpeculatiuis nõ uul-
garibus grãmaticis: uti fluuius: fluentũ: fluere: flere: quę a fluo habent originem.
Porro Turſena: Volturſena: Eturſia: quam latini protulerũt Turrenã: Volturrenã
& Etruriam: utiq; a Turſibus unã eandẽq; propriã originem deſumunt: ut probat
Myrſilus/& eum ſecutus Dioniſius: & comẽtaria noſtra ſup Myrſilum. Quare cã-
dem urbem ſignificant: licet diuerſo modo ſignificandi. Nam Turrena ſignificat
per modũ cõmunis turritã urbem. Volturrena uero addit antiquitatẽ ut diximus:
& Etruria frequentiã & crebreitatẽ. Etruria enĩ ualde turrita: ſicut Volturrena an-
tiqua turrita dicit᷑. Vnde omnis Volturſena & Eturſia eſt Turſena: ſed nõ oĩs Tur
ſena eſt Eturſia & Volturſena: qm̃ inter Lucã & Macram eſt turſena uiculus: nõ tñ
ẽ Eturſia & Volturſena: qa nõ eſt frequẽtibꝰ & crebris extructis edibꝰ extructa: neq;
antiquiſſima omniũ: qđ ſoli regię cõuenit. Similiter quecũq; habẽt eandẽ penitus
definitionẽ: ſunt eadem: ut Marcus/Tullius/Cicero. Porro Turrena/Volturrena/
Etruria: eandẽ penitus definitionẽ habẽt: quia quilibet definitur ꝙ ſit urbs extru-
ctis turritis edibus: Quare Turrena: Volturrena & Etruria eandẽ turritam urbem
ſignificant. Colligitur item ex ſupradictis ꝙ urbs Etruria fuerit tetrapolis: ut Myr
ſilus inſinuat. Qđ profecto & ex aliis ꝓbamus. Nam & regiã ſedem antiqui: ut in-
ſinuat Xenophon in libro de equiuocis tetrapolim conſtituebãt: ideſt quatuor di-
ſtinctis portionibus/inſtar oppidis: & partes eius regię erant: ut ibidẽ in comenta-
riis probauimus de Babillonia: Niniue: Arbea Phenicũ. Samotracia: Ieroſolima:
Siracuſa: Roma: & ipſa urbs Etruria: dę qua Myrſilus circa finem libri de origine
Italię dicit: Tetrapolim quoq; ſuã Eturſiam Turreni: & eius partes Volturſenã/Ve
tuloniã/tuſſam: & Harbanũ cognomine: a Luco Calumbũ/a deo ſuo fundatã aſſe-
runt. Porro latini ſingulis his partibꝰ regia munera tribuũt: ut intelligas uerę par-
tes urbis regię fuiſſe. Nam Vetulonię faſces & ſecures: Volturnę Senatorũ fanum
lucumq;: Tuſcę principẽ tribuũt urbis regiũ deum: & eiuſcemodi. Et quidẽ de faſ-
cibus tributis Vetulonię: Sillius Italicus in. viii. teſtatur dicens:

Meonięq; decus quondã Vetulonia gẽtis: Biſſenas hec dedit primas ꝑcedere faſces
Et iunxit totidẽ tacito terrore ſecures. Hec altas eboris decorauit honore curules.
Et princeps Tyrio ueſtẽ pretexuit Oſtro: Hec eadẽ pugnas accendier ꝓtulit ęre.

Beroſus quoq; ac Manethon in Vetulonia regnaſſe oẽs reges Italię a Iano ac dein-
ceps & eam fuiſſe regiã regum: aſſerũt. Qđ uero Volturna fuerit regia: & illi lucus
regius tributus: qui erat ut in ꝑcedentibus expoſitũ eſt regibus curia templũ: tam
Liuius q̃ alii docent: qui ad fanũ Volturnę indici cõſilia. xii. populis Etrurię perhi
bent. Virgilius quoq; in. viii. Eneidos ſcribit ad auxilia ĩploranda ab Etruſcis con
tra Turnũ/ueniſſe Eneam ad lucum ingentẽ Lucumonũ patrum/religione/late ſa
crnm. Qđ autẽ tuſcę parti regius Etrurię urbis deus tribuat᷑: patet in Elegia Pro-
pertii ad Vertũnum: in qua Vertũnus dicit: Tuſcus ego: tuſcis orior. Eſt enim Ver-
nus municipalis ac princeps deus urbis Etrurię: ut inſinuat Varro in primo de lin
gua lati. Qđ nero Arbanũ ſit regiũ: cũ nomen indicet: qa Arbanũ quarta pars di-
cit᷑ ab Arbea quod eſt quarta ſcđm talmudiſtas: tum ꝑcipue conſtat ex eo ꝙ a luco

regio/Calumbũ ideſt uiride cognomen deſumpſit:ut Myrſilus dicit. Qđ uero hęc quatuor partes eſſent diſcretę/nõ ſub unis menibus/ nõ modo decretum Deſiderii probat: ſed etiã Plinius: qui eas diſtincte enumerat in.iii.naturalis hiſtorię ca.vi. dicens.Harbanum:Tuſcanienſes:Verulonienſes:Volturreni cognomine Etruſci. Inſtitutio hec ſecũda erudit iuuenes noſtros/ſi nomina in cõtentionẽ & ſignificata ueniant:aſſerere regiam ſedem Thuſcoꝝ/tribus ſinonimis eandẽ eſſe Etruriam: turrenã & Volturrenã: & eam fuiſſe tetrapolim cuius partes regias/autores nominant Harbanũ:Tuſſam ſiue Tuſcam:Vetuloniam & Volturnam uti expoſuimus. Qđ ſiquis obiciat Volturnã eſſe nomen cõmune toti tetrapoli/ ſicut Turrenam & Etruriã:& ob id nõ eſſe nomen partis:neganda eſt conſequẽtia:quia antiquitus ut plurimum/aliqđ nomen cõmune toti urbi & cetera:uni parti imponebaẗ.Vnde & Traicia Samus/quę nũc Samotracia fertur:antea dicebaẗ Samus tota & pars ſimiliter:dicente Strabone in eius Geographia. Samotracia inquit cum eſſet tetrapolis habuit unã ex his/quę Samę & Samos dicta fuit.Similiter & Babillonia & Niniue fuerunt tetrapoles:ut patet Geneſis.x.ca.Et tamen unam partem Babillonię tam Moyſes ibidem q̃ alii nomine totius uocant Babilloniam: & unã partem Niniues uocant Niniuẽ. Pari forma etiam tetrapolim Eturſam cõmuni nomine uocant Volturnã: & ſimiliter partem eius.Et hec ſufficiant pro ſecunda inſtitutione. Nũc de tertia eſt tractandum. Finit ſecunda inſtitutio.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis tertia inſtitutio:ubi ſit tetrapolis Etruria.

q VERENTIBVS ubi ſit tetrapolis Etruria? Reſpondendum eſt: ubi limites eius & partes:quia totum nõ eſt ſine partibus.Et primo ſic reſpondeat noſtra iuuẽtus.Ibi eſt Etruria:ubi eã egregie ꝑdomuit.Q.Fabius cõſul: tranſgreſſus iuga Cyminia : ut auctor eſt Liuius in nono ab urbe condita. Sed illam perdomuit ad lacum Vadymõnis:habentem a tergo Cyminia tranſgreſſa iuga:a fronte autẽ Volſinienſes:& a ſiniſtris Tarquinienſes:quos nõ attigit:ſed Decio in annum ſequentem reliquit:ut ibidem Liuius ſcribit.Ergo Etruria urbs ad lacum Vadymõnis eſt/ habens a tergo Cyminia iuga:& a ſiniſtris tarquinias:& a fronte Volſiniẽſes.Quare neceſſario ſequitur:ut Etruria ſit inter Cyminia iuga:& Volſinienſes. Confirmatur idem limes Volſinienſis ab argumento a coniugatis inuincibili tam ſcđm peripatheticos q̃ etiam Ciceronem in Topicis:ut iuſticia eſt bonitas:utiq; iuſticia eſt bona.Et ſi Fluentini ſunt ciues Florentini:equidem Fluentia eſt ciuitas Florentia Quare neceſſario conſequẽs eſt:ut ſi Volturreni ſint cognomine Etruſci:utiq; Volturna uere ſit cognomie Etruria:ac ꝓpterea ubi Volturreni & Volturna:ibi Etruſci & Etruria. Ceterum teſte Plinio in.iii. naturalis hiſtoriæ: Volturreni cognomine Etruſci ſunt circa Volſiniẽſes.Ergo urbs Volturna cognomine Etruria eſt circa Volſinienſes.Rurſus ubi eſt pars etrurię urbis/dicta Tuſca: utiq; ibi eſt & ipſa etruria tetrapolis.Ceterum urbs Tuſca/dei regii Vertũni/eſt in focis/Volſiniis: dicente in Elegia Propertiana eodem Vertunno.

Tuſcus ego/Tuſcis orior:nec penitet inter prelia:Volſinos deſeruiſſe Focos
Ergo eius tetrapolis Etruria eſt in focis Volſiniis· Hec de limite urbis Etrurię/ ex
parte Volſina·Nunc de eius limite ex parte Cyminia repetendum eſt· Vbi igitur
finit gens Cyſciminia/que teſte Catone Veiens a metropoli dicit̃:ibi eſt urbs Etru
ria:dicente Liuio in primo ab urbe condita·Sabinis inquit eſt uicina Etruria:pro/
ximi Etrurię Veietes· ceterum Veientes finiunt limites ſuos in iugis Cyminiis/ &
lacu cyminio·ut autor eſt Cato in·xv·fragmẽto de originibus·Quare Etruria urbs
eſt proxima iugis & lacui cyminio·Quod clare inſinuauit Liuius in nono ab urbe
condita/dum pfectionẽ tranſcyminiam·Q·Fabii ſcribens:poſtera inquit die/Luce
prima conſul·Cyminia iuga tenebat· Inde contemplatus opulenta Etrurię Arua:
milites emittit·Amplius ubi Vetulonia regia: ibi Etruria tetrapolis eius:quia ubi
pars/ibi & totum·Porro Vetulonia eſt iuxta lacũ Cyminiũ/ & Thermas/in quarũ
aquis eſt piſcatura ſalubris/& in regiõe mediterranea Thyberina/ ubi Turrhenus
conſedit·Ergo ibi eſt tetrapolis Etruria·Etenim de loco Thuſcię ubi conſedit Tur
henus:omnes cõſentiunt ꝙ non cõſedit in maritima gente/que teſte Catone in fra
gmẽtis originum/diffundit̃ ab oſtia thyberina uſq; Lunam & Macram·Similiter
non cõſedit in ſecunda gente mediterranea Veiente/ quæ eodem autore diffundit̃
a Vaticano in Cyminia iuga·Reſtat igit̃/ut in tertia gente mediterranea cõſederit
que teſte Catone protenditur a Cyminiis iugis ad Piſtorium· Non enim ſunt in
Thuſcia ut enumerat Cato/niſi iſtæ tres gentes·Maritima:Tranſcyminia & Cyſ-
minia·Quod & de·xii·populis ſignificauit in·x·Eneidos Virgilius·
Gens illi triplex populi ſub gente quaterni:
Ipſa caput populis:uires de ſanguine Thuſco·
Quod equidem copioſe in queſtionibus Anniis: & comentariis ſuper fragmenta
Catonis expoſuimus· Verum quoniam gens tranſcyminia diuiditur in Thyberi-
nam & Arnienſem: & Thyberina eſt a iugis Cyminiis circa Hortem oppidum/&
a lacu Cyminio uſq; ad fontes Thyberis & Aretium: Arniẽſis autem eſt ab Aretio
& fontibus Arni uſq; Piſtorium:conſequens eſt/ut quoniam Turrhenus non conſe
dit in gente maritima prima Thuſciæ/ neq; in ſecunda Ciſciminia Thyberina Ve
iente a Vaticano ad lacũ Cyminium:æquidem tenuit tertiam tranſcyminiam gen
tem/aut Thyberinam:aut Arnienſem: Non autem tenuit Arnienſem·Ergo neceſ-
ſario tenuit eam partem Thyberinam tranſcyminiam: que eſt a fontibus Thybe-
ris & Aretio uſq; ad Hortem & lacum Cyminium· Hanc argumentatiõem noſtra
iuuentus firmet autoribus/Myrſilo & Dioniſio Halicarnaſſeo: atq; Herodoto qui
exprimunt/ ad quam partem Thuſciæ Turrhenus Meones adduxerit· Dioniſius
enim in primo libro/breuibus dicit:Herodotum & quoſdam alios ſcribere Turrhe
nũ ad ptem ſeptentrionalem Thyberis ueniſſe ubi erat Vmbris habitatio:& cum
eis conſediſſe/ habitaſſe: & urbes edificaſſe/quæ extant· Myrſilus quoq; de origine
Italiæ ſup quẽ iam comentaria cõfecimus his uerbis utitur· Turrenis quidã origi-
nem ſuſpicantur eſſe a Lydis·Et paulo poſt· Turrhenus inquit filius Atus in ſep-
tentrionalem ptem Thyberis ueniens/eius totã medietatẽ a fontibus uſq; ubi erat
priſcis vmbris habitatio tenuit:& cũ eis cõſedit & hĩtauit:& urbes hactenus dictas

Meonias & Turrhenias edificauit·Quæ autem ſint iſte urbes in tractu Thyberis
ab Aretio ad lacum uſq; Cyminiū:ſiue a fontibus thyberis uſq; ad Hortem/ ſiquis
ſcire cupit·legat comētaria noſtra ſuper Myrſilum:& Annias queſtiones·Satis eſt
iuuentuti etruſcę inſtitutam eſſe/Lydos conſediſſe in tractu thyberis ſeptētrionali
& ipſum Turrhenū conſediſſe & habitaſſe ubi fuit priſcis Vmbris habitatio·Que-
rendus eſt igitur locus ab Aretio uſq; ad Cyminium lacum ubi fuit priſcis Vmbris
habitatio·Vmbri enim antiquitus coluerunt Etruriam: quos pepulere Pelaſgi: ut
Plinius dicit in·iii· naturalis hiſtoriæ ca·vi·ubi etiam ad mare thuſcum numerat
Vmbronē fluuiū & tractum Vmbrię/ſcilicet finis ciuſce tractus/qui incipit a thy-
beris ſeptētrionali parte/quia ibi fuit priſcis Vmbris habitatio· Querēdum eſt hoc
loco ad complementum doctrinę:qui dicuntur priſci Vmbri:qui patres eorum:&
ubi nati:& quando a Pelaſgis pulſi ad montes· Reſpondent ad hec·M·Antonius
& Cato in fragmentis:& Myrſilus in ſupradicto loco· De·M·Antonio teſtimoniū
perhibet Solinus in Collectaneis dicens:Veterum Gallorum prolem Vmbros eſſe
M·Antonius aſſeuerat·Hos eoſdem quia tempore aquoſę cladis hymbrib⁹ ſupſti-
tes fuerunt Grece Vmbros dictos· Cato item in fragmento·ii· Ex Scythia ueniſſe
Ianum rate in Vaticanū:a quo ipſe deus Vaticanus cum Dyrim & progenitoribue
Vmbrorū:& a Vaticano progreſſum in tractum Vmbrię ibi fundaſſe regiam/& fa-
ni Olympum ſacraſſe:& nō longe a regia dicaſſe Auguſtalē Turrenam: ubi ad ſa-
lutandum regem nonis Lunaribus·xii·populi cōuenirent·Myrſilus quoq; de ori-
gine Italię·Tetrapolim inquit ſuam turreni Eturſiam/aureo ſeculo mox poſt inun
dationem terrarū a deo ſuo fundatam aſſerunt : argumentaq; afferunt agrū ſuum
eoꝝ lingua Sale Vmbrone dictum ubi primū geniti Vmbri· Et deos/ ritus/mores/
litteras & leges illius uetuſtatis:quibus a ceteris differunt etiā ſibi uicinis·Rurſus
Cato in·iii·fragmento: Italia inquit complura a diis & ducibus ſortita fuit nomi-
na:a Iano Ianicula:a Cameſe Cameſena:a Saturno Saturnia:a gentilib⁹ Sale Vm-
brona:& reliqua· Sempronius quoq; de diuiſione Italię: montes inquit ab fontib⁹
thyberis uſq; ad Nar inhabitant Vmbri:prima ueterū Gallorum proles:ut Augu
ſtus ſcribit·Ex his ergo auctoribus:& quę in comentariis ſup eos demonſtrauim⁹:
reſpondet̃ ad queſita:ꝙ primi Vmbri dicunt̃ prima proles Italię/ nata in Saleum-
brone Etrurię/a gentilib⁹ ueteribus Ianigenis Gallis ideſt inundatis:ut in comēta
riis oſtēdimus ſup Xenophontē de Equiuocis·Vocabulū aūt Saleumbrone ut ſup
Myrſilū & alios ꝓbauim⁹/eſt Arameū & Etruſcū/& Sale ſignificat egreſſum·Hinc
Saleumbrone eſt regio etrurię in qua egreſſi ab utero ueterū Ianigenoꝝ fuere Vm
bri:& a Pelaſgis pulſi ut ait Plini⁹·Quo autē tēpore in hiſtoria Etruſca narrauim⁹
Nūc examinãda ē regio ab Aretio ad lacū Cyminiū:ubi ſit Sale umbrone· Et qdē
nuſq̃ inuenit̃ niſi in agro Volturnę nrę:qa ut ait Myrſil⁹:Etruſci uocãt agrū ſuū Sa
leumbrōe:quo primū geniti fuerūt Vmbri·Hinc uſq; ad etatē nrām/ꝑtē amnis exe
untis a lacu Volſiniēſi uocat uulg⁹ la caduta di Saleumbrōe· Antonin⁹ quoq; ī frag
mēto Itinerarii ſui/qđ ē de ſex ꝓcipuis itinerib⁹ ab urbe roma ī gallias:de itinere cy
minio ſupra Caſſianū loquēs/ordiate loca enumerãs ait·Cyminio itinere ſūt Galle
ra: Larthenianū ſiue ueiēs:Roſulū:Sutriū:Lac⁹ elbii:iuga cyminia:fanū volturnę

cuius claris geſtis inuidit Liuius:Salevmbrone Volturnę:Larthes amnis:Volſinę Cluſiũ uetus/olim Comerſolũ·Cluſiũ nouũ a quo nunc dictus cluſentinꝰ tranſitus Hanibalis:Pheſulę tranſitꝰ· Ex quo euidẽtiſſime patet/argumentũ uulgatũ:qđ ex dictis pendet/eſſe ualidiſſimũ·Turreni inqt & thuſci ſoli indigenę·ſ·Italię ac pro/pria regiõe oriũdi ſunt:ceteri cõuenę & aduenę ab origine ſcribunt̃:ut Myrſilus ꝓbat:Et Dioniſius Halicarnaſſeꝰ in prĩo libro inſinuat: et Cato in fragmẽtis atq; Fa/bius pictor ĩ de origine urbis Romę ſignificãt·Ceterũ in Thuſcia Ianus fundauit primã omniũ urbẽ tetrapolim Etruriã Volturrena ĩ ſubcyminiis/ubi prima proles Italię ĩ Salevmbrone orta fuit:ut ꝓbatũ eſt·Igit̃ in tota Italia prĩa omniũ urbiũ eſt tetrapolis Etruria: & eiꝰ quatuor ꝑtes Arbanũ/Tuſſa/Volturna & Vetulonia: quę dicta eſt decus Meonię gẽtis:ut Sillius ĩ·viii·li·cecinit:q̃a Turrhenꝰ & Lydi ea do/nati & decorati fuerũt:ut Beroſus in·v·antiquitatũ exprimit· Nã ubi priſcis Vm/bris ĩ etruria in regiõe thyberina ab Aretio uſq; in lacũ Cyminiũ fuerat prima ha/bitatio:equidẽ ibi ſocietate imperii & ciuitate donatꝰ/cõſedit Turrhenus·Porro ab Aretio in lacum Cyminium nuſq̃ eſt Salevmbrona ſiue natiuitas Vmbroꝝ niſi in Volturna regia·Quare Turrhenus cõſedit & habitauit in Volturna regia tetrapo li·Ceterum decoratus & donatus fuit Vetulonia regia:ut Sillius & Beroſus perhi/bent·Ergo Vetulonia eſt in Salevmbrone/pars Volturnę & Etrurię regię· At Vol/turna regia tetrapolis eſt inter Cyminiũ lacum & Volſinas ut ſupra probauimus· Ergo Vetulonia eſt inter lacum Cyminiũ & Volſinas·Quod etiã ex his quę dicunt auctores conſtat·Sillius enim in·viii·cum legionẽ unã contra Hanibalẽ ex Etru/ria ſumptam a Romanis referret: & enumeraſſet/qui ex maritima gente iuiſſent a Phregene ad Lunã/cuius laudes ſub Porſena ponit:& deinde enumeraſſet duas ur/bes tranſcyminias/remotã quidẽ Pheſulas a Veientanis tranſcyminiis: etiã proxi/mam eis Vetuloniã declarauit dicens:iuxta hos Vetulonos eſſe finitimos Veientes populos:inter quos ponit Sutrium/Nepe & lacum Cyminium· Quare Vetulonia pars tetrapolis regię eſt iuxta lacũ Cyminiũ & Veientes/qui ſunt proximi Etrurię ut auctor eſt Liuius in primo ab urbe condita·Plinius quoq; eandẽ Etrurię urbis regionẽ inſinuat/ dum in·ii·naturalis hiſtorię ca· de miraculis fontiũ & aquarum dicit·Aquis calidis Piſę innaſcunt̃ ranę:ad Vetulonos uero in Etruria non procul mari: piſces·Notat duo Plinius:ꝙ Vetulonia ſit in Etruria quod de Piſis ſubticuit & ꝙ Caldanis aquis innaſcuntur piſces:quod de Caldano amne Volturrenę ueriſ/ſimum eſt·Non dixit autem eam eſſe maritimam:quia Vetulonienſes in mediter/raneis cum Tuſcanienſibus & Volturrenis enumerat in·iii·naturalis hiſtorię cap· vi·Et Turrhenus donatus ea conſedit in mediterranea Thyberina regione Voltur nę:uti expoſuimus·Sed dicit tamẽ Vetulonos eſſe non procul mari: quia eius ager finitimus limiti Tarquinienſiũ fluuio Blerano : tredecim milibus paſſuum diſtat a mari Grauiſco·Vnde qui Vetulonium pro Itulonium in litore ſcribunt/ſomniãt & nomen ſimul atq; Ptolomeum corrumpunt:ut demonſtrauimus in·xl·queſtio/nibus Anniis:ubi & id expoſuimus:qđ Virgilius in·viii·Eneidos de Luco ingenti & ſede regia dicit· Haud procul hinc ſaxo incolitur fundata uetuſto· Vrbis Agil/linę ſedes/ubi Lydia quonda m· Gens bello preclara:iugis inſedit Etruſcis·

Sic enim exponit᷑:Sedes regia urbis Agillinæ ideſt ciuis Agillini Mezentii: quia
ibi accipit locũ pro locato:& urbẽ ꝑ ciue/ſicut in primo libro:eũ Iliũ in Italiã por-
tans:ideſt ciues. Nõ enim Lydia gens in iugis aut Agilla urbe maritima: ſed uici-
na Thyberi ut Volturna & Vetulonia inſedit:ut ſupra ꝓbauimꝰ. Quare ſola expo-
ſitio uera hec eſt. Sedes regia Turrena ciuis Agillini fundata ſaxo uetuſto ideſt an
tiquiſſima ſub Iano:incolit᷑ haud procul hinc ab urbe Roma:qa eſt in Etruria pro
xima Romę:quia teſte Macrobio in Saturnalibꝰ uſq; Coſas ab Oſtia dicit᷑ Etruria
proxima Romę:remota uero a Coſis ad Lunã. Ergo ſedes Volturna eſt in Etruria
uicina Romæ:ubi Turrhenus & Lydia gens bello preclara a principio inſedit in
iugis Etruſcis ideſt Volturrenis:quia Volturreni ſunt cognomine Etruſci.

Ex his ſequit᷑ quod pluries diximus:Quod nunc Viterbum dicitur:olim regia te-
trapolis Etruria dicebatur. Nam ſi limites queris:ipſa a tergo habet iuga lacumq;
Cyminiũ:a fronte Volſinienſes:a ſiniſtris Tarquinienſes:a dextris ſuam portionẽ
Thyberis Troſſam ubi Turrhena & Meonia deleta & Meonianus ager & oppidũ
Troſſulum deletũ/& Troſſanus vadus/uti expoſuimus in queſtionibꝰ Anniis. Ca-
lidę aquę & Caldanus ex his amnis/piſcibus refertus:adhuc nomīe & re manet. Si
queris partes quatuor: adhuc nomina quatuor partibus ꝑſeuerant uetuſta prola-
tione Volturna:& Vetuletum a quo Vetulones & Vetulonia. Item para Tuſſa ideſt
haſtata Tuſca: Et rurſus pons Arbanus cognomine pons ſancti Laurentii ubi Mu
ſarnũ Herculis & a Luco Calumbũ:ut ait Myrſilus:licet corrupte pronunciẽt Pa-
lumbũ. Lucus ipſe ueſtigia ſeruat:uti exponemus in tabula FAVL Faluceres. Sa-
levmbrone & pars lacus Volſiniẽſis Viterbenſiũ eſt. Viterbum quoq; & eius ager
uicinus eſt Sabinis/ & proximus Cyminiis Vientanis populis. Et ut unico argu-
mento peruincamus/nuſꝗ in tota Thuſcia:ſed in ſolo Vitęrbo ſimul omnes partes
deſcriptionis regię Volturnę:Vetulonię:Tuſſę:Arbani:Fani:limitum:nominũ:lo-
corum: & ipſa nomina atq; loca collecta reperiunt᷑. Quare neceſſario conſequens
eſt:ut quod nunc a Deſiderio rege Viterbum dictum eſt: ſit ipſa tetrapolis Etruria
regia. Hinc eam in auctoribus ſepe uariato nomine appellatam repperimus. Tur
renam ſedem poetę nominant:& quandoq; ab aliquo Larthe illam cognominant:
uti Virgilius ſupra uocauit antiquam ſedem Agillini Mezentii in.viii.Eneidos.
Item in.vii.appellauit a rege patre Dardani Turrenã ſedem Coriti ibi. Hinc illũ
Coriti Turrena a ſede profectũ. Et Sillius ī.iiii.uocat a ſacro Fano/& priſco Corito
ſedem ſacratam priſci Coriti ibi. Ergo agit arreptis preceps exercitus armis. Lydo-
rum populos:ſedemq; ab origine priſci Sacratam Coriti:& reliqua. Dicit aũt Tur-
renam ſiue Volturnam ſedem fuiſſe ſacratam ab origine:quia Ianus pomerium illi
& Fanũ primꝰ ab origine ſacrauit/& regiã.xii.populoꝝ thuſcię inſtituit:ut aucto-
res ſunt Fabiꝰ pictor & Cato & alii. Qñq; uocãt eã a toto uel ꝑte Volturnã:ut Liuiꝰ
ſepe Fanũ Volturnę. & Pliniꝰ: Volturreni cognoīe Etruſci circa Volſinos. Nõnunꝗ
uocãt eã a parte Vetuloniã:ut Sillius in.viii.li.ibi. Meonięq; decus quondã Vetu-
lonia gẽtis. Et Pliniꝰ ad Vetulonos inqt ī Etruria aqs calidis īnaſcunt᷑ piſces. Sepe
a parte Tuſſa Tuſcos uocãt & Tuſcã urbẽ:ut Propertiꝰ in Vertũniana: Tuſcus ego
Tuſcis orior/nec penitet inter ꝑlia Volſinos deſeruiſſe focos. Et Ouidiꝰ in.iii.Meta

morphoſeos de Lybaca/qui Tuſca pulſus ab urbe/exilium dira pena pro cede luebat. Sepiſſime tamen & in uſu fuit dici cōmuni noīe Etruria ut ſupra expoſuimus. Hac ergo inſtructa inſtitutiōe tertia nr̄a Etruſca iuuētus: querentib⁹ ubi ſit priſca Thuſcię regia regū Etruria tetrapolis: reſpondeāt ubi nūc Viterbum: quia in tota Thuſcia nulli loco niſi Viterbo/ cōueniūt cunctę ſimul collectę partes deſcriptę ab auctoribus: ut patet irreuincibiliter ꝑquirenti/examinanti/& nihil indiſcuſſum dimittenti. ℭFinit tertia inſtitutio.

Eiuſdem fratris Ioannis quarta inſtitutio incipit de exciſis memoriis.

ſEX TABVLE memoratu dignę exciſę marmorib⁹ extāt de antiquitate & rebus Etrurię. Duę ſunt Lybiſcillę: Duę Cybelarię: Vna Tuſcaniēſis: altera Arbana. Primę due dictę ſunt Lybiſcillæ a loco. Eſt enim Lybiſcilla regio iuxta Vetuloniā: ex qua effoſſum eſt ad quantitatē ſemidigiti Alabauſtrum tranſparens: quæ ſi contra ſolem opponitur: uident̄ ab intus albę litterę quæ ita leguntur.

LYBISCILLA VITVRGIA. Viturgiā alterā pro oppido notat Ptolomeus longe ab iſta/circa Thyberim ſupra Ferentinū Othonis oppidū. Quare uel corruptus eſt Ptolome⁹/ut in multis aliis locis: uel altera eſt oppidū: altera uillula Vetuloniæ ubi Ceres egyptia primos panes cōfecit: quę Lybiſſa cognominata fuit/a qua locus lybiſcilla: ut in tertia tabula uidebit̄. De ſecunda Tabula.

Altera Lybiſcilla tabula fuit aduecta/item a labauſtrina ad quantitatē magnę manus: quā idcirco incantatā appellabant: quia nūc ſine litteris apparebat: nūc litteris eminentib⁹ cernebat̄: nunc ab intus cernebant̄ ipſę litterę: & nūc unū inde aliū mentiebant̄ colorē. Quidā uero quia quedā male legebant̄ cū ſepius corio: & oleo atq; aceto tergerēt: numen ipſum deleuerūt. In ea tabula ita exciſum erat.

FAVL Faluceres: pellūt Agillū tyrannū. Vetulones heſtiis: placant Volturnę Volturnū. Agillę ſtulticiæ ſuccedit Tarcon & Oenus. Sic Turrhena Ethure Longhola ſancta manet. Etruſco quaterno populo.

Quo tēpore hii uerſus editi fuerint: a dicto Catonis excerpere poſſum⁹: qui in fragmentis de originib⁹ hec dicit ad uerbū. Etruſci grecas lr̄as ſemꝑ horruerūt/& ob id latinas ſuſcipere noluerūt uſq; ad Cecynnā Volturrenū/magiſtrū quadrigaꝝ & augurum principē: patrē Menippi & auū Menodori/ quas ante illū pater ei⁹ Volturrenus/auuſq; Titus & Turren⁹ proauus q̄q̄ Romanis principib⁹ cariſſimi: ſemꝑ renuerunt. Nā is Turren⁹ patre Elbio Etruſcoꝝ regū ultimo: ad lacū Vadymōnis ceſo: equidē ad reddendā urbē Etruriā anno ſecūdo Olympiadis centeſimę ac uigeſimę quartæ allici potuit: ſed ad recipiendū latinas lr̄as nunq̄ pſuaderi potuit. Hec Cato. Sane quidā nō uulgariter exiſtimāt hūc Menodorū fuiſſe patrē Mecenatis: quia magno ardore ſemꝑ ſecutus fuit partes Iulii Cęſaris. Nā & Appianus in. v. li. de bellis ciuilibus ait Menodorū Turrenum/ parata claſſe pro Iulio Cęſare contra Pompeium iuniorē: ſuperaſſe Menocratem nauali prelio. Cauſa autē cur Turreni nūc Viterbēſes partes Marianas & Cęſarianas ſecuti fuerint: facile habet̄ ab eodē Appiano in primo libro: qa ſub Sylla ſoli Turreni & Vmbri ꝑprio ſolo uexati ſunt q̄re cū Mari⁹ ex Affrica cōtra Syllā regrederet̄: in Turrenā adnauigās ad ſex milia

Turrenorum ut ſcribit/ſibi adiunxit:cum hiſq; ad Cynnam profectus pergrate ad belli ſocietatem admiſſus eſt· Et de his hacten᷒ Satis eſt ab auo Menodori ſuſceptas litteras latinas ab Etruria urbe/paulo ante Auguſtum & Mecenatem/ & ob id Etruſcos ea etate iaſſuetos linguę latinę molli ac diſſoluto ſtilo ſcripſiſſe:ut de Mecenate in·ii·Saturnaliũ ſcribit Macrobius· Ergo: quia molli ac diſſoluto ſtilo hii uerſus cõpoſiti ſunt: idcirco excisi & editi fuerunt etate Męcenatis·Liceat tñ cuilibet opinari·Exponamus igitur eos hoc pacto·

FAVL·quatuor litteræ ſacræ ſunt Fani Volturnæ/adhuc ita dicti·Eſt enĩ FAVL Volturnę ſubſidens/campus/ab ipſa natura ſpectaculum/&Luco q̃ aptiſſimũ productus:undeq; quatuor cauis diſtinctiſq; collibus cinctus Arbano:Tuſſo:Vetuleto:&Volturno:ut egregie deſcripſit Virgilius in·viii·Eneidos cum Eneam tranſito Minione inducit Egelido amne luſtratum promeruiſſe allocutionem Veneris· Eſt'autẽ Egelidus riuus in reducta ualle quarto miliario a fano ſiue Faul diſtans: adhuc nomen a frigiditate vulgo Fredanum retinens/ſicut illi proximus Caldanũ a caliditate·Itaq; Virgilius cum tranſito Minione qui decimo lapide diſtat a fontibus Egelidi amnis Eneam uidiſſę e uicino fanum/ & illi uicinas legiones Etruſcas inducit:ita Fanũ ipſum deſcribit· Eſt ingens gelidũ/lucus prope Ceritis amnẽ Religione patrum Late ſacer: undiq; colles Incluſere caui: & nigra nemus abiete cingunt· Siluano(fama eſt)ueteres ſacraſſe pelaſgos Aruorũ pecoriſq; deo:lucũq; diemq;: Omnes hęę partes deſcriptionis Faul Volturnę cõueniunt : ut ad ſenſum cernimus·Faul enim eſt·xv·lapide/itinere Caſſiano prope amnẽ Ceritis ideſt Minionem:ut recte Seruius expoſuit: quia is amnis ad ius Ceritũ pertinebat· Et hic Lucus & fanum Volturnę/erat religione patrum Lucumonũ ſacer/nõ priuatis ciuibus tantum:ſed late omnibus accolis/&·xii·populis ut ſignificat Seruius· Erat enim Fanum Volturnę regiũ/& Lucumonibus curia templũ: ad quod teſte Liuio indicebant̃ conſilia·xii·populis·Cernimus eundẽ Faul cinctũ undiq; quatuor tetrapolis ipſius collibus:ut diximus· Arbores crematę ſunt/poſtq̃ xp̃i fides ſuſcepta fuit:iuxta dei mandatũ Deuteronomii·xii·ca· In Volturna adhuc eſt uicus/quem Seuaſton pana uocabulo pelaſgico dicim᷒:ideſtAuguſtalẽ Siluanũ·Eſt enim Panynuus/Siluanus idem:teſte Seruio ſup Eneida & Georgica· Aruoꝝ pecoriſq; deus Vertũnus Pomonus pater Ianus Etruſcis erat:ut probauimus in comẽtariis ſuper Vertũninã Propertii in·iii·antiquitatũ Beroſi· Itaq; duo argumẽta ſunt/Faul ueteres poſt Ianũ ſecũdo ſacraſſe pellaſgos:cũ qa Volturnę uicinus eſt campus Pellaſgi adhuc dictus: tũ uel maxime ꝙ Auguſtalẽ Siluanũ Vertũnũ uocabulo pelaſgico Seuaſton pana dixerũt·Vnde & vertũn᷒ deus erat princeps Etrurię:ut ait Varro in primo de lingua latina· Et hęc eſt ratio ſoluens dubiũ tale·Cũ locus Fani Faul dicatur/ & in compluribus nũmis argenteis & ęreis id idem ſeruet̃: cur in quibuſdã ultima ſacra lr̃a·p·ponit̃:& ſcribit̃ Faup·Reſponſio in pmptu eſt:quia duobus dicatum erat Fanũ:ſcilicet Lucumonibus quib᷒ erat curia templũ: Et Aruorũ pecoriſq; deo Pomoni Siluano·Primo modo dicit̃ Faul ideſt Fanũ almę Volturnę Lucumonũ· Secũdo modo Faup·ideſt Fanum almę Volturnę Pomoni:aruorum pecoriſq; dei:dicente eodem deo in Vertumniana Propertii de ſeipſo·

Paſtor/& ad baculũ poſſum curare:uel idem ſerpiculis: medio puluere ferre roſam
Nam quid ego addiciam/de quo mihi maxima fama eſt:Ortorũ in manibus dona
probata meis? Ergo eſt Faup Fanũ almę Volturnę Pomoni:aruorũ pecoriſq; dei:ut
dictione Pomonus & Pomona uidimus:inſtitutione prima· Ab his quatuor ſacris
litteris introitus Faul ſiue Faup dicitur in contractibus porta quadrięra: quia qua
tuor ęreis denariis inſculptę erant iſte quatuor litterę/dum ſacraretur· Teſte enim
plutarcho in uita Romuli:Etruſci ſacrant Olympũ myſteriis & litteris quibuſdã·
Q d ſi excellens ſit locus/ęreis litteris ſacrant/ut de Ilice Luci Vaticani Etruſci/Pli/
nius ſignificat in·xiiii·libro naturalis hiſtorię ca·lxi·dicens: Vetuſtior urbe in Va/
ticano eſt ilex:in qua titulus litteris ereis Etruſcis/ religione arborem tum dignam
fuiſſe ſignat·Hanc ilicem uaticani inter ſanctum Petrum & caſtrum ſancti Ange/
li fuiſſe memoria antiqua ſeruat:quã Eugenius pontifex Maximus/in ualuis eccle
ſię ſancti Petri ęreis exculpſit:ut patet aſpicienti ualuas ęneas·
FALVCERES ſunt Fani ciues/ circum Fanum incolentes:Arbani:Tuſſi:Vetulo
nes:Volturreni:ut dictione Falucer & Luceres in prima inſtitutione uidimus·
Vetulones hoſtiis placant Volturnę Volturnum· Dictione Volturna diximus de
Iano Pomono Volturnę deo principe· Vetulones/Vetulonia & Vetulonienſes:de/
riuationẽ habent a Vetuleto/una ex quatuor partibus tetrapolis Etrurię/ut in ſupe
rioribus expoſuimus:Et in·xl·queſtionibus Anniis copioſe probauimus· Placant
autem ſacrificio expiatiuo: quo expiauerunt urbem & luſtrauerunt exercitum ab
impietate Mezentii·
PELLVNT Agillum tyrannũ· Agillum tyrannũ appellat Mezentiũ Larthem
Etrurię regię:cuius impietate atq; crudelitate diutina feſſi ciues: illumq; ad ſuppli
cia expoſcentes:fugatũ uiderunt:ut hiſtoriam integram in·viii·Eneidos:Euander
refert Enee:quem ad Lucumones pro auxiliariis legionibus mittebat in Lucũ in/
gentem ſiue Fanum Volturnę:ubi congregati erant: & in cuius latis aruis Turre/
ni & Tarcon rex tutis tenebant caſtra locis·De hoc Tarcone ita ſubdit·
Agillę ſtulticię ſuccedit Tarcon & Ocnus·De utroq; loquitur Virgilius:de Tarco/
ne quidem rege/qui legiones dedit Enee contra Turnum & Mezentium/ loquitur
pluries in·viii·Eneidos & in·x· De Ocno uero conditore Mantuæ in·x·dicit· Ipſe
quoq; patriis agmen ciet Ocnus ab oris·Fatidice Mantus:& Thuſci filius Amnis·
ideſt Thyberini:qui ante Mezentium Larthes fuit Etrurię & contra Glaucum fi/
lium Minois apud Albulam dimicans in fluuiũq; ſubmerſus nomen Thyberi de/
dit: ut in Anniis queſtionibus: & in comentariis ſup tertiũ fragmentum Catonis
probauimus·Sane ſciendũ eſt/tres fuiſſe Tarcones· Primus filius Turrheni Meo/
nis/& frater Traſimeni: ut Beroſus in·ii·antiquitatũ in Genealogiis notat· Huic/
dſte Strabone in·v·lib·pater ob prudentiam:condendarũ·xii·urbium miniſteriũ
teelegauit:& inter eas a ſe nobilem Tarquinas urbem poſuit·xv·ut cernimus lapi/
de a Fano Volturne·Hęc enim tria·xv·lapide a Volturna diſtant: a fronte Volſinę
a ſiniſtris Tarquinę:& a tergo Minio itinere Caſſiano· Secundus Tarcon fuit/qui
Euandro Palatinum collem permiſit:& ut Solinus in Collectaneis ſignificat:Cac/
cum in uincula coniecit· Hũc teſte Manethone ſecuti ſunt Larthes Etrurię/Thy/

berinus pater Ocni:& Mezentius· Quo fugato ſucceſſit tertius Tarcon & poſt eũ
Ocnus: ut Virgilius inſinuat & Manethon exprimit: & hec exciſa tabula teſtatur:
& nos in hiſtoria Etruſca narrauimus·
Sic Turrhena Ethurę Longhola ſancta manet· In tabula Turrhena Ethure cum
aſpiratione ſunt ſcripta:cum ſine aſpiratiõe hoc loco ſcribi debuiſſent : ut in prima
inſtitutione ſignificauimus·Sed ea etate ut diximus/etruria utebať molli & diſſo/
luto ſtilo & orthographia·Longhola dicitur a uico longho::ſicut Vetulonia a uico
eius Vetuleto·Eſt autẽ idem para & longhola· Nã ut ait Samuel talmudiſta:quos
Greci & latini uocant Perſas: Aramei & Hebrei uocãt a dignitate principatus pa/
razim:ideſt haſtati cõſulares·Par enim haſtam & ſceptrũ Aramei uocant:quia an/
tiquitus haſta pro ſceptro & corona reges utebantur: ut aſſerit Trogus & Iuſtinus
ultimo epithomate·Greci uero Longhen uocant haſtam:& longholam haſtatam·
Quare pars Etruriæ dicta uocabulo uetuſto para Tuſſa:Eandem Pelaſgi qui ſacra
uerunt fanum lingua ſua dixerũt Longholã Tuſſam/ad diſtinctionẽ Tuſſę Nanę
Latine item dicimus haſtatã tuſcam: ut copioſius fuit expoſitũ in·xl·Anniis que/
ſtionibus·Latini uero abſolute Tuſſam ſiue Tuſcã ꝓnunciant:ut in prima inſtitu/
tione abſoluim⁹·Longhola autẽ eſt duplex· Vna in Latio ſecus mare/in Volſcis cir
ca Taracinã:ut Liuius inducit in·ii·ab urbe condita·Ergo quia in Latio eſt ſcribi
debet ſine aſpiratiõe Longola a longitudine dicta·Hec autẽ noſtra/quia nec uicus
ille longitudinẽ habet/nec eſt in Latio:& per interpretationẽ potius Para diciť:id
circo cum aſpiratione diciť Longhola in tuſcis tranſcyminiis:de qua Liuius in no
no ab urbe cõdita dicit·Poſtero die repetitis auſpiciis dictator papirius:cũ legioni
bus nuper cõſcriptis ad terrorẽ Cyminiã ſiluam traducti exercitus ꝑfectus perue/
nit ad Longholã·Et acceptis a cõſule Martio ueteribus militibus explicauit acies:
nec hoſtes detractauere pugnam· Quidã iuuenis ex Flaminia ſuperioribus annis
cum publicę diſputationes quotidie de hac patria fierẽt:dixit Liuiũ loqui de Lon/
gola Latii:quia dictator Papyrrius dictus fuit pro bello Samnitico: cui preerat cõ
ſul Martius:ut ſcribit Liuius: & nõ pro bello Etruſco trãſcyminio: cui preerat·Q·
Fabius ad lacũ Vadymõnis· Vnde & ueteres milites a Martio nõ a Fabio accepit·
Dicebatq; quod putabat eſſe uerũ/ꝙ eodem tempore Papyrius in Samnio pugna/
bat:quo & Fabius in Etruria ad lacũ Vadymõnis: & ideo nõ potuiſſe intereſſe Pa/
piriũ pugnæ tranſcyminię ad Longholam· Huic reſpondimus primo falſum eſſe
ꝙ eodem tẽpore fuerit utrobiq; pugnatũ:quia littera Liuii eſt in contrariũ· Finita
enim pugna Etruſca:ſubinde inquit pugnatũ eſt in Samnio·Qđ uero accepit uete
res milites a Martio conſule: equidẽ uerum eſt· Sed ut ait Liuius ad Longholam
ubi expectabat eos recepit cũ legionibus ad hunc Cyminiũ terrorem nouiter con/
ſcriptis: & ubi explicauit acies contra hoſtes ibi paratos· Porro hoſtes pati nõ erãt
in maritima Longola cum nullũ ibi eſſet bellum: ſed in remotis montibus Samii
& Cyminiis· Quare cõuincitur/ut ſi nullum bellũ/nullus hoſtis erat in maritima
Longola/ſed actu preſens in Etruſca:utiq; Papyrius nõ explicauit acies in Longo
la maritima Volſca ſed Etruſca·Qđ uero obiecit ꝙ creatus ẽ Dictator ꝑ bello Sam/
nitico:cõſequens eſt ut nõ pro bello Volſco:& ob id nec ad Longolam Volſcam ex/

plicaſſe acies. Et cum pro his adductus eſſet Liuius: & hec ibi lecta: multa ille inue
nis ſubmurmurans: dixit/ ſe in futura diſputatione omnino probaturum: ꝙ nullo
modo Papirius interfuit bello Etruſco: Sed cum in palacio dominoꝝ ubi res geren
da eſt non affuiſſet (nam in peruſiam feſtinauerat) noſter Vetulonienſis Ser Tho-
mas Veltrinus: uices illius accepit/ & his ualidiſſimis argumentis obiecit. Primo/
quia pena capitis mulctabatur Dictator/ ſi in iuſſu Senatus/ alio proficiſceretur: q̄
in prouinciam ſibi delegatam: que Papyrio Samnium erat decreta. Reſpondi pri/
mum ꝙ iuſſu Senatus id fecit: qui teſte liuio nuper atqꝫ nouiter legiones conſcrip-
ſerat pro terrore traſcyminio non Samnitico. Et ideo dictator ad eam Longholam
illas deduxrt: ubi erat terror tranſcyminius. Et ita iuſſu Senatus illo traduxit legio
nes. Deinde argumentum in eum ſic uerti. Pena capitis erat alio deſcriptas Legio/
nes ducere: q̄ in prouinciam pro qua conſcribuntur: aut alibi pugnare & explicare
acies: Porro non fuit Papyrius dictator creatus pro bello maritimo Volſco & Lon-
gola Volſca: neqꝫ Senatus nouiter ſcripſerat Legiões ꝓ terrore Samnitico uel Vol/
ſco. ſed tranſcyminio. Quare nullo pacto has legiones duxit in Samnium/ neqꝫ in
lōgolam Volſcam/ neqꝫ ibi explicauit acies/ ubi nullum erat indictum bellum: ſed
bene hec omnia conueniunt longhole tranſcyminię ubi hoſtes parati Etruſci & fi
nitimę Vmbrię/ ut ait Liuius: cuius terror percuſerat urbem: & Senatum coegerat/
ad nouiter Legiones conſcribendas: quibus actu indictum bellum & non Longo-
le Volſcę Secunda obiectio fuit iſta. Vnuſquiſqꝫ triumphat pro bello quod geſſit
Porro Fabius triumphauit/ ob egregię perdomitam Etruriam: & oon Papyrius: ut
ibidem Liuius eſt autor. Quare Papyrius non geſſit bellum Etruſcum. Ad hoc re-
ſponſum fuit: aliud eſſe bellum gerere: aliud ſuccenturiari: Conceditur igitur ꝙ Pa
pyrius non geſſit bellum Etruſcum: ſed Samniticum: & ideo uterqꝫ de ſuo bello tri
umphum retulit. ante tamen bellum Samniticum quod ſubinde geſtum eſt ut lo/
quitur Liuius: territa urbs de profectione. Q. Fabii qui teſte Liuio dicto in Sutrio
Papyrio dictatore/ tranſgreſſus fuerat Cyminia iuga circa lacū Vadymonnis: mox
conſcripſit legiones ad ſuccenturiandum Fabio: quia ut ibi exprimit Liuius terror
fuit urbis/ ne ſubito cohortis Etruſcis & Vmbris exercitus intercluderetur: quia ut
patet ad oculum: Fabius cum exercitu ſtans in hac planitie/ habebat a fronte Vol-
ſinenſes: a ſiniſtris Tarquinienſes: a dextris Etruſcos & Vmbros Thyberinos: a ter
go ſola iuga Cyminia uerſus longholam: que niſi legionibus Romanis cuſtodita
fuiſſent: funditus intercluſus fuiſſet exercitus. & non potuiſſet/ uel retro referre pe/
dem: neqꝫ a fronte aut a dextris uel a ſiniſtris procedere. Et ideo clare dicit Liuius/
ꝙ ad hūc terrorem tollēdum/ nouiter conſcripſit legiones Senatus cū quibus pro-
fectus peruenit ad longholam tranſcyminiam/ dictator/ & explicauit acies ad ſuc-
centuriandum & cuſtodiendum iter tranſcyminium/ ne intercluderetur exercitus
& non ad pugnandum/ iuſti more belli. Tertio ſic obiecit. Hec pugna tranſcymi
nia/ pugnata fuit uſqꝫ Peruſiam: quia induciarum fregerat fidem: ut ibi ait Liuius
Ergo nō fuit ibi Papyrius/ qui pugnabat in Samnio. Reſponſum eſt: ꝙ cōſequen-
tia eſt falſa: ſimul & abſumptum. Conſequentia quidem/ quia fuit ibi Papyrius ut
diximus anteq̄ pugnaret in Samnio/ quia ſubinde ac perdomita Etruria ipē geſſit

bellum Samniticū. Abſumptum quoq; falſum eſt/ꝙ ea pugna tranſcyminia eo anno pugnata fuerit uſq; Peruſiam/aut ꝙ Peruſia induciarum fregerit fidem: quia teſte ipſo Liuio ibidem: egregiæ perdomita Etruria regia: non proceſſit ad Volſinienſes a fronte Fabius: nec a ſiniſtris ad Tarquinienſes/nec a dextris ad alios Thyberinos Etruſci nominis & Vmbros: ſed ſequente anno illos Decius cōſul ſubegit. Qđ uero ait pugnā tranſcyminiam pugnatam uſq; Peruſiam: utiq; Liuius nō affirmat ſed per opinionem refert dicens/ꝙ quidam id aiunt. Et ideo tamq̄ ueritati non coherēs opinio reiicitur. Hactenus de Longhola ideſt Para Tuſſa: de qua exciſus lapis dicit: ꝙ ſic expiata in pietate Mezentii & ſuccedentibus religioſis Tarcone & Ocno: Longhola Turrena urbis Etruriæ: manſit ſancta ideſt pia ex religionibus: ut prius dedita. Sequitur.

ETRVSCO QVATERNO POPVLO. Quatuor partibus conſtabat tetrapolis Etruria ut diximus: Arbano: Vetulonia para Tuſſa/ſiue Longhola haſtataq; Tuſca: & Volturna: Et ideo referens ad has quatuor partes Helius Spartianus dixit ꝙ Antonini pii omnes edes in tota Etruria examen apū compleuit: quia in qualibet parte urbis Etruriæ paternas Edes habebat. Erant aūt abſq; menibus quatuor magna oppida uſq; ad Deſiderium regem/ut dicemus in.v.tabula. Et ideo quaternus Etruſcus populus dicebatur: Et ſeorſum enumerabant̄: Arbani: Tuſcanienſes: Vetulones: & Volturreni: ut patet in.iii.naturalis hiſtoriæ cap.vi. Plinii: & in Myrſilo de origine Italiæ. In autoribus uero hiſtoricis & poetis: confundūtur nomina: quia interdum totum pro parte/interdum pars pro toto accipitur.

Finit ſecunda tabula Lybiſcilla.

Tabula tertia una ex Cybelariis.

dVE tabulę exciſę Marmoreę quę corſettus reppit/Cybelarię idcirco dictæ/ꝙ in pdiis turſitę Cybelis/& colle eius hactenus Cybelario dicto/reptę ſunt: ubi paulopoſt aſtante curia que cum beatiſſimo Alexandro.VI.Pont.Maxi. Viterbū ſe contulerat: effoſſæ fuerunt triumphales ſtatuæ uetuſtiſſimæ/minio illitæ: Cybelis: Iaſii: Armoniæ ueſtalis: & Electræ: Sub ſtatua Iaſii carmen rithmicū: antiquis litteris & uerbis Etruſcis exciſum: in latinum ita uertitur.

Iaſio acclamauit Herculeus: Dux inuicte: inuicta corona:
Anno etatis ſuę trigeſimo octauo. Sub Cybele hoc carmen excidit̄: ita dicens.
Veiuzo hoſpita Iſis: Hoſpitata eſt epulatrix.
In domo Tylę ſponſę decorę regis Sypi: Anno etatis eius quinto decimo.

Prima igitur tabula marmorea magna/exciſa eſt litteris Grecis/& uetuſta orthographia Greca: cuius hec eſt in latinum traductio.

CORITINA deſponſatio cū Electra Atlai Kityi: iam dudum pertranſiuerat.

ET MAXIMA Iſis frumentaria atq; panifica/conceſſit ad nuptias Iaſii filii Coriti: in habitaculum turritę Cybelis ſponſę Iaſii: in predio Cybelario/ad fontem Cybelarium: paulo ſub Vadymonna palatia.

ET PAVLO poſt a ſcelerato fratre Dardano Iaſius male periit/in agro Iaſinello: ad Thermas Iaſinellas in theiſcis.

ET QVIDEM iſta regia fuit reparata primū quidem a Pypino/poſterius uero a

Marſia Turrehenis principibus:ad eternam gratiam & monumentũ rerum•
LAPIS uetuſtiſſimus repertus ſub his uerbis• Omniũ primus Cameſes cũ patre
ſuo Iano:& Ry Comero Gallo:Vetulonos colonos ſupra balnea ſtatuit•Et poſt pu
ſillum•iuxta iſtos caſtellum fundatum fuit a Lybio egiptio: qui cognominatus eſt
Hercules celſus•Sed ante hũc Herculem celſum/Sabatius Sangny pater Sabino-
rum atq; Saunitum:uillam poſuit in Volturrenis Troſſis in Celeni regione•

Altera tabula Cybelaria:in ordine quarta hec eſt•

e PIGRAMMA Araratheum in Vetulonia repertũ ad portam Vetuleti:ſub
his uerbis:Omniũ primus Cameſes cũ patre Iano& Ry Gomero Vmbro/pa
tre Vmbroꝝ dedit Vetulonos habitatores ante Balnea: Iuxto hos poſuit munitio-
nem Lybius egiptius:cuius ꝓnomẽ Hercules celſus•& prius iſto Hercule celſo Sa
turnus Sangy dedit munitiõem in ferocibus in bello:& caſtellum Cam ſancti ſiue
panos Seuaſti:& caſtellũ Feneſtrę•& caſtellũ Lucernę Hucuſq; tabule Cybelariæ:
tertia quã Corſettus afferre pollicitus erat funditus periit•unde has duas breuibus
exponemus•

Predictaꝝ tabulaꝝ expoſitio•

h As igit᷑ tabulas querẽdo exponemus•Principio querit᷑•Si Etruſci ſemp̄ horru
erũt lr̄as grecas & diſciplinas:ut ſupra fuit expoſitũ:cur has antiq̄tates grecis
lr̄is ſeruãdas tradiderũt? Ad hoc ex dictis ipſius Catonis reſpõderi põt:qui teſte Pli
nio in•xxix•li•naturalis hiſtorię ca•i•ad filiũ ſcribens:his uerbis utit᷑•Dicã de iſtis
grecis ſuo loco Marce fili/qd Athenis exquiſitũ habeã:& ꝙ bonũ ſit illoꝝ lr̄as aſpi-
cere non per diſcere•Vincã nequiſſimũ & indocile genus illoꝝ•Et hoc puta uatem
dixiſſe•Quãdocunq; iſta gens ſuas litteras dabit:omnia corrũpet•Hec cato:ut Pli-
nius refert•Itaq; qm̄ bonum eſt grecas litteras aſpicere nõ per diſcere:utiq; Etruſci
ad perdiſcendas eoꝝ litteras & fabulas atq; mendacia magiſq̄ diſciplinas nunq̄ in
clinati fuerũt:ſed bene recteq; aſpexerũt illas:& ꝑmiſerũt:ut patrię antiq̄tates ſcri-
berent᷑ lr̄is grecis & latinis:qa niſi ad honorẽ nõ ꝑtinebat hoc genus ſcribendi•
SECVNDO querit᷑:quo tp̄e hec fuerũt exciſa•Reſpondet᷑:ꝙ coniectura eſt circa
tempa conditiõis Romę:has tabulas fuiſſe ꝑmiſſas ſcribi lr̄is Etruſcis•Nã teſte Ar
chiloco in Epitheto temporꝝ/ſup̄ quẽ iam comentaria confecimus:poſt euerſionem
Troię/aliis & aliis temporibus octo Homeri claruerũt:quoꝝ qui eximius poetarũ
eſt/fuit ſibi coetaneus & uicit Olympico certamine/Olympiade•xxiii•que fuit cir-
ca•xxx•annũ Nũmę Pompilii/ut patet in Euſebio• Eo anno ut aſſerit/ fuit ſibi ius
tributũ emendãdi lr̄as ſimul & linguã grecã/quas ſemi barbaras & rudes Cadmus
retulerat in greciã•Quare heę tabulę paulo ante Nũmam exciſe fuerũt:qa rudita-
tis antiquę ſunt plenę• Nam orthographia eſt uetuſta:qa Vetuloniã ſcribit p• ov•
&• ε•que doctrina Homerica poſtea ſcribitur per•B•&•H• Βιτουλονια Rurſus
ſcribit Sangyn• per•ϛн•cũ per duplex•ττ•ſcribendũ dictauerit Meon Homer⁹• Si
militer poſt Marſiam & Pypinũ larthes Etrurię fuiſſe exciſas:tabulę ſunt teſtimo-
nio:quę illos nominãt•Floruit aũt Marſias etrurię larthes/quinto & ſeptuageſimo
anno ante Romã urbem cõditam:ut ꝓbauimus in Etruſca hiſtoria & chronogra-
phia:quã cõtra Euſebiũ/& alioscorruptores publicoꝝ temporꝝ cõſcripſimus•Qua-
re poſt Marſiã:& añ Numã/circa cõditiõem urbis romę: exciſa ſunt hęc marmora•

TERTIO Queritur quis fuerit hic Atlaus & Coritus· Reſpondetur iuxta Serui
um ſuper·vii·Eneidos:tres fuiſſe Atlantes·primus Maximus/Maurus dictus/quia
teſte Diodoro ſiculo in·iiii·li·in Mauritania obiit·Poſtremũ ſibi finxit Grecia mẽ
dax·Inter hos fuit Atlas Italus ſocer Coriti & pater Electræ: quem Aramei ac diui
næ lr̃ę uocant Kitym ideſt Italũ a quo Italia primo nomẽ habuit circa Thyberim
in quo ſunt loca/a Siculis qui uenerunt cum Italo a Sicilia primum habitata/Pha
laris & Pheſcennium & circa Thybur Sicilienſia:ut ait Dioniſius in primo libro·
Vnde tã in Latio q̃ agro Etruſco uallis Sicania & loca Sicania ſunt·Hic Atlas Ita-
lus/fuit frater Heſperi regis Hiſpaniæ:quem teſte Igino & Beroſo ab Hiſpania pe/
pulit in Italiam: quo tempore/ quia Larthes Etruriæ poſthumus in cunis erat/qui
nomine dicebatur Cambo:ut in·ii·&·v·antiquitatum dicit Beroſus:& cognomine
uocabatur Ianus iunior:ut Iginus & alii ſignificant/ubi ſcribunt/Iani ope atq; per
miſſu Italum condidiſſe capenam:idcirco infantis tutelam in Turrena ſede ſuſce-
pit/ Heſperus:& ob id/ut ait Ignius:tam Hiſpania q̃ Italia Heſperiæ/ ab eo dictæ
ſunt:& non ab Heſpero ſidere quo nauigant in Italiam & Hiſpaniam/ſicut ſomni
at Grecia mendax: quia eadem ratione Gallia eſſet tertia Heſperia: quia eo ſidere
nauigant in Galliam· Itaq; hic dicitur Atlas Kityn ideſt Italus pater Electræ: per
diſtinctionem ab aliis duobus Mauro & Greco· Coritus autem hic dicitur Ianus
iunior pater Dardani & Iaſii·De his ut Iginus:ita ante illum Fabius pictor de ori/
gine urbis Romæ ita dicit· Prima origo Romæ fuit collis capitolinus/ a Saturno
cultus & Saturnia dictus·Sequens hunc Auentinus:fuit habitatus ab Atlante Ita
lo:e Sicilia illo aduecto contra fratrem ſuum Heſperum/in cuius tutela erat Etru-
riæ imperiũ·adhuc Iano puero & in maturo ad munera regia: & regni·Porro Ita-
lus dimicare/a Iano & Etruſcis ꝓhibitus:in Auentino cõſedit/ad cuius radices iux/
ta Thyberim ope atq; cõſilio Iani: Capenã oppidulũ cõdidit:& regionẽ eius ꝑmiſ
ſũ Italiã dixit·Mox Heſpo fratre r̃bus humãis exẽpto:Italus in tutelã Ianũ & etru
riã ſuſcipiẽs/omnẽ regionẽ circa thyberim ultro citroq; a ſe Italiã dixit:extinctis a-
liis cognominibꝰ priſcis·Ab hoc loco Fabii Seruius ſup Eneida ſcribit/Italũ cũ Si
culis/in loca circa thyberim ueniſſe/& a ſe Italiã primo dixiſſe:eſſeq; argum̃to loca
dicta Siciliẽſia uel Sicania·Similr̃ & Solinus/ut Tortellius nr̃ Aretinus ſcribit:ab
hoc Fabii loco excerpſit/Italũ iuxta thyberim edificaſſe Capenã ope cõſilio/& aux/
ilio Iani:a qua portę Capenę nom̃ fuit·Sequit᷑ uero Fabius de tertio colle Palatino
ꝙ fuit tertius in ordine/origo urbis Romę ſic dices·Suſcepto Italus italię impio:tũ
filiã ſuã romã nõie:ab originibꝰ & Siculis in Latio ꝑ̃fecit·Quę Capena relicta: Pa
latinũ collẽ mediũ tenuit:& oppidulũ Romã cõdidit in eius uertice ubi heret exq
lino·Hec Fabius·Ergo Italus Atlas/eſt q in hoc loco ſcribit᷑ pr̃ Atlãtis Electrę:& ſo
cer coriti iani/cuius in regia Thuſcoꝝ & italię ſede tutelã ſuſcepit:& illi filiã ſuã in
fantulã electrã uxorẽ ꝓ futuro impio locauit: ut Beroſus in·v· antiqtatũ exprimit/
ſup quẽ exegimus comẽtaria·Et notandũ ꝙ iano huic ut diximus nom̃ fuit Cãbo:
& dignitatis nom̃ Coritus ideſt iuppr̃:ut ꝓbauimus ſup Beroſum & in Anniis qõ/
nibus in quibus expoſuimus urbes & oppida que condidit in hac Turrena ſede·
QVARTO Querit᷑:ubi regnauit italus·Reſpondet᷑/ꝙ regnauit in Etruria tetra

poli·Id probatᷣ argumẽtis cõibus:ꝓpriis:& auctoribus·Cõe argumentũ eſt:qa uel
regnauit circa thyberim in capena:uł circa thyberim in uolturna que etruria regia
Circa enĩ thyberim cõſedit cũ Siculis:et eã regionẽ a ſe nõiauit Italiã:ut Seruius et
ceteri cõſcribũt·Porro nõ regnauit ĩ capena/qa nõ potuiſſet dici rex Italię ſed latii
regulus·Nã ante Romanoꝝ imperiũ a tp̄e Iani & deinceps ſolũ penes thuſcos im
periũ totius Italię fuit cuius regia fuit uolturna: nec qſpiam potuit eſſe regulus in
Italia/niſu ꝑmiſſu larthis Etrurię:ut Fabius pictor ſcribit:& nos in comentariis no
ſtris ſuꝑ eũ:& q̃õnibus Anniis copioſe ꝓbauimus·Quare in regia uolturna regna
uit·Alioqn/nõ modo/non potuiſſet dici Italię rex:ſed ne regulus qdem· Aliud cõe
argumentũ eſt/autoꝝ dicentiũ/ꝙ ibi regnauit circa thyberim Italus/ubi fuerũt ur/
bes ante pelaſgos habitatę a Siculis:ut capena & circa thybur loca·Ceteꝝ in thuſ/
cia Veientana/circa thyberim ſunt Pheſcenniũ & Phalaris urbes/ante Pelaſgos ha
bitatæ a Siculis :ut aſſerit Dioniſius Halicarnaſſeꝰ in p̃io li·Quare Italus cõmune
imperiũ tenuit circa thyberim/ultro in Latio/citroq; in Thuſcia:Sed nullꝰ añ Ro/
manoꝝ imperiũ regnauit citra thyberim ĩ Thuſcia/ſimulq; ultra in Latio/tuſi Lar
thes Etrurię:ut oẽs cõcedunt q de impio Thuſcoꝝ poſt Ianũ ſcribũt·Quare Italus
haud dubie fuit Larthes Etrurię· Tertiũ cõe argumentũ ſumitᷣ ab externis aucto
ribus ex uocabulo kityn·Sint igitᷣ hec ꝓ hoc argumẽto inſtitutiões· Diſtãt Cetym
& Kityn·Nã Cetym eſt urbs Macedonię/adhuc dicta terra Cetym: de qua in p̃io
libro Machabeoꝝ dicitᷣ·Alexãder Philippi Macedo/egreſſus de terra Cetym:per/
cuſſit Dariũ regẽ Perſaꝝ·Porro Kityn fuit Italꝰ Atlas:ut hec tabula indicat:& Bero
ſus in·v·antiquitatũ teſtatᷣ:& Aramei atq; Hebrei aſſerunt·Vñ a kityn/ideſt Italo
diuine litterę Italiã dicũt Kityn· Et in ſeptẽ locis diuinę hiſtorię ponitᷣ kityn/ ſcili
cet Geñ·x·ca·Et Numeri·xxiiii· Bis quoq; kityn uocat Iſaias ca·xxiii·ſemel ca·ul/
timo·Semel Ieremias ca·ii·Semel Ezechiel·xxvii·Codices quidã latini mẽdoſi ſũt
in qbuſdã his locis·Scribunt enĩ Cetym ꝓ kityn:qa kityn eſt ſcribendũ: ut patet in
textu Hebreo· In his igitᷣ ſeptẽ locis·lxx·interp̃tes kityn interp̃tantᷣ Italiam:diuus
uero Hieronymꝰ q̃ñq; interp̃tatᷣ Italiã:q̃ñq; p̃iũ nomẽ Itali in ſũa lingua relinquit:
ut eſt illud Ieremię·ii·ca·Ite in Kedar & ad inſulas kityn: & uidetę qa gẽs nõ mu/
tauit deos ſuos:iſrael aũt mutauit me in idolũ·Vbi ſeptuaginta ita interp̃tantᷣ·Ite
in Cedar & ad inſulã Italiã:qa gens nõ mutauit deos ſuos· Appellat autẽ Ieremias
Italiã inſulã:quia ut cernimꝰ & Liuiꝰ in·v·ab urbe cõdita dicit: Italia inſtar inſulæ
cingitᷣ ſupero & infero mari·Nõ mutauit aũt deos ſuos in Etruria tantũ:quia teſte
Myrſilo & Dioniſio Halicarnaſſeo:ſoli Etruſci nõ mutauerũt deos ſuos uetuſtiſſi/
mos Vadymõna: Vertũnũ:Horchiã & Razenuũ:cũ his differãt ab oibus etiã thuſ
cię populis uicinis/nedũ Italię & Meonię· Alia inſtitutio ſit/ꝙ Hebrei piti Roma/
nos uocãt Romanym:Italos uero circa thyberim dicũt kityn: qa Italus q & ꝓprio
noie kityn dictus ẽ:ſolũ circa thyberim cõſedit & regnauit ut expoſuimꝰ·Ex his in
ſtitutiõibꝰ hoc in cõe argumentũ uenit·Ibi circa thyberim regnauit Italus:ubi gẽs
ſeruauit ſemꝑ uetuſtiſſimos deos ſuos·Quę cũ ſola gens Etruſca regia fuerit:ut au/
tores docẽt:neceſſario ſequitᷣ:ut in tetrapoli Etruria regnauerit Italus·Sequũtᷣ ar/
gumẽta ꝓpria:ab eiꝰ ꝓprio noie:cognoie:noibus filiaꝝ ſeptẽ pleyadũ & uxoris ſuę
pleyonę· Ibi enim regnauit Italus: ubi locis & titulis impoſuit nomẽ ſuũ ꝓpriũ &

cognomina:qa ad fulgorẽ ac memoriã rei geſtę/ueteres imponebãt ſua noīa monti
bus:fluminib⁹& locis: ut in q̃rto antiquitatũ Beroſus dicit: & nos ĩ comẽtariis ſup
cũ ꝓbauimus. Et iõ a nominib⁹eſt ualidiſſimũ hiſtorię argumentũ: ut Liuius ar/
guit de amplitudine imperii Thuſcoꝝ in.v.ab urbe cõdita. Ceterũ nomen ꝓpriũ
Itali in ſola tetrapoli Etruria ꝑmanet. Tota enim pars Volturnę ſuꝑior dicit᷑ Stic/
kity/Aryn:ideſt domiciliũ Itali ſublimis:ut talmudiſtę interꝑ̄tant᷑. Et circa extima
parazoli Volturnę:tituli ſeptẽ ſunt:inſcriptis lr̄is Etruſcis:qui latine dicunt. Titu/
li patriæ kytei:hic ſunt ad memoriã. Mõti quoq; ac riuo ſubcyminio Volturnę/Ry
Atlao eſt cognomẽ:uulgo Ry Tlao. Duob⁹collibus/alteri in ſubcyminiis/alteri cir
ca lacũ Volſiniẽſem/nomen eſt uulgo Mon Taliano/ꝓ Italiano:qa uulgus Etruſcũ
ſepe trũcat primã ſyllabã in nominib⁹gentilib⁹& localib⁹:ut ꝑ Philippo:Nicolao:
Ogygiano Ry Oſiri:Ry Atlao:Italiano ꝓferim⁹ lyppũ:Colaũ:Gygianũ:Ry Sy/
rim:Ry Tlaũ:Talianũ. Lacus quoq; Volſiniẽſis a Plinio in.ii. naturalis hiſtoriæ
dict⁹eſt lacus magn⁹Italię. Aut ergo genitiu⁹iſte Italiæ/cõſtruit᷑ appoſitiue ab iſto
noīatiuo lacus in habitudine denominatiõis cõis Italię aut ꝓpriæ. Nõ cõmunis:
qa falſum eſt in cõi Italia hic ſit lacus magn⁹ſed ualde paru⁹. Quare cõſtruit᷑ in ha
bitudine ꝓprie denominationis/ſcd̄m ꝙ antiquit⁹a ꝓpriis limitib⁹ſuis denomina/
tionẽ habuit. Finiunt᷑ enim limites ipſius lacus a fronte & dextris cũ uolſiniẽſibus
a ſiniſtris cũ Tarqnienſibus/in qbus cõnumerant᷑ tuſſi nani:& a tergo cũ Etruſcis
Vnde & oppidũ in ore lacus deletũ/a romanis qđ adhuc nr̄m eſt & nomẽ illi Cort
Noſſa:Liuius in.vi.ab urbe cõdita dixit eſſe Etruſcoꝝ non Tarquinienſiũ. Quare
a limitibus denominatiões habet/& dicit᷑ lacus Tarqnienſis & Italię at Volſinien
ſis ab eodẽ Plinio. Deſiderius quoq; rex:cũ totũ lacũ Viterbẽſibus decreto reſtituit
rationẽ reddidit:quare lacus magnus Italię dictus fuit antiqtus/qa inquit ager ue
tulon⁹antea fuit Italię dict⁹a ſede Itali ibi decreta. Argum̄to quoq; eſt uxoris Itali
Pleione nomen/inditũ mõti Pleyonico/quẽ corrupte uulgus ꝓfert Pleyobicũ:nõ ꝓ
cul Ry Atlao. Rurſus locũ generatiõis & patriã Pleyadũ uetuſto uocabulo Cerci
nas Mauri uocãt:ut Diodorus in.iiii.libro indicat. Nam ut qdam Talmudiſtę di
cunt Scythe & Aramei antiqtus Pleyades uocabãt Cercinas ſicut latini Virgilias
& pullicinellas. Ceteꝝ nuſq̃ in latio/ſed in ꝑte Vetulonię eſt regio Cercine:Quare
in Vetulonia Atlas ex Pleyona Pleyades ſuas Italas genuit. Deniq; in agro Etruſ/
co fluminibus & oppidis nomina Pleyadũ manẽt. Nã inter Volturnã & lacũ Va/
dimõnis uiculoꝝ fundamẽta interpolata apparẽt:quę ab Ameroe diminutiue uul
go Amerella/& a Plinio nepote Amerina predia dicuntur/in epiſtola de lacu Vadi
monnis ad Gallum. Ab Alcione uero/quis dubitat dici/Alcion fluentum:quod in
terfluit regiam Etruriam: & diuidit Vetuloniam:Volturna:Celeno oppidum no/
ſtrum adhuc incolitur : cui in uicino non deeſt ſui amatoris uetuſtum oppidum
Oriona dictum. In iugis noſtris Cyminiis Maiæ oppidum deletum eſt/ubi Maię
muros dicimus:a quo Maia & Maienſis uetuſtiſſima Viterbenſis familia. Mons
quoq; Mon Aſterop⁹ ab Aſterope dici nemo dubitat. Sit igit᷑ hoc unũ inexpugna
bile argumẽtũ. Vbi circa thyberim hæc omnia ſimul collecta reperiunt᷑:Itali uide
licet. Domiciliũ:tituli:nõia ꝓpria:& cognomina itemq;& uxoris ac filiaꝝ patria &
oppida atq; nomina: ibi neceſſario conſedit:regnauit & cõſenuit. Ceterũ nuſq̃ hec

omnia ſimul collecta circa thyberim ſunt:q̄ in tetrapoli Etruria nunc Viterbo: ut exactiſſime pſcrutanti clara luce offertur. Quare nuſq̄ niſi in Etruria nūc Viterbo Italus conſedit atq; regnauit. Cōfirmatur & a ſexta Itali Atlantis filia Electra:cui⁹ p̄dia Electraria ſunt a Corit Nyenta uſq; in Electraias fontanas:quas uulgus dem pto.r.profert Electaias:ut in precedentibus diximus.

QVINTO queritˀ:ubi regnauit Coritus & Iaſius eius filius? Reſpondetur argumento indubitato cōmuni:ꝙ ibi regnauerunt ubi erat ſedes ſani regii ſiue ſedes ſacrata. Nam a priſco Corito ſiue haſtato Ioue rege Etrurię uſq; ad hunc ultimū Coritum & Iaſium:omnes ſucceſſerūt ſibi mutuo in eadem ſede cōmuni regia:quę ab ipſis ſepe nominabatur: ſicut ſuperius diximus: ut ſedes ſacrata priſci Coriti:ſedes Turrena Coriti:ſedes urbis Agillinę & eiuſcemodi. Ceterum ſedes ſacrata ſani ingentis:fuit Etruria tetrapolis:ubi ſanum Volturnę:ut ſupra demonſtrauim⁹. Regnauerunt igitˀ Corit⁹ & Iaſius in fano Volturnę. Preterea ſedes ſacrata priſci Coriti fuit eadē & Itali & Meonū: quia ibi iunctus eſt ſanguis auitus Thuſcię ſcilicet priſci Coriti Ianigenę & ipſi⁹ Itali cū Ianigeno corito:cui Electrā filiā locauit uxorem:& ſubſequētis Turrheni Meonis poſt interfectionē Iaſii:ut Beroſus in.v.dicit & Sillius in.iiii.libro inſinuat dicēs. Ergo agit arreptis p̄ceps exercitus armis: Lydoꝝ populos:ſedēq; ab origine priſci: Sacratā coriti:iūctoſq; a ſanguine auoꝝ. Meonios italis pmixta ſtirpe colonos. Quib⁹autē ſucceſſiue fuit eadē ſedes auiti ſanguinis:in ea utiq; regnauerūt. Ceterū eadē ſedes Turrena fuit Iani & priſci coriti Volturna:& item Itali Volturna:& item Tutrheni Meonis Volturna:ut clariſſime in p̄cedentib⁹ demōſtrauim⁹. Ergo ſucceſſores reges iūcti ſanguine pmixtaq; ſtirpe hoꝝ triū auoꝝ:regnauerūt in Volturna. Porro corit⁹ & Iaſius ianigenę Thuſci fuerūt:iūcti pmixta ſtirpe italo & ei⁹ filię Electrę. Quare ī Volturna regnauerūt Ampli⁹ prima urbs iani q & coriti fuit Capena Auētini/quā ope ei⁹ poſuit Italus:ut ſupra expoſuimus. Etremas uero cōdidit Ianus Larthes in p̄diis ſuis:quę ſunt Corit Nyenta:Cort Veia:cort Noſſa:cort Enebra:cortilianū:ut ꝓbauim⁹ in Anniis qōnibus. Itaq; ubi ſunt extremę urbes coriti:ibi & turrena ſedes ei⁹. Ceterū in Volturrena ſacrata fano regio: ſunt oēs dictę urbes ut cernim⁹ & in ſupradictis qōnib⁹ explanatū ē. Quare in Volturna regnauit coritus. Preterea ubi oppidū Dardaniū/& p̄dia a frē ei⁹ rege iaſio & Thermę dictę adbuc iaſinellę:& p̄dia uxoris eius dicta adhuc ab ea cybelaria:& p̄dia matris iaſii dicta Electraia: & oppidū a noīe p̄ris dict⁹ Coriti mons & oppidū uocabulo Etruſco & non latino: utiq; ibi domiciliū & regia ſedes coriti & iaſii:ac reginaꝝ Electrę ac Cybelis. Ergo ī Volturna regnauit Corit⁹ & iaſius:qa ibi ſunt oppida & p̄dia Dardanium: iaſinellę. Cybelaria: Electraia:& corit Nyenta:ideſt coritus mons & oppidū:ut ꝓbate interp̄tati ſum⁹in Anniis qōnibus. Amplius:ubi fuerūt ad memoriā/regię acclamatiōis/ ſeruatę more antiquo/ illitę minio triumphales ſtatuę iaſii:cybelis:Electrę: & Armonię: haud dubię ibi regia eius ſedes querenda eſt. Quare Volturna fuit regia ſedes iaſii: quia eius agro & colle cybelario ſeruatę fuerunt dictę triumphales ſtatuę: ut in principio huius tabulę ſcripſimus: & late probauimus de origine litterarum Etruſcarum & philoſophię. Mentitur ergo Grecia mendax in hiſtoria:ꝙ Cybeles mons in phrygia ſit a quo matris deū cybelis nomē fuit:cū ecōtra a cybele Thuſca cognata Dardanii in

Thuſcia priꝰcollis monſqꝫ cybelariꝰ:& inde ĩ phrygia ſit noĩatus: q̃a prius cybeles
Thuſca fuit q̄ Dardania. Et uocabulũ thuſcũ ẽ Cybeles/ a cybelizare ideſt ſacrare
dictũ/a quo Cybeles regina ſacroꝝ latine dicit̃ :ut ꝓbauimꝰin eodẽ libro de origine
philoſophię ac lr̃aꝝ Etruſcarũ. Deniqꝫ ubi ortus eſt Dardanus/ibi patris & matris
domiciliũ/& regia ſedes. Sed uetuſti Arunti Camillarii ideſt ſecretarii famã retule
runt:qua ſcriptũ eſt:ꝙ Dardanꝰeſt ortus in agris Camillariis ſiue Arũtinis.Qua/
re qm̃ Camillarii ſunt Vetuloniẽſes:idcirco in Vetuloniẽſi Turrena ſede patris Co/
riti Dardanus & etiã Iaſius.Pro quo ualido argumẽto explanãdo:notanda eſt pri/
mũ diſtinctio Plinii in.iii.naturalis hiſtorię ca.vi.ubi ĩ Thuſcia tres Arũtes popu
los ponit/uidelicet Aruntinos ueteres:Aruntinos fidẽtiores:& Aruntinos Rullien
ſes:ut copioſe expoſuimꝰin comẽtariis ſup alios auctores.Sed de Arunte uetere op/
pidulo uidendũ eſt ubi ſit.Cato in fragmẽto.xvi.de originibꝰ:in tertia gẽte thuſcię
tranſcyminia inter alios/hos enumerat dicẽs: Sub Volturrena ſunt Arũtes ueteres
cognoĩe Camillarii:Longius Blere.Rurſus Antoninꝰde ſex itineribus ab urbe Ro
ma in Gallias:Caſſiano inquit itinere itur ꝑ Politorũ:Arcenũ:Minionẽ:Forũ Caſ/
ſii:Arũtes camillarios:Tudernũ:Varentanũ:& reliqua. At Camillarius uicus de/
letus/& lingua Etruſca Mont Arunes ſiue latine Senes Aruntes: eſt ſub Volturna
inter forum Caſſii & Tudernũ:in Thermis Gais:ut limites ſupraſcripti/& noĩa ma
nẽtia:& ueſtigia probãt.Quare in Volturna natus eſt Dardanꝰ. Nota item lingua
Etruſca Camillũ eſſe miniſtrũ & ſecretariũ ſiue camerariũ principũ. Vnde ſecreta
riũ deoꝝ Mercuriũ/Etruſci uocant Camillũ:ut Seruius cũcta recte expoſuit ſuper
xi.Eneidos.Vnde Aruntes ſenes ſunt cognomĩe Camillarii ideſt ſecretarii. et a co/
mentariis Lucumonũ:quibus credit̃ neceſſario:quorũ teſtimoniũ retulit Latinus
ad Troianos dicens in.vii.Eneidos. Fama eſt obſcurior annis/Aruntos ferre ſenes:
his ortus in agris Dardanus.ydeas phrygię penetrauit ad urbes. Traciãqꝫ Samũ:
quę nunc Samotracia fertur: Hinc illũ Coriti Turrena a ſede ꝓfectũ.& reliqua.
Hac auctoritate expoſita ſic inſtituti iuuenes arguant.Aruutinis ueteribus utiqꝫ ca/
millariis Etruſcaꝝ antiquitatũ:neceſſario credit̃ de Dardano & aliis rebus Etrurię
Porro iſti camillarii ad oculum demõſtrant:& cum ꝓnomine demõſtratiuo dicũt:
his ortus in agris Dardanus:& ꝓfectus a Turrena ſede Coriti patris. Ergo neceſſa/
rio pro ueritate hiſtorię creditur:ꝙ his camillariis agris regię Turrenę ſedis Coriti
fuerit ortus Dardanus.Quidã mutata lr̃a.t.in.c.dicunt in Virgilii dicto carmine
Aruncos ſenes pro Aruntos. Quoꝝ falſitas cũ ex pluribus/ tum uel maxime ex ꝓ/
nomine demonſtratiuo/his apparet:quia falſo dixiſſent Arunci: Dardanus eſt or/
tus his Aruncis agris. Fuit enim Tuſcus nõ Sabellus Dardanus.Pronomen enim
ſtat loco proprii & non communis nominis & certam ſignificat perſonam. Vnde
his agris aut demonſtrantur ipſi Arunci proprio & certo nomine ac perſona : aut
Arunti ueteres camillarii.Non Arunci:quia falſum eſt ꝙ Dardanus fuerit Arun/
cus patria.Quare fuit Aruns camillarius:& ita Volturrenus. Deniqꝫ notandum
ꝙ hec tabula Grece ſcripta incipit: Tu Corit Nyentos. Nyentos : aut eſt originis
Grecę:& tunc eſt una dictio & eſt genitiuus Grecus:& ſignificat deſponſationem:
ut tabulæ interpretatio:aut ſunt duæ dictiones Etruſcæ & Arameæ Ny & Enta:&

tunc Corit ny enta eſt nomen loci in iugis Cyminiis• Ny autem ut Samuel dicebat optimus Arameę originis interpres: ſignificat montem ſiue iugũ: Et en caſtellum:Enta uero oppidum• Hinc Corit ny enta: ſonat latine Coritus mons & oppidum: ut ſepe ſcribit Seruius ſup Eneida• Similiter Cort en ebra: ſignificat Coritus caſtellũ in tranſitu•Eber eni eſt tranſitus uel trãſiẽs:inde Ebrei•Liuius aũt una dictóein Etruſco agro ait eſſe Cort Enebrã & Cort Noſſam ideſt coritus auguriũ:qa Noſſo eſt auguriũ:ut dicit beatus Hieronymus libro de intepretationibꝰ nominũ• Hactenus de prima clauſula tabulę• Sequitur de ſecũda quę refert Iſidem ueniſſe in Etruriam tetrapolim/ad nuptias Iaſii & Cybelis•Pro cuius ueritate conſequenda:per queſita procedemus hoc modo•

PRIMO queritur quę fuerit Iſis ſiue Ceres frugifera panifica? Reſponder Diodorus Siculus in primo libro:ꝙ yo ſoror & coniunx Oſiridis:dicta eſt Iſis ideſt Ceres frugifera & legifera:quia prima leges dedit & fruges iuenit: ut teſtimonio inſcripte colũnę in egypto probat'•Docuitq; Egyptios omnes prima grana colligere & panes conficere:precipueq; Lybicos egypto annexos•

SECVNDO queritut an uenerit in Italiam ad docendũ eadem? Reſpondet Plinius in•vii•naturalis hiſtorię ca.ultimo dicens• Ceres prima inuenit frumenta:cũ antea glande ueſcerent'•Eadem molere & panes conficere docuit in Actica:Sicilia & Italia:Et ob id dea putata•Eadem leges dedit•Hec Plinius•

TERTIO querit':in quẽ primũ locum in Italiã rate uecta fuerit? Reſpondet Feſtus•Nam cum uicus Thuſcus Romę antea Argeus/ab Argiuis comitibꝰ Herculis dictus ſit:& prius Lybiſſus: ut ait Fabius pictor: querit Feſtus unde Lybiſſus dictus ſit•Et ſic reſpondet• Argeus campus dictus eſt Lybiſſus: quia Ceres ex Lybia illo primum fruges aduexit:ob quod & campus Lybiſſus/& ipſa Lybiſſa dicta eſt Ergo ut teſtatur etiã tabula hec:Iſis maxima/frugifera/legifera/panifica/ab egypto & Lybia mota/rate uenit in thyberim/ducens frumẽta: ut doceret Italos ſerere frumentum:& molere ac panes conficere•

QVARTO queritur:quo tempore uenit in Italiam:Siciliã & Acticam? Reſpondent unanimi conſenſu omnes Greci & latini/ꝙ hoc fuit ante Dardaniã conditam probantq; iſtud: quia interfuit in nuptiis Iaſii/Cybelis & Armonię• Vnde Diodorus in•vi•libro referens fabulam Samotracam dicit:in Samotracia in nuptiis Armonię atq; Cadmi/ quoniã Armonia ſoror eſſet Iaſii & Dardani/ & cognata Cybelis: interfuiſſe Iſidem & alios deos & deas in eius nuptiis• Lõge uero poſt nuptias defuncto Iaſio/Dardanus cũ Cybele in Phrygiã ſacra ferentes Dardaniam condiderũt•Euſebius quoq; de temporibus notat Iſidẽ paulo minus•xl•annis ante Dardaniam conditã reuerſam fuiſſe in egyptum• Beroſus item eam interfuiſſe nuptiis & reuerſam in egyptum ante conditam Dardaniã ſcribit•Et ita ceteri cõſentiũt•

QVINTO queritur quo tempore condita ſit Dardania? Reſpondẽt Chronographi ex publica temporum fide atq; monarchia Aſſyriorum/ ꝙ condita fuerit anno ſecundo Amyntis:qui decimus ſeptimus imperauit poſt Nynum:Et ita notat Euſebius de temporibus: & Manethon in ſupplemento Beroſi:& alii qui notant Aſſyriorum Annales•

SEXTO queritᷣ quando Cadmus celebrauit nuptias Armonię Iaſii ſororis in Samotracia: ut Grecia mendax fingit in hiſtoria: & quando obiit Iaſius Samotraxᷣ Reſpondet Paleſatus Spinga/ quem notat Euſebius in tēporibus:ꝙ trigeſimo ſexto anno Pannię regis Aſſyriorum qui fuit a Nyno.xxiii.Cadmus ſupinduxit priſce uxori/Armoniā ſororē Martis nō Iaſii:& paſſus a priſca uxore certamen ꝓfugit. Inde circa nouiſſimos annos Mytrei regis Aſſyrioꝝ rediitᷣ anno a cōdita Dardania ferme ſeptuageſimo ſupra ducētos:ut ſupputatio Euſebii atq; Archiloci ꝓbat.Hoc etiā affirmat Xenophon in libro de equocis:qui cū ſex Cadmos enumerat:de quinto ſic dicit.Quintus paulo ante ruinas Troię Armonia Samotraca inclytus: qui a priſca uxore ob Armoniā certamen paſſus/rediensq; a Phenicia/detulit in Greciam primus/ſexdecim numero litteras/nō phenicas:ſed caracteribus Galathaꝝ ac Meonum ꝑſimiles.Archilocus quoq; in Epitheto tempoꝝ dicit:Homero cōſenſu totius Grecię ius tributū emendandi caracteres & linguā & nomina Greca: quę ut aiunt Cadmus Samotrax ſemibarbara & ruditatis plena in Greciā attulit ſub excidium Troianū.Ex his patet q̄ mendaciſſimā Greciā eſſe in hiſtoria cōditionis Dardanię fabulantes poſt nuptias Armonię & mortē Iaſii Samotracis:fuiſſe Dardaniā conditā a Dardano Samotrace fratre Iaſii. Nā cum ducētiſſimo & ſeptuageſimo poſt conditā Dardaniā āno reuerſio Cadmi & mors Iaſii fuerit/ut oſtendimꝰ: neceſſario cōſequēs eſt:ut alius Dardanus cōdiderit Dardaniā ante mortem Iaſii Samotracis ducētis annis & amplius:ita nō modo Armonia ſoror Martis Samotracis:quāᷣ finxerunt ſororē Iaſii teſte Diodoro in.vi.libro:uerū etiā tempus ipſum:detexit mendaciū grecanicę leuitatis & nequitię:quę teſte Catone omnia corrupit:& inſtructa facultate dicēdi & copia:incredibile eſt quātas mendacioꝝ tenebras excitauerit:ut ait Lactantiꝰ.xv.ca. libri primi diuinarū inſtitutionū.Itaq; redarguuntᷣ Greci:qa Iſis egyptia interfuit nuptiis alteriꝰ Iaſii & Cybelis tuſcaniēſis/ante nuptias Armonię Samotracis plus q̄ ducentis annis:ut latina hiſtoria:& tabulę ipſę Cybelarię ac ſubſcriptio Cybelᷣ idicāt & iexpugnabiliter ꝓducūt:& Beroſus aſſerit i.v.antiqtatū

SEPTIMO queritᷣ ubi Iſis interfuit nuptiis Iaſii Tuſcaniēſis poſtq̄ uenit in Thyberim e Lybiaᷣ Reſpondetur : In uicina regia tunc Italię Vetulonia/ ſiue tetrapoli Etruria: Probatᷣ id multis argumētis. Primo Beroſus in.v.antiquitatū auctor eſt: Iſidē ſororē Oſiridis quę ſexcentis uixit annis/interfuiſſe nuptiis Iaſii filii Coriti in Vetulonia.Sub ſtatua quoq; triumphali Cybelis ſubſcriptio eſt:ut in principio poſuimus:ꝙ āno.xv.etatis/nouę ſponſę Tyles filię ducis Sypi:hoſpita Iſis fuit epulatrix ſiue cōuiua in domo eiꝰ/& Veiuzo oppido ideſt Vetulono: qa Vetulonia & Veiuza eſt idē.Nā Vei curules/zi uero cōſulares dicunᷣ:ut ſupra de parazim in ſecūda tabula diximus.Similiter Vetulonia Veia & curulis philarcha interpretatur:ut probauimus in queſtionibus Anniis.Eſt autem Veiuza ciuitas Regia: quia curulis conſularis ſiue philarcha. Quare in tetrapoli Etruria & Volturna/ Iſis interfuit nuptiis Iaſii ac Cybelis: quia ſola ipſa erat in Italia & Thuſcia urbs regia. Rurſus ratio dictat : ut Egypti Regina in Italicum Thyberim doctura Italiam aducta: Regem Italiæ adiret : & ab eo honorifice ut par erat / exciperetur/ in ciuitate Regia/ſiue mauis/ uocabulo Etruſco Veiuza & Vetulonia.Hinc Veiuzi Viterbienſes

& Vetuloni:currules regĩi ſiue Philarchę interpretationē habent·Quare impreſſo
res corruperunt Fatium coſmographum de Vbertinis Florentinũ: ubi de Viterbo
loquens:dixit antea fuiſſe Viterbo nomina Tuſca & Veiuza·Nam impreſſores fal
ſo Veienſa pro Veiuza poſuerunt· Argumento ſunt contractus uetuſtiſſimi: & no-
mina ad hec tempora ſeruata Iſidis & Veiuzę urbis noſtrę:quoniã ſicut Romę ubi
primũ rate uenit e Lybia/Lybiſſum nomen indidit:ut probauimus:ita ubi in Ve-
iuzam ad nuptias uenit Lybiſſilla/nomen regio tenet/ quam Lybiſcillam proferi-
mus· Similiter Veiuzos & truncata prima ſyllaba/ Iuzos ad hec tempora nos uo-
cant finitimę gentes & contractus· Quę cuncta cum luſtrator Italię Blondus non
ſpectaſſet:dixit Viterbum eſſe urbem parum uetuſtam:cũ omniũ primã & regiam
in Italia Ianus condiderit : ut in ſecunda & tertia inſtitutione premiſimus· Quin
etiã ut magnificentius & apertius mentiret̃ Blondus:dixit lacum Vadymõnis eſſe
lacum montis Roſuli·Primo enim peccato/topographiã ſubruit·Nam lacus mon
tis Roſuli eſt in ciſcyminiis Vientanis/ab urbe Roma populis:ut cernimus·At la-
cus Vadymõnis eſt in trãſcyminiis inter cyminia iuga quę Fabius tranſgreſſus eſt
& Volſinũ/quod nõ attigit: ſed Decio in annũ ſequentem domandũ reliquit:ut Li
uius in nono ab urbe condita/ auctor eſt: & nos ſup ſecundã Lybiſcillam tabulam
expoſuim⁹·Peccat item multis aliis peccatis:quia lacus Vadymõnis ſacer & naui-
ſus dicit̃:ideſt ſine naui: ut etiã exprimit Plinius nepos in Epiſtola ad Gallum de
lacu Vadymõnis·Item ut ſcribit aqua Vadymonnis eſt ſulfurea/colore ſub albida:
cerulea ſpiſſior: habens artanas mobiles iunceas ſine piſcibus/ & eiuſcemodi : quę
cuncta deſunt lacui montis Roſuli·Et ideo noſter Florẽtinus/thuſco ſanguine na-
tus atq; noticia patrię doctior Fatius/uocabulo uetuſto/quod permanet uſus/dixit
Vitetbũ antiquitus dictum fuiſſe Veiuzam:ideſt curulem philarcham nõ Veien-
ſam·Viterbenſes enim olim dicti ſunt Volturreni cognomine Etruſci:ſicut Voltur
na cognomine Etruria:ut in ſecũda inſtitutione ac prima oſtendimus·Etruſci aũt
dicunt̃ proprie Vei coloni Sardiniani/& ob id Veientes Enetanos Sardinianos uo
cauit Romulus;ut in eius uita Plutarchus aſſerit·Quia ſcilicet illi Veiẽtes Romę
proximi/erant ut ait Dioniſius in·ii·libro·generis Etruſci ſiue Volturreni & Vetu-
lonienſis:qui teſte Beroſo in·v·antiquitatũ: miſerunt primas colonias in Sardiniã
cum Phorco: Et ob id in triumphũ Sardiniani cognominati : uti Cęſar a uictoria
Brictanicus & Scipio Affricanus· Vnde ut Strabo in·v·memorat: Dum Hercules
miſit Iolaum cũ Toſpiadibus ad habitandũ Sardiniã:iam occupatã & habitatam
inuenit a Barbaris qui erant natione Tuſci·Intelligat igit̃ Blondus Etruſcos Veios
& uocabulo patrio Veiuzos fuiſſe tãtę antiquitatis : ut etiam Herculem egyptium
Lybicũ p̃cederent & inſulis maris dominarent̃·Non enim Alcei Greci:ſed Lybici
Herculis primogenitus fuit Sardus cum Iolao miſſus & Toſpiadibus:dicente Sil
lio in·xii·libro·Mox lybici Sardus generoſo ſanguine fidẽs Herculis:Lybius enĩ
fuit nomen Herculis egyptii a quo Lybici populi : ut ait Beroſus & diuus Hiero-
nymus ſup Geneſim:cum ãna Phutei dicerent̃· Nã & ob triumphũ deuicti Antei
teſte Beroſo:columnã ipſe poſuit in Lybia non Alceus Grecus:ut Diodorus aſſerit
in·iiii·libro·Q̃d ſi Lybius egyptius Hercules tãtę antiquitatis fuit:ut Leſtrigonẽ

anteceſſerit:ſicut tradit Beroſus:aut decem milibus annorũ preceſſerit Alceum: ſi/
cut ſcribit ĩ primo libro Diodorus: aut ferme eterna illi fuerit origo:ut Macrobius
in Saturnalibus refert:q̄ antiquiſſimi utiq; ante illum fuerint Vei Etruſci ac Vol/
turreni/qui lõge ante Iolaum & Toſpiades dominio maris potiti/ colonos Veiuzos
in Sardiniã tranſportauerũt·Sed de antiquitate Veiuza volturrena quę & Viterbũ
aureo ſeculo & ante Nynũ orta: ſatis dictũ ſit in comẽtariis ſuꝑ Fabiũ pictorem:&
Myrſilũ Leſbiũ·Nũc ſatis ſit Blondo/Veiuzũ oppidũ:quo ante Dardaniã nuptiis
Iaſii ac Cybelis interfuit uetuſtiſſima Iſis:non eſſe parũ uetuſtũ oppidum·Prebuit
Blondo/ſicut & multis q̄q̄ alias lr̄atis occaſionẽ errãdi: Viterbũ nouellũ uocabulũ:
& parua circũſpectio/antiquoꝝ nominũ eiꝰ ac limitũ & circũſtantiaꝝ adhuc extan/
tiũ:ut ſupra oſtendimꝰ·Igit᷑ ad hoc ſeptimũ queſitũ reſponſum ſit ſatis:Iſidẽ inter/
fuiſſe nuptiis Iaſii in regia Veiuza tetrapoli Etruria nũc Viterbo·Nec obſtat qđ ex/
ciſa marmora dicũt Iſidẽ cõceſſiſſe in p̄dia Cybelaria/ſubſcriptio uero ſtatuę in Ve/
iuzã urbẽ & domũ Tyles quę & cognoĩe Cybeles: ut in·ii·antiquitatũ Beroſus in/
dicat· Nã utrobiq; nuptię multis diebꝰ celebratæ:in p̄diis etiã fruges primũ ſatę &
collectę·Inde uãno purgare frumentũ:molere:ac panes conficere docuit: quos pri/
mos in gratiã Iaſii obtulit:ut Beroſus dicit:& Diodorus docet ex Samotracũ hiſto/
ria in·vi·lib·Quare Viterbũ olim Veiuza Volturna primos in Italia panes uidit &
guſtauit:patria ſemꝑ numinũ & deoꝝ:hñs a tergo Cyminia iuga ſiluoſa:plena au/
cupii & uenatiõis/herbarũq; ſalubriũ atq; ſcaturientiũ aquaꝝ/a quibus ſubiacẽtia
opulẽta arua urbis Etrurię primũ cõtemplatꝰ eſt Romanus miles: ut Liuiꝰ ſcribit ĩ
nono ab urbe cõdita·Porro a frõte habet Volſiniẽſes:a ſiniſtris Tarquiniẽſes:a dex/
tris thyberim & finitima Vmbrię·Huiꝰ Turrenę ut indicat Diodorꝰ in·vi·li·campi
ſunt lati:collibꝰ diſtincti: ſolo admodũ fertili: ut q aquis habũdent nõ hyemis tm̄:
ſed etiã eſtatis tꝑe·Patriã incolũt uberẽ:quã ſtudio agriculturę efficiunt fertiliorẽ·
Eã naturalis feracitas/& ſoli opulẽtia/eos ad inertiã & ignauiã traduxit :ut ibidem
Diodorus teſtat᷑·Haud procul habet mare:proximos uero lacus Cyminiũ & Vol/
ſinienſem:a quibus opulenta recepit obſonia·Fluenta itẽ piſcuoſa in limitibꝰ habet
Tarquinienſiũ quidẽ Bleranũ·Tuſſę autẽ Nanę Larthẽ fluuiũ:Intraq; agrũ Eca/
lidũ:Egelidũ:Ry Oſirim:Ry Gomeriũ:Alcionẽ:Razenũ: Ry Atlaum : Albianũ
Vectiã:Catenaces:Veias & eiuſcemõi amnes ſaluberrimas ſil᷑ & copioſis piſcibꝰ re/
fertos· Thermę & fõtes calidaꝝ aquaꝝ/p̄cipue Caię ad felicitatẽ agri habũdãt:quę
ut auctor eſt Strabo in·v·Geographię ſalubritate ſui ceteras p̄cellũt·Habũdat per
hẽnibꝰ riuis/latiſſimis & opulentis aruis:uinetis/oliuetis/& pratis/ & oĩbus delitiis
naturalibꝰ·Viſus ipſe cũ a iugis Cyminiis/ tũ Phyſcone mõte planities ipſa occur/
rit:mox q̄ſi aperto celo & fugato carcere undiq; reficit᷑: ut uere ipſe ſitus nõ onoſe a
natura ꝓductus:ipſis primis diis ideſt iuſtis principibꝰ Italię habitaculũ fuerit pre/
paratũ/aurea illa etate: qñ ſola glans/& ſponte naſcentia/atq; clari latices humano
generi delitię erant·Quę uero poſtea humana gula populat᷑/regio ipſa tam copio/
ſe ꝓducit/aues/uolucres/altilia/ceruos/damulas/lepores/apros/& eiuſcemõi quę au/
cupio & uenatu querunt᷑:ut qñ credunt᷑ defeciſſe:tum maxime excreſcant· Sed de
his alias· Nunc ſatis eſt expoſuiſſe iuuentuti noſtræ primam & ſecundam tabulæ

Cybelarię clauſulas/de Corito & aduẽtu magnę Iſidis i Veiuzã Vetuloniã:& Cybe-
laria p̃dia fonteq̃ȝ:nũc de tertia clauſula dicendũ eſt:quę mortẽ Iaſii narrat.
DE MORTE Iaſii hec querunt᷑:Primo quę cauſa impulit Dardaniũ ad perimẽ-
dum fratrẽ ſuũ Iaſiũ? Reſpondet Seruiꝰ:quia cõtendebãt de regno. Et ut ait Bero-
ſus in.v. Iaſius ortus eſt ex Electra:patre exiſtẽte Corito/ideſt haſtato Ioue ad ſucce
dendũ regno. At Dardaniꝰ ortus eſt eodẽ patre exiſtẽte ito/ideſt Ioue ſũmo & rege
actu. Quare Dardaniꝰ dicebat ſe iure patris ſucceſſorẽ eſſe:qui primogenitꝰ erat pa
tris actu regis. Iaſins econtra ſe primũ eſſe ſucceſſorẽ aſſerebat:quia pater iã haſtatꝰ
regno & Coritus ad ſuccedendũ genuerat. Et ut ait Beroſus/Dardani partes Latiũ
& Aborigines fauebãt:Iaſii uero Ianigenę atq̃ȝ Sicceleus rex Hiſpanię. Vnde diffu-
ſus publice cõgredi Dardanus:clam illũ p̱ inſidias & dolũ peremit: parata naui li-
tore haud procul. Et ut ait Virgiliꝰ/ p̱fectus a Turrena ſede p̃ris Coriti/ydeas phry-
gię penetrauit ad urbes: Traiciãq̃ȝ Samũ/quę nũc Samotracia fert᷑. Et hoc occaſio
nem mentiẽdi dedit Samotracibꝰ:ut dicerent Dardanũ fuiſſe Samotracẽ:ut ſupra
oſtendimus.

SECVNDO querit᷑ ubi Iaſius fuit interfectus? Reſpondẽt Virgiliꝰ & hec tabula.
Nam Virgilius urbem regiam notauit Turrenã ſiue Volturrenam ſedem Coriti/a
qua profectus fugit in Samotraciã. Tabula uero locũ priuatũ & inſidiis aptum ex
primit:in Thermis inquiens Iaſinellis. Adhuc retinẽt nomẽ:& ſi uulgus mutet pri
mã litterã.i.in.l.dicens/Laſinellas pro Iaſinellas. Sunt predia & Thermę Iaſii ſub
Aruntibus camillariis:qui Arunti ſenes dicebãt/ Dardanꝰ his ortus in agris phry-
gię penetrauit ad urbes:ut Virgilius auctor eſt in.vii. Eneidos.

TERTIO querit᷑ quãdo peremptus fuit? Reſpondet Beroſus in.v.ꝙ anno quin-
quageſimo regni ſui. Nam ut ait ceperunt ſimul regnare Cecrops primus Athenis
& Iaſius in Vetulonia:ſimulq̃ȝ finierũt. Ergo quia Cecrops obiit anno.v.liberatiõis
filioꝝ iſrael ab egypto/&.xxxiiii.egreſſionis eoꝝ Dardania condita eſt:ut Euſebius
ſcribit neceſſario ſequitur: ut anno.v.liberatiõis Dardanus aufugerit: & uigeſimo
nono poſt fugam anno: Dardaniam condiderit:ſexto ſcilicet anno q̃ Moyſes natu
rę concederet:ut etiã Euſebius notat in conditione Dardanię.

QVARTA huius tabulę clauſula eſt de reſtitutiõe ſiue reparatiõe regiæ Cybelis
In quarta clauſula ponit᷑ ꝙ Pypinus & Marſias reparauerũt Cybelis regiam. Qui
fuerint hii duo Larthes Etrurię:in Etruſca hiſtoria diximꝰ. Regia uero in Cybeli-
cis p̃diis exiſtimo ibi eſſe: ubi nõ procul Cybelario colle/unde fuerũt ſtatuę effoſſę/
uiſunt᷑ ueſtigia quedã fundamẽtaq̃ȝ habitationis nobilis. Diſtat a Iaſinello predio
tribus milibus paſſuũ:& a Vadymõnis palatiis:quinto lapide.

QVINTA clauſula eſt de auctoribꝰ Vetulonię:qui fuerint. Cato in.ii.fragmento
de originibus docet/primum qui tetrapolim Etruriã cõdiderit fuiſſe Ianũ. Idẽ aſſe
rũt Myrſilus & Fabius pictor. In tetrapoli aũt Etruria cõtinet᷑ Vetulonia:ut Myr
ſilus ſcribit/& nos ſupra Myrſilũ oſtẽdimꝰ/& ĩ Anniis q̃onibꝰ:& ſupra Xenophõtẽ
de equocis. Quare Vetuloniã primꝰ omniũ Ianus/nõ Cameſes poſuit. Itẽ Beroſus ĩ
quinto antiquitatũ ſcribit/regẽ Comerũ primũ fuiſſe/ q docuit ſuos in plauſtris ſi-
ue Veis more Scythico habitare/unde Vetulonia nomen fuit urbi. Non igitur fuit

primus Cameſes. Reſpondendũ mihi uidetur ad hoc ꝙ Ianus primus omniũ con
didit tetrapolim Etruriam:ut ait Cato cum aliis:ſed habitatio his tũc fuit in tugu-
riis & criptis. Inde nepos Iani/Veias primus teſte Beroſo turritas extruxerit: uti in
Aſia Moſſineci Moſſinas:ſicut Dioniſius Halicarnaſſeꝰ in prio libro ſecutus Myr-
ſilum aſſerit. Cameſes uero primus omnium poſuit ampliando. Nam illa quatuor
oppidula a ſe nimis diſtantia/Arbanũ:para Tuſſam:Vetuletum & Volturnam/ita
ampliauit atq; magnificauit:ut alterum alteri cohereret. Abſolute tamẽ Ianus pri-
mus omnium colonias eo aduectas fundauit. Q đ uero ait ſupra Balneas:exponen
dum eſt prope Thermas:quia Thermę & Thermales aquę quas uulgo Caldanum
dicimus/ſunt prope Vetuloniam:dicẽte Plinio in.ii.naturalis hiſtoriæ. Piſę aquis
calidis innaſcunt̃ ranæ: & ad Vetulonos in Etruria piſces. Rurſus caſtellum iuxta
Vetulonos poſuit Lybius Hercules. Hoc adhuc uocamus caſtrum Herculis. Fuit
ergo egyptius nõ Alceus. Cui etiam eſt argumento uocabulum cognominis collis
egyptiũ. Dicitur enim collis Muſarnus. Cognomina enim Herculis egyptii ſunt
Her: Hercol: Arino ſiue per ſincopam Arno:& Muſarno. Teſte diuo Hieronymo
& Talmudiſtis/Her pellitũ: Hercol/pellitum totum: Arno leonẽ magni nominis:
Muſarno eruditionẽ leonis magni nominis ſignificat. Pellitus dicebat̃ a quotidia
na pelle leonina quã induebat: Hercoles uero ſiue totus pellitus tempore belli: qa
teſte Diodoro in primo libro/nõ dum eius etate inuentis armis/toto corpore pro ar
mis tegebatur pellibus ferinis/quod Greco Hercoli nõ congruit. Leo magni nomi
nis dicebatur ab inſigni ſuo coronato ac ſemper uictore leone. Eruditio uero leonis
dicitur militia eius: quia docuit ad lacus ſulphureos initiare ſuam militiã/quibuſ-
dam incantamentis quibus deditus erat:quod nõ congruit Greco Hercoli:ut aſſe-
rit Diodorus in.vi.libro. Vnde ubi Arnos & Muſarnos legimꝰ/interpretamur Her
culeos. Sed differenter:quia ubi Arnus dicit̃/ibi ſolũ Herculeũ in latinũ uertimus
ut Arnus fluuius:ideſt Herculeus. Et ſub ſtatua Iaſii dicit̃/ꝙ Iaſium regem accla-
mauit Arno ideſt Herculeus populus. Verũ ubi Muſarnos legimus:ibi latine tra-
ducimꝰ initiatos Herculeos/quia doctrina Herculis initiabant̃. Hinc Ptolomeꝰ in
Geographia regnoꝝ Carmaniæ atq; Gedroſię/ notat antiquos populos Muſarnos
& metropolim Muſarnã/ ideſt initiatam Herculeã/ & initiatos Herculeos. In hac
quoq; nr̃a Etruria nũc Viterbo/in p̱te Arbana/collis Muſarnꝰ dicit̃/ideſt initiatus
Herculeus:ubi nunc eſt epiſcopiũ & eccleſia ſancti Laurentii/olim templum & pa
latiũ Hercolis egyptii/quod uulgo caſtrum Herculis dicimus. Et item non procul
Viterbo uidelicet ferme quinto lapide/iuxta Coriti Lyanũ & uadũ Tuſcanienſem
ſub lacu Vadymõnis eſt oppidũ deletũ/ qđ ciuitas Muſarna dicit̃. Argumentũ ꝙ
eo habitabãt ſacerdotes Herculei/initiatores militię/quę ad uicinũ lacũ Vadymõ-
nis initiabatur lege ſacrata:ut in nono lib.ab urbe cõdita ſcribit Liuius. Hactenus
de caſtello Herculis in parte Arbana: & colle Muſarno. Q đ uero ſequit̃ ꝙ Saba-
tius Sangni edificauit oppidum in Troſſis Volturrenis:ſciendũ eſt:ꝙ ager Voltur
renus cognoie Etruſcus nũc Viterbenſis/diuidit̃ in partem ſuperiorẽ & inferiorem
Pars ſuperior dicitur a Viterbo ad thyberim uſq; in longitudine:& a Cyminiis iu
gis ad montẽ Phyſconẽ & Florentinũ in latitudine. Ea pars diuidit̃ in duas partes

Prima dicitur Trometina:altera uero Troſſana. Trometina dicit̃ a Tromete cam/
po herente Volturnę:quem noſtra etas Pelaſgico uocabulo dicit planum Trome/
torum:a Troma quod eſt formido uel horror:& toreo ideſt tranſſigo. Hinc Trome
tores ſiue Trometini dicũtur:qui uiribus & arte armorum Herculeo more luctan/
do gladio ex improuiſo tranſſigũt:uti Liuius de noſtro para Tuſſo in libris ab ur/
be condita dicit: ꝙ Fabium in Veientes euntẽ/ Tuſcus quidã ferox uiribus & arte
armorũ/gladio per pectus tranſſixit. Hec pars Trometina extẽditur a Viterbo uſq;
ad uadum/adhuc Troſſanum dictum/nõ procul Ferentino oppido Othonis Cęſa/
ris:cuius meminit Suetonius in uita eiuſdẽ Othonis. Ab hoc uado Troſſano uſq;
thyberis portionem quę ad ius Viterbenſium ſpectat:extendit̃ Troſſana regio/ubi
Lydi & Meones/Italis atq; ſacratę ab origine ſedi priſci Coriti/mixti fuerunt cõiu/
gio & ſtirpe:ut docet Beroſus in.ii.&.v.ãtiquitatũ:Et Sillius Italicus in.iiii.libro
Vnde in hac portione manẽt nomina deletis oppidis Turrhene:Meono:Meonię:a
quibus nũc planũ Meonianũ/& oppidum ſimul. Interiit funditus & Troſſulũ op
pidum:de quo Plinius in.xxxiii.naturalis hiſtorię ca.iii. ſepe inquit uariatum eſt
equeſtris ordinis nomẽ. Nam ſub regibus celeres appellati ſunt/inde Flexumines:
poſtea Troſſoli:ꝙ in Tuſcis citra Volſinũ nono lapide/eius nominis oppidum ſine
pedite cepiſſent. In hac portione eſt filię Atlantis oppidum Celeno & eius amato/
ris Oriona:& Sangnena/uulgo nunc Sayena: de qua nũc exciſa tabula dicit:ꝙ Sa
batius poſuit uillam in Troſſis. Rurſus a Sagni extat Sangninaia regio Trometi/
na/a qua dicimus ſancta Maria Sangninaia. In Sabatia quoq; nũc Anguillara &
Barceana regione/limes ultimus non procul Cęre eſt fluuius Sangninaia. Hec re/
gio Sabatia & limes Sangninaia dicitur:a Sabatio Sangni:qui teſte Beroſo & Ca/
tone/& his tabulis:fuit pater Sabi a quo Sabini & inde Sabelli:quos latini Samni
tes:Greci uero Saunitas uocabant:ut ſignificat Plini⁹ in.iii.naturalis hiſtoriæ ca.
xiii. Hic lingua Sabina & Etruſca dictus eſt Sabati⁹ Sangni:& item Sabatius Sa/
ga:latine uero Saturnus/Sanctus/Fidius/Semipater:ut copioſe oſtendimus in co/
mentariis ſuper fragmenta Catonis/& ſuper Fabium pictorem & Sempronium.
Quo loci nota ꝙ hic Sabatius ſiue Saturnus fuit Caſpius nõ Grecus: ut ibi oſten/
dim⁹. Fuit & ſubregulus Iani in Latio/ a quo Saturnia Capitolina & Saturnia La
tium:ut Varro ſignificat in primo de lingua latina. Quin etiam dicta portio Etru/
riæ Sabatia:& ab eius cognomine Sangninaia Trometina:& oppidum Saturnia/
nuper a Senenſibus reparatum: & tota Thuſcia quę tunc dictioni Iani ſuberat: a/
moto ſuo nomine Ianiculo Ianus/ a nomine eius iuſſit dici: ſcribente Protarcho:&
aſſerente Igino/ & referente Macrobio in primo Saturnalium: ꝙ mortuo Saturno
Ianus ei dicauit aras: & eius nomini regionem totam quę illius dictiõis erat. Hec
ſatis ſint pro expoſitione tabulę.

Quę uero quarta in ordine eſt Ararathea & ab Hermolao Araratheo interpretata
in Vetuleti porta:fere eadem eſt cum premiſſa. Oppidum Feneſtrę/Carcanel ibi di
citur/ & adhuc uulgo Carcarellę appellatur. Eſt oppidum cuius ruinæ uiſuntur
in parte inferiore Volturreni nunc Viterbenſis agri. Hec pars inferior extendi/
tur in longitudine decem milibus paſſuum a Viterbo uſq; Bleranum fluuium/

olim Tarquinienſium: & in latitudine a iugis Cyminiis ad Larthem fluuiū & lacum Volſinienſem. Diuiditur hec noſtra portio in duas partes: in Tuſcanienſem & Veiam. Tuſcanienſis extenditur a Viterbo uſq; uadum Tuſcanienſem adhuc uulgo dictum/quinto lapide a Viterbo. In hac portione Tuſcanienſi adhuc ſunt in iugis Dardaniū oppidum deletum/mons Italianus: Iaſinella regio & Therme fluuius Ecalidus uulgo Caldanus/illuſtris miraculo piſcuoſo: ut i. ii. libro naturalis hiſtorię inſinuat Plinius. Item eſt & regio Sais Xantho/& Xantho Apoito/illuſtris Oſiridis triumpho: ut in Oſiriana tabula dicemus. Eſt & Egelidus uulgo Fredanus in ualle reducta fluuiolus: inclytus luſtratione Enee & allocutione Veneris/cū Eneas miſſus ad lucum fanūq; Volturnę ad Lucumones tranſmiſſo uicino Minione Ceritis limite ibi luſtratus eſt: ut Virgilius in. viii. libro Eneidos eſt auctor. Dicit̃ autem Tuſcanienſis hec pars/a para Tuſſa/ſiue coronata Tuſca una ex tetrapolis urbis Etrurię parte regia. Ab hoc uado Tuſcanienſi ad Tuſcanellam extendit̃ Volturreni agri portio Veia/qnq; milibus paſſuū: in qua cōtinent̃ amnes & p̄dia adhuc dicta Veia: Cybelaia: Katenaces: Cymella: Horchia. Sub his Tuſſi Nani & Tuſcanelli ĩ Tarquinienſi: in quo & Carcanim ideſt caſtrū lucernę. Hactenus de quatuor excisis tabulis: nunc de quinta ideſt decreto Deſiderii regis.

Quinta tabula.

q VINTA tabula eſt ingens ſemirota alabauſtrina/litteris Longbardicis excisa: effoſſa in uico Demi Atu para Tuſſę ſiue coronatæ Tuſſæ. In ea continetur reuocatio eorum quę contra Etruſcos antea tulerat Aiſtulphus. Sane ſciendum eſt ut in hiſtoria Longbardica ſcribitur: & utcūq; narrat Platina in uita Pontificum/ Longbardi omnē regionem circa thyberim/in tres ducatus partiti ſunt: quoꝝ metropoles fuerunt Etruria: Spoletum: Beneuentum. Dux Beneuentanus regebat Latium & Campaniā uſq; Neapolim. Dux uero Spoletanus Vmbriam thyberinā. Et dux Etrurię partē Thuſcię itē thyberinā. Aiſtulphus dux erat Beneuētanus infenſus Etruſcis. Deſiderius uero Etrurię dux econtra amiciſſimus. Mortuo rege Longbardoꝝ/ſucceſſit Aiſtulphus: qui Longholam ſiue para tuſſam iuſſit dici Longbardulam: & ab eis abſtulit lacum Volſiniēſem: & ius cudendi monetas/& multa alia: ut ſolent reges infeſti urbibus agere. Mortuo Aiſtulpho ſucceſſit regno Deſiderius dux Vetulonię ſiue Etrurię. Quare urbi ducatus ſui contulit plura beneficia. Et qa Hadrianus papa iam euocabat Carolum magnū pro liberatione eccleſiæ ſimul & Italię contra Deſiderium regem: idcirco Deſiderius ueritus quod futurū erat: ſtuduit beneficiis continere in officio primores urbes. Scribit igitur Grimoaldo tunc Volturnę ſiue Etrurię prefecto plura: quoꝝ nonnulla ipſe Grimoaldus ut palam a Thuſcis legerent̃ exerpſit: & in hoc alabauſtro excidit. Et nota ꝙ ducatus Etruriæ ſolum erat/quod nūc dicitur patrimoniū. Sed prefectura totam continebat Thuſciam/a thyberi ad Macram. Et ideo in hoc decreto beneficia toti Thuſciæ collata/ Grimoaldus poſuit his uerbis.

DECRETVM DESIDERII REGIS ITALIAE.

Diuiditur hoc tranſumptū ex decreto decitū: in tres partes. Sed ante de Lomgbardis aliqd p̄mittendū eſt. Lomgbardi ſunt magnę Germanię tuyſcones populi: qui

ut notat in Geographia Ptolome⁹/diffundunť a Rheno Alemanię fluuio uſq; Trophea Druſi. Vrbes in his ponit Ptolomeus & Cornelius Tacitus: unam Noueſium quã quidam putant nũc dici Nuſſiam. Incolunt regionem ſub Sicambris in longitudine a Rheno per fluuiũ Iudrum & initia montis Meliboci uſq; in Albim fluuium. Hii occupauerũt Italiam ducentis annis & amplius: & primũ Arrianã hereſim ſecuti: inde ad Catholicam fidem reuerſi ſunt. Litteratiſſimi fuerunt: ut patet ex legibus eoꝝ. Caracteribus nõ multũ a latinis diſtant: lingua tamen latina utuntur. Ab his Gallia Ciſalpina Lomgbardia & per ſincopam Lombardia nomen retinet. Aiſtulphus penultimus/Deſiderius uero ultimus ex Lomgbardis Italiã occupauit. Itaq; Decretum eius diuidiť in tres partes. In prima ponit beneficia collara Viterbi. In ſecunda/quę contulit toti Thuſcię: de cuius deſolatione accuſabať. Tertio preparari iubet ad obſiſtendũ Pontifici. De prima ſic dicit.

Reuocam⁹ ſtatuta regis Aiſtulphi contra Vetulonos edita: ut lacus nõ Tyrenſium ſed Vetulonũ ſit: qa lacus magnus Italie ideo italie dictus eſt: qꝫ ager eoꝝ prius eſt Italia: dcã ab ibi ſede Itali decreta. Et ut ſuã Lõgholã nõ Longbardulã ſꝫ cognomine ſui ampliatoris Turreni Terebum uocent. Et ut ſub uno muro cingãt ſua tria oppida Longholam: Vetuloniam ⁊ Turrenam Volturnaꝫ dictam Etruriã: totãqꝫ urbem noſtra adiectione Viterbũ pronũciẽt: ut Rhoda et Ciuita Balneoregiũ dici iuſſimus. Permittim⁹ pecuniis ĩprimi Faul. ſed amoueri Herculem ⁊ poni ſanctuꝫ Laurentiũ eoꝝ patronuꝫ: ſicut facit Roma ⁊ Bononia. Iubemus quoqꝫ reparari Cort Ny

Primũ beneficium eſt reſtitutio lacus: qui a limitibus tantũ dicitur Tarquiniẽſis & Volſinienſis ſed a limite ſimul & iure atq; pricipatu diciť lacus magnus Italię priſcę: quia ager Volturnę prius dictus fuit Italię: ut in principio tertię tabulę expoſuimus. Nunc uero ad ius Volturnę nũc Viterbi ſolũ ea portio ſpectat quę Cort Noſſam & montẽ Italianũ proſpicit. Secũdũ beneficiũ/ꝙ para Tuſſa cognõine Lõghola: nõ dicať Lõghobardula: ut Aiſtulph⁹ uoluit: ſed cognomine Turrheni Terebũ. Sane ut in comentariis ſup Myrſilũ oſtendimus/ nomẽ propriũ filii Atus regis Meonis fuit Torebus/& cõmutatis uocalibus Terobus. Porro cognomẽ illi Turrhen⁹ fuit ab urbe regia Volturrena/qua fuit decoratus. Sed hoc loco Deſiderius abutiť uocabulo nominis & cognominis. Ampliauit aũt para Tuſſam ſiue Longholã Terbus: addiciendo illi uicũ Demi Atũ. Nam demos popul⁹/& Ato fuit pater turrheni. Hinc DemiAtus/ẽ popu

entā:Dardaniū:Aſſiū: Foran
niū:Coꝛnyetū ⁊ Tuſcanellū.

lus Atus ſiue Meon/cui⁹ decus &
donū fuit Vetulonia: dicēte Sil/
lio in.viii. Meonięq; decus quō/
dam Vetulonia gentis. Tertium
beneficium eſt de menibus tetrapoli Etrurię adiectis/cum antea quaſi quatuor di/
ſtincta oppida eſſent. Quartū beneficium eſt percuſſionis nūmiſmatis cū inſigni
ueteris dignitatis Luci/qui illis erat curia templū:& quatuor litteris ſacris FAVL
continet̄:ut in prima inſtitutione & ſecūda tabula expoſuimus.Quintum benefi/
cium eſt: ut amoto Hercule corruptibili/diuus Laurentius poneret̄ ut nunc cerni/
mus. Nam antea erat Hercules leonem ſtrangulans: cū claua & Longhola:ut ęra
uetuſta inuiolate ſeruant. Notandū eſt ꝙ Deſiderius impius occupabat bona ec/
cleſię ac Pontificem perſequebat̄: & tamen religioſus uolebat uideri in amouendo
a nūmis Herculem & ponendo ſanctū Laurentiū: ſicut olim Acaz/qui cū eſſet ido
latra/religionem tamen dei ſimulauit dicens:Nō petam & non tēptabo dominū.
Sextum beneficium eſt reparatio ueterum oppidoꝝ Cort Nyentę de qua in tertia
tabula diximus.Dardaniū/Tardanū uulgus pronunciat.Aſſium municiunla eſt:
ubi Egelidus & Ecalidus amnes cōfluūt.Fora Annia:ab Annia familia dicta.Cor/
nuetum per.y.pſilon Cornyetum ſcribit Deſiderius. Nam Cornuetum ſcribendū
eſt:uocabulo uetuſto Etruſco: compoſito a Corno arbore & Nuetum. Vrbis enim
huius inſigne eſt Cornus arbor.Etruſce autē Nuetum & Nuulū:latine dicit̄ nube
tum & nubilum ideſt Grauiſcū:ut docet Cato in fragmentis & originibus.Et ideo
Cornuetum ſcribit̄:ideſt Grauiſcę/ cuius inſigne eſt Cornus. Poſtremū beneficiū
eſt:adiectio noua nominis:ut ſicut unis nouis menibus cingebat̄ urbs:ita uno no/
uello nomine diceretur Viterbum. Hoc loco queritur:unde dicatur Viterbum/&
quid ſignificet.Pro quo notandum eſt/qđ in prima parte docet beatus Thomas di
cens:aliud eſſe a quo nomen imponit̄/& aliud ad qđ ſignificandū imponitur. Nā
teſte peritiſſimo Donato:nomen ſignificat ſubſtantiā & qualitatem propriā uel cō
munē: quia nomina imponunt̄ a proprietate rei quę eſt eius qualitas propria uel
cōmunis:& tñ ſignificat ſubſtantiā : ideſt aliam eſſentiam:ſicut lapis imponitur a
ꝓprietate cōmuni/ unde dicit̄ lapis/quaſi ledens pedem: & tñ ſignificat aliā eſſen/
tiam corporeā. Itaq; cum Deſiderius litteratiſſimus adiecit urbi antiquiſſimę no/
uellum nomē:ab eius utiq; qualitatibus ꝓpriis uel cōmunibus Viterbū nomen im
poſuit: & tamen aliud ſignificauit. Primo igit̄ uidendū eſt:a quibus qualitatibus
Viterbū nom̄ dicatur: deinde quid ſubſtātialiter ſignificet.Et ita grāmatice proce
demus.Qualitates plures habet Viterbū:& ideo a pluribus originē habet:& ob id
omnes opiniones uerę ſunt:excepta prima. Nam dicit/a primis fundatoribus Ty/
burtinis dici Viterbū quaſi ui tybur ideſt paruū Tybur.Quod equidem falſum ē:
quia Tybur nouiſſimis tēporibus poſt Troię ruinas conditū eſt:ſed Volturna pri/
mis etatibus & aureo ſeculo/ob qđ Volturrena/ideſt antiquiſſima Turrena dicitur
uti tres inſtitutiones ſupradictę aſſerunt.Secūda opinio dicit:ꝙ deſumitur a qua/
litate particulari:qua Thebanus egyptius Hercules/in Arbana parte palatiū mu/
nutiſſimum extruxit in colle Muſarno/ubi lapis olim exciſus inuentus eſt dicens:

Hercolis imperium:& adhuc uulgo caſtrum Hercolis dicimus·Ab hac igitur par
ticulari qualitate Viterbum/quaſi ui Thebe dicit᷑· Fatius uero de Vbertinis Flo-
rentinus/à proprietate alia qua uita ſuapte natura delicioſa uiuitur:ait urbem que
antea Tuſca & Veiuza dicebatur:poſtea dictam Viterbũ quaſi uita erbidum: Ter
tius eſt Raymundus in poſt Ceſarianis comẽtariis:qui ab alia qualitate qua Eme
riti militia Romani/illo uicturi ſe conferebant:ait Viterbum uita in Ermium dic-
tum· Quarti:a Thermis ſaluberrimis aſſerunt dictum Viterbum quaſi ui Ther-
mulum:aut ui Thermum·De his Thermis enim Cais adhuc dictis ſcribit Strabo
in·v·dicens·Vbi Etruria magis Romę appropinquat habundat aquis calidis non
minus q̃ Caiæquæ nobilitate alias precellunt·Et Martialis:morieris inquit Oppi
ane/niſi lotus Etruſcis ideſt Volturrenis fueris aquis· Volturrenos enim circa Vol
ſinos/cognominant Etruſcos Romani:ut Plinius indicat·Sed de hiis Thermis co
pioſe diximus ſuper Sempronium· Quinta qualitas cõmunis nunc ſed olim pro-
pria eſt/quia turſita eſt & Volturſena a Turſibus dicta:ut Myrſilus dicit/Et Dioni
ſius ſequitur:& nos in comẽtariis ſuper Myrſilum probauimus·A proprietate igi-
tur Turſium ſiue Turrium a qua & Volturſena ſiue Volturrena dicta eſt/ab ea do
cti inter quos Blondus dicunt appellari Viterbum quaſi ui turrium· Sextus fuit
Hermolaus Venetus/Aquilegię Patriarcha/uir omni litteratura excellens·Is enim
aduerſa prima tabula:uoluit F· A· V· L· Exprimi quatuor urbis huius tetrapolis
populos/Faluceres ideſt Volturrenos:Arbanos:Vetuloniẽſes:Longholos ſiue para
Tuſſos·Hii quoniam erãt Etrurię urbis quaterni Heroes ac regii populi: utiq; De
ſiderius eruditiſſimus/ab hac propria urbis qualitate impoſuit nomen Viterbum/
quaſi uita Heroum·Hunc ſeptimus ſequutus noſter Epiſcopus Archas:aliam pro
priam qualitatem attendit in hoc decreto dicens·Quia inquit Deſiderius ex qua/
tuor partibus ſolas tres menibus cinxit/Longholã Tuſſam:Vetuloniamq; ac Vol/
turnam/relicto Arbano/cuius partes ſunt Muſarna:Calumba:& Aſcreana: idcirco
dixit Viterbum Vi trium urbium· Ser Thomas noſter Veltrinus Vetulonienſis/
aliam propriam qualitatem adducit dicens ꝙ Etruria tetrapolis erat caput impe-
rii/& curulis Phylarca Et ob id Veiuza urbs & eius ꝑs Vetulonia dicta·Et ab hac
ꝓprietate dignitatis antiquę Deſiderius impoſuit nom̃ Viterbũ q̃i Veiterbũ ideſt
curule·Nonus eſt Ser Michael Archangelus Caprinus para Tuſſus/q etiã ꝓprieta
tem nominis Turrheni Terbum ſpectatus/aſſerit/& quidem uere: Viterbum dic-
tum curule Terbum:Vnde Longholam Terbum dici iuſſit & totam urbem Viter
bum quaſi Vei Terbum · Ergo eruditiſſimus rex Deſiderius impoſiturus nouellũ
nomen/quod qualitates proprias & cõmunes ſupradictas includeret dixit:adiecti
one noſtra dicant Viterbum·Adiectione inquit noſtra noua ſed mirabili:que om-
nes proprietates includat:& tamen ſubſtantiam aliam ſignificet: ut in definitione
nominis Donatus autor eſt·Quæ autem ſit iſta nominis ſubſtantia : utiq; eſt eius
uera ſignificatio/que a compoſitione partium pendet·Sane ſciẽdum eſt Viterbum
in omnibus exciſis antiquis lapidibus & titulis ſub Leone inſigni definiri Viter-
bum / uetus uerbum· Vnde inſcriptio illa antiquiſſima eſt ſub Leone·Non timeo
uerbum/leo ſum qui ſigno Viterbum·Nec te moueatꝙ poſuit lr̃am/i/& non/e/Non

enim Veterbum ſed Viterbum dixit•Etenim in compoſitione ſepe uocales mutan tur/precipue ubi ſubeſt cauſa mutandi:qualis fuit in hoc loco:ubi opus fuit ita cō/ponere nomina & ſinerizare:ut omnes qualitates cum ſubſtantia includeret•Si au tem dicis Veterbum:equidem ſubſtantiam que eſt uetus uerbū & qualitatem unā includis a Veis:& non omnes•Si uero dicis Viterbum:non modo ſubſtantiam:ſed etiam omnes qualitates ꝓprias & cōmunes includis•Et ideo rectius dixit Viterbū ꝙ Veterbum•Quid autem ſibi uelit hec ſubſtātia nominis uetus uerbum:nunc ex/ponēdum eſt•Verbum multis modis accipitur•Vno modo pro uoce articulata:& ſic omnes partes orationis ſunt uerba•Alio modo/ut eſt una ex octo partibus orati/onis•Item ꝓ dicto & imperio/uti eſt illud•Verbo domini celi firmati ſunt•Et illud facito iuxta uerbum regis:ideſt iuxta dictum & imperium•Vnde a dicendo impe/ratiue/Dictator apud Romanos appellatur•Verbum quoq; rationem & ſupputa/tiōem ſignificat/ut de Logos dicit diuus Ieronimus in epiſtola ad Paulinū•Vtrūq; autem officium dictandi populis/& preſidendi ſupputationibus ſiue ſuffragiis:Lu cumones Etrurie habebant•Dictandi quidem/& imperandi:quia•xii•Lucumones erant•xii•reges:ut autor eſt Seruius ſuper•viii•Eneidos• De ſuffragiis uero:patet/p id quod Dioniſius ſcribens in•iiii•libro: aderant inquit ex tota ciuitate Etrurię hii qui ſuffragiis preerant:& uelati infulis a Tullo deprecabātur iram•Mitram enim currules tantum Lucumones & Larthes ferebant•Vnde inſigne Vetulonię eſt cur rus ſiuę Veia cum Mitra Lucumonia• Et hoc modo accipitur uerbum in nomine Viterbo pro dicto ſiue imperio & preſidentia ſuffragiorum atq; dictatura•Hinc Vi terbum eſt ueterum dictatura & preſidentia ſuffragiorū in Fano Volturnæ:ad qđ teſte Liuio•xii•populis concilia indicebātur:quod certe Lucumonibus erat curia templū•Ceterum apud Arameos/Luca ſenex & uetus dicit̃ ſicut Palęos apud grę/cos•ut uocabulo Falucer & Luceres diximus•Ratio uero & ſuppotatio & uerbum a grecis Logos dicitur teſte diuo Ieronimo in epiſtola ad Paulinū:& ab Arameis Moni ꝓfertur/ut Talmudiſtę perhibent•Qua quod ex ueteri & uerbo latine red/ditur in cōpoſitione Viterbum:hoc grece ex Pąleos & Logos Paleogolum:& idip/ſum Aramecę ex Luca & Moni Lucumonium•Quare inexpugnabili argumento ab interpretatione nominum neceſſario ſequit̃:ut ididem ſit latine Viterbum:qđ grece Paleologum:&Etruſce ididem/& Aramee Lucumonium•Ceterum Lucumo ſubſtantialiter ſignificat ueterem dictatorem regem/qui etiam imperio & ſuffragi/is imperialibus preſidet•Ergo per ſubſtantiam Paleologus & Viterbenſis nomina ſignificant ueterem dictatorem ac publicorum ſuffragioꝝ regem• Et ita Lucumo/nios ciues urbis Etrurię ſiue Volturnę in Bizantium cum Conſtantino migrantes Greca lingua Paleologos primum recte conuertit:quos Viterbos Deſiderius ſecū/do atq; latine interpretatus eſt•Quare nomen Viterbum per ſubſtantiam ſignifi/cat Aramee/oppidum Lucumonium:Grece Paleologum:Latine ueterum dictatu ram & ſuffragium•Per qualitates uero proprias ſignificat Veiterbum ideſt curule Terobum:Vita Heroum:Vi trium urbium:Vita urbium & antiquitus Viturriū & per qualitates cōmunes ſignificat:ViThebum:Vita Herbum:Vita in Ermium Vi Thermū & eiuſcemodi complurimas qualitates•Hec de beneficiis Viterbo col

latis. Nunc quid ei ac toti Thuſciæ ſimul contulerit: ita in ſecunda parte Decreti ſubinfert dicens.

Nos enĩ nõ ſumus Thuſcie de
ſtructoꝛes ut nos apud Gallos
accuſat Hadrianꝰ papa. Nã in
Thuſcia edificauimꝰ a fundã
mentis: uobis quidẽ Volturre
nis: Caluellũ: Vicũ hoꝛchianũ:
Balneariã: Barbaranũ: ⁊ Ga
riofilũ. Sentinatibꝰ aũt Auſdo
nias: Roda: Coſanũ. Volater
ris Roda Comalũ. Lune Ser
gianũ ⁊ petram ſanctã: olim fa
nũ Feronie. Phocenſibꝰ autez
ſanctos Geminianũ ⁊ Minia
tem. Feſulanis oppidũ Munio
nis: ĩ qõ uagos ⁊ ſparſos Aryn
Janos ⁊ Palãtes Fluentinos
collegimꝰ. Rurſus plures anti
quas nobiles uꝛbes ampliaui
mus ⁊ muris cinximꝰ ⁊ nũc id
idẽ agimus circa Lucã: Piſto
riũ: Aretiũ: Oꝛbitũ ⁊ Etruriam
nũc Viterbũ: cuiꝰ nomen aut a
nobis cõſtituta decreta ſiquis
uiolauerit: aut capite puniatur
aut laqueo ſtranguleť. Hoc ita
qz nõ eſt Etruriã deſtruere: ut
nos arguit Hadrianꝰ: q pacez
ultro a nobis oblatã reſpuit.

Contentionem inter pontificem
& Deſiderium prolixe narrat hi
ſtoria Longbardica: quã Platina
ſequitur in uitis põtificum. Op
pida a fundamẽtis: Volturrenis
ideſt Viterbenſibus poſita ſunt
Caluellum: nunc mons Caluel
lus. Vicus Horchianus: uulgo
Vichorchiano: Horchia enĩ erat
dea Etrurię urbis: ut Liuius au
tor eſt in. vi. li. ab urbe condita.
Et ideo in hoc loco Fanum erat
horchię/ a quo regio Horchiana
Trometina ſuperior/ & ab ea ui
cus Horchianus. Erat illi & op
pidum ſacrum in Veia inferiore
Tuſcana regiõe/ cuius ad hec tẽ
pora nomen durat Horchia: cu
ius agri Horchiani magna pars
eſt iuris & poſſeſſio noſtri cõuen
tus ſancte Marie ad Gradus Sen
tinates appellat a Roda copha
no/ in edito mõte a ſe fundato ca
ſtro/ per montẽ Tunniatem/ uſqz
Orbitellũ & mare: ubi erat urbs
Coſę/ celebrata a Plinio/ & Geo
graphis/ & Virgilio. Hanc euer
ſam a Gothis reparauit Deſideri
us: & ſubmutato nomĩe uocauit
prolatione Longbardica Aſdoni
as/ Latine Aſidoniis: uulgo Laſi
donia: quia Sidones illam repa
rauerunt: Sidones in quam non
phenices/ ſed Germani. Hii Si
dones non procul Viſtulam flu
uium a Ptolomeo notãtur: quos
nunc Polonos dicimus quorum
metropolim Cracouiam idem in
terfluit fluuius Viſtula: quẽ Vi
ſclam uocant. Hii contermini atqz intermedii iacent: inter fines Longbardoꝝ infe

riorum & initia Sarmatię qui iuncti Lomgbardis Italiam occupauerũt: & ſub De
ſiderio Coſas reparantes Aſdoniam ꝓlatiõe ſua pro Sidoniam & uulgo la Sidonia
dixerũt·a Mauris poſtea diruta iacet·fanum Feronię notat Ptolomeus:Et nũc Pe/
trę ſanctę qui eſt xp̃us/a Deſiderio dedicata fuit:non Feronię/ a qua manet regioni
Caferonianę nomen·Phocenſis Thuſcię regio:ubi adhuc Phocekius lacus/& oppi
dum dicitur·Cum uero Deſiderius tot oppida in Thuſcia condiderit: miror/cur ſo
lus Scũs Minias oppidum/cognomen del Tedeſco obtinuerit·Niſi forte/ut a Sido
niis Coſę:ita a Theotonibus/id fuerit uel fundatum uel reparatum a fundamentis
Munio oppidum/neſcio an ante fuerit·Verũtamen ut lr̃a ſonat/Fluentini a Fluen/
to Arno/& Aryti Iani ideſt exaltati Iani a fundatione dicti ſunt unę ex·xii· primis
coloniis/a Iano in Thuſcia poſitis:ut autor eſt Cato in fragmẽtis originum:Eos de
niq; Fabius pictor uocat Arniẽſes ab Arno amne:in de origine urbis Romę:ut eti/
am in comentariis ſup utrunq; autorem expoſuimus·Luca urbs antiquitus Lucu/
modia dicta/& Lucenſes Lucumodii/de quibus Feſtus: Lucumodii inquit a duce
ſuo Lucumo dicti qui poſtea Lucenſes appellati ſunt· Lucumones uero dicti qui/
dam homines ob inſaniam:ꝙ loca ad que ueniſſent feſta facerẽt·Sed pace feſti dix
erim:ipſe inſanę mentis atq; imperitę fuit:qui quod funditus ignorauit Etruſcum
regium nomen/p inſaniam temere expoſuit·Niſi forte mẽdoſus ſit codex:ut corru/
ptor ob inſaniam ſcripſerit: ubi ob fana ſcripſit Feſtus· Nam ut uocabulo Falucer
oſtendimus:Lucus & Fanũ ſunt per ſe atq; proprie Etruſcę originis/& nõ per anti/
fraſim latine:uti etiã ꝓbauimus in queſtiõibus anniis·Itaq; Lucumones·xii·Etru
rię:erant teſte Seruio ſuper Eneida & aliis autoribus·xii·reges:qbus unus Lartheſ
preerat:& religionis principes/qui loca ad que condenda ueniſſent fana & ſacra fe/
ſta faciebant/dicantes illi lucũq; diemq;·Etenim ut autor eſt Liuius in·v· ab urbe
cõdita:Etruſca gens/ſicut fuit ante omnes religionibus dedita: ita excelluit arte co
lendi eas·Et ita pro diſcenda religione/ingenuos liberos ſuos Romani·xii·his Lu/
cumonibus:principibus·xii·populoꝝ Etrurię tradebant:ut etiam Valerius maxi/
mus in primo libro tradit:ca·primo·Itaq; Lukius nomine/Lucumo dignitate Lu/
cam condidit/& Lukium iuxta eam·Et ita a proprio nomine Lukii Lukium/& Lu
ca/& Lucenſes: & a lucumonia dignitate conditoris/Lucumodii cognominati fue
runt:retinentes adhuc illam antiquiſſimã ad religionem & ſacros ritus conditoris
inclinatõem·Regnauit Larthes Etrurię/quadrageſimuſquintus a Iano fundatore
Etruriæ ſimul & Italię:anno·xxxv·Romuli:ut in chronographia ſimul & hiſtoria
Etruſca oſtendimus: Et ob initũ principatum de more Tuſco: Lucenſes fundauit
anno/ante perdomitam a·Q·Eabio urbem Etruriam ad lacum Vadymonnis: non
minus quadrincenteſimo:& ante Saluatoris aduentũ ſeptincentis annis & ampli
us·Vicatim & abſq; menibus eos poſuit/quia etruſci feminee timiditatis exiſtima/
bant includi menibus· Manibus in agro/non intra urbes excipiebant hoſtes·Vn/
de uſq; ad Deſiderium regem/Lucam/& Piſtoriũ/Aretium/Orbitum & tetrapolim
Etruriam nunc Viterbum/& alias nobiles urbes: abſq; menibus incoluerunt·Ad/
dit aũt ꝙ eas ampliauit/quia omnes antiqſſimę urbes Thuſcię parua oppida erãt:
ut de Cęre/Phalari/cernimus ac Veiente cognomie Lartheniano·Moris enim fuit

antiquis urbes condere non magnas/ſed locis munitas paruas:ut Dioniſius in pri
mo libro aſſerit. Vnde Piſa:Luca:Piſtorium:Florentia:Sena: Peruſium:Aretium:
& Orbitum Poſt Deſiderium excreuerunt. Etruria uero nunc Viterbum/quod in/
colitur ſaxo fundatum uetuſto:idcirco non excreuit:quia tetrapolis eſt ab origine:
& ſatis ampla comparatione aliaꝝ anteq̃ ampliarent̃. Poſtremo pena mortis mul/
ctat Deſiderius/eum qui nomen Viterbum mutare auſus fuerit:quia dignum erat
ut nomen ſupremo ſtudio & ſudore excogitatū:quod ueram ſubſtantiā loci antiqſ
ſimam cum qualitatibus propriis & cōmunibus exprimeret/nō perderet̃:ſed ſacri/
legio ſimile uidebat̃ mutando uiolare. Hec de ſecunda parte decreti. Nunc ſequit̃
tertia/& ſi incompleta hoc pacto/& hiis uerbis.

Quare tibi Grimoalde ꝑfecto
Viterbenſi ꝑcipimus: ut q̃diu
dubia pax ꝑſeuerat iubeas oēs
Thuſcie milites paratos eſſe ī
armis: et cōmeatus ac ſtipēdia
ſine auaritia fac in ꝓmptu ha/
beas:ut nō ſoluꝫ occurrere ho/
ſtibus:ſed etiaꝫ illos inuadere.
hucuſq; integre legitur. Quę ſequunt̃ in fra/
cturis ita ſe habent. In prima fractura.
Ciues nō grauabis nouis exa/
ctionibus. In ſecunda. **Ex Papia**
uenient. In tertia. **Viterbenſes.**

Ita ſepe uariatum ē huius urbis
nomen. A turſibus enim Ianus
eam tetrapolim factam/cōmuni
nomine uocauit Turſena/ideſt a
turritis edibus primis/Turrenā:
& a crebritate earum turſium ſi/
ue turrium/ dixit Aramee Eturſi
am ſiue Eturriā / ideſt ualde tur/
ritam. Romani uero tranſpoſito
uno. r. ꝓtulerunt Etruriam:ut ſu
pra Myrſilum ꝓbauimus. Porro
cum turſitę poſt alię urbes cōde/
rentur: ad earum diſtinctionem
adiecerunt Vol quod eſt priſca &
omniū antiquiſſima:dixeruntq;
per ſincopam Volturnam/& ſine
ſincopa Volturrenā ideſt antiqſ/
ſimā omniū turrenam:ut demō/
ſtrauimus in Anniis queſtioni/
bus:& ſuper Myrſilum:& tetigimus in prima huius operis ac ſecunda inſtitutione
uocabulo Volturnus ac Volturna. Rurſus a partiū quaternaꝝ dignitate dicta eſt
Veiuza & Vetulonia ideſt Curulis Philarcha. Item fanū Volturnę/quod illis erat
curia templum. Item para Tuſſa ideſt haſtata & coronata Tuſca:ad diſtinctōnem
Tuſſę Nanę. Arbanum item cognomine Calumbum/quod eſt quarta pars uiridis
Lucii. Sub conſtantino aūt per grecam interpretatiōem dicta eſt a dignitate Pale/
ologa/& eandem poſtremo latine Viterbum ideſt ueterum dictaturam adiecit De/
ſiderius. Eius ager uſq; Thelamonis portum/& quod dicit̃ caput Etrurię/a nautis
uero corrupte caput Etruriæ:& uſq; Peruſiam:olim a ciuitatis nomīe dicebat̃ Tur
rena & Etruria/ſub Longbardis ducatus Etruriæ. ſub Pontificibus uero poſt Hen/
ricum quintum & Matildim dicit̃ Patrimoniū Eccleſiæ. Nec te moueat/ꝙ uno. r.
dēpto caput Etrurię uulgus ꝓferat initiū litoris Etruſci circa Vmbronē uſq; Oſtiā
Nam & fontes Electraios ibidem. r. amoto:Electaios pronuntiat.

Sexta Oſiriana egyptia tabula.

m AIORES noſtri:in templo olim Herculis/ nũc diui Laurẽtii: ut ſemp ante oculos nr̃os eterna uetuſtatis huius urbis memoria teneretur:Pro roſtris po ſuit columnulã / ideſt tabulam alabauſtrinam/ Oſiriani triumphi monumentum: auibus & animalibus & capitibus & arboribus : ideſt ſacris Egyptiis litteris exci/ ſam:de quibus ſepe auctores ſcribunt. Et Plinius in naturali hiſto/ ria has inquit quas uides effigies:egyptiæ ſacrę litteræ ſunt. In hac itaq; columna eſt ſpatium:in cuius medio eſt truncus arboris quercus/ inſtar ſceptri multiplicis: in quorum ſceptrorum ſummo duo rami circulũ faciunt inſtar oculi : quę effigies eſt propria Oſiridis:ut ait Xenophon.Quod & Macrobius in primo Saturnalium confirmat dicens.Oſirim exprimentes egyptii ſacris litteris inſculpunt ſceptrum: inq; eo ſpeciem oculi exprimunt:& hoc ſigno monſtrant Oſirim.Ponunt autem in hoc trunco arboris/non unum ſed plura ſceptra:quia nõ in una ſed omni parte or/ bis imperauit: ut Diodorus Siculus ſcribit. Et idcirco haud dubie hec prima effi/ gies Oſiridem ipſum demonſtrat:ut hoc argumentum neceſſario infert. Vbicunq; enim ſacris effigiebus ſceptrum inq; eo inſtar oculi circularis figura inſcribitur:ibi neceſſario Oſiris legitur/qui uniuerſo imperauit orbi. Quare neceſſario in hac co/ lumna Oſiris legendus eſt:& ad eum referẽda columna: quia in ea inſculptum eſt ſceptrũ inq; eo inſtar oculi ſacris egyptiis litteris. Sacrę enim hec effigies ſunt:quę mox cernentem cogunt petere quid hec ſignificent.Sacrę enim litterę dicunt:quę magis ad ſecretum aliquod ſignificandum q̃ ornatum apparent cuilibet aſpicienti inſtitutę. Et idcirco hec columna Oſiriana eſt: pro cuius comentariis firmiter ha/ bendis/hec petuntur.

PRIMO queritur quis/& cuias/& quo patre atq; auis genitus Oſiris? Reſpõdent Diodorus in primo libro: & Beroſus in ſecundo & quinto antiquitatum. Pater illi fuit egyptius Saturnus inter deos iunior.Saturno egyptio:pater fuit Vulcanus:qa ignem inuenit/& ſol qui & Celũ dictus eſt.Huic enim Celo duo primores filii fue/ runt Atlas Maurus/ qui obiit in Mauritania : & hic Saturnus ſuprema auaritia & impietate preditus:qui regnauit in Italia/Sicilia & Lybia: ubi Oſirim genuit/quẽ Iouem cognominauit:ut Diodorus in quarto libro:& Beroſus in quinto antiquita tum dicunt.Nam quo tempore hic Saturnus e Lybia Hamonem generum pepu/ lit:& ibi regnauit:tum ex Rhea ſibi ſorore/& uxore Hamonis hunc Iouem genuit ut tam Beroſus q̃ Diodorus ibidem aſſerunt. Et ut proſequunt:cum Dioniſius Ly bicus filius dicti Hamonis & Almantheę Nymphæ regno paterno Lybię potitus eſſet/deuictis Saturno & Rhea: eos quidem loco parentum habuit: puerum uero Iouem/Olympo preceptori tradidit/& eum regno egypti prefecit. Itaq; Oſiris Iup piter fuit filius Saturni Egyptii qui regnauit in Italia/Sicilia & Lybia.Fuit nepos Solis Vulcani ſiue Celi:& filius adoptiuus Dioniſii Lybici: ortus in Lybia:& pre/ fectus regno Egypti:loco patris ſui Saturni.

SECVNDO queritur: quę fuerunt Oſiridis Epitheta & cognomina? Reſpondet Diodorus in prio.ii.iiii.&.vi.libro paſſim hinc inde: & Beroſus in quinto libro q.

f

Oſiridi cognomina fuerūt Iuppiter: Dioniſius:Olympicus: Iuſtus:ꝗ benemeritus
de humano genere uniuerſo imperauit orbi·Rationes cognominū ſunt iſtę· Iuppi
ter enim dictus eſt non ſolum quia iuuit orbem/ unde & ſaluator orbis dictus fuit:
ut auctor eſt in·vi·libro Diodorus: uerū etiā quia fuit filius Saturni/ quia Saturnꝰ
& Iuppiter ad ſe referunť:ut auctor eſt Xenophon in libro de Equiuocis:ſup̱ quem
comētaria iam cōfecimus·Dioniſius dictus a patre adoptiuo Dioniſio Lybico: qui
etiā Mineruā Tritonidē adoptauit: teſte Beroſo in·v·lib· Olympicus dictus fuit a
p̄ceptore ſuo Olympo:ut Diodorus ſcribit in·iiii·li·Iuſtus uero fuit illi ꝓpriū cog/
nomen & figura ſacra in ſceptro inſculpta·Nam teſte Diodoro in·iiii·oculus in ſa/
cris litteris egyptiis ſignificat ſeruatorē iuſticię·Et ita ubicūq; inſculptū eſt ſceptrū
uel melius ſceptra cū oculo:ita legendū eſt·Ego ſum Oſiris Iuppiter iuſtus: ꝗ uni/
uerſo imperaui orbi·Et ut ait in·vi·libro Diodorus: licet pater eius Saturnꝰ impius
fuerit:tñ ipſe q̄maxime probus fuit & iuſtiſſimus/bonos premio & malos ſupplicio
afficiens·Et indicēs in toto orbe omnibꝰ impiis & facinoroſis p̄cipue gygantibꝰ bel/
lum·Et ut ait in primo & ſecundo libro·iuſte imperauit Egypto:& maximis copiis
& exercitu ꝓfectus eſt ad beneficentiā humani generis magiſq̄ ad bellū· Vnde in
colūna egyptia ut auctor eſt Diodorus:ſcriptū eſt· Sum Oſiris rex/ qui uniuerſum
peragraui orbē:nec fuit in orbe locus quē nō adiuerim:docēs ea:quoꝝ inuentor fui
ſcilicet tauros domeſticare ad aratrum: unde Apis unū ex cognominibus habuit·
Apim enim & Ser Apim egyptii taurū & ſacrū diuūq; taurū dicunt·Docuit arare
ſerere:plantare uineas:& uinū cōficere:& ceruoſam:& uites adiūgere palis/& puta
re:ut Tibullus ſcribit·Et ob ea atq; ſaluationē ab impiis: ut ī·vi·libro Diodorus eſt
auctor:totius humani generis cōſenſu appellatus ē iuſtus:iuppiter:pater:ſaluator:
& illi locus aſſignatus in mōte Olympo:qui ut auctores ſcribūt & Tortellius refert
in uocabulo Olympus/eſt ſecus mare rubrū in Ethiopia iuxta Heliopolim ciuita/
tem Egypti:qui oriente ſole uſq; ad quintā horam diei ex ſe flāmas emittit·
TERTIO queriť utrum uenerit in Italiā? Ad hoc reſpondēt auctores ꝙ ſic· Sunt
autē p̄cipui auctores colūna egyptia litteris ſacris inſcripta: Diodorus in·vi·libro·
Beroſus in·v· & Cato de originibꝰ:Dioniſius Halicarnaſſeus : & colūna hec noſtra
Oſiriana:& nomina & cognomina eius in Italia· Nā in colūna egyptia/ut Diodo/
rus in primo libro retulit:ſcriptū eſt·Sum Oſiris/qui uniuerſum peragraui orbem
uſq; ad Indos fines deſertos:& eos qui arcto ſubiacēt:& uſq; ad fontes Iſtri:nec fuit
in orbe locus quē nō adiuerim· Q đ ſi ad fontes Iſtri/qui teſte Plinio eſt Danubius
& nō procul Italia oritur in finibus Gallię ac Germanię ubi fontes ſcaturiunt : nec
fuit in orbe locus ſiue prouincia quā nō adiuerit : utiq; nobiliſſimā terraꝝ prouin/
ciam/fontibꝰ Iſtri proximā Italiā adiuit·Diodorus item in·vi·libro exprimit dicēs:
ꝙ Ioui iuſto in bello cōtra gygantes/ſicut affuerūt Macedones circa Palenē:ita Ita
li circa Phlegream/quę poſtea Cymea dicta eſt· Nō minus clare Beroſus in·v·hoc
exprimit/dicens Italos oppreſſos a gygantibus euocaſſe a fontibus Iſtri Oſirim Io/
uem iuſtum: qui tribus preliis in Hiſtria:& Cymea & Veſuuia : Phlegrea gygan/
tes deuicit & Italiam liberauit/& a ſui cognomine in triumphū ab Api Apeninam
ideſt Taurinam appellauit·Cato quoq; ſup̱ quē comentaria expleuimꝰ in fragmēto

tertio de originib⁹ ita dicit. Italia a diis & ducibus cõplura ſortita fuit nomina: a Iano quidẽ Ianicula: a gentilib⁹ Salẽumbrona: a Cameſe Cameſena: a Saturno Saturnia. Durauit autẽ Saturnia nomen totidem ferme annis/quot ante aurea etas/uſq; ad Apim deorꝫ Italię ultimũ: ut Antiochus Siracuſanus ſcribit/a quo Apenina quã Taurinã interpretat̃: etſi de more quidã Greci a bobus Herculis: uel quos opimos gignit Italia: ut ait Hellanicus: aut a uitulo egreſſo: ut Tymeus/uel quia Italos quidam Greci boues dicũt: ut fabulator Herodotus/dictã exiſtiment. Dionifius quoq; Halicarnaſſeus in primo li. dicit Antiochũ Siracuſanũ antiquiſſimũ ſcriptorem ueriſimilius tradere Italiã/mox ut deſiit dici Saturnia: ceptam dici Taurinã ab duce/nõ a bobus. Argumẽto ſunt adhuc extãtia in Italia locis indita nomina/ Ry Oſiris: Oſiricella: a nomine & a cognomĩe Apoitus ideſt Taurus Iuppiter: quia Apim/ Taurũ Egyptii & Etruſci dicunt: & Itus Iuppiter & fiducia Iouis ab eiſdẽ Etruſcis interpretat̃; ut Macrobius auctor eſt in Saturnalib⁹. Rurſus Aquaſenſes cognoĩe adhuc egyptio/ab Api Apenẽtes: Plinius Taurinos interpretat̃ in. iii. naturalis hiſtorię: ca. vi. Amplius Sais xantho nympha fuit filia Occeani & Thetyos: ut in Tegonia Heſiodus ſcribit. Occeanus autem fuit filius Celi ſiue Solis/ patris Saturni egyptii: ut ait in. ii. antiquitatũ Beroſus. Quare Occeanus fuit frater Saturni/eodẽ Celo patre ortus. Ergo Oſiris & Sais xantho fuere conſobrini ex duobus germanis: qm̃ Oſiris fuit filius Saturni & Occeani filia Xantho. Ab Occeano aũt Nylus antea Occeanus dictus fuit: ut auctor eſt Diodorus in primo libro: cuius unũ oſtium Saiticũ dicit̃: ut Herodotus & Geographi ſcribũt/ a Sais urbe ipſius Muſę xantho Quare etiã una ex Muſis egyptiis cũ Oſiri in Italiã uenit. Argumento quoq; ualidiſſimo eſt/ꝙ cũ locis primoribus Oſiris colũnulas inſcriptas in ſignũ expeditiõis ſuę ſemp relinqueret: ut aſſerit Diodorus in primo libro: utiq; ubi colũnę inſcriptũ habent Oſirim litteris egyptiis: illuc ꝓfectus eſt in expeditionẽ. Ergo huc in expeditionẽ ꝓfectus eſt: qm̃ colũnella egyptiis litteris in regione Ry Oſiris inſcriptum habent Oſiridem ut oſtendimus.

QVARTO querit̃: qua comitiua egreſſus eſt: & quos prouinciis p̃fecit? Reſpondet Diodorus in prio & ſecũdo libro ex egyptia hiſtoria. Egreſſus eſt ex Egypto cũ imẽſis coloniis & exercitu: cũq; cõſanguineis ſuis deis & Muſis iter quos fuere Pan iunior: & frater ei⁹ Apollo: & ut dixim⁹ Muſa Sais xantho. Prefecit aũt ut ait/Lybię Antheũ: Phenicię Buſiridẽ: Egypto ſuã ſororẽ/cõiugẽ/Iſidẽ/frugiferã/legiferã. Militię ſuę p̃fecit tres principes deos: Herculem qui corporis robore erat admirabili: & ſibi genere proximus erat: & duos alios ſuos filios: Macedonẽ cui erat inſigne Lupus: & Anubis cui erat inſigne canis. Et hanc ꝓfectionẽ teſte Xenophonte ſignant egyptii litteris ſacris Dracone: Leone: Lupo & Cane. Quod ꝓfecto Macrobius in primo Saturnaliũ clarius exponit dicens. Serapis inquit ſimulacrũ: capiti calatũ infixum habet: & ſignum tricipitis animantis adiungitur. Quod exprimit medio eodemq; maximo capite leonis effigiem habet. Dextra parte canis caput exoritur: manſueta ſpecie blandientis: pars uero leua ceruicis Lupi rapacis/ capite finitur. Has animalium formas Draco uolumine ſuo connectitur: capite redeunte ad dei dexteram: qua monſtrũ compeſcit̃. Hec Macrobius. In hac figura draco & ſerpẽs

teſte Diodoro in·iiii·libro:malos & pcipue gygantes opprimētes orbē ſignificat:& ob id draco in orbē fingit᷑· Calathus aūt ponit᷑:qa cū Iſide fruges inuenit· Leonis caput maius cane ac lupo:Herculē egyptiū ſignificat/maiorē aliis diis Macedone atq; Anube:quia ſolū Herculem fecit uniuerſalē principē militię ſuę:ut Diodorus ſcribit· Oēs tamē hii dei affuerūt in bello Macedonico cū Macedonibus circa Pallenē:& in Italico/cū Italis in campo Cymeo: ut idē Diodorus in primo &·vi·libro ſignificat·Porro Oſiris toto tpe expeditionis ſuę comā barbāq; nutriuit quouſq; in Egyptū reuerteret᷑: ut in primo libro ait Diodorus·Vnde illius peregrinatio exprimitur:capite facieq; ac gena ſolū una comata:ut ait Xenophon:altera uel occultata uel raſa·Quod etiā Macrobius in primo Saturnaliū docet·

QVINTO querit᷑ qn̄ uicit:& quāto in Italia reſedit᷑ Reſpondet Beroſus in·v·antiquitatū:q; triūphauit in Italia nouiſſimis annis Belochi/qui octauus a Nyno imperauit Aſſiriis:qua etate Ioſeph patriarcha erat·xi·annoꝝ:ut notat Euſebi⁹·Manſit aūt poſt triumphum in Italia annis·x·ut ait Beroſus: relicto Leſtrigone Larthe Vetulonię·

SEXTO querit᷑:in qua urbe Italię reſedit Oſiris:hiis decē annis᷑ Reſpondēt auctores:Ratio:Nomina·Aactor unus ex ueracioribus eſt Beroſus in quinto antiquitatum aſſerens illū imperaſſe Italię in Vetulonia·x·annis· Ratio quoq; ipſa ſugerit ut in ciuitate regia tunc Italię reſideret:quę ſola tetrapolis Etruria ſiue Volturna inuenitur ante Romanoꝝ imperiū:ut ex premiſſis inſtitutionibus patet·Argumēto infallibili ſunt nomina & cognomina·Nam cum teſte Lactantio in primo libro diuinarū inſtitutionum:& Beroſo in·iiii·antiquitatū:priſci duces ad monumentū rei geſtę atq; ad fulgorem nominis ſua noīa indiderent montibus: riuis:fluentib⁹: ac regionibus:equidē ibi precipue reſederunt:ubi pcipua & crebrius ſunt eorū nomina·Quare in Volturna reſedit:in cuius agro crebrius & clarius ſunt indita eius nomina & cognomina·Nam Ry Oſiris riuus eſt:ideſt latine rex Oſiris:nō procul Egelido amne: & Oſiricella predium olim cōuentus noſtri in Horchia:& contractus eiuſdem cōuētus ſeruant:adhuc pſeuerant Apoitus ideſt Taurus Iuppiter inſtar templi/ & eius oppidum fere deletum/Xantho Apoitus uulgo dictum/ a ſuo & conſobrinę uocabulis:integra nomina pſeuerant·Ateia ideſt Taurina aqua Vetuloniam & para Tuſſam diuidit· Haud procul tota regio incorrupta prolatiōe adhuc Sais Xantho dicitur· Neq; tamen mirandū eſt: ſi in Italiam uenit Oſiris Iuppiter iuſtus cum Sais xantho Muſa/& Hercule Egyptio & diis egyptiis: in quam pater ſuus Saturnus ueniens regnauit:ut ſupra explanauimus· & Iſis eius cōiunx frugifera/legifera/longe poſt ad nuptias Iaſii e Lybia conceſſit:& antea uſos glande Volturrenos/nunc Viterbenſes docuit molere atq; panes conficere: ut in premiſſis demonſtrauimus·Ergo non ſomniaui uti ſomniantes exiſtimabant:dum in propoſitionibus meis dicerem Viterbum eſſe primam regiamq; ſub Iano aureo ſeculo urbem Italiæ:& patriam deorum:in qua conuiuati epulatiq; fuerunt omnes fere dei atq; deę Italię & Egyptii: pluraq; ſibi tribuiſſe Grecia mendax ī hiſtoria: quę geſta ſunt in Italia & Fano regio Volturnæ : & Egypto ac Lybia· Sed de his in hiſtoria Etruſca & comentariis:copioſius traditur·

SEPTIMO queritur:quali ſculptura ſit exciſa hec Oſiriana columna:& quis or/
do & ſignificata· Reſpondetur ꝙ hec tabula cõtinet tres litteras ſacras Oſiridis &
unam Sais Xantho· Secundo continet lrãs ſacras Gygantũ opprimentiũ Imperiũ
Italię& italicoꝝ euocantiũ/& feſtinãtis auxilii· Tertio lrãs ſacras cõpoſitæ ac libe/
ratę Italię· Tres aũt litterę ſacrę Oſiridis ſunt:una uniuerſalis Imperii iuſti:alia pe
regrinationis in Vetulonia/cum ſocietate Sais Xantho· Tertio cum inſigni ſibi &
cereri Iſidi cõiugi cõmuni· Signũ autem imperii iuſti eſt truncus inſtar ſceptri &
in ſumitate rami circumuoluti inſtar oculi:ut ſupra expoſuimus· Vnum aũt ſcep/
trum:unius partis imperium in orbe ſignificat· Ergo plura ſceptra:pluriũ in orbe
partium· Ceteꝝ in trunco huius arboris ab imo uſq; ad ſummũ plura ſceptra cõſur
gunt/finientia in circulo oculari ramoꝝ· Ergo uniuerſale in orbe Oſiris imperiũ ſi
gnificat· Secunda lrã ſacra Oſiris eſt caput / facie dextra ſemi crinita:que illum in
profectione exiſtentem ſignificat & peregrinãtem:ut ſupra ꝓbauimus· Hic autem
extra atq; ſupra arborem a ſiniſtris eſt caput uiri ſemi facię crinita· Quare Oſirim
in peregrinatiõe atq; ꝓfectione & extra Italiam ſignificat· Tertia eius lrã ſacra eſt
Calathus:in quo conſiſtunt pulli· Quare quod pullos ipſos Italięq; uiros docuit/
ſcilicet frugiferam artem demõſtrat· Littera ſacra Muſę egiptię/eſt caput Nymphę
ſemi facię/a dextris ſupra arborem· Ea & Oſiris ſeſe mutuo aſpiciũt/quod ad ſocie/
tatem ſpectat· Hec igit̃ qm̃ continet Oſirim/ut ꝓbauimus in premiſſis:neceſſario
eſt tabula Oſiriana:& ſic legit̃ hec prima pars· Sum Oſiris rex Iuppiter iuſtus/qui
uniuerſo imperaui orbi:& ꝓfectus cũ muſis precipue Sais Xantho prope Italiam
ueni:ſcilicet ad fontes Danubii:ut Beroſus & Diodorus ſcribunt· Hactenus de pri
mis litteris ſacris/ ſignificantibus adunguem Oſiridem in ꝓfectione haud procul
ab Italia exiſtentem· Nunc de euocatione eius contra gygantes: tres ſacre effigies
ſunt· Serpens aut Cocodrillus Draco iam initia ſceptri occupans una· Draco malũ
ſignificat:ut Diodorus in·iiii·li·dicit· Ergo qm̃ hoc malũ in ſceptro eſt: utiq; tyran
nos occupantes Italię imperiũ portendit· Aues in proprio nido aperto ore/ſunt ſe/
cunda effigies· Proprius nidus ꝓpriam patriam ſignificat:& os apertũ clamorẽ &
uocationem:atq; locutionem annotat:ut ait Xenophon Sunt aũt duo nidi alter a
dextris alter a ſiniſtris· Ergo aues iſte clamãtes in proprio nido ſunt Itali euocãtes
& implorãtes auxiliũ Oſiridis/ab utraq; pte Italię/ſcilicet ab Alpibus & Hiſtria un
de orit̃ Italia:& ab Apulia unde finiri incipit· Tertia ſacra effigies/ ſunt duo acci/
pitres ad pullos clamantes/conciti ad uolantes· Accipiter/precipue aduolans/cele/
ritatem ſignificat:ut exponit Diodorus in·iii·li· Quare celerẽ ſuccurſum Italis cla
mantibus miſſum ſignificat· Et quia alter accipiter a dextris alter a ſiniſtris aduo/
lant:duo exercitus contra Gygantes miſſos demonſtrat· alterum quidem a Brun/
duſio cui prefuit accipiter Hercules/qui teſte Diodoro in·v·li·illos deuicit in Veſu
uia Phlegrea Cãpanię: Alterũ uero ab Alpibus/cui p̃fuit Oſiris accipiter/qui teſte
Beroſo illos fudit in Phlegrea Hiſtriæ· Vterq; uero: uti Beroſus inſinuat in quin/
to:& Diodorus in ſexto· Gygantes ubi ſedes eis erat in campo Cymeo tertia Italiæ
Phlegrea/afronte & a tergo iuuantibus Italis adorti: tertio prelio ſuperauerunt:&
Italiam compoſuerunt· Quam ob rem uti ſacræ effigies ſignificant / & predicti

autores indicant:ita legende ſunt heę tręs litterę• Sum Oſiris rex/ qui euocatus ab
Italis contra oppreſſores Italici Imperii feſtinus occurri:oppreſſoreſq; a duabus p/
tibus Italię agreſſus deuici/deq; illis triũphaui•Quid uero poſt liberatam Italiam:
illis ſupradictis•x•annis Italos docuerit:reſiduę ſacrę effigies indicant•Si ſceptra &
oculum recte ſpectamus:arbor eſt quercus putata:habens aliquot glandes:& duo
nidi duo calati ſunt nõ nidi•Docuit ergo putare arbores & granum poſt araturam
ſerere/ac metere/ea etate qua glande ueſcebantur•Non tamen adhuc molere/& pa
nes conficere eos docuit:quoniam longe poſt/Iſis eius ſoror & coniunx hec adinue
nit & docuit:ut ſupra expoſuimus•Ab imo arboris ſequens ſacra effigies orit᷑ uitis
uoluminæ ſuo circulari totam arborem & ſpatium occupans uuarum pendẽtium
plena•Hec ſignificant que docuit/palis adiũgere uitem/& uinum conficere:ut Di/
odorus Siculus in primo li•aſſerit•Vnde ut ibi ait:in columna egiptia: ſacris litte/
ris/ita legitur• Sum Oſiris qui uniuerſum peragraui orbem: nec fuit in orbe locus
quem non adiuerim:docens ea quorum inuentor fui.Quę uero inuenerit:Tibul/
lus hiis uerſibus refert•

Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris: Et teneram ferro ſollicitauit humum•
Primus in experte cõmiſit ſemina terræ: Pomaq; non notis legit ab arboribus•
Hic docuit primus palis adiungere uitem: Et teneram duro cedere falce comam•

Vltimę in hac tabula ſacrę effigies ſunt duo ancipitres/quieti/cuſtodiẽtes arborem
& uitem:atq; uuas / hincinde • Ergo quoniam accipitres aduolantes ſignificarunt
duos duces/bello adiuuantes Imperium Italię• utiq; & hii quieti cuſtodientes ſig/
nificant duos duces/ab Oſiri prefectos ad cuſtodiẽdum Italiam hincinde mari ter/
raq;•Hii autem ut Beroſus eſt autor/fuerũt Leſtrigon & Phorcus/Oſiri nepotes ex
filio Neptunno Egiptio:quorum Leſtrigon ut ait Vetulonię Larthes:Phorcus ue
ro portitor coloniarum & maris dominus extitit:uti etiam in hiſtoria Etruſca con/
ſcripſimus•Itaq; hee ultimę effigies ita leguntur•Sum Oſiris/qui docui Italos ara/
re:ſerere:putare:uinitare:uindemiare:& uinum conficere:& eis duos reliqui cuſto
des imperii mari & terra nepotes meos•Quo uero tempore hec tabella fuerit exciſa
patet ꝙ primum ſub Oſiride•An uero hec illa ſit/an ei uetuſtate labenti/ad eius ex
emplar ſuffecta:nondum compertum habemus•Exiſtimamus tamen eandem per
manere•Sed quiſq; opinetur ut uolet•Sat eſt infallibiliter hanc tenere Oſirim & ei
us in Italia expeditionem•

¶Finiunt inſtitutiones iuuentutis Etruſcæ

FRATRIS Ioannis Annii Viterbenſis ordinis predicatoꝝ Theologię profeſſoris ad conſobrinū ſuū fratrem Thomā Anniū: eiuſdem diſciplinę atq; ordinis profeſſorem: epiſtola reſponſiua incipit: quā pro eius interrogatis reſcripſit.

q VERIS innumera dulciſſime frater: de limitibus: gentibus & populis atq; nominibus uetuſtiſſimis Thuſcię: itemq; ut edam comentaria ſup Philonem: Xenophontē: Semproniū: Fabium pictorē: Fragmenta Catonis: & Itinerarii Antonini: Metaſthenē: Archilocū & Myrſilum: quorum dicta & ſcripta e Mantua mecū retuli Viterbū: cum regreſſus eſſem cū reuerēdiſſimo dño meo: dño Paulo de Cāpo Fulgoſo: Cardinali ſancti Sixti. Ingens opus mihi attuliſti. Verū quia ad pietatem & fulgorem patrię atq; Italię cuncta ſpectāt quę non abeſt a Theologię annexis: idcirco morem geſſi: & ut expetis opus Annię Tuſce familię noſtrę dicaui: & una minus. xl. queſtiones Annias nominaui. Vale felix.

Explicit Epiſtola.

Annia queſtio prima.

QVERIS primo: qui ſint prefiniti limites Thuſcię? Reſponſio. In longitudine quidem ſunt duo limites: quoꝝ alter eſt Thyberis Vaticanus: alter uero amnis Macra principiū Apuanę Lygurię Thuſcię: quam longitudinē per mare diſcurrit Plinius in. iii. naturalis hiſtorię capitulo. vi. a Luna urbe ad Oſtiam. Latitudo uero eius a litore Thuſco contento inter oſtia thyberis & oſtia Macrę. Ad Apeninū uſq;: concluſo a fontibus thyberis uſq; ad fontes Macrę/ nō procul oppido Apua: nūc Pontremuli. Et hii ſunt ueri limites: in quibus probatiores auctores cōueniunt.

Annia queſtio ſecunda.

QVERIS item: quo pacto antiquitus diuidebatur Thuſcia: & qui limites ueri? Reſponſio. In fragmētis Catonis ita dicitur. Etruria olim Italię princeps: a metropoli eoꝝ regia ſic cognominata: a thyberi in Macram diffundit̄. Gens prima eorū maritima/ab Oſtia ad finē Macrę. Mediterraneę duę: altera a thyberi ad iuga Cyminia: dicta Lartheniana quę & Veiens/ab eoꝝ metropoli: altera uero a Cyminiis iugis ad Stellam Fluentū & Piſtorium. De hac diuiſione triplicis gentis: inſinuat Virgilius in. x. Eneidos dicens. Mantua diues auis: ſed nō genus omnibus unū. Gens illi triplex: ppl̄i ſub gente quaterni: Ipſa caput pp̄lis: uires de ſanguīe Thuſco

Annia queſtio tertia.

QVERIS quomodo intelliguntur de Thuſcia uerſus Virgilii: qui ſunt de Mātua Reſponſio. Vt Manethon: Acron: & quidā Virgilianiſtę: & nos in Etruſca hiſtoria explicauimus. Ocnus Larthes Etrurię tranſgreſſus Apēninū & Padum cum coloniis & exercitu: condidit a nomine matris Mantuā: & inſtituit politiam eius ad ſimilitudinē Etruriæ: in qua metropolis regia erat diues & preclara auito ſanguine uno. Et in hoc ſolo differebat Mantua ab Etruria: quia licet eſſet diues auis indigenis: Venetis & Thuſcis/ex quibus cōſtitit: ut Seruius & alii exponunt: nō tamē his tribus gentibus fuit unū genus: quia Venetis genus fuit Phetonteū mixtum Troiano: Thuſcis uero ſolum Ianigenū: ut in comētariis probabitur. Similitudo uero quia ſicut Thuſcia diuiditur in tres gentes/maritimā/tranſcyminiā & Ciſcyminiā:

& ex ſingula eligebant᷑ quatuor populi ita ut eſſent ex tota Etruria in fano Voltur
nę·xii·populi regentes/pro ſingulo populo cõſtituto ſingulo Lucumone:quia erãt
Thuſcis·xii·Lucumones reges:quibus unus erat Larthes antiſtes: ita Mantua di
uidebat᷑ in tres dictas gẽtes Thuſcam:Venetã: indigenãq; priſcã: Et ſingula tertia
pars ciuitatis diuidebat᷑ in quatuor curias ad ſimilitudinem quatuor populoꝝ:&
ita erãt·xii·curię quibus una princeps in palatio tanq̃ Larthes p̃erat ex ſolis Thuſ
cis:quia teſte Acrone nõ ꝑmittebãt Thuſci quoſpiam principari/niſi qui de ſangui
ne Thuſco eſſet/uel coꝝ uernæ: ut Fabius inſinuat:& nos ibi explanabimus· Et ſic
exponit᷑ metrum Virgilii· Sicut Etruria metropolis reſpectu totius Thuſcię:ita pa
latium Senatus Mãtuani erat reſpectu totius ciuitatis:quia illi gens triplex:& ſub
qualibet gente quatuor populi & curię diſtinctę·Sed ipſa Mantua ꝓ Mantuę Se/
natorio palatio erat caput illis·xii·curiis & populis ſuis: Vires uero ideſt Senatores
palatii/qui & Lucumones Mantuani:eligebant᷑ ſolũ qui eſſent de ſanguine Thuſ/
co/aut uernaculo ſanguine ſimiliter Thuſco:ꝙ Romanis ducibus ac regibus oppo
ſuit pro ignominia Mitridates/ꝙ Thuſcoꝝ uernę fuiſſent:ut Fabius pictor & Tro/
gus & Iuſtinus aſſerunt·

Annia queſtio quarta·

QVERIS quod ſepe dubitaſti:quomodo ſanguis Thuſcus dicat᷑ unius generis/&
nõ Mantuanus? Nã & thuſca mixtio fuit ex Corito priſco & Lydis:& Atlante Ita/
lo:dicente Sillio Italico in quinto libro·

Ergo agit arreptis/p̃ceps exercitus armis: Lydoꝝ populos/ſedẽq; ab origine priſci·
Sacratã Coriti:iunctoſq; a ſanguĩe auoꝝ: Meonios Italis:ꝑmixta ſtirpe colonos·

Reſponſio·Beroſus in·ii·antiquitatũ: hãc ex multis unã ex Genealogiis ſcribit: ut
ſuper ipſum copioſius ſcribemus·Iano fuerũt duo filii:uidelicet Iapetus Atlas ma/
ximus:& Cameſes·Hiis alii fuerunt liberi·Atlanti quidẽ maximo/Ion pater Itali:
& Cameſi Oſiris pater Herculis egyptii:cui un⁹ ex prognatis fuit Atus:pater Tur/
rheni ac Lydi·Rurſus Atlanti maximo fuit primogenitus Gomerus cognoĩe Gal/
lus:quem Ianus primũ Thuſcię atq; Italię Coritum deſignauit·Itaq; priſci aui atq;
illuſtres progenitores Thuſcorũ fuerunt Cameſes atq; Comeri genitor Iapetus· Et
his auis genus proximũ fuit unus Ianus:quod nõ facile aſſignatur Mantuę·Et id/
circo Sillius dicit Italos:priſcos Coritas:& Meones fuiſſe colonos Thuſcię/ꝑmixta
ſtirpe:& iunctos a ſanguine ꝓpinquo auoꝝ:quibus proximũ genus fuit unũ·

Annia queſtio quinta·

QVERIS quid ſignificet hoc nomen Coritus: & cuius eſt originis:& quot fuerũt
& ubi ſedem ſacratam in Thuſcia tenuit? Reſponſio·Multa perquiris:ſed ab origi/
ne nominis eſt inchoandũ·Origo illi eſt Etruſca:& eſt pronomen dignitatis·Itum
enim Etruſci Iouem/& fiduciam Iouis intelligunt: ut in Saturnalibus Macrobius
indicat· Porro Corim haſtam uocant/quã & Sabini Curim/& latini Quirin profe
rebant· Nam ueteres haſta pro corona quaſi ſceptro utebant᷑:ut ultimo Epithoma
tũ docet Iuſtinus·Hinc reges apud Etruſcos Coriti:apud Sabinos Curites:& apud
Romanos Quirites/ ideſt haſtati & coronati Ioues dicebant᷑·Vnde patet eos erra/
re/qui exiſtimant Coritũ atq; Iouem patrẽ Iaſii atq; Dardani fuiſſe alium & aliũ·

Quod & Lactantius in fine primi libri inſtitutionū ſignificat dum dicit. Autores quidam tradunt/Iaſium & Dardanum fuiſſe filios Coriti:non Iouis:ſubaudi tamq̄ alterius uiri a Corito. Priſcus a Iano Italię deſignatus Coritus: fuit teſte Beroſo Comerus ſibi nepos/ex filio Atlante maximo:ultimus uero Iaſius: Penultimus autem Cambo Blaſcon/ut idem Beroſus nominat/qui dictus eſt Coritus ſocer Atlantis Itali:ex Electra filia. Tot uero fuerunt Coriti:quot regni ſucceſſores declarati. Sillius ergo loquit᷑ de Priſco nō aliis. Quare ab illo nominat᷑ Turrena antiqua/quam uocabulo Etruſco dicunt Volturrenā. Nam Virgilius uocat eam Turrenā ſedem Coriti in. vii. Eneidos dicens. Hinc illum/Coriti Turrena a ſede/profectū. Sillius autem dicit illam ſacratam/a regio Fano & ingenti Iuco:ſine quo antiquitus non poterant reges conſilia & aucupationes rei publice habere. Quod ꝓfecto Seruius in vii. & viii. Eneidos ſignificat ubi ſcribit: Virgilius inquit ubicunq; lucus dicit/intelligit Fanum augurio conſecratū:quia Senatus niſi in augurato loco/conſiliū habere non poterat. Et ideo nō ſacrabat᷑ templum Veſtę: ne illuc Senatus accederet ubi erant uirgines. Ad Fanum aūt Volturrenę ſiue per ſincopam Volturnę:indicebant᷑ concilia imperii. xii. Lucumonibus & populis Etrurię:ut autores tradūt/ precipue Liuius in pluribus locis ab urbe condita. Et ideo Volturna erat ſacrata ſedes priſci Coriti & omnium ſequentium.

Annia queſtio ſexta.

QVERIS:quo pacto Volturrena ſiue Volturna urbs/ſit eadem & Turrena. Reſpondet᷑. Antea q̄ Mirſilum & Dioniſium Halicarnaſſeum legerem:exiſtimabam eſſe tam orthographię q̄ originis Grecę Volturrhenam & Turrhenam. Sed poſtq̄ coꝝ dictis atq; ratōnibus ſupor acceſſit ratio:equidem deſtiti. Neq; enim turpe eſt ad melius conuerti:ſed in ſtultitia perſeuerare poſtq̄ ſemel aberrat᷑:ut ait Lactantius. Itaq; dicimus Volturrenam eſſe orthographię ſimul/ & Etruſcę originis & compoſitum nomen ab/ol/& Turrena. Eſt aūt ol tam Aramee q̄ Hebraice/ id quod latine priſcum uel antiquiſſimum:ut etiam diuus Ieronimus exponit. Addit᷑ aūt conſonans de more uetuſto:quo ſepe nominibus localibus & gentilibus/teſte Dionifio in primo libro additur conſonans. V. T. B. ut Elia:Eſta:Eneti:Hebris: ædus:dicit᷑ Velia Veſta:Veneti:Febris:Fedus: ut ait Varro. Similiter in uſu uernaculo remanet:ut Anconam:Aractum:Annam:Annum:Annios:uulgo ꝓnuntiamus Nanconam:Baractum:Nan nam:Nannū:Nannios:Itaolumnios/Olturrenam/ Olſinios Olaterras:Olce:Oloſcos:prepoſita conſonante ꝓferunt: Volumnios:Tolumnios: Volſinios:Volaterras:Volce: Voloſcos & per ſincopā Volſcos: ideſt antiquiſſimos Oſcos. Similiter Volturnam aut ſine ſincopa Volturrenam/intelligunt antiquiſſimam Turrenā/ſacratam Luco ingenti fanoq;/ſedem priſci Coriti. Et ideo recte dixi/ꝙ priſci coriti ſacrata ſedes fuit Volturna ideſt antiquiſſima Turrena:ad cuius fanum indicebantur regia Etrurię concilia. Valet enim hec conſequentia. Eſt Volturna/ideſt antiquiſſima Turrena:Igitur Volturna eſt Turrena.

Annia queſtio ſeptima.

SI hec illatio ualet/eſt Volturna ergo Turrena priſca ꝑ locum ab interpretatōe originis Etruſce Vol. cur appoſuerunt Vol. Nonne ſatis erat dicere Turrenam? Re-

ſponſio. Oportuit id fieri ad diſtinctionem nouarum Turrhenarum/quas Meon Turrhenus poſtea condidit. Nam priſcum/& antiquiſſimũ/per diſtinctionem referuntur ad poſterius & iunius atq; recentius. Turrenę autem urbes & nomen/erant in Thuſcia:anteq̃ Turrhenus Meon eſſet natus. Et ideo illę ad diſtinctionem Etruſca lingua dicũtur Volturrenæ/ſiue Volturnę:ideſt priſce & ante alias Turrhenas Lydorum antiquiſſime:

Annia queſtio octaua.

VBI conſedit Turrhenus/& quas urbes/& quot edificauit. Reſpõſio. Dioniſius in primo libro ſequutus Mirſilum/refert Herodotum & quoſdam alios ſcribere: Turrhenum filium Atus ueniſſe in Thuſciam:& conſediſſe atq; urbes edificaſſe in prima medietate Thyberis/que eſt ſettentrionalis. Et ut in.v.ait Strabo/delegauit miniſterium edificandarum.xii.urbium Tarconi filio. Fuit enim decoratus & donatus ciuilitate Volturnę que & Vetulonia eſt:ut ſuo loco ꝓbabitur. Vnde & Sillius in viii.libro ſequutus Beroſum/ Vetuloniam appellauit decus Meonum/ quia fuerunt ea decorati/illuſtrati/& donati dicens. Meonięq; decus/quondam Vetulonia gentis. Et ob id ea decoratus/poſuit primas colonias in urbe qua donatus fuit: Et ideo illas a nomine paterno/ut digniores nominauit. Dicimus enim greco uocabulo ad hanc etatem/uicum Demi Atus:ideſt populi Atus. Eſt iuxta uicum longhũ. Deſiderius uero rex in Alabauſtro exciſo decreuit:ut Longholam nõ uocarent amplius Longobardulam:ſed cognomento ampliatoris ſui Terobum. Secundas colonias Tarco/nomini ſuo dicauit/ut ait Strabo. Nam Tarconam dixit oppidũ/ de quo Sillius in.viii.li. Tarcona inquit Tarcontis ſuperbi domus. Erat oppidũ paruum/quia teſte Dioniſio in primo libro. mos condendarum urbium antiquis fuit: ut eas non magnas:ſed paruas & locis munitis crebraſq; conderent. Verum poſtea pluribus in locis adaucta urbs/ut ruinę demonſtrant:in plurali Romani Tarquinias dixerunt:nũc uulgo dicimus Tarquene. Diſtat a Volturna nunc Viterbo.xv milibus paſſuum. Tertias colonias poſuit in iugis Etruſcis ſiue Volturrenis/ quia Volturreni in quorum parte ſunt Volſinienſes/ cognomine ſunt Etruſci : ut aſſerit Plinius in.iii.naturalis hiſtorię ca.vi. De hiis coloniis dicit Virgil.ĩ nono Eneidos Eneas:ſociis/& claſſe/& urbe relicta Sceptra Palantei:urbẽq; petiuit Euandri Nec ſatis. Extremas coriti penetrauit ad urbes. Lydorumq; manũ collectos armat agreſtes. Hoc loci Virgilius Volturrenam regionem indicauit poetico more. qa extremas coriti urbes dixit. Nam priſci atq; iunioris coriti/ ſedes/ erat Volturrena Lucumonia. ſacra ingente fano Lucumonum regum/ &.xii. populorum concilio: ad quos Euander miſit Eneã : ut patet in.viii.lib. Eneidos:cum Euãder ad Eneam dixit ſe eum miſſurũ ad ingentes populos & opima regna:ideſt.xii.populos &.xii lucumones reges/quibus unus tũc preerat Lartes Mezentius: ut Seruius & alii exponunt. Et mox eorum ſedem eſſe in Etruſcis ideſt Volturrenis iugis/ubi donati ciuilitate Vetulonie fuerunt:ita Euander Enee deſcribit dicens.

Haud ꝓcul hinc ſaxo/incolitur fundata uetuſto/ Vrbis Agillinę ſedes:ubi lydia quondam Gens bello preclara:iugis inſedit Etruſcis. Sic enim conſtruitur. Vbi Lydia gens nunc bello preclara ut ait Seruius/ inſedit quondã & a principio iugis

Etruſcis ideſt Volturrenis:ibi eſt regia ſedes/urbis Agillinę:ideſt Mezētii ciuis ur/
bis Agillę:quia Virgilius ibi accipit urbem Agillam pro ciue Agillino Mezentio:
ſicut & in primo libro/Ilium in Italiam portans ideſt Ilienſes ciues Igitur in his iu
gis Etruſcis/que & a monte proximo Cyminia dicunt᷑·poſuit colonias/lydos bello
preclaros cognomine Agreſtes·Nam ipſa regio adhuc Agreſta & fontana eius agre
ſta a uulgo dicit᷑:& regio Etruſcoꝝ Agreſtiū antiquitus dicebat᷑·Quod etiam ex/
preſſit Liuius in nono ab urbe condita:ubi refert/ꝙ Fabio conſuli predanti iuga cy
minia/occurrerunt cohortes Etruſcoꝝ Agreſtium/ miſſe a principibus regionis illi
us·Caput horum erat mons coriti & oppidum adhuc lingua etruſca corit Nyenta
dictus:ut dicetur in fra·q·xxxvi·Et ideo Virgiliꝰ dixit/ad Fanū & extremas urbes
coriti Eneam profectū/armaſſe Lydos Agreſtes cognomine:& non rudes militia/
ut male Seruius expoſuit:qa in iugis Etruſcis inſedit gens lydia bello preclara nō
rudis/ut Virgilius indicat·Itaq; tres colonias poſuit:Tarco:iuſſu Turrheni/dona/
ti ciuitate Volturna:Tarconam primam·xv·lapide a Volturna diſtantem·Secun
dam:in ipſa Volturna DemiAtum:Tertiam in Volturrenis iugis Etruſcis:lydorū
cognomine Agreſtium Etruſcoꝝ·Porro a fontibus Thyberis uſq; Orbitum poſuit
quatuor colonias· Prima eſt uicus adhuc in Cortonienſi agro / dictus Turrhenia:
quam de more incolę per ſincopam uocant Turrhniam·Secunda eſt in agro Peru
ſino a Troſſula Meonica gente:Troſſanum adhuc dictū oppidum·Tertia eſt una
pars Peruſię·Tripolis enim ſicut Aretium/ ita & Peruſia eſt· Nam eius antiquam
partem poſuerē Grifonii Armeni:ut autor eſt Beroſus in·v·antiquitatū·Vnde Ara/
mea lingua/Peruſia ideſt Grifonia dicit᷑:quia Perus Grifonem uocāt:ut periti He
brei Talmudiſtę interpretant᷑·Aliam partem poſuere Pelaſgi Achei:ut Trogus &
Iuſtinus memorant·Tertiam poſuit Tarco:nomine patris Turrheniam dixit/& ꝑ
ſincopam Turrhniam:cuius partis hodie porta Torrhnia dicit᷑ / q̄uis corrupte &
rudius q̄ Cortonienſes Peruſini/pro·T·ponentes·B·dicant Burrhniam pro Turrh
niam·Cui eſt argumēto Appianus de bellis ciuilibus:qui Peruſiam dicit eſſe unā
ex primis·xii·urbibus Turrheni·Quarta eſt:circa Orbitū & Balneoregium/a gē/
te dicta Meonum:quod corrupte proferunt Meanū· Porro in agro Volturreno in
ꝑte thyberina eſt regio Troſſana/que eſt a limite dicto adhuc uado Troſſano uſq;
ad thyberim·In hac Troſſana & thyberina regione/ ſunt quinq; colonię ſiue oppi/
dula:quorum duo interierunt & trium ruinę uiſunt᷑·Viſuntur enim ueſtigia eius/
quam adhuc ſine ſincopa Turrhenā dicimus:Manent ueſtigia Meoni oppidi/ſan
cto Anſelmo illuſtris:cuius planitiem Meoni oppidi/uulgus Meani planum uoci
tat·Sunt & in ruinę Ferentinę urbis/'Metropolis Troſſanoꝝ/urbis/ inclytę Otho/
ne Ceſarę/ut Suetonius in eius uita prodit:& ſancto Bonifacio Ep̄o:ut in Dialogis
ſanctus Gregorius ſcribit·Eam ſolo equauerūt Volturreni nunc Viterbē ſes/ob fre
quentes eorum ſtulticias & Volturnam commigrare iuſſerunt / Anno ſalutis· M·
LXXIIII·ut Gotifredi annales memoria ſeruant· Duo uero alia oppida Romani
duces funditus deleuerunt·Horum primum dictum erat Troſſulum: de quo Pli/
nius ſcribit in·xxxiii· naturalis hiſtorię ca·iii·dicens· Sepe uariatum eſt equitum
nomē·Nā ſub Romulo & regibus appellati ſunt celeres: deinde flexumies:poſtea

Troſſuli:cū in Tuſcis citra Volſinos nono lapide oppidū eius nominis/ſine pedite/
cepiſſent. Aliud deletū eſt Meonia/cuius ager adhuc Meonianus dicitur/ & uulgo
planū Meonianū. De hac Turrhena Meonia uerba facit Ouidius in.iii.Metamor
phoſeos in fabula Turrhenoꝝ Delfinorū. Vnde Acetes eius incola/ ſocius Lybacę
Tuſcaniēſis interrogatus unde & quis eſſet:reſpondit. Sum patria Meonia:paren
tibus de uili plebe/qui harūdine piſcabant᷑ in ſcopulis. Nam thyberinos ſcopulos
frequentabant. Exiſtimant quidam aut Meoniā eſſe aut ei ſuſtitutū fuiſſe oppidū
Thyberinū:quod nūc Meonianū dicit᷑:& amoto.e.uulgus dicit Monianū. Nam
& ipſum continet᷑ in prima medietate regionis ſeptētrionalis thyberis:quę a fonti-
bus eius uſq; ad Hortem oppidū profluit. Nam altera medietas ab Horte in oſtia
thyberina/in meridiem ut cernimus confluit. Et hoc argumēto utit᷑ Herodotus &
alii/ut referunt Dioniſius Halicarnaſſe⁹ in primo libro:& Myrſilus de origine Ita-
lię atq; Turrhenoꝝ:quia extant urbes eius/dictas Meonias/Turrhenias & Troſſa-
nas: in prima medietate ſeptētrionalis thyberis. Has ergo duodecim colonias pro
inita ciuilitate Tuſca Turrhenus dedit/quaſi imitatus Ianū/q teſte Catone in frag-
mentis & Fabio pictore:condita Etruria metropoli: illi duodecim primas colonias
cum duodecim faſcibus ſubiecit.

Annia queſtio nona.

DVBITAS an in ſupradicto carmine Virgilii inſinuet᷑ Volturna ad cuius ingen-
tem lucum fanumq; mittebatur Eneas ad Lucumones:an ipſa urbs Agillina. Duo
autem tibi prebent occaſionem tdubitandi. Primum:quia exprimit urbem dicens
Vrbis Agilline ſedes : Alterum /quia Euander ad Eneam dixit : ꝙ locus ad quem
ipſum ꝓ auxilio Thuſcoꝝ mittebat:erat ꝓpinquū dicēs Romę/haud ꝓcul hinc eſt
urbis Agillinę ſedes. Quod uero dicantur Etruſca iuga Volturrena: etiam nomen
Etrurię & Etruſcum : accipit᷑ quandoq; cōmunicatiue pro tota Thuſcia. Hec ſunt
de quibus dubitas. Reſponſio. Nullo pacto urbem Agillinam intellexit Virgili-
us:ſed ciuem urbis Agillinę Mezentium:qui clariſſime dicit/eam ſedem curiamq;
eſſe/in iugis Etruſcis:ubi conſedit & habitauit a principio Lydia gens bello precla
ra:Ceterum falſum eſt/ꝙ principio cōſederit in regione ꝓxima litori ubi Agilla eſt
ſed in parte ſeptentrionali thyberis:ut omnes autores aſſerunt qui de loco ſeſſionis
Turrheni ſcribunt. Quare nullo pacto/ad urbem & ſedem aliquā maritimam miſ
ſum Eneam intelligit Virgilium/ſed ad thyberi/ꝓpinquam Volturnā regiam:ubi
& DemiAtus:& Lydi Agreſtes:& Troſſuli:& Troſſani:& Turrhena atq; Meonia
Hoc idem patet ab interpretatiōe nominis. Nam Volturna eſt Aramea lingua id
quod latina urbs uetuſta. Porro Eneam mittit Euander ad ſedem uetuſtam dicens
Vrbis Agillinę ſedes lapide fundata uetuſto. Omnis enim urbs uetuſta/ eſt ſedes
lapide fundata uetuſto. Et idcirco Virgilius qui probe linguam Etruſcam nouerat
ut qui Etruſcorum urbe Mantua natus:per interpretationem dixit latine ſedem la
pide fundatam/uetuſto:ideſt Aramee Volturnam. Quod ꝑfecto repugnat Agillæ
urbi/que nouello lapide/nec dum centeſimo ante anno/a Pelaſgis condita fuerat:q̄
Eneas ueniſſet ad Lucumones. Nam uictoria potiti ſunt Pelaſgi/&Siculos tota Ita
lia pepulerunt/ante res Troianas/non amplius q̄ octoginta annis:ut Dioniſius in

primo libro refert· Porro Turrheni Pelaſgos pepulerunt ferme duabus etatib⁹ ideſt quinquaginta annis ante Troianũ excidiũ: ut ibidẽ Dioniſius ſcribit/ & Xenophõ etates exponit· Et ideo Dioniſius ibi dicit/ ꝙ Pelaſgi non diu felicitate atq; uictoria uſi fuerunt: quia triginta annis Turrheni eos ꝑmiſerũt regnare: ſcilicet ab octogeſimo anno ante Troianũ excidiũ quo Siculos ab Italia pepulerũt: uſq; ad quinquageſimũ ante Troię interitũ/ quo a Turrhenis afflicti ſunt: ut Dioniſi⁹ ſcribit: & nos in Etruſca hiſtoria copioſe cõſcripſim⁹· Eſto igit̃ decẽnio poſt uictoriã condiderint ut ait Dioniſi⁹/ urbes Piſam: Alſiũ & Agillã· Ergo Agilla fũdata erat nuperrimo & nõ uetuſto lapide in aduẽtu Enee/ uidelicet ante ãnos ſexaginta· Et ideo urbis Agillinę dixit ſedẽ uetuſtã: quia eam ſedẽ longe ante florentẽ multos ꝑ annos: nuper regebat Agillinę urbis ciuis Mezenti⁹: ut ĩmediate ſubiũxit Virgili⁹· Itaq; hoc argumẽto galeato cõtra inermes oppoſitores utimur: miſſum fuiſſe Eneã ab Euãdro/ ad lucũ ingentẽ fanũq; Volturnę: ſedẽ uetuſtã/ & añ Mezentiũ atq; Agillã multos florentẽ ꝑ ãnos: quę nõ in iugis maritimis: & thyberi uicinis ubi Lydi cõſederũt: & urbes cõdiderũt Meonias/ Turrhenas/ Troſſanas/ Agreſtes: & ubi ciuilitate Thuſca a Lucumonib⁹ donati ſunt· Quę cũ oĩa ſimul collecta uera ſint de fano Volturnę: & falſa de urbe Agillina: ut experiẽtia locoꝝ comprobat: cõſequẽs neceſſario eſt: ut nõ nouã ſedẽ Agillã/ ſed uetuſtã Volturnã deſcripſerit Virgili⁹· Nec te moueat ꝙ uocauit ſedẽ urbis Agillinę: quia urbẽ pro ciue tũc regente Volturnã accipit mote poetico: ut ibi· Ilium in Italiã portans· Nec te item moueat/ ꝙ eã ſedẽ in ꝓpinquo urbis Romę dixit eſſe: quia Romani ut Macrobi⁹ in Saturnalibus ſcribit/ intelligũt urbi Romę ꝓpinquã Etruriã uſq; Coſas: ut Pyrgus: Grauiſce· Remotã uero a Coſis & deinceps· Ex quo patet/ ꝙ haud ꝓcul ab urbe intelligit Virgilius id qđ eſt in ꝓpinqua Etruria ab urbe ad Grauiſcas ꝑ maritimũ iter: aut uſq; Volſiniẽſes terreſtri/ & Caſſiana uia· Ergo ab urbe ad quingenta miliaria/ quę equitãdo diurno itinere confici pñt: haud ꝓcul ab urbe dici põt· Quali etiã modo loquẽdi uſus eſt Diodor⁹ in· v· li· dicẽs: Argonautas ab Hiſpaniis ueniſſe in portũ Thelamonis a duce eoꝝ dictũ: & eũ eſſe iuxta Turrenã· Dixit iuxta/ & nõ ꝓcul: & tñ diſtat a Turrena ferme quinquaginta miliariis· Qđ ſi dicis/ feſſi erunt qui hoc iter cõficiũt: utiq; & Eneã feſſum dicit Virgilius/ cũ tranſito Miniõe in collẽ luco ingenti uicinũ ſucceſſiſſe ſcribit dicẽs

Huc pater Eneas: & bello delecta iuuẽtus/ Succedũt equoſq; & corpora curant·

Porro qm̃ dicis Etruſcũ nomẽ dici etiã de tota Etruria cõicato noĩe: uerũ dicis· Sed noſti ꝙ anologa ꝑ prius dicunt̃ de principali q̃ ſecũdario: ubi nihil addit̃ qđ a principali ſignificato dirimat· Ceterũ & ruſtici ꝓprio cognoĩe ſunt Volturreni/ in quoꝝ eadẽ parte ſunt Volſiniẽſes: ut Plinius docet· Quare Etruſca iuga quib⁹ inſedit Lydia gens bello p̃clara: ſunt ꝓprie Volturrena/ p̃cipue quia nõ ſolũ nõ addit̃ aliquid qđ a principali ſignificato adimat: ſed qđ Volturnã cõfirmet: ut ꝙ ſit ſedes uetuſta & multos florentẽ ꝑ annos ante Agillã & Mezentiũ/ & qđ ante dixit erãt ibi ingẽtes populi & opima regna: quę teſte Seruio nõ ſine cauſa dixit: quippe ꝙ ibi erant duodecim ingentiũ populorũ/ totidẽ Lucumones reges/ quib⁹ unus p̃erat Larthes: & quib⁹ erat cõis ſedes ingens fanũ Volturnę ad quod indicebant̃ cõcilia· xii· populis: ut indicat Liuius in pluribus locis ab urbe condita: & Virgilius in eodem· viii· libro inferius exprimit dicens·

Eſt ingens gelidũ lucus prope Ceritis amnẽ. Religione patrum late ſacer. Quare Etruſca iuga a Virgilio poſita per ꝓprietatẽ ꝓprii cognois intellexit Volturrena.

Annia queſtio decima.

QVERIS quo pacto ſedẽ Volturnã Virgilius per interpretationẽ dixerit uetuſto lapide fundatã? Reſponſio. Quia Ol & Vol lingua Etruſca ſignificãt uetuſtũ: imo priſcum & uetuſtiſſimũ ut expoſuim⁹ ſupra qõne. vi. Turrena aũt Etruſca lingua a Turſibus deriuat̃ & urbẽ fundatã & extructã crebris turritis edibus ſignificat: ut Myrſilus & Dioniſius eũ ſecutus in primo libro tradũt: & nos in comentariis Myrſilianis exponemus. Quare Volturrena ſiue p ſincopã Volturna, interpretat̃ ſedes, Vetuſtis fundata turritis edibus lapideis.

Annia queſtio. xi.

DVBITAS de Volturna quę ſit regia: quę nũc Viterbũ, an quę in Viterbenſi agro & parte Troſſana ſupra Ferentiã. Vtrãq; enim etas noſtra uocat Volturnã: ideſt ſedem fundatã turritis edibus. Reſponſio. Sola Volturna Viterbenſis fuit regia regũ & patrũ Lucumonũ: & ei ſoli ſunt cuncta quę ex auctorib⁹ ſumunt̃ argumenta. Primũ eſt a p̃ſcriptis limitib⁹ Volturnę duob⁹, quoꝝ unũ p̃ſcripſit Plinius dum dicit. Volturreni cognoĩe Etruſci: in eadẽ parte Volſinieſes. Alterũ p̃figit Virgilius: dum deſcribit quantũ lucus ingẽs patrũq; fanũ, diſtabat a Minioẽ in eodẽ octauo dicẽs Eſt ingens gelidũ, lucus prope Ceritis amnẽ: Religiõe patrũ late ſacer. Hec Acron & utcũq; Seruius & alii Virgilianiſte interp̃tes ita exponũt. Ceritis amnis eſt Minio, cuius fontes naſcunt̃ in fine agri Ceritis, paulo ſupra Blere oppidũ: in uia quę poſtea Caſſiana dicta fuit, ducẽs ad lucũ ingentẽ & fanũ Volturnę. Hec Acron. Cõgruit ei Seruius: qui Ceritis amnẽ ꝓ Minione, in tranſitu Enee ad fanũ Volturnę acceptũ fatet̃. Verum uidet̃ obuiare Antonin⁹ in Itinerario: qui uiam Caſſiam ſcribit, nõ ducere in Gallias p Volturnã. Sic enim ait. Caſſianũ iter eſt Politoꝝ: Arcennum: Minio: Forũ Caſſii: Camillarii qui & Aruntes ueteres: Tuderni: Varentani: Petiliani: Tunniates: Vmbro in mõte: Sena colonia: Phocẽſes: Piſtoriũ, & ei⁹ tranſitus in Galliã Ciſalpinã. Porro iter in Volturrenã Thyberinũ noiat: in quo nõ eſt Minio: ſic dicẽs. Thyberinũ iter in Gallias eſt: Gallera: Lartheniamũ ſiue Veiens: Roſulũ: Sutriũ: Ocilianũ: Iuga Cyminia: Volturrena: cui⁹ p̃claris geſtis inuidit Liuius: Salcombrone: Larthis: Volſiniũ: Cluſiũ uetus: Aretiũ: Cluſium nouũ: a quo Cluſentin⁹ tranſitus Hanibalis: & Pheſulę tranſitus. Quare falſum eſt qđ aiunt, ꝙ uia Caſſia ducat ad Lucum ingentẽ & fanum Volturnę. Ad hoc reſpondebo, ſalua clariore ſententia. Ante Eneã & ante. Q. Fabiũ tranſcyminiũ, nõ erat per iuga Cyminia tranſitus ad fanum Volturne: nec aditus externis ad Lucumones: qa ut ait Liuius in nono ab urbe condita: uſq; ad eum diem quo. Q. Fabius mouit a Sutrio, ad pugnandã pugnã tranſcyminiã cõtra Etruſcos ad lacũ Vadymõnis, fuit in uia & horrẽda ſilua cyminia: ut nup fuerãt Germanici ſaltus: cũ ne mercatorib⁹ quidẽ pateret is aditus: qui in fano Volturne uerſabant̃, & ſepe Romę nũciabãt quę in fano Volturnę agebant̃: ut inſinuat idẽ Liui⁹ li. iiii. ab urbe cõdita. Quare tranſitus uetus ab urbe Roma in Volturnã Lucumoniã erat p Minionis fontes, & Forũ Caſſii quod cognominat̃ Vetralla: & Camillarios: & ab his in Volturnã procedebant

ad Lucumones:diſtantes paulo amplius uno miliari/ut cernimus.Sequamur igi-
tur expoſitionem Virgiliani carminis.Prope Ceritis amnē eſt Lucus ingens patrū
Lucumonū.Prope quidem tria ſunt oppida/& limites equidiſtātes a Fano Voltur
nę:a fronte quidem Volſinę:a ſiniſtris Tarquinię:& inter ſiniſtram & tergum/tran
ſitus Minionis circa Blere.Diſtāt enī a Volturna paribus miliaribus.xv.ut auctor
ipſa experientia eſt.Ceritis amnis eſt Minio:ut Seruius eſt auctor. Ingens dicitur
Lucus/eo modo quo ingentes populos.xii.Lucumones expoſuit idem Seruius.

Hic ingens Lucus patrum.xii.Lucumonū eſt. Lucus ubicunq; in Virgilio reperi
tur:locus augurio conſecratus intelligitur:ut in pluribus locis eiuſdē octaui Enei-
dos Seruius docet.Et ideo dixit ſacer.Addicit Virgilius dicens:ſacer religione pa-
trum:quia religionis erat/non auſpicari conſilia niſi in fano ſiue Luco: quia in eo-
dem libro ait Seruius:non niſi in augurato loco Senatus conſilium habere poterat
ac propterea templum Veſtę non erat conſecratum:ne Senatus illuc accederet/ubi
erant uirgines.Dicit etiam Virgilius ꝙ iſte Lucus erat ſacer late:quia nō priuatus
ciuibus ciuitatis Volturnę ſolum:ſed regius & cōmunis omnibus duodecim popu
lis & Lucumonibus. Et hoc eſt ꝙ Seruius exponit late/quia nō ſolum ciuibus in-
colis ſed etiam accolis cōmunis erat. Ergo ſic legitur Virgilius. Prope Minionem
xv.lapide:eſt ingens Lucus fanumq; Volturnę: ſacer & conſecratus late pro impe-
rio cōmuni Thuſcorum:religione patrum Lucumonū:quę erat/ut nō niſi in augu-
rato loco publica conſilia auſpicarentur.Etenim teſte Liuio & aliis ad fanum Vol
turne:indicebantur concilia duodecim populis Etrurię. Ex his ſumitur argumen-
tum illud efficaciſſimum a preſcriptis limitibus hoc pacto.Lucus ingens & regia
Volturna eſt propinqua Minioni & Volſinienſibus ſimul. Ceterum ſiue in Sam-
nio ſiue in Latio/ſiue in Thuſcia perquiras:nulla eſt Volturna propinquior Minio
ni ſimul & Volſinienſibus: q̄ Volturna Viterbenſis. Quare neceſſario conſequens
eſt:ut ſola Volturna Viterbenſis ſit olim regia cōmunis ſedes & fanum patrum Lu
cumonum Thuſcię.Secundū argumentum nō minus efficax in hiſtoria eſt a mo-
numentis fani. Nam ibi neceſſario & in ea ſolum Volturna eſt Lucus uel fuit in-
gens & ſacer:ubi ſemp remanſerunt litterę ſacrę fani:quia litteris & myſteriis qui-
buſdam ſacrant Etruſci:ut Plutarchus meminit in uita Romuli. Ergo nō Voltur-
na Troſſana/aut queuis alia eſt ubi fuerit ingens & ſacer regius lucus q̄ Viterben-
ſis:quia in nulla alia remanent ueſtigia ſacri fani q̄ in Viterbenſi. Locus enim ipſe
luci ſub Volturna:ad hanc etatē dicitur quatuor ſacris litteris F.A.V.L.ideſt fanū
Arbanę:Volturnę Lucumonū. Hec enim quatuor uocabula Aramea ſiue Etruſca
ſunt nō latina:ut in aliis queſtionibꝰ reſpōdebo.Rurſus ęra & priſcę monetę Viter-
bēſes/exciſe lr̄is ſacris F.A.V.L.quedā habēt/ & quedā F.A.V.P.quę idē ut ſupra
exprimūt excepta ultimis lr̄is.L.&.P.quia Aramcę oēs primę conāt fanū Arbanę
Volturnę Lucumonū:ſecūdę uero fanū Arbāę volturnę panos aut pomoni.Et hoc
eſt qđ reſtituit Deſiderius in Decreto exciſo lr̄is Lōghobardicis.Et ut cudant inqt
ī monetis ſuū F.A.V.L.excepto ꝙ amoueāt Herculē:& ponāt patronū ſuū ſanctū
Laurentium & reliqua.Nam ut patet in ęre quod in uinea ſua repperit Bombarda
rius cōmunitatis:ex una parte erat F.A.V.L.cum inſcriptione Vetulonia.Ex alte-

ra Hercules cum leone/claua & Longlola:& inſcriptiõe perpetua uirtus· Igitur ſo/
la Viterbenſis Volturna regia erat etiã fanum regiũ:tum ex limilitibus preſcriptis
tum ab ingentis Luci monumentis extantibus· Additur & Volturnæ pomeriũ qđ
uulgus porticellam:contractus uero a Viſconte Gatto conuentui noſtro datus por
tam quadrieram uocat:quia·F·A·V·L·quatuor litteris ęreis ſacrũ erat/more Thuſ
co·Quod patet in ilice litteris ęreis in Vaticano pro relligione poſita/longe ante ur
bem Romam conditam:cuius meminit Plinius in libro·xvi·naturalis hiſtorię:ca/
pitulo·lxi·Vetuſtior inquit urbe in Vaticano ilex/in qua titulus ęreis Etruſcis litte
ris/religione arborem iam tum dignam fuiſſe ſignat· Nam arbores fuerunt numi/
num templa/priſcoſq; ritu ſimplicia ut libro·xii·capi·primo·Idem Plinius ſcribit·

Annia queſtio·xii·

DVBITABAS etiam cum tibi hec adducebam:Virgilianum Carmen idcirco nõ
intelligi de Fano Volturnę Viterbenſis:quia partes deſcriptionis Luci non uidenť
ſibi cõuenire·Sic einm ſequiť· Quem Lucũ undiq; colles Incluſere caui: & nigra
nemus abiete cingunt· Siluano(fama eſt)ueteres ſacraſſe pelaſgos:Aruorum peco
riſq; deo Lucumq; diemq;· Qũo hec uerificanť de FAVL? Reſponſio·Vtiq; uide/
bis ea ad unguem uerificari· Si ad diſtinctionẽ urbis & colliũ eius atq; uocabulo/
rum te conferas·Nam nõ crederemus Romam eſſe:ſi Thyberis & colliũ & partiũ
locorũq; Romę nulla uetuſta eſſent nomina/quippe quia hec ſunt uiua Topogra/
phię atq; hiſtorię argumenta: ut in Topica hiſtoriali probauimus· Ponas igiť hec
fundamẽta tibi:ut uiuã Viterbenſem antiquitatẽ teneas·Vocabulo Arameo pont/
aquã diſtinctiuã agrorum a qua tranſitur ab uno in alterũ ſignificat: a cuius origi
ne exiſtimo pontũ & pontẽ habuiſſe latinos·Vnde confluxũ triũ fluminũ Blerani
ſcilicet & Larthis ubi cũ Veis amnib⁹cõfluerũt tripontiũ uulgo adhuc dicimus·Et
hii tres populos diſtinguũt·Nam Bleranus amnis diſtinguit nos Volturrenos cog
nomine Etruſcos/a Tarquinienſibus ut patet· Larthes uero a Thuſcis Nanis·Ble/
ranus diciť:quia oritur circa Blere·Larthem uocat Antonin⁹in Itinerario:nos cor/
rupte dicimus Marthẽ·Oritur a lacu Volſinienſi/& diciť Larthes:quia limes eſt in
ter Etruſcos Larthialis atq; metropolis Thuſcię urbis ciues/& Tuſſos Nanos·Itaq;
pont/aqua diſtinctiua ꝓprie Etruſca & Aramea lingua diciť· Cui etiã alius argu/
mẽto eſt amnis Macra:quẽ quia diſtinguit totam Thuſciã a Lyguribus & Gallis:
cognominant Thuſci pont Remoli/ & ab eo urbem uicinã olim Apuam/nũc pont
Remoli ideſt fluentum diſtinguens celſitudinẽ antiquã· Diſtinguit enim celſitu/
dinẽ antiquiſſimã Thuſcię/ab antiquis Lygurib⁹& Gallis· Eſt eni Rem celſitudo
ut Talmudiſtę cũ diuo Hieronymo cõſentiũt: & ol antiquiſſimũ & priſcũ ſignifi/
cat:ut·vi·qõ indicauit· Hinc pont Remoli/ſignificat fluentũ diſtinguẽs celſitudi/
nes antiquas· Viterbi aũt pont/ſunt quatuor:quoꝝ duo adhuc ſunt in uſu loquen/
tiũ:pont Remolũ:& pont para Tuſſum:uulgo pont para Toſſum:quia·u·in·o·cõ/
uertit uernacula lingua·Duo alia pont ceciderũt ab uſu/& manent ſcriptis antiqs/
alterũ qdẽ in cõuent⁹nr̃i cõtractu uetuſtę donatiõis quo dom⁹in pont Arbano cir/
ca ſanctũ Laurẽtiũ donať:Alterũ in annalib⁹Gotifredi/quib⁹ diciť/antiquã carbo
nariã põtis Vetuleti iter ſanctũ Blaſiũ & ſanctã Mariã nouã fuiſſe oppletã uſq; pla/

team nouã• Itaq; ponas te in medio Faulis/& uerte faciem ad palatium: & uidebis
cauitates aquarum antiquaꝝ inter quatuor colles:de quibus dicit Virgilius:quem
undiq; colles incluſere caui• Nã ad ſiniſtrã ut cernimus/ primũ Pont Remulũ id/
eſt fluentũ diſtinguẽs priſcas celſitudines:diuidit celſitudinẽ Volturni collis a Ve/
tuleto:a quo Vetulonia•Sequit̃ hunc collẽ Volturnę Vetuletus/a pont Remulo ad
pont Vetuletũ/ideſt fluentũ diuidens Vetuloniã a para Tuſſa• Et ex eo qđ dicit Go
tifredus cuius tpe oppleta eſt cauitas: coniicitur fluentũ Vetuletũ fuiſſe quod nũc
Sipalis:quia illa portio uſq; portã nunc Salcicchiã dicit̃ Vetuletum:Et amnis Ve/
tuletus a Vetuleto per ſanctã Mariã nouã & ſanctũ Blaſiũ/ influebat Faulem circa
plateã nouã:& eius cauitas diuidebat Vetuloniã a para Tuſſa• Falſa eſt igitur opi/
nio coꝝ qui aiunt amnẽ Alcionis & pont Remuli influiſſe olim plateam nouã : qa
aqua nõ aſcendit & Alcion eſt humillimus reſpectu altitudinis platee noue/ cuius
collẽ etiã fuiſſe altiorẽ palatio dñoꝝ uidemus•Et ideo Gotifredus rem aperit/dũ ait
ſua etate fuiſſe opplet ã carbonariã ideſt foſſam & cauitatẽ põtis Vetuleti/ideſt fluẽ/
ti Vetuleti:a ſancta Maria noua ad ſanctũ Blaſiũ/ circa plateã nouam• Itaq; ſtanti
in medio Faulis ad leuam eſt Volturnę collis/cauus fluenti Alcionis•Ad genã ſini/
ſtram eſt collis Vetuletus/ab Alcione ad ſanctũ Blaſiũ/ubi iam reuerſus amnis Ve
tuletus influebat•Ad faciẽ uero occurrit platea noua & eſt collis para Tuſſus: quia
limitẽ habet ad dextrã genã/pont para Tuſſum/ideſt fluentũ para Tuſſum/ dictũ
quia eſt finis Tuſſę/& eſt aqua Apcia•Et cernimus ciuitatem magnã huius collis a
ponte ſancti Laurentii inter totũ planũ Aſcreani & Gaiolas•Porro a dextris occur
rit pont Arbanũ cauitas magna quę eſt a ponte ſancti Laurẽtii in planũ Aſcreanũ
Ergo quatuor colles caui undiq; Faul cingũt: Volturrenus: Vetuloniẽſis:para Tuſ/
ſus ideſt coronatę Tuſcę:ut exponemus:& Arbanus• Ex his patet diſtinctio priſca
Viterbẽſis in quatuor urbes•Prima eſt Volturrena aut per ſincopã Volturna a pla/
no Tromete uulgo Trometorũ ad pont Remulũ per latitudinẽ oppidi: & per lon/
gitudinẽ a Parazolo Faulis ad Capitoliũ & ſanctũ Franciſcum: quod oppidum in
quinq; regiones diuiditur:uidelicet in Parazolũ:Porticellam quadrierã•Seuaſton
pana:& Capitoliũ atq; Stic Kity Aryn• Sequitur ſecundi collis ſecũda urbs Vetu/
lonia conſtans in longitudine/ circa Faul quidem ubi anguſtatur ab Alcione uſq;
ſanctũ Blaſium/& ubi dilatatur a ſancta Roſa & Alcionis fluento uſq; ad portã Sal
cicchiam ubi Vetuletũ• Latitudo eius occidentalis eſt a ſancta Roſa per pont Re/
mulum uſq; Faul•& ab oriente a porta Salcicchia per ſanctam Mariam nouam &
ſanctũ Blaſiũ uſq; Faul: p alucũ priſcę aquę Vetuletę quę & Sipalis•In ea hęc ſunt
regiões•Suſa/quã corrupte Sumſa ꝓferunt•Ciochola: Lambyrinthus: Sipalis: Ve/
iuzũ: Vetuletũ: Seddie carri/ſiue curules•Spurinella: Metallię: Cercinę: Vallis Py
Atta:& alię• Tertius collis para Tuſſus a ſancto Blaſio ad ciuitatẽ pont para Tuſſi
ſub ſancto Thoma/ cõtinet longitudinẽ anguſtã circa Faul totã plateã nouã urbis
para Tuſſę•Cõtinet̃ tota para Tuſſa•Inter Vetuletũ olim amnẽ & Gaiolas ubi fluẽ/
tũ & cauitas para Tuſſa diuidit Gaiolas & Aſcreanũ•In hac urbe continent̃ hęc re
giões:Craniſa a porta Salcicchia ad macellũ maiꝰ•Itẽ DemiAtus a macello maiore
ad ſanctũ Saluatorẽ•Rurſus uicus Para ideſt Longhꝰ greco uocablo uſq; ad pontẽ

ſancti Laurentii·Gaiolę propric appellatᷣ longitudo quę īminet longe cauitati in/
ter eos & Aſcreanos·Quarta urbs Arbanū diuiditᷣ etiam ab auctoribus in regiones
Aſcreanam:Calumbā: Muſarnam· Ergo ab ipſis nominibꝰ Etruſcis/adhuc locis &
quadriurbi Viterbo extantibus/& diſtinctione collium circū Faul:carmen Virgilii
ad unguem uerificatur·Nam prima pars deſcriptionis/quem undiq; colles incluſe
caui/ideſt cauitatibus riuorū:& uiſus ſimul & nomina/ & traditiones annaliū pro/
bant·Verum qđ additur:& nigra nemus abiete cingunt:nō potuit ſeruari ſub fide
chriſti ſicut nec Romę uel alibi:quia p̄cepit deus Deuteronomii·xii·ut Lucos deo
rum ſuccidere͂t atq; cremarent· Rurſus cū dicit Siluano(fama eſt)ueteres ſacraſſe
Pelaſgos·duo argumenta manent: quia regionē quandā Volturnę proximā/Cam/
pum Pelaſgi/& uulgo/ ore pingui ac geminato·ll·adhuc Pellaſgi uocitamus: & ſa/
crum auguſtūq; Volturnę Siluanū/etiā uocabulo pelaſgico etas noſtra uocat Seua
ſton pana·Nam Siluanus auguſtus latine/& Seuaſtos pan grece/ ſunt eadem: ut ī
ſequentibus queſtionibꝰ exponemus· Ergo fama eſt cum per hiſtoricos tum p irre/
uincibilia nomina & locoꝝ & deoꝝ/ueteres pelaſgos cū Italiā ſubiugaſſent: ſacraſ/
ſe fanū Volturnę Auguſto Siluano ſiue Seuaſto pani:a quo regionem Volturnę ad
huc dicimus Seuaſton pana·Et ita Virgilius de fano Volturnę ſolius Viterbēſis lo/
quitᷣ:de qua ſola & de nulla alia cunctę partes deſcriptionis ad unguē uerificantᷣ·

Annia queſtio·xiii·

QVERIS quoq; quid ſit fanū & Lucus? Reſponſio·Beatus Thomas Aquinas no
ſter in prima parte/queſtionibꝰ/quas de diuinis nominibꝰ facit/docet ꝙ aliquando
aliud eſt a quo nomen imponitᷣ/& alud ad quod ſignificandū imponitᷣ/ſicut lapis
a ledendo pedē imponitᷣ/& ſignificat ſubſtantiā duram·Si ergo queris:quid lucus
& fanū ſignificent:equidem ſignificant id idem: ſcilicet locum deo ſacrū:quod eſt
ſenioribus curia ſimul & templū:ut ſignificat Virgilius in·viii· Eneidos de fano &
luco latini dicēs·Templū Auguſtum ingens centum ſublime colūnis: Horrendū
ſiluis/& relligione parentum· Hinc ſceptra accipere & primas attollere faſces·
Regibus omen erat:hoc illis/curia templū· Ergo quia Virgilius eandē deſcriptio/
nem ponit fani & Luci/equidem ſignificant id idē: locum ſcilicet ſacrū· Vnde au/
guſtum dixit/ideſt augurio conſecratū:ut exponit Seruius·Ingens ideſt nobile di
xit:quia regius lucus:quo pacto de luco Volturnę in octauo dixit· Eſt ingens geli/
dum lucus prope Ceritis amnē: religione patrū late ſacer· Centū ſublime colūnis/
ideſt arboribus·Vnde ſubdit:horrendū ideſt uenerandū ſiluis: ut exponit Seruiꝰ·
Priſci enim arbores pro numinū templis habebant:ut auctor eſt Plinius·Qđ & de
fano Volturnę ſigniſicauit cum dixit:Et nigra nemus abiete cingunt·Qđ uero ait:
Hinc ſceptra accipere & primas attollere faſces regibus omen erat: utiq; Virgilius
minus dixit/& plus ſignificauit ſubdens: hoc illis curia templū·Curia inquit Ser/
uius erat fanū & lucus:quia niſi in augurato loco Senatus conſilium nō habebat·
Vnde templū Veſtę nō erat conſecratū: ne illuc Senatus accederet/ubi erant uirgi
nes·Rurſus utebantᷣ pro curia nō ſolū ad conſultandū de dubiis tēpore fluctuan/
tis imperii:uerū etiam ad cōſecrandos reges/regulos & duces:quia omen erat regi/
bus inde primas coronas & faſces attollere:ut ait Virgilius· Ad duo uero alia Lu/

co & fano utebant̃ pro templo/uidelicet ad expiationẽ criminũ ne dii iraſcerentur & ad ſacrificia & aruſpicia/ad habendũ gratias/& explorandũ glorioſa fata. Verũ Aramei teſte Talmudiſta noſtro Samuele: unico uerbo hec p̄dicta quatuor conclu dunt qđ eſt Attan. Vnde ſi ab eis queriť/quid eſt lucus & fanũ? reſpõdebũt. Attan ideſt tempus fluctuans quod ad conſiliũ mouet. Item crimina cõmouentia ſcilicet ad expiationẽ & luſtrationẽ. Item coronę ac faſciũ donatio. Item exploratio fatorũ Quę omnia cõueniũt his quę diuus Hieronymus interpretatur uocabulo Attan. Vnde ad hanc etatẽ a pont Remulo uſq; ad ſanctũ Blaſium incolentes Alcionem Vetulonię/ uocamus uallem Py Attan/equidẽ uocabulo Arameo. Py enim ut tam Hebrei q̃ diuus Hieronymus cõſentiũt/ſignificat os/& oſtium/ & omnẽ introitum Hinc uallem Py Attan dicimus oram Vetulonię/qua itur in Attan/hoc Lucum & Faul Volturnę. Itaq; ſi quid ſignificent nominia fanũ & Lucus queris:utiq; Attan ſignificant:uti expoſuimus. Si uero queris/cuius linguę ſint/& a qua origine nomi na hec ſint poſita? reſpondebo ab origine Aramea prius q̃ latina uel Greca. Nã fa no lingua Aramea/& Hebrea anteq̃ Greca/appareo & uideo ſignificat: a quo fanũ diciť locus ubi uidentur fata & auſpicanť diuina. Et p̄duxit mihi Samuel locum Geneſis.xxxii.ca. ubi ſcribiť q̄ Iacob auſpicatus uenturã uictoriam & fatum ac cõ mutationẽ nominis per angelũ: uocauit nomen loci illius lingua Hebrea Fanuel: ideſt fanũ dei dicens: Vidi dñm facie ad faciem:& ſalua facta eſt anima mea. Lati na uero origine ut ait Varro/impoſitũ eſt nomen ab eo q̄ Antiſtes prius effatur lo cum poſtea affatur. Greca uero origine/a faneo/ideſt appareo: uti Aramea dicitur. Et qm̃ lingua Barbara p̄ceſſit latinã & Grecam:conſequens eſt:ut fanum originem ab Aramea deſumpſerit:& ſimiliter lucus. Nam quod latini dicunt lucum a luceo dictũ:quia obumbrantibus arboribus luce caret:& luce aliena indigeat: utiq; uio lenta & quaſi inuolucra expoſitio eſt/per antifraſim dicta. At lucus Aramea expo ſitione facilis & intellectu prona/& lepida. Luca enim ultima ſyllaba acuta : ut ait Samuel/ apud Arameos idẽ eſt qđ apud latinos uetus & ſenex & Senatus. Et ideo a Luca Aramea deriuatione Lucus diciť locus Senatorius/ubi ſcilicet Senatus ſu pradicta quatuor exequebať:conſilia:faſces: luſtrationes:& auſpicia. Hinc Lucu mones Aramea Etruſcaq; origine nomen eſt Senatorię dignitatis.

Annia queſtio.xiiii.

QVERIS item cuius originis ſit:& quid ſignificet Lucumo? Reſponſio. Eſt origi nis Etruſcę/quę & Aramee. Significat autẽ ut quidam dixit hominẽ inſanum. Sed cum.xii. Lucumones reges Etrurię ſapientiſſimi fuerint:conſtat eum inſanum eſſe qui quã ignorauit originẽ ſignificationẽq; nominis nõ latini/ p̄ſumpſit p̄ inſaniam exponere. Prebuit huic inſaniẽdi licentiã Feſtus & quidã alii:qui dicũt Lucenſes a Lucumone conditos: qui ob id inſanus fuerit extimatus/ q̄ ubicũq; ibat/ſaltatiões agebat. Sed nõ dicunt hii q̄ Lucumo ſignificet inſanum/cum oẽs conſentiãt fuiſſe nomen dignitatis apud Etruſcos : ſed q̄ ob ſaltationes idẽ Lucenſiũ cõditor fuerit extimatus inſanus/tũc ab Lyguribus Apuanis Thuſcis/rudibus & inexpertibus re ligionis:qua precellebant Lucumones Thuſcię principes: ad quos cauſa religionis p̄cipiendę mittebãt ſuos liberos uetuſti Romani:ut in prío libro & ca.de religione

auctor eſt Valerius maximus• Vtebant᷑ autē ſaltatione in religinibus: teſte Seruio in Buccolicoꝝ Egloga•v•ibi•paſtor quidam:quia inquit nullam partē corporis maiores noſtri uoluerūt eſſe:quę nō ſentiret religionē• Nam cantus ad animū:ſaltatio ad mobilitatē corporis pertinet• Hec Seruius• Nec mirū ſi Lucumo paganus a rudibus paganis inſanus ſit ob religionis feruorē habitus:cū rex Dauid fidelis Thuſco more uſus/cantans & ſaltans ante Archam dei:a fideli ſua uxore Michol regina fuerit ſcurra & inſanus habitus:ut ſecūdus liber regum retulit• Igitur Lucumo cū ſit nomen dignitatis pertinentis ad principatū ſimul & religionem/dicimus ꝙ lingua Etruſca Lucumo eſt nomen compoſitum & ſignificat iddem quod in compoſitione greca Paleologus:& Latina Viterbus: & eadem ſunt Lucumonium:Paleologum: Viterbum• Nam ut diximus Luca ſignificat apud Arameos uetus:ſenem:Senatum• Apud grecos Paleos:uetus & ſeneſcēs dicit᷑• Apud Latinos quoq;/uetus ſenem & ſeniū ſignificat• Moni uero apud Arameos ſignificat ſupputatorem & qui preeſt conſilioꝝ rei publice ſuffragiis/aut uerbiſtam/ prout uerbum imperium ſignificat:ut periti Talmudiſtę dicunt• Vnde uerbo domini celi firmati ſunt:ideſt dicto & imperio domini• Similiter Heſter ſeptimo cap• Nec dum inqt exierat ex ore Artaxerſis uerbum/ideſt imperiū & dictum:& ſerui operuent faciem Aman• Et frequentiſſimus uſus Hebreę & Aramcę linguę habet uerbum pro imperio & dicto/ prout dictum a dicēdo imperatiue ſumit᷑:a quo & dictator apud Romanos habuit originem• Et utrunq; officium preſidendi ſuffragiis & dicendi ſiue imperandi urbibus & populis/Lucumonibus erat• Vnde Dioniſius Halicarnaſſeus officium Lucumonum & habitum deſcribens li•iiii• Aderāt inquit ex tota ciuitate Etrurię hii qui ſuffragiis preerāt:& uelati infulis a Tullo precabant᷑ iram• Q đ aūt imperarēt/ patet ex uirgilio in viii•Eneidos:qui•xii•populos:uocauit ingentes ideſt regios:& Lucumones regna opima/ideſt reges opimos: ut ibi exponit Seruius dicens• Non ſine cauſa Virgilius dixit ingentes populos & regna Opima: quia Thuſcis erant duodecim Lucumones ideſt duodecim reges:quibus unus preerat ſcilicet Larthes Igitur Lucumo idem eſt quod uetus uerbiſta ideſt/Senex dictator• Et hoc proprie ſignificat•

Annia queſtio•xv•

QVERIS de eo quod ſepe tibi dixi eadem eſſe lucumonium:Paleologum:& Viterbū• Mouent te multa:que uaria expoſitione a doctis iam diu relata fuerunt• Primus:Fatius de Vbertinis Florentinus/ optimus atq; erudítiſſimus coſmographus: qui in ſua Geographia antiquitatem Viterbenſem exploratiſſimam habens:ait eā tribus nominibus dictam: Tuſcam: Veiuſam ymo Veiuzā:& Viterbum• Tuſcam quidem:quia pars eius dicit᷑ Para Tuſſa:quam ipſe exiſtimauit dictam a Thure• Veiuzam uero:cū quia Veia eſt inſigne partis Vetulonię:tum uł maxime/ꝙ a cunctis finitimis/& in contractibus uetuſtis/ Viterbenſes dicuntur Veiuzi: Cui etiam eſt argumento inuincibili:ꝙ in ſubſcriptiōe Cybelis:litteris Etruſcis: Veiuzum appellat/quod poſtea Veitulonia/& nunc Viterbum• Vnde & Iuzos ad hec tempora/ nos uocant/truncata prima ſillaba• Eſt enim mos non modo Thuſcoꝝ/ſed Hebreoꝝ & barbaraꝝ gentiū/uernacula cuiuſq; lingua demere primam ſillabam nominum proprioꝝ: localiū/& gētilium:ut Iuzus: Ry•tlaus: Ry ſyris:Syricella:mons

talianus:Gygianum:Lippus:Tulomnius:Colaus:& eiuſmodi plura:pro Veiuzus Ry Atlaus:Ry Oſiris:mõs italianus: Ogygianũ:Philippus:Veitulomnius & corruptius Tolumnius. Micholaus. itaq; is Fatius qui tam probe de Viterbi nominibus duobus dixit:etiam id addidit/Viterbum a Romanis dictum/Vita Herbum/ quaſi uita herbida:ubere glebę/& fertilis ac delicioſa. Non igit' a lucumonio interpretationem habet. Reſponſio. Fatius Florentinus/ illuſtrior Blondo fuit:ut qui ingenio Thuſco excelluerit:& explorata loca melius & certius tenuerit. Verum qđ ait Veiuzum Viterbum antea dictum:negari non poteſt ob argumenta que ſupra dicta ſunt. Caue tamen a corruptione ſcriptoꝝ:qui in Coſmographia Fatii Veienſam pro Veiuza ſcripſerunt. Verum quod de Tuſſa putat dictam a Thure:non cõceditur:quia Thuſca a Thure toti prouincie cõuenit:ſed Tuſca a Tuſſo rege filio Herculis ſolius Viterbi antiquum nomen eſt:ut ſuo loco dicet'. Rurſus Viterbum dictum quaſi uita Herbum a deliciis naturalibus/utiq; uerum eſt quantũ ad proprietatem/a qua nomen imponit'/ quia uera eſt hec proprietas:ſed non quantũ ad id ad quod ſignificandum imponit':quia omnes ſubſcriptiones & tituli & opiniones quas etiam puer ab antiquiſſimis ciuibus/& ſubſcriptionibus uetuſtiſſimis/accepi:Viterbum quaſi ueterum uerbum interpretant'. Vnde ſubſcriptio Leonis longuli habet. Non timeo uerbum:Leo ſum qui ſigno Viterbum. Non ergo Herbum ſed uerbum ultima pars compoſitionis ſignificat:ſicut prima pro Vit uetus. Vnde longe anteq̃ uel nomen uel res Viterbenſes mihi eſſent ab origine cognite/cum Genue eſſem:& preſens eſſet conciuis noſter:Cornelius Benignus Cercina:occurrit libellus uetuſtiſſimus in publica conuentus nr̃i bibliotheca: in cuius fine multa de regione hac continebãtur:in qua dicit Viterbum dictum Veterbum gramaticę/ & ueterum uerbum/a quo plures conſtantinus duxit in Bizantium/inter quos paleologi per interpretationem dicti fuerunt. Nam ſicut grecis paleos: ita latinis uetus/ & Arameis Luca. Et ut grecis logos ſic uerbum & dictũ eſt latinis/ & ita Arameis Moni:ut in precedente queſtioni expoſuimus. Quare quos per cõpoſitionem Lucumones Aramei dicunt:eoſdem Conſtantinopolitani greci/Paleogos interpretatione greca uocauerunt:& rex Deſiderius interpretatione latina Viterbos: ideſt ueteres uerbiſtas ſiue dictatores. Ergo quoniam locus ab interpretatione nominum eſt inuictus & inexpugnabilis:conſequens neceſſario eſt:ut latine Viterbum/ſit idem quod grece paleologum:& Etruſce Lucumonium. Nec iuuat ꝙ Viterbũ nõ habeat finem huius uocabuli uetus nec principium nominis Verbum: quia ob uetuſtatem/compoſitio ſineraica ſepe adimit finem prime dictionis & principium ſecundę ut patet in cõpoſito nomine Macto ideſt magis aucto. Nec item moueat te ꝙ prima ſyllaba eſt/Vit/& non Vet ꝓ uetus/ quia ut diximus uetuſtiſſimi codices habent Veterbum:& interpretatio uetuſtiſſima uetus uerbum. Sed quod gramatice ſcribebatur Veterbũ & ita ſcribendũ eſt:a proprietate uernacule lingue Viterbũ ꝓfertur:quia .e. ſepe .i. profert uulgus/ut in Veiano limite ultimo circa Minionem Veianum oppidum:uulgo dicimus Vianum. Porro quoniam notarii loca ſcribũt plurimum/ut uulgus profert:idcirco uſus obtinuit/ ut Viterbum pro Veterbo ſcribatur/& dicatur:quod profecto a loquendi modo proprio Longobardico proceſſit

qui etiã Viterbum pro Veterbo/in exciſo alabauſtro/l gobardicis litteris & prolatione poſuerunt. Annia queſtio.xvi.

QVERIS:ut alioꝝ opiniones/quas ſepe ſimul cõparabamus que magis ad ſignificationẽ accederet:denuo tibi repetã? Reſponſio. Prima funditus falſa eſt/que dicit Viterbũ dici quaſi Vitibur/quaſi paruũ Tibur/q͛ a Tiburtinis ſit conditũ. Nã ratione utriuſq; partis falſum eſt:quia quo ad ſignificatũ ad quod ſignificandũ imponit͛ nihil habet cũ Tibure:neq; quo ad ꝓprietatẽ conditionis a qua nomẽ imponitur/a Tiburtinis conditũ eſt tetrapolis Viterbũ:qđ omni urbe Italię prima & antiquior inuenit͛:ut probabit͛ in comentariis ſuper Myrſilũ & alios auctores. Hinc proxima eſt ferme quedã nouella opinio/que dicit Viterbũ eſſe Vitebum:qa ipſum Thebanus Hercules fundauerit. Vnde & caſtrum Herculis dicit͛. Eſt ergo Viterbum quaſi Vithebe & parue thebe. Sed fata hec nõ currũt:quia de antiquitatibus antiquioribus ſtatur uocabulis/libris/autoribus & interpretatiõibus:que ut oſtendimus docent quo ad ſignificatum nominis definiri uetus uerbiſtam/& ueterũ uerbum ac dictaturam. Quoad ꝓprietatem uero/a qua uidetur nomen deſumi/ut ait ab edificatore Thebano:ſimiliter falſum eſt/quia ut in eiſdem comentariis uidebit͛ anteq̃ Hercules Thebanus eſſet/ſiue Grecus ſiue Egiptius: erat urbs regia Tetrapolis edificata Viterbum. Et ideo non dicit͛ a conditore Vi Thebe. Nec iuuerit qđ lapis exciſus effoſſus/Cybelarius dicat/q͛ proximo loco Vetulonie fundauerit Migdala ideſt turrim/& ob id illud paruũ ſpatium/dicat͛ caſtrum Herculis:Qui enim edificat unam turrim in magna ciuitate tetrapoli/& eam a ſe danominat/ neq; totã ciuitatem a ſe denominare poteſt/ neq; aſſerere illam a ſe edificatam. Vt tamen ne ſomniaſſe hec opinans uideatur:poteſt concedi illud paruum ſpatium Herculeum poſſe dici paruum Thebe:ſed non tota tetrapolis: qui una hyrundo non facit uer: neq; una dies felicem/ut Ariſtotiles ait in primo ethicoꝝ:& ita una domus turrita/ non facit tetrapolim. Tertia opinio eſt uiri erudittiſſimi Fatii:que ut diximus uera eſt quoad ꝓprietatem a qua nomen imponit͛:ſed falſa quoad ſignificatum. Quarta opinio eſt litterati uiri Raimundi:qui in uocabulis ſuper comentaria Iulii ceſaris:dicit Viterbum dici quaſi uita inermium/quia emeriti militia ueteres Romani eam urbem ſibi pro delitiis deligebãt. Et hec uera eſt opinio/ quoad proprietatem a qua ethomologiam nominis deſumit:ſed falſa quoad principale ſignificatum nominis. Quinta etiã opinio a proprietate Thermaꝝ exponit Viterbũ quaſi ui Thermulum. Sunt enim ibi Therme Etruſce:ideſt Volturrene ut expoſuimus queſtiõe octaua:nona:decima & deinceps. Hiis calidanis aquis earumq; Fluento adhuc calidano dicto innaſcit͛ piſcatura/tum copioſa/tum ſalubris:de qua plinius in.ii.naturalis hiſtorię cap.de miraculis fontiũ & aquaꝝ. Piſç inquit aquis calidis innaſcuntur rane. Ad Vetulonos uero in Etruria non procul mari: Piſces. Sunt & ſaluberrimę Therme Caię adhuc cognomine:quarum meminit Strabo in.v.libro cõparans eis Sabatias uicinas Romę. Sic enim ait. Vbi Etruria magis apropinquat Romę habundat aquis calidis/& non minus habundantes q̃ Gaię:quę nobilitate ſui ceteras excellũt. Sed copioſius de Volturrenis Thermis diſſeruimus/ in comentariis ſupra Sempronium. Ab his igitur Thermis per Ethimologiam cõcedi poteſt

Viterbum dictum quaſi Vi thermulum·ſed falſum eſt per definitionem nominis·
Verum ſexta opinio eſt Blondi/dictum eſſe Viterbum ui turrium/quia eſt urbs tur
ritis edibus extructa:precipue etate ſua qua ferme ſeptuaginta iam annis luſtrauit
Italiam:a quo ad hanc etatem ferme·xv· maxime altitudinis turres ruerunt:& ta/
men adhuc remanet q̃ maxime turrita· Hec autem opinio eius dicto contrariatur
dicenti/Viterbum eſt parum uetuſta ciuitas·Nam ſi urbem/dempſis & crebris tur
ritis edibus extructam confitetur:ergo neceſſe eſt/ cõfiteatur illam eſſe Turrenam
& Etruriam urbem omnium antiquiſſimam quam etruſci a Turſibus ideſt turri/
bus proferebant Turſenam & Eturſiam:ut probant Myrſilus: & Dioniſius Hali/
carnaſſeus in primo libro:& nos uberrime in comentariis noſtris oſtẽdimus· Ergo
Blondo ſubrepſit contra ſe ratio/cõuicto iam ueritate/ꝙ ueriſſima Viterbi Ethimo/
logia eſt ui turrium/& Turrena atq; uetuſtiſſima/ eturria ſiue Etruria:ſed nõ eſt ea
definitio nominis ut patuit·Sequitur ſeptima opinio olim bone memorie eruditiſ/
ſimi Hermolai Veneti & patriarche Aquilegienſis: qui exiſtimabat Viterbum Vi
teroum ſiue uita Heroum dictum: & id Aucupabatur ex quatuor ſacris litteris·F·
A·V·L·& ſubſcriptiõe lapidis Lybiſcilli/ubi in fine exciſum eſt· Etruſco quaterno
populo·Dicebat igit̃·F·A·V·R·ſignificare quatuor populos:Faluceres ideſt Vol/
turrenos in Volturna:& Agillinos uel Arbanos:Vetulonienſes:& Longhulos Pa/
ra Tuſſe:Etenim ut arguebat/& quidem diuine/Viterbenſes ſunt Volturreni iuxta
Minienem & Volſinios:Et ipſi ſunt proprio cognomine Etruſci: ut docet Plinius:
& tunc erat Tetrapolis regia:& eius quaterno populo dicatur/ F A V L·Faluceres
ut exciſus lapis indicat·Quare F·A·L·quatuor eius tetrapolis circum ·F·A ·V·L·
populos tunc Heroes Etrurie denotat·uidelicet·Volturrenos:Arbanos:Vetuloni/
enſes at Longholanos·Quare Viterbũ ſignificat quaſi uita Heroum quatuor po/
pulorum eius·Verum tanto ingenio & uiro non audeo cõtraire· Sed mihi duo du/
bia reſtant:quibus non uideo poſſe comode reſponderi · Primum quidem/quia ſi
Agillinos per·A·intelligit: equidem non ſunt Etruſci:ſed per ſe populus eſt mari/
timus Agillinus & princeps Ceritis regionis·Si uero Arbanum intelligit ut poſtea
retulit:non eſt ad intentionem Deſiderii imponentis nomen Viterbum / quia ipſe
hoc cõe nomen impoſuit ſolum tribus oppidis/que intra menia clauſit/ Longholæ
Vetuloniæ/ atq; Volturnę· Nam Arbanum cuius pars eſt Aſcreanum fuiſſe abſq;
menibus ut antea/uſq; ferme ad noſtra tempora:annales indicãt· Vnde in decreto
Deſiderii dicit̃·Tria oppida/Longholam:Vetuloniam:& Volturnam dictã Etru/
riam ſub uno muro cingant:totamq; urbem adiectione noſtra Viterbum/pronun/
tient·Secũdum dubium eſt:quia·F·A·V·L·eſt dicatum nomen Luco intermedio
his quatuor populis:& non ipſis populis:a quo eſt porta quadrięra:ut expoſuimus
queſtione·xi·Et item cum ſolis antiquioribus de antiquitatibus certiſſime credat̃
& Veterbum/& uetus uerbum dici ac definiri dicãt: utiq; nullo pacto uidetur diſ/
finitiue Viterbum ſignificare uitam Heroum/ſed ſolum per Ethimologiam & pro
prietatem/a qua nomen imponit̃:Eius opinionem eſſe hoc modo exiſtimo & lepi/
dam & ueram·Hac controuerſia accepta eruditiſſimus noſter ep̃s Archadię:ait/di/
ctum Viterbum Vi trium urbium:Et id probat:quia ipſe nominis impoſitor Deſi/

derius dicit/ut totam urbem cinctam uno muro dicant Viterbũ. Ergo ui trium ur/bium/quę ſub uno muro cingebant. Hec octaua opinio ſatis ligat quo ad ethimo/logiam propinquiſſimã definitioni: quia heę tres urbes ueteres uerbiſtę atq; paleo/logę Lucumoneq; fuerunt. Et ab hac uicina ꝓprietate tracta eſt definitio & nomen Viterbũ. Noſter autẽ clarus ciuis dñs Michael Archangelus Caprinus Razenuus ab alia ꝓprietate nouã opinionẽ & quidẽ ueram expoſuit dicens: nomen Viterbum dictum a cognomine ampliatoris Longholę Turrheni/qui Demi Atum uicum po ſuit/& Torebus cognominatus eſt: ut Xanthus Lydus ſignificat & Deſiderius rex expoſuit Terobus: cõmutatis & tranſpoſitis uocalibus: ut Plinius inſinuat de pro/montorio Hiſpanię/quod a quibuſdã Arrotum: & ab aliis Orratũ tranſpoſitis uo/calibus dicitur. Porro Vi pro Vei poſitũ per ethimologiã placet. Ergo Longholam a cognomine ampliatoris Terobum uoluit dici/& adiecta ui/totam urbem Viterbũ quaſi Veiterbum ideſt currule Terbum. Vtiq; lepida & uera Ethimologia eſt. Vl/tima opinio eſt ueterũ titulorꝝ & memoriarꝝ quibus neceſſe eſt credi tanq̃ quę tem pore Deſiderii per expoſitionem dicta & ſcripta fuerint: ut diffinitio Viterbi ſit ue tusuerbum ſiue Senatoria Lucumonum dictatura. Famę enim funditus ſtandum eſt: ubi uetuſtas derogat certam fidem: ut ait Liuius in.vii.ab urbe condita. Fama autem & inſcriptiones docuerũt ſemper Viterbũ dici uetus uerbum. Et ideo huic ſtandum uidetur funditus. Deniq; ut decidamus Gramatice/Dialetice/atq; utcũq; Metaphiſice/quo pacto ſint uere aut falſe ſupradicte opiniones decem: aſſumenda eſt diffinitio nominis data ab eruditiſſimo Donato dicente. Nomen eſt: quod ſigni ficat ſubſtantiam cum qualitate propria uel cõmuni. Omne enim nomen ſignifi/cat ſubſtantiam ideſt diffinitionem ſubſtantialem: quoniam teſte Ariſtotele in me taphiſica: ratio & ſubſtantia/ quã ſignificat nomen/ eſt diffinitio. Qualitates uero cõmunes & ꝓprie/ſunt ꝓprietates/a quibus per ethimologiam nomen imponitur/ quia a ꝓprietatibus rei nomen imponitur: ut ait autor modorum ſignificãdi: & ex his uenamur rei ſubſtantiam/& nominis propriam diffinitionem: quoniã acciden tia magnam partem conferunt ad cognoſcendum/quod quid eſt: ut autor eſt Ari/ſtoteles in primo de anima. Ergo primo opinio & ſecunda falſa eſt: quia in ea non ponitur ſubſtãtia nominis Viterbi/nec aliqua ꝓpria uel cõis ethimologie qualitas Vltima eſt uera opinio: quia ſignificat ſubſtantiam & diffinitionem ueram. Reli/quę ſignificant ueras nominis qualitates: cõmunes quidem/ut uita herbida: uita in ermium: & Vitermulum: qualitates uero proprias ſignificant reſidue quatuor/ ut Blondi: Hermolai: Archadis: & noſtri Michaelis archangeli. Q đ ſi gramatice uerã diffinitionem querimus: utiq; iuxta donatum debet cõplecti ſubſtantiam cũ quali tate propria & cõmuni: ut ſi dicamus lapis eſt ſubſtantia corporea/ex genere mine ralium/leſiua pedis offendẽtis ad eam. Quare gramatica diffinitio nominis Viter bi/hec eſt. Viterbum eſt ueterꝝ Lucumonum uerbum/& dictatura/tetrapoliſq; Her bida / in ermibus delicioſa: Thermula: turritis crebriſq; edibus extructa: quatuor Heroum populorum Volturreni: Vetuloni: Tuſci cognomine para ideſt Longho/li & Arbani Tetrapolis uiuida: uiceq; trium urbium ſolum a Deſiderio menibus cincta: & a curuli Terobo ampliatoris ſui nominata: & ultima Deſiderii adiecta in

terpretaticem latina/per ſincraicam compoſitionem a uetus &uerbo dicta Viterbũ ſicut antea Conſtantinopolitani prima interpretatiõe dixerunt Paleologum: quod ipſi Etruſci dicebant Lucumonium.

Annia queſtio. xvii.

QVEREBAS quo modo Volturna/Turrena & Etruria ſint eadẽ? Reſponſio. Primo probatur ex origine & deriuatione nominis/per eruditos grãmaticos ſpeculatiuos/pcipue auctorem modorũ ſignificandi. Quecunq; enim nomina ab eadem origine proficiſcunt ſunt eadem ſignificato licet differant in modo ſignificãdi: ut flumen/fluentũ/fluuius/a fluere deriuata. Porro ut auctor eſt Myrſilus cuius comentaria fecimus/Turrenam & Etruriam/Etruſci/ab eadem re deriuant ſcilicet a Turſibus: & proferunt Turſenã & Eturſiam/Volturſenam. Quare ſignificato ſunt eadẽ licet forte differant in modo ſignificandi. Rurſus quecũq; habent eandẽ diffinitionem: illa ſunt ſinonima & idem ſignificant: ut inter philoſophos & grãmaticos cõuenit: quale eſt Marcus/Tullius/Cicero. Ceterum Turſena: Eturſia: Volturſena: a Turſibus dicta eandẽ habent ſignificationẽ/ teſte Myrſilo dicente/q ſicut in Aſia Moſſinę dicunt edes turrite crebrę extructę: ita Turſes ab Etruſcis. Et ſicut Moſſineca ab Moſſinis deriuata/ſignificat urbẽ turritis crebris edibus extructã: & ciues eius dicunt Moſſineci: ita Eturſia: Turſena: Volturſena a Turſibus deriuata: ſignificant urbem crebris & turritis edibus extructã: & ciues eius dicunt Eturſi: Turſeni & Voltnrſeni. Et hoc ipſum cum Myrſilo docet Dioniſius Halicarnaſſeus in primo libro.

Annia queſtio. xviii.

QVERIS unde fit mutatio. s. in. r. ut dicatur Turſena & Turrena: quomodo ſupradicta differant in modo ſignificandi? Reſponſio. Teſte Quintiliano fit a proprietate lingue ſiue eiuſdem ſiue diuerſę: ut quę antiquitus proferebant Cameſes: Cameſena: Fuſii: Valeſii: Phaleſii: honos: decus: Turſis Turſena: Volturſena: Eturſia: Eturſi: eadem poſteri permutato. s. in. r. pronunciant Camers: Camerena: Furii: Valerii: Phalerii: honor: decor: Turris: Turrena: Volturrena: Eturria Eturſci. Differunt uero in modo ſignificandi propter appoſitionẽ. e. & Vol. etruſca additamenta. Turrena enim ut diximus ſignificat urbem/turritis extructam edibus. Si uero a Turſibus ſiue turribus deriuas cum. e. & dicas Eturria/principatum notat: & ſignificat eam urbem eſſe metropolim aliarum. Quod ſi addis ad Turrenam Vol. ſignificat eandem urbem eſſe priſcam & omniũ antiquiſſimã. Et ideo ſignificant eãdem rem/& deriuationem & urbem: ſed diuerſo modo ſignificandi.

Annia queſtio. xix.

QVERIS item quomodo Romani addant. e. dicentes Etruſco & non Eturros? Reſpondetur. Quia ob proprietatem lingue Romani tranſponunt unum. r. in uocabulo Eturria (nam dicunt Etruria) quod non faciunt in uocabulis Turrena & Volturrena/licet ſincopent Volturnam. Vnde tranſpoſito uno. r. dimiſerunt in deriuatione unum. s. & dixerunt Etruſi/& non Eturri. Nam Romani dicunt Etruſcos deriuatiue a loco primo ab eis habitato dicto Etruria: ut Myrſilus auctor eſt: & poſt eũ Dioniſius Halicarnaſſeus in primo libro. Sed quare Romani non deri-

uent ab Etruria Etruſos/ſed addita•c•dicũt Etruſcos•Notandũ eſt ꝙ eſt proprietas
lingue Romanẹ in nominibus localibus & gentilibus poſt litterã•s• in penultima
ſyllaba/ſi ipſa•s•mediat inter duas uocales: poſtponere•c•gratia Euſoniæ: ut Ciliſ/
ſam/a cilicia/ciliſcam Propertius in Elegia dixit• Terq; inquit lauet noſtras/ſpica ci
liſca comas•Ita pheniſſam & Lybiſſam/Romana lingua profert Pheniſcam & Ly/
biſcam• Similiter ut auctor eſt Feſtus/ & item Seruius: Thuſia deriuatur a Thuſo/
futuro Greco huius uerbi Thuo/quod eſt ſacrifico & aruſpicor•Et tamen Romani
addito•c•dicunt Thuſciam:ideſt ſacrificolam & aruſpicatorem•Pari forma Beroſus
in quinto antiquitatum ſcribit Herculem egyptium prefeciſſe Vetuloniẹ regem fi
lium ſuũ Tuſſum:a quo hec etas para Tuſſam profert/& Tuſſam Nanam: Et tamẽ
Romani proferũt Tuſcam: Tuſcanellam: & Tuſcum• Vnde Feſtus/ Tuſcia inquit
dicta a Tuſco rege filio Herculis• Pari forma Etruſos/Etruſcos cum•c•pronũciant•

Annia queſtio•xx•

QVERIS item:ſi Etruria eſt urbs:ergo non prouincia• Reſponſio•Sicut Babillo/
nia/Perſia:Samniũ: ſignificant principaliter urbem metropolitem: & ab ea cõmu/
nicato nomine ſecundario totam prouinciam:ita Turrena:Etruria:ſecũdario & cõ
municaticio nomine ſignificant totam Thuſciã:ſed primaria ſignificatione urbem
regiã atq; metropolim Thuſciẹ• Vndẹ & primario ſignificato Veientes populi Ciſ/
cyminii nõ ſunt intra Etruriam:ſed finitimi:dicente Liuio in primo ab urbe condi
ta•Erat Sabinis uicina Etruria:proximi Etruriẹ Veientes• Similiter primario ſig/
nificato Vetulones ſunt in Etruria urbe/quia pars eius: & Piſa nõ eſt in Etruria:ut
per diſtinctionem Plinius loquitur•in•ii•naturalis hiſtoriæ dicens• Aquis calidis
Piſẹ innaſcantur ranẹ:ad Vetulonos uero in Etruria nõ procul mari piſces• Sed in
ſecundario ſignificato Veiẽtes populi & urbs Veiens ſunt intra limites Etruriẹ: ut
ait Plutarchus in uita Romuli: & Alphcẹ ab origine Piſẹ eſt urbs Etruſca ſolo : ut
ait Virgilius in•x•Eneidos• Similiter•Q•Fabius conſul in pugna tranſcyminia/a
Sutrio uſq; lacum Vadymonnis ante Volſinienſes / egregie perdomuit Etruriam:
ut in nono ab urbe condita ſcribit Liuius:ſi pro urbe finitima Veiẽtibus & prima/
rio ſignificato accipiatur• Falſum uero eſt ſi pro ſecundario & prouincia/ quia non
perdomuit prouinciã/teſte eodem Liuio:quia anno ſequente Decius conſul proſe/
cutus eſt bellum Etruſcũ/ubi dimiſit Fabius/a ſiniſtris Etruriẹ contra Tarquinien
ſes/& a fronte contra Volſiniẽſes• Nã a tergo Cyminia uſq; lacum Vadymõnis Fa/
bius ceperat• Nec obuiat/quia dicit Liuius ꝙ eodẽ anno Fabius Peruſiam ſubegit
Nam ꝑ opinionẽ alioꝝ refert dicens paulo ſuperius : quidam tradunt hanc pugnã
trãſcyminiã pugnatam fuiſſe uſq; Peruſiam•Nam per annales duorum conſulum
quibus ſolis ſtatur: ſcribit anno ſuo Fabium triumphaſſe ob egregie ꝑdomitã Etru
riam a iugis Cyminiis uſq; lacũ Vadymõnis:ante orã Volſinienſem: & ãno ſequẽte
Deciũ & alios ſibi mutuo annuos ſuccedẽtes cõſules: ſubactã prouinciã multiplici
bus bellis/a Volſiniis uſq; Apuanos lygures:ut idẽ Liuius proſequit̃ uſq; ad primũ
bellũ punicũ• Q̃d ſi queris ubi eſt iſta urbs Etruria/ſcđm Liuiũ iam habes ſi nõ es
ſurdus & negligens uidelicet inter iuga Cyminia & Volſinium:quoniã teſte Liuio
illam Fabius egregie perdomuit: & ſuperius dixit ꝙ Veientes ſunt ꝓximi Etruriẹ:

quia ut auctor eſt Cato in fragmētis/ꝓuincia Veientū:dicitᷣ trāſcyminia regio· ab
urbe Roma uſq; ad Cyminia iuga·Etſi iterato queris: quę urbiū inter iuga Cymi/
nia & Volſiniū dicitᷣ Etruria: reſpondetᷣ tibi ꝙ eſt Volturna:ut uocabulo notiore a
parte totū exprimamꝰ·Cui argumēto ſunt/ quia Etruria eſt regia metropolis:& in/
ter iuga Cyminia & Volſiniū:nulla regia niſi Volturna & eiꝰ fanū reperitᷣ:ut ſupra
expoſuimꝰ·Et rurſus Plinius dicit in·iii·naturalis hiſtorię:ca·vi·ꝙ Volturreni cog
nomine ſunt Etruſci:in quoꝝ eadē parte ſunt Volſiniēſes·Ab inexpugnabili ergo &
ſemp inuicto argumēto/qđ Peripatetici/& Boetiꝰ atq; Cicero in Topicis uocāt a cōiu
gatis: res ꝓbatᷣ·Sunt enī cōiugata iuſtus & iuſticia:item bonus & bonitas· Ab his
ergo ſumitᷣ inexpugnabile argumentū·Si iuſticia eſt bonitas:utiq; iuſti ſunt boni·
Similiter ſi albū eſt coloratū:utiq; albedo eſt color· Pari forma in cognoibus:ſi ci/
ues Florētini ſunt cognoīe Fluētini:utiq; ciuitas Florētia/eſt cognoīe Fluētia·Ergo
qm̄ coniugata ſunt & a ſe mutuo deriuantᷣ/Volturna & Volturreni/& Etruria atq;
Etruſci:cōſequēs neceſſario eſt:ut ſi ciues Volturreni iuxta Volſinios ſint ciues cog/
noīe ꝓprio Etruſci:& ciuitas utiq; Volturna iuxta volſinas:ſit ciuitas ꝓprio cognoīe
Etruria·Patet idē qōne·xvi· Annia queſtio·xxi·

QVERIS/unde ſit ꝙ in Plinii naturali hiſtoria quidā Codices habent Volaterra
ni/& nō Volturreni·Reſpōdeo· Inde utiq; habent:unde & alias ſtomachoſas men/
doſitates:tam in eodē Plinio q̄ in aliis auctoribus·Et in Plinio quidē ne totum per/
curamus in eodem capitulo/has corruptiōes apertiſſime leges·Phregne:Populorū
Saniensis colonia:Critona:Arentini:Iulienſes·Amitinenſes:Cartoniani:Herbanū
Subertani: Scatones:Vertulonienſes:Verentani: Eſetini:Volaterrani/ cognomine
Etruſci·Volſiniēſes in eadem parte·Vides ne quot mendoſitates dictas: pro Phre/
gene:Populoniū:Senenſis colonia:Cortona:Arentini Rullienſes·Anitinēſes: Car/
boniani:Harbanū·Suberetani:Statones:Vetulonienſes·Varētani·Vuſetini·Vol/
turreni/& nō Volaterrani:ut in comentariis ſuper hanc topographiā Plinii ꝓbaui/
mus·Nūc quoq; repetere nō pudebit q̄ aperta mendoſitate ſcripſit & impreſſit Vo/
laterrani pro Volturrenis·Primo quidē:quia prius poſuit idem Plinius ſicut & An
toninus uada Volaterrana in maritimis:ora uero Volſinienſis eſt mediterranea·Se
cundo:quia Plinius utitᷣ in topographia duobus modis dicēdi·Vno in parte:alte/
ro in eadē parte·Et in parte dicit/quę ſunt in diuerſis agris/ſed tn̄ ꝓxima ſunt cōmu
ni gentium limite: ut patet in·iii·naturalis hiſtorię:ca·vi·ubi ait· Saturnia eſt ubi
nūc Roma·Antipolis uero ubi Ianiculū in parte Romę·Ergo qm̄ Roma eſt in la/
tio & Ianiculū in Etruria:dixit eſſe nō in eadē parte Romę:ſed in pte:qa utraq; op/
pida ſunt ꝓximo cōi termino thyberi· Et ne putes Plinium imemorem fuiſſe/ob di
uerſitatē capituloꝝ:idcirco in eodem capitulo dicit Volturrenos & Volſinios eſſe in
eadē parte: quia intra eundē limitē/ & eiſdem focis & agro·At Volaterrani nō ſunt
in eodem agro cū Volſinienſibus:quos inter iacent tot populi/tot diſtincti agri/tot
diſtantes limites·Aquaſenſes:Sentinates:Tumniates:Ruſellani:Cluſini:Populo/
nii & eiuſcemodi:Quare Volaterrani nō modo ſunt in eadem parte cū Volſinienſi/
bus:ſed ne quidē in pte·Quare Volturreni ſcribendū eſt:qm̄ Volturna & fanū Vol
turnę ſunt in eiſdē limitibꝰ incluſi/a iugis Cyminiis:ad iuga Aquaſenſiū ſupra lacū

Volſinienſem ſiue ſupra ſanctũ Lanrentium·Q đ ſi ridere cupis mendoſitates in a
liis autoribus:lege Pomponiũ Mellã:& inuenies in Topographia Etruſca:Pyrgus
Alus:Grabus:Cecoſa:pro Alſiũ:Grauiſce: Coſa·Et in deſcriptione Betice:Dubal/ꝓ
Tubal·Similiter legeDioniſiũ in·ii·li·& inuenies ita ſcriptũ·Venit ex Etruria Lu
cumo:ducens auxilia Etruſcoꝫ:ex urbe Solonio ꝓ Colonia· Eſt aũt urbis Colonie
propriũ nomen Salpi·Hec enim eſt Etruſca:Pari modo in·iii·li·ſcriptum eſt·Que
bellũ mouerant:fuerunt quinq; urbes:Caluſini Ruſallini·Vetulontes·pro Cluſini
Ruſellani/Vetuloniates·Et in·iiii·libro inqt·Seruius Tullus diuiſit urbẽ in qua-
tuor ptes·Exquilinã:Palatinã:Collatinã:Baboranã/ꝓCollinã/& Suburbanã·Et in
Sillio Italico in·vii·li·Domus ſupbi Tarcõtis:Cortona/ ꝓ Tarcona/que eſt prima
ꝑs Tarquiniaꝫ·Et eiuſcemodi innumeras ineptias inuenies/tũ ridiculoſas/tũ in er
rores Topographicos deductiuas:quę ſummo ſtudio ſunt animaduertendę·

Annia queſtio·xii·

QVEREBAS: ſi Etruria eſt originis Etruſcę:quo modo ueꝫ eſt/quod Seruius di-
cit eſſe originis grecæ/ & debere ſcribi ortographia Greca Hetruria/ quaſi Hetero-
ria:ideſt altero limite finita ſcilicet Thyberi & Macra: Reſponſio· Quia iuniores
Romani & Latini ſcriptores/ dimiſſa lingua Etruſca quã ante ſolebãt addiſcere: ut
Liuius autor eſt in nono ab urbe condita:cũ uocabuloꝫ Etruſcoꝫ origines ignora
rent:falſo ad greculas origines ſe cõuertebant aut Latinas· Vnde luceꝫ nomen qđ
Liuius & alii ſimplices latini ignorauerũt exponere:utiq; Varro his doctior & an-
tiquior ꝓbe a Lucumone & lingua Etruſca expoſuit/teſteſq; antiquiſſimos utriuſq;
lingue/Latine ac Etruſce peritos produxit Iuniũ/& Tolumniũ tragediaꝫ Tuſcarũ
ſcriptorem·Itaq; non mirum ſi cunctis poſterior Seruius iam abolita lingua Etru-
ſca falſo reduxit ad Grecam:quod non põt ſtare/quia ante omnem linguam latinã
& grecam/nomen erat Etrurię quippe quia Romani uocabant Etruſcos a loco pri-
mum ab his habitato & dicto Etruria/ut Myrſilus & Dioniſius in primo libro do-
cent·Hec autem Etruria erat urbs prima regia:de qua idem Myrſilus dicit· Tetra
polim ſuam uocãt Eturſiam·partes uero illius Bolturrenam:Betuloniam: Tuſſam
& Arbanum cognomine Calumbum a luco·Et item/a prima inquit eorum Tetra
poli dicta Etruria/Romani Etruſcos uocant·Et Cato in fragmentis:Etruria inquit
Olim Italię princeps:ab eoꝫ Metropoli ſic cognominata· Hec urbs Etruria cũ in-
ſignis fuerit regio/priſco principatu Larthico & Lucumonio:tũ ꝑcipuis Annię ue-
re antiqſſime Tuſcoꝫ familię/auguſtis impatoribꝰ/Antonino uero/& comodo eni-
tuit:ut Helius Spartianꝰ inſinuat in uita eoꝫ dicẽs·Pleraq; hoꝫ origo fuit mater-
na qdem ex Fauẽtia:pr̃na uero ex Etruria·Et itẽ·Antoninũ ꝑfecit Etrurie:qa in hiſ
regiõibus multas poſſeſſiões pr̃nas hẽbat·Huic Helii dicto ẽ argum̃to:ꝙ etas nr̃a
ꝑdia Annia & foraAnnia uocat ĩ regiõe Horchię:quã deã Etrurie uocat Liuiꝰĩ·vii·
ab urbe cõdita·Porro hii ceſares Annii fuere·Et ſi bñ aduertis dicta Helii inuenies
Anniã familiã diuiſam in duas ptes/tpe dictoꝫ impatoꝫ·Nã alteros ueros: alteros
Veriſſos dixerunt·Et caue mendoſitatem impreſſorum/qui poſuerunt Veriſſimos
pro Veriſſos·Non enim intellexerũt originem uocabuloꝫ Etruſcoꝫ· Nam Veru-
Etruſca lingua eſt uirgularum inter ſeſe conſecatio ex colore nigro & citrino:a quo

Romani uirgã ferreã uocant Veru & Verrutũ origine Tuſca. Vulgus talẽ uirgarũ
interſecationes/uocat ſcaccheriũ. Ab inſigni ergo Vęro/Annia Vęra familia dicta ẽ
Veriſſa uero a colore ſcaccherii coꝝ inſigni albo & rubeo. Verũ q̃a Romani utunť
c.poſt.ſ.uti docuimus ſupra q̃ône.xviii.idcirco ſicut Tuſſam Tuſcam:ita Vęriſſam
Veriſcam nũc proferũt. Item de urbe Etruria & Antonino Helius dicit. Omen im-
perii Antonino factum eſt;quia in Etruria dolia eius quę erant ſuffoſſa ſupra terrã
reperta ſunt: & edes eius examen Apum cõpleuit in tota Etruria. Totum enim ad
partes referť:& Etruria tetrapolis erat. Quare edes habebat Antoninꝰ in tota urbe
Etruria ſcilicet in Volturna:Vetulonia:Tuſſa ſiue para Tuſſa:& Arbano:& uillis/
ac prediis Horchię/ubi ad hec tempora ſunt fora Annia.

Annia queſtio.xxiii.

QVERIS itẽ de tetrapoli:quid eſt tetrapolis? Reſponſio. Eſt quadriurbs ſiue qua
drata urbs/continẽs quatuor magna oppida:ut Etruria quę cõtinet Volturnã:Ve-
tuloniam:para Tuſſam:Arbanũ. Tripolis uero cõtinet tres magnas urbes:ut Are-
tium:& Peruſia quę cõtinet oppida Griphoniũ: Vibiũ Acheũ:& Meonẽ Turrhe-
nũ:ut q̃ône.viii.expoſuimus. Dipolis uero cõtinet duas magnas urbes:ut Balneo-
regiũ q̃d continet Ciuitã & Rodam. Similiter Tuſcanella continet Ciuitã ueterẽ &
nouã. Pari forma Nuetũ nunc Cornuetũ/ latina uero interpretatiõe Grauiſce quę
continet Caſtrũ nouũ & uetus. Q̃d ſignificat Sillius in.viii.li.ubi dicit. Et ueteres
miſere Grauiſcę. Porro monopolis quę cõtinet unũ oppidũ: ut Balnearia:Capyna:
Blere:Veianũ & eiuſcemodi. Et de his Xenophon libro de Equiuocis ſic habet. An
tiquitus:Monopolis ruſtica erat:Dipolis uero opulenta:Tripolis:quę ꝓuincię ca-
put eſſet. Tetrapolis uero regia:quã toti regno ac.xii.coloniis priſcis principibꝰ re-
gni ꝑfectam inſtituebãt: ut Samotratia: in qua eadẽ tetrapolis cõſtituta/ ex Samo:
Neſſo:Tracia:& Saona.xii.primis/poſt Acticũ diluuiũ urbibus ꝑfuit. Sed copio-
ſiſſime de Tetrapoli docuimus in comẽtariis ſupra eundẽ Xenophontem.

Annia queſtio.xxiiii.

QVERIS de Volturna & regionibus intra eã:atq; origine uocabuloꝝ eius:quę ſu
pra queſtione.xii.memoraui? Reſponſio. Siue ſine ſincopa Volturrena/ſiue p ſinco
pam Volturna:utiq; illi eſt origo Etruſca:a Vol & Turrena/ideſt priſca & antiquiſſi
ma Turrena: ut ſupra ſepe explanauimꝰ. Hec una urbs ex tetrapoli urbe regia fuit
utpote quia ad eius fanũ regium indicebanť.xii.populis concilia regni. Prima eiꝰ
regio adhuc Etruſco uocabulo dicitur Parazol ſiue Parazolũ. Teſte noſtro lingua-
rum interprete Talmudiſta Samuele: Par apud antiquos Arameos erat equiuocũ
ad haſtã/coronã & principatũ/quẽ Hebrei Sara & Aramei Para dicũt. Verum non
uidetur mihi multũ equiuocũ: quia ueteres haſta ꝓ ſceptro & corona principatus
utebanť:ut Trogus aſſerit:& Iuſtinus cõmemorat ultimo Epithomatũ. Zi uero a
cõſilio deriuationẽ habere/nõ ſolũ Samuel:ſed etiã diuus Hieronymꝰ cõſentit in li-
bro de interꝑtatiõibꝰ. Vñ ubicũq; zi.za.zo.addiť cõſulatũ ſignificat:ut Veiuzi:Pa
raz:Parazolũ:Parazim. Quos eni Greci & latini a Perſeo Perſas uocãt:eos Hebrei
Paraz & Parazim noĩant ideſt coronatos ſiue haſtatos cõſulares principes. Et Ve-
iuzi a Veis ſunt curules cõſulares pricipes: Hinc Parazolũ:eſt Volturnę ps regioq;

extrema circa F·A·V·L· interp̄tata haſtata ſiue coronata cōſularis antiqua & priſca·Ol eni &Vol ut ſupradiximus priſcū & antiquiſſimū ſignificat· Duo ergo ſunt argumēta hanc Volturnā fuiſſe regiam:cū quia ad fanū eius regni conſilia·xii·populis indicebant᷑:tum quia principiū eius collis dicit᷑ Parazolū ideſt coronatū cōſulare priſcū·Secunda regio eſt Porticella quę & quadriera: quia ibi pomeriū quatuor æreis litteris F·A·V·L· ſacratū fuit: ut nomen ipſum arguit· Tertia regio dicit᷑ Seuaſtos pan:ideſt Auguſtus Siluanꝰ: qa Siluano Auguſto ſacer fuit F·A·V·L ideſt Lucus ingens:ut Virgilius in·viii·Eneidos inſinuat· Teſte autē Seruio ſuper Eneida idem eſt:Inuus:pan:& Siluanus· Quarta regio dicit᷑ Capitolium:quia in Etruria urbe clara tum uate Oleno Caleno/& eo loco deſcriptū primū fuit Capitolium q̄ Romę conſtructū:ut auctor eſt Plinius libro·xxviii·ca·ii·& Dionifius Halicarnaſſeus in geſtis Tarquinii ſuperbi·Vltima eius regio eſt/quā ab eccleſia/planū ſancti Fauſtini dicimus:& a domicilio Itali/Stic/Kity/Arim uetuſtiſſima Etruſca lingua contractus nominăt:quos in Archiuis ſeruant fratres noſtri heremitani· Nam Aramei Kity/Hebrei Kityn proferūt:& eſt propriū nomen Atlantis Itali ſoceri Coriti ex Electra filia:quē Moyſes & diuinę litterę atq; Beroſus uocant Kityn Vnde ubicūq; in diuinis litteris eſt Kityn: ſeptuaginta interp̄tes tranſtulerūt Italum & Italiā· Nam teſte Fabio pictore Italus condita Capena iuxta Auentinū & thyberim:& defuncto fratre Heſpero qui Etrurię metropoli p̄erat:ipſe ibi preſedit/ & totam Italiam a ſe nominauit· Arim igit᷑ & Arin ſublimitatē ſignificat· Stic uero domiciliū:ut Talmudiſtę exponunt·Vnde Stic kiti Arin:interpretant᷑ domicilium ſublimis Itali·Argumento ſunt etiam ibi Kitei tituli/litteris Etruſcis inſcripti/& nomen loco Volturnę olim Stic kiti Arin nūc planum ſancti Fauſtini/a porticella ad ſanctū Franciſcum:imo ab ipſa eccleſia ſanctę Trinitatis exorſum·Sed copioſiſſime hec explanauimus ſupra Beroſum & alios·

Annia queſtio·xxv·

QVERIS de ſecunda urbe ſiue parte quadriurbis Etrurię dicta Vetulonia:quę ſit illi & eius regionibus origo & ſignificatio᷑ Reſponſio·A Veis & curris Vetulonia dicta eſt/& philarchatu ideſt principatu populorum & gentiū: ut in·v·antiquitatum Beroſus inſinuat·Eſt igitur Aramea & Barbara origo a Veis/ideſt curribus/ & Lomnimis ideſt philarchis:ut talmudiſte ac diuus Ieronimus interpretat᷑·A Lomnimis autem urbs Lonia deriuat᷑ ideſt philarcha:Hinc Babillonia ideſt Babel tribuum philarcha:& populonia/puppium philarcha:& Itulonīū ideſt Iuppiter philarcha·Itum enim Iouem & fiduciam Iouis Etruſci dicūt:ut Macrobius ſignificat in Saturnalibus· Eſt aūt Itulonium/ut ruinę oſtendūt maxime quātitatis templū cum domibus ſacerdotum in agro olim Populonienſi:& erat deus princeps Populonioꝝ/& Puppium/de quo Plinius in·xiiii·naturalis hiſtorię ca·ii·dicit/quaſi mirabundus:in urbe Populonio Iouis ſimulacrum / ex una uite tot ęuis conſpicimus incorruptū· Vnde & quia urbs metropolis erat maritima:dixit in·x·Eneidos Virgilius:Miſit Populonia mater ideſt puppium philarcha/quia Popum Etruſci:puppim dixere Romani·Hinc & ipſa metropolis Populonium: & princeps eius deus Itulonium:cui prepoſita cōſonans de more dicto in queſtione·vi· dicit᷑ Vitulonīū

& non Vetulonium ut quidam falſo in Ptolomeo ſcripſerunt· Nam deriuatio alia
eſt a Veis/alia ab itu:& item Vitulonium templum fuit/ut ueſtigia indicant:Vetu
lonia uero quadriurbs regia Etrurię: a Veis & Lomnimis Lucumonibus dicta:ut
diximus· Fuit igitur non ſolum Volturrna : ſed etiam Vetulonia pars quadriur/
bis/regia curulis:ubi prime·xii·faſces date ſunt a Iano/ & qua decorati atq; donati
fuerunt poſtea Lydi:ut Beroſus in fine quinti indicat: & Sillius in·viii· docet hiis
uerbis· Męonięq; decus quondam Vetulonia gentis: Bis ſenas illa primas dedit
precedere faſces· Et iunxit totidem tacito terrore ſecures· Hec altas eboris deco
rauit honore curules· Argumento etiã manet illius uni regioni/ Veia ſiue currus
Aureus cum mitra Meonica:quia Lucumones uelati infulis erant:ut ſupra oſten/
dimus queſtione·xiii·Prima huius regio dicit' Suſa:uulgo uero addita·m·Sumſa:
ſicut & Capitolium uulgus profert Campitoliũ·Eſt aũt Suſa nomen Arameum:a
quo in Ptolomeo/& in uita Heſter ca·primo urbs regia magni Artaxerſis fuit Su/
ſa Aſſyriorum·Eſt autem Suſa/& equeſtris eadem: qm̃ quos equeſtres Latini/ Su/
ſas dicunt Aramei/ut Talmudiſtę aiunt·Ergo regio Vetulonię Suſa ideſt equeſtris
erat/ubi Aſtures ideſt domini equeſtres & quadrigarum erant:uicus utiq; illuſtris
domino quadrigarum Cecinna:cuius meminit Cato in fragmentis dicens·Grecas
litteras & diſciplinas & ob id Latinas Etruſci horruerunt:neq; Latinas uoluerunt
ſuſcipere uſq; ad Cecinnam Volturrenum/magiſtrum quadrigaꝝ & auguꝝ princi
pis:patrem Menippi: & auum Menodori / q̄uis ante eum pater eius Volturrenus
auuſq; Titus/ac proauus/Turrenus/ſemp Romanis principibꝰ cariſſimi/ad eas re/
cipiendas urgerentur·Nam ipſe Turrenus/patre Elbio Volturreno/regum Etruſ/
coꝝ ultimo/ad lacum Vadymonnis ceſo:ad reddendam urbem Etruriam/anno ſe/
cundo Olympiadis centeſimę quarte allici potuit:ad recipiendas uero latinas litte
ras:nunq̄ ꝑſuaderi potuit·Hec Cato· Qđ uero equeſtris regio hec dicta Suſa eſſet
finitima Volturnæ/nõ ſolum nominis interpretatio ꝓbat:ſed eius regio ſub podio
dicta Seddię ideſt Sellę curules·Sedda enim ſicut & Sedia:ſella Romane dicitur:
ut Feſtus indicat·Duces enim exercituũ apud Turrenos donabant' ſceptro:& ſella
curuli/& toga purpurea/& litoribus/uti & Lucumões:ut Diodorus Siculus ſcribit
in·vi·li·Hec igitur prima regio Vetulonię Suſiana ſedes eſt·Sequitur hanc imme
diate Ciochola:ideſt matricia/ut inſinuat Beroſus a Cy· & Ocholam quod eſt ma/
terna habitatio·Forte quia omnium regionum & uicorum Vetulonie/caput ſecun
darium ut mater erat·Nam ut pater erat hanc ſequẽs regio/uſq; ad Sipalim & fon
tem eius:que dicta eſt Seddie carri/quia locus huius ſub ſancto Sixto Seddię ſimi
liter ut Suſę nominantur:& illi inſigne/eſt Veia ſiue currus aureus cum infula Lu
cumonia/quia ut diximus Lucumones uelati erant infulis·Quare in annuo magi
ſtratu in hac regione cõſiſtebant lucumones cum ſuo Larthe:Et ideo ut pater om/
nium regionum erat·Ciochola/ut mater·Suſa/ut equites ac defenſores·Quinq; ue
ro regiones Volturnę ſolum uates ſacerdoteſq; & augures ac gygnaſia litterarum
continebant·Vnde in ea Pomerium:littere quatuor/ Seuaſtos Pan:& Ollenus Ca
lenus princeps augurum/& illi ſoli utpote religioni principans dicatus eſt Lucus
ingens·Non enim Arbani:aut Tuſcę:aut Vetulonię/ſed fanum Volturnę dicitur·

Quod ꝑfecto uir ingenio preditus Hermolaus deprehẽdit: dum Falucceres Volturrenos expoſuit/quaſi fani luceres/& ꝑ lucumones. Itaq; poſt Cyocholã a porta ſancti Mathei ad fontem Sipalis regio eſt currulis lucumonia: & cognomine Lambyrintus. Cauſam nominis quidã exiſtimant ꝙ dñs Nicholaus Piſtorienſis Cardinalis Theanẽſis in ea regione concidit formauitq; Xiſtum: & in eo Lambyrintũ ſub Pio. ii. Pontifice cõtexuit: & ab ipſo Lambyrintus nomen accepit. Sed obſtat tempus. Nam longe ante Pium ſub Eugenio papa/me puero exiſtente: in nuptiis dñi principallis Gatti/pars iuuentutis Viterbẽſis ueſte inſignita curru: pars uero Lambyrinto prodibat: ut nouerint hii iuniores/inſigne currus: & cognomen Lambyrintus antiquiſſima regioni eſſe. Eſt autẽ Lambyrintus teſte Plutarcho in uita Theſei omnis carcer: qui nihil aliud habet incõmodi q̃ ꝙ qui intrat exire nõ poteſt: quẽ illi lambyrintum Latini uincula: & Florentini Stincos uocant. Ergo quia iuxta reſidentiam dominoꝝ ſunt carceres uinculaq;: & hec regio Larthis & Lucumonum erat: nõ mirum eſt: ſi ea regio uincula & lambyrintum teneret. Et hic lambyrintus lucumonius inſignis eſt non modo gloria lucumonia: ſed & lambyrinto latrocinatoris Cacci: quem Tarcon rex Turrenus teſte Solino in uincula coniecit. Sed proditione Megalęs Lucumonis fruſtatus uincula: paulo poſt ab Alceo Hercule interemptus fuit: ut idem ſolin⁹ aſſerit. Sipalis quarta Vetulonie regio eſt/a magno fonte uſq; ad Vetuletum. Cauſam nominis qdam dicunt eſſe a Sipunculis fontis. Sed tempus & inſcriptio obſtãt. Tempus quidem/ quia ante Sipalis regio/ dicta eſt ut fert fama: q̃ Fons nouellus fieret. Inſcriptio eſt ſub ſtatua Cybelis litteris Etruſcis hoc pacto. Veiuzo oppido hoſpita Iſis: hoſpita fuit conuiuatrix/in domo Tiles decoratę Iunonis/& ducis Sypi: anno etatis eius xv. Veiuzum autem oppidum pars Viterbenſis eſt/a qua ſempiterno cognomento Veiuzi dicimur & Iuzi: ut. xiiii. q. diximus. In hac parte Sypus dux habitabat ut inſcriptio habet. Et Sipus erat pater Cybelis quam locauit Iaſio/& cum qua recepit Iſidem hoſpitam ad conuiuandum: ut aſſerit Beroſus in. v. antiquitatũ & in. ii. & inſcriptio aſſerit. Quare ubi Sipi ducis domus/ibi Sipalis regio & Veiuza. Eſt autem Veiuza: ut in ſuperiore queſtione diximus: currulis conſularis: quia ibi ciues habitabant Senatorii & conſulares. Et quoniam inportuna finitimoꝝ inſultatio de nomine Iuzo & Veiuzo/ ciues defatigauit: iam incipiũt noſtri ciues relinquere nomẽ Veiuzum. O ciues/O ciues potius ueſtras antiquitates reaſſumite: & finitimis potius inſultate/ꝙ inſaniant ſuiſq; antiquitatibus detrahant. Q đ ſi qui habitant in quinq; regionibus Volturrnę pudet uocabula Parazolum & Stic kiti Arin edicere: ſaltem latino utantur uocabulo, & dicant: Ego talis Volturrenus haſtatus: uel Pomerinus: uel Siluanus: uel Capitolinus aut Italicus. A regione ſua quiſq; ſe cum cõmuni Volturreno urbis nomine notat. Similiter & de Vetulonia a cõmuni & proprio regionis nomine. Ego. N. Vetulonienſis Suſianus: uel Ciocholus: uel curulis aut Veiuzus: ſiue Vetuletus: uel Cercina: uel Spurinellus: aut Metallius ſiue Faulus. Nam quia a PontRemolo ad Faul inhabitãt/quoniã Py Attani & de ualle Piatta uocant̃/quod eſt FAVL ut diximus queſtione. xii. idcirco antiquitus Faules dicti ſunt/& kata Faules ideſt deſcendentes a faulibus Greca ſimul & Aramea lingua adhuc uocamus. Hec regio

illuſtris eſt Faula puella. Premium uirtutis greci Herculis: ut dicit Verrius. Me-
tallii ſunt qui collem ſancti Simeonis & ſancti Nicolai incolunt uſq; Sipalim Ve
iuzum. Nam eum collem Metalliarum uulgo dictus/eſt a Paleologis/qui Gothos
inde expulerũt duce Narſette Paleologo. Vnde nomen grecum eſt/a Metallo uer/
bo/ideſt pſcrutor. Clara olim regio/gygnaſio publico Turreno. Etenim ut autor ẽ
Diodorus in. vi. li. Turreni perſcrutatiõi rerum naturalium & theologię plurimo
tempore inpenſo: precipuę interpretatiõi fulgurum uerſati ſunt: adeo ut etate mea
toti orbi admirabiles ſint. Hec Diodorus. Hic me collis genuit anno ſalutis. M. cc
cc. xxxvii. in uigilia epiphanie. antea ferme decem menſibus nato conſobrino meo
motore harum queſtionum/in eodem Vetulonienſi Metallio colle/ac domo heren/
te regioni Spurinellę/a quo Spurina cognomentũ tenuit: de quo Valerius maxi-
mus li. iiii. ca. iiii. Quod inquit ſi quit externis annectam: quia ante geſtum eſt/q̃
Etrurię ciuitas dederetur. Excellentis ea regione pulchritudinis adoleſcens nomi-
ne Spurina/ cũ mira ſpecie complu: iũ feminarũ illuſtriũ ſollicitaret oculos/ ideoq;
uiris & parentibus earum ſe ſuſpectum ſentiret: oris decorem uulneribus confudit:
deformitatemq;/ſanctitatis ſue fidem/q̃ formam fomẽtum alienę libidinis eſſe ma/
luit. Sit ergo Vetulonienſis Suſa inſignis equitibus: Ciochola patriciis: lambyrin-
tus Larthe ac Lucumonibus: Veiuzus Sipalis conſularibus uiris/& domo Sipi ac
Cybelis: & Iſidis aduentu ac nuptiis Iaſii: Certe collis Metallius doctrina nitet: he
retq; illi a tergo Spurinella Etrurię/regio pudica olim: & a dextris Cercinę regio in
qua Atlas Italus Kitin/ex Pleyona Pleyades genuit. Nam Pleiades Barbari Cerci
nas uocant: & patriam quoq; earum teſte Diodoro Siculo in. iiii. li. Mauri Cercinę
nuncupant. Quę etiam copioſe pbauimus in comentariis ſuper Fabium pictorem
atq; Beroſum. Porro regio Vetuleta a loco ubi Vetuletũ dicimus incipit/& ad por-
tam ueterem clauſam iuxta Salicicchiam finit. Exiſtimo ibi Vetuloniam cepiſſe &
ob id ei uico regioniq;: precipue nomen remanſiſſe: & ob id principatu antiquitatis
alias regiones Vetulonię precellere.

Annia queſtio. xxvi.

QVERIS an Turrenam Grecus Hercules attigerit: quia dicis Faulam puellam
fuiſſe premium uirtutis eius. Reſponſio. Lactantius in primo diuinarum inſtitu
tionum libro: de propria religione Romanorum dicit eam fuiſſe ſcortum Hercu-
lis/& pducit Verriũ. Tamen in fragmento Verrii/quod magiſter Guilielmus Mã
tuanus collegit: non utitur uerrius uocabulo ſcortum ſed premium. Sic enim iacẽt
eius uerba. Accam larentiam Fauſtuli Thuſci uxoremq; heredem inſtituerit Ro-
mulus: ſacris parentalibus donauerunt. Tuſcam item adoleſcentulã Faulam quia
uirium Alcei premium ad lacum Cyminium Fanumq; Volturnę fuit: in deam re-
tulerunt. Hec Verrius. Qdſi hoc eſt eſſe ſcortum & cõcubinam iddem: utiq; ſcortũ
Herculis fuit Faula: que illi non fuit uxor. Si item uis certius habere Argonautas
Argeoſq; principes/a portu Thelamonis per fanum Volturnę/Cyminiumq; lacum
profectos fuiſſe ad Euandrum/Romę degentem: hoc tibi pandet eorum iter. Nam
a Thelamonis portu in Cyminia iuga/& inde Romam profectos autores produ͂t.
Nam Diodorus in. v. libro apertiſſime dicit Argonautas ueniſſe ex hiſpania in Li

tus thuſcum:& portum tenuiſſe qui ab uno eoꝝ principe dicit̃ adhuc Thelamonis portus:& ut ſequitur:hic portus eſt iuxta Turrenã·quo loci habes ꝙ Turrena hic pro Etruria urbe non prouincia accipit̃·Et ita iſta eſt uera/portus Thelamonis eſt in Turrena & intra limites eius/pro prouincia:Et hec ſimiliter eſt uera/portus the lamonis non eſt in Turrena neq; intra limites eius/ ſed iuxta Turrenam:ut ſupra dictum eſt:queſtione·xvi·& queſtione·ix· Huic portui proximus eſt portus Herculis:argumentũ uidelicet/ubi primum applicuerunt Argonaute:a principe The lamone nomen impoſitum:Et ubi a naui deſcenderũt in cõtinentem/ ut in regiam Tuſcam & inde ad Euandrum pergerent:ab Hercule nomen inditum·Diſtat aũt a Turrena portus Herculis / itinere diurno equeſtri : paulo uero amplius Thelamon·Et ideo Diodorus dixit Turrenam eſſe uicinam Thelamoni· Ab eo igit̃ pro fecti in Cyminios populos uenerunt/ut autores ſcribunt: in quibus ut patet: regia regum Lucumonũ erat Fanum Volturnę:Larthes uero erat Tarchon iunior: qui paulo ante/Caccum in uincula Lambyrintumq; Vetulonię cõiecit:ut in precedente queſtione poſuimus·Quod uere inde Faulam puellam/premiũ uirium Herculi lucumones dederint:ut ait Verrius:hoc autores ſic exponunt / ſicut refert Seruius/ ſuper illud Eneidos/Et cymini cum monte lacum· Fabulant̃ inquit/ dum Hercules ad Euandrum pergeret ueniſſe ad Cyminos populos:ſubaudi Lucumones·xii· populoꝝ Etrurię·Quibus petentibus ut uim ſuam oſtenderet/ infixit terre uectem ferreum quo exercebat̃:Cumq; illi ſcilicet fortiſſimi Lucumones non poſſent extrahere:tandem rogatus Hercules ſubſtulit: & mox ſequuta ꝑtuſum immenſa aqua/ lacum Cyminium effecit·Nec eſt hoc fabuloſum/ſed naturale/ꝙ terra pertuſa emittat aquas ſublatentes:qualis eſt illa conca lacus Cyminii/& ius terrę/de qua Plinius in·ii·naturalis hiſtorię ca·xcviii·in ſilua inquit Cyminia loca ſunt in qbus/terrę depacta non poſſunt extrahi·Et ideo non fuit miꝝ ſi lucumones ad temptandas uires Herculis illuc eũ duxerint:Et aquę quibus habundant loca Cyminia ut cernimus:pertuſum uiolenter ſequutę eruperint:& ſenſim illam concam oppleuerint & lacum effecerint:quem a monte qui adhuc Ciminus prima ſyllaba producta dicitur/tam ſiluam/q̃ iuga/ & regionem / lacumq; Cyminium nuncupant:& ab elbio ultimo Larthe patre Turreni:uicus Elbii a Ptolomeo ſcribit̃:& a uulgo lacus uiti nominat̃· Deniq; quod Argonaute principes ſimul cõitati Herculem fuerint uſq; ad Euandrum/autor eſt Varro:qui Argeum nomen Romę/& in capitolina Saturnia eſſe dicit:quia Argei principes cum Hercule ad Euandrum uenerunt:& in Saturnia ſubſederunt/que ad capitolium fundata erat:ut ample expoſitum eſt in comentariis ſuper Fabium pictorem· Habes igit̃ iter uerum atq; certiſſimum Argonautaꝝ per Thuſciam a portu Thelamonis & Herculis/uſq; in Volturrenam regiã quidem cõmune·At a Volturrena uſq; ad urbem Romã per iuga Cyminia/qđ nũc cõmune eſt/ tunc erat externis inuiũ: ut ait Liuius in nono ab urbe condita· Verũ Lucumones qui Herculem Faula puella/quam forte uiſam adamauit donauerũt: etiã ſecretum & inconceſſum externis iter prebuerunt·Et ita iter quod nunc eſt ab urbe Roma ꝑ iuga Cyminia in Volturnã/nunc Viterbum/& ipſum ſimul nũc Viterbum tunc Etruria & antiqua Turrena:illuſtra ſunt Herculis Greci & Argonau-

tarum peregrinatione & uirium oſtentatione.

Annia queſtio .xxvii.

QVERIS de Cecinna Suſiano/cur Plinius illum Volaterranum dicat li.x. naturalis hiſtorię ca.xxvi.dicens.Cecinna Volaterranus equeſtris ordinis/quadrigarum dn̄s/cōprehenſas hyrundines in urbem ſecum afferens uictorię nūtias amicis mittebat/quę in eundem nidū remeabant illico uictorię colore. Reſponſio. Tria ſunt argumento ꝙ liber mēdoſus eſt.Primum/quia aſſuetus eſt impreſſor ſtomachoſas & ridiculoſas mendoſitates in nominibus urbiū Thuſcię ponere/& aperto mendacio Volaterranos/ꝓ Volturrenis ſcribere:ut ſupra ꝓbauimus:queſtione.xx.Secundo/ab interpretatione nominis quia ſi Thuſcus eſt equeſtris ordinis. Ergo Thuſcus Suſianus.Tertio:quod omnino cōuincit eſt genealogia eius:quia hic Cecinna Augur equeſtris ordinis/& quadrigarum dn̄s:fuit Volturrenus/ꝓnepos Turreni/qui urbem Etruriam Romanis reddidit:ut clare in fragmentis Cato ſcribit. Ideo caue ab impreſſorum & ſcriptorum creberrima uicioſitate:ſi non uis cum cecis ducibus cecus in foueam cadere.

Annia queſtio.xxviii.

QVERIS de tertia urbe/quadriurbis Etruriæ : dicta uulgo Etruſco / Para Tuſſa deq; origine nominum & regionum eius. Reſponſio.Tuſſam/Romani Tuſcam proferūt ut diximus.Eam dictam a rege Tuſco filio Herculis egiptii/ qui eundem filium ſuum Vetulonię coronauit regem deletis Leſtrigonibus : autor eſt Beroſus in..v.antiquitatum:& Feſtus breuibus abſoluit dicēs:Tuſcia dicta eſt a Tuſco rege filio Herculis.Verum/quia ſub Iano quadriurbs Etruria condita eſt:ut Beroſus Cato:Fabius pictor/& alii Plures conſcribūt/ & Ianus lōge Herculem egiptium & filium eius Tuſcum preceſſerat:conſequens eſt/ut hec tertia Etrurię urbs nomen ſibi propriū tenuerit.Dicimus aūt illam uulgo para Tuſſam ideſt haſtatā ſiue principem & coronatam Tuſcam.Quare coniectura eſt/prius illi nomen Etruſcum fuiſſe Para.quod grece Longhola a longhe haſta:& Latine haſtata per interpretationem dicta eſt.Vnde ſicut Viterbum cōi cognomine dignitatis prius Etruſce lucumonium.inde greca interpretatione Paleologum/& ultimo Latine Viterbum dictum eſt:ita hec eius pars tertia prius ſub Iano Para:deinde ſub Pelaſgis / qui ſacrauerunt.F.A.V.L.per interpretationem dicta eſt Longhola/ & ob id uicus lōghus & Latine haſtatus dicitur. Tuſſa aūt ideſt Tuſca:a filio Herculis dicta eſt.Hanc portiōem fuiſſe regiam/ex multis patet.Primum:quia Para Tuſſa/eſt haſtata & coronata Tuſca:ergo regia.Secundo/quia quelibet pars quadriurbis regię:regia eſt: & hec eſt pars quadriurbis Etrurię regię:ut ſepe explanauimus. Tertio/quia deus regię urbis utiq; in parte urbis regia colitur.Ergo hec Tuſca iuxta Volſinos regia erat:quia in ea Vertūnus/qui eſt princeps deus Etrurię/teſte Varrone in primo de lingua latina:in hac Tuſca colebat̄:ut Propertius in Elegia Vertunnia aſſerit:ubi inducit ip̄m Vertunnum dicentem/non ſe penitere/ ꝙ in bello Sabino Romam uenerit ab urbe Tuſca in focis Volſinienſibus. Hec enim ſunt eius mithica uerba.

Tuſcus ego:Tuſcis orior nec penitet inter/ Prelia:Volſinos deſeruiſſe focos.

Quando uero fuerint hec prelia:inſinuat paulo ante finem Elegiæ dicens.

Tpe quo ſociis:uenit Lucumonius armis: Atq; Sabina feri:contudit arma Taci•
Vidi ego labentes acies/& tela caduca/ Atq; hoſtes turpi terga dediſſe fugę•
Igit huius regię partis Tuſcę/prima regio olim dicta eſt Craniſa ſiue Razena/a fi/
lio Iani qui ibi ei ſucceſſit:ut Beroſus ĩ•v•antiquitatũ aſſerit:a quo Etruſci ſiue Tur/
reni ſeſe uti a duce Razenos uocant: uti Myrſilus & Dioniſus Halicarnaſſeus in
primo libro ſcribẽtes:Romani inquit uocãt Etruſcos a prima metropoli ab his ha/
bitata dicta Etruria:ſe autẽ ipſi Razenus uocant a duce Razenua•Hec autẽ in co/
mentariis Myrſilianis & Beroſianis uberius a nobis expoſita ſunt•Sunt quoq; argu
mento/ꝙ a porta Salicicchia ad principium Macelli maioris/prima Tuſſę regio:ſit
cognomina Razena & Craniſa/a Crano filio Iani cui fuit cognomen Razenua:qa
adhuc fonti proximo & herenti huic portioni/nomẽ a regione extat Craniſus:& in
domo domini Michaelis archangeli Caprini/qui inicia Macelli maioris incolit/ſu
perioribus annis erant ueſtigia turris dictę Razena•Et hoc conſonat ei/quod Bero
ſus ſcribit in•v•antiquitatũ dicens•Aruns nepos Iani/templum Iano Vertunno ſta
tuit/& Craon patri ſuo lucum in Vetulonia ſacrauit/ & inter Iſos ideſt deos annu/
merauit:& ipſi deo Razenuo in Vetulonia templum condidit•Si autem bene cer/
nimus/ubi nunc edes ſancti Ioannis in Petra:ibi finis Vetuleti/& principiũ Tuſſe
& ibi nomina fontis Craniſi & turris Razene•Quare argumentũ eſt:circa ſanctũ
Ioannem in petra fuiſſe lucum Craniſi ubi ſunt a Salicibus & florentibus arbori/
bus Salicicchia/& Florita porta/& uicinus Craniſus fons luci:& ibidem Razenui
templum/cui uſq; ad turrim deletam Razenam ſacra erat regio•Et ideo hec prima
Tuſſe ſiue Para Tuſſę regio/Razena & Craniſa dicebatur/preclara luco & templo
Crani dei Razeni regis:a quo ciues regię Etrurie ſeſe uocabant Razenos/nõ Tur/
renos & Etruſcos:ut ſupradicti autores aſſerunt• Nec moueat te/ꝙ mutato•r• in•l•
nõ Razenam turrim/& Razenuam criptam ſed Lazenam & Lazenuam proferat
uulgus:Primo/quia loca non illi ſacra retinent R•ut Razenus amnis quem corru/
pte quidam proferunt Razanum:& Razenenſis regio ubi predia habuit: ut nomẽ
ipſum accuſat•Porro hec loca illi ſacra erãt uidelicet: prima regio Tuſſę/ ubi turris
olim Razena:& delubrum eius ubi cripta Razenua• Ergo dici debent Lazena &
Lazenua:quia in ſacris ſolet lr̃a•R•in•L•mutari•Cui argumẽto eſt:ꝙ Auentinum
montem ſua etate noluit Romulus ut coleret:ſed ipſum fratri ſuo Remo ſacrauit:
ut Fabius pictor dicit:& ipſum a fratre Remo Remuriam nominauit:ut Plutar/
chus in uita Romuli ſimul cum Latinis ſcribit•& quia ſacer erat Remo/nõ Remu
riam ſed Lemuriam dixerunt•Quod certe Ouidius repetens: in•v•de Faſtis dicit•
Romulus obſequitur:lucemq; Remuria dixit: Littera nanq; toto/nõie prima fuit
Aſpera mutata eſt in lenem tpe lõgo: Mox eteni Lemures:animas dixere ſilentũ•
Et eodem modo aſpera•r•in lenem•l• mutata eſt/tempore longo/ ac religionis ritu/
Razenam/& Razenuam in lazenam & Lazenuam:conuerſa ſunt•Sequitur hanc
Razenam regionem/Demi Atus:clara ciuibus regiis Meonię ac Turreno amplia/
tore Terbo:ut non modo Deſiderii decretum dicit:ſed nominis interpretatio infal
libiliter conuincit•Eſt enim Demi Atus:populus Atus/patris Turreni regis Meo/
nię•Deleta eſt etate mea Turris nomine regionis dicta Demia Atus: ubi decretum

Deſiderii/exciſum lſis Lõghobardicis in alabauſtro/effoſſum habemꝰ· Vicus Lon/ghus grece: Para ideſt haſtatꝰ Etruſce: inclytus ẽ coronatiõe Larthũ & haſtatiõe re/gum/& ducũ exercitus: ut nomen ꝓbat· Hinc tota urbs para Tuſſa/ideſt haſtata & regia Tuſca dicit᷑· Gaiolę quarta regio in lõgitudine pontis para Tuſſi unde nomẽ habeat nõdum cõpertũ habeo· Querendũ eſſet in cõtractibꝰ uetuſtis: ſi ea regio ali quo priſco Arameo & Etruſco uocabulo tũc diceret᷑: qa noĩa antiqtatis priſca locoꝝ ſunt argumẽta infallibilia originis ipſoꝝ: ut oẽs hiſtorici aſſerunt/utunturqꝫ· Pons aũt para Tuſſus: cũ nullus ſit pons: cõſtat ipſum nõ latina/ ſed Etruſca olim lingua dictũ pro fluento diſtinguente inter Tuſſam & Aſcreanũ & Arbanũ: ut declaraui/mus ſupra in queſtione·xii·

Annia queſtio·xxix·

QVERIS de quarto oppido Arbano & regionibꝰ eius: noĩa & rõnes coꝝ atqꝫ origi nes? Reſponſio· Vt in comentariis ſuꝑ Xenophontẽ oſtendimꝰ· Arba eſt nomẽ ꝑti/nens ad linguã Arameã & Hebreã: & ſignificat quatuor: & loco impoſitum ſignifi cat urbem regiã· Si uero ab Arba dicat᷑ Arbanũ: ſignificat partẽ quadriurbis regię & ideo cum Volturna: Vetulonia: Haſtata Tuſca: ſint tres partes quadriurbis Etru rię regię: ut iam oſtendimus: equidem reſtabat quarta pars regia quę exprimit᷑ Ar/bano priſco nomine: quod Plinii corruptores Herbanũ pro Arbano ſcripſerũt: ſiue cũ aſpiratiõe/ſiue abſqꝫ aſpiratione uelis ſcribere· Eũ ut in comẽtariis uidebimus di uidũt auctores in duas regiões/Calumbũ & Muſarnũ· Muſarnus collis eſt: ubi di/cimus caſtrũ Herculis· Vñ & a cognoĩe Herculis collis dicit᷑: nõ qa illud Muſarnꝰ Hercules cõdiderit qd̃ ſub Iano añ Herculẽ fuit: ſed qa ibi palatiũ fundauit ꝓ coro natione Tuſci filii· Cõdidit tñ urbẽ iuxta Coriti Lyanũ: quã adhuc Muſarnã appel lãt: & cuiꝰ ruinę uiſunt᷑: & de qua cõtractꝰ nr̃i cõuentus aiũt Agellũ noſtrũ eſſe in ci uitate Muſarna· In Ptolomei geographia reꝑies Muſarnos pp̃los/& Muſarnã urbẽ in Gedroſia & Carmania· Sane ut Beroſus ait/Lybio egyptio fuit nomẽ Lybiꝰ: cog noĩa uero Hercoles: Arnꝰ: Muſarnꝰ· Hercol ideſt pellitꝰ totus dictus eſt: qa toto cor pore ferinis pellibus ante inuẽta arma/ꝓ armis tegebat᷑ ad ꝓpulſandas iniurias: ut ĩ primo libro Diodorus aſſerit· Item ab inſigni & corꝑis robore cognoĩatus eſt Ari no/& ꝑ ſincopã Arno: ideſt leo famoſus: uti ait Beroſus/& Talmudiſtę interp̃tant᷑· Porro ab doctrina militari/ & initiatiõibꝰ militię dictꝰ eſt Muſarnꝰ ideſt doctor leo famoſus: & ciꝰ milites Muſarni·i·diſcipuli Herculei· Hic Hercules iniciamentis & incantamẽtis bellicis deditꝰ fuit/& nõ filiꝰ Alcmenę: ut Greci cõfitent᷑: & Diodorus in·vi·li·aſſerit· Et iõ Muſarnas colonias dixit: ideſt doctas leone famoſo· Vnde ini tiationẽ militarẽ Tuſcam ipſe (ut exiſtimo) docuit primus: qa Muſarna eiꝰ ciuitas: haud ꝓcul Vadymõnis lacu eſt· Collis uero Muſarnꝰ Arbani dicit᷑ ꝙ ibi palatiũ con ſtruxerit & milites iniciatos filio ſuo Tuſco reliquerit: nõ qa illũ primꝰ fundauerit Pars uero Calũba a Calubu egyptia lingua/aut meliꝰ a Calũbo Arameo uocabulo: qd̃ teſte Samuele nr̃o/uiride ſignificat: a quo nõ abeſt interp̃tatio diui Hieronymi in libro de interpretationibꝰ· Dicit᷑ autẽ uiride a luco ꝓximo: ut auctor eſt Myrſilꝰ· Argumẽto ſunt noĩa circa FAVL· edes beatę uirginis de uiride: & e regiõe btẽ Ma rię in Calũba ĩ fine collis Muſarni & principio collis Aſcreani· Ergo Viterbẽſes cor rupte ꝓfrũt in Palumba cũ in Calumba dicere debeãt· Aſcreanũ nõdum comperi

an ſit Arameę originis. Nō enim exiſtimo a Gygnaſio aliquo greco dici: cum urbs Etruria horruerit lřas & diſciplinas Grecas: & ob id Latinas noluerint recipe uſq; ad Cecinnā: ut ex Catone ſupra diximus. Annia qō. xxx.

QVERIS Quid diſtet inter tuſcam & thuſciā: cū alteꝝ ſine aſpiratiōe: alteꝝ aſpirate proferimus. Reſponſio. Autores quos Feſtus collegit: triplicem illi aſſignationem faciūt. Primā Grecam: Secūdam Arameam: Tertiam: Babillonicā. Prima cū aſpiratione thuſcia/deriuat᷑/ a thuſo futuro huius uerbi thuo: ideſt ſacrifico & aruſpicor. Hinc greci a ſacrifico ritu/thuſciam & thuſcos cognoninauerunt turrhenos ut Plinius in. iii. naturalis hiſtorię aſſerit/ca. vi. Et ita ſignificat totam ꝓuinciā. Si uero fiat ſine aſpiratiōe uocabulo Arameo Tuſcia & Tuſcus/ſignificat duas urbes dictas a Tuſco rege filio Herculis. & ſignificat ſolū eas urbes/Para Tuſſam & Tuſſam Nanam/que diruta iacet inter Tuſcanellam & Caninum. Si uero babilonice dicat᷑ a Toſco/ſignificat loca ad que nō facile poſſunt adire homines: ut Cicero expoſuit & Feſtus refert. Hinc & curias dn̄oꝝ quas non facile poſſunt ingredi hōies: & rupes difficilis aditus: uocant Toſcas Babillonici: ut patet in Targū Babillonico apud Hebreos: qa ubi nos habemus conuertit rupem in fontes aquaꝝ: ibi dicit᷑ Toſca in fontes aquaꝝ. Hoc pacto om̄is ager tetrapolis Etrurię ac ſolus/dicit᷑ Tuſcia & urbs Tuſca Etruria: qa ad lucumones difficilis patebat externis aditus. Vnde nec ipſa nunc publica uia cyminia patuit/uſq; ad ꝑdomitam Etruriā: ut patet in Liuio in nono ab urbe condita. Sola & unica erat uia/pro itinerantibus atq; ea ſtudioſe cuſtodita. nec tn̄ ad urbē ipſam regiā ducens/ſed ſub ea plus uno miliari porrecta ꝑ minionem/& camillarios atq; Tudernos: quos Ptolomeus Sudernos uocat ut extimo corrupta prima littera: ſicut eadē corrupta nūc Mudernū & muri Muderni/& corruptius Maderni dicūt᷑ a qbuſdam. Eā uiā agreſſus/ uenit ad lucumones eorūq; larthem tarconē tertiū celerꝑ auxilio Eneas: teſte Virgilio in. viii. Eneidos. ubi ait/ꝓpe ceritis amnē/ eſſe collē celſum/& amnē egelidū. Et ī egelido qdem fluuio/ipſe luſtratus eſt ad colloqum Veneris. Et in celſo colle/uidit a longe ingentē lucum lucumonū: & in ſubſidentia arua uidit legiones: ubi Tarcon & Turrena tuta tenebant caſtra locis. Tuta ergo dixit quia Toſca & difficilis erat ad illa aditus. Et hoc pacto ſignificat ſolum agrum Volturrenū tetrapolis Etrurię: qui clauditur a tergo iugis cyminiis ut cernimus & a fronte iugis Volſinienſibus. Nam in eadem parte ſunt Etruria & Volſiniū/ ſiue Volturreni cognomine Etruſci & Volſinienſes. Rurſus a ſiniſtris finitur Blerano amne/ qui nos a Tarquiniis diſterminat: & amne Larthę/quem corrupte Marthe dicimus: utpatet in Itinerario Antonini. Hic amnis diſcernit Tuſcos/a Tuſſa Nanis: nunc Tuſcanellis. Porro a dextris eſt portio Thyberina ſecernens nos a finitima Vmbriæ. de quo Liuius in nono ab urbe condita. Excurſum inquit conſulis Fabii per iuga Cyminia ſenſerat/ſub radicibus Cyminiis iacens ora/ moueratq; indignatione/ non modo/ Etruriæ populos: ſed & finitima Vmbriæ. In hac finitima Vmbria ſunt Veilumbri: ut Albulani: Pennenſes: Amerini: & eiuſcemodi. Et argumētum differentie ſumimus: quia pro tota prouincia/ Thuſciam & Thuſcos cum aſpiratione ſcribunt Veteres. Pro urbe uero Para ſiue Regia/ ſine aſpiratione ſcribunt: Tuſcam/& Tuſcos/ & Tuſcanienſes. Atꝓ toto agro & populis eiꝰ atq; oppidis olim Toſcis ideſt difficilis aditus populis:

& ſine aſpiratiõe ſcribũt/& cũ in ꝑpoſitiõe utunť in Tuſcis· Vñ Plini⁹ in·xiiii·natu/
ralis hiſtorię:ca·iiii·In Tuſcis inquit peculiaris uua eſt Tudernis/eque ac eius nõis
Florẽtia:Aretii uero Talpana·Hic in Tuſcis & Aretii p diſtinctionẽ dixit:qa Aretiũ
nõ eſt ĩ Tuſcis· Tudernũ uero qđ Mudernũ & Sudernũ corrupte proferunt:in Tuſ
cis Vuſſetinis thermis eſt:a quo Tudernis uua:& ſimiliter Florentinum a quo uua
florẽtia eſt in Tuſcis/& in fine regiõis adhuc Vadymõnę dictę· Nõ enim Plini⁹ flo/
rentiã uuã a Florẽtia nũc opulenta potuit dicere:cuius tũc nomen nõ erat: ſed illos
Fluẽtinos a ꝑterfluẽte Arno appellauit· Rurſus ut ſupra in qõne·viii·dictũ eſt·Pli/
nius dixit Romanos ſe appellaſſe Troſſulos:quia ſine pedite ceperũt Troſulũ oppi
dũ in Tuſcis/ideſt regiõe difficilis aditus·Et ſi bene aduertes quecũq; in Tuſcis aut
in Tuſcos inuenies:in Etruſco Viterbẽſi agro nũc ſunt· Hec apud Feſtũ abreuiata:
a nobis explanata:a Lõghobardis cõfuſa reperies· Annia queſtio·xxxi·
QVERIS quo pacto diuidebať tota Thuſcia/& q gentiũ ei⁹ limites: & quo pacto
ordinabanť? Reſponſio· Cato in fragmẽtis quę ſumus poſt Myrſilũ expoſituri:di/
uidit eã in tres gẽtes/dictas i·ii·&·iii·qõne/uidelicet in Maritimã: Ciſcyminiã:trãſ
cyminiã·Gens maritima ſunt ut ait Pheregene:Alſiũ:Agilla cognoĩe Cęre:Pyrgus
Tarquinię Tarcona dicta:Grauiſce:Volce:Coſę:Thelamon:Vmbro:Caput Etru/
rię Phaliſcę:Populoniũ:Volaterrę ac uada eius·Piſa:Luca:Lucus Feronię:Luna·
Secũda eſt Ciſcyminia ab urbe Roma uſq; ad cyminia iuga/ a Thuſcis dicta Lar/
theniana cognoĩe Veiens/a metropoli· In ea populi:Sabũ:Larthenianũ cognomĩe
Veiens·Soracte:Pheſcẽniũ:Phallaris:Flauianũ:Nepe: Phaliſcanũ:Sutriũ:Lacus
Cymini⁹·Gens tertia tranſcyminia eſt a iugis Cyminiis uſq; Piſtoriũ·In ea populi
Volturrena ſub cyminiis radicib⁹ iacẽs cognoĩe Etruria: Aruntes ueteres cognomi
ne Camillarii:Olena:Tuſſa Nana:Volſinę:Cluſiũ:Peruſia:Aretiũ:Pheſulę:Piſto/
riũ·Ordo aũt militaris erat:ut maritimi ꝑcederẽt Larthẽ:& Veiẽtes ſiue ciſcyminii
ſequerenť Larthẽ/& tranſcyminii eſſent cũ Larthe·Quem ordinẽ poetę qñq; expri
mũt:ꝑcipue in·viii·li·Sillius Italic⁹:q legionis Thuſcoꝝ ordinẽ dictũ deſcribẽs:ſi/
mul & ex qbus legio ipſa urbib⁹ collecta ſit a Romanis cõtra Hanibalem:a mariti
mis cepit dicens·Iãq; p Etruſcos legio cõpleta maniplis:Rectorẽ magno ſpectabat
nõie Galbã: Huic genus ordiť Minos/inuiſoq; tauro/Paſiphę:clariq; dehinc ſtant
ordine patres· Itaq; ordo legionari⁹ circa ducẽ Etruſcũ Galbã fuit ex ordine patrũ
triũ gentiũ·Prima fuit gens maritima antecedẽs ducẽ Galbã: uti olim Larthẽ:fue
rũtq; milites ex urbibus maritimis:Phregenis:Alſio:Cęre:Tarquinię:Grauiſcis &
Luna quę fuit his pater: ſicut fuit tpe Porſenę Cluſini/q fuit Romanis menib⁹ ter/
ror:quando uoluit reducere Tarquinos ſuperbos·Sic enim de his ait·
Stabãt dehinc ex ordine pr̃es militũ:& ſubdit·Lectos cęre uiros/lectos Tarcona ſu
ꝑbi Tarcõtis dom⁹:& ueteres miſere Grauiſce:Necnõ Argolico/dilectũ litus Aleſo
Alſiũ:& obeſſe/cãpo ſqualente Phregenę·Lege totũ: ubi inuenies de gente tranſcy
minia/fuiſſe ſolas duas urbes cũ duce Galba: ſcilicet Pheſulas:& Vetuloniã:quam
fuiſſe regiã curulẽ/togatã/armatã:principẽ & datricẽ primaꝝ faſciũ laudat·Et ſub/
dit ꝙ ducẽ & hos Vetulonos ſequebãť ꝑximi Etrurię Veiẽtes:ut ait Liui⁹/ideſt ter/
tia ciſcyminia gẽs ꝑxĩa Vetulonię· Vñ Vetulonos demr̃ans ait· Nos Vetulõos iuxta
erãt Nepeſina cohors:Sutriũ:Lacus cymini⁹/Phaliſci·& reliq̃· Vñ pulchro ordine

Sillius ꝑagrauit tres gẽtes/eundo ꝑ maritimã a Phregene prima uſq; ad ultimã lu/
nã metropolim. Deinde a luna uenit in trãſcyminiã/ubi prĩo occurrit Pheſula uſq;
ad cyminia iuga/qbꝰ eſt vetulonia. Aqua ĩ ciſcyminiã gentẽ ꝑ lacũ cyminiũ/Sutriũ
Nepe & alios populos/narrationẽ cõpleuit. Itaq; iuxta Catonẽ & alios: Etrurię gẽs
triplex erat. Prima maritima:in q̃ primũ oppidũ erat circa thyberim Phregene op
pidũ:poſtremo uero urbs Luna ꝓxima Macrę. Secũda gens erat trãſcyminia:cuiꝰ
prima oppida erãt Pheſulę ac Piſtoriũ circa tranſitũ huiꝰ gentis in Galliã nũc Lõ/
bardiã:ultimũ erat Etruria ꝓxima lacui cyminio quę erat tetrapolis ſcilicet Voltur
na Vetulonia:Arbanũ & haſtata Tuſca. Tertia gens erat ciſcyminia: cuiꝰ limes &
oppidũ ꝓximũ Etrurię erat uicus Elbii q & lacus cyminiꝰ:poſtremũ Larthenianũ
ſiue Veiẽs. Hec in auctoribꝰ clara cõpertaq; ſunt:ſi eos ꝑlegas.

Annia q̄ō. xxxii.

DVBITAS & queris/cur Pliniꝰ diſcreuit inter Arbanũ:& alias tres regias ꝑtes. nã
ſimul ponit Tuſcanięſes: Vetuloniẽſes & Volturrenos. Scd̄o:cur inter eas diſcernit
ſi erãt una ciuitas Etruria. Tertio:ſi coueniũt cõfines ꝑtibus his q̃tuor & toti apud
auctores. Reſponſio. Pliniꝰ in. iii. naturalis hiſtorię ca. vi. ꝑcurrens gentes Thuſcię
primo excurrit maritimã ordine ſuo a Luna ad Phregenas. Trãſcyminiã aũt & ciſ
cyminiã/nõ ordine quo fuerũt antiqtus:ſed quo erãt tꝑe ſuo diuiſit ĩ colonias & li/
beras urbes: uti ibi patet. Et ut ibidẽ apparet/liberas urbes diuiſit ꝑ lr̃as Alphabe/
tales. Et qa ꝑ aſpirationẽ ipſe ſcribit Harbanũ: hinc eſt ꝙ ſeꝑatim & q̃ longiſſime
Arbanũ ſcripſit a Tuſca: Vetulonia & Volturrena:quantũ ſcilicet diſtãt inter ſe lr̃ę
H. T. V. a quibꝰ illa incipiũt. Q d̄ uero cũ Etruria eſſet urbs una:tñ ut diſtĩctas ur/
bes noĩauit: hoc eſt quia erãt q̃tuor oppida quę tũc ꝓ q̃tuor urbibꝰ habebant᷑. Erat
eñi Etruria tetrapolis:ut inter auctores cõuenit/eratq; regia & abſq; menibꝰ:& ſin/
gula urbs ꝓ ſingulo & diſtincto pp̄lo habebat᷑ uſq; ad tpa Deſiderii regis:qd̄ priui/
legiũ in aliis urbibꝰ nõ hẽbat᷑ etiã ſi dipoles & tripoles eſſent:qa nõ erãt regię. Et ob
id unico noĩe & ſub uno pp̄lo cõputabat᷑. Etruria uero unico qdẽ cõi nõie Etruria
& turrena dicebat᷑ a Turſibꝰ:ſed ſingulę ꝑtes ut ſinguli diſtincti in urbe pp̄li nomi/
nabant᷑. Et id fecit Pliniꝰ. Tertio ex dictis ſatis cõueniũt cõfines. Nã Cato a tergo
limites poſuit:qñ dixit Volturrenã cognõie Etruriã eſſe in ſubcyminiis radicibꝰ ia/
cente ora. Siliter Liuiꝰ in primo ab urbe cõdita cũ dixit: Erat Sabinis uicina Etru/
ria: ꝓximi Etrurię Veiẽtes. Eoſdẽ limites aſſignauit Silliꝰ Italicꝰ ipſi ꝑti Vetulonię:
cũ ſignificauit iuxta Vetulonios eſſe cyminiũ lacũ & ciſcyminios pp̄los. Porro Vol
turnę Pliniꝰ aſſignauit a frõte Volſiniẽſes:cũ dixit Volturreni cognõie Etruſci: ĩ ea/
dem ꝑte Volſiniẽſes. Eoſdẽ Volſiniẽſes a fronte para Tuſſę ſiue coronatę Tuſcę/ꝓ li/
mite aſſignauit ꝓpertius/cũ inductꝰ ab eo Vertũnus dicit: Tuſcus ego: Tuſcis orior
nec penitet inter ꝑlia: Volſinos deſeruiſſe focos. Siliter a ſiniſtris Arbani & Vetulo/
nię aſſignant᷑ quatuor limites: Thermę: amnis Ecalidꝰ piſcuoſus:amnis Egelidꝰ:&
Minio. Thermas quidẽ & thermales amnes piſcuoſos aſſignãt. Plinius in. ii. natu
ralis hiſtorię:ca. vi. & marmora exciſa Cybelaria. Pliniꝰ eñi ꝑ diſtinctionẽ a Piſa di
cit. Aqs calidis Piſę innaſcunt᷑ ranę. ad Vetulonos uero in Etruria/piſces. Marmora
itẽ ſcribũt. Hercules egyptiꝰ turritã edẽ fundauit ſupra Thermas iuxta Vetulonos.
Virgiliꝰ uero ĩ. viii. Eneid. dũ ad Lucumões Eneã mittit:eũ ueniſſe ad Minionẽ aſſe
rit ĩ collẽ:vñ ꝓpe fanũ volturnę ac legiões uidit:& ĩ Egelido fluuio luſtratꝰ/Veneris

oraculũ ꝓmeruit• Egelido & Ecalido amnibus noĩa adhuc uernacula lingua Tuſ-
ca ꝑmanẽt• Nam Egelidũ Fredanũ dicimus: quia a puragelida fontiũ ſcaturigine
naſcit᷑:& Ecalidũ Caldanũ uocamus:qa ex Thermis & mineris calidiſſimis ut plu
rimũ effluit: generans ad hanc etatẽ piſces copioſos & ſalubres•Itaq; oẽs cõfines &
limites p̄ſcriptos ab auctoribus/de tetrapoli Etruria & partibus eiꝰ/itemq; noĩa atq;
cognoĩa uetuſta ſimul ſumpta:ſolũ habet Lucumoniũ/paleologũ Viterbũ• Solum
Viterbũ igit᷑ eſt Etruria regia tetrapolis: prima ſub Iano cõdita• Quę cũcta etiam
ꝑ auctores & comentaria atq; hiſtoriã Etruſcã:planiora habebunt᷑•Et ideo hoc ul-
timũ entimena memoriter tenendũ eſt a noſtra iuuẽtute Viterbenſi:ante omnẽ le-
ctionẽ harũ queſtionũ & alioꝝ operũ noſtroꝝ:quia cuncta irreuincibiliter atq; ne
ceſſario ſi ſimul colligant᷑ ipſum cõprobãt:& irreuulſibiliter fundãt firmãtq;:ut eru
ditiſſimis uiris patens eſt•Et idcirco non blacterone & futili uiro: ſed litteratiſſimo
iudice atq; cenſore noſtra opuſcula egent•

Annia queſtio• xxxiii•

CVM apud Tuſcanellam eſſem:intuitus ſum apud quandam portam hoc carmen
uetuſtiſſimis litteris & lapide exciſum•

Ingreditur quiſquis huius ꝑ limina portę: Aſcaniũ norit/hanc urbem edificaſſe
Cõſilio Martis:in ſomnis admonuit qui/ Troium Eneã:ut ubi Catulã repperiret/
Vna cũ catulis bis binis/conderet urbẽ: Turres quadrant᷑:tollunt᷑ menia ſurſum•
Sic fundata fuit hec urbs & ciuita dicta A Cane Tuſcana dicta eſt•
Quã quoq; rex Tuſcus ꝓceſſu tp̄is auxit•Quid exiſtimas de hoc carmine? Reſpon/
ſio•Exiſtimo ueriſſima eſſe:quippe qa negare ueteres titulos & inſcriptiões quę au/
ctoribꝰ congruũt:uiri eſt pauci ſenſus & blacteronis•Nã teſte Lactãtio libro primo
diuinaꝝ inſtitutionũ ca•xi• antiquus auctor Euemerus Meſſanus res geſtas Iouis
collegit & cõtexuit hiſtoriã ex titulis & inſcriptiõibus ſacris/ quã hiſtoriã interp̄ta
tus eſt Ennius & ſequutus•Eã tanto feruore animi ſuſcepit Grecia ut ſacrã appella
uerit•Ergo plusq̄ ſacra eſt Etruſca hiſtoria/& comẽtaria nr̄a: quę nõ ſolũ titularibꝰ
argumẽtis:ſed p̄ter eos etiã p̄cipuis auctoribꝰ:p̄ſcriptis limitibꝰ:noĩbꝰ & locis adhuc
ꝑſeuerantibꝰ/& hiſtoricis eiuſcemõi innmeris argumẽtis cõſtãt•Itaq; nõ ſũt negãda
hec carmina/quę cũ antiqua/tũ etiã Virgilio cõgruũt•Ait enĩ in•viii•Eneidos/Eneã
Troiũ tranſmiſſo Minione/curaſſe equos & corꝑa nõ ꝓcul luco/& caſtris Tarconis
exiſtentis in aruis latis•Curato uero corꝑe/ait lotũ fuiſſe Egelido amne/uulgo uero
Fredano/ubi in ſomnis admonitus fuit a Venere• Qui dicit a Venere:nõ negat etiã
a Marte:ut iſcriptio ſupplet•Hec in•viii•li•Deinde in•x•repetit:qꝫ cũ Eneas diſceſ-
ſit ab Euãdro ſupple habito etiã noctu oraculo:mane caſtris ingreſſus Etruſcis re-
gẽ Tarconẽ ſalutauit:& datis dextris ab eo claſſem accepit:cui p̄ſidebant q̄tuor du-
ces:uidelicet Maſſicus/ex Maſſa urbe maritima/nũc Senenſiũ:itẽ Toruus Abantis
ppl̄i maritimi princeps/ ubi nũc caput Abiũ uel Albiũ uulgo ꝑ Abantiũ latine di-
cimꝰ• Tertiꝰ fuit Oſinius rex ideſt Lucumo Cluſinꝰ• Quartꝰ uero fuit Aſilas augur
piſanus: ut clare enumerat ibi Virgiliꝰ•Ergo inuenit ibi catulã ꝓpe Egelidũ amnẽ
cũ bis binis catulis•Sed qa bello impeditꝰ Eneas oraculũ de edificãdo oppido iple
re nõ potuit:filiꝰ eiꝰ Aſcanius ſuppleuit:edificauitq; monopolim Ciuitã/a cane inuẽ
to dictã Tuſcanã ꝑ ſincopã(nã tu Eſcana a catula cane dicit᷑)& ꝓceſſu tp̄is Tuſcus
iunior fecit eã dipolim•Eſt igit᷑ ueriſſimũ carmẽ•

Annia qõ•xxxiiii•

QVEREBAS ſi Tuſcanella & Tuſca regia ſint eadē:cū qa quidā dicūt Tuſcanellos eſſe Tuſcanieſes: tū pcipue quedā uetuſta inſcriptio etiā Tuſcanienſes apud eos noiat. Reſponſio. Qui dicūt Tuſcanellos & Tuſcanieſes eſſe eoſdē:hoc docēt quod neſciūt. Nō enim Tuſſa/& Tuſſa Nana eſt eadē:nec ualet a diminutiuo Nana/eſt Tuſca Nana ergo eſt Tuſca. Nec ualet q ibi lapis quidā Tuſcanienſem noiet:quia nō ciuē ſuū ſed para Tuſſę inſinuat:ſicut Romę inſcriptiones ſunt Hiſpanorū:Gallorū: nō tn̄ Roma eſt Hiſpania uel Gallia:ſed in ea fuerūt illi uiri pclari. Sed ut erudite oſtendat Tuſcam/& Tuſcanellā nō eſſe eadem:differentiarū inuincibilibus argumētis utamur. Primo a tpe. Tuſcanella enim poſt Troianum excidiū cepit ſub Aſcanio:ut ſupradictū carmen docet:At Tuſca/ante Herculem egiptiū ſub Iano cepta eſt: qa eſt ps para ideſt haſtata & coronata/ ante Tuſcum filiū Herculis dicta. Secūdo a deriuatiōe nominis/qa a cane Tuſcanella nomē accepit. At Tuſca/a tuſſo rege filio Herculis egiptii/ut Beroſus docet & Feſtus inſinuat. Amplius a deo regio Nā Vertūnus deus Tuſce Tetrapolis fuit/& regie intra limites Volſinieſes. At tuſcanella nunq̄ tetrapolis & regia fuit:ſed primū ſub Aſcanio monopolis ciuita dicta/ruſtica fuit:inde ſub iuniore Tuſco adaucta ſolū Dipolis opulēta eſt/uſq ad hec tpa:que ſolū cōſtat ciuita pte ueteri/& parte noua. Item ipſa eſt intra limites Tuſſę Nanę/& extra limites Volſinios:ut inter quos larthes fluuius diuidit. At Tuſca uertunni Volſinos Focos & limites colit:ut oſtendit Propertius. Itē Fani Luciq ingētis monumēta eſſe decet/ubi regia Tuſca. At nō Tuſſe Nane/aut Tuſcanellę/ſed para Tuſſę/ſunt FAVLIS monumēta. ſunt & alia/ cōplura argumēta differentiarū/que qſq regionis exptus cōperiet. Verū qm̄ lingue origo plurimū ad arguendū in hiſtoria ualet:cōſequens eſt/ut ante fuerit Tuſſa Nana/q̄ ei uicina Tuſcanella: quia tuſcanella eſt nomen latinū: & Tuſſa Nana eſt Barbarū & etruſcū qd anteceſſit grecā & latinā linguā. Eſt aūt Tuſſa Nana id qd Tuſcanella:& Tuſcanella id qd Tuſca iunior & parua. Porro iunior & parua ad priſcā & regiam refert. Ergo Tuſcanella ad Tuſſam Nanā ſe priorē refert/que ex ruinis eius adaucta p interpretatōem tuſcanella dicta eſt latina lingua poſteriore: & Tuſſa Nana ad Para Tuſſam refert: quia regia & coronata cognominat: Et antiqua priſca regia Tuſca eſt: quā adhuc priſco uocabulo Para Tuſſam uocamus. Huius oppidi ager a Vetralla in Lyanū Coriti Muſarniq tendebat. Argumēto ſunt limites quorū/qui circa Corti Lyanum eſt/dicit uulgo Vadus Tuſcanienſis ferme quarto miliario/aut paulo amplius diſtans a para Tuſſa in agro eius:& alter iuxta Vetrallam adhuc Para Tuſſus dicit Itaq Vetralla oppidū qd & forū Caſſii dicit:ad ius uetus Viterbenſiū ſpectat. Qd ſi uis aliam differētiam:utiq ubi Tuſca regia/ubi alie partes Volturna: Vetulonia: Arbanū & Faul. At Tuſcanella non eſt ubi ſunt iſta:nec ex hiis uel minimū ueſtigium habet. Item Tuſca eſt pars Etrurię regię ut ex ſuperiobus patet:Ergo eſt cognomine Etruſca quia Etruſcum ab Etruria dicit. At nō Tuſcanella eſt cognomine Etruria:ſed Volturrena ut ſepius pbatum eſt. Quare Tuſca non eſt pars Tuſcnellę/neq ubi eſt tuſcanella/ſed ubi Volturna.

Annnia queſtio.xxxv.

QVERIS quō Galba Etruſcus/ortum habuit ex Minoe atq Paſiphe:ut ſupra in

qőe·xxx·inſinuauit Sillus Italicus·Reſponſio·Repetẽdum eſt ꝙ in hiſtoria Etruſca poſuimus uidelicet ꝙ ſacrato luco ingenti Pelaſgi in fano Volturnę/ut Virgilius inſinuat & hoc ſub Tarcone ſecundo/ꝓ ſocietate inter turrenos & Pelaſgos: Tarco cõtinuit Pelaſgos in officio: Et ut Manethon dicit & tempus cõcordat: Tarconi ſucceſſit Thyberinus pater Ocni cõditoris Mãtuę: Quidã autores Latini/ut Seruius refert ſup·viii·Eneidos: putãt hunc Thyberinũ fuiſſe regẽ Tuſcoꝝ/alii Aboriginũ quem Glaucus filius Minois circa thyberim occidit: & illi nomen dedit: qui prius Albula dicebat᷑·Et hoc totum ueꝝ eſt·Nã Larthes Etrurię nõ ſolum Thuſcoꝝ ſed & Aboriginũ/& totius Italię/rex erat: ut Fabius pictor ſcribit de origine urbis Romę·Hic ergo Thyberinus cepit Pelaſgos ab etruria excludere·Nam teſte Dioniſio halicarnaſſeo in·i·li· duabus ferme etatibus ideſt quinquaginta annis ceptũ eſt affligi & pelli a Turrenis & Aboriginibus genus Peleſgum/ante Troianum excidium·Hoc aũt tp̃e Larthes erat Thyberinus: ut Manethon indicat: & tempus ſic cõprobat·Manto Fatidica filia Tyreſię uatis Thebani: primũ ſeruiuit ſub Cleonte: inde ſub Theſeo: que paulo ante finem eius/fugã in litora Aſię iniit: moxq; in Thuſciam ad Thyberinũ nauigio uecta: ab eo grauida effecta peperit Ocnum: ut omẽs Greci & Latini conſentiũt·Porro Theſeus fuit pulſus regno/ante Troianũ excidium annis·xxiii·ut Euſebius notat·Quare tunc regnabat Thyberinus: quia ad eũ uenit Manto·Itaq; Thyberim cognominabãt Pelaſgi Thybrim/ ut refert Seruius ſup·viii·Eneidos ideſt iniuriatorẽ: quia latrocinabat᷑ contra eos circa ripas Thyberis/& iniurias irrogabat·Nã Hybris Grece/iniuria eſt Latine·Et ut ait ibi Seruius prepoſuerũt cõſonantem·T·& dixerũt Thybrim de more: Qđ & nos poſuimus ſupra qőe·vi·Cauſa uero huius diſcordie primus fuit Minos/qui accepto ꝙ Tuſci recipiſſent in ſocietatẽ Pelaſgos: temptauit & ipſe imperio ſociari·Vnde miſit primũ illis Aboriginibus qui erãt in Latio ſub rege Fauno patre Latini/ donũ zonę: iunctaq; cũ illis amicitia: miſit ad eos Glaucũ filiũ/qui ab eis imperiũ peteret/& nõ accipiens/ab Agellinis aſcitus/cauſam diſcordie prebuit ꝙ quaſi iure participati imperii Ceriti amni patris Minois nomen indidit: quem permutata ultima lr̃a·i·Minio poſteri dixerũt·Et hoc eſt qđ autores dicũt/ & Seruius abſoluit breuibus ſuper vii·Eneidos ibi/Picta ſcuta Labici·cum inquit Glaucus filius Minois a Labicãis Latii Italię imperiũ poſceret nec accipet/quia nihil preſtabat ſicut pater ſuus ante preſtiterat zonam eis mittendo cũ antea diſtincti eſſent: mox eis oſtendit ſcuta picta a quibus & ipſe Labicus/& populi Labicani & Rome uia Labicana·Sed qa de his ſatis in hiſtoria Etruſca diximus: hoc ſatis ſit/ꝙ Glaucus ip̃e filius Minois interfecto apud thyberim Thyberino/ab eius ſucceſſore Mezentio apud Agillam obſeſſus/& captus/& in Etruria captiuus filios genuerit·hoc argumentũ ualidiſſimũ eſt ꝙ Etruſcus Galba fuit genere Minoico & Paſiphes: ut clare aſſerit Sillius· Ex quo patet ꝙ Etruſcus Mezentius/dictus eſt Agillinus a uictoria & triumpho: uti & Scipio Affricanus & Ceſar Germanicus & huiuſmodi· Et hoc tp̃e bellãtibus turrenis contra Agillam: eadem ſubmutauit nomen & dicta eſt Chęre: ut Strabo narrat in quinto libro Geographię·

Annia queſtio·xxxvi·

QVERIS que & quot ſint illa nõia que in octauis paſce ferme qnq; iam annis ſu
perioribus/cū rabi Samuele & duobus aliis Talmudiſtis conferebam· Reſpoſio
Quę & quot ſimul difficile eſſent memoratu:niſi forte ſucceſſiue cōferendo & ſcri/
bendo in memoriā redirēt·Quoꝝ uero memini ſunt/in primis que de oppidis Co/
riti regis turrenę ſedis/nūc ut ſupra oſtendimus Viterbi ſpectabāt:ut Corit Nyen
ta:Corti lianū:Cort enebra:Cort Noſſa:& eiuſcemodi/que adhuc apud nos manēt
memorię Coriti·Item qd ſibi uolūt iſta·Ry Gomerius: Ry Oſiris:Ry Atlaus:Ry
Ianus:Et in inſcriptiōe ſub ſtatua Cybelis Ry Sipib·Item Mon & Mont ut Mont
Arune:Mont erano:Mon Dyrimano:Mon Taliano·& eiuſcemodi multa· Nā cū
Coritus ante Dardaniā conditā fuerit/qñ nō erat Latina uel greca lingua:patet ad
linguā Arameā & egiptiā/qua inuenit̃ uſa etruria recurrēdū eſſe· Itaq; ſic interpre
tati ſunt omnia hec uocabula·Kat/Enakim/eſt congregatio gygantiū/etiā ut aiunt
apud Hebreos·Sunt Kat Enaci/a nobis amnes dicti·Item Lurkii ſunt lingua egip
tia uetuſta/gigātes comeſtores hominū·Apud nos domiciliū Leſtrigonū iam dele
tū/dicit̃ domus Lurkii·Rurſus apud egiptios Min eſt urbs:Mon uero municipiū
paruū:mont uero uicus & colonia·Vñ & chem min: panos urbem Diodorus inter
pretat̃ in·i·li·Ergo mon talianū:municipiū Italianū dicimus·Nā·i·primā ſyllabā
trūcamus: ut·q·xiiii·diximus·Sunt apud nos duo mon taliani·Item mont Arune
uicus uel colonie camillarię ſunt/quas Aruntes ueteres uocant autores· Ry ſignifi
cat apud Arameos ducē & regē:ubicūq; ponit̃·Noſſa apud Arameos ſignificat lo/
cū ad auguria capienda aptū:Beatus uero Ieronimus interpretat̃ forte auguriū: li
bro de interpretatōibus·Hinc ꝑ ſincopā de more tuſco Cort Noſſa eſt Coriti locus
auguſtus/in agro etruſco iuxta Volſiniēſem lacū· Illud deleuerūt Romani/ cū ſibi
uicino oppido cort Enebradū excurrētes agrū eis iunctū tarquiniēſem:etiā ex im/
puiſo hec duo oppida diruerūt:ut Liuius meminit·vi·li·ab urbe cōdita· Nō tamē
ſunt tarquinienſium/ſed Etruſcoꝝ ut ibidem dicit· En eſt munitiuncula parua uel
oppidulū ut aiūt:Enta uero fortes & ualidani·Eber tranſitū ſignificare dicūt·Ergo
cort enebra eſt coriti munitiuncula parua in trāſitu·Et qdem EtruſciCort Noſſam
nunq̃ reedificauerūt/ ſed cort enebrā/ que adhuc munitiunculā fuiſſe apparet:& a
formicis deleta caſtrū formicaꝝ uulgo dicit̃·Sepe enim etiā magnę urbes a minu/
tis animātibus deletę ſunt:ut autor eſt Plinius in·viii· naturalis hiſtorię·ca·xxvii·
Eſt aūt nō procul Cort Noſſa: ut etiā ſignificat Liuius loco ſupradicto·Porro Lya
nū ut aiūt:rupē ſciſſam ſignificat·Cui etiā cōgruit interp̃tatio Papię:& Rabani q
uocabula barbara nō indocte exponūt·Eſt igit̃ Corti Lyanū rupes abſciſa Coriti:
quę adhuc cū noīe ꝑſeuerat & paucis ueſtigiis:iuxta uadū Tuſcanienſem & Mu/
ſarnā urbē· Item dicebāt apud ueteres Arameos diſtare inter Ny & No:quia Ny
montē:& No fama p̄clarū ſignificat· Hinc Arno/eſt leo fama inclitus Hercules:&
Corit Nyenta eſt Coriti mons & munitū oppidum/ olim caput Lydoꝝ Agreſtiū·
Hinc ī Lyguria Entella arx munita erat & forte oppidū·Hic Coriti mons & oppi
dum:ſepe ab auctoribꝰ celebrat̃·Vnde ſup Eneida Seruius ſepe ait Coritum fuiſſe
regem Tuſcię:Et item Coritū eſſe montē & oppidū in Tuſcia·Eſt enim in iugo Cy/
minio alto/inter Capinā & ipſum montē cyminiū:& ſunt ueſtigia arcis cū nomine

uetuſtiſſimo Etruſco Corit Ny enta:ideſt latine quod Seruius ait/coritus mõs arce munitus & oppido.

Annia queſtio.xxxvii.

QVERIS quid ſibi uelint quidam iuniores qui extremas coriti urbes dicunt eſſe Cortonam/quã putant dictã a Corito coritonã/& per ſincopã corthonam:& rurſus coritum montem eſſe cornuetum maritimũ. Reſpoſio. Vtiq; id ſibi uolunt iſti:qđ & greci Samotraces: qui dicunt Dardanũ conditorẽ Dardanię fuiſſe Samotracem Ac ꝓpterea/quia ſine certo autore & ratione atq; argumento hiſtorico/ per opinionem quandam Barbaram loquunť:utiq; eadem facilitate contemnunť qua proferunt / iuxta regulam beati Ieronimi. Quin etiam & falſiloqui comprobanť.Nam ante ceſares Romanos non a uetuſto Corito Cortona/ſed Crotona mediterranea dicta erat:& tempore cęſarum poſitis coloniis Romanis dicta eſt Cortona:ut ex preſſe aſſerit Dioniſius halicarnaſſeus in primo libro:qui eo tẽpore Romæ fuerat. Nõ igitur a Corito Cortona dicta eſt:que id nomen ſortita eſt a Romanis poſt obitum Coriti annis mille trecentis & amplius.Itaq; cum Virgilius dixit:Extremas Coriti penetrauit ad urbes:Lydorumq; manum collectos armat Agreſtes:non intellexit corthonam que hoc nomen nondum tenebat:ſed Turrenam ſedem Coriti/ de qua ſupra dixit:hinc illũ coriti Turrena ſede profectum:ubi adhuc extant ueſtigia Lydoꝝ agreſtium/& artium munitionũq; cum nominibus Coriti.Qui uero Cornuetum exiſtimant montem Coritum:etiam erronei probanť. Nam ibi latina lingua eſt mons Coritus & oppidum:ubi etruſca Corit Ny enta/ ut locus ab interpretatione conuincit.Porro Corit Ny enta eſt in iugo cyminio/& Volturreno regio:ut cernimus.Quare ibi eſt querendũ oppidum & mons Coritus/& non ad mare. Similiter ab interpretatione Cor Nueti/ quod uulgo Etruſco Cornetũ ꝓfertur.Eſt enim Nuetum etruſco & Arameo uocabulo teſte Samuele noſtro: id quod Grauis aeris ſiue grauiſcũ apud latinos.Quod etiam ꝓbatur inſcriptione apud eos Etruſca/que ait eos dictos Nuetinos a uicino fluento Grauiſco/ & aquis grauiſcis.Porro mons Coritus/a Grauiſcis urbe diſtinguiť.Preterea in deſcriptõne eoꝝ diciť ꝙ Nuetum dictum eſt/non cor Nuetum.Quare non a Corito/Cor appoſitum eſt: ſed a latinis qui nouum caſtrum addicientes ueteribus Grauiſcis/ab inſigni corno arbore Nuetum Cor Nuetum dixerũt/quia Etruſci ab inſigni ſepe urbes appellauerũt: ut Sutrium/a Suto & tribus/ideſt frumento triplicato Sutrium dixerũt. Eſt enim illorũ inſigne:ſpica triplex.Similiter pheſcen/armatũ equitem Aramee ſignificat:ut rabi Samuel expoſuit.Ergo Pheſcennium nũc Ciuita caſtellana:pheſcenniũ antea dictum fuit ab inſigni armato equite que habet: cui undeť alludere Virgilius in.viii. Eneidos.ibi.Hii Pheſceninas acies equoſq; phaliſcos:Hii ſoractis habent arces/flauiniaq; arua:Et cymini cum monte lacum lucoſq; capenos.Hoc enim loco Virgilius Veientanę Ciſciminię gentem populoſq; cõmemorat:quibus prefuit Meſapus equũ domitor ſimul/& maritimus claſſis Tuſcę princeps/& ob id dictus Neptumnia proles. Quod ſi quoſdã expoſitores leges:ĩuenies equiuocatiõe captos:nihil de chorographia precipue Thuſcię cognouiſſe. Nam quidam lucos capenos putant dictos/qui circa capenam Auentini Romę eſſent : cũ capenates in Veientana Ciſ-Cyminia ſint.Alii flauiana arua in campania eſſe putauerunt:cũ ad etatem nr̃am/

circa thyberis arua/in Veiente Flauianũ oppidũ ꝑſeueret• Similiter alii dicũt Feſ/
cenniũ eſſe in Cãpania & nõ in Ciſciminia thuſcia:cum Plinius in•iii•naturalis hi
ſtorię•c•vi•Pheſcenniũ in thuſcia etiã enumeret•ſunt qui dicãt/& Soracte eſſe mõ/
tem Arpinatũ cãpanię•cũ Acron & oĩs/Soracte mõtem Phaliſcoꝝ aſſerant/& ex/
periẽtia docet•Legimus & quendã ſup̃ uitã Othonis in Suetonio/dicentẽ ſe mirari
cur Suetonius dicat Ferentinũ Othonis oppidũ eſſe in Etruria: cũ ſit in Cãpania:
quaſi Plinius inſanierit/q ſupradicto capitulo Ferentinũ ponit etiã in etruria•Ego
nihil de his miror:qui & ſi alias eruditiſſimi/tñ ſepiſſime capiunt̃ captiũcula equo
catõis:qa de topographia nihil intelligũt/& precipue thuſca•Igit̃ Cornuetũ:Sutri
um:Pheſcenniũ thuſcię oppida ab inſigni nomen hñt:ſicut & Luna:Nepe:Peruſia
Vetuletũ/& eiuſmõi• Vnde & Martialis Caſeus inqt Etruſce ſignatus imagine Lu
nę Et Nepe eſt noxium animal teſte Feſto/qđ & illis eſt inſigne/ſicut & Pęrus ideſt
Griſo Peruſię:ut•q•viii•dictũ eſt:Et Veia eſt inſigne Vetuleti ſimul & Veiuzi Lã/
byrinti:ut uidemus•Vnde Vetuletum quaſi curule uetuſtum dicitur•

Annia queſtio•xxxviii•

QVERIS quo pacto dixerim quoſdã ita errare/de Cortonę atqȝ Cornueti origine
ſicut Samotraces Greci:de filio Coriti Dardano & origine Dardanię• Reſponſio•
Etiã grecos aſſero/de Dardano & origine Dardane/ eque ac iſtos errare & capi tum
equiuocatione tum tempore•Primo quidem decipiunt̃ equiuocatõe: quia unos fu
iſſe putãt qui fuerũt plures/Dardani:Iaſii:Cybeles/& Cadmi atqȝ Armonię• Fuere
enim ultimi Iaſius:Cybeles:Dardanus: Armonia & Cadmus Samotraces Greci:q
bellicoſas nuptias celebrauerũt minus centũ annis ante Troianũ excidiũ quaſi tẽ
pore Laumedontis patris Priami• Bellicoſe aũt fuerũt/quia Cadmus iunior q lr̃as
in greciã(ut aiunt)attulit:poſtpoſita priſca uxore/Armoniã ſororẽ Iaſii ducens:paſ
ſus eſt certamen a priſca uxore ob zelotipiã Armonię:ut referũt Spinga Palefatus:
Xenophon in equiuocis/& Archilocus in epitheto tempm•Fuit alia Cybeles phry
ga paulo ante iſtam meretrix/que puella primũ ꝓſtituta a quodã Atu/ inde a Mar
ſia conciue ſuo:cũ quo fugiẽs in Nyſam ad Dioniſiũ ab Appolline etiã cognita fuit
ut Diodorus ad longum narrat•Dioniſius aũt Niſan cõdidit/ut notat Euſebius de
temporibus:ferme annis•lxx• ante dictas nuptias bellicoſas• Vnde hęc due Cybe/
les ſcilicet Phryx & Samotrax:longe poſt conditã Dardaniã fuerũt•At ante Troiã
conditã treſ alię fuerũt Prima omniũ ante Nynũ fuit Feſta Iani uxor:ut Beroſus in
dicat:cui ꝓpriũ nomen/ut idem ait/& Diodorus in•iiii•li•confirmat fuit Titea ma
gna deoꝝ mater•Cognomina huic fuerunt tria•Primum terra•Vnde qdam/e terra
orti referunt̃ ab hiſtoricis in primo ortu generis humani:que res etiã multos priſ/
cos decepit philoſophos/exiſtimantes primos homines eterra ideſt putrefactiõe or
tos:ut narrat Diodorus in primo libro•Secundũ uero cognomen:ab ignis ſacrificii
cuſtodia Veſta Aramea origine magis q̃ greca• Tertiũ cognomen/ a p̃ſidentia reli/
gionis & ſacroꝝ dicta Cybeles:phenico & Arameo uocabulo•Eſt enim Cybeles ma
ter ſiue antiſtes & regina ſacroꝝ•Vnde Etruſci cybelizare ꝓ ſacrare dicebãt: ut pa/
tet in deſcriptione cognitionis Grauiſcaꝝ/ de qua cũ aliis titulis inuentis Etruſcis
dicemus•Hec igit̃ prima Cybeles magna•Secũda fuit Regina filia eius: que ideir

co magna mater dicta fuit:quia in gratiã matris educauit Titanas a Titea matre nominatos:ut autor eſt Diodorus in.iiii.li.Fuit & Etruſca Cybeles:cui teſte hiſtoria Latina/& ſubſcriptione ſtatuę eius/atq; Beroſo:pater fuit dux Sypus:nomẽ proprium Tylę:urbs Veiuza:predia cybelaria:maritus Iaſius filius Coriti:ſocrus Electra Atlantis Itali filia:cognati uero Dardanus &Armonia ueſtalis/ut patet uictata ſacerdos/& nõ nupta uti Samotrax: cuius nuptię aſtante Iſide egiptia celebratę fuerũt Viterbi Veiuza urbe.Et Samotracia & Dioniſius eam ſequutus mendaces reperiunt̃ in hiſtoria.Dicũt enim/ut etiam Diodorus in.vi.refert:ꝙ mortuo Iaſio Samotrace poſt nuptias Armonie.frater eius Dardãus cũ cognata Cybele ꝓfecti ſunt in phrygiam & cõdiderũt Dardaniũ.O preclaꝝ & impudens mendaciũ. Nam ut notat Euſebius de tpibus:& Spinga/paleſatus/ac Xenophon conteſtant̃ /& Archilocus aſtipulat̃/ſup quos etiã comentaria cõfecimus: Dardania cõdita erat ante nuptias Armonię Samotracis/ ducentis annis & amplius:& iam conceſſerant nature quatuor primi Dardanię reges Dardanus:Erictonius:Tros:Ilus:Non igit̃ Dardanus & Cybeles Samotrax cõdidere Dardaniã que pluſq̃ ducentis annis cõdita fuerat a Tuſco Dardano:quem teſte Virgilio in.vii.Arunta uetus hiſtoria Tuſca fert natum in his agris Turrenę regię Coriti: Et ab ea ꝓfectus in Samotraciam inde in phrigiam condiſſe Dardaniã.Iure ergo dixi Grecos de Dardano filio Coriti/& origine Dardanię decipi falliq; tpe/ut dixi:& equiuocatiõe nominũ Dardani/Cybelis & hmõi.Nam unos ſolos ſuos fuiſſe/ut pueri extimant/quos ante/fuerũt/alii/a quibus furati magis q̃ mutuati fuerũt hiſtorias:ut de Hercule:Atlante:& aliis fecerũt & Herodotus in.ii.li.aſſerit.

Annia queſtio.xxxviii.

QVERIS Qui autores ſint qui tradant ueniſſe in Italiam Iſidem egiptiã/ quã cererem Legiferã/frugiferam/ſororem Oſiridis:& qui ſint quĩ explanent:unde uenit: ubi primũ applicuit:ubi primum panes cõfecit. Reſponſio. Plinius in.vii.naturalis hiſtorie ſic dicit capitulo ultimo.Ceres frumenta inuenit:cũ antea glande ueſcerent̃.Eadem docuit molere & panes cõficere/in Attica:Italia:& Sicilia:& ob id dea iudicata:& eadem prima leges dedit.Ergo uenit in Italiã & docuit frumentariam/ molendinariam:& panificam:cũ antea glãde ueſcerent̃. Vnde uero uenerit/& ubi primũ in Italiã appulerit:certũ eſt in hiſtoria Latina/ꝙ ab Egipti parte Marmarica & Lybica/ubi docuerat in thyberim adnauigauit/& primũ Romę in uico Thuſco incontinentem deſcendit:que loca tunc paſcua bobus erant.Vnde Feſtus.Argeus inquit campus dictus eſt Libiſſus/quia ceres illo primũ/fruges e Lybia aduexit Vnde & Lybiſſus campus dictus eſt/& ipſa Lybiſſa. Sane ut ait fabius pictor: uicus Thuſcus Rome antea campus Argeus ab Argiuis principibus/ſed prius lybiſſus dictus erat. Querendũ eſt item:quo tpe ab Italia in egiptũ rediens: fuerit Iſis ideſt dea Ceres habita:ut Plinius aſſerit.Et reſpondent tres autores Plinio/uidelicet Beroſus in.v.antiquitatum:Paleſatus:& Euſebius de tpibus primi Cecropis:ꝙ yo iudicata fuit Iſis ideſt dea Iuno & ceres/anno trigeſimoſexto q̃ Dardanus cõderet Dardaniã.Vnde etiã ſcdm Euſebium/ alios ꝓbatiores afferentem/ yo ꝓfecta eſt in Egiptũ & dea Iſis iudicio omniũ ꝓbata.anno.xliii.Cecropis:a quo ad Dardaniã

cõditam ſex & triginta numerat annos·Regnabat ergo Iaſius in Italia frater Dar
dani:non dum a Dardano/peremptus· Quod etiã Beroſus uidit dicẽs in·v·li· Iaſiũ
ſimul cum Cecrope/cepiſſe Italię imperare· Quare·xliii·anno Iaſii ſimul & Cecro/
pis rediit/Iſis in egiptum:poſtq̃ a Lybia uenit in Italiam & Thyberinũ campum/
ab eius aduentu/Lybiſſum dictum· Vbi uero panes cõfecerit/& obtulerit etiam ip̃i
mendaces greci ne dum latina teſtimonia/aſſerunt/ & dicunt/ ꝙ primos in nuptiis
panes obtulit in gratiam Iaſii·

Annia queſtio·xl·

SATIS aperte omnes concedunt Iſidem ueniſſe ab finitima Egipto Lybia in Ly/
biſſum Latii campum/& interfuiſſe nuptiis Iaſii & Cybelis uti etiam ueraciſſimus
Beroſus Caldeus exprimit·Sed ubi habes/ꝙ hos primos panes Viterbi confecerit·
Reſponſio·Habeo ab hiſtoria:cogn omine:titulo:inſcriptione & eiuſcemodi argu/
mentis·Nam rex Iaſius utiq; in regia ſede/regias celebrauit nuptias/que patris Co
riti Turrena ſedes erat·Hec aũt olym regia Turrena/nunc eſt Viterbum:ut inex/
pugnabiliter ex ſuperioribus patet·Viterbi igit̃/primi panes/ab Iſide confecti ſunt
Item Vetulonię celebrauit Iaſius nuptias & panes obtulit primos Iſis:ut in·v·an/
tiquitatum Beroſus aſſerit·Porro ut probant ſuperiores queſtiones:Vetulonia eſt
Viterbum·Rurſus Lybiſſa loca in Italia dicta ſunt/ubi primum conſtitit Ceres:ut
ex dictis autorum elicitur·At Rome conſtitit primum in campo Lybiſſo:tunc nul
lo ibi Rege/aut urbe regia exiſtente·Quare ſi circa Vetuloniam Lybiſſa regio eſt:
utiq; ibi ut in regia urbe Iaſii morata eſt·Eſt autem regio Lybiſſilla quã Lapis ex/
ciſus Lybiſcillam profert· Quare ipſa Lybiſſa Ceres:Vetulonię regię nunc Viter/
bum:primos panes obtulit·Rurſus a ſubſcriptione ſtatuę Cybelis/que omni auto/
re & hiſtoria certior eſt:ita probatur·Veiuzum oppidum Viterbum eſt ut ex ſupe/
rioribus patet·Porro ſubſcriptio/ita dicit·Veiuzo/hoſpita Iſis/ hoſpitata eſt epula/
trix/in domo Tyles noue ſponſę duciſq; Sypi/anno etatis eius· xv· Ergo Viterbi/
epulo nuptiali conſtitit & panes obtulit· Sunt etiam argumento Sypalis Vetulo/
nię regio a Sypo patre Cybelis dicta:& predia eius adhuc Cybellaria dicta/& Iaſi
nelle thermę:& Cytelarium exciſum marmor/ ubi hec ad ſentẽtiam ſcribunt̃· Iam
longe ante Coriti cũ Electra filia Atlantis Itali nuptię exacte fuerant/cum Iſis ma/
xima/frumentaria panifica cõceſſit ad nuptias Iaſii & Cybelis in agrum fontemq;
Cybelarium:ubi regia Cybelis erat·Quare pluribus diebus celebratę ſunt nuptię:
cum cepte in Veiuza urbe finitę ſint in Cybelis predio ubi tunc eorum ſacrę ſtatuę
de more ad memoriam ſuffoſę: nuper aſtante Sanctiſſimo Pont·Max·Alexandro
VI·cum tota curia inuente indicio Leporis:effoſſe ſunt:& iterato in Veiuzum pa/
latium tranſlate ad memoriam·

Expliciunt·xl·queſtiones Annię·

DE primis temporibus & quatuor ac uiginti regibusprimis hiſpanię & eius antiquitate.

De temporibus priſcis capitulum primum.

Qui de temporibus emēdatius ſcribunt: aiunt Deucalionem natum anno ſecundo Spheri Aſſyrię regis:& iam duos & octoginta ānos natum afflictum fuiſſe diluuio:ut refert Xenophon cronagrophus. Hunc ſequuti uidentur Beroſus & Euſebius qui a ſecūdo Spheri anno uſq; ad xxxiiii.Spareti quo diluuium Deucalionis accidiſſe referūt:duos& octoginta ſupputant annos.Annus porro ſecūdus Spheri quo ortus eſt Deucalion is erat hebraicę ſeruitutis in egypto quadrageſimus octauus:ut Euſebius rectiſſime annotauit: Ab eo autem anno ſeruitutis uſq; ad principium uniuerſalis diluuii ſub Noa: annos ſeptincentos & mēſes ferme decem moſes computat:Totidem ex caldeis Beroſus enumerat.Pares & latinis Solinus in capitulo decreta ſupputat dicens:Meminiſſe inqt par eſt/a primo diluuio ſub Ogyge notato quādo diem cōtinua nox inūbrauit menſibus nouem & amplius uſq; ad Deucalionē:ſeptincētis annis medium euum dari.Quare nos a diluuio Noę cognomēto Ogygis/ut tradit Beroſus & phenices tēpora exordiemur:eaq; ſic partiemur.A diluuio ad.xliii.annum Nini regis Aſſyrioꝝ:anni numerant̃ a Beroſo ducēti nonaginta duo.Totidem moſes enumerat geneſis capi.xi.ab eodē diluuio:uſq; ad ortū habraę. Quare caſtigatiſſime poſuit Euſebius Habraam ortū āno Nyni.xliii.Porro a.xliii.anno Nyni ad cōditam Troiā Euſebius & Beroſus enumerāt annos qncentos & triginta octo:& ab eodem ortu Habraę ad Chriſtū Euſebiꝰ notat annoꝝ duo milia uiginti qnq;.Quare a primo diluuio notato ſub Noa Ogygio uſq; ad conditā Troiā colligunt̃ anni triginta & octincenti:& ab eadē inundatione uſq; ad Chriſtū decem & ſeptē ſupra trecētos & duo milia.Hos igitur perpetuo annotabimus cū adiectione a condita hiſpania.

De antiquite hiſpanie.capitulum.ii.

Tempore Nyni fuere Hiſpanis litterę poeſis & Phia moralis. Hoc pendet a Beroſo /Strabone/& Hiſpanica mēoria. Beroſus etenim ſcribit/Tubalē primū Hiſpanię regē formaſſe hiſpanos legibus:anno quarto Nyni:Et memoria hiſpanica quā Strabo refert in primo libro aſſerit ſe ante Strabonē /adſequutam fuiſſe lr̃as/ leges &carmina ſex milibus annis. Teſte aūt Xenophōte cronographo de diuerſitate annoꝝ priſcarum gentiū:Iberici anni quatrimeſtres erant:ac propterea ſex milia iberici anni:duomilia ſolares efficiūt: Quos ſi ab auguſto circa quem floruit Strabo numeremus:perueniemus ad tempa eiuſdem Nyni.Rurſus a quarto anno Nyni uſq; ad octogeſimum ante Troianū excidiū :ferme octincētos annos Euſebius ſupputat.eoq; anno:ut Euſebius notat.Cadmus ob Zelotypiā priſcę uxoris/certamen paſſus eſt:ob qđ teſte Spingha & Paleſato coactus eſt/a Samotrana in gręcas thebas cōmigrare:ubi primus ut aiunt grecas litteras formauit:Ergo ferme octincētis ante ānis Hiſpani claruerūt Philoſophia & litteris q̃ greci elemēta lr̃aꝝ a Cadmo adſequerent̃: Tanto.videlicet. Hiſpanię q̃ grecię antiquior eſt ſplendor & phia.

De origine Hiſpanicę gentis capitulum.iii.

¶In uniuerſam Hiſpaniã principio gentiũ penetrarunt a Caſpiis/Iberi/ Perſę/Phe
nices/Pęni Celtę ut in tertio naturalis hiſtorię Plini⁹ aſtipulat̃:Et·M·uarro teſtat̃
& Cato de originibus retulit:fabuloſaq; arbitrantur eſſe quę greci fingunt de Her
cule & Pyrene & Luſo/& Pana & eiuſmodi uiris grecis· Sũt autẽ Iberi & Aramei
Scythę Caſpii quos Perſę Sagas appellãt:Perſe uero ſub caſpiis Corſi a ſagis appel
lãtur:ut in·v· naturalis hiſtorię Plinius tradit·Quos uero Perſe & hebrei ꝓferunt
Corſum & quorem:Greci pronuntiant Cyrnũ & Cyrum·Quare Iberi ſage ſagun/
tum:Perſę uero Corſi/primi incoluere Corſicã/ quã greci uocãt cirnum:Ex his igit̃
coloniis primis omnes inſulę Sicilia Corſica Sardinia:uſq; baleares: ſimul & tota
Hiſpania genus traxit·Porro quũ Gothi & alani/a caſpiis in europã ſe primũ diffu
derint:hiq; poſt Chriſtum in tanto in Hiſpanias penetrauerint atq; ad hanc etatẽ
regnauerint:conſequens neceſſario eſt ut poſteri Gothi nõ uariauerunt priſcã ori/
ginem Hiſpanicę gentis·Hęc igitur eſt tũ inuariata tũ maxime uera ueſtra origo
celſi reges Ferdinande & Heliſabet chriſtianiſſimi principes·

De primo Hiſpanię rege Tubale Capitulum·iiii·

Diuus Hieronymus & Euſebius aiũt Tubalem q̃nto genitum Iapeti filii Noę pri
mogenitum omniũ Hiſpanie regum fuiſſe:idq; Ioſephus cõcedit ex hebreis:& Be
roſus ex caldeis qui ait eum cõdidiſſe Hiſpaniã anno a diluuio·c·xliii·qui erat an/
nus·xii· Saturni Babyllonici Nymbroti ante Troiã cõditam annis ſeptem & tri/
ginta ſupra ſexcẽtos:& ante annum chriſtianę ſalutis annis quattuor & ſeptuagin
ta ſupra centum & duo milia Vrbſ nomini ſuo dicata Tubal eſt in Betica:ut patet
in Pomponio Mella Huic precipuum ſtudiũ fuit greges/& armẽta atq; iumẽta in
ducere :Quũ q̃a Hiſpania hęc qu ĩ maximę parit:tũ precipue q̃a eadẽ mortalibus
ad eſum/uictum/& tegumentum & alia neceſſaria erant:tum uel maxime quia eti
am inter primas diuitias & delitias ea tempeſtate poſita erãt·Huiuſcemodi ſtudiũ
aramei Thara/coã uocant ideſt paſtorum cõgregationem/ut tã Hieroymus q̃ Tal
mudiſtę exponũt·Hinc Tubali Tharaconem munus indidit cognomentũ:a quo
nõ dubium eſt Tharaconam dictam ſicut coloniis ſuis ſagis Sagũtum nomen ac/
cepit uetuſtiſſimũ·Hic teſte Beroſo Hiſpanos formauit legibus ãno quarto Nyni·
Qđ ꝓfecto ſatis cõgruit ſupradicto ueteris Hiſpanię teſtimonio qđ ſupra ex Stra/
bone produximus·Idem Beroſus tradit/ãno decimo Nyni:& eiuſdem Tubalis an
no·c·xv·patrem Noam cognamento ianum a phenicia & affrica in Hiſpanias tra
iecisſe:& dimiſiſſe Tubali/ſuo ex filio Iapeto nepoti duas colonias a ſuo proprio no
mine dictas Noęlas & Noęglas:q̃q̃ Noęgas & Noęlas ſcribat Plinius in·iii·natu/
turalis hiſtorię capite·xxi·Rurſus idẽ Beroſus ait eũ regnaſſe uſq; ad·xliii· Nyni
annum qui a condita ab eo Hiſpania/eſt annus quinquageſimus quintus ſupracẽ
tum·Ergo quinquennio quam obiret Tubal:ortus eſt habraam·Nam·xliii·anno
Nyni genitus eſt ut ſupra retulimus·

De·ii·rege Hiſpanię Ibero Capitulum·v·

¶Succeſſit patri Tubali Iberus filius/ãno Nyni·xlviiii·ut Beroſus ſcribit:ideſt a
diluuio anno·cc·xcviiii·a cõdita uero Hiſpania·c·lvi:ante aũt Troiã cõditam pri/
mo & trigeſimo ſupra q̃ngẽtos:& ante ſalutem chriſtianã ſextodecimo ſupra duo

milia. Quare ab Iberis caſpiis tota Hiſpania Iberia dicta eſt: & a Celtis Teſte. M. Varrone pars proxima Gallię celtiberia nũcupatur ab Hiſtoricis: & ab Ibero rege dictus eſt Iberus amnis & Iberi qui illum circum incolũt cognominantur. Hic fluuius teſte Alberto magno/Solino & Diodoro in. vi. li. oritur ſub Pyrenei radicibus in cantabris & flexuoſe ſerpens ſub ferrarię promõtorio mergitur imbaleare Pelagus: comertio diues & ab autoribus nominatus. Regnauit autem uſq; ad annum xxxiii. Semiramidis iuxta: ideſt annis. xxxvii. ut in Euſebio computatur.

De. iii. Hiſpaniarum rege Iubalda Capitulum. vi.

¶ Sumpſit Hiſpaniarum imperii terti⁹ Iubalda/a quo mons a ſe Iubalda nomen adcepit teſte Beroſo: q̃q̃ ſcriptores in Ptolomeo non caſtigate ſcribant Iubeda: & corruptiſſime Mauri Gybeltar nomen Hiſpanis reliquerint. Cepit autem regnare anno xxxiiii. Semiramidis ut ait Beroſus: ideſt a Diluuio. ccc. xxxvi: ab ortu uero habraę xliii: & a condita hiſpania. cxciii. Ante uero cõditam Dardaniam. cccc. xciiii. & añ annum chriſtiane ſalutis uno & octogeſimo ſupra mille nonicẽtos. Anno. xiiii. Iubalis fuit annus a Diluuio cccl. Ergo anno. xv. Iubalis conceſſit naturę Noa pater/cognomẽto Ianus/Ogyges Rurſus anno. xxxii. Iubalis/fuit lxxv/Habraę. Ergo eo anno facta eſt illi repromiſſio chriſtianę ſalutis ut patet geneſis. xii. capi. ut benedictio paganorum nõ in nomine dei iſrael: ſed in nomine ſeminis Habre ſiue Chriſti dei fieret dicente & exponente id Eſaia/cap. lxii. Relinquetis inquit Vos iſraelite nomen ueſtrum ad maledictionẽ electis meis: & ſeruos ſuos Deus uocabit alio nomine/in quo qui benedicetur aut iurabit/benedicetur in Deo Amen. His temporibus Hercules lybius ortus eſt/ante grecum Herculem ãnis ferme ſeptincentis/qui ęgyptios annos ferme decem milia efficiunt ut Diodorus contra gręcos arguit in primo libro. Regnauit Iubalda Teſte Beroſo a xxxiiii. anno Semiramidis: uſq; ad xviii. Arii ideſt Annis. lxiiii. ut in Beroſo & Euſebio colligitur. Septennio ante Iubalis mortem: Centenario iam Habraę oritur Iſaach.

De Brygo. iiii. rege Hiſpanię Cap. vii.

¶ Brigus hiſpanis imperat teſte Beroſo anno. xix. Arii ideſt a Diluio. cccc. a cõdita uero Hiſpania. cclxvii. & ab ortu Habraę anno cẽteſimo octauo: Ante autem Dardaniam conditam. cccc. xxx. & ante annum chriſtiane ſalutis Milleſimo noncenteſimo decimoſeptimo. Brigum appellãt Aramei Caſtellanum: Brigolam uero Caſtellum. unde Hetruſci qbus ad hęc tempora plura manent Aramea uocabula: Bricolam uocant Caſtellũ in edito poſitum. A duobus uero hunc arbitror. hoc cognomento fuiſſe dignatum: & qđ inſigne ſibi in Vexillo caſtellum ſtatuerit: & ꝙ teſte Beroſo plura in tota Hiſpania caſtella fundauerit & Brigum nomen indiderit/prępoſito ſingulo eoꝝ proprio nomine ducis/cui illud cõſignabat: quod in Ptolomeo facile patet: Vt in luſitania lacco Briga: mirobriga & alia plura: Et in Tharagonẽſi Brigantum uolubriga cõplaraq; eiuſcemoni. Plinius in. v. naturalis hiſtorię capite. xxi. adſerit eſſe autores: qui prodant memorię Brigos Europe in Aſiam treieciſſe & condidiſſe Brigios quos mutata. b. in. ph. Phrigios dixerunt. Quin etiam in Hiberniam colonias miſit & in Alpinos & in tuſciam/in qbus nomina extant: in Hibernia qdem/fluuium Brigum & Brigantes eius populos: & in uindeliciis Brygos

& Bartobrigam/ut in Ptolomeo deſcribit᷑ • At in Tuſcia regio Sabatia/cōtinet agrū Brygianum/in quo poſtea fundatum oppidum Brygianum dicit᷑: quāuis • g • in • cc • cōmutet uulgaris ſermo/ut Brygolam/Brygū/Brygianum/dicimus bryccolam/briccum/bryccianum: corrupte uero Braccianum/ ſicut & illius proximum agrum amnis Laronis/dicūt Amguillaram/ cum amnis Lara dici debeat • Submutauit enim pluries nomina • Nam primo a duce Brygianum: inde Arcennum ab arce Veientum: Poſtea Arceanum & Barceanum & corrupte Braccianum • Regnauit brygus teſte Beroſo uſq; primum annum Balanei ideſt annis • lii • ut Euſebius aperit •

De Tago • V • Rege Hiſpaniæ capitulum • viii •

¶ Tagus quintus rex Hiſpaniæ cepit teſte Beroſo: anno primo Balanei Xerſis: ideſt a diluuio quinquageſimoſecundo ſupra quatrincentos/ & a condita Hiſpania • ccc • ix • Porro ante conditam Troiam • ccc • lxxviii. & ante annum Chriſtianæ ſalutis ſexageſimoquinto ſupra octincentos & mille: Ab hoc Tagus fluuius nomen accepit ut ait Beroſus: diues piſcatura & aureis harenis: ut Plinius ſcribit/& Solinns confirmat: de quo Iuuenalis in Satyra • iii • Tanti tibi non ſit opaci oīs harena tagi • Hunc Beroſus Tagum Orma: Moſes uero per ſynericam compoſitionem Tagorma nuncupat • poſuit hic colonias Tagas in Caſpiis/& Tagorma in Affrica: Vnde in hiſpanias traiecit ut ea loca in Ptolomeo memoriæ traduntur: Regnauit autem annis triginta: quibus & Balaneus Xerſes •

De Beto • vi • rege hiſpaniæ • capitulum • ix •

Anno primo Armatritis teſte Beroſo cepit regnum Hiſpaniæ Betus: ideſt a diluuio • cccc • lxxxii • & a condita hiſpania • ccc • xxxviiii • ante uero Troiam cōditam • ccc xlviii • & ante Chriſtianam ſalutem trigeſimoquinto ſupra octingentos & mille • Talmudiſte aiunt Bætum per æ diphthongon ſcribendum eſſe Baetum quod hetruſci tranſpoſitis uocabalis litteris • a • e • pronuntiarunt Latini felicem • Hinc bętus & bętica beatus & beata pría eſt & felix: quam Homerus & gręci campos helyſios dicebant: uti Strabo in primo libro retulit • Hebrei uero betum a behin dici uolūt quod Hieronymus interpretatur locus uitę meæ ideſt felicitatis optatæ: quę cuiq; eſt locus uitæ & campus helyſius • hanc uos felicitatis auſpices feliciſſimiq; hiſpaniæ reges Ferdinande atq; Iſabella e manibus impiorum ut egyptius Hercules e manibus Gerionum eripuiſtis • De beti eius fluuio atq; ſaluberrimo aere hiſtorici plura dicunt • Seneca uero Cordubenſis in Medea ſic habet • Nomen qui terris dedit betis ſuis/pulſans heſperia maria lāguido uado • Et in Satyra Iuuenalis inquit • Pręcipitare uolens etiam pulcherrima ueſtem: Atq; alias quarum generoſi graminis ipſum Infecit natura pecus ſed & egregius fons: Viribus occultis & beticus adiuuat aer • Et Martialis O inquit betis oliuifera: crinem redimite corna/ Aurea qui nitidis uellera tingis aquis • Regnauit hic betus annis • xxxi • & anno ſequente Gerion tyrannidem abſumpſit: ut beroſus aſſerit •

De Gerione • vii • rege hiſpaniæ • capitulum • x •

¶ Gerion Apher teſte beroſo tyrannidem adſumpſit anno • xxxii • Armatritis ideſt a diluuio quartodecimo ſupra quingentos: & a condita hiſpania • ccc • lxxi • Ante uero Troiam conditam • ccc • xvi • & ante uniuerſalem ſalutem orbis tertio ſupra octin

gentos & mille. Dictus eſt autem gerion a uocabulo aphro & proprie hebreo Gera ideſt aduena/quod teſte Beroſo ex Mauritania Hiſpaniam inuaſit atq; aduenit. Fuit autem illi cognomentum Arameę Deabo: Grę ce: Chryſeo: Latine Aureo qđ a diuitiis nomen contraxerat ut Beroſus ſcribit & Diodorus in.v.confirmat. regnauit autem uſq; ad.xxviii.annum Belochi ut Beroſus ſcribit ideſt annis.xxxiiii. ut in Euſebio numerantur.

De Trigemino Gerione.viii.rege Capitulum.xi.

¶Anno Belochi.xxix.ut ait Beroſus regnauerunt filii Deabi Lomnimi ideſt philarche ac exercituum principes ut diuus Hieronimus interpretatur: quos noſtri trigeminos Geriones uocant: quia tres Gerionis filii fuere. Ceperunt autem anno ſupradicto Belochi: a diluuio autem quadrageſimonono ſupra quingentos: & a condita Hiſpania.cccc.vi. Ante aũt cõditam Troiam.cclxxxi.& ante humanã ſalutẽ M.dcclxviii. Teſte autem Beroſo his regnantibus/ & cum aliis orbis principibus conſciis Typheus Egyptius peremit fratrem ſuum Oſyridem cognomẽto Iouem iuſtum iuſte imperantem: Quare ut idem tradit & Diodorus poſt eum paſſim repetit in Libro primo ſecũdo quinto & ſexto Lybius Hercules Oſyridis filius/in ultionem paternę cedis bello facinoroſis per totum orbem indicto: patruũ ſuum Typheum in egypto iugulauit: Buſiridem in phenicia deleuit: iuniorem Typheum in phrygia enecauit: Milynum maris prefectum in Creta obtrũcauit: Antheum libycis harẽis ſtatuit: & in Hiſpania tres Geriones/ſingulari prouocatos certamine ſuſtulit: & contra Leſtrigones in Italiam profecturus ut ait Beroſus: creauit Hiſpanię regem Hiſpalum. Regnauerunt autem Geriones ut Beroſus inſinuat uſq; ad xxxvi. Balei regis ideſt annis.xlii.

De Hiſpalo nono rege Hiſpanię Capitulũ.xii.

¶Hiſpalus teſte Beroſo regnauit anno.xxxvi. Balei regis ideſt a diluuio nonageſimo anno ſupra quingentos: & ab Hiſpania condita.ccccxlvii. Ante autem Troiam conditam.ccxli: & ante chriſtianam ſalutem.xxvii.ſupra ſeptingentos & mille. Ab hoc dictam eſſe Hiſpalim Vrbem nomen accuſat: neq; arbitror dici a palis ſed ab Hiſpali rege & eius coloniis hiſpalis Scytię populis quos ſecum adduxit Hercules per orbem: ut etiam Toletanus clarus hiſtoricus Rodericus commemorat. Hunc fuiſſe filium Herculis ex eo conſtat: ꝙ hiſpanus & Iliberia illius filia nepotes Herculis ab hiſpanis ſcriptoribus memorant: quamquam uitio ſcriptorum a Beroſi originali deciderit: Regnauit autem uſq; ad finem Regis Balei: ideſt decem & ſeptẽ annis.

De.x.Hiſpanię rege.Hiſpano: Capitulum.xiii.

¶Anno primo Altadis: regnauit Nepos Herculis Hiſpanus/ qui a diluuio eſt annus ſeptimus ſupra ſexcentos: & a condita Hiſpania.cccc.lxiiii. Et ante Troiam cõditam.ccxxiii.& ante humani generis ſaluatorem.M.dcc.x.cunq; omnium cõſenſu Hiſpania nomen acceperit ab iſto nepote Herculis: conſequens neceſſario eſt ut ante hũc nouem precedentium regũ cognominibus appellata de more uetuſto fuerit: qui cum Cacco ſimul uitio ſcriptorum a Beroſo decidit: Regnauit autem Hiſpanus: duobus & triginta annis quibus & Altades.

De Libio Hercule·xi·regę Hiſpanię Capitulum·xiiii·

¶Poſtq̃ Hercules Italia compoſita functus eſt omnibus laboribus teſte Beroſo ab Italia anno·xix· Altadis in Hiſpanias rediit ubi eius nepos Hiſpanus regnabat Cunq; Hiſpanus nature conceſſiſſet ultimo anno Altadis:ipſe Hercules ſenex admodum regnum Hiſpanię iniit anno primo Mamiti/a diluuio trigeſimo nono ſupra ſexcentum:& ab Hiſpania condita·cccc·lxxxxvi·Ante uero Troiã·clxxxxi·& ante chriſtianam ſalutem·M·dc·lxxviii·Regnauitq; ibi uſq; ad·xix· annum eiuſdem Mamiti & obiit:Cuius oſſibus opulentum ſepulcrum atq; templum condidere Hiſpani apud Gades:ut Pomponius mella exprimit Beroſum ſequutus· Idem Beroſus ait eius nomini Libyo ędificaſſe ac dicaſſe urbes Lybi ſoſon:Lybiſocam: Lybuncam:Lyboram:Quas etiam Ptolomeus deſcrebit· Plinius in·iii·naturalis hiſtorię capite·iiii·adferit Lybiſoſam uocatam fuiſſe a Romanis foro Auguſtanã: & illi ius italicum tributum·Ergo regnauit uſq; ad xix·annum Mamiti·

De·xii·Rege Hiſpanię Heſpero Capitulum·xv·

¶Fert Rodoricus Toletanus Herculem duxiſſe ſecum Atlantem qui circa tempora Moyſi floruit:Hunc Beroſus non Maurum ſed Italum fuiſſe tradit·Huic frater erat Heſperus ut ſcribit Iginus quem ſibi ſucceſſorem Lybius Hercules reliquit: Regnauit teſte Beroſo uſq; ad ultimum annum Mamiti/ideſt decem annis:quippe quia Italus Atlas illum ab Hiſpania pellens in Italiam coegit ut ſcribit Iginus:ac propterea Hiſpaniam & Italiam Heſperias dictas ab Heſpero Rege/ non a ſidere: ut fingunt gręci:probat·Nam eadem ratione inter media Gallia diceretur heſperia:quia ſicut eo ſidere ab Italia in hiſpaniam:ita & in Galliam nauigant gręci·Cepit autem regnare in hiſpania Heſperus anno Mamiti·xx·ſuccedẽs Herculi egyptio anno a diluuio·dclviiii·& a condita Hiſpania·d·xvi·Porro ante Troiam conditam·c·lxxi·& ante urbẽ Romam·dc·iii·& ante humanatum deum M·dc·lviii·

De·xiii·Rege Hiſpanię Atlante Italo Capitulum·xvi·

¶Kitym Atlas teſte Beroſo regnauit apud Hiſpanos anno primo Mancalei ideſt a diluuio·dclxix·& a condita Hiſpania·d·xxvi·Porro ante Troiam cõditam·c·lxi & ante urbem romam·d·xciii·ante uero chriſtianam ſalutem ·M·dc·xlviii· Tres fuiſſe Atlantes Seruius tradit·ſuper Eneida Virgilii:primum omnium Maurum: poſtremum omnium gręcum:horum medium ſocerum Coriti Hetruſci Athlãtem Italum fratrem Heſperi quem Beroſus uocat Atalum Kitim:& de hoc ſermo eſt· Regnauit teſte Beroſo uſq; ad·xii·annum dicti Mancalei:& creato rege filio Sicoro:ipſe in Siciliam:deinde in Italiam ad Coritum adnauigauit:ut in hiſtoria Etruſca probatur·

De·xiiii·Rege Hiſpanię Sicoro·Capitulum·xvii·

¶Regnauit Sicorus teſte Beroſo·xiii·anno ſupradicti Mancalei ideſt a diluuio· dc·lxxxii· A condita uero Hiſpania·d·xxxviiii·ante Troiam·cxlviii·ante urbem Romam·d·lxxx·Et ante annos ſalutis·M·dcxxxv·Ab hoc pars Hiſpanię Sycora dicta fuit ubi eſt fluuius Sycorus:de quo Lucanus Heſperios inter Sycorus non ultimus annis·Regnauit uſq; ad·vii·annum Mameli ut inſinuat Beroſus ideſt an

nis•xlv•Sub hocSycoro hec contigerunt•Primum quia•xx•annus Sicori erat ſecū dus Spheri:quo ortus eſt Deucalion Saluator Theſſalię•Item decimusnonus an/ nus Spheri eſt trigeſimus ſeptimusSycori•At•xix•Spheri anno natus eſt hebraicę ſeruitutis ſaluator Moſes ut Euſebius notat•Ita ſub Sphero &Sycoro nati ſūt duo ſaluatores:alter a diluuio ereptor:Alter a ſeruitute•

De Sicano•xv•rege Hiſpanię Capitulum•xviii•

¶Sicanus patri ſucceſſit ut Beroſus tradit/āno Mameli octauo ideſt a diluuio•dcc xxvi•& a condida Hiſpania•d•lxxxiii• At ante Troiam•c•iiii•& ante urbem Ro/ mam•d•xxxvi• & ante chriſtianam ſalutem•M•d•xi• Sicanum nomen Siculis & Italis tributum legimus:& celebre nomen eſt apud hiſtoricos & poetas•Regnauit autem/ut Beroſus indicat uſq; ad octauum Spareti:ideſt annis uno & triginta ut in Euſebio colligitur•

De Syceleo•xvi•Rege Hiſpanię Capitulum•xix

¶Syceleus regnare cepit paulo poſt Iaſium Tuſcum fratrem Dardani qui Troiā condidit:& primū Athenienſium regem/priſcum Cecropem ut Beroſus notat:an/ no nono Spareti:a diluuio dcc•lvii•Et a condita Hiſpania dc•xiiii•Sed ante Troiā lxxiii•ante urbē Romam•d•v•& ante aduentum magni Meſſię•M•d•lx:ętatis au/ tem Moſi xli•& Deucalionis•lviii•Ab iſto Siceleo & filio Itali Siculi dicti fuerunt ut Dionyſius halicarnaſſeus in primo libro recitat• Vt autem Euſebius & Beroſus conſcribunt diluuium in Theſſalia accidit•anno Spareti xxxiiii•Deucalionis lxx xii•Moſi lxv•Huius autem Syceleі anno•xxxv•Aſcatadis uero quarto:yo ęgypria ſoror Oſiridis reuerſa eſt in ęgiptum & Iſis dicta ob beneficium tradite humano generi artis piſtorię:ut Xenophon refert & Euſebius notat•Et ut Beroſus proſequi/ tur/lis orta eſt inter Dardanum & Iaſium de regno:in qua contentione quum Iaſi/ us atq; Tuſci ab Hiſpania euocaſſentSyceleū ſoli ab origines ſequebantur Darda num:omnis uero Italia &Siculi cum Syceleo fauebant partes Cybelis & Iaſii Q ū q; dolo Iaſium Dardanus peremiſſet in Vetulonię agro ad thermas Iaſinellas:Si/ celeus Ab origines excluſit:& Dardanum Italia pepulit & in Samotraciam coegit ut latina hiſtoria tradit:ď quo Virgilius in•vii•Eneidos•Dardanus ideas phrygię penetrauit ad urbes•Thraiciamq; ſamum quę nunc ſamotracia fertur Hinc illum Coriti Turrhena a ſede profectum & reliqua•Hęc fuit prima inteſtina Italię rixa: ob quam Ab origines infenſi ſiculis:poſt occaſione data cōtra eos ſocia arma pelaſ/ gis iunxerunt:& ab Italia in Siciliam coegerunt:ut in primo libro Dionyſius ha/ licarnaſſeus commemorat• Eodem anno obiit Siceleus quo & Iaſius relicto filio Luſo•Regnauit aūt uſq; ad•xiii•annum Aſcatadis ideſt quattuor & quadraginta•

De•xvii•Rege Hiſpanię Luſo Capitulum•xx•

¶Non eſt Luſus hic/grecus/ſed Hiſpanus filius Syceleі qui regnare cepit anno Aſcatadis •xiii•a diluuio•dccci•& a cōdita Hiſpania•dc•lviii•& ante Troiam•xxix & ante urbem Romā•cccc•lxi•ań & humanā ſalutem•M•d•xvi•Ab hocluſo dictā

❡Luſitaniam omnes concedunt• Luſum uero nominatum ꝙ more Arameo/ubiq;
ſacra ludis & ſaltu agebat uti quandoq; Dauid ante Arcam egit: & Tuſcis lucu
monibus erat moris: ut de cõditore lucentiũ Feſtus inſinuat•Hic mortuo patre Si
celeo in Italia rexq; creatus multas duxit ex amicis Italię colonias in Luſitaniam:
faciuntq; argumentum cõplura uetuſta locorum & gentium nomina Italis & Lu/
ſitanis communia:apud ueteres Geogrophos ſeruata:q̄q̄ nunc uariata fuerint•Hu
ius anno•xxviii•Dardanus qui a thurrhena ſedeCoriti in ſamothraciam ꝓfugerat
teſte Virgilio idęas phrygię penetrauit ad urbes•& Troiam condidit:quã a ſe pri/
mo Dardaniam nominauit:anno•vi•Egypti fratris Danai egyptii:ut Euſebius re/
ctiſſime annotauit•Regnauit autem Luſus uſq; ad annum•vii•Egypti ideſt annis
triginta•

De•xviii•rege Hiſpanię:Siculo•Capitulum•xxi•

❡Siculus teſte Manethone regnauit ãno Egypti octauo ideſt a diluuio dcccxxxii•
a cõdita Hiſpania d•c•lxxxix•Et a cõdita Troia•ii•ſed ante urbẽ Romã•cccc•xxx•
& ante annum ſalutis•M•cccc•lxxxv• Notandum eſt hoc loci/olim hiſpanos non
proprie habuiſſe reges/ſed electiſſimos duces:ut Trogus ſcribit & Iuſtinus abbre/
uiat in•xliii•libro•Cui argumento eſt/ꝙ ſuos principes uocabulo Arameo Iberico
uocabant nõ Ry ideſt reges:Sed ſic ideſt duces unde orum :anum:eleum:ulum/di
xerunt Sycorum/Sicanum:Siceleũ:Siculum:nomine ducũ•Hic ſiculus iunior di
ctus eſt per diſtinctionem priſci filii Itali•Regnauit hic Siculus ad principiũ Me
nophis regis Egypti ut inſinuat Manethon•ideſt annis ferme ſexaginta ut in Eu
ſebio ſupputamus•

De•xix•Rege Hiſpanię Teſta•xxii•Capitulum•

❡Teſta ut ait Manethon regnauit primo anno Menophis regis Egypti a diluuio
dccc:xciii•& a condita hiſpania dcc•l•& a condita Troia lxiiii:ante uero urbem ro/
mam•ccclxviii•& ante ãnum chriſtiane ſalutis• M•cccc•xxiiii•hoc eodem anno ut
Euſebius notat filius Dardani Erictonius:regnare cepit ſecundus rex Troię•hic te
ſta:ut ait Manethon:fuit oriundus Libya Tritonide patria mineruę palatuę:con/
diditq; in littore Teſtam urbem a qua Ptolomeus conteſtanos circa populos uocat
Eam ut aiunt hiſpani teucriam uocauere poſteri a teucro thelamonio ut Sillius &
Iuſtinus ſub argumento Deinde Carthaginem nouam Anno Teſte•xlvii• qui erat
ſeptimus Zeti regis Egypti:ut notat Manethõ & Euſebius• Tros filius Erictonii
tertius Troię imperauit a quo troia ampliata ſimul & dicta fuit• Regnauit Teſta
uſq; ad•xxxiii• Zeti ut inſinuat Manethon ideſt annis ſeptuaginta quattuor ut in
Euſebio numerantur•

De•xx•Rege Hiſpanię Romo Capitulum•xxiii•

❡Regnauit Romus:ut ait Manethon:anno•xxxv• Zeti:a Diluuio•D•cccclxviii:
a condita Hiſpania D•ccc•xxv•& a condita Troia centeſim̃•xxxviii•Ceterum ante
urbem Romam•cc•xciiii•& ante annum Salutis M•ccc•xlix• fuit alius Romus

qui in latio Romam oppidulum auxit quod Roma Itali filia condiderat/ ut Beroſus tradit & Plutarchus confirmat in uita Romuli. Quod oppidulum poſtea romā latina iuuentus per interp̄tationem ualentiam dixit. Et Euander iterato romā uocauit/ut Solinus teſtat̄. Eſt.n. idē dictu Aramee atq; grece Roma qđ latine: Valētia ſicut & Romus ualens. Ergo urbem qua more principū a ſe Romus Hiſpanus Romam uocauit: poſtea Romani ſeruata nominis interpretatione Valentiam ad hanc etatem dixerunt: urbem profecto uetuſtiſſimam ab hoc Romo conditam/& inclytam ſancto Laurentio martyre ac Vincentio cōfeſſore. Borgianaq; domo que q̄ maxime enituit Summis pōtificibus/Caliſto.iii. cuius auſpicio Turchus in Vngaria fuſus eſt: & feſtum tranſfigurationis inſtitutum: & item eius nepote/nūc ſanctiſſimo Pont: max. Alexandro.vi. cuius aduentu in ſuam Vetuloniam Iaſiana & Cybelica triunphalia apparuere. que tempore defenſoris eius Sycelei regis Hiſpanie recondita fuerunt. Sub hoc pontifice maxima ſuſpicamur in eius gloriā futura Finiunt autem regnum Romus ut inſinuat Manethon anno duodecimo: Ramſis regis Egypti qui in Euſebio anni tres & xxx. enumerantur.

De Palatuo.xxi. rege hiſpanie Capitulum.xxiiii.

¶Ergo quia palatui populi circa Valentiam deſcribuntur: conſequens eſt ibidem patrem Romum/& filium Palatuum ſedem tenuiſſe: ab his Palentiam cōditam fuiſſe deriuatio nōinis eſt argumento: in qua olim floruit minerue ſtudium & Gymnaſium generale Hiſpanie: ut in legēda beati dominici ſcribitur. Regnauit autem hic Palatuus/ut manethon inſinuat/anno.xiii. Rāſis regis Egypti: a Diluuio qđē uno ſupra mille: & a cōdita Hiſpania dccclviii. & a: Troia fundata. c. lxxi. Porro añ urbem Romam. cclxii: & ante annum ſalutis. M. ccc. xvi. Hoc āno ut Euſebius notat & Manethō: Ilus filius Trois: regnauit quartus rex Troie. a quo Ilium dictum ſimul & conditum in Troia fuit. Regnauit hic Palatuus circa Valentiam que ut quidam exiſtimāt pepulit Caccus celtiber q in carpentane mōte militiam duxerat ubi & uictoria potitus eſt & monti Cacco nomen ad hanc etatē dedit q̄uis alii canum dicant: Ferunt autem Palatuum uictum: quia adoloſcentulus erat. Regnauit autē hac prima uice Palatuus puer uſq; ad. xxx. annum Ramſis ideſt annis xviii. ut in Euſebio ſupputari poteſt.

De Cacco.xxii. rege Hiſpanie Capitulum.xxv.

¶Anteq̄ Hercules grecus natus eſſet annis duobus & quadraginta/ Caccus etiam adoleſcens celtiber regnauit in hiſpania: ob cuius uictoriam monti Cacco nomen impoſitum anno Ramſis xxxi: a Diluuio autē. M. xix: a condita Hiſpania dcccc. lxxvi: a Troie cōditione. c. lxxxviii. & ante urbem Romam. cc. xliiii. & ante aduētum Chriſti. M. cc. xcviii. Dictus fuit Vulcani filius q: primus in Hiſpania ferrū & arma & armatam militiam que Vulcano cōficiuntur maxime docuerit. Regnauit uſq; ad annum ultimum Ramſis ideſt annis: xxxvi: Et pulſus regno fuit & coactus fuit in Italiam a Palatuo/qui reſumptis armis illum propulſauit ab Hiſpania quoniā anno primo a Menophis mortuo Ramſe inuenitur Palatuus iterato rex in Manethone. Non potuit igitur pelli a greco Hercule qui nō natus erat/paulo poſt anno ſexto dicti a Menophis ortus eſt: ut mors eiuſdem Herculis probat.

Nam ut idem Euſebius omnibus cōſentiens ſcribit:ab āno• vi•Amenophis ad ſex tum decimum Amenemes: duo & quinquaginta anni computantur:quibus uixit Hercules/& predicto•xvi• anno Amenemis ſe ipſum Hercules inflāmas cōiecit:ut omnes conſentiunt•Ergo antea non potuit Hercules pepuliſſe Caccum/ aut Argo nauticas cepiſſe/aut uaſtatum fuiſſe Ilium ab Hercule/ ut mendoſe in Euſebio ſcri bitur: qa nondū natus erat Hercules:ut expredicto tēpore illius interitus certiſſi/ mo/cōprobatur•Regnauit ſcđo Palatuus nō multis annis:uſq; ad ortū Herculis•

De Erithro•xxiii•rege Hiſpanię Capitulum•xxvi

¶Sicut rex Hiſpalis filius Herculis libyi cognomētum hoc a coloniis habuit (nā teſte Rodorico Toletano Hiſpale Scitice gētes ſunt) ita Erithrus a coloniis erithre is uerisimile eſt cognomētum deſumpſiſſe:qui amari rubro in Gades uenietes inſu lam Eritram incoluere ut Plinius in•iii•naturalis hiſtorię inſinuat: & alii cōplures confirmant Regnauit iſte anno•vii•Amenophis ideſt a diluuio• M•lxi•a condita Hiſpania•dcccc•xviii•a conditione Troie•cc•xxxi•ante autem urbē Romam•cc•i• & ante chriſtianam ſalutem •M•cc•lxxii• Perſeuerauit autem uſq; ad euerſionem Troię:ideſt annis•lxviiii•Anno huius•xi•qui erat ſexageſimus aň Troianam euer ſionem:uenit Euander Romā•anno•eiuſdē:xxv: Hercules gręcus Caccum in Auē tino mōte romę inſidioſe peremit•Et eodem anno in aſiam adnauigans Laumedō tem quintū Troię regē dolo truncauit•Erat•n• Alceus Hercules pyrata maximus non iuſti belli & ordinatæ militiæ dux•Quare Hercules ānum•xxvi• agens Ilium uaſtauit•Non potuit igitur Priamus regnaſſe annis•lviii•poſt obitum Laumedon tis:ut Euſebius ponit:quia tūc Hercules inuenit᷑ Duodennis ſub preceptore Lino muſicans diſcens/non bella exorſus•Ergo•xxvi•anno Erithri Cacco occiſo Laume/ don periit:& filius eius Priamus anno ſequente regnū exorſus regnauit annis qua dragintaquatuor:quo anno cum Troia interiit• Quiſq; tamen tempora Troiano/ rum regum emendatiſſima in Archiloco legat•

De Mellicola•xxiiii•rege Hiſpaniæ•Capitulum•xxvii•

¶Ab excidio Troiano anno primo Mellicola ꝓditur imperaſſe Hiſpaniæ:cuius ꝓ prium nomen fuit Gargoris dictuſq; Mellicola/ q̄ primus Hiſpanos mella collige re docuit:cuius nepotis Habidis mirabilem fortunam & regnū ſummatim refert Iuſtinus in•xlii•libro Epithomatum•Hunc igit᷑ ultimum reperire ꝓprio nomine in autoribus cum reſiduis præmiſſis dumtaxat hactenus potui•regnumq; exorſus anno primo poſt Troianum excidium/a diluuio uero•M•c•xxxi• & a condita Hiſ pania:octauo & octogeſimo ſupra noncentos & ante urbem Romā•c•xxxi• ſimul/ q; ante Chriſtum•M•c•lxxviii•Finiuit anno primo Eneæ Siluii regis Latinorum ideſt annis•lxvii•Deinde ad prouincias & particularia dominia ciuitatum Hiſpa nia conuerſa eſt uſq; ad Carthaginenſes & mox ad tempora Romanoꝝ quæ aliqñ ꝓcurabo diſtincte rimari:ſi cum uita concedat᷑ comoditas••

FINIS•

a
Primum uacat
fratris
fratris iohannis
tibus
b
Tradunt
ante
A
Eiuſdem
ſunt
cipiunt
B
Patrie
greci
cepit
C
Offerebatur
eadem
lydorum
D
brorum
quoniam
cognomine
E
nianum
litteris
edite
maſcas
F
Incipit
oratii
ut aſſerit
G
Eiuſdem
ut ſacre
Porro

H
Abias
akin qui
liatus
luſtrem
I
Tinus
ro trimeſtri
olympus
inundationes
K
Eiuſdem fratris
ad poeninum
ſabi fuit
L
Silarum
mina
regem
M
Hec duo
capitolium
& uertunnus
ciſa
N
Legantur
amandi
teſte
ſtoricis
O
Iuppiter
licis
aquarum
P
conſeritur
appellauit
tercia arbor

Q
Deinde
ſtudens
eiuſdem
R
Eiuſdem fratris
tentulus
rege
S
fundauit
ianum
boues
T
Diues
mont
aut a
V
Da & a
ſiue
ſolos
X
Muſarna
litiis
urbem
Y
Reges
menſes
inter
Z
Equiuocum
& paleſatus
antiquiſſimas
italiam
&
Eiuſdem
quitu

c
Eiuſdem
ſcriptor
pictor
ratione
d
Berinus
bellum
tertio
e
Anteceſſerit
primus
olim
f
Sexta
tertio
ſeptimo
g
Primo libro
ad lucumones
team nouam
h
Terpretaticem
quia ut
romani
i
Deſiderii
& ſine
oraculum
k
De primis
milia
gentos

Cõmentaria fratris Ioannis Annii Viterbẽſis ordinis p̄dicatoꝝ Theologię pfeſſoris ſuper opera diuerſorum auctorum de Antiquitatibus loquentiũ confecta finiunt• Romę in Campo Florę Anno dñi•M•cccc•xcviii• Die•iii•mẽſis Auguſti Impreſſa per Eucharium Silber al's Franck•Sedente ſanctiſſimo in xp̄o patre & dño•d•Alexandro Papa•vi•Anno eius Sexto•

Laus deo•

[illegible]

Bib Fict
D
52
.N13a
1498
Quarto

4102734

11310

a^8, b^4, A-D^6, E^8, F-G^6, H-I^8, K-L^6, M-N^8, O-Y^6, Z^8, &^{4}, c^8, d-k^6 = [216] ff

cc
JL 11/89